STATE LIBRARY OF PENNSYLVANIA
3 0144 00360051 7

CLASS 874.3 BOOK T43

VOLUME 2

PENNSYLVANIA
STATE LIBRARY

ALBII TIBULLI

OPERA OMNIA.

VOL. II.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
This project is made possible by a grant from the Institute of Museum and Library Services as administered by the Pennsylvania Department of Education through the Office of Commonwealth Libraries

https://archive.org/details/volume2albiitibu00tibu

ALBII TIBULLI

OPERA OMNIA

EX EDITIONE I. G. HUSCHKII

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN SECUNDUM.

LONDINI:
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.
1822.

PRINCETON
STATE LIBRARY

NOTÆ VARIORUM

IN

ALBII TIBULLI OPERA.

78602

EX EDITIONE J. G. GRÆVII,
TRAJECTI AD RHEN. 8vo. 1680.

NOTÆ VARIORUM

IN

ALBII TIBULLI OPERA.

LIBER I.

ELEGIA I.

1 *Divitias alius*] Hæc Elegia ordine prima est, sed tempore postrema; nam lapsus opibus Tibullus secessit in agellum, qui illi superfuit ex patrimonii naufragio, in regione Pedana. Unde Horatius: 'Di tibi divitias dederant artemque fruendi.' Manifesto enim ostendit eum exhausto opimo patrimonio secessum ruris petiisse. Et, si conjecturæ locus est, videtur opes avitas in amoribus profudisse, et magno patrimonio imminuto, ira ac dolore animi, rus se abdidisse. Horatius id plane indicat: 'Non tu corpus eras sine pectore: Di tibi formam, Di tibi divitias dederant.' Et sane alibi eum eo nomine consolari videtur, quum ita canit: 'Albi, ne doleas plus nimio,' &c. At ipse plane et paupertatem suam conqueritur, et dolorem profitetur in Panegyrico ad Messalam: 'Nam, mihi quum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci Horrea, fœcundas ad deficientia messes, ... Nunc desiderium superest: nam cura novatur, Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.' Nam postremis versibus plane profitetur se pœnitere ejus, cujus et Horatius se pœnitere non dissimulanter ait: 'Hei mihi, per urbem (nam pudet tanti mali,) Fabula quanta fui: conviviorum et pœnitet.' Quis ferat eos, qui dicunt non prodegisse patrimonium, sed agros ejus assignatos fuisse? Atqui ita clare loquitur, ut aliter interpretari, hoc sit Latine nescire. Dicit enim se divitem fuisse, et statim subjicit se pœnitere annorum anteactorum, quoties e quantis facultatibus exciderit, meminit. Sane non solet pœnitere nos culpæ alienæ, sed nostræ. Pœnitet eum amissorum bonorum. Ergo culpa sua amisit, non ex assignatione aut perticatione. Quid? quod ex Horatio tam clare colligitur. Sed quid tam iniquæ contradictioni occurro? Ipse semet suo sibi gladio jugulat. Hæc igitur scribit in prædiolo suo Pedano ad Messalam Corvinum tum in Ciliciam proficiscentem: quem etiam an-

tea bello Aquitanico secutus erat. Hujus poëtæ ea omnia quotquot in Italia extant, exemplaria, recentiora sunt, quam ut inter vetustos libros censeri debeant. quin correctorum audacia multa perabsurda illis admista sunt. Ejusmodi unum vidimus, cujus copiam nobis fecit Juris consultissimus Jacobus Cujacius. Sed et meliora quædam in eo, quam alii in suis, invenimus. Neque puto meliorem librum eo hodie extare. Nam quædam etiam vetustatis retinet vestigia, quum paulo ante ineuntem typographicam artem scriptus sit: et nondum correctorum audacia ita licenter in bonis auctoribus pervagaretur. Sed excerpta pervetusta ejus poëtæ in manus nostras pervenere, quibus plurimum adjuti sumus. Item fragmentum peroptimum, et quam emendatissimum a quarta elegia libri tertii ad finem usque commodavit nobis idem præstantissimus vir, summaque humanitate præditus, Jacobus Cujacius. Qui liber, etsi imperfectus, tanti apud me momenti est, ut non meminerim me ullum vetus exemplar emendatius legisse. Itaque hoc, præter Italos, amplius consecuti sumus, ut vetustiores, quam illi, hujus poëtæ reliquias nacti simus. Quæ quum egregie nos in multis juverint, in eo tamen, quod caput erat medicinæ, nullum auxilium nobis tulerunt, hoc est in transpositione Elegiarum, et confusione, qua non exigua pars hujus poëtæ versuum laborat: quod mirum nemini hactenus ne oboluisse quidem. Atqui nos id primi odorati sumus, et, ut re ipsa potius, quam prædicatione nostra cognoscas, nihil est quod hujus tibi majorem fidem faciat, quam prima elegia; quæ ita hactenus confusa, et perturbata fuit, ut ne ipse Tibullus, si revivisceret, suam agnoscat. Lege vitam hujus poëtæ apud Lilium Gyraldum. Ibi videbis exemplar, ex quo omnia Tibulliana, quæ hodie extant, propagata sunt, aliquot pagellis transpositis turbatum fuisse. Et tamen quibusdam doctis mirum visum nos dixisse quædam in hoc poëta alio ordine posita, ac ab illo relicta erant: quod ita perspicuum est, ut hoc negare sit cæcitatem oculis suis consciscere. At quia omnes tantum huic poëtæ deferunt, et recte meo judicio, ut pauci sint, qui non aures ejus lectione tritas habeant; nemo est, qui non eum se intelligere credat: quia enim character ejus planus ac minime morosus est, propterea omnem dubitationem sustulit posse aliquid, quod legenti negotium facessat, in eo reperiri. Atqui aliter se rem habere, ipsa editione, quam primum nunc nova incude recudimus, omnibus testatum esse volo. *Scal.*

3 *Quem labor assiduus*] Istud distichon totam sententiam abrumpit. Sequebatur autem sine dubio post illud: 'Hoc mihi contingat: sit dives jure,' &c. *Idem.*

5 *Me mea paupertas*] Post hoc distichon reponendum illud, *nec spes destituat.* Dum, inquit, mens focus assidue luceat, nec seges eludat sementem. Spes enim pro reditu frugum apud veteres ponebatur, ut apud Varronem. Unde et Varro ipse spicam a spe dictam dicit. Nam, ut ait proverbium Græcum, ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. Quam autem bene hæc duo disticha inter se coagmentata sint, quid melius probaverit, quam absurditas illa, quam efficiebat interjectum distichon, *Ipse seram?* Idem.

Vitæ traducat inerti] Est nihil aliud quam, ad inertem ignavamque vitam traducat. Paupertatis 'inertem vitam' appellat seu ingloriam, ut Maro extremo Georg. 'Studiis florentem ignobilis oti,' de poëtica, cujus otium gloria vacaret. *Scottus.*

6 *Dum meus adsiduo*] Ita etiam citatur a Mario Victorino nobilissimo Grammatico. Vetusta vero Excerpta hujus poëtæ habent, non *assiduo*, sed

exiguo; quæ fortasse germana est lectio. Suppetat, inquit, semper foco, quanvis exiguus ignis. Nam illo epitheto indicat tenuitatem suam. Ita Ovid. 'Parvo calfacit igne focum:' et præclare Statius: 'divesque foco lucente Tibullus.' Dives, inquit, foco lucente, quanvis exiguo igne. Alii quoque libri scripti habent *exiguo* non *assiduo.* Scal.

7 *Ipse seram*] Post hoc distichon posuimus, *Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem, Aut stimulo tardos, &c.* quum hoc postulet sententia. Ipse, inquit, insitioni dabo operam, quod est honestissimum munus rurantibus: non tamen, ut me aliquando pigeat oves pascere, quod est infimum rure. Non negabunt homines docti hunc esse ordinem horum versuum. Quam enim bene illi conveniat sedes, quæ olim huic disticho a librariis attributa erat, nemo non videt. *Idem.*

11 *Nam veneror, &c.*] Hujus ritus planissima enarratio ab Halicarnassæo petenda, ita lib. XI. scriptitante: *Θεούς τε γὰρ ἡγοῦνται τοὺς τέρμονας, καὶ θύουσιν αὐτοῖς ἔτι, τῶν μὲν ἐμψύχων οὐδέν, οὐ γὰρ ὅσιον αἱμάττειν τοὺς λίθους, πελάνους δὲ Δήμητρος* (i. e. liba Cerealia) *καὶ ἄλλας τινὰς καρπῶν ἀπαρχάς.* Victimarum proinde et sanguinis expers Terminus, quæ sententia etiam Plutarchum auctorem habet. At si quis etiam animato rem divinam Termino fieri posse pertenderit, Horatianam et Ovidianam auctoritatem pro se habebit; e quibus alter nobis præit Fast. II. Horatius autem: 'Vel agna festis cæsa Terminalibus: Vel hædus ereptus lupo.' quod insuper et Prudentius testatur. *Dousa P.*

Nam veneror] Ante hoc distichon collocavimus illud, *Hic ego pastoremque meum.* Sententia ipsa eum suo loco restituit, ut absurditas eum loco alieno expulit. *Scal.*

Seu stipes] Hic stipitem et lapidem conjungit non immerito; sunt enim termini. Ovidius: 'Termine, sive lapis, sive es defossus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.' Prudentius: 'Ignosco fatuis hæc tamen vulgaribus, Quos lana terret discolor in stipite.' Idem: 'Deasciato supplicare stipiti: Verris cruore scripta saxa spargere.' Stipites illi vocabantur Atiniæ. Lapides ipsi inscripti erant literis quadratis uncialibus. Unde Gammati dicebantur, qui Γάμμα inscalptum habebant. Alii interpretantur qui literæ Gamma similitudinem habent. Habes igitur, quid Albius noster per stipitem, et lapidem intellexerit. *Idem.*

14 *Libatum agricolæ*] Apuleius: 'Iste vero nec Diis rurationis, qui eum pascunt, ac vestiunt, segetis ullas, aut vitis, aut gregis primitias impartit. Nullum in villa ejus delubrum situm, nullus locus, aut lucus consecratus.' *Idem.*

Libatum agricolæ, &c.] Ex antiquorum pietate dixit, qui frugum et fructuum primitias Diis immortalibus libare consueverant, nec ante gustare, quam Diis consecrassent. Censorinus: 'Itaque cum perceperant fruges, antequam vescerentur, Diis libare instituerunt.' *Turnebus.*

15 *Tibi sit*] Ut 'aureus esto,' sed legi mihi placet *fit;* ut Lamb. in Horat. Sat. 5. *Livin.* Idem placuit Fruter. Veris. lib. II. cap. 22. Rectius Passeratius *Tibi sit* dicantis esse docet, sicut illud Horatii III. Od. 22. 'Imminens villæ tua pinus esto.' Nihil varietatis omnino habent Pal. sex. Commel. *Gebhardus.*

17 *Ponatur*] *Donatus* cum Lamb. legendum eodem loco. *Livin.*

18 *Terreat ut sæva*] Pal. quartus *scævas,* sicut et quintus et sextus *scæva,* nisi quod superne additum *S.* Vera lectio est ergo, *Terreat ut scævas falce Priapus aves.* Propert. III. 16. 17. 'Sæva canum rabies,' lege 'scæva.' *Gebhardus.*

22 *Hostia parva soli*] Repone ex veteri membrana, *hostia magna.* Rec-

te ex tenuitate sua dixit; neque id tantum intelligit, sed ait nunc vitulæ esse agnam succedaneam: quia hostia seu victima magna dicebatur tantum de bubulo genere; quod olim me annotare memini. *Scal.*

24 *Clamet, io messes*] Post hunc versiculum reposuimus illud Distichon cum sequenti, *Adsitis Divi.* Nam Divi illi sunt ipsi Lares, ad quos sermo semper continuandus est. Quod enim ipsi Lares sint, manifesto declarant illa: 'nec vos de paupere mensa Dona, nec e puris spernite fictilibus.' Fictilia enim ista sunt patellæ, e quibus e mensa dapem libabant Laribus. Persius: 'cultrixque foci secura patella.' Ibi Interpres vetus: 'Cultrix foci, quia delibandæ dapes in ea positæ ad focum feruntur.' Varro: 'Quocirca oportet bonum civem legibus parere, Deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.' At quo ore hæc distraxerant homines invenusti? Post duo autem hæc disticha illud hic retrahendum, *At vos exiguo.* Pro *Adsitis Divi* vetustissima Excerpta habebant, *Vos quoque adeste Dei.* Idem.

25 *Jam modo non*] Docti viri *modo non* μονονουχὶ interpretantur. Sed vereor ut satis fideliter concepta sit hæc lectio in codicibus infimæ vetustatis, quibus usi sunt Itali Critici. Nam nostra illa Excerpta, quorum fidem ego satis spectatam habeo, legunt *Quippe ego jam possum:* idque retinendum puto. Quare tam certa lectio nobis displiceat, auctore tam vetusto libro? ut taceam absurditatem vulgatæ. Nam sane diu est, quum Tibullus multa vulnera accepit. *Idem.*

27 *Sed canis æstivos*] Hinc usque omnia confusa ac perturbata erant in omnibus tam scriptis, quam formis excusis: sequentia continuant ab illo, *o quantum est auri;* illa enim loco movenda non sunt. *Idem.*

33 *Furesque*] Intelligit abigeos; nam 'abigei' seu 'abactores' armentorum pecorumque fures. Idem dicebantur 'Abigatores.' Glossar. 'Abigator, abactor, ἀπελάτης.' Isidor. lib. x. 'Abactor est fur jumentorum et pecorum, quem vulgo Abigeum vocant, ab abigendo.' Sed distinctione JCtorum 'abactores' sunt plurium boum oviumque raptores: tantumque in furti, non abigeatus, crimen venit, qui vel bovem vel ovem abegit unicam. *Gebhardus.*

35 *Hic ego pastoremque meum*] Passeratius conjectavit leg. *pastorumque Deum*, ut Pana significet, quem una cum Pale conjungit infra lib. II. Eleg. 4. Sed ego nego fas esse Passeratio 'Deos' in 'Deas' mutare; ut Neptunus puellam in virum transdedit. Altera ejus jactura est, *pastoremque Deum*, ut designetur Apollo *νόμιος*, qui etiam cum Pale conjungitur a Virg. Georg. III. Si mei arbitrii res sit, nihil contra omnes codices attentem, sed retenta lectione vulgata interpreter hic *pastorem* ipsum Pana, utpote numen habitum cultumque pastorale: *meum* vero exponam mihi propitium, sensu tali exeunte: Soleo lustrare Pana, si quando eventus et successus pecuarius responderit, si quando favorem numinis pastoralis expertus fuero. Vel ut Pan meus, mihique propitius fiat, lustrare soleo. Sed iterum non memini an recte dicatur, 'Deum lustrare.' Ergo simpliciter lustrare pastorem erit περικαθαίρειν seu ἁγιεύειν τὸν βούκολον. *Idem.*

38 *Nec e puris*] Codex infimæ vetustatis, *e parvis.* Scal.

43 *Requiescere lecto*] Τὸ *lecto* otiosum et superfluum est, cum *toro* sequatur; quare corrigebam *requieseere fesso.* Heinsius Fast. I. 287. nisi quis malit *teeto*, quia sequitur *toro.* Passeratius.

44 *Si lieet et solito*] Excerpta habebant: *satis est, requieseere lecto Si lieet, et solo membra levare toro.* Quod valde amplectimur; solum torum sibi

superesse ait. Aliud est levare membra in Moreto : hoc est, ' tollere ;' hic ' requiescere.' *Scal.*

48 *Imbre juvante sequi*] Hæc est prisca lectio, non *igne ;* ut vulgatæ editiones. Sappho : *ὕδωρ 'Αμφὶ δὲ ψυχρὸν κελαδεῖ δι' ὕσδων Μαλίνων· αἰθυσσομένων δὲ φύλλων Κῶμα καταρρεῖ. Idem.*

49 *Sit dives jure*] Excerpta illa aliter habent : *sit dives, rure furorem Qui maris, et cæli nubila ferre potest.* Hoc sensu : Divitem eum esse puto, qui abditus ruri ridet hibernas tempestates. Hoc enim valde cum superioribus cohæret. Præterea pentametrum concinnius habet. Sed illi lectioni cum sequentibus non bene convenit. Videndum an melius huc traducatur distichon, quod secundum a principio Elegiæ legitur, ut ita continuetur : *Hoc mihi contingat : sit dives jure, furorem Qui maris, et tristes ferre potest pluvias : Quem labor assiduus vicino terreat hoste, Martia cui somnos classica pulsa sonent.* Nam ut hoc distichon huc traductum sententiam bene continuat, ita ibi, ubi hodie legitur, abrumpitur. *Idem.*

51 *Pereat potiusque*] *Potius pereatque* lego. *Livin.*

56 *Janitor*] Sciendum est Janitores et catenatos et compeditos fuisse, in ipso aditu ac vestibulo quasi in præsidio conlocatos, ubi servili cella, ac subcustode cane contenti noctu atque interdiu vitam sedentariam exigerent : haud, ante pedes quod erat, prospicientes modo ; sed post etiam respicientes ; credo ne quis adventor gravior, quam advenisset, diseederet. Facit huc Ovid. locus ex Fast. I. ubi Janum bifrontem sumta hinc similitudine aptissime utentem inducit. [De Cane vide N. in Petron.] Perticam manu gestare assidue his sollemne erat. Eam ' Hostiarii virgam ' appellat Seneca ; ' Custodis harundinem' Propert. et Arbiter, qui eampse quoque ' jannæ appensam suffixamque ' facit. *Dousa P.* Vide infra Eleg. 8.

57 *Non ego laudari*] Post hoc distichon retrahe huc quatuor disticha fugitiva, quæ in secunda Elegia invenies : *Ipse boves, mea, sim tecum modo, Delia,* nempe, ut dixi, cum tribus sequentibus distichis. Quomodo hæc suo loco luxata fuerint, proclivius est mirari, quam ejus rei rationem reddere ; ut non parum fecerimus, qui hæc suo loco restituerimus. Nolo enim aliter diligentiam nostram venditare. Quod sentio, libere dicam. Hæe prima Elegia cum sequenti nihil aliud sunt quam excerpta ex pluribus elegiis. Tam multa sunt, quæ male cohærent, quibus omnibus opem ferre non possumus. *Scal.*

59 *Te spectem*] Recte ergo superiora huc traduximus, quum illa cum his belle conveniant. Triumphet ille de Cilicibus, quisquis est : mihi sufficit, si te speetem, quum ultima dies mihi venerit. Quam enim verum sit ea apte et ex mente poëtæ huc traducta esse, non attinet dicere. *Idem.*

67 *Tu manes ne læde meos sed parce solutis Crinibus*] Manes offendi immoderato lesso et planctu putabat veterum superstitio, quare et illud in monimento incidi jubebant ; ut Narbone in veteri lapide :

...TIBI. PRÆTERITO. REDEAT. FELICIOR. ANNVS
...CAPER. ET. FACILI. VITA. REGATVR. OPE
...DVRÆ. MORTIS. SACRATOS. LÆDERE. MANES
...ECCE. MONENT. LEGES. ET. LEVIS. VMBRA. ROGI. *Idem.*

74 *Inseruisse juvat*] Non est plena oratio : *τὸ juvat* etiam post *τὸ pudet* frigide inculcatur. Non dubito ab elegantissimo Tibullo scriptum, *inseruisse seræ.* Heinsius ad Fast. I. p. 287.

75 *Hic ego dux milesque bonus*] Hic ego, inquit, bonus miles ero, o Mes-

sala, non ad Isauricum bellum, quo me invitas, ut sim in contubernio tuo. Propert. 'Exitus hic vitæ superest mihi. Vos, quibus arma Grata magis, Crassi signa referte domum.' *Scal.*

76 *Cupidis, &c.*] Non ideo hoc dixit, quod, qui militiam sequuntur, vulnerum ac plagarum sint cupientes; sed quod hac potissimum via, i. e. per vulnera et cædes, ad funestæ pecuniæ arcem hoc hominum genus grassentur, nitanturque: dum alienis opibus inhiantes se præda quisque locupletem fore, victoremque domum rediturum animis trahunt: *cupidis* ergo est avaris, sive avidis prædæ ac divitiarum, jure belli ex rapto viventibus, manipulares ut consuevere. Qui ergo pro *cupidis* rescribunt *stupidis*, stupore laborasse videntur mero. *Dousa P.*

ELEGIA II.

6 *Janua firma sera*] Alii *fulta*. Ovid. Art. Am. II. 244. 'Atque erit opposita Janua fulta sera.' *Livin.*

7 *Janua difficilis dominæ*] Scriptus liber, *domini*. Quod rectum est. *domini*, hoc est mariti. Sequentia id probant, ne forte putes aliud per dominum intelligi. *Scal.*

Janua difficilis domini] Ita cum doctissimo Scaligero legere malo, quam cum cæteris omnibus, *dominæ*, sic tamen, ut epithetum istud *difficilis*, non cum *Janua*, sed cum voce *domini* construendum autumem; quippe patrio, non recto casu positum, ne frustra sies. *Dousa P.* Senec. de Ira cap. 3. 'Beati hominis ac potentis judicat indicium difficilem januam.' Unde videatur epithetum illud *difficilis* ad *januam* hic referri posse non ad *dominam*: quamvis etiam ita acceptum sententiam non malam efficiat. *Dousa F.*

10 *Neu furtim verso, &c.*] Fallendis maritis ad januæ cardines aquam mulierculæ affundebant, ne streperent. Eleganter illa falsa mulier apud Aristoph. de se fatetur idem: Ἐγὼ δὲ καταχέασα τοῦ στροφέως ὕδωρ Ἐξῆλθον ὡς τὸν μοιχὸν, κ. τ. λ. Hinc patet Planti locus Curcul. I. 3. 1. 'Placide egredere, et sonitum prohibe forium et crepitum cardinum: Ne quod hic agimus, herus percipiat fieri, mea Planesium, Mane, suffundam aquulam.' *Lipsius.*

18 *Seu reserat fixo, &c.*] Veteres duo genera clavium habebant βαλανάγρας et Λακωνικάς. Βάλανος erat ferrum glandis instar faciei et cavum, quod in foramen seræ, hoc est lignei vectis, τοῦ μοχλοῦ, immittebatur; et sic seram committebat januæ, ut nisi exstracto eo revelli non posset sera, nec janua aperiri. Ita autem in seræ foramen incidebat βάλανος, ut tota lateret, neque erui posset inde nisi immisso alio ferro oblongo, quod in cavitatem βάλανου ita inibat, ut eam evelleret, ac sursum traheret. Illud ferrum dicebatur βαλανάγρα. Gloss. βαλανάγρα, κλεῖς παρὰ τὸ ἀγρεύειν τὴν βάλανον. Foramen illud vocabatur βαλανοδόκη. Cæterum ut januæ hæc reserari possent ab illis qui foris erant, satis grande foramen supra locum seræ relinquebatur in ostio, per quod manus transmitti quiret, et βάλανος in βαλανοδόκην demitti claudendæ januæ, et rursus eidem aperiendæ βαλανάγρα in βάλανον immitti. Et hæc forma fuit communis clavium et claustrorum: et hæ claves unico tantum dente præditæ erant, qui in βάλανον infigebatur ad eam extrahendam. Tibull. *Seu reserat fixo dente puella fores.* Solertior ratio fuit per 'claves Laconicas,' quæ et κρυπτοὶ dicebantur, quod tota intra claustra laterent, atque hæ exterius immissæ aperiebant: eæ erant cum tribus dentibus, qui tali situ ac dispositione locati erant, ut alius alii subjiceretur. Dicebantur eædem et Caricæ a Caribus populis. Vide Cl. Salmasium in

Solin. p. 925. fuse de hac materia evagantem. *Gabbema.*

19 *Molli decedere lecto*] Ego Statiani codicis fide inductus, in quo disertim legitur *discedere*, reponendum hariolor *descendere*, ut *furtim descendere* sit, ἠρέμα καὶ κτύπου χωρὶς pedes de lecto deducere, 'insonumque' (ut cum Apuleio hoc dicam) vestigium ponere, ne videlicet maritus tremuli lecti argutatione somno excitus, quid rei uxor cum potiore adultero agat, fieri percipiat tandem. *Dousa P.* Rectius est quod in Frisingensibus schedis repperit Gruterus noster: *Illa docet furtim molli derepere lecto.* Eleg. 8. p. 59. 'Et possum media quamvis obrepere nocte.' Eodem modo ille Vir egregie Florum restituit lib. IV. cap. 10. 'Quasi hoc quoque ex arte ducis esset, obrepere.' *Gebhardus.*

En ego quum tenebris] Hoc distichon spurium et insititium est, et, quod caput est, ridiculum, atque, ut ille dixit, commictile. Quare ne verere illi transverso calamo notam culpæ illinere. Non est enim, ut unquam Tibulli officina illud bona moneta cuderit. Præter importunam sententiam quam facit, falsi eum convincit Pentametron diverse conceptum: *Securum in tenebris me facit esse Venus. Præsidio noctis sentio adesse Deam. Ille Deus certæ det mihi signa viæ.* Quis sanus hæc Tibulliana dixerit? Putarunt otiosi et oscitabundi homines interruptam esse sententiam. At si illa genuina, quæ tam bene cohæret, interrupta est, quomodo tam aliena verba hic locum habebunt? Lege ergo, quæ Tibulli sunt, et illa expunge, videbis nihil elegantius illis esse: quæ, ne ego explicem, ipsa perspicuitas facit. *Scal.*

26 *Aut rapta præmia veste petat*] Nonius: 'Præmiatores, nocturni prædones. Novius Agrypnuntibus; nam in scæna nos nocturnos cæpit præmiatores tollere.' Petronius: 'Advocati jam pæne nocturni, qui volebant pallium lucrifacere.' Scio nos olim adolescentes aliter hunc locum explicasse. *Idem.*

Præmia] Nonius: 'Præmiatores, nocturni prædones,' neque alio Poëta procul dubio respexit, quum 'præmium petere' dixit. *Dousa P.*

32 *Et vocet ad digiti, &c.*] Sono digiti loco nutus aut etiam vocis utebantur, qui sibi sine cunctatione parituros præsto habebant, ut imperium majus, aut ulla vocis significatione opus non esset, itaque Cicero, 'si concrepuerit digitis:' et 'digitorum percussionem:' cum videlicet inter se colliduntur, ut concrepent, dixit, pro eo, quod facile nulloque negotio obtinetur. *Turnebus.*

40 *Rapido*] *Rabido*, id est, truculento. *Livin.* Conjectura non necessaria.

41 *Ut mihi verax, &c.*] Notandum epithetum sagæ *verax:* quo allusisse puto eum ad id quod hæ mulieres, 'quæ devotionibus ac maleficiis quidvis efficere credebantur,' ut Apuleius loquitur, 'veratrices' dicerentur ut videre est ex eodem Miles. IX. id quod nostra lingua felicissime exprimit, 'Waerseglisters.' *Dousa F.*

58 *Sentiet esse nihil*] Lege *ipse;* ut vers. 58. 'Viderit ipse toro.' Eleg. 10. 'Liba ipse ferebat.' Eodem modo emendandum Epistola Sabiniana Demophoontis ad Phyllidem vers. 10. 'Alcidæ magno non minor ipse comes.' Vitiose enim 'non minor esse' ibi legitur. Et Octavia, quæ falso Senecæ tribuitur, 'Stulte videbor ipse cum faciam Deos,' non 'esse.' 331. 8. Calpurnius Ecl. 'Fontibus in liquidis quoties me conspicor ipse.' Sic enim recte in Edit. Florentina 1504. Cæterum mendose 'esse.' *Livin.*

63 *Non ego, totus abesset amor*] Ita in Mss. erat, quam lectionem ab ipsissimo Tibullo esse liquido persuasum est mihi, ut Adverbium subaudiatur, antiquum in morem. *Dousa P.*

Non ut totus abesset amor] Hic clauditur Elegia. Reliqua quo pertineant, partim dicturi sumus. *Scal.*

65 *Ferreus ille fuit*] Profecto legendum: *Ferreus ille fuat, qui, te quum possit habere, Maluerit prædas stultus et arma sequi.* Est enim per hypothesin dictum, et ut barbarum vulgus Grammaticorum loquitur, potentialiter. Ferreus ille erit, inquit, quicunque te voluerit relinquere. Nam *fuat*, εἴη ἂν, et *Maluerit*, προτιμῴη ἂν, προαιροίη ἄν. Virgilius: 'Tros Rutulusve fuat:' et, 'Fors fuat.' Propertius: 'Cum Tiberi Nilo gratia nulla fuat.' *Scal.*

67 *Ille licet Cilicum*] De Cilicibus triumphet per me quidem licet. Nam τὸ *licet* aliter video accipi hic. De Cilicibus autem mentionem injicit, quia eo profectus erat Messala, ut alibi patet, quum ait, 'At te Cydne canam:' et invitatus fuerat a Messala ad contubernium suum. Propterea supra jam respondet: 'Te bellare decet terra, Messala, marique.'

71 *Mea si tecum modo Delia*] Lege, *mea, sim tecum modo, Delia*, ut supra dixit, 'tecum Dum modo sim:' et sequenti disticho eodem modo, 'dum teneris liceat retinere lacertis.' Quæ omnia quam belle inter se apta sint, eruditiorum judicium esto, quum antea ridicule alieno loco secunda elegia posita essent. Nos sane istos alieni loci insessores versus inde jure pellendos censuimus. *Scal.*

75 *Quid Tyrio recubare toro*] Male hæc ab interpunctionibus laborant. Ita enim legendum: *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo Prodest, quum fletu nox vigilanda venit? Vigilanda venit*, pro vigilanda est: qua in figura creberrimus Propertius, ut 'Non impune illa rogata venit:' hoc est, rogata est, aut rogatur. Post hoc distichon repone, *ferreus ille*, ex eadem secunda Elegia; ut non solum commissum sit in loco horum versuum, quum in alienam elegiam traducti sint, sed in suo sibi ordine, quum inter se confusi sint. *Scal.*

ELEGIA III.

9 *Me cum mitteret urbe*] Ita in omnibus exemplaribus nostris legitur, sententia non inconcinna et aperta satis: malim tamen pro *quum, quam* rescribere, ut ad *ante*, quod sequitur, jure suo referatur. *Dousa P.*

11 *Illa sacras pueri sortes ter sustulit*] Tollere sortes est, κληδονίζειν. Unde in veteribus inscriptionibus: SORTIBUS SUBLATIS. Item EXTRA SORTEM RVDERIBVS SVBLATIS. Sortes erant signa, quæ dabantur alicui puero de trivio, quæ si convenerant ei signo, quod ille, qui sortes dederat, habebat in animo, tunc bene secum agi putabant. Apud Euripidem Hippolyto: Καὶ δέλτος ἥδε κλῆρον οὐ δεδεγμένη. Interpres: κλῆρος, ἔστι τὸ σημεῖον τὸ διδόμενον τοῖς μαντευομένοις, ἀφ' ὧν οἱ μάντεις ὁρμώμενοι προφητεύουσι περί τινος μελλόντων· τῶν δὲ μάντεων οἱ μὲν ὄρνισι προσέχουσιν, οἱ δὲ κλήροις. *Scal.*

12 *E triviis*] *E triviis puer, ὁ τυχών*· oportebat enim ignotum esse, ne sciens, et prudens aliquid eorum facere videretur. Sic dictum *e triviis puer*, ut apud Attium, 'de vico Auspices,' item 'de Circo Astrologi:' *ter* autem, ut, quod tertium addixisset, id certissimum omen esse putaret. Propterea fortasse dixerit Ausonius 'omnia trina.' *Idem.*

Omina] Cant. *Omina* legendum annotavit ex Aurato. Hoc dicit, Trinas illas sortes omnes certas fuisse ac prosperas. Lege ergo *e trinis omnia certa puer.* Alioqui quid est *triviis?* mutatio autem generis nihil impedit. *Livin.*

13 *Deterrita*] Id est, terrore levata, eandem vim præpositione *de* habente, quam in aliis: item in vocibus 'dejuvare' ac 'degelare,' etiamnum obtinet. Dicit ergo Tibullus:

Etsi Deorum oracula per sortes data Deliæ optata omnia de reditu suo promitterent (hoc enim *dabant* est) illam tamen ominibus nullis quamvis certissimis deterreri unquam potuisse h. e. terrore et metu, quo de Poëtæ amatoris sui reditu anxie nimis sollicita erat, exsolvi porro, adeoque animi securam reddi, quin abeuntem lacrymis prosecuta respectaret. *Dousa P.*

17 *Aut ego sum caussatus, aves dant omina dira*] Melius: *Aut ego sum caussatus aves, aut omina dira Saturni sacra me tenuisse die.* Nam quidam scripti non habent τὸ *aut* in posteriore versu. *Scal.*

Aut ego sum caussatus aves] Objectam sibi religionem caussatur, haud addicentibus avibus, verum contra profectioni obscævantibus suæ: quippe Inebris, non Præpetibus, aut Admissivis alitibus usus; nec quæ garritu, aut volatu saltem suo, Poëtæ consilium adprobarent, vel facerent ratum. *Dousa P.*

18 *Saturni, &c.*] Sacro Saturni die prohibitum sese, quo minus institutum porro iter exsequi properaret. Eo dico, ne quem verbi *tenuisse* ambiguitas turbet, haud nomen, sed pronomen, quod proxime antecesserat, regentis: neque enim hoc dicit Poëta, *tenuisse* se sed retentum a Sacra Saturni die, hoc est, inhibitum ac reprehensum quasi e fuga; vetitumque se extra portam 'quæ (ut lepide jocatur Varro) itineri longissima esse dicitur,' pedem quopiam peregre ulterius efferre porro. *Idem.*

23 *Quid tua nunc Isis tibi, Delia*] Lege *mihi*, non *tibi*, ex veteri scriptura. Nam liquet eam pro Tibulli morbo in casto Isidis fuisse. *Scal.*

29 *Ut mea votivas*] In infimæ vetustatis libro *Et*, non *Ut*. Magnum autem mendum est in hoc versu, *voces*, pro *noctes*. *Et mea votivas persolvat Delia noctes.* Propertius: 'Tristia jam redeunt iterum solennia nobis, Cynthia jam noctes est operata decem.' Item: 'Votivas noctes et mihi redde decem.' In nostro libro autem, *persolvat*, non *persolvens*. Ita erit ἀσύνδετον· utraque lectio defendi potest. Illud tantum constet, *noctes*, non *voces* legendum. *Scal.*

30 *Ante sacras lino tecta*] Linigeri Calvi, qui Isiaca sacra gestabant, apud Martialem. In libro Catalectorum, quæ nos publicavimus, secundo: 'Carbaseo post hunc artus indutus amictu Memphidos antiquæ sacra Deamque colit.' *Idem.*

31 *Bisque die resoluta comas*] Hæc, puto, non adverterunt Grammatici, quare scilicet bis in die dicere laudes Isidi debeat. Sciendum prima hora sacerdotes Isidis templum aperire solitos, idque Apertio vocabatur; deinde salutabant Deam, quod Salutationem et Excitationem vocabant; post, totum diem stipem emendicabant: inde ad octavam redibant, Deam componebant, templum claudebant. Hoc igitur est bis die Deæ laudes canere, et mane quum salutatur Dea, et hora octava, quum templum clauditur. De apertione templi Appuleius Milesiæ Fabulæ libro undecimo: 'Rebus jam rite consummatis, inchoatæ lucis salutationibus religiosi primam nunciantes horam perstrepunt.' Infra: 'Ilico Deæ matutinis perfectis salutationibus summo studio percunctabar singulos.' Item: 'Rite solenni apertionis celebrato ministerio, ac matutino peracto sacrificio.' Arnobius libro septimo: 'Quid sibi volunt excitationes illæ, quas canitis matutini collatis ad tibiam vocibus? obdormiscunt enim Superi, remeare ut ad vigilias debeant. Quid domitiones illæ, quibus bene ut valeant auspicabili salutatione mandatis? Somni enim quiete solvuntur: occuparique ut hoc possint, lenes audiendæ sunt næniæ?' Ubi plane habes de prima hora, de salutatione et excitatione Deæ,

de apertione templi, de laudibus Deæ ad tibiam cantatis, quod hic dicit Tibullus. Quare ὑμνφδοὺς eos vocat Porphyrius περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων· sed loquitur de Serapidis sacro, quod nulla in re differebat ab Isiaco. Καὶ ταῦτα, inquit, δεικνύντες ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὥς που ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ ἀνοίξει τοῦ ἁγίου Σαράπιδος, ἥ τε θεραπεία διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος γίνεται, λείβοντος τοῦ ὑμνφδοῦ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ φαίνοντος, ὁπηνίκα ἑστὼς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῇ πατρίῳ τῶν Αἰγυπτίων φωνῇ ἐγείρει τὸν θεόν. Tertullianus libro de Jejunio: 'Nam et Joel exclamavit: Sanctificate jejunium, et orationem: prospiciens jam ex tunc et alios Apostolos et Prophetas sancituros jejunium, et prædicaturos officia curantia Deum.' Unde et qui in idolis comendis, et in hac re ornandis, et ad singulas horas salutandis adulantur, curationem facere dicuntur. Vides Salutationes illas dici Curationes, ut θεράπειαν vocat Porphyrius. Atque hæc quidem de prima hora: de octava Martialis: 'Nunciat octavam Phariæ sua turba juvencæ, Atque pilata redit jamque subitque cohors.' Ita legendum in Martiale, non, ut hodie editur, *Et pilata*, prima longa. Pice depilabantur Calvi Isidis: hoc enim et pilare dicitur. Idem Martialis: 'Nec plena turpi matris olla resina, Summenianæ qua pilantur uxores.' Volsos enim fuisse vel nomen Calvorum, quo appellabantur, probaverit. πιττοῦσθαι hoc Græci vocant; et Juvenalis 'resinata juventus.' *Idem.*

Tibi dicere laudes] Ὑμνφδεῖν, ut jam diximus, quod male quidam ad votivas voces, quod superius dixit accommodant, quum locus sit corruptus, et a nobis jam emendatus. *Idem.*

34 *Menstrua tura*] Laudo Epithetum, *menstrua*, præ, quod ab aliis temere ingestum, *mascula:* putoque ad νουμηνία, i. e. singulorum mensium Kalendas, atque ad Interlunia respexisse poëtam: qui dies rusticis sacer antiquitus. Doceo ex Horat. III. Od. 24. Sed neque illud de nihilo crediderim esse; quod ture, non victimis Larem suum propitiare cogitat Tibullus; pro opibus scilicet sua conditurus mœnia; quippe rebus jam accisis, et quasi in fundo adhibiturus parsimoniam: cujus rei invidiam tamen tempestiva vetustatis excusatione emollit, Epithetum *Lari τὸ antiquo*, accommodans. Scias, dissimulanter et quasi aliud agentem innuere velle, *antiquo Lari* antiquam, i. e. incultam et simpliccm prisci illius ac Saturnii ævi frugalitatem convenire. *Dousa P.*

48 *Duxerat arte faber*] 'Ducere hoc loco significat producere; hoc est, in longum cudendo porrigere. Inde 'ductor ferreus' in carmine obscœno Vulcanus, qui faber est, et ferrum ducit, id est, extendit; et est ductile, quod malleis obsequitur apud Plin. *Parrhasius.*

49 *Et vulnera semper*] Eleganter in Colotii libro reperitur, *nunc vulnera semper.* Gebh.

54 *Fac lapis*] Placet Ms. exemplaris lectio: *Fac lapis his scriptus stet super ossa notis.* Dousa P. Valde placet, et, ni fallor, germanum est. *Livin.*

65 *Rapax mors*] Id est, immatura, acerba, immitis, *Dousa P.*

71 *Tum niger in turba*] Codex infimæ vetustatis non *in turba*, sed *in porta* habet, recte. Legendum autem: 'Tum niger in porta serpens, tum Cerberus ore Stridet . . . *niger serpens*, Hydra; quam etiam in porta collocat Virgilius Æn. VI. 'Centauri in foribus stabulans, Scyllæque biformes, Et centumgeminus Briareus, et bellua Lernæ Horrendum stridens' .... quæ omnia aperte hunc locum illustrant. *Scal.*

86 *Deducat plena stamina*] In nostro est ἀρχαϊσμὸς *pleno.* Scal.

87 *At circa gravibus*] Majuscula C scribendum *Circa:* est nomen puellæ Κίρκη. Horatium semper 'Circam'

non 'Circem' dixisse testatur Caper Grammatieus. Sed codex noster habet *Cura*, non *Circa*. Ne ita quidem propterea non erit nomen proprium: κούρα enim est puella. Si quis adverbiale mavult, ego non magnopere pertendo. *Idem.*

At circa, &c.] Doctiss. Guilielmius ita hunc locum explicat; ut adolescentulis, inquit, servuli custodes dabantur, ita puellis servulæ, quæ in lanificio una essent, eas sectarentur et curarent: ii eæque, ut JCti loquuntur, peculiares illis plerumque erant, hoc est in peculio. Plautus Captivis: 'Vendiditque patri meo te sex minis: is te mihi Parvulum peculiarem parvulo puero dedit.' Persa: 'Sophoclidisca hæc peculiaris est ejus, quo ego missus sum.' Et vero quæ curabant puellam aut in lanificio una erant servulæ, Latine 'circa illam' esse dicuntur. Exemplum hic in Tibullo habes, et Terentii Eunucho: 'Abducit secum ancillas: paucæ quæ circum illam essent manent novitiæ puellæ.' *Gabbema.*

88 *Paulatim somno fessa remittat opus*] In meo est *onus;* quod perplacet. Est autem idem quod Plautus in Casina: 'nam ubi domi sola sum, Sopor manus calvitur: jussin' colum ferri mihi?' *Scal.*

89 *Nec quisquam nunciet ante*] Quem morem vide apud Plutarchum in Quæstionibus Romanis. *Idem.*

ELEGIA IV.

8 *Armatus curva*] Hic versiculus liquido extat in nostro infimæ vetustatis, quo tamen vetustiorem non hahent Itali critici; quod ex illorum editionibus certo affirmare possum. Quare quod in quibusdam, ut ipsi aiunt, hic versus abest, potuit negligentia librariorum id committi. Quod autem fragmentum hoc putarint esse, facile ignosco illis propter abruptam sententiam, quod non alia de causa accidit, quam quod hic, ut in aliis, transpositio facta est; post hoc enim pentametrum collocandum est distichon: *tu puero quodcunque tuo.* At sequens distichon: *o fuge te teneræ* cum duobus sequentibus, ubi sit collocandum, suo loco ostendemus. *Scal.*

15 *Sed ne te capiant*] Quam recte ante hoc distichon illud collocavimus, quum sententia ipsa tam clare aperiat, quid opus est dicere? Hic enim est principium præceptorum et regularum illius ἀσελγοτεχνίας, cujus utinam nunquam illis veteribus in mentem venisset. *Idem.*

27 *At si tardus erit*] Legendum: *Ah si tardus eris.* Elegans admodum μίμησις. Hoc enim dicitur ex alia persona, nempe amantis, quem hac in re εἰσπνηλὸν vocabant Lacones: verba, inquam, ejus ad puerum. Vide, quam bene nunc cohæreant, quæ adeo luxata antea, ac perturbata erant. Hoc enim præcipit dicendum puero, et pejerandum in amatoriis, καὶ παιδικοῖς silicet. *Scal.*

Transiet ætas] Ἀρχαϊκῶς, pro transibit. Tertullianus adversus Judæos: 'Ex te enim exiet dux, qui pascat populum meum Israël. *Idem.*

30 *Quam cito formosas populus alta comas*] Liber noster habet, *ante comas;* recte profecto: *ante comas,* τὰς πρὶν κόμας· hoc est, hornotinas comas. τὰς ἔναs dixit Theophrastus. Sic Catullus: 'Sed tu olim magnos vicisti sola furores.' 'Olim furores,' τοὺς πάλαι. Et Virgilius: 'ante malorum,' τῶν πάλαι κακῶν. *Idem.*

37 *Solis æterna est*] Hactenus μιμητικῶς· nunc redit in orbem flagitiosorum præceptorum suorum. Subdendum enim statim distichon, *Neu comes ire neges* ... continuatio enim est ejus, quod primo præceperat: *Tu, puero quodcunque tuo tentare libebit, Cedas.* Idem.

43 *Quamvis prætexens, &c.*] Hoc in versu *admittat* multi esse putant, accipiat, hauriat: arcum enim veteres

aquam bibere censebant, quam imbri postea nidentem redderet: Maro Georg. I. 'et bibit ingens Arcus.' Vitruvius lib. IX. c. 4. 'Non minus aquæ vapores a fontibus ad nubes per arcus excitari.' Arcum enim demissis in terram cornibus aquam elicere in nubes opinione vulgi receptum erat. Plaut. in Curcul. 'Ecce autem bibit arcus, pluet credo hercle hodie.' Propert. lib. III. Eleg. 5. 'Cæruleus pluvias cur bibit arcus aquas.' Si quis tamen, *admittat*, significet ex portendat, explicet, ut augurale verbum sit, quæ Mureti sententia est, eruditissimi viri, non modo non refragante me fecerit, verum etiam vehementer laudante et adprobante. Non decst qui *admittat*, incitet et pellat, explicet. *Turneb.*

41 *Venturam admittat imbrifer*] Eleganter *admittat*. Quid sit admittere equum, notissimum est. Unde Ovidius: 'Et celer admissis labitur amnis equis.' Et idem alibi aquas amnis admissas vocat. 'Et celer admissas exigit Hebrus aquas.' Sed noster codex aliam lectionem præfert, nempe, *Venturam amiciat*: quod si rectum est, aqua amictum intelligit, quod Physicus, et Meteororum indagator valde probabit; sed duplici *ii* scribendum, *amjiciat*, ut quum volunt producere 'obice,' addunt *i* alterum, imo restituunt, 'objice;' ab 'ob' enim et 'jacio' est; ut 'amjicio,' ab 'am,' et 'jacio.' *Scal.*

47 *Duro subiisse labori*] *Duros subiisse labores* liber scriptus. *Idem.*

48 *Atteruisse manus*] Grammatistæ *attenuusse* supposuerant. Vide quid super hoc in Varronis libros rerum rusticarum annotamus. *Idem.*

Atteruisse] Forte, *udseruisse*. Vide Festum in 'adserere.' Videtur apud veteres 'tero,' præteritum fecisse 'terui,' postea 'trivi:' unde quis pro eo per syncopen dicat 'Atteruisse' pro 'attrivisse.' Mihi certe *attenuasse* glossa videtur. *Livin.*

55 *Post obferet ipse volenti*] Noster: *mox offeret ipse roganti*, quod melius est. *Scal.*

71 *Blanditiis vult esse locum*] Legendum sine dubio *Blanditis*. Ita loquebantur veteres. Propertius. 'Blanditæque fluant per mea colla rosæ.' τὸ *Supplicibus* est substantivum, ut sæpius. Quare nihil mutandum. Non enim leviter interpunctionibus suis hæc corruperant Grammatistæ. Lege igitur: *Blanditis vult esse locum Venus ipsa querelis. Supplicibus miseris flentibus ipsa favet.* Idem.

73 *Hæc ego quæ canerem Titio*] Jamdudum monuimus hic legendum esse, *caverém*, non *canerem*, tertia conjugatione; quæ causa fuit, ut insolentia conjugationis corruptus fuerit locus. Jurisconsultorum et prudentum more se de amore respondere et cavere aliis profitetur, ut ipsi de jure respondebant. Apud Virgilium: 'quum litora fervere late Prospiceres.' Ibi Servius: 'Dicemus a tertia conjugatione esse Imperativi: ut 'cavo cavis.' Hinc etiam Catullus 'cavere' dixit.' Hoc in Catullo non extat. Sed videtur hunc Tibulli locum Servius in animo habuisse. De quo ego non dubito. Aperta jam sententia. Nam Titium esse Jurisconsultorum personam ὑποθετικὴν, ut Philosophorum Θέωνα, Δίωνα, jam nemo potest ignorare. In quo tamen imprudenter faciunt, qui Titium, aut Tityum, τὰ παιδικὰ Tibulli accipiunt. *Idem.*

Sed Titium conjunx] Post hunc versum inscrenda tria disticha, quæ superius alieno loco expunximus, *O fuge te teneræ*. Nam et hic mira elegantia μιμητικῶς dictum ex persona uxoris. Quæ, candide lector, quum luce clariora esse videas, quid prius debeas hanc lectionem amplecti, an perturbatam illam vulgarem exibilare, incertum est; sed utrumque debes, meo judicio, quum hæc nostra vera sit, et illa inepta, præpostera, confusa. Novissima verba matronæ

sunt: *Pareat ille suæ.* Sequatur, inquit, illa præcepta: quæ? *O fuge te teneræ?* Idem.

75 *Vos me celebrate magistrum*] Recte *magistrum.* Jurisconsultum et Prudentem agit: et post verbum aptum ei rei, *Consultent;* et postremo: *vana magisteria.* Hæc enim potius ad Qu. Mutium, aut Serv. Sulpitium, quam ad poëtam leviculum pertinebant, ut et illa: *Deducat juvenum sedula turba domum.* Idem.

ELEGIA V.

3 *Namque agor ut per plana citus sola verbere turbo*] Scribe *turben* auctore Charisio libro primo Institutionum Grammaticarum 'Turben,' inquit, 'Tibullus:' *Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben.* Quem Maro VII. turbonem vocat, 'tortus sub verbere turbo.' Servius tamen in illum locum: 'Turbo, Catullus hoc 'turben' dixit, ut hoc carmen.' Et falsum a Catullo usurpari, quum apud Tibullum legatur: et hoc turben dici, quum sit masculinum. Recte vero Charisius. Nam si in O analogia postulat ut in obliquis turbonem faciat. Sic 'termo,' non 'terminis,' sed 'termonis' faciebat. Festus: 'Termonem' Ennius Græca consuetudine dixit, quem nos nunc 'terminum,' hoc modo: Ingenti vadit cursu, qua redditu' termo'st.' Si vero in -EN facit obliquos 'terminis.' Varro: 'Itaque terminus quum in Latio aliquot locis dicitur, ut apud Attium, non 'terminus,' sed 'termen.' Ergo ut 'termo, termonis: termen, terminis:' sic 'turbo, turbonis: turben, turbinis' dicebatur. Turbo est βέμβιξ. *Scal.*

8 *Per Venerem, quæso, compositumque caput*] Componere caput, jungere caput, limare caput, idem. Ovidius: 'Perque tuum, nostrumque caput, quod junximus una.' *Id.*

11 *Ipseque ter circum*] Scriptura, et sententia postulat, ut *te* non *ter* legas. *Id.*

12 *Carmine quum magico præcinuisset anus*] Correctorum inventum est *præcinuisset.* Nam scriptura vetus, *procubuisset.* Id κατὰ τὸ σημαινόμενον intelligendum. Procumbebat enim magicum carmen immurmurans. *Id.*

14 *Ter salsa deveneranda*] Liber noster *sancta*, non *salsa:* utrunque defendere potes. *Id.*

15 *Tunicisque solutis*] Sunt resolutoria sacra. Vide quæ in Festum notavimus. *Id.*

16 *Vota novem Veneri*] Ineptissime hic Grammatistæ *Veneri* pro *Triviæ*, quæ erat vetus lectio, supposuerant. Sunt enim non Veneria sacra, sed Stygialia, et Cocytia, quorum ritum et causam vide in iis, quæ in Cirim scripsimus. *Id.*

Vota novem Triviæ nocte silente dedi] 'Stygialia sacra' sunt, inquit, quæ Sagæ faciebant ad pelliciendum in amorem sui quoscunque vellent. Talia sunt illa, quæ Dido prætexit Æn. IV. se facere velle, ut in amorem sui animum Æneæ intractabilem pelliciat. 'Stygialia' vero ideo vocantur, quia Jovi Stygio fiebant. De iis et Porphyrio Interpres Horatii: 'Cocytia,' inquit, 'sacrum Cupidinis esse dicit; quia maleficia hæc, quæ per inferna fiunt, ad amorem pertinere vult intelligi.' 'Magicum' ergo 'Jovem,' ut et 'Stygium' eundem intelligo: et 'Stygialia' eadem cum 'Cocytiis.' In iis autem sacris aut effigies cerea similis ei, quem devovebant, ponebatur, ut exponendum est in illo: 'Effigiemque toro locat haud ignara futuri;' contra opinionem Servii: aut laminæ in ejusdem similitudinem effictæ, quæ 'Ipsullices,' ut puto, vocantur Festo. *Idem in Cirim.*

23 *Plenis in lintribus uvas*] Servius nondum excusus in illud: 'cavat arbore lintres.' 'Alii,' inquit, 'lintres, in quibus uva portatur, accipiunt.' *Idem.*

35 *Hæc mihi fingebam*] Post hoc distichon, *Num Veneris magnæ violavi*

numina verbo, cum novem sequentibus ponendum est hic, quæ omnia hactenus perperam secundam Elegiam claudebant. Miratur Tibullus, unde factum cur frustra de Delia sperarit, an Veneris numine læso, an aliquo alio Deo, ut sibi rivalem superinductum videat. Quæ omnia ita sententiam hujus Elegiæ continuant, ut magno hujus Poëtæ et poëscos Latinæ studiosorum damno hæc distracta hactenus fuerint. *Id.*

42 *Et pudet et narrat*] Lege: *Et, pudet hei, narrat.* Veteres EI sine aspiratione scribebant unde fecerunt ET. *Scal.*

43 *Facie tenerisque lacertis Devovet*] Afranius: 'Si possent homines delinimentis capi, Omnes haberent nunc amatores anus. Ætas, et corpus tenerum, et morigeratio Hæc sunt venena formosarum mulierum: Mala ætas nulla delinimenta invenit.' Ovidius: 'Moribus et forma conciliatur amor.' *Id.*

46 *Vecta est*] Gronovius Observ. LII. cap. 1. suspectum habet, et pro *pisce, priste* legendum putat.

51 *Hanc volitent animæ circum, sua fata querentes*] Adlusum, ni fallor, ad veterum Platonicorum sententiam, qui aiebant mollium hominum, ac puerorum animas indignari quod invitæ de hac luce discedant, ideoque circa sua funera oberrare, et plorare. Plato in Phœdone: 'Pondcrosum vero, o amice, id putandum est, et grave, terrenumque et visibile, quod anima ejusmodi secum trahit: ideoque ab eo graviter, et ad visibilem trahitur locum, metu invisibilis atque occulti: et quemadmodum fertur, circa monumenta sepulcraque versatur, circa quæ jam nonnulla apparuerunt animarum umbrosa phantasmata, qualia præferunt simulachra tales animæ, quæ videlicet non puræ decesserunt e corpore, sed visibile aliquid trahentes, quo fit, ut videri possint.' Hæc ibi et longe plura in hanc sententiam. Et juratus Platonicus, Macrobius lib. I. c. 9. in Somn. Scip. 'Anima,' inquit, 'quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformavit ex homine, et absolutionem corporis perhorrescit, et cum necesse est, Non nisi cum gemitu fugit indignata sub umbras. Sed nec post mortem facile corpus reliquit, quia non funditus omnes corporeæ excedunt pestes; sed aut suum oberrat cadaver, aut novi corporis ambit habitaculum, non humani tantummodo, sed ferini quoque.' Idem cap. 13. 'Mortem, ait Plotinus, debere animæ a corpore solutionem esse, non vinculum: exitu autem coacto, animam circa corpus magis magisque vinciri, et revera ideo sic extortæ animæ diu circa corpus ejusve sepulturam, vel locum in quo injecta manus est, pervagantur.' Lactantius lib. II. cap. 2. 'Vulgus existimat mortuorum animas circa tumulos, et corporum suorum reliquias oberrare.' De puerorum vero animabus signate Poëta Platonicus Æn. VI. ubi 'Animas flentes,' vocat, ut Statius in Epiced. in Glauciam 'Meliores plorantes.' Ploratum vero animarum nihil aliud præter stridorem quendam esse existimabant. Petron. 'Ecce inter tumulos atque ossa carentia bustis, Umbrarum facies diro stridore minatur.' Claud. in Ruff. 'Illic umbrarum tenui stridore volantum Flebilis auditur questus.' Plura vide apud Gevartium. *Gabbema.*

53 *Escasque sepulchris Quærat*] Majorem egestatem præfert membrana nostra: *herbasque sepulchris Quærat;* nam escas e silicernio rapere non ita miserum, ut herbas ex veteribus monimentis vellere. *Scal.*

56 *Post agat hanc triviis*] Noster: *Post agat a triviis.* Canes a triviis, ut Ovidius 'ascIla a mola:' 'Ut rudit a scabra turpis asella mola.' *Id.*

61 *Pauper erit præsto*] Mirum in vetustis Excerptis longe diversius con-

ceptum hoc distichon extare: *Pauper erit præsto: semper te pauper adibit Primus, et in duro limine fixus erit.* Vulgatæ tamen lectioni subscribit Ovidius: 'Quando non fixus lateri spatiantis adhæsi Ipse tuus custos, ipse vir, ipse comes?' Illam alteram tuetur Tibullus ipse: 'Hæc foribusque manet noctu me affixa.' 'Affixa foribus,' et 'fixus in limine.' *Idem.*

64 *Subjicietque manus, efficietque viam*] Horatius id voluit: 'extrahe turba Oppositis humeris.' *Idem.*

69 *Mea furta caveto*] Ita etiam noster, non, ut quædam editiones, *mea fata.* Caveto ne imponam tibi, ut nunc mihi. *Idem.*

70 *Versatur celeri fors levis orbe rotæ*] In Excerptis *orbe cito.* Fortasse melius conveniet temporibus Tibulli: quod eo tempore globo potius quam rotæ insistentem facerent; quod ego in multis numismatibus memini me legere. In quibus fortuna gubernaculum tenens pilæ uno pede insistit. Pacuvius Duloreste: 'Fortunam insanam esse, et cæcam, et brutam, perhibent philosophi; Saxoque instare globoso prædicant volubili. Id quo saxum impulerit sors, eo cadere Fortunam autumant.' Adde quod Ovidius ita loquitur, non addita rotæ mentione: 'Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe Numen, et exosæ verba superba Deæ.' Item: 'Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.' Est autem sententia Terentiana, vel potius proverbium: 'Omnium rerum vicissitudo:' et de eadem re dictum, de qua et hic apud Tibullum. Porro hoc pentametro claditur hæc elegia. Nam sequentia alio transferenda, ut mox videbimus. *Idem.*

73 *Et simulat transire domum*] Hæc et alia innuit se fecisse sæpe, quamvis tertia persona loquatur. *Idem.*

75 *Utere quæso Dum licet*] Hoc accendit stimulos ζηλοτυπίας ipsius viri. *Idem.*

76 *In liquida nat tibi*] In nostro *jam tibi.* Ovidius eodem modo: 'Navigat hinc alia jam mihi linter aqua.' Proverbio huic illud cognatum apud Senecam: 'Ferrum tuum in igne est.' *Idem.*

ELEGIA VI.

1 *Semper ut inducar*] Magis sententiæ convenit scripta lectio, *inducas.* Scal.

7 *Illa quidem tam multa negat*] Lego, *jam multa.* Est locutio Archaica, *multa negat.* Ennius: 'Quanquam ego multa manus supplex ad cærula cæli Tendebam lacrimans.' *Idem.*

Illa quidem, &c.] Venuste et facete, atque ex sententia omnium librorum, excepta Statiana editione, cui inscite ad marginem adsutum legitur: *Nam sic et de me pernegat usque viro.* Receptam lectionem insuper Naso confirmare videtur Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Sic etiam de se quod neget illa viro.' *Sic* enim ibi legendum esse non hoc, ex hoc Tibulli loco præstare nullus dubitem. Cætera quæ apud Ovidium ordine deinceps lectitantur, non alio quam ad hanc ipsam Elegiam pertinent. *Dousa P.*

10 *Heu heu nunc premor arte mea*] Ovid. 'Multa miser timeo, quia feci multa proterve, Exemplique metu torqueor ipse mei.' *Scal.*

23 *Illam sequar unus ad aras*] Ratio postulat, ut legitur *ad aram.* Unica enim tantum erat, et statuebatur in domo Consulis ejus, cujus eo mense fasces erant. Propertius: 'Interdicta viris metuenda lege piatur, Quæ se summota vindicat ara casa.' *Idem.*

24 *Tunc mihi non oculis*] Ex opinione veterum, qui elucificari cæcarique credebant eos, quicunque mystica Deorum sacra, et quasi religionum arcana, oculis profanis temere usurpassent. *Dousa P.*

27 *Ipse bibebam Sobria supposita pocula victor aqua*] Heliodorus lib. II.

Ἐπερρόφουν ὁ μὲν ὕδατος. Mera aqua est ἀπαράχυτος, quæ Tibull. vocat *Sobria pocula.* Heliodorus lib. v. Ὕδατος ἀπαραχύτου φίαλην προτείνας ὁ Ναυσικλῆς, ὦγαθε Καλάσιρι, ἔφη, καθαράς σοι νύμφας, ὡς σοι φίλον, καὶ ἀκοινωνήτους τοῦ Διονύσου, καὶ ἀληθῶς ἔτι νύμφας προπίνομεν. Elegantissimus scriptor *Sobria pocula* vocat ὕδωρ ἀκοινώνητον τοῦ Διονύσου. Et ut Achilles Tatius ἄνευ τῆς πρὸς οἶνον ὁμιλίας, lib. IV. Ἔπινον δὲ, inquiens, καὶ τοῦ Νείλου τότε πρῶτον ἄνευ τῆς πρὸς οἶνον ὁμιλίας. Porro vocat ἄκρατον καὶ Διονύσου μὴ δεόμενον. Statius ‘ sobria ’ vocat ‘ rura ’ vitibus nondum consita : ‘ vitifero sub palmite nudos Umbravit colles, et sobria rura Lyæus.’ *Gebhard.*

30 *Jussit amor. Contra quis ferat arma Deos*] Ad verbum Euripides Iphigenia Aulidensi vers. 1396. Ἐμποδὼν γενήσομ’ ἐγὼ θνητὸς οὖσα τῇ θεῷ ; *Contra Deos arma ferre* est θεομαχεῖν. Euripides eadem fabula vers. 1409. Τὸ θεομαχεῖν γὰρ ἀπολιποῦσ’, ὅ σου κρατεῖ. Heliodorus lib. IV. πρὸς δαίμονα μάχεσθαι. Euripides Iphigenia Taurica, vers. 1478. τὶ γὰρ Πρὸς τοὺς σθένοντας θεοὺς ἁμιλλᾶσθαι καλὸν ; Justinus lib. II. cap. 12. ‘ Quæ manus tota imbribus et fulminibus deleta est, ut intelligeret, quam nullæ essent hominum adversus Deos vires. *Gebhard.*

32 *Instabat tota cui tua nocte canis*] Post hunc versum pentametrum sequi debent tria disticha, quæ superiorem elegiam claudebant : *Non frustra quidam jam nunc in limine perstat,* auctore Ovidio, qui ita secundo Tristium post multos hujus Elegiæ ad verbum recitatos versus tandem ita ordine claudit : ‘ Scit cui latretur, quum solus obambulat ipse : Cur toties clausas exereet ante fores.’ ‘ Cur ’ legendum, ut posui, non ‘ Cui,’ ut est in vulgatis. Docet nos Ovidius, quo sensu hæc accipienda sint ; μιμητικῶς enim de se ipse Tibullus ait, tanquam moneat virum : quod artificiosissime factum a Poëta, ut nescio an locus illustrior in toto Tibullo sit. Quasi diceret : Sæpe ego obambulans ante fores excreo, ut illa me audiat. Absque Ovidio horum versuum sedem propriam ignoraremus, quanquam eos ex fine superioris Elegiæ expunxeramus. Nam quem locum ibi habere poterant ? præterea et verum hujus loci sensum sine ejusdem ope divinare difficile erat. Vides, candide lector, non jam novum esse, conjectura nostra tot versus in hoc Poëta suo ordini restitutos, quum videas hujus rei nos fidejussorem locupletem Ovidium habere. Et tamen quidam factum improbant ; quod ut novum non est, neque a me primum incipit obtrectatio malevolorum, ita ego non facio nauci. *Scal.*

34 *Servare ah*] *ah* deest in nostro. *Idem.*

40 *Effluit effuso cui toga lapsa*] Lege *laxa.* Horatius : ‘ Malthinus tunicis demissis ambulat.’ Ab eo Descapulatos juvenes appellavit Seneca. *Id.*

Effluit] *Et fluit* legendum suspicor. *Livin.*

48 *Spargit inulta Deam*] *inulta* passive, ἀθῶος. *Scal.*

52 *Ne pigeat magno post didicisse malo*] Venuste detorsit in suum sensum proverbium, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. *Idem.*

53 *Attigerit*] Recte Statius *Attigeris,* quod in omnibus codicibus perperam ac nullo sensu *Attigerit* legebatur. Memini quoque magnum illud Galliarum lumen, præceptorem nostrum Auratum, *Attigeris* Statianum in morem legere : i. e. Si quis puellam illam vel digito attigerit modo, ilicet dilabentur opes. *Dousa P.* Frut. *Attigeris.* Livin.

56 *Si tamen admittas*] Si tibi videtur, si hoc tibi cordi est, opto ut illa Bellonaria anus nullo pondere verba effuderit. Ita hic versiculus exponendus. *Scal.*

59 *Adducit*] Proprie ; nam de læna matre loquitur et ‘ adducere ’ est

puellam alii conciliare: unde etiam ‘ adductrices’ pro conciliatricibus vetustatem posuisse crediderunt. *Dousa.* Græci *προαγωγεύειν* vocant. *Livin.*

63 *Vive diu mihi dulcis anus*] Lege, *mi dulcis anus: ἀρχαϊκῶς* mutavit genus. Apuleius Milesia IV. ‘ Parce mi parens.’ Alloquitur autem anum. Item VIII; Maritus Tlepolemus conjugem Chariten ita alloquitur: ‘ Mi conjunx.’ Imp. Aurelius Alexander Mammeæ matri: ‘ Mi mater.’ Nisi quis ‘ mi’ pro ‘ mihi’ dictum putet, ut sit Hellenismus? Eurip. Troad. *ὦ φίλος, ὦ πόσι μοι.* In Iphigenia in Tauris: *ὦ μοι σύγγονε.* In Iphigenia in Aulide: *σύ δ' ὦ τέκνον μοι, λεῖπε πωλικοὺς ὄχους.* Et in Hercule Furente: *σύ τ' ὦ γύναι μοι, σύλλογον ψυχῆς λαβέ.* Sed, ut dixi, archaismus est, *mi* pro ‘ mea.’ Quare non est audiendus vetus Grammaticus Charisius, qui ait in omnibus Comœdiis nunquam ‘ mi’ pro feminino usurpari. Atqui Apulcius magnus antiquarius non usurpasset, nisi apud antiquos legisset. Denique optimus auctor Latinitatis Tibullus eum in ordinem cogit. *Scal.*

67 *Quamvis non vitta ligatos*] Quamvis sit libertinæ conditionis. Nam si non habet vittas, non sequitur statim meretricem fuisse. *Idem.*

68 *Stola*] *Stola* matronarum tunica proprie dicta, licet apud Græcos et barbaros pro communi veste, et maxime virili accipiatur. Cic. Philippica II. ‘ Sumpsisti virilem togam, quam statim stolam reddidisti.’ Eodem plane sensu illi apud Petronium: ‘ Quid ille alter, qui die togæ virilis stolam tanquam togam sumpsit?’ Ita enim locus ille legendus est. Sic Caligula Liviam ‘ Ulyssem stolatum’ appellabat. Hanc autem ad talos, ut loquitur Flaccus, demissam, et instita ad oram ornatam docuit Turnebus lib. XXIX. et ex eo plures. Ubi duo insignia in cultu matronarum notat, vittas queis crines ligabantur, et talarem tunicam adsuta instita cultam. Secus in Libertinis quæque viris morigerabantur. *Ferrarius.*

71 *Et siquid peccasse*] Lego: *Et si quid peccasse putor, ducterque capillis Immerito, properas proripiarque vias.* Continuandum autem uno colo cum superioribus. Quamvis libertinæ conditionis sit, quamvis duris legibus me adstringat, quamvis denique ob exiguam culpæ suspitionem male multer. *Scal.*

72 *Proprius*] Ita scripta membrana; sed legendum *properas.* Idem.

Properas proripiarque vias] Frut. *pronas proripiarque vias.*

75 *Nec sævo*] Scriptus liber, *Ne sævo:* recte. Ita ergo continuandum: *optarim non habuisse manus, Ne sævo sis casta metu.* Nolim, inquit, te manu verberare, ne coacta et invita contineris in officio. *Scal.*

Nec sævo] Restituo *Nec servo,* convenientissimo huic rei epitheto. Nam quid metu abjectius aut servile magis? Punctum etiam post *τὸ fideli* positum inducendum est; id quod ipsa nos sententia edocere poterat, sequenti Pentametro continuanda. Neque vero æquum fecisse arbitror eos, qui, Amorem istum mutuum, a *mente fideli,* contra mentem Poëtæ alienissima sua interpunctione dispulerunt. *Dousa P.* Id tamen refutat *Gabbema.*

77 *At quæ fida fuit nulli*] Nihil profecto hic deest, quum tamen docti aliquid deesse suspicentur. *Scal.*

79 *Annectit licia telis*] Tela hic numero plurali sunt instrumenta textoria. Alibi: ‘ Atque aliqua assidue textrix operata Minervam Cantat, et apploso tela sonant latere.’ Seneca Epistola una et nonagesima: ‘ Quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen extendant.’ Male enim excusum est, ‘ extendat.’ Ait illam operas diurnas texeudæ telæ locare. *Idem.*

80 *Tractaque de nivco*] Aliter de-

signata lectio in nostro : *Tractaque de niveo vellere ducta putat. Tracta* neutro genere, et ‘ tractæ’ feminino Græce sunt *κατάγματα ἐρίου*. Glossæ ‘Tracta, *ἑλκύσματα, μηρύματα.*’ Varro : ‘ Mutuum muli scabunt, *περὶ ψωρισμοῦ*. Ut venalem tuniculam poneret quotidie, ut vieret torum, denique etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori.’ Ab ea similitudine in panificio tractæ dicuntur, ut apud Catonem, et Athenæum. Quas Latini ‘ tractas lanæ’ vocant, eas ‘ lascias’ dixit Gregorius Turonensis lib. IV. cap. 26. Quod nomen resedit hactenus in lingua Gallica, sed in aliis rebus, non in lana. Putare est prisca lingua purgare, ut nemini paulo humaniori ignotum est. Putare lanam Græci dicunt *κροκοδύζειν*. Philætius poëta : *κροκοδύζουσαν αὐτὴν κατέλαβον*. Grammatici exponunt, *ἐκλέγουσαν τὸ τραχὺ τοῦ ἐρίου*. Latini Carrere. Plautus Menæchmis : ‘ Inter ancillas sedere jubeas, lanam carrere.’ Ab eo carduus, quia aptus carrendæ lanæ ; et carmen, instrumentum ferreum ad carrendum lanam. Lucretius libro quarto : ‘ Semper enim nova se radiorum lumina fundunt, Primaque dispereunt, quasi marcine lana trahatur.’ Ita habent meliores Codices. Lege ‘ carmine,’ inversis literis. A quo verbum Carminare. Aliud carmen a canendo ; aliud carmen a carrendo. Carmen instrumentum hoc lanificum intelligit Juvenalis : ‘ Quid docet obliquo lanam deducere ferro.’ Putare igitur lanam, est *κροκοδύζειν*. Titinnius Fullon. ‘ Date pensam lanam : qui non reddet tempori, Putatam recte, facite ut multetur malo.’ Glossæ : ‘ Putatrix, *ξάντρια*.’

82 *Tot mala ferre senem*] Senex mulier. Pomponius in Epigrammatio : ‘ Nam vere pusus tu, tua amica senex.’ Et Cicero dixit ‘ famam senem.’ *Scal.*

ELEGIA VII.

3 *Hunc fore Aquitanas posset qui fundere*] In nostro, *spargere*. Scal.

4 *Quem tremeret forti milite victus Atax*] Nusquam invenies Galliam Narbonensem aliquid movisse eo tempore, ut opus fuerit Augusto Messalam in eas partes mittere. Deinde Aquitanas gentes tantum vicisse ait. Item alibi Gentis Aquitanæ victorem appellat : non est dubium, quin amplior futura esset gloria triumphi, si de universa Gallia triumphasset, non de parte tantum Aquitania. In Fastis Capitolinis : M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA A. DCCXXVI. CORVINVS PROCOS. EX GALLIA VII. K. OCTO. At, si illa vera est, neque commentitia, ex Gallia profecto interpretandum est, Aquitania. Nam tum Narbonensis non vocabatur Gallia. Quid ergo ? Ego puto mendum esse in voce *Atax*, et legendum *Atur*. De Ature vel Atyro fluvio Novempopulaniæ nostræ, qui navigiorum etiam gravium patiens est, satis in lectionibus Ausonianis diximus. Et profecto ea est vera lectio. Ipse *Atur* ex montibus Pyreneis fluens in Tarbellis supra Aquas Tarbellicas Oceano Tarbellico excipitur : ejus fluvii nos pene caput in Bigerronibus vidimus. Quin etiam sententiam nostram confirmat ipse, quum Tarbellam Pyrenem testem militiæ suæ laudat. In eo enim tractu est fluvius ille. At de Atace nugæ profecto. Sed id nomen, quia cuivis obvium erat, pro eo, quod minus vulgatum jam tum erat, substitutum est. Noster codex autem habebat *Attus*. At in veteribus libris *u* pro *a*, et *r* pro *x* non raro poni sciunt, qui earum literarum studiosi sunt. Alii de Salassis, qui sunt in Narbonensi secunda, triumphasse scribunt. Certe quum hic mentio Rhodani fiat, posset de Narbonensi quoque triumphasse videri. *Idem.*

9 *Non sine me est tibi partus honos tua bella Pyrene*] Jam monuimus *Tarbella Pyrene* legendum; ut qui de eo dubitarit, dignus sit, qui nunquam Chorographos et Geographos legat. *Idem.*

11 *Testis Arar*] Arar vicinus finibus priscæ Aquitaniæ, Rhodanus etiam proxime ab ipsis finibus aberat. Nam sane illæ gentes, quæ Rhodano continebantur, nihil tum turbabant, neque de illis Messalam triumpbasse unquam mihi persuadebo. *Idem.*

12 *Carnoti et flavi*] Noli dubitare quin legendum sit: *Carnuti et fluvii cærula lympha Liger.* Ut Tiberis Tuscus amnis dicitur, ita Ligerim Carnutum fluvium vocat. Fines autem Carnutorum secat Liger; quod nemini dubium est, nisi ei, qui omnino ἀγεωγράφητος sit. Cæruleum vocat, hoc est æquoreum, quia Oceanum intrat per se, et æstuaria efficit; nam cæruleus est æquoreus. Juvenalis: 'Illic cæruleos, hic piscem fluminis.' *Idem.*

13 *At te Cydne canam*] Sperat alium triumphum Messalæ ex Isauria, in qua tum belligerabat Messala. Nam supra dixit: 'Ille licet Cilicum victas agat ante catervas.' *Idem.*

16 *Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas*] *Taurus* Synecdochicos pro ipsis incolis. Cilicas altera Synecdoche pro Cilicia. Ovidius: 'Cretes nutrito terra superba Jove.' Qui legunt *alat*, profecto hæc considerare debebant, ut taceam, quod *alat* subjunctivus non convenit hic. Sed, ni fallor, Hypallage est, *Taurus arat Cilicas*, pro, Cilices arant Taurum. Virgilius: 'Talem dives arat Capua.' *Idem.*

18 *Alba Palæstino sancta columba Syro*] Palæstinus Syrus, ut Psyllus Pœnus. Cinna: 'Somniculosam ut Pœnus aspidem Psyllus.' Noster tamen codex legit *suo*, non *Syro*. Idem.

Alba Palæstino sacra Columba suo] Syri columbas, quod in tutela Veneris essent, magno habebant in honore, eo quod, teste P. Nigidio, ovum miræ magnitudinis a piscibus ex Euphrate evolutum columba foverit, unde Dea edita est. Et vide sis Luciani Deam Syriam, Diodor. Sicul. in Biblioth. II. alios. Sacras autem Veneri columbas pueri sciunt. Samaritani etiam in suo Cbronico (ut mihi auctor est Scaliger ad Manilii lib. v.) Josuæ Duci columbam administram attribuunt, sed divinitus, ut ipsi aiunt, non autem humanis mysteriis edoctam. Quæ de Semiramide ad banc Deam spectantia adferuntur, pete ex Hygino Poëtic. Astron. II. Fab. 197. Athenagora in Apologia, Phurnuto de Nat. Deor. Ovidio Met. IV. Tzetze Chiliad. IX. c. 275. Plura vide apud Seldenum, et Gyraldum. *Gabbema.*

Sancta columba suo] Lege *sancta columba Syro:* minime ferendum *suo*, quod Scaligeri codex exhibebat, illo non improbante. Syria cnim triplex apud veteres Geographos, Συρία Κοίλη, Φοινίκη, καὶ Παλαιστίνη. Sic legit N. Heins. ad Ovid. Art. Am. 416. 'Culta Palæstino septima sacra Syro.'

24 *Caput*] Latini scriptores vocem 'Caput,' in fluviorum origine ponunt; quod aliquot testimoniis planum faciemus: idque eo libentius, quod Lambinus, cum de fluminibus enuntiatur, non originem sed finem potius, ubi videlicet flumina se in mare egerunt significare contendit. Senec. in Epist. 'Magnorum fluminum capita veneramur.' Idem N. H. I. 3. 'Quidam existimant terram quoque concuti et dirupto solo, nova fluminum capita detegere.' Propert. lib. II. Eleg. 13. 'Fluminaque ad caput incipient revocare liquores.' Alii. *Rob. Titius.*

26 *Arida nec pluvio*] Statius Tbeb. IV. 'Tu nunc ventis pluvioque rogaris Pro Jove.' Apollonius: Καὶ βωμὸν ποίησε μεγὰν Διὸς ἱκμαίοιο. *Scal.*

Arida nec pluvio supplicat herba Jovi] Alludere videtur ad γῆς ἄγαλμα ἱκε-

τενούσης ὗσαί οἱ τὸν Δία· de quo Pausanias in Atticis. Id quod alii non monuerunt; nam de ὀμβρίῳ et ὑετίῳ Jove omnia jam vulgata. *Dousa F.*

36 *Incultis pedibus*] Inculti pedes i. e. musto sordidi. Quod explicat ipse lib. II. Eleg. 5. ‘ Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas.’ Nam exculcatione ista quis nescit inquinari pedes? Propertius lib. III. El. 15. ‘ Et nova pressantes inquinet uva pedes.’ *Gebhard.*

40 *Pectora tristitiæ*] *Latitiæ* tamen cum Mureto est vet. Cod. Angeli Coloti apud Achillem Statium præstare videtur. Vide N. Heins. in Addendis ad Ovid.

42 *Crura licent dura compede pulsa*] Noster: *Crura licet dura cuspide multa sonent:* sed τὸ *cuspide* natum ex vitiosa scribendi consuetudine, *cumpide;* cumpis, cumpidis: *multa* autem pro *pulsa*, verum est. Ita supra: ‘ Illa quidem jam multa negat:’ idem est ἀρχαϊσμός. *Scal.*

44 *Lenis et aptus amor*] Noster: *et levi aptus amor.* Idem.

46 *Palla*] Inquit Servius: ‘ Palla proprie est vestis muliebris deducta usque ad vestigia.’ Isidorus ‘ quadrum pallium’ interpretatur, quod de suo adjecit, quemadmodum quod ‘ affixis in ordinem’ gemmis distincta esset. Id enim Servius non habet, a quo ille ad verbum accepit. Recte autem illud, ‘ dictam pallam ἀπὸ τοῦ πάλλειν, quod rugis vibrantibus sinuata’ crispetur. Ita Nonius: ‘ Palla est honestæ mulieris vestimentum, hoc est tunicæ pallium.’ Tam palla igitur, quam stola, ita mulierum peculiares fuere, matrisque familiæ caussa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperatione, ut loquitur Ulpianus lib. XLIV. De Auro et Argento Leg. Ubi ‘ pallæ,’ non ‘ pallia’ legendum esse etsi ita extet in Pandectis Florentinis, idque tueatur Faber. Semest. lib. I. cap. 15. ex eo apparet, quod pallia inter communia viris et feminis vestimenta a Jurisconsulto infra recensentur, cum pallæ muliebria tantum fuerint. Porro pallam eandem cum peplo facit Servius ad illud, ‘ peplumque ferebant.’ Palla inde ad Citharœdos, et saltatores translata est. De Citharœdo Cornificius lib. IV. De Saltatorum palla animadvertit Turneb. lib. XX. ex Plauti Meneæchmis. Hanc autem pallam longo syrmate humum verrisse illa indicant: ‘ Traxitque vagus per pulpita vestem.’ Et Neronis nummi, in quis ille hoc habitu. *Ferrarius.*

47 *Dulcis tibia cantu*] Haud placet, ita ut vulgo legitur, sed *dulci:* quod tamen doctissimo auctori suo, Fruterio meo, lubens et gratus me acceptum fateor referre. *Dousa P.*

51 *Illius e nitido*] *Illius*, Genii. Alibi: ‘ Ipse suos Genius adsit visurus honores, Cui decorent sanctas mollia serta comas. Illius puro distillent tempora nardo, Atque satur libo sit, madeatque mero.’ *Scal.*

52 *Et capite et collo*] Ex more et disciplina tam Latinis quam Græcis antiquitus usurpata. Lucr. lib. IV. ‘ Tum caput atque humeros plexis redimire corollis, Floribus et foliis lascivia læta juvebat.’ Item III. Adde Horat. II. Sat. Ovid. Fast. II. ‘ Ecce nurum regis, fusis per colla coronis Inveniunt posito pervigilare mero.’ *Dousa P.*

53 *Tibi dum thuris*] *Tibi dem* liber noster. Ovidius: ‘ Libaque dem pro te genitale notantia tempus.’ *Scal.*

54 *Liba et Mopsopio dulcia melle feram*] Videtur legendum, et interpungendum, *Liba, et Mopsopiæ dulcia mella feram. Mella Mopsopiæ* sunt Attica mella; nam Attica a Mopsopo rege dicta Mopsopia: auctor Strabo lib. IX. diversa autem erant munera libi et mellis, licet mellita essent liba. Sic eleg. ult. hujus libri. ‘ Atque aliquis, voti compos, liba ipse ferebat,

Postque comes purum filia parva favum.' *Passer.*

56 *Et circa stet veneranda senem*] Malim *circumstet:* Neque enim 'circa stare,' sed 'circumstare' loqui consuevimus: itaque idem alibi quoque: 'Hunc puer hunc juvenes turba circumstetit arta.' Nisi tamen *circa* pro 'circum' positum dicamus, quod equidem non impugno, præsertim veterum auctoritate subnixum. Porro *veneranda* istud non patiendi nobis, verum agendi potius vim effectumque habere videtur; quasi dicas *venerabunda.* Neque enim ad fundamentum familiæ Corvinæ, h. e. adolescentem Messalæ prolem, sed ad ipsum potius Messalam referendum, quem soboli suæ senem olim venerationi fore auguratur Poëta, proinde, ut æquum est, patrem quidem dicto audientes liberos produxerit sibi. *Dousa P.*

57 *Non taceam*] *Nec taceant*, liber noster: id est, liberi tui. *Scal.*

64 *Candidior semper candidiorque*] *Candidior candidiorque* vetus locutio. Apuleius Milesiæ Fabulæ libro octavo: 'Nonnunquam etiam cœna poculoque communi carior cariorque factus.' Silius lib. xv. 'consul ovans major majorque videri.' Græcanica loquutio. Xenophon: Ὁ δὲ ὄχλος πλείων καὶ πλείων ἐπέῤῥει. Sic 'magis magis' Græcum est. Eupolis: Πῶς Ζεὺς μὲν ἐπινεφεῖ τὸ πρῶτον ἡσύχως Ἔπειτα μᾶλλον μᾶλλον. *Idem.*

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari*] Οὐκ ἂν λάθοι με. Ovid. Fast. III. 'Præcipue cupiam celari Thesea.' *Scal.*

5 *Ipsa Venus, &c.*] Nodum aliquem aut verum vinculum, quo brachia constricta haberet, imaginari heic non licet. Magicus nodus est καταδεσμὸς ac defixio. Tertullianus in lib. de Spectaculis 'devinctiones magicas,' vocat: 'Vis homicidium ferro, veneno, magicis devinctionibus perfici:' quæ eadem sunt. Cui pars illa, qua viri sunt, magica arte ad eam impotentiam redigitur, ut officio suo satisfacere nequeat, magico nodo religata intelligi debet. Nodus ille non ad dissolvendum amorem contractum proprie pertinet, sed ad impediendam virilitatis facultatem. Hoc cum fit, amor etiam consequenter dissolvitur, qui non potest hærere, ubi membra illa maleficio contacta sunt ac funcrata. Exemplum habes apud Tibullum, Ovidium, et Petronium. Proprie igitur, ac Latine 'magicum nodum' dicere liceat, hoc sortilegium, quo in nuptiis suis aliqui prohibentur officium virile facere. Nodum Hyænæ dixit Lucanus pro magico impedimento ac defixione quam facit Hyæna, lib. VI. ubi res omnes Magiæ servientes enumerat: 'Viscera non Lyncis, non diræ nodus Hyænæ:' ἡ πῆξις τῆς ὑαίνης. Ita vocat Aristoteles. Plinius de Hyæna: 'Et quibusdam magicis artibus omne animal quod ter lustraverit, in vestigio hærere.' Hæc est magica πῆξις, vel magicus nodus quo illaqueat eos quos ter lustraverit: quod notandum. *Salmasius.*

11 *Quid fuco splendente genas ornasse*] Fucus erit sandix, et cerussa. Sed optima illa Excerpta habebant *succo*, non *fuco.* Ego puto legendum: *Quid succo splendente genas onerasse?* Succus splendens est crassius sputum ex madido pane, ut jus collyricum, cujus illitu genis splendorem conciliabant. Tertullianus de Cultu Mulierum: 'Ad mensuram neminem sibi adjicere posse pronunciatum est. Vos plane adjicitis ad pondus, collyridas quasdam, sputorum umbilicos cervicibus astruendo.' Collyridas vocat a succo crassiore; unde offas etiam vocat Juvenalis: 'Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur Tot medicaminibus, coctæque siliginis of-

fas Accipit, et madidæ, facies dicetur, an ulcus?' Ex pane enim siligineo id fiebat. Idem: 'Et pressum in facie digitis extendere panem.' Suetonius in Othone: 'Quin faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum: idque instituisse a prima lanugine, ne barbatus unquam esset.' 'Sputum' autem Tertullianus vocat tenue corium, aut crustam, quæ ex illo tectorio inducebatur. Martialis: 'Hoc linitur sputo Jani caryota Calendis,' sputo, corio tenui sputi umbilicos, bullas, et pompholygas illius crustæ. Sic tenuis lamina σιάλωμα, hoc est, sputamentum, dicitur Polybio. Recte autem *genas onerasse*. Unde Tertullianus dixit mulieres adjicere ad pondus sui moduli, quum crasso illo pane faciem onerarent. Recepta lectio defenditur Planti auctoritate: 'Venisti huc cum exornatis ossibus.' *Scal.*

14 *Ansaque*] Ansa calceamentorum ἴσκλη, ἀγκύλη. Vide quæ in librum v. Manilii notamus. *Idem.*

19 *Cantus vicinis fruges traducit*] Recte exprimit verbum excantare duodecim Tabularum. Excantare fruges non est simpliciter incantare, sed e loco in locum carminibus traducere. Ovidius: 'Nec seges ex aliis alios transibit in agros.' In nostro libro erat *deducit*, non *traducit*. Idem.

Cantus vicinis messes] Ita v. c. *Gebh.*

20 *Cantus et irati*] Non possum non vehementer hoc loco Lipsii mei conjecturam amplecti rescribentis: *Cantus et irati detinet amnis iter: irati*, i. e. irritati, concitati, plenoque ac effuso ruentis agmine. *Dousa P.*

Cantus et iratæ] Citatur e Charisio. *Scal.*

21 *Cantus et e curru Lunam*] Veteres raro dicebant ἔκλειψιν σελήνης, sed καθαίρεσιν σελήνης. Nam de Sole veteribus ἔκλειψις usurpabatur tantum. Scholiastes Apollonii: Διαλαμβάνουσι δ' ἔνιοι τὴν τῆς σελήνης ἔκλειψιν ὑπὸ φαρμακίδων γίνεσθαι καθαιρουμένης, διὸ καὶ οἱ παλαιοὶ καθαιρέσεις ἐκάλουν τὰς ἐκλείψεις. Sosiphanes Meleagro: Μάγοις ἐπῳδαῖς πᾶσα Θεσσαλὶς κόρη Ψευδὴς σελήνης αἰθέρος καταιβάτις. Ubi καταιβάτις est καθαιρέσις.

28 *Persequitur Pœnis*] Proprie ac Latine oppido, pro, 'it ultum, vindicatque' meritissimo hercule supplicio. Sallustius: 'Nam cætera maleficia tum persequare, ubi facta sunt, &c.' Denique compluries alibi *Dousa P.*

35 *At Venus invenit*] Lege *inveniet:* cætera docebit Venus. *Scal.*

Concumbere] Lege *succumbere*, ex veteri scriptura. Catullus: 'Sed cuivis quamvis potius succumbere fas est.' *Idem.*

36 *Dum timet*] Omnino legendum, *Dum tumet*, ὀργᾷ. *Idem.*

Et teneros conserit usque sinus] Lucretius 'muliebria conserit arva.' Et in Oraculo: μὴ σπεῖρε τέκνων ἄλοκα δαιμόνων βίᾳ. Locus hactenus non intellectus: ἐμοὶ δὲ τὰ ἀπόῤῥητα ἐκφέρειν εὔστομα κείσθω. *Idem.*

39 *Non lapis hanc gemmæque juvant*] Lege: *Non lapis hanc, gemmæque juvent, quæ frigore sola Dormiet: et nulli sit cupienda viro.* ἢ μονοκοιτοῦσα ἀνεπαφρόδιτος, καὶ ἄχαρις ἔστω. *Idem.*

46 *Et faciem demta pelle referre novam*] Putabam nostro tempore tantum hoc incepisse. Sed, quantum video, non minus illæ veteres lupæ insaniebant, quam hæ nostræ ætatis. *Idem.*

49 *Heu Marathum torques*] Lege: *Neu Marathum torque.* Et libro quarto: 'Neu juvenem torque.' *Idem.*

51 *Non illi sontica causa est*] Liquida scriptura in nostro: θεήλατον πάθος, sonticam caussam vocabant; et θεήλατον νόσον, morbum sonticum. Festus: 'Sontica caussa dicitur a morbo sontico, qui quid gerendum

agere non permittit. Cato de Regis Attali vectigalibus.' Mox citat verba. In epitome Pauli: 'Sonticum justum.' Glossæ Isidori: 'Sonticus verax.' Glossæ Græcorum. 'Sonticus, ἀληθής.' *Idem.*

52 *Sed nimius luteo*] Scribe *luto*: Virg. 'mutabit vellera luto.' *Idem.*

Sed nimius luto] Antiquius ac Varronianum fuerit magis *tangit*, idque malim. Etiam *luteo* in prioribus editionibus impressum reperio, neque displicet. *Dousa P.*

66 *Illius credo tunc sonuisse pedes*] Scribe, *pedem*, ut est in prisca scriptura. Ab hoc pentametro duo disticha ex secundo libro huc retrahenda sunt: *Ah pereant artes, et mollia jura colendi. Horrida villosa corpora veste tegam. Hunc si clausa mea est, si copia rara videndi. Heu miserum, laxam quid juvat esse togam?* Scal.

67 *Desistat lacrymare puer*] Jam enim lacrymabundus dicebat: 'Heu miserum laxam quid juvat esse togam.' *Idem.*

69 *Oderunt Pholoë*] Pudicam fuisse, et nemini patuisse etiam Horatius testatur: 'Cyrus in asperam Declinat Pholoën; sed prius Appulis Jungentur capreæ lupis, Quam turpi Pholoë peccet adultero.' *Idem.*

76 *Quæcumque*] Emenda: *Quæcunque apposita est janua dura sera.* Heinsius in Addendis ad Ovid.

ELEGIA IX.

2 *Fœdera per Divos clam*] In nostro, *jam*, quod rectum est: Quid tam sancte jurabas mihi, si jam jam mox pejeraturus eras? *Scal.*

23 *Nec tibi celanti*] Non dicam quam vitiosa hæc sit lectio; neque juveniliter vectabor in doctissimis viris reprehendendis, qui hoc loco emendando aut interpungendo et se et lectorem diutissime torserunt. Excerpta illa seu Eclogaria habebant egregie: *Nec tibi celandi spes sit peccare paranti. Est deus, ocultos qui vetat esse dolos.* Pentametrum simile illi apud Diphilum: Ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς, ὅστις πάνθ' ὁρᾷ. Plane vitiosæ sunt editiones, quæ doctos viros in errorem impulerunt. Alius scriptus habebat: *Nec tibi celunti spes sit peccare paranti:* quod et ipsum rectum est. Non est dubium, quin hanc sententiam ex Diphilo Comico expresserit: ex cujus longo testimonio apud Clementem hi versus sunt, quos expressit Tibullus: Εἴ τις δὲ θνητῶν οἴεται τοὐφημέραν Κακόν τι πράσσων τοὺς θεοὺς λεληθέναι, Δοκεῖ πονηρὰ, καὶ δοκῶν ἁλίσκεται, Ὅτ' ἂν σχολὴν ἄγουσα τυγχάνῃ Δίκη. *Idem.*

25 *Ipse Deus tacito permisit lene ministro*] Corruptus locus, ut et cæco apparet. Noster liber, *permisit leva ministro.* Lege, *vela.* Proverbialiter permittere vela, tradere libidini, ac voluntati. Quod sane elegantissimum est, *Deus permisit ministro*, ἀνέηκεν τὸν θεράποντα. Nam de vino loquens Homerus hoc verbo utitur super eadem sententia. *Idem.*

26 *Ederet ut multo*] Proverbium: 'In vino veritas.' Nam vino vim adhiberi ait Horatius: 'Munitæque adhibe vim sapientiæ.' Munitos ostendit vocari, quos nondum vinum arcana foras efferre adegit. Sic Græci eos vocant ἐμφρούρους, quod ad verbum est 'munitos.' Xenophon in Laconicis: Καὶ μὴν τὸ ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότας ὅτι ἔνθα περ ἐδείπνουν οὐ καταμενοῦσι, καὶ τῇ ὑρφνῃ ὅσα ἡμέρᾳ χρηστέον· οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἔτι ἔμφρουρον ἔξεστι πορεύεσθαι. Ita videmus in Horatio esse penum abstrusæ Græcarum venustatum copiæ. *Idem.*

33 *Campania terra*] Hoc loquendi genus Poëtis admodum familiare. Sic Horat. 'Adrium mare.' Sic 'sexum marem,' pro masculino Arnob. lib. IV. Tertullianus de Pallio cap. 3. 'Andaciam Græciam,' similiter. Propert.

'Heroas manus.' 'Horatia pila,' 'Angusta navis.' Prudentius: 'Lucinas horas.' Martialis. 'Lybiam palæstram.' *Meursius.*

39 *Quid faceres*] Magis placet scriptura libri nostri, *Quid facerem?* Scal.

42 *Ipse comes multa lumina nocte tuli*] Placet *verbis*, præ novo aliorum commento, *vobis*. Hoc enim dicit Poëta: Sæpe se puero suo, cum amica communi clandestinum iter ingresso, cereum intempesta nocte adluxisse; neque puduisse quidquam, amorum suorum exercitori, hoc est, et æmulo et rivali suo, daduchi, imo pronubi, ne dicam productoris officium præstare. Atqui inquiet hic aliquis, Quid ergo ad furtivas et tumultuarias nuptias opus daduchо? Nimium vero, et caussam subjungit ipsus: ne videlicet furtim quispiam, et quasi ex insidiis aucupans cum auritis plagis jocosos duorum amantium sermones, secretasque blanditias, tenebrarum præsidio fretus, sublegeret, corycæi ut consuevere: cujus captiosissimi aucupii periculum non erat, quamdiu quidem Tibullus noster, ne quis forte obreptaret curiosior, quasi Argus quidam oculeus totus, restricis præsidens, non gravaretur frequentem observatione operam suam locare. Jam ad illam phrasim quod attinet: *lumina tuli*, eam vero habuimus et supra, in Basilica illa Edictione: 'Nen prope fulgenti lumina ferte face.' *Dousa P.*

51 *Tu procul hinc absis*] Hanc chriam in gnomen convertunt Eclogaria illa: 'Sit procul a nobis formam cui vendere cura est.' *Scal.*

59 *Nec lasciva soror dicatur plura bibisse Pocula, quam plures hæc meruisse viros*] 'Merere viros,' eleganter, imo proprie. Hinc enim 'Meretrices' dictæ; ac 'Scorta meritoria.' Vide Nonium: nisi cui Aurati potius ac Scaligeri sententiam sequi consilium est, *Emeruisse*, legentium, hoc est, emeritos, vasisque ac lateribus exhaustis, quasi stipendiis expunctos, imo expeculiatos penitus reddidisse. *Dousa P.*

60 *Emeruisse viros*] Τὸ Emerere viros in ea significatione, in qua illud: 'Quæ tot nocte viros peregit una.' *Scal.*

61 *Illam sæpe ferunt convivia ducere Baccho, Dum rota Luciferi provocet orta diem*] Attribuit currum Lucifero, quum apud alios fere solo equo vectetur fusco quidem vespere, quando dicitur ἕσπερος, candido autem mane, quando est φωσφόρος. Quod ex Ovidii versu in Fastis, 'Hesperus et fusco roscidus ibat equo,' observavit seculi nostri ornamentum Jos. Scaliger in libro secundo singularis illius atque admirandi operis de Emendatione Temporum. Quod quia ab illo tantum obiter dictum est, neque pluribus auctorum testimoniis confirmatum, ad fidem majorem hic accuratius quædam exædificare decrevi super fundamentis ab illo jactis. De 'candido' quidem equo non memini legere. Cæterum de 'fusco' est apud Pedonem Albinovanum Elegia in Mæcenatis obitum: 'Quæsivere chori juvenem sic Hesperon illum, Quem nexum medio solvit in igne Venus: Quem nunc in fuscis placida sub nocte nitentem Luciferum contra currere cernis equis.' Nisi quod et hic videtur de curru intelligi posse, cum dicit 'equis.' Sed apertius Statius Papinius in Thebaid. VI. 'Roscida jam novies cœlo dimiserat astra Lucifer, et totidem Lunæ prævenerat auro Mutato nocturnus equo.' Quod autem Scaliger addit; 'desultorem' dici Luciferum, paresque equos habere, ut desultores in Circo, quoniam exemplum nullum adduxit, auctoritatem ejus rei commoda petam a Cassiodoro ita scribente: 'Equi desultatorii, per quos Circensium ministri missus denunciant exituros,

Luciferi præcursorias velocitates imitantur.' Sed neque illud observatione indignum, aut ab hoc loco alienum est, Horatium, (quod tamen monere neglexerunt Commentatores,) utramque Veneris stellæ adpellationem sub 'Vesperi' vocabulo confudisse, quum ait: 'Nec tibi Vespero Surgente decedunt amores, Nec rapidum fugiente Solem.' 'Hesperus' enim hic etiam pro 'Lucifero' accipitur, cujus rei haud scio an exemplum aliud exstet, nisi quod Plautus in Amphitryone 'Nocturnum,' (quem non noctis Deum, ut vulgo capiunt, sed Hesperum esse mihi persuadeo,) pro Lucifero sumserit, ut quidem eum locum præter interpretum mentem explicandum censeo: 'Credo ego noctu Nocturnum obdormisse ebrium.' Valde enim insulsus locus fuerit, si noctis Deum, qui tunc, dici finibus in arctum redactis, pomœria sua valde extenderat, ac non potius Luciferum, quod non exoriretur, velut sui muneris oblitum in somnum profundiorem incidisse intelligat, præsertim quum Solem eandem ob causam paulo post accuset his verbis: 'Credo ædepol equidem dormire Solem atque appotum probe!' Neque turbet aliquem, quod statim deinde 'Vesperuginis' mentio fiat a Sosia; hæc enim decore confunduntur in persona servi: 'Nocturnum' porro pro Hespero videtur etiam Statius accepisse in versibus quos modo adduxi, quum dicit: 'Mutato Nocturnus equo.' Nisi sit Luciferi epithetum, et 'nocturnum Luciferum,' pro 'Noctifero' posuerit. Hæc scripseram, cum deprehendi postea in Lactantio, sive Luctatius est, Statii interprete, hæc, quæ unice ad rem nostram faciunt: 'Lucifer et mane oritur, et vespere; sed equo mutato:' ac paulo post: 'Post autem quadrigas dant Soli, bigas Lunæ, equos singulos syderibus: eundem ergo Vesperum vult haberi, ut Horatius Vesperum pro Lucifero posuit.' Sed ut tandem ad Tibullum redeamus: video quomodo Lucifer e curru suo, cui eum modo imposueram, deduci ac detrahi possit in hoc quidem Tibulliano versu, sed non cantu, quod Lunæ supra apud hunc nostrum eventurum fuerat, nisi æra repulsa restitissent, verum significatione mutata, si 'rotam Luciferi' scilicet pro ipso Lucifero capiamus; ut 'rotam Solis' pro ipso Solis corpore legimus apud Lucretium, Ciceronem, Virgilium, Sidonium Apollinarem, atque alios. *Dousa F.*

63 *Illa queat nullam*] Recta est scriptura in nostro: *Ilia nulla queat melius consumere noctem.* Scal.

69 *Ista hæc persuadet*] Potest et εἰρωνικῶς sine interrogatione. Scilicet ista facies tua illi persuadeat, ut se ornet tibi. Quasi dicat: Cadaverosa hæc facies tua nunquam illam alliciet, &c. *Idem.*

72 *Remque domumque tuam*] Lipsius emendat: *teque domumque tuam*, ex Propertio: 'Improba qui tulerim teque tuamque domum.' Et vere faveo conjecturæ isti, ut *domum* pro gente scilicet et familia accipiatur. Aut certe mariti ædes intelligendæ, in quas sponsa primum ex more deducta fuerat jam olim. Unde locutio usitatissima 'uxorem domum ducere' pro 'nuptias facere,' et quod nos 'ducere' simpliciter dictitamus. Quanquam et *rem* retineri non insulse posset, atque ad senile retritum rutabulum ambigue accommodari. Quis enim nescit, partes eas, quibus viri sumus, per 'res,' 'vasa,' ac 'peculium' honesta circuitione effatas atque enunciatas antiquitus? *Dousa P.*

77 *Aliis*] Ipsus *Alii* bis itidem repetitum dandi casu libenter legerim. Constat enim de uno silicernio tantum, cum quo frater suus caput limasset, loqui Poëtam. *Dousa P.*

82 *Fixa notet casus aurea palma meos*] Ego suspicor legendum *aurea*

lamna; nam in lamina, non in palma eos notare potuit. Deinde nulla est hic victoria, ut palma opus sit, sed est tabella εὐχαριστική, tanquam naufragium evaserit. Sed non dubium est, quin parma legendum sit. In clipeolis enim signabant sua vota, aut εὐχαριστήρια, quos ita dedicabant. *Scal.*

ELEGIA X.

1 *Quis fuit horrendos*] Ejusdem argumenti cum fine primæ hujus libri Elegiæ. Nam detestatur bella, quia invitabatur a Messala ad expeditionem in orientem. Unde ait: ‘ Nunc ad bella trahor.’ *Scal.*

5 *At nihil ille miser meruit*] Melius, meo judicio, Eclogaria: *Forsan et ille nihil meruit.* Idem.

7 *Divitis hoc vitium est auri*] Eleganter et vere malorum omnium caussam auro potius quam ferro imputandum censet, ut et Ovid. Met. I. ‘ Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum Prodierat; prodit bellum quod pugnat utroque.’ *Dousa F.*

12 *Micante*] Ita in optimæ notæ exemplaribus, non *tremente*, quod a glossa est. Neque aliter Virgilius; quasi ipsus sese explicans, ‘ micat auribus et tremit artus.’ Item Ovid. haud semel: ‘ corque timore micat.’ *Dousa P.*

18 *Sic veteris sedes incoluistis avi*] *Veteris avi*, dicit, ad avitam generis sui nobilitatem (ut arbitror) denotandam, jam inde ab antiquo annulorum jure ac Equestri dignitate insignis. *Idem.*

23 *Ipsa ferebat*] Legendum haud dubie *ipse;* quomodo et paulo post: ‘ Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipse:’ non ‘ ipso,’ aut ‘ Eluco revehit;’ id quod Criticis nostris animos tantopere adanxit. *Idem.*

26 *Hostiaque e plena*] V. C. Lipsii, *Hostia erit plena mystica porcus hara:* unde nullam lacunam esse apparet, ut etiam commoniti sumus a Tibulli enarratoribus nullum lacunæ vestigium in libris chirographis apparere. *Idem.*

Hostiaque e plena] Larum victima familiaris et compitalitia, porcus. Propertius: ‘ Parva saginati lustrabant compita porci.’ Nihil est integrius hoc loco, quem tamen docti viri mancum clamant. *Scal.*

Mystica] Propter Cererem, ut nemo nescit. Itaque in nummo Q. VIBI. C. F. cusa est Ceres cum porca. *Idem.*

27 *Hunc pura*] Scribe *Hanc*, ut est in manuscripto. Hanc victimam scilicet. *Idem.*

29 *Sic placeam vobis*] O Lares. Quare frustra hic desiderari aliquid suspicantur. *Idem.*

36 *Puppis aquæ*] In V. C. Lipsii *pullus aquæ* lectitabatur. *Dousa P.*

37 *Illic percussisque genis*] Liber scriptus *perscissisque.* ‘ Perscindere genas,’ quod in Lege XII. Tabularum ‘ radere genas,’ ἀμύσσειν. Nisi quis malit *percisis.* ‘ Os tibi percisum est.’ Martialis et Plautus. *Scal.*

Perscissisque] Malim *pertusisque*, quam *percussisque* legi, aut etiam *percisis.* Sic eadem Elegia postea. ‘ Flet teneras subtusa genas.’ *Dousa P. Pertusis* puto. Claudianus: ‘ Et contusa genas mediis apparet in astris Africa.’ *Livin.*

42 *Et calidam fesso comparat uxor aquam*] Attigisse videtur poëta morem antiquum. Solebant namque veteres ex itinere fessi aqua calida se fovere atque lavare. Plautus Epidico: ‘ Abi intro, ac jube huic aquam calefieri.’ Ubi Epidicus monet Stratippoclen, ut jubeat aquam calefieri ad lavandam virginem peregre venientem: et in Bacchid. ‘ Aqua calet; eamus hinc intro, ut laves: Nam ut in navi vecta es, credo timida es.’ Et in Trucul. ‘ Sed obsecro hercle, Astaphium, i intro, ac nuncia me addesse; tu i propere, et suade jam ut satis laverit.’ *Ramirez.*

46 *Duxit araturos*] *Aratores* est in V. C. Lipsii; quod placet, cum pro

eo etiam faciat Ovid. Fast. I. 'Cedebat taurus arator equo.' *Dousa P.* Sic pulchre respondebit illi quod Græci Poëtæ dicunt ἀροτῆρας. Orpheus Hymno in Cererem de illa idem quod hic de Pace scribens: Ἡ πρώτη ζεύξασα βοῶν ἀροτῆρα τένοντα. *Dousa F.*

49 *Pace bidens vomerque vigent*] Excerpta: *nitet.* Virg. 'splendescere vomer aratro.' Marcus Cato in Oratione ad Filium: 'Vir bonus est, Marce fili, colendi peritus, cujus ferramenta splendent.' *Scal.*

51 *Rusticus e lucoque vehit*] Nihil muto. Poterat tamen legi: 'Rusticus elucoque vehit malesobrius ipse,' &c. *malesobrius eluco.* Elucus ἑωλοκρασία. Tertullianus: 'ab eluco defensitare.' Vide Gellium libro decimo sexto, capite duodecimo. *Idem.*

Male sobrius ipso] V. C. non *ipso* sed *uno* referebat, quod si cui probetur, unitatem istam *plaustro* non *luco* accommodandam meminerit sibi. *Dousa F.*

55 *Flet teneras subtusa genas*] Lego, *subfusa.* Virgilius: 'Tristior, et lacrimis oculos subfusa nitentes.' Facile divinatu, quare pudicitia expugnata erubescat. Potest etiam retineri *subtusa*, verberata. Sed altera lectio melior. *Scal.*

59 *Ah lapis est ferrumque*] Sic Ennius Andromacha: 'Sed quasi ferruus, aut lapis Durat, rarenter gemitum conatur gravem.' Ita enim lego et distinguo ista. Moschus Idyll. πέτρης ὅγ' ἔχων νόον, ἠὲ σιδήρου, Καρτερὸν ἐν στήθεσσι. Hinc et 'lapideum cor' Ennius et σιδήρειον ἦτορ Homerus dixit. *Dousa F.*

62 *Sit satis ornatas*] Noster liber, *Sit satis ornatus dissoluisse comæ:* satis sit destruxisse suggestum comæ. *Scal.*

64 *Quo tenera irato*] Repono *Quoi*, pro *Cui*, more Catulli et veterum. Eidem etiam casui hoc verbum lib. II. Eleg. 5. connexuit Tibullus: 'Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem.' Et Propertius: 'Felix qui potuit præsenti flere puellæ.' *Dousa P.*

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis adest valeat*] Lege, *faveat.* Alibi: 'Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.' *Scal.*

Quisquis adest faveat] Sacra cœtumque a faventibus celebrari præcipit Virgilius Æn. I. et VIII. Formula, quantum auguror, ita concipiebatur: 'Linguis favete quisquis ades.' Hanc ego conjecturam ex Ovidio et Tibullo capio: quibus magistris lubenter errare me patiar. Ovid. Met. XV. 'cognovit numina castos Evinctus vitta crines albente sacerdos: Eu deus est! deus est! animis linguisque favete Quisquis ades, dixit: sis, o pulcherrime, visus Utiliter, populosque juves tua sacra colentes. Quisquis adest, visum veneratur numen, et omnes Verba sacerdotis referunt geminata piumque Æneadæ præstant et mente et voce favorem.' Idem in Ibin: 'Nulla mora est in me: peragam rata vota sacerdos: Quisquis ades, sacris ore favete meis.' Verbum autem hoc 'Quisquis' utrumque sexum continere, vel me tacente, mediocriter docti intelligunt. Non. Marcellus: 'Quisquis et gen. femin. attribui posse veterum autoritas voluit.' Livius: 'Mulier quisquis es, te volumus.' Cæcilius: 'Quæso igitur quisquis es

mea mulier.' Pacuv. 'Quisquis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine.' *Brissonius.*

Quisquis adest, faveat] Malim: *Quisquis ades, faveas.* Sic infra: 'Quisquis ades lingua vir mulierque fave.' *Dousa F.* Cod. Pal. Commel. *valeat.* Cum quondam de hoc versu incideret sermo apud Cl. Gruterum nostrum, probabat valde τὸ *valeat.* Callide tamen joci causa conjectabat, *Quisquis abest valeat:* quod video serio factum a Pimpontio ad Æn. II. 98. *Gebhardus.*

3 *E cornibus uva Pendeat*] Dictus est Bacchus Taurus, et illi cornua attributa, et cognomen etiam factum ταυρόκερως, *Tauricornus*, ut est apud Nicandri Comment. in Alexipharm. Idem et ab Orpheo in Hymn. βούκερως et δίκερως vocatus: id est, *Bucerus* et *Bicornis.* Hinc Ovid. 'Accedant capiti cornua, Bacchus eris.' *Giraldus.*

4 *Et spicis*] Mallem, *at spicis.* Et ita postulat sententia. *Scal.*

8 *Plena coronato stare boves*] Excerpta: *Plena coronato vertice stare boves.* Scal.

Plena coronato stare boves capite] Sic Consalibus equis et asinis coronatis requiem largiri solitos auctor est Plutarch. Ῥωμαϊκ. Problem. *Livineius.* Vide Dionys. Halicarnass.

9 *Omnia sint operata Deo*] 'Operandi' verbum in rebus divinis usurpabant. Corn. Tacit. Ann. I. 'Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, viditque se operatum, et sanguine sacro respersa prætexta, pulcriorem aliam manibus aviæ Augustæ accepisse.' Horat. III. Od. 14. 'Unico gaudens mulier marito Prodeat justis operata divis.' Virgil. Georg. I. 'lætis operatus in herbis.' Idem in Ciri: 'Dum sacris operata deæ.' Julius Obsequens de Prod. 'Pestilentia fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita sacellaque operaturus sederit.' Pomponius apud Nonium Marcellum: 'Ad Veneris profectus est mane vetulus, votum ut solveret; ibi nunc operatus est.' Operationis etiam dies a Festo Pompeio in privatis feriis numerantur. *Brissonius.*

12 *Queis tulit hesterna gaudia nocte Venus*] A sacris arcebant hesterna Venere inquinatos. Unde Lampridius in Alexandro: 'Primum usus vivendi eidem hic fuit: primum si facultas esset, id est, si non cum uxore concubuisset, matutinis horis in larario suo rem divinam faciebat.' Belle itaque Ovid. Amor. III. Eleg. 6. 'A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut castos possit adire deos?' Nec vero illoto corpore ad sacra statim accessisse Venere pollutos ostendit Persius Sat. II. cum ait: 'Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis Mane caput, bis terque, et noctem flumine purgas.' Illic enim 'noctem' nocturnum concubitum accipere oportet. Quem Persii locum D. Hieronymus citat in Apol. pro libris adversus Jovinianum: 'Sed ipsorum,' inquiens, 'conscientiam convenio, qui eadem die post coitum communicant, et, juxta Persium, noctem flumine purgant.' Cicero de Legg. II. 'Caste lex jubet adire ad deos, animo videlicet, in quo sunt omnia, nec tollit castimoniam corporis, sed hoc oportet intelligi, cum multum animus corpori præstet, observeturque, ut casto corpore adeatur,' &c. Atque adeo post illud nocturnum opus mulieres aqua sumpta sese purificasse ostendunt, obscure quidem Ovid. Amor. III. Eleg. 6. postremis versibus: Auctor incertus in Priapeis, et Cic. in orat. pro Cœlio: apertius vero Suetonius in Augusto, cap. 94. quo loci Attiam refert, cum ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset posita in templo lectica, dum ceteræ matronæ dormirent, obdormiisse, draconemque repente irrepsisse ad eam, paulloque post egressum: illam vero experge-

factam quasi a concubitu mariti, purificasse se: et statim in corpore ejus exstitisse maculam velut depicti draconis, nec potuisse unquam eximi, adeo ut mox publicis balneis perpetuo abstinuerit. *Brissonius.*

14 *Et manibus puris sumite fontis aquam*] Solemni præfatione eos quibus puræ manus non erant, sacris arceri consuevisse, Livius lib. XLI. tradit his verbis: 'Cum omnis præfatio sacrorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat.' Lucianus de Sacr. Καὶ τὸ μὲν πρόγραμμά φησιν μὴ παριέναι εἴσω περιῤῥαντηρίων ὅστις μὴ καθαρός ἐστι τὰς χεῖρας. Inde est quod Virgilius in eo voto, quod pro sua Æneide Veneri suscipit in Catalectis, 'puris,' inquit, 'serta feram manibus.' Sic et Alcumena apud Plautum in Amphitryone, Act. v. Sc. 1. Deos immortales manibus puris ut sibi auxilium ferrent invocasse dicitur. Simili modo et Tibullus hoc loco ad sacra accedentes 'Manibus puris fontis aquam sumere' jubet. 'Puras' autem 'manus' tam a sordibus et illuvie, quam a cæde et sanguine, in sacris exigebant. Pollutas namque et sanguinolentas manus a sacris repulsas et rejectas fuisse patet. Reliqua pete ex Brissonii lib. I. et Ramirezio in Mart. lib. III. Epigr. 3. *Gabbema.*

18 *Pellite limitibus*] Vet. lib. *tollite liminibus.* Limina dicuntur etiam, et termini: Epitoma Festi in postliminium: et Siculus Flaccus de Condit. Agr. limites a liminibus appellatos esse. *Passer.*

19 *Seges*] Pro *frugibus* adhibetur, ut a Marone, 'Quid faciat lætas segetes.' *Scottus.*

21 *Tum nitidus plenis confisus rusticus agris*] Profecto hic est spurium nescio quid in voce *agris.* Ego censeo legendum, *areis*, per Synæresin. Quod quam melius sit, quam id, quod editum est, nemo non videt. Nam hoc vult: quemadmodum pro novis frugibus ambarvale sacrificium fit, ita pro collectis alterum fit plenis scilicet areis, et bene nitidum, quasi epulis functum. Horatius: 'Me pinguem et nitidum bene curata cute vises.' *Scal.*

22 *Grandia ligna*] *Grandia ligna* opponuntur 'coculis.' Festus: 'Cocula vasa ænea coctiouibus apta. Alii cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obsonia.' Apollonius quoque lib. I. 1182. ex Homero vocat ξύλα κάγκανα. Quæ Interpres reddit, τὰ ξηρὰ ξύλα. Ovid. Fast. IV. 'Ille domum glandes excussaque mora rubetis Portat, et arsuris arida ligna focis.' *Gebhardus.*

23 *Turbaque vernarum*] Ante focum et Lares ludere solebant pueri, tam liberi, quam servi. Ipse El. superiore proxima: 'Sed patrii servate Lares: aluistis et îdem Cursarem vestros cum tener ante pedes.' Et Eleg. 2. hujus libri, ad Genium, sive Larem, ait: 'Ludat et ante tuos turba novella pedes.' Horat. Epod. 2. 'Positosque vernas, ditis examen domus, circum renidentes Lares.' Mart. 'Cingantque sacrum lactei focum vernæ.' *Passerat.*

24 *Extruet arte casas*] Repone veterem scripturam, *ante.* Sic alibi: 'et festas extruet ante Cespitibus mensas.' *Scal.*

25 *Eventura precor*] Interdum hoc sibi sumebant et adrogabant, ut eventura adfirmarent quæ precabantur. Pedo Albinovanus in Carmine Consolatorio ad Liviam: 'eventura precor: Deus excusare priora Dum volet, a Druso cætera læta volet.' Ovid. de Ponto II. 1. 'Di tibi dent annos, a te nam cætera sumes, Sint modo virtuti tempora longa tuæ. Quod precor eveniet: sunt quædam oracula vatum: Nam Deus optanti prospera signa dedit.' Idem postquam Ibin devovit, et multa ei imprecatus est, subjicit: 'Evenient: dedit ipse mihi modo signa futuri Phœbus, et a læva mœsta

volavit avis.' Et panlo post: 'Hæc tibi qnæ precibus justis mea devovet ira, Evenient, aut his non leviora mala.' *Brissonius.*

27 *Nunc mihi fumosos*] Hoc ὑπονοθεύει. Sed nos legimus: *Nunc mihi nunc fumos veteris proferte Falernos Consulis:* hoc est, vina quæ fumum bibere sunt instituta, ut loquitur Horatius: 'Amphoræ vinum bibere institutæ.' Unde recte ea vina fumos Massilitanos dixit in deteriorem partem, quod non potest dici de Falernis vinis. Ea enim non opus habebant bibere fumum. Infodiebantur enim, ut vetustate gratiam acquirerent. Quare assentior iis, qui fumosum Falernum legunt. *Idem.*

31 *Sed bene Messalam*] Ovidius: 'Et bene te, bene me patriæ pater optime Cæsar.' Melius tamen, *Et bene Messalæ.* Ovidius: 'Et, bene, dic dominæ, bene cum quo dormiet illa.' Tamen utrumque admitti potest: neque utrovis modo legas, magnopere laboro. *Scal.*

Sed bene Messalam, &c.] Mos Græcorum et Romanorum in symposiis fuit, ut ad pocula amicorum, benefactorum, principum, bonis cum votis meminissent, eo ipso gratiora sibi vina facientes, et sodales invitantes ad largius bibendum. Sic Ovid. Art. Am. lib. I. amatori præscribens uti sese in convivio gerere oporteat, ait: 'Et, bene, dic Dominæ, bene, cum quo dormiet illa. 'Larga precaturi sumite vina manu.' Idem Fast II. 'Et bene me, bene te, patriæ pater optime Cæsar, Dicite suffuso per sacra verba mero.' Asconius Pædianus ad illa Cic. III. in Verr. Res ex voluptate paulatim transiit in coactionem, etiam inter priscos Christianos; quippe adhibebantur ea nomina, ut, si quis, quamvis contra satietatem et lubitum, respondere dubitaret, impietatis reus haberetur. Audi Ambrosium: 'Quid obtestationes,' inquit 'potantium loquar? Quid memorem sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro salute imperatorum; et qui non biberit, sit reus in devotione, videtur enim non amare imperatorem, qui pro salute ejus non biberit. Bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum sanitate.' Ricursus Episcopus Suessionensis ante 760. annos: 'Invitati etiam præsbyteri a religiosis quibusque pro memoriis carorum suorum non sellebrient, neque inter pocula cantare præsumant, sed neque precationes bibendi sub nominibus sanctorum exerceant.' *Gabbema.*

34 *Et magna intonsis gloria victor ades*] Mendum est in hac lectione. Nam quid est, *intonsis?* Non dubito Tibul. scripsisse: *Et magna intonsis gloria victor avis Huc ades.* Nam scriptum erat, *abis:* ex quo fecerant, *ades.* Ovidius: 'Hoc apud intonsos nomen habebat avos.' *Scal.*

40 *Operire domum*] V. C. *casam* pro *domum* quod in impressis vulgo lectitatur. *Dousa P.* Palat. sec. *casam.* Gebhardus.

43 *Consita ponus*] *Insita*, non *consita*, legitur in eodem Cod. *Dousa P.*

51 *Agricola adsiduo primum satiatus*] Fortasse, *lassatus.*

54 *Duceret ante Deos*] Ducere carmen' Horatius: 'forte epos acer Ut Varius nemo ducit.' Quare non assentimur iis, qui legunt *diceret.* Scal.

Ut ornatos duceret ante deos] *Ornatos*, id est, coronatos, et sertis redimitos. Sic Apuleius Miles. III. 'Eponæ deæ simulacrum residens ædiculæ quod accurate corollis roseis equidem (lego *et quidem*) recentibus fuerat ornatum.' *Dousa F.*

56 *Duxit ab arte choros*] Legendum, *ab arce:* intelligit ἄστυ Atheniensium. Primum chori in oppido introducti; a quo ἀστυκοὶ ἀγῶνες, qui Baccho fiebant: propterea hic mentio Bacchi. Qui Aristophanem et veteres Grammaticos, item incomparabiles patris

mei Poëtices commentarios legit, nunquam mirabitur, quare Bacchi mentio hic injecta est. Non enim adverterunt Tibullum hic initia Tragœdiæ ordiri; præsertim quum hircum datum in præmium dicat, a quo τραγῳδία dicta. Hoc enim est, quod subjungit: *Huic datus e pleno memorabile munus ovili Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.* Scal.

Duxit ab arte choros] Recte: ita alibi: 'Quem celer assueta versat ab arte puer.' Ovid. Amor. II. Eleg. 4. 'Et tenerum molli torquet ab arte latus.' *Livin.*

58 *Duxerat hircus oves*] Ita olim adolescentes emendavimus. Pausanias Arcadicis: Ταῖς δὲ ποίμναις ἡγεμόνες τῆς πορείας ἦσαν αἶγες. κατοιάδας οἱ ποιμένες ὀνομάζουσιν αὐτάς. *Scal.*

65 *Textrix operata Minervam Cantat*] Non male Fruterius Verisimil. lib. I. cap. 5. *Textis operata Minervæ:* si libri alicujus vet. Ms. auctoritas confirmaret. Notum est, cantum solatium fuisse laborum in nendo. Claudian. Rapt. Proserp. lib. I. 'Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu Irrita texebat redituræ munera matri.' Ex Virgil. Æn. VII. 'Proxima Circææ,' &c. Ovid. Trist. lib. IV. El. 1. 'Cantantis pariter data pensa trahentis Fallitur ancillæ decipiturque labor.' Non solum autem Minervam ut præsidem fusi ac radii, sed Junonem quoque cantabant. Vide Eurip. Iphigenia Taurica vs. 22. *Gebhardus.*

66 *Et appulso tela sonat latere*] Malim, *et appluso tela sonant latere: appluso* pro *apploso. Tela* numero plurali sunt istonis instrumenta. Valer. Flaccus libro tertio: 'Dat pictas auro, atque ardentes murice vestes, Quas rapuit telis formosa vocantibus austris Hypsipyle.' De hoc et lib. primo diximus. *Scal.*

68 *Dicitur*] Pal. primus *ducitur.* Gebhard.

82 *Et procul ardentes hinc precor*] Liber noster, *hinc procul*, est enim *procul procul.* Supra, 'Stet procul, aut alia stet procul ante via:' 'procul procul este profani.' ἑκὰς ἑκὰς ὅστις ἀλιτρὸς, Callimachus. *Scal.*

Hinc procul abde faces] Ita in Mss. neque aliena nimium huic loco ejusmodi iteratio, etiam Scaligeri ipsius calculo comprobata. *Dousa P.* 'Abdere' passim quidem 'abscondere' significat, interim non est hæc princeps vocis notio, sed notat etiam excludere, amovere, a se sejungere, sic *abde faces* est amove. Vide Gronovium de Pecunia Vet. lib. IV. c. 8.

85 *Aut etiam sibi quisque palam*] Mirum hanc veteribus superstitionem fuisse, ut non nisi taciti vota concipierent. Iufra: 'Optat idem juvenis, quod nos, sed tutius optat: Nam pudet hæc illum dicere vota palam.' Item: 'Illa aliud tacita jam sibi mente rogat.' Martialis: 'Si quis erit recti custos, imitator honesti, Et nihil arcano qui roget ore Deos.' In Pers. Sat. II. 5. 'At bona pars populi tacita libabit acerra.' Item, ibid. 'Haud cuivis promptum est, murmur tacitosque susurros Tollere de templis, et aperto vivere voto.' *Scal.*

Aut etiam sibi quisque palam, nam turba jocosa, &c.] Hoc propterea subjicit ut vota nuncupandi Amori palam æqualibus suis fiduciam addat: neque enim periculum esse, 'ne sciantur, Aut ne quis malus invidere possit,' quamvis voce clara (hoc enim *palam* est) libereque ac sine ulla circuitione concepta atque enunciata. Cur ita? quod videlicet 'Phrygiæ tibiæ sonitus' et *turba jocosa*, i. e. cantantis ac saltantis Chori strepitus, et rusticorum (Cerealibus, an Amatoriis, operantium Sacris?) dissonus atque incompositus clamor Coryphæorum aures exsurdet planissime: neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum suorum arcana penetrare aliquo patiatur: nedum ut novam risus aut liberioris joci mate-

riam inimicis (ut solet) vel etiam rivalibus præbeant, in vulgus ridiculi caussa traducta porro, atque eliminata. *Dousa P.*

87 *Ludite! jam nox jungit equos*] Nocti equos et currum tribuit exemplo, ut opinor, Poëtæ illius Tragici apud Aristoph. in Θεσμοφοριαζούσαις· *ὦ νὺξ ἱερὰ, Ἧ μακρὸν ἵππευμα διώκεις Ἀργυροειδέα νῶτα διφρεύουσ' Αἰθέρος ἱερᾶς Τοῦ σεμνοτάτου δι' Ὀλύμπου.* Nocti interdum bigæ tribuuntur; apud Varronem de L. L. lib. IV. interdum quadrigæ, ut apud Poëtam nostrum infra lib. III. Eleg. 4. 'currumque sequuntur Matris lascivo sidera fulva choro.' Expressus locus ex illo Theocriti Idyllio II. *χαίρετε δ' ἄλλοι Ἀστέρες εὐκήλοιο κατ' ἄντυγα νυκτὸς ὀπαδοί.* Æstuat in hujus Tibulliani loci explicatione Muretus Variar. lib. v. c. 2. neque tamen se explicat. Quum enim probare velit satis lepide dici posse Noctem siderum matrem, nihil ad opinionis suæ confirmationem adfert, nisi quod Euripidi dicta sit 'Nox siderum nutrix;' quod quidem aliquid esset si 'matrem' in Tibullo pro 'nutrice' accipi vellet Plautino more, aut *τροφὸν* seu 'nutricem' in Euripide pro 'matre' Varroniano. Nunc quum apertissimus sit Poëtæ sensus, apertior quoque explicatio quærenda, quam sagaciter indagando videor invenisse: est enim ab Orpheo sumptum ita in Hymnis scribente: *Ἀστέρες οὐράνιοι νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης.* Quod si quis caussam hujus opinionis quærat, non facile afferam aliquid certi; sed tamen suspicor id forte ab Hesiodi Theogonia fluxisse, qui Ætherem nocte genitum canit, quod et in Umbra nostra tetigimus: ætheris autem adpellatione quum *οὐρανοῦ καὶ ἄστρων οὐσία* comprehendatur, quod testatur Aristoteles seu Theophrastus in lib. de Mundo, quumque cœli et stellarum eadem sit materia, ut a nobis ita explicatum est in primo Rerum Cœlestium, recte dicetur etiam siderum mater, quæ cœli est. Sed ut hoc dubitanter pronuntiem, facit ambigua significatio ætheris, quem in illo Hesiodi aërem designare Tzetzes commentator asserit. Potest etiam altera ratio afferri ex Ægyptiorum Theologia, qui quoniam priusquam mundus hanc clementorum dispositionem sortiretur, et ordinem quem videmus, involuta tenebris omnia fuerint, ex eo Noctem rerum matrem nuncupatam, Latonæque, id est noctis, liberos Apollinem Dianamque, id est, Solem et Lunam, fingi volebant. Aut postremo referendum ad eam Philosophorum opinionem, quæ noctem non solum antiquissimam, sed et rerum omnium productricem ac Deorum ipsorum obstetricem esse credebat. Ita enim vetus Poëta, apud Proclum in commentario in Timæum Platonis: lib. II. *Μαῖα θεῶν ὑπάτη νὺξ* apud quem plura ad hanc rem pertinentia. *Dousa F.*

88 *Lascivo sidera fulva choro*] Chorus siderum interdum generatim de omnibus stellis, ut hic, interdum de solis errantibus dicitur. Prioris significationis multa exempla ex Varrone Atacino, Statio, Apuleio, Nonio, aliisque adferre possem, quæ brevitatis gratia sino præterfluere. Ponam tantum unum ex Varronis Marciporc: 'Cum pictus aër fervidis late ignibus Cœli choreas astricas ostenderet, Nubes aquali frigido velo leves Cœli cavernas aureas subduxerant.' Posterioris significationis hæc legi. Manil. Astron. lib. I. 'Et quinque adverso luctantia sidera mundo Exercent varias naturæ lege choreas.' Proclus Hymno in Solem: *Ζωσάμενοι δὲ πλανῆτες ἀειθαλέας σέο πυρσοὺς Αἰὲν ὑπαλλήκτοισι καὶ ἀκαμάτοισι χορείαις Ζώογόνους πέμπουσιν ἐπιχθονίοις ῥαθάμιγγας.* Caussam dat Censorinus de Die Natali cap. 13. 'Quare Dorylaus scripsit esse hunc mundum organum Dei: alii addiderunt esse idem *τὸ χορεῖον*, quia septem sunt vagæ stel-

læ, qua plurimum moveantur.' Ubi fortasse 'Deum' pro Sole posuit exemplo Græcorum. Unde Martial. lib. XII. 'Martis alumna dies, roseam quo lampada primum Magnaque siderii vidimus ora Dei.' Interdum non simpliciter 'Deus,' sed 'Deus Sol' dicitur. Inscriptio vetus.

DEO
SOLI. INVICTO
P. POMPONIVS
CLITVS
EX. VOTO.

Sed et 'annum Dei,' apud eundem Censorinum pro 'Solari' accipiendum observavit Florens Christianus, &c. Sed ut e diverticulo in viam redeamus, et illud nobis enucleandum est, in Tibullo cur dicat *lasciva choro:* equidem tametsi ad cœlestium motuum flexus ac varietates referri possit, tamen haud alio eum respexisse crediderim, quam quod inerrantium astrorum chorus tremula acie crispare lumen suum et velut scintillare videatur: cujus rei caussas legere est apud Aristotelem de Cœlo lib. II. et non minorem Aristotele Julium Cæsarem Scaligerum perfectissimum illud naturæ miraculum Exercit. LXII. Eandemque rem carmine a me expressam videbis Cœlestium lib. I. *Dousa F.*

Ludite! jam nox] Ad verbum Euripides Ione: Μελάμπεπλος δὲ Νὺξ ἀστείρωτον ζυγοῖς Ὄχημ' ἔπαλλεν· ἄστρα δ' ὡμάρτει θεᾷ. *Scal.*

89 *Fulvis*] Fallor? an legendum *furvis*, aut certe *fuscis*, quod agnoscunt libri. Sic infra: 'Et cum te fusco somnus velavit amictu.' Certe fuscas alas etiam somniis tribuit Euripides in Hecuba. *Dousa F.* Lege: *Postque venit tacitus furvis circumdatus alis Somnus, et incerto somnia pigra pede:* non *fulvis alis*, cum *fulva sidera* proximo versu præcesserint: *pigra* etiam *somnia*, non *nigra*, ne bis idem dicat. *Heinsius ad Met.* II. *p.* 272.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba: venit natalis ad aras, Quisquis ades lingua vir mulierque fave*] In rebus divinis, quæ publice fiebant, 'ut faverent linguis,' imperabatur: quemadmodum a Cic. de Divinat. lib. I. et Plin. N. H. lib. XXVIII. cap. 11. memoriæ proditum est. Proinde Horatius velut antistitis Musarum personam gerens, ait: 'Favete linguis: carmina non prius Audita, Musarum sacerdos, Virginibus puerisque canto.' Virgil. Æn. V. 'ore favete omnes, et cingite tempora ramis.' Sed et Ovid. Fast. II. Terminalia describens, alios serta libaque ferentes, alios vina libantes, reliquam porro multitudinem spectantem, et 'linguis faventem' facit. Idem Amor. l. III. Eleg. 12. ait, 'Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa.' Propert. lib. III. 'Sacra facit vates, sint ora faventia sacris.' Sed quæ sit horum verborum vis ac potestas, non satis convenit inter omnes. Seneca quidem hujusmodi vocibus silentium imperatum fuisse interpretatur in lib. de Vita Beata ad Gallionem. Consentiunt Servius et Donatus ad eum versum Æn. V. 'Ore favete,' &c. Sunt, qui existiment hujusmodi voce populum, non ut taceret modo admonitum, sed etiam ut bona verba diceret, ac profanis et male ominatis parceret. Quam opinionem sequitur Paulus, qui in Epitome Festi Pomp. Faventiam, bonam ominationem interpretatur: et ita præcones clamantes populum sacrificiis favere jussisse tradit, quod favere, sit bona verba fari. Cui interpretationi adstipulantur exempla quæ subjungam. Tibul. hoc loco: Ovid. Fast. I. 'Prospera lux oritur: linguis animisque favete, Nunc dicenda bona sunt bona verba die.' Idem Trist. III. Eleg. 23. Similiter lib. V. Eleg. 7. Idem de Ponto lib. III. Eleg. 4. *Brissonius.*

Dicamus bona verba] Hæc verba in Scaligeri, Dousæ, omnibusque quas vidi editionibus, ita distincta sunt, ut ipse natalis ad aras venisse intelligatur. Quo sensu quid absurdius? ita autem sensit Poëta: *Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras.* Dicamus bona verba ad aras, venit enim natalis. *Gronovius ad Liv.* XXVIII. *cap.* 43.

5 *Adsit visurus honores*] Ipsos sacris suis interesse Deos optabant. Inde Ovid. Fast. v. Martem fingit ad suos honores cœlo descendere. Et Remed. Amor. lib. II. Phœbum invocatum advenire cantat. Sane passim et vulgo Deos orabant 'ut adessent.' Virgil. Æn. I. 'Adsit lætitiæ Bacchus dator, et bona Juno.' Et Georg. I. 'Adsis o Tegeæa favens.' Hæc atque alia congerit exempla Brissonius Form. lib. I.

6 *Mollia serta comas*] Ita pleræque editiones, quum aliæ *florea* nobis *serta* ostentent, quæ minime præponenda, quum etiam alibi Tibullus: 'Et capite et collo mollia serta gerat.' Ea vero cujusmodi fuerint hoc Martialis exemplum, ut spero, docebit: 'I felix rosa, mollibusque sertis Nostri necte comas Apollinaris.' *Dousa P.*

7 *Illius puro*] Castigari placet: *Illius Assyria distillent tempora nardo.* Heinsius in Addendis ad Ovid.

9 *Annuat et, Cerinthe, tibi*] Rogabant etiam Deos, ut 'annuerent.' Ovid. in Ibin. 'Annuite optatis omnes ex ordine nostris, Et pars sit voti nulla caduca mei.' Idem de Ponto lib. II. Eleg. 8. 'Annuite o timidis, mitissima numina votis.' Idem Fast. I. 'Annue conanti per laudes ire tuorum.' Exstat in veteri marmore hujusmodi inscriptio: PONTIFICIS. VOTIS. ANNUANT. DII. ROMANÆ. REIPVB. Quo genere loquendi Livius lib. XXXI. re divina rite perfecta, precationi 'annuisse Deos,' haruspices 'respondisse' scribit. *Briss.*

10 *Annuit ille roga*] *Annuet* habent membranæ veteres. *Dousa P.*

11 *Auguror*] Interdum 'augurari' se dicebant, eventura et exitum habitura quæ precabantur. Ovid. Art. Am. lib. I. 'Auguror, en, vinces, votivaque carmina reddam.' *Idem.*

12 *Jam reor hoc ipsos edidicisse Deos*] Pendet a superiori animadversione, quod taciti vota illa immurmurarent. *Scal.*

18 *Flavaque conjugio vincula portet Amor*] Luteus et flavus color nuptiis est auspicatus et consecratus. *Turneb.*

21 *Huc veniat natalis avis*] Avis est cornix, quam concordiæ symbolum veteres in nuptiis invocabant. Quod convenit ei, quod jam dixit: *Flavaque conjugio vincula portet amor.* Ælianus de Animalibus: Ἀκούω δὲ τοὺς πάλαι καὶ ἐν τοῖς γάμοις μετὰ τὸν ὑμέναιον τὴν κορώνην καλεῖν, σύνθημα ὁμονοίας τοῦτο τοῖς συνιοῦσιν ἐπὶ παιδοποιΐᾳ διδόντες. Natalem dixit a Junone quæ Natalis est Dea, et nuptialis, et cujus ea ales in tutela est; unde et Monetula congenera ejus avis dicitur, quia Juno Moneta cognominatur. Juno igitur καὶ γενέθλιος καὶ γαμήλιος θεά. *Scal.*

ELEGIA III.

1 *Rura teuent, Cornute, meam*] Transposita hæc in Ms. *Rura meam, Cornute, tenent.* Dousa P.

6 *Versarem valido*] Pal. prim. *calido*, puto ideo, quod instrumenta rustica exercita et in terram demersa calorem concipiunt. *Gebh.*

12 *Iutonsæ profuëruntve comæ*] Bubulci atque opiliones ejus sæculi tonsi incomtoque ac inornato capillitio fuerunt, ut pote genus hominum agreste, deforme, rurique inter armenta eductum perpetim. Martialis lib. X. 'Præsta de grege sordidaque villa Tonsos, horridulos, rudes, pusillos Hircosi mihi filios subulci.' *Dou-*

sa P. Hoc dicit, posthabuisse Apollinem amori et citharam, qua canere rustici non solent, et intonsos capillos, qui agricolatione sordidi et inculti erant futuri, facileque utrumque contempsisse, dum amasio potiretur. *Livin.*

15 *Ipse Deus solitus stabulis*] Ut Tibullus hos quatuor versus unquam fecerit? ut hac barbarie ille se contaminarit? Minime gentium: apage, apage ista sterquilinia ab hoc puro sacello. Quos versus ut ego subditicios esse facile odoratus sum, ita miror a doctis viris, qui hunc poëtam adeo triverunt, hoc nunquam animadversum esse. Quare eos audacter deleas licet, ut illuc, unde malum pedem tulerunt, redeant, et eos rupices magistri in suis scholis miserlam juventutem doceant. Eos autem huc inculcarant, qui putabant sensum abruptum esse: at quam bene cum suis egregiis illis versibus continuarint, ipsi viderint. Nam sane Tibullus nunquam scripsit versus ὑποσολοίκους, βαρβαρίζοντας, καὶ ἀνακολούθους. *Scal.*

17 *Fiscella*] Palat. Secund. *Tunc cistella:* hoc est, parva cista. Glossarium, 'cistella γλωσσόκομον.' Ergo *cistella* esset modiolus, quo casei formabantur. Tales cistellæ vocantur Luculli. Gloss. 'γλωσσόκομοι Luculli.' Sed non hoc agit Tibullus. 'Fiscellam' Glossarium interpretatur κάρταλλον, melius Onomasticum τάλαρον. *Gebhardus. Fiscella*, diminutivum a fiscina, est vas vimineum aut junceum ad varios usus; ut fructus recentes ferendos; ad transmittendum serum, dum lac exprimitur; ad servandos pisces; ad capistranda boum aut jumentorum ora, ne tenera gramina præcerpant. *Martinius.*

29 *Delos ubi nunc, Phœbe, tua est*] Sic solebant veteres de rebus amissis, aut cum quid in aliquo desiderarent. Euripides in Phœnissis: 'Ο δ' Οἰδίπους ποῦ, καὶ τὰ κλεῖν' αἰνίγματα; Et Bibaculus, apud Sueton. de Inlustrib. Grammat. 'Orbilius ubinam est? litterarum oblivio.'

34 *Fabula sit, mavult, quam sine amore Deus*] Post hoc pentametrum jungendum est illud cum sex sequentibus distichis, 'At tibi dura seges.' Nam quatuor illa disticha interjecta alio pertinere docebimus antequam hunc secundum librum e manibus amittamus. *Scal.*

63 *At tibi dura seges Nemesim quæ abducis ab urbe*] *Quæ* non *qui* legendum esse vetus scriptura docet. Nam quod docti viri censent absurdum *terra* hic legi, quum sit idem, inquiunt, cum segete, unde pro *terra*, *tecta* legunt: quum igitur ita censeant, sciant illi nihil mutandum esse. Nam recte dicitur: O seges, terra persolvat tibi nulla semina. Quid enim absurdum hic invenerint, quod eorum eruditas aures offendat, non video. Nam *seges* et pro terra sata, ut apud Virgilium, et pro arvo, ut apud eundem ponitur, et apud Ennium Hecuba: 'Et si in segetem sunt deteriorem datæ Fruges, tamen ipsæ suapte natura enitent.' Poëta enim Græcus, unde ipse suam mutuatus est Tragœdiam, antea dixerat: οὐκοῦν δεινὸν, εἰ γῆ μὲν κακὴ Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὔσταχυν φέρει Χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ', κ. τ. λ. Et eadem locutio est, ut Lucretiana illa, qua dicitur 'Matuta ferre auroram,' et 'Tiberis ire amne placido.' Sane pudet me in re tam clara immorari. Sed quem non remoratura erant ista, quum illa doctis viris negotium ac molestiam pepererint? *Scal.*

At tibi] Guil. Canterus tentavit, *semina tecta fide.* Ego vero, si fas ab amico dissentire, retineo. Hic enim ait lib. II. Eleg. 6. 'spes sulcis credit aratis Semina, quæ magno fenore reddat ager.' Repone quoque ad τὸ *seges* respiciens, genere sequiore, *quæ abducis ab urbe*, sensu plano. Moleste enim fert Poëta ruri degere Nemesin, domoque abesse, sterilita-

tem etiam agro imprecatur: *seges* itaque hic pro agro et campo, nt et majorum gentium Poëtæ principi Virgilio usitatum Georg. IV. ‘ Illa seges demum votis respondet avari Agricolæ, bis quæ solem, bis frigora sensit.’ Idemque Tibullus lib. IV. Eleg. 1. et lib. I. Eleg. 3. *Schottus Nod. Cicer.* I. *c.* 8. *Idem Livineius.*

66 *Tu quoque devotos*] *Devotos, καταράτους. Scal.*

71 *Passim semper amarunt*] *Passim*, i. e. promiscue, ac siue iuvidia, nullum facientes discrimen, neqne ‘ signantes linea alba,’ ut ait Lucillius. Hoc enim volt Poëta, volgivagam Venerem sectatos antiquissimos illos, ac Saturniæ ætati suppares mortales, gaudia inter se communia sine rivalitate ulla aut furiosa æmulatione exercuisse : et quod nos vernaculo sermone signate exprimimus, dicendo: *In 't hondert.* Scis puto, quod sequitur. *Dousa P.*

76 *Janua: si fas est*] Duo sequentia disticha quo pertinerent, jam a nobis copiose discussum est. Nam nt huc intruderentur, ea causa fuit, quod in illis mentio est januæ clausæ : quare propter similitudinem rei, quia et hic quoque januæ meutio est, bunc locum illi deberi ariolati sunt bomines elegantia temporum suorum digni. *Scal.*

77 *Ah pereant artes*] Quomodo superius jam dixit : ‘ Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem?’ *Id.*

Et mollia jura colendi] Verbum colere circa curam vestimentorum Juvenalis : ‘ vel Thaida nullo Cultam palliolo.’ Martialis : ‘ Nec sic in Tyria sindone cultus eris.’ Ovidius : ‘ Cui color infelix? aut cui placuisse laborem? Ille mei cultus unicus auctor abest.’ *Idem.*

78 *Horrida villosa corpora veste tegam*] Ita legendum, non *tegant*, ut in excnsis, ubi etiam versum insititium inculcaverant ; quia non videbant, quid volebat Poëta, neque quo pertinebant hæc duo disticha. Ergo, inquit, bos amictus molles deponam. Sumpserat enim molles ornatus, quo placeret amicæ, ut supra jam dixit Tibullus : ‘ Frustra jam vestes, frustra mutantur amictus.’ Ut indubitata sit horum qnatuor versuum in hunc locum restitntio. *Idem.*

81 *Ducite ad imperium*] Claudit Elegiam. Vincla intelligit compedes, in quibus servi opus rusticum faciebant. Non nescis, qui siut compediti servi Columellæ. *Idem.*

82 *Non ego me vinclis verberibusque nego*] Simile huic illud ejusdem : ‘ non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.’ Pbilostratus in Epistolis : *πλεῖν κέλευσον, ἐμβαίνω· πληγὰς ὑπομεῖναι, καρτερῶ· ῥίψαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ.* Neque abludit bis illud Petronii Arbitri in Epistola Polyæni ad Circum : ‘ Sive occidere placet, ferro meo veuio ; sive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam.’ *Dousa F.*

ELEGIA IV.

5 *Et seu quid merui, seu peccavimus, uror*] Repone, ut in antiqua scriptura, *urit.* Scal.

Et seu quid merui, seu quid peccavimus, uror] Notandum hoc verbnm, *merui*, raro siguificatu positum esse a Tibullo ; quemadmodum et lib. I. Eleg. 2. ‘ Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.’ Significat enim : Si deliqui, vel (ut vetustiores loquebantur) commerui culpam, sive noxam. Et sane geminatio illa, *seu quid merui, seu quid peccavimus*, de prisca deprecandi formula adumbrata videtur cujus exemplum etiamnum aliquod in Testamento ludicro Grnnii Porcelli comparet : verbi gratia : SI QVA FECI. SI QVA PECCAVI. SI QVA VASCVLA PEDIBVS MEIS CONFREGI. ROGO DOMINE COCE. &c. Neque aliter verbum istud Tibullianum a Propertio acceptum, lib. IV. ‘ Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.’ Sed et exsul ille Tomitanus in Ponticis suis : ‘ Alter ob huic simi-

lem privatus lumine culpam, Clamabat media, se meruisse, via.' i. e. peccasse absolute; seu, admisisse in se facinus castigabile, ut ait Plautus noster. *Dousa P.*

Seu quid peccavimus urit] Ocellus noster Scaliger *urit* potius ex antiqua scriptura se restituisse testatur, idque verum puto: sic enim lib. IV. 'Urit, seu nivea voluit procedere palla. Urit, seu nivea candida veste venit.' *Dousa F.*

12 *Omnia nam tristi tempora felle madent*] Hoc est, plena effertaque sunt: tralatione ab ebriis, ac saburratis probe, onustisque ex sententia, dedueta; iis inquam, qui se, panticesque suos, non quidem *tristi*, i. e. amaro *felle;* verum flore illo Liberi multo jucundissimo complerunt, madefeceruntque. Hi enim proprie, ac Plautinum in morem, 'Madide madere,' seu 'madidi esse' dici possunt: diversi a 'Siccis,' i. e. sobriis, atque abstemiis. *Dousa P.*

14 *Illa cava pretium*] Cava manus κυλλή. Aristophanes ἔμβαλε κυλλῇ. *Scal.*

Illa cava pretium flagitat usque manu] Pecuniam veteres sic solitos flagitare, significant illa Suetonii verba in Vespas. 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statuam colosseam, jussit vel continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basim dicens.' *Gabbema.*

23 *Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis*] Interpolatitia sunt. Scriptura vetus ita postulat: *suspensa focis insignia sacris.* Alibi: 'Num feror incestus sedes adiisse Deorum, Sertaque de sanctis diripuisse focis? *Scal.*

28 *Ovem*] Auratus hoc loco deesse aliquid suspicabatur. Ego contra sine omni defectu esse, et utrumque inter se recte atque ordine cohærere, induci posse videor, si tamen alterius Hexametri initio pro pronomine *Hic* Adverbium *Hinc* substituatur, inducto post τὸ *causas* commate, hoc modo: *Hinc dat avaritiæ causas, et Coa puellis Vestis, &c.* sequitur enim e vestigio porro: *Hæc fecere malas: hinc clavem janua sensit.* Dousa P.

31 *Hinc clavem janua*] Charisius *clavim.* Scal.

35 *Quicumque cælestis*] Id est quicumque Deus tandem, seu quisquis fuit ille Deorum, qui largitus est formam, &c. Sic et prius: 'Parcite, cælestes,' i. e. cælites. *Dousa P.*

36 *Attulit*] Vet. Liber: *abdidit*, unde suspicio est restituendum forsitan *addidit.* Idem.

43 *Seu veniat tibi mors, neque erit*] Lego, *neque sit.* Scal.

Seu veniat] Rescribo quamvis audacter: *Seu veniet tibi mors, neque sit qui lugeat ullus:* itaque erit imprecantis devotio, ut videlicet ei desit mortuæ, qui funus lacrymis et lesso prosequatur, quique manibus ejus rite inferias mittat, inferatque annua piacula. Temporis enim optativi hoc verbum esse debere, haud difficulter ex præcedentibus facere est conjecturam: verbi causa: *Eripiant opes, et spectent incendia: addat aquam.* Dousa P.

44 *Munus in exequias*] In Mss. *manibus exequias.* Idem.

45 *At bona*] Distinguo: *At bona quæ, nec avara fuit*, et bonitatem istam ex Catulliani illius Epigrammatis sententia interpretor, cui initium est: 'Aufilena, bonæ semper laudantur.' *Idem.*

54 *Sub titulumque Lares*] Ex more etiamnum nobis quasi per manus tradito. Quo et Ovidius respexit, de dominæ avaritia apud se, et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expostulans: 'Illud et illud habet; nec ea contenta rapina est; Sub titulum nostros misit avara Lares:' i. e. ædes nostras (cum Plauto dicam) 'venales inscripsit literis.' *Dousa P.*

56 *Thessala terra gerit*] Malo *genit.* Scal.

ELEGIA V.

11 *Tibi deditus augur*] Liber scriptus, *debitus*. Horatius: 'Debitæ nymphis opifex coronæ.' Καθιερωμένης. *Scal.*

20 *Et captos sustinuisse*] *Raptos* legendum docet Historia. *Idem.*

22 *Ardentes respiceretque Deos*] Quos Deos? nam secum efferebat penates, et alii excesserant adytis arisque relictis: an Deos vocat Deorum fana vel simulachra? an legendum *domos?* Horat. I. Od. 15. 'Post certas hiemes, uret Achaicus Ignis Iliacas domos.' *Passer.*

23 *Nondum fundaverat*] Vetus scriptura, et primæ editiones *formaverat*. Formæ architectonicæ quomodo dicantur vide in Ausonianis lectionibus. *Scal.*

26 *Stabant humiles in Jovis arce casæ*] Livius, quotiens Capitolii mentio incidit, 'arcem' et 'capitolium' distinctim nominat. Item Cic. Catilinaria IV. ad Senatum, et Annæus Seneca libro, Quod in Sapientem non cadit Injuria. Primus Pyrrhus Lygorius, elegantissimo Paradoxωn libello discrimen hoc adnotavit. 'Arcem' enim proprie Veteres appellitabant munitiorem illam magisque excelsam montis nostri partem, qua Theatrum Marcelli, flumen Tiberinum, et Dianam Aventinam in Meridiem versus respiciebat; in qua, utpote summo P. R. Propugnaculo, Turres murique primati, et Templum ipsum augustissimum Jovis. Opt. Max. Unde Ovid. Fast. 'Juppiter arce sua totum cum spectet in orbem Nil nisi Romanum quod tueatur habet.' Solebat enim et Templum ipsum 'arx' vocari: 'capitolium' vero ea pars montis maxime adpellabatur, quæ in Aquilonem directa planior spaciosiorque erat, et Quirinalem versus extra ipsa arcis mœnia protendebatur. *Rycquius.*

27 *Lacte madens illic*] Nimirum quia pastorales Dii lacte spargebantur. Supra: 'Et placidam soleo spargere lacte Palem.' *Scal.*

29 *Pendebatque vagi pastoris in arbore votum*] Horat. I. Epist. I. 'Vejanius armis Herculis ad postem fixis.' Nam qui artem gladiatoriam, militarem, aut aliam desinebant, ejus instrumenta Diis suspendebant, sacrabantque ipsius potissimum artis præsidibus, ut etiam notavit Turneb. lib. VI. cap. 9. Sic puellæ jam factæ nubiles, suas pupas Veneri, Laribus bullas pueri qui ex ephebis excessissent, Veneri speculum meretriculæ. Et Entellus apud Virgil. 'hic victor cæstus artemque repono.' Sic Timon dives repente factus, apud Lucianum, Pani ligonem et sagum suspendit. Et Horat. de sua barbito, velut emeritus III. Od. 25. 'Nunc arma defunctumque bello Barbiton hic paries habebit.' *Jac. Pontanus.*

30 *Fistula sacra Deo*] Virgil. 'Aut arguta sacra pendebit fistula pinu.' *Scal.*

Sacra Deo] Vet. lib. *facta*, i. e. quam Deus Pan fecit et invenit. *Deo* dandi casu, pro a Deo. *Passeratius.*

31 *Cui semper decrescit arundinis ordo*] Ovidius: 'nam ponit in ordine pennas A minima ceptas longam breviore sequente, Ut clivo crevisse putes: sic rustica quondam Fistula disparibus paulatim surgit aristis.' *Scal.*

34 *Exiguus pulla*] Lege *pulsa*. Propertius: 'Lerna pulsa tridente palus.' Virg. 'Asia longe Pulsa palus.' *Idem.*

35 *Placitura magistro*] Vet. lib. *paritura*, probo. Laudat enim a fœcunditate: sic Eleg. proxima, 'Et fœtus matrona dabit.' Virg. Æn. I. 'Et pulchra faciat te prole parentem.' Propert. IV. Eleg. 12. 'Nec mea de sterili facta rapina domo.' *Passeratius.*

39 *Impiger Æneas*] Veteres editiones, et liber scriptus hic alterius Elegiæ principium facit; quod sequi, nisi stolidi sumus, visum non est. Nam, ut alia taceam, quid habebant in animo illi, qui ita ex una duas Elegias

fecerunt, qui non viderint claudi invocatione Phœbi hanc Elegiam, ut ab eadem incepta est? Ridiculum ergo et puerile ex una duas efficere, quum aliter ne sententiæ quidem tenor constet. *Scal.*

41 *Jam tibi Laurentes adsignat*] Post hoc distichon inserendum illud, *Troja quidem tum se mirabitur.* Nunc quæ sit ejus sententia manifestum est: at in illis sedibus, quas illi editiones et scripti proxime ætatem avorum nostrorum libri assignarunt, quid sibi velit, equidem juxta, ut inquit ille, cum ignarissimis scio. *Vos* ergo, hoc est, o Ænea. Virgilius: ‘ Vos o Calliope precor adspirate canenti.’ Legendum vero *longa via*, non *longam viam: ita et sibi dicet Vos bene tam longa consuluisse via.* Dicet vos bene consuluisse sibi tam longa via. *Idem.*

54 *Et cupidi*] Id est, amore incensi; sic alibi: ‘ Ipse dedit cupidis fallere posse Deus.’ *Dousa F.*

56 *Nam locus urbis erit*] Melius *jam:* atque ita erat Ms. *Dousa P.*

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Inepte: quasi potuerit alterum sine altero. Sed legendum: *Jactavit fusa set caput ante coma. set* pro *sed* dedit ansam errori. Hæc, inquit, dixit abreptitia illa sed non prius invocato Phœbi numine, quam effusa coma caput jactaret. Nam fanaticorum hic erat mos, ut capillum funderent. Plautus: ‘ Hariolus fiam: capillum promittam.’ *Scal.*

67 *Amalthea*] Quidam asserunt hanc eandem fuisse cum Cumæa, cum Phrygia, et Erythræa: sed diversa sortitam nomina diversis a locis, ubi oracula reddidit. Vide Salmas. Plin. Exercit. p. 76.

Marpessia] Legit Salmasius *Mermessia:* illum vide pag. 70.

Quicquid Marpesia] Per duplex *ss*, Μαρπησσία. Eam cum Herophila eandem faciunt Græci, quum Marpessia sit cognomen a patria Marpesso vico Troadis: qua de re cui magis, quam ipsi Herophilæ credemus ita de se canenti: Εἰμὶ δ' ἐγὼ γεγαυῖα μέσον θνητοῦ τε θεᾶς τε, Νύμφης δ' ἀθανάτης, πατρὸς δ' αὐκητοφάγοιο Μητρόθεν Ἰδογένης· πατρὶς δέ μοι ἐστὶν Ἐρυθρὴ Μαρπησσὸς, μητρὸς ἱερὴ, ποταμὸς δ' Ἀϊδωνεύς. Quare videntur quidam in hoc decepti in eandem culpam Tibullum induxisse. Amaltheam vero quidam Cumanam faciunt, quam vocatam aiunt Δημοί. *Scal.*

68 *Herophile*] Sacerdos Sminthei Apollinis fuit, in cujus luco sepulta fuit ut ostendebat Epigramma Epitaphii: Ἀδ' ἐγὼ ἃ Φοίβοιο σαφηγορίς εἰμι Σίβυλλα Τῷ δ' ὑπὸ λαϊνέῳ σάματι πυθομένα, Παρθένος αὐδάεσσα τὸ πρὶν, νῦν δ' αἰὲν ἄναυδος Μοίρᾳ ὑπὸ στιβαρῇ τήνδε λαχοῦσα πέδην. Ἀλλὰ πέλας Νύμφαισι, καὶ Ἑρμῇ τῷδ' ὑπόκειμαι Μοῖραν ἔχουσ' Ἑκάτῳ τῆς τότ' ἀνακτορίης. *Idem.*

69 *Quasque Albana*] Liber noster. *Quodque Albana;* quodque retinebis. Illud *Quod* creberrimum in ea significatione Plauto: ‘ Quod ille dicat periisti.’ *Albuna* autem, non *Albana*, legendum: eadem est Albuneæ. *Idem.*

Sacras Tiberis per flumina sortes] Male hic quidam *Tiburs* pro *Tiberis.* Albuna detulit libros vaticinos Tarquinio, quas sortes vocat nunc. Ita Tiresias apud Euripidem Phœnissis: Κλήρους τέ μοι φύλασσε παρθένῳ χερὶ, Οὓς ἔλαβον οἰωνίσματ' ὀρνίθων μαθὼν Θάκοισιν ἐν ἱεροῖσιν, οὗ μαντεύομαι. Interpres: Οἱ γὰρ οἰωνοσκόποι ἐν δέλτοις ἐσημειοῦντο τὰς πτήσεις, ἵνα διὰ μνήμης ἄγοιεν. *Idem.*

Albuna] Tiburtinam M. Varro collocat decimam in ordine, nomine Albuneam, sive Leucotheam. Eam nonnulli Sarbin, vel Cassandram, vel Taraxandram nominarunt. Illa propter excellentes futurorum prædictiones, et prophetias a divino instinctu profectas, ab incolis Anienis pro Dea patria culta est: maxime postquam in vivis esse desiit. Illam templo, aris, et sacrificiis decoraverunt. Tiburi enim ad Anienem fluvium, qui

et Albula dictus est, sua reddidit oracula: populumque instruxit argumentis salubribus: quomodo, et qua ratione Deus solus et unus coli vellet: justitiam servandam inter homines docuit: vivendum esse ex æquo et recto, &c. *Boiss.* Librum quem portavit puto sortes fuisse, quas etsi aqua perluebat, siccas et sicco pectore gessit. *Turneb.*

Tiberis] *Tiburs*, quod placet. Nam et *Tiburtem* fuisse ex Varrone annotavit Lactantius Instit. lib. I. Muretus *Tiberis*, sed male ut puto. *Livin.*

71 *Hæ fore dixerunt*] Ita Sibylla: Ἐν δὲ δύσει ἀστὴρ λάμψει, ὃν ἐροῦσι κομήτην Ῥομφαίας, λιμοῦ, θανάτοιό τε σῆμα βροτοῖσι. *Scal.*

72 *Multus ut in terras*] Noster; *Multus et in terra.* Lege etiam, *deplueret*, non *depluerit.* Idem.

75 *Ipsum etiam solem, &c.*] Notandum hic *pallentes equos* Soli tribui in defectu; contra nigros a Propertio: sic enim is lib. III. 'Solis et atratis luxerit orbis equis;' utrumque non sine ratione: hoc propter tenebras, quas inducit; illud propter colorem, quem induit quamvis etiam 'pallentes umbras' de tenebris dixerit Virgilius Georg. III. Verum hic Tibulli locus non est intelligendus de deliquio illo, qui Lunæ interventu sit; sed de prodigioso quodam ac longiore Solis defectu, qui sit a vaporibus ac nebulis adeo spissis, ut visus intercipiatur, ac Solis debile admodum lumen sit: qualem totius pene anni pallore continuo hoc ipso tempore de quo Tibullus loquitur, scilicet Cæsare Dictatore occiso, accidisse testis est Plinius lib. II. cap. 30. Quod et doctrinarum omnium clarissimum lumen Joseph. Scaligerum video notasse in Emend. Temp. lib. V. ubi idem, ex cœlestium motuum ratione subtilissime computata, probat nullam Solis defectionem, qualem vulgus opinatur, in nostro hemisphærio visam eo anno, quo Cæsar interfectus est. *Dousa F.*

77 *Et simulachra Deum lacrimas fudisse tepentes*] Virgil. 'Et mœstum illacrimat templis ebur, araque sudant.' Apollonius lib. IV. Ἤ ὅταν αὐτόματα ξόανα ῥέῃ ἱδρώοντα Αἵματι καὶ μυκαὶ σηκοῖς ἔνι φαντάζωνται. Scholion: Ὅταν μέλλῃ τὶ συμβαίνειν χαλεπὸν, εἴωθε τὰ ἀγάλματα ἱδροῦν· ὥσπερ καὶ ἐν Θήβαις συνέβη ὅτε συνίστατο ὁ περὶ Χαιρώνειαν πόλεμος Φιλίππῳ πρὸς Ἀθηναίους. *Scal.*

78 *Fataque vocales*] Loquitur de signis, quæ cædem Cæsaris antecesserunt. Virgil. de eadem re in fine Georg. I. 'pecudesque locutæ.' Servius non assequitur. Lucanus imprudenter ut solet in signa pugnæ Pharsalicæ transtulit: 'Tunc pecudum faciles humana ad murmura linguæ.' Item illud: 'Ora ferox Siculæ laxavit Mulciber Ætnæ.' Nam apud Virgilium hoc contigit paulo, ante cædem Cæsaris. Quin etiam quod Virgil. Tibullus, Ovidius et Plinius de obscuratione Solis retulerant, Lucanus id conjicit in præsagia pugnæ Pharsalicæ. *Jos. Scaliger ad Euseb. pag.* 159.

80 *Prodigia*] Prodigia dicta quasi porro abigenda, inquit Nonius. Servius vero, quod in longum tempus dirigant significationem, interpretatur: quorum Averruncum, depulsorem, et quem vel ἀλεξίκακον Græci, vel ἀποτρόπαιον appellitant, Apollinem facit. Talis ille apud Plautum, 'Prodigialis Jupiter,' in Amphitryone, item Mostellaria Hercules. *Dousa P.*

Merge sub æquoribus] Purgamenta, quæ quidem Græci καθάρματα adpellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque: interdum et in mare, interdum in trivium: jaciebanturque ab aversis trans caput, ut in Pharmaceutria scriptum est: nec respiciebant, ne eorum aspectu malum traherent. Ea autem secum sceleris et culpæ admissæ omne nefas

omnemque noxam auferre credebant, et contagione quadam aliis tradere, si quis tangeret: itaque erant purgamenta ea omnibus invisa, ut ea vel pedc calcasse nefarium haberetur, et inauspicatum, et mali alicujus præsagium. Hanc tamen superstitionem Cynici irridebant, qui ut apud Lucanum scriptum est, sæpe numero ovis purgamenta vescebantur. *Turnebus.*

90 *Flammas transilietque sacras*] 'Fumosa Palilia fœno,' inquit Persius Sat. I. Varro apud Veterem interpretem: 'Palilia tam privata quam publica sunt apud rusticos: ut congestis cum fœno stipulis ignem magnum transiliant, his Palilibus se expiari credentes.' Purgationum quæ die Palilium fiebant etiam Ovidius meminit; sed mos iste transiliendi ignem e fœno et stipulis excitatum, cujus Propertius quoque meminit lib. IV. valde notandus est: quia ex eo cognoscimus unde mos ille esset ortus quo et veteres quidam Christiani leguntur usi, ignem transiliendi certa anni die, expiationis caussa et divinationis. Theodoritus in Quæstionibus nondum editis ejus meminit, sed aliam originem illius facit: nam explicans morem transmittendi filios per ignem, cujus sæpe fit mentio in veteri Fœdere, adhuc sua ætate servatam nonnullis fuisse eam consuetudinem scribit, idque se in quibusdam civitatibus fieri vidisse testatur. Ἐγὼ οἶμαι, inquit, τὸ μέχρις ἡμῶν φθάσαν τῆς πλάνης εἶδος τὸν λόγον αἰνίττεσθαι· εἶδον γὰρ ἔν τισι πόλεσιν ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐν ταῖς πλατείαις ἁπτομένας πυρὰς, καὶ ταύτας τινὰς ὑπεραλλομένους καὶ πηδῶντας, οὐ μόνον παῖδας, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας· τὰ δέ γε βρέφη παρὰ τῶν μητέρων φερόμενα διὰ τῆς φλογός. Ἐδόκει δ' ἀποτροπιασμός τις εἶναι καὶ κάθαρσις. Diem non indicat Theodoritus hujus superstitionis: ne Glycas quidem secunda Annalium parte hunc illius locum laudans; et fortasse de Paganis loquitur Theodoritus, non de Christianis. Sed et hos morem illum πατροπαράδοτον usurpasse constat: atque ut Palilium catharmata exeunte vere, aut ineunte æstate, agitabantur a rusticis Romanis; sic isti Junii die 23. aut 24. in quam Joannis Baptistæ natalis incidit, ignem e fœno excitatum transiliebant. *Casaub.*

92 *Oscula compressis*] Vetus mos scribendi *compressis*, pro *comprensis*, ut Coss. pro 'Consules,' Cess. pro 'Censoribus' apud Varronem: *auribus* autem pro *naribus* emendasse nos olim, testaretur, si viveret, Gulielmus Canterus, cui olim adolescens ego id indicaram cum testimonio Aristophanis, quo ille nititur. *Scal.*

96 *Arboris antiquæ*] Arbor antiqua non est tam γεράνδρυον, quod inutile, quam δηναιὸν δένδρον, hoc est, παλαιὸν, annosa arbor, eoque latior foliis et majoris umbræ custos. Plin. lib. VIII. Epist. 7. 'Modicus collis assurgit, antiqua cupressu nemorosus et opacus.' *Gebhardus.*

97 *Aut e veste sacris*] Lege ex veteri libro, *Aut e veste sua tendent umbracula sertis Vincta:* sertæ, quæ essent diximus apud Varronem in proverbio 'sertam ducere.' Nam sertæ sunt hic et ibi τὰ σχοινία. Intelligit autem trichilas, de quibus olim in Copam diximus. Quod verbum primi in Cæsare exsuscitavimus, quum antea id ignoraretur. Beroaldus tam felici stoliditate eo loco depravando lusit, ut omnibus hactenus persuaserit quod volebat: quanquam scio quosdam adhuc inventis frugibus βαλανηφαγεῖν· quod quidem per me faciant licet. Imo, si volunt, σκατοφαγεῖν, me auctore faciant, censeo, modo μονοφάγοι id faciant; nam me sane convivam non habebunt. *Scal.*

99 *At sibi quisque dapes, et festas exstruet alte Cespitibus mensas, cespitibusque torum*] Proprie, atque ex definitione Varronis; qui *torum* ab herba torta derivat: si quid Marcello credimus, Fragmentum istiusmodi ex

libro ejusdem I. de Vita Pop. Rom. producenti: ‘ Quod fronde lecticas struebant, ex ea herba torta torum appellatum, hoc quod injicitur, etiamnum toral dicitur. Lecticam quæ involvebant segestria appellabant.’ *Mensas* autem *festas* cognominat, credo ob impositas *dapes*, quæ præcesserant modo, hoc est Epulas publicas, ac sollemnes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapatice, et basilicum in morem festorum dierum, aut sacrificiorum caussa a rusticis concelebrari mos erat. Sic idem supra Eleg. I. ‘ Sancte veni dapibus festis.’ Quid? quod observatum a Servio, ‘ dapes’ proprie Deorum esse, ut ‘ epulas’ hominum. Sed et dapem, i. e. rem divinam, verna vel hyberna semente fieri solitam, docuit nos Festus. Unde et Jovi Dapali repertum cognomentum apud Catonem lib. de R. R. ubi eampse quoque, piro jam florente, Jovi et Vestæ quomodo fieri, quibusque adeo verbis polliceri oporteat, rite atque ordine ruris amatoribus præmonstrat: non urna, seu culigna vini modo; sed vero et assaria pecunia: neque id adeo mirandum, quippe pro bubus, et pecorum fœtu. *Dousa P.*

Construet alte] Quidam scripti, *construet ante*. Scal.

101 *Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ, &c.*] Rite, id est, ex Satisfactionis formula. Erat enim in more positum antiquitus, ut si quis vel dicto vel facto contumeliam alteri flagitiumve fecisse argueretur, is, testificatione pœnitentiæ præsentis, gratiam delicti fieri postularet sibi; etiam sacramento interposito se purgans; videlicet, factum nolle, imo discupere se infectum indictumque fieri posse, quidquid perperam fecisset, dixissetve, in amicum insontem, ac tali injuria indignissimum: illud insuper verbis conceptissimis adjurans, malam se mentem habuisse, ac superstites, quantum est, Deos comprecans, ut omne illud, quod ita vecorditer effutiisset, in se suumque recideret caput: vel eo usque opinor, quoad alter ille quasi resecratus, religione omni solutum se esse, plane in animum jam duxisset suum, idque omnino firmiter demum persuasum haberet sibi. Argumento, quod dixi, testis Plautus, Terentius, omnes: denique Tibullus sup. lib. I. Eleg. 11. Elegans exemplum habes apud Senecam de Benef. lib. III. cap. 28. de Ruffo Senatorii ordinis viro. *Dousa P.*

109 *Et mihi præcipue*] Puto *At*. Livin.

Taceo quam saucius annum] Lego, *jaceo quum saucius*. Scal.

112 *Verba potest*] Huc traducenda duo disticha, quæ in sequenti Elegia ordine leguntur, *Acer amor fractas*. Hoc enim continuandum cum iis, quæ superius dixit: *Pace tua pereant arcus, pereantque sagittæ, Phœbe, modo in terris erret inermis Amor*. Quam enim apte nunc illa eo referentur? *Acer Amor, utinam, &c.* Sane ubi hodie leguntur illi quatuor versus nec sibi nec alteri prodesse possunt. *Idem.*

118 *Miles, Io, magna voce, Triumphe, canet*] Sine dubio legendum *canam*. Ipse ego miles canam. Tamen si receptam lectionem tueri volumus, id non sine magna verisimili caussa nobis licebit facere. *Scal.*

121 *Sic tibi sint intonsi Phœbe capilli*] Hæc manifesto ostendunt unam perpetuam esse Elegiam ab eo principio, *Phœbe fave;* quum in eadem re desinat, a qua initium fecit. Quare non sine rubore, qui aliter sentiunt, hæc lecturos puto. *Id.*

Annue sic, &c.] Plane post Deos invocatos et preces illis factas poëtis familiare est blanditias aliquas addere, quibus eos demulceant, et ad preces suas exaudiendas, tribuendaque quæ petuntur alliciant, delitias eis quodammodo facientes per earum

rerum, quas illis gratas esse norunt, obtestationem: id quod ductu auspicioque voculæ hujus, *sic*, fieri solitum observavi. Tibull. lib. III. Eleg. 6. ‘ Candide Liber ades: sic sit tibi mystica vitis Semper, sic hedera tempora vincta feras.’ Ovid. Trist. lib. v. Eleg. 4. Mart. lib. IV. Epigram. 14. ad Phœbum. Idem lib. VII. Epigr. 73. ad Mercurium. Apud Senecam quoque Hippolyto Act. II. Sc. 1. nutrix in precatione ad Dianam. Atque ita Augusto, cujus offensam precibus placare studebat, Ovidius non semel blanditur, veluti Trist. I. Eleg. 1. Idem quoque genus orandi usurpat Trist. IV. Eleg. 5. de Ponto IV. Eleg. 13. et Epist. Phædræ ad Hippolytum. Quod et imitatus est Prudentius Peristeph. in Carmine de Passione Hippolyti martyris. *Brissonius.*

ELEGIA VI.

2 *Sit comes et collo*] Vix est, ut hæc vulgo bene intelligantur, quia pessime ab interpunctionibus accepta sunt, ut totam mentem Tibulli dissimularint. Nos autem ita emendamus, et distinguimus: *Sit comes, et collo fortiter arma geret, Et, seu longa virum terræ via, seu vaga ducent Æquora, cum telis ad latus ire volet, Ure puer quæso, tua qui ferus otia liquit.* Si inquit, armiger esse vult, hoc est cacula militaris, et pedestri, an marino itinere, cum telis sequi militem herum volet, ure eum. Hæc profecto ita scripsit Tibullus, et in invidiam castrensis, et militaris vitæ caculam eum potius, quam militem dicit. Non potest dici quam diversam sententiam hæc concipiant in vulgatis editionibus. *Scal.*

6 *Atque iterum erronem*] Vet. lib. *Et verum*: ex utraque lectione fortasse scribendum, *Et veterem erronem.* Passerat.

Erronem] Errones, vagabundi servi et fugitivi: sic enim interpretatur Ulpianus Tit. de Serv. Fugitivo, quamquam Arrianus de Re Militari velit erronis crimen in servo levius esse, quam fugitivi. Unde Labeo, de Ædil. Edict. XVII. 14. definit ‘ Erronem,’ pusillum fugitivum esse: et ex diverso, ‘ Fugitivum’ magnum erronem esse. Sed proprie, addit Ulpianus, ‘ Erronem’ sic definimus, qui non quidem fugit; sed qui frequenter sine caussa vagatur: et, temporibus in res nugatorias consumptis, serius ad dominum redit, vel, ut Duareno placet, ‘ domum redit.’ Hinc Columella Erronem apud ducem censet, detractis alis, velut quadam compede, domi retinendum. *Gabbema.*

7 *Quod si militibus*] Eædem importunæ interpunctiones totam sententiam horum quoque versuum interpolarunt, quos ita leges: *Quod si militibus parces, erit hic quoque miles Ipse, levem galea qui sibi portet aquam, Castra peto.* . . . . Quod si non Cacula militaris, quod genus militiæ ærumnosissimum ac laboriosissimum est, sed justus miles erit; ego quoque castra peto, si modo, inquam, ille miles erit, quod parces illis, id est, quod illi meliore sunt conditione, quam servi militares. Est autem Macer ornithogoniæ, et aliorum poëmatum scriptor, municeps Catulli. *Scal.*

Quod si militibus parces, &c.] Emendo: *Quod si militibus parces, ero et hic quoque miles. Ipse, &c.* Ut significet Poëta: Quod si, o Amor, Macro huic, castrorum tuorum desertori, cæterisque similibus, a Venerea militia ad alteram et Martialem illam desciscentibus, conniventia tua, ne dicam lentitudine, imo socordia impune abire transfugium istud; teque ab hoc genere, quasi abs Sacris, manum abstinere cognovero, sagittasque ac faces istas tuas in solis militibus frustrari; eccum etiam ipsum me, qui semper usque adhuc incruenta stipendia feci, meruique adeo in cas-

tris tuis, paratum exemplo Macri ad bellum porro teterrimum proficisci, militiæque auctoratum dare nomen, et quidem jam ex hoc loco, ne morari censeas. Atque hanc esse istiusce loci sententiam scripturamque indicio fuerint ea quæ sequuntur: ubi et Veneri et Amori supremam in perpetuum dicere videtur Poëta. *Dousa P.*

Quod si militibus parces] Vet. lib. *parcis:* fortasse legendum *parsis* pro ‘ peperceris;’ ut apud Plautum Pseudolo : ‘ Id quidem Hercule me parsis dabo.’ *Passer.*

8 *Portet aquam*] Omnino vera est hæc hujus loci lectio, non illa altera *potet aquam;* quamvis enim Propertius dixerit: ‘ Potabis galea fessus Araxis aquam ;’ tamen hic otiosum fuerit illud *sibi*, nisi legamus *portet.* Adjuvat in partem Claudianus in Panegyr. de III. Consul. Honorii: ‘ Nec non in clypeo vigiles perducere noctes, In galea portare nives.’ *Dousa F.*

Portet aquam] Ita ex veteri scriptura repono. *Scal.*

14 *Quum bene juravi*] Post hunc versum revocandi huc sunt exules illi versus, quorum numero quatuordecim sunt disticha in Elegia *Rura tenent.* Eorum initium est: *At tu quisquis is es.* Nunc, qui dicebat se militaturum, postea victus animi eandem militiam detrectavit, idem quoque suadet cuilibet amanti, nempe ut in urbe sub signis amoris militet, non in castris. At tu, inquit, quicunque es sub imperio amoris, in contubernio nostro milita. Eandem enim militiam sub eodem duce Amore sequimur. *Idem.*

19 *Jam mala finissem leto*] Excerpta gnome hanc periodum comprehendunt: *Finirent multi leto mala. credula vitam Spes fovet.* Quod melius. Hinc autem alia Elegia incipit. *Idem.*

21 *Spes alit*] Hic versiculus ad Statianæ editionis margines hac forma conceptus legitur: *Spes alit; et semper cras fore ait melius.* Et placet μετάθεσις· nec me numerorum infractio de proposito deterret; quam et Tibullo haud displicuisse plerique ipsius Elegi fidem nobis facere possunt. *Dousa P.*

25 *Spes etiam valida solatur*] Vetus Poëta primo libro Catalectorum a nobis editorum : ‘ Captivus duras illa solante catenas Perferet : et victos vincere posse putat. Noxius infami districtus stipite membra, Sperat et a fixa posse redire cruce. Spem jussus præbere caput paloque ligatus, Quum micat ante oculos stricta securis, habet : Sperat et in sæva victus gladiator arena, Sit licet infesto pollice turba minax.’ *Scal.*

. *Solatur compede vinctum*] Fossores forsan intelligit, qui vincti et compediti erant. Juvenal. Sat. 11. ‘ Ipse focis brevibus ponebat oluscula, quæ nunc Squallidus in magna fastidit compede fossor.’ Domicilium horum ergastulum fuit, ut habent Juvenalis Sat. XIV. et Seneca P. Controv. lib. v. Si Appuleio Apologia (ut vocant) prima credimus, quindecim vincti ergastulum constituebant. Et, quia reditus agrorum non raro lapicidinis, cretifodinis, arenariis, auri, argenti, sulphuris venis constabat, idco adhibebantur huic operæ homines vincti, qui cæderent, foderent, eruerent. *Pignorius.*

28 *Ne vincas dura puella Deam*] Dea Spes. Theognis : Ἐλπὶς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἐσθλὴ ἔνεστι, Ἄλλοι δ' Οὔλυμπόνδ' ἐκπρολιπόντες ἔβαν. Ovidius hoc distichon vertit: ‘ Spes igitur pœnæ menti, Græcine, levandæ Non est ex toto nulla relicta meæ. Hæc Dea, quum fugerent sceleratas numina terras, In Diis invisa sola remansit humo.’ *Scal.*

33 *Supplexque sedebo*] Sic Mart. lib. II. Epigr. 41. dixit ‘ assidere,’ quod solennis esset mos lugentium mortuos sedere. Probant multa ve-

terum testimonia. Propert. lib. III. Eleg. 16. 'Afferet hucunguenta mihi, sertisque sepulcrum Ornabit, custos ad mea busta sedens.' Et in sacris literis Ezechielis, cap. 8. 'Et ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem.' Et Matth. cap. 27. 'Erat autem ibi Maria Magdalena et altera Maria sedentes juxta sepulcrum.' Matt. lib. VII. Epigr. 57. 'At tumulum Picens dum sedet ipse suum.' *Ramirez.*

44 *Lena velat*] *Necat* Fruterii εὐστόχημα. *Livin.*

LIBER III.

ELEGIA I.

2 *Exoriens nostris hic fuit*] Lege auctore scriptura: *hinc fuit.* Atta. 'annum novum Voluerunt esse primum mensem Martium.' *Scal.*

8 *Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis*] *Meis* est liquido scriptum in nostro libro, ut et omnes editiones habent. Nihil enim impedit, Tibullum ipsum ista sibi dicere: et, si diligenter inspiciamus, non loquuntur hic Musæ. *Idem.*

10 *Pumicet et canas*] Lege *Pumix et canas.* 'Pumix,' 'alis,' 'germin,' 'rumin,' pro 'pumex,' 'ales,' 'germen,' 'rumen' scribere solebant.' *Idem.*

11 *Prætexat*] Tacitus de morib. Germ. 'Majoribus minoribusque Frisiis vocabulum est ex modo virium: utræque nationes usque ad Oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immensos insuper lacus et Romanis classibus navigatos.' Elegans hujus verbi, 'prætexere,' usus etiam alibi apud eundem scriptorem se prodit: 'Eaque Germaniæ veluti frons est, quatenus Danubio prætexitur:' quæ vox in nonnullis codicibus corrupta est in 'pergitur;' ut id obiter admoneam. Sic Ausonius in Panegyrico: 'Assultantibus tot Barbarorum millibus, quibus Danubii ora prætexitur.' Ita Plinius 'montes Parthiæ gentes prætexere' dixit, hoc est, velut institam longam porrigi et obduci ab una parte. *Had. Junius.*

Tenuis fastigia chartæ] Πρωτόκωλον intelligit; sicut imum chartæ ἐσχατόκωλον. Martialis: 'Spectas ἐσχατοκώλιον Severe.' Perperam hodie legitur ἐσχατοκωλικόν. In charta κῶλα sunt partes adglutinatæ, quos scapos vocabant: unde regiæ chartæ μακρόκωλα vocabantur ab amplitudine. Ab eo membranæ pelles καὶ διφθέραι, quia unum tantum κῶλον habent, nec adglutinantur, ut chartæ, propterea vocantur σωμάτια a Græcis, nimirum quia unum corpusculum sunt, et non plura membra, ut chartæ. *Scal.*

12 *Litera pacta*] Recte *pacta.* Pangere enim figere significat: unde et 'Versus pangi.' i. e. figi in cera dicuntur. Auctor Festus. *Dousa P. Forte picta* aut *facta:* a pango deductum est, nec quicquam mutandum. *Livin.*

21 *Sed primum meritam*] In Pal. sexto Commel. optimis membranis, conspicitur exsertissimis litteris *meritam:* ac deinde in Pal. quarto, *longa,* non *larga.* Gebhard.

Sed primum nympham] Lege ex veteri scriptura: *Sed primum meritam longa donate salute.* 'Longum salvere,' 'longum valere' dicebant. 'Et longum formose vale, vale, inquit, Iola.' *Scal.*

23 *Hæc tibi vir quondam*] Ovidius:

'Alloquor Hermione nuper fratremque virumque, Nunc fratrem: nomen conjugis alter habet.' Neque enim tantum, quod ἀνεψιὸς esset, fratrem vocavit: sed quia amatorium est ita se vocare: ut vides hic apud Tibullum. Nam vir disertus hic in plana via offendit; quemadmodum et in eo hallucinatur, quod hic dialogismum esse putat Poëtæ cum Musis. Quomodo enim dialogus intervenire possit, ubi unius tantum Poëtæ alloquium est? *Idem.*

Vir quondam nunc frater] Hæc tibi parva a me munera mittuntur, Neæra, a me, inquam, qui, ut spero, aliquando vir et conjunx legitimis nuptiis tibi futurus sum, nunc autem duntaxat frater, id est, amator et concubinus sum, atque ita tibi persuadeas, te mihi semper fore carissimam, sive soror mihi, sive, quod malo, uxor futura sis. Sed tamen, inquit, magis conjugem te mihi opto, cujus nominis spem sola mors eripere mihi poterit. Atque hæc brevis horum versuum sententia est. Advertendum autem hoc loco illud, *quondam*, non præteritum sed futurum tempus designare, ut apud Virgilium: 'quondam tua dicere facta Tempus erit.' Eique primo versui, *Hæc tibi vir quondam nunc frater*, ille sequens versus respondere, eumque quasi interpretari existimandus est, *Sive sibi conjunx, sive futura soror.* Neque enim legitimo umquam matrimonio juncta fuit cum Tibullo Neæra, sed tantum de amore ejus sperare se Tibullus profitetur, ut postea, relictis aliis amatoribus, uni sibi adhæsura sit. *Lipsius.* Spoponderat Lygdamo Neæra se illi uxorem futuram, sed antequam id fieret, mutata sententia, ut est varium et mutabile fœmina, ad alterum obscurum et ignotum appulerat animum. Lygdamus id cum rescisset, amore ardens movit omnem lapidem, ut nuptias illas disturbaret, puellæque animum adeo sibi conciliaret. Inter cetera ad eam flectendam misit illi Kal. Martiis tertium hunc Elegiarum librum: utitur autem in eo Poëta viri et conjugis nomine ut refricet Neæræ memoriam sponsionis nuptiarum, qua Lygdamo se obligarat, et vinculi quod soluta fide solvi non poterat. Frater vero vocari non potuit amator, ut existimat Lipsius, quia casta non est, quæ copiam sui facit amatoribus. Et tamen castam vocat Neæram. Frater igitur hic non est mœchus; sed amator pudicus, et integer, qui nihil obscœnum spectat et cupit. Hæc igitur erit sententia: Accipies ab eo hoc munusculum. Neæra, qui a te quondam lactatus, et verbis adductus tuis speravit fore, ut conjugio et amplexu tuo frueretur, atque ob eam caussam te amavit ut vir; nunc autem cum alterius esse vis, tuerique, ut par est, pudorem tuum; non abjicit ille quidem conjugis spem, sed eo te interea amore prosequitur, quo frater sororem solet. *Vicent. Contarenus.*

28 *Pallida ditis aqua*] Ad Græcorum imitationem videtur dixisse; sic enim Anyte Poëtria: ἀ πρὸ γάμοιο Χλωρὸν ὑπὲρ ποταμοῦ χεῦμ' Ἀχέροντος ἔβα. Unde probatur ejus lectionis integritas Eleg. 5. 'Parcite, pallentes undas quicunque tenetis.' *Dousa F.*

ELEGIA II.

5 *Patientia*] Pro duritia accipio hoc loco, quomodo, 'patiens' pro 'duro' apud Propert. est: 'Sit licet et saxo patientior illa Sicano.' *Dousa F.*

8 *Tot mala perpessæ tot superesse meæ*] Corruptus locus. Restitue auctore libro nostro: *Tot mala perpessæ tædia nota meæ.* Tædia vitæ meæ perpessæ tot mala. *Scal.*

9 *Ergo ego cum tenuem, &c.*] Omnium elegantissime totam ossilegii formam omnesque ejus ceremonias nobis depinxit Tibullus hac Elegia.

Corpore igitur, quantum satis erat, ustulato, et, ut Ovidii verbis utar Met. VIII. 'Paulatim cana prunam velante favilla,' hoc est, postquam jam rogus fere deflagrarat, et 'quodcunque fuit populabile flamma Mulciber abstulerat,' ut ait Idem Met. IX. ad ossa colligenda, quorum eæ partes erant, sese accingebant: rogum et reliquias vino respergentes, ut flammis exstinctis ultimum illud munus cinerum ossiumque colligendorum obire tanto facilius possent. *Kirchmannus.*

Mutatus in umbram] Consimili ratione dictum, qua idem 'versus in ossa,' subjuncturus est postea: 'Sic ego componi versus in ossa velim.' *Dousa P.*

14 *Mœreat hæc genero*] Hellenismus est. Euripides: Κοὐκ ἂν μονωθεὶς ἔστενον κακοῖς ἐμοῖς. *Scal.*

Mœreat hæc genero, mœreat illa viro] Observandum verbum 'mœrere' auferendi non minus eleganter quam accusandi casui conjungi posse; quemadmodum et *dolore*. Cui exemplo fuerit etiam Sulpitianum illud apud Ciceronem; 'Dolore alicujus mœrere,' est ob alicujus dolorem. *Mœreat* ergo *genero*, in Tibullo nihil aliud esse, invenietur, quam propter generum, hoc est, generi sui mortem, seu caussa ejus mortis, mœrere. *Dousa P.*

15 *Præfatæ ante meos manes*] 'Et mœsta supremum voce ciemus.' Euripides: Προσείπατ' ἐξιοῦσαν ὑστάτην ὁδόν. *Scal.*

Animamque rogatæ] Ita habent veteres editiones, et membrana nostra; pro quo substituerunt, *animamque precatæ*, quia videbant rogari non dici, ut precari. Venusti homines, qui animam cum hoc verbo, non cum *Præfatæ*, connectebant. Nam est, *Præfatæ ante meos manes, animamque*: dcinde: *rigatæ Perfusæque pias ante liquore manus.* Ita enim legendum ex corrupto illo *rogatæ*. 'Animam præfari' quid sit ostendunt multa in veterum libris passim, ut 'magna manes ter voce vocavi.' *Idem.*

Animamque rigatæ] Male *animamque rogatæ* multi codices antiqui, quod tamen approbatores suos invenit, nec melius magnus Scaliger *animamque rigatæ*. scribe *animamque precatæ*. Heinsius Fast. VI. 303.

16 *Perfusæque pias ante liquore manus*] Lotis ante manibus ossa fuisse lecta asserit Tibullus: cujus ritus vestigium me alibi legere non memini, hic autem clarissimis verbis indicatur: 'Pars quæ sola mei superavit coporis ossa.' Gabbema.

18 *Incinctæ nigra candida veste legant*] Qui reliquias legebant, hoc faciebant discincti, ut apparet ex Suetonii August. cap. 100. Proprio nomine munus hoc 'Ossilegium' vocatur. Glossæ veteres: 'Ossilegium, ὀστολόγιον.' *Idem.*

19 *Et primum annoso*] Ex Romano Novendialium sacrorum ritu scilicet, in quibus 'vetustate vino edentulo,' et quidem Falerno de meliore nota, ad Manes propitiandos sepulchra defunctorum conspergi, ac tantum non inundari, mos erat, unde et 'respersum vinum' appellatum legimus in Festo. 'Respersum vinum, apud antiquos, quia in sacris novendialibus vino mortui sepulchrum spargebatur.' *Dousa P.*

Annoso spargant collecta Lyæo] Statius ut magis probet amorem Ursi, rogum ejus vino Setino restinctum dicit Sylv. lib. II. Sunt qui consuetudinem hanc vetitam putant per Numæ legem, quam quidem hoc sensu etiam ipse Plinius cepit, lib. XIV. cap. 12. 'Numæ Regis Postumia lex est, vino rogum ne respergito: quod subjunxisse illum propter inopiam rei nemo dubitat.' Sed Lipsius Ant. Lect. lib. III. et Scaliger in Conjectaneis ad Varron. legem hanc Numæ συμποτικὴν potius, quam πολιτικὴν et seriam, fuisse existimant, cum ex veterum scriptis constet, vino semper rogum respergi solitum. Quo sensu etiam Catullus videtur intel-

lexisse hoc Epigrammate: 'Minister vetuli puer Falerni, Inger mi calices amariores, Ut Lex Postumiæ jubet magistræ.' Allusum igitur ad Voluptuariorum dicteria, qui vivos solebant dicere, quam servare illud ad exsequias. *Kirchm.*

20 *Fundere lacte parent*] Virgil. Æn. III. 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte, Sanguinis et sacri pateras, animamque sepulcro Condimus.' Ubi Servius: 'Ideo lactis et sanguinis mentio facta est, quia affirmantur animæ lacte et sanguine delectari.' Et paulo post: 'Bene animam lacte et sanguine dicit elicitam ad tumulum. Lacte namque nutritur corpus post animæ conjunctionem, et anima sine sanguine nusquam est, quo effuso recedit.' Statius in funere Archemori, Theb. VI. 'Spumantesque mero pateræ verguntur, et atri Sanguinis, et rapti gratissima cymbia lactis.' Sophocles in Electra solius sanguinis meminit. Luctatius ad Statii locum, quem produximus: 'Libatio duabus rebus expeditur, lacte et sanguine: quod alterum eorum ad alimoniam sit vitæ retinendæ, alterum virium continendarum; quia vita hominum his rebus juvatur, etiam propterea sepulturæ commendare solent.' *Gabbema.*

21 *Post hæc carbaseis humorem tollere velis*] Repone *ventis;* ut etiam nonnullæ editiones habebant. Significat collecta in linteo ventilari solita, ut exugeretur humor, quo sparsa erant. *Scal.*

22 *In marmorea ponere sicca domo*] Domus pro monumento. Sic in veteri Inscriptione Rom. in D. Stephani, e regione templi D. Lucæ.

- - - - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - MALA. EST. GRATIA
M. JUNIO. M. F. PAL. RUFO
SOTERICHUS. PÆDAGOG. FECIT
HÆ. SUNT. PARVÆ. TUÆ. MEÆQ. SEDES
HÆC. CERTA. EST. DOMUS. HÆC. COLENDA. NOBIS
HÆC. EST. QUAM. MIHI. SUSCITAVI.
VIVUS.

Ditiorum plerumque erant sepulchra marmorea. *Gabbema.*

23 *Illic*] Fortasse *illuc*, sequitur enim quo referri oportet: *Et nostri memores lacrymæ fundantur eodem.* Passeratius.

Quas mittit dives Panchaia merces] Ex innumeris autorum locis videre est odores acervatim in rogum conjectos fuisse. *Gabbema.*

26 *Sic ego componi versus in ossa velim*] Collecta igitur ad hunc modum ossa ac cineres, vinoque et aliis odoribus, interdum et lacrymis, perspersa ac inrigata in monumentum condebant. Frequens autem vox 'componendi' hoc sensu. Horat. I. Sat. 9. Propert. lib. II. Catullus, Tacitus Hist. lib. I. &c. Nequaquam tamen cineres et ossa ita nude componebantur tumulo, sed vasculis quibusdam inclusa, quæ Latini 'Urnas' vocabant. De quo ritu Scholiastes Homeri Iliad. Δ. *Kirchman.*

Componi] 'Compositi' proprie dicebantur defuncti, et *componi* seu collocari, quum in Libitina, aut eorum strato brachia cruraque certum in modum statuebantur. Fecit Tibulli locus fraudem industriosissimæ doctrinæ viro, qui in Dictionario suo bilingui, 'Versus in ossa componere: Tibul. Mettre l'epitaphe d'un trespasse.' Videlicet persuasus, τὸ *versus* haud participium nominandi, sed vero nomen plurale accusandi casu positum esse a Tibullo: cujus latum errorem Antverpiana editio succidaneo suffragio cumulavit, ad cujus marginem non *versus* sed *carmen* prætextum est animadvertere perperam. *Dousa P.*

27 *Demonstret litera*] *Litera*, ἐπιγραφή. Supra: 'Indicet ut nomen litera facta tuum.' *Scal.*

Demonstret littera caussam] Patet ex Tibulli verbis interdum monumentis caussam mortis adscriptam fuisse.

Exempla congerit Cl. Kirchmannus, quem vide. Sic Mursini etiam 'Mutinensi acie interemptorum civium tumulo publice extructo adscripserant, PRO. LIBERTATE. EOS. PUBLICE. OCCUBUISSE.' ut ait Sueton. in Augusto. Pertinet huc illa infelicis Monumenti inscriptio, TURBA. SE. MEDICORUM. PERISSE, quæ extat apud Plin. lib. XXIX. cap. 1.

28 *In celebri curmina fronte notet*] *in fronte* quid sit, multa vetusta monumenta declarant, in quibus, IN. FRONTE. P. IN. AG. P. Celebrem frontem dicit, quod spectaret in viam celebrem ac frequentem. *Gabbema.*

29 *Dolor huic et cura Neæræ*] Corrupta hæc sunt ab imperitis hominibus, qui statim quæ nesciunt, delent. Vetus scriptura fuit: *dolor huic et caussa Neæræ Conjugis ereptæ caussa perire fuit.* Elegantia antiqua, *caussa Neæræ* est Neæra ipsa. Jurisconsulti 'caussam bonorum,' hoc est bona. Propertius: 'Ite rates curvæ, et leti texite caussam:' hoc est letum; nam male legitur *caussas.* Mille talium poteram adducere, si nescirem esse multos eruditos, qui sciunt me verum loqui. Eleganter ergo repetit τὸ *caussas* pene diverso sensu, *caussa Neæræ Conjugis ereptæ caussu perire fuit:* hoc est, in caussa fuit conjunx Neæra erepta, ut ille perierit. Dolor et caussa Neæræ ereptæ ἓν διὰ δυοῖν, dolor ob ereptam Neæram. De ercpta Neæra habes in Elegia, 'Di meliora ferant.' Quæcunque fuerit ista Neæra, ejus non meminit in duobus prioribus libris. Tamen constat eam esse; quam Horatius in Oda ad Tibullum Glyceren vocat. Nam de eadem re ibi sermo, de qua hic, nempe de dolore Tibulli ob ereptos sibi amores. Quare quemadmodum alio nomine Neæram, ita et se Lygdamum vocat. An dicemus omnes amicas Neæras vocari? Sane Omphalen Neæram Herculis vocat Prudentius in Romano: 'Fusos rotantem cernimus Tyrinthium. Cur, si Neæræ non fuit ludibrio?' Sic Ariadnen vocat Bacchi Neæram: 'Hanc jubet assumptam ferveus post vina Neæram Secum in delitiis fluitantis stare triumphi.' Sed non ideo puto Tibullum suos amores Neæram vocasse. Nam quod amores suos unusquisque vocaret Neæram suam tempore Prudentii, hoc manavit ex illo: 'ipse Neæran dum fovet.' *Scal.*

ELEGIA III.

7 *Sed tecum ut longæ sociarem*] Profecto legendum *satiarem:* et bene huic rei convenit quod Lucretius præcipit, e vita ut saturum convivam recedere. Nam vulgaris lectio nihil ad sensum poëtæ; sequitur enim: *Inque tuo caderet nostra senecta sinu, Tunc quum permenso defunctus tempore lucis, &c.* Hoc enim plane satiatum, non sociatum, ostendit. *Scal.*

11 *Nam grave quid prodest*] Eclogæ habebant: *Quid prodesse potest pondus mihi divitis auri?* Idem.

16 *Marmoreumque solum*] In pavimentis summa elegantia a voluptuariis quæsita est; extitere illa tessellata, sculpturatave, lithostrata, assarota, sive picta, quæ vel segmentis pretiosi marmoris, vel laterculorum, aut vitri, lignive tessellis compaginata, vel coloribus amœnissimis tincta, intuentes morabantur. Quorum differentiam Plin. lib. XXXVI. cap. 25. Vitruvius lib. VII. cap. 10. et lib. V. cap. 10. explicarunt. *Kobierzyckius.*

20 *Invida quæ falso*] Longe melior sententia in Excerptis: *Et quæ præterea populus mirutur, in illis Invidia est: falso plurimu volgus amut.* Rotunde et venuste, sed nondum, ut puto, plane purgatus est locus. Legendum enim: *Et quæ præterea populus miratur? in illis Invidia est.* Scal.

28 *Audiat aversa*] *Adversa* erat in vetustis membranis. Porro, *non meus Deus* sic dictum quomodo Horatia-

num illud: 'Ventis iturus non suis.' *Dousa P.*

34 *Favcas concha Cypria vecta tua*] Stat. Sylv. lib. I. in Veneris oratione: 'Et nostra potuit considere concha.' Placiades ex authoritate Jubæ Maurusii in Physiologis, scribit, concham marinam toto corpore simul καὶ ἀθρόως aperto, in coitu misceri, atque inde esse, quod Venus pingatur concha vehi. Adde quod hic conchyliacei esus, libidinis incentivum promoveat. Potest in caussæ partem vocari et Cythera insula natalis Veneri, concharum buccinarumque proventu copioso olim nobilis, unde et πορφυρὶς antea dicta fuit: quo facit versiculus ille Martialis: 'Lævior et conchis, Galle, Cytheriacis.' Illud quoque considerare poterit feriatus lector, cur apud Claudianum Venus exquiri mandat Tritonem marinum Deum, quo vecta per altum deferatur, quum huic Deo sonantem concham, qua inspirare possit, tribuat Ovid. Met. I. *Junius.*

36 *Quæque futura neunt*] *Neunt*, non a 'neo,' sed a 'neeo;' ut 'abnueo.' Ennius: 'Certare abnueo, metuo legionibu' labem.' Et quanvis sic secundæ conjugationis videntur, tamen 'abnueo' non facit 'abnuent,' ut 'docent,' sed 'abnueunt.' Sic hic *neunt*, non 'nent.' Hic Grammatista volui esse, quia hoc non est in aliis scriptoribus vulgare. *Scal.*

Neunt] Nos 'nent' diceremus: et tamen *neunt* a 'neo,' quomodo 'eunt' ab 'eo,' formatum videri potest. 'Ent' enim sicut 'nent' Latinis in usu non est. *Dousa P.* Emendo *futura canunt.* Scriptum nempe fuerat *futura nunt*, absorpta priore syllaba posterioris verbi, pro *futura canunt.* Hinc *neunt* barbarum istud enatum, quo ne Accius, credo, Pacuviusque forent usi. Viros tamen maximos approbatores invenit, Scaligerum præcipue. At Parcæ non lanificæ tantum sed et fatidicæ, quales Catullus Thetidis epitalamio eas inducit, apud quem: 'Veridicos Parcæ cæperunt edere cantus.' Et paulo post: 'Talia præfantes quondam felicia Pelei Carmina divino cecinerunt omine Parcæ.' Quæ unice Tibulliani loci restitutionem confirmant. *Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist.* XVII. 194.

38 *Dives in ignava*] Et divcs et Dis ab eadem mente, a qua Græcis Πλούτων, et Πλουτεύς. *Scal.*

ELEGIA IV.

2 *Quæ tulit hesterna*] Longe melius liber noster: *Quæ tulit extrema. Extrema nocte*, hoc est, quarta vigilia: ὅταν τέτρατον νυκτὸς λάχος ἵσταται, ait Theocritus, et tunc sunt insomnia vera, si eidem et Horatio credimus. Quod extrema igitur nocte somnium hoc viderit, et ab eo verum esse intelligi vult, ipse indicat, quum ait: 'quum summo Phœbus prospexit ab ortu, Pressit languentis lumina sera quies.' *Scal.*

3 *Ite procul, vanum falsumque*] Quinque Mss. Pal. *Ite procul vani: falsumque:* h. e. Ite procul vos homines vani, qui forte ex his somniis mali quiddam ominis mihi auguramini. *Gebhardus.*

Ite procul vani] Lege, ex libro nostro: *Ite procul, vani falsumque avertite visum.* Scal.

4 *Desinite in votis*] Lege, *in vobis.* Desinite o insomnia, quærere ut in vobis fides reperiatur. Divi enim vera monent, non vos. Exta indicant mentem Deorum: contra somnia ludunt hominum mentes. *Idem.*

9 *At natum in curas*] Hæc omnia vulgus interpolatorum conspurcavit. Scripta lectio nullo modo mutari debet: *Et vanum ventura hominum genus omina noctis Farre pio placant, et saliente sale.* Continuanda autem cum præcedentibus. Somnia, inquit, jubent pavidas mentes falsa timere: et vani homines noctis omina mola salsa devenerantur. *Idem.*

13 *Lucina*] Videtur velle dicere 'Lunam.' *Livin.*

14 *Velit*] Deos rogabant, 'ut vellent.' Plin. lib. XXXIII. cap. 10. 'In Africa nemo destinat aliquid, nisi præfatus Africam. In ceteris vero gentibus, Deos ante obtestantur, ut velint.' Virgil. Æn. I. 'Jupiter hospitibus (nam te dare jura loquuntur) Hunc lætum Tyriisque diem Trojaque profectis Esse velis.' Ubi Servius ait: 'Secundum Hetruscam disciplinam loquutus est. Sic enim dicebant, Volens Propitiusque sis.' Tibullus l. IV. ad Priapum in dicatione templi: 'Pro quibus officiis, si fas est, sancte, paciscor, Assiduus custos ruris ut esse velis.' Plin. lib. X. Idem lib. VI. Epist. 9. *Brissonius.*

17 *Jam nox æthereum nigris emensa quadrigis. Mundum*] Quamvis mundus ἁπλῶς pro cœlo plerumque dicatur, tamen addit Epithetum *æthereum*, quod imitatus Seneca in Hippolyto dixit: 'quaque æthereo Candida mundo sidera currunt.' *Dousa F.* Reliqua de noctis curru vide in N. ad lib. II. Eleg. 1. *Gabbema.*

18 *Cæruleo laverat amne rotas*] 'Amnem' Oceanum dixit et hic et supra: 'Solis anhelantes abluit amnis equos:' tum Homeri exemplo Iliad. T. Ἐν δ' ἐτίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο. Tum Philosophorum, qui ab Oceano illo, Homero inquam, sententiarum suarum flumina deduxerunt. Aristoteles enim in Meteor. I. sic scribit: Δεῖ δὲ νοῆσαι, τοῦτον ὥσπερ ποταμὸν ῥέοντα κύκλῳ ἄνω καὶ κάτω, κοινὸν ἀέρος καὶ ὕδατος· πλησίον μὲν γὰρ ὄντος τοῦ ἡλίου, ὁ τῆς ἀτμίδος ἄνω ῥεῖ ποταμὸς, ἀφισταμένου δὲ, ὁ τοῦ ὕδατος κάτω· καὶ τοῦτ' ἐνδελεχὲς ἐθέλει γίγνεσθαι κατά γε τὴν τάξιν· ὥστ' εἴπερ ἠνίττοντο τὸν ὠκεανὸν οἱ πρότερον, τάχ' ἂν τοῦτον τὸν ποταμὸν λέγοιεν, τὸν κύκλῳ ῥέοντα περὶ τὴν γῆν. *Dousa F.*

19 *Nec me sopierat menti Deus utilis ægræ Somnus, sollicitas deficit ante domos*] Dicit Tibullus insomnia, quæ amorem comitari solet, laborasse sese; additque eleganter, illas domos a Somno non adiri; deficere ac desiderari in illis domibus, in quibus homines curarum pleni habitarent. Unde Seneca Troade 'Ignotam venire afflictis quietem' dixit. Statius de Atalanta non quiescente Theb. IX. 'per attonitas curarum pondere noctes.'

28 *Spirabat Tyrio murrhea*] Virgilius: 'crines Vibrati calido ferro, murrhaque madentes.' Horatius: 'Murrheum nodo cohibere crinem.' Ubi tamen vetus Interpres Pomponius Porphyrio inquit: 'Colorem myrteum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius est inter flavum et nigrum.' Ut videatur in Horatio 'myrteum' legisse non 'murrheum.' Et sane in hoc etiam Tibulli loco liber noster habet scriptum *myrtea*, non *murrhea*. Color ille, de quo scribit Porphyrio, non in crinibus solum dicebatur, sed in aliis quoque rebus. Petronius: 'Myrtea subornatus gausapia, cinguloque succinctus.' Isidorus lib. VI. cap. 11. 'Nam et qui nummulariam discunt, denariorum formis myrteos pannos subjiciunt.' Plin. de Amomo: 'frutice myrtuoso:' lege 'myrtiolo.' Dioscorides: ξύλον ὑπόκιββον. Columella: 'Myrtiolo modo crine viret:' nam Cinaræ flos ὑπόκιββος. Et ita Isidorus: 'Myrteus color pressus in purpura.' Nam Color ὑπόκιββος est purpura fuscior. Sed in crinibus color est, quem Galli flavum castaneum dicunt. Pro *Tyrio* videtur legendum *Syrio*. Syrium rorem unguentum malabatrinum intelligit. *Scal.*

Spirabat Syrio myrthea rore coma] Perperam *Spirabat* corrigunt; nam lib. II. Eleg. 2. dixerat: 'Illius Assyria distillent tempora nardo.' *Heinsius in Addendis ad Ovid.*

35 *Ima videbatur talis illudere palla*] Similis hujus verbi significatio est etiam in illo Senecæ Thyeste: 'Et curvata suis fætibus ac tremens Illudit patulis arbor hiatibus.' *Dousa F.*

38 *Lyra*] Manilius lib. v. ‘ Nunc surgente lyra testudinis enatat undis Forma.’ Testudinem eandem cum Lyra facit. Sed Poëtæ Lyram et Citharam non raro confundunt. Ut Statius Achill. lib. i. et Thebaid. x. Citharam, Lyram, Testudinem pro eodem organo usurpavit. Apollonius lib. i. *κίθαριν* et *φόρμιγγα*, et lib. ii. *λύρην* Orpheo attribuit. Diversas tamen esse Lyram et Citharam argumento fuerit quod Pausanias, et alii Græci Mercurium Lyræ, Apollinem Citharæ inventorem faciunt. Utrumque esse cognatum instrumentum patet ex illo abusu et confusione. Sunt enim ambo *ἔγχορδα, καθαπτὰ καὶ ἐντατὰ ὄργανα*. Sed paucis nota sunt utriusque discrimina; quin ne de Lyra quidem hac, de qua agimus nunc, satis constat vulgo. Multum enim differt ab ea, quæ Arioni et Herculi *μουσαγέτῃ* in marmoribus et gemmis et numismatibus adtribuitur. Hæc enim, de qua jam actum, immane quantum ab illa Arionis discrepat: quæ quum sit Mercurii inventum, cujusmodi fuerit, videamus. Optime igitur elucescet ex Hymno in Mercurium: *Πῆξεν δ' ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο Πειρήνας δὴ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης. Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοὸς πραπίδεσσιν ἐῇσι, Καὶ πήχεις ἐνέθηκ', ἐπὶ δὲ ζυγὸν ἄραρεν ἀμφοῖν, Ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἰῶν ἐτανύσσατο χορδάς.* Hæc ita interpretatur Lucianus: *Χελώνην που νεκρὰν εὑρὼν, ὄργανον ἀπ' αὐτῆς συνεπήξατο· πήχεις γὰρ ἐναρμόσας καὶ ζυγώσας, ἔπειτα κολλάβους ἐμπήξας, καὶ μαγάδιον ὑποθεὶς, καὶ ἐντεινάμενος ἑπτὰ χορδὰς, μελῳδεῖ πάνυ γλαφυρόν.* Omisit *τὸ καιριώτατον*. Dicendum enim erat, *ἔπειτα κολλάβους ἐμπήξας, καὶ ἔτι δέρμα βόειον προσαρμόσας, καὶ μαγάδιον ὑποθεὶς*. Nam testudinis munimentum, quod Græcis *ὄστρακον*, in hymno *νῶτον* dicitur, carne egesta: remansit cavum instar clypei. *Scaliger ad Manil. lib.* v.

42 *Edidit hæc tristi*] In Ms. *dulci*. Cæterum mihi edita plus placet lectio, ut ad tristitiam carminis, quod genus ex ipso nomine Elegi præ cæteris cluunt, referatur. *Dousa P.*

59 *Diversasque suas*] Perperam *suas*. Primus *suis* restituit nobis elegantissimus Muretus. Cæterum quid *suis* istud velit sibi, in scholiis suis nullus expressit. *Suis* subaudiendum ‘ propinquis ac gentilibus,’ quibus puella curæ erat, vel potius ‘ parenti utrique,’ etiam cum ista ficrent superstiti, ex quorum voluntate evenerat jam antea, ut cum Neæra nuptias faceret Tibullus: quæ omnia perspicue ex hujusdem Elegiæ fine vel cæco diluere autumo. *Diversas* ergo *suis*, idem erit quod ‘ Contrarias suis,’ i. e. parentibus, nimirum et patri et matri; nequc enim eorum ex sententia unquam fuisse crediderim filiæ suæ turpitudinem. *Idem.*

61 *Nec fidum femina nomen*] Val. Cato in Diris: ‘ et felix nomen agelli.’ Silius Ital. lib. v. ‘ Quosque nefas vetiti transcendere nomen Iberi.’ Idem lib. xiii. ‘ aut Ledæ rediturum nomen Amyclas.’ Item xvii. ‘ fortissima quæque Nomina obit ferro.’ *Scal.*

63 *Mens est mutabilis illi*] Vetus scriptura, *illis*, comprehendit omnes feminas. *Idem.*

64 *Cum multa brachia tende fide*] *Cum multa fide* h. e. multum obtestando, et implorando ipsius fidem. Unde denotatur scripturæ ejus varietas ad oras paginarum in codicibus nonnullis adjecta: *cum multa brachia tende prece:* quæ lectionis diversitas ex alterius loci similitudine nata videtur, quem habes supra: ‘ Blandaque cum multa thura dedisse prece.’ *Dousa P.*

65 *Sævus amor docuit*] Hæc Elegia cum reliqua parte libri hujus, item et toto quarto extat in Bibliotheca clariss. viri Jac. Cujacii. Quod Fragmentum emendatissimum est, et ejus ope multa menda in hoc Poëta sustulimus. Illud igitur Fragmentum

aliter hos versus legit, ut appareat, quomodo hodie leguntur, interpolatos esse. Ita igitur habet: *Sævus amor docuit validos tentare labores: Sævus amor docuit verbera sæva pati.* Quare ita emendato. *Scal.*

79 *Promittit Delius ipse Felix hoc: alium*] Plane liber ille optimus habet, *Felix hoc.* non, ut editiones, *Felix ac alium.* Sed harum interpunctionum confusione pulcherrima antiquitatis observatio obsolescit. Ita enim distinguendum: *Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse: Felix hoc: alium desine velle virum.* Nam in conditione conventa nuptiarum, aut sponsaliorum dicebatur 'Feliciter,' 'Felix hoc sit,' 'Quod bene vortat tibi, et mihi.' Juvenalis: 'Signatæ tabulæ: dictum, Feliciter.' Plautus: 'Quæ res recte vortat mihique, tibique, tuæque filiæ, Filiam tuam mihi uxorem posco: promitte hoc fore.' *Idem.*

80 *Felix*] *Felix* simpliciter, et, *Felix hoc*, ut 'Bene habet,' simpliciter, et 'Hoc bene habet,' 'Bonum sit,' et 'Hoc bonum sit.' *Idem.*

Felix hoc] In vet. cod. *Felix ergo.* Ego vero illam scripturam velle desino, quam quæ usque adhuc in libris obtinuit nostris, omnium Editionum consensu corroboratam, in quo Scaligero nostro assentior, *Felix hoc*, ad veterem illam bene ominandi formulam ac sollennem acclamationis in contrahendis sponsalibus ritum felicissime accommodanti. *Dousa P.*

87 *Nec canis anguinea*] Vetus Editio *consanguinea:* recte; Colubri enim, qui in juba Cerberi, sunt ejus fratres, quia ex Hydra nati ut ipse Cerberus. *Passeratius.*

88 *Tergeminumque caput*] 'Tergeminus' Idem quod 'ternus.' Florus lib. I. cap. 3. 'Horatiis Curiatiisque tergeminis hinc atque inde fratribus.' Virgilius Æn. IV. 'Tergeminamque Hecaten tria virginis ora Dianæ.' Et Æn. VIII. 'Tergemini nece Gerionis.' Lucretius lib. V. 'Quidve tripectora tergemini vis Gerionai.' *Bochartus.*

89 *Canibus submista*] Succincta. Ex veteribus libris. *Scal.*

92 *Et diris non habitanda*] Vel, ut vetus scriptura, *duris*, hoc est, barbaris, ut dixit *Scythiæ tellus.* Idem.

ELEGIA V.

1 *Nos tenet*] Plane ex contextu ipso legendum *Vos.* quod jam a doctis viris animadversum. *Scal.*

3 *Nunc autem sacris Baiarum maxima*] *Maxima Baiarum*, quia omnia θέρμα ὕδατα vocabantur Baiæ, a Baiis illis Campaniæ. Martialis: 'Strataque non unas cingant triclinia Baias.' Sidonius: 'Ibis Phocidæ, Sextiasque Baias.' Item apud eundem 'Calenses Baiæ.' Mirantur tamen docti viri quid sit hic Baiarum; adeo ut integram lectionem contaminare veriti non sint. Mens Tibulli: Aqua hæc non adeunda Caniculæ sidere confecto; at vere nullæ calidæ aquæ cum illa comparandæ. Vides apertissimum sensum. Quas autem aquas intelligat in Etruria, quum plurimæ in ea regione fuerint, nescio. Strabo: Πολλὴ δὲ καὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἀφθονία κατὰ τὴν Τυρρηνίαν· τῷ πλησίον δ' εἶναι τῆς Ῥώμης, οὐχ ἧττον εὐανδρεῖ τῶν ἐν Βαΐαις, ἃ διωνόμασται πολὺ πάντων μάλιστα. *Idem.*

7 *Nulli temeranda Deorum*] Hæc quoque lectio extat in codice infimæ vetustatis: sed diligens librarius *Deorum* expunxit, et sua manu eodem tractu, *virorum* apposuit quod verissimum est. Non enim attinet de Diis loqui; quum pœna irrogata sit hominibus qui sacrum Cereris et Proserpinæ vulgarint. Horat. 'vetabo qui Cereris sacrum Vulgarit arcanæ, sub iisdem Sit trabibus, fragilemque mecum Solvat phaselum.' *Idem.*

8 *Luudundæ Deæ*] Τῆς ἐπαινῆς Περσεφονείας. Proserpinæ et Cereris sacra intelligit, quæ alii μυστήρια, et initia

vocant. Sed et ipsa Ceres Ἐπαινὴ dicebatur; quod ex Epigrammate Crinagoræ libro primo Anthologiæ constat: Εἰ καί σοι ἑδραῖος ἀεὶ βίος, οὐδὲ θάλασσαν Ἔπλως, χερσαίας τ' οὐκ ἐπάτησας ὁδούς, Ἔμπης Κεκροπίης ἐπιβημέναι, ὀφρά κ' Ἐπαινῆς Δήμητρος μεγάλας νύκτας ἴδῃς ἱερῶν, Τῶν ἄπο κἂν ζωοῖσιν ἀκηδέα, κεὖτ' ἂν ἵκηαι Ἐς πλεόνων, ἕξεις θυμὸν ἐλαφρότερον. In vulgatis editionibus ridicule legitur: ὄφρ' ἐν ἐκείναις Δήμητρος. Est autem Epigramma hoc Crinagoræ notatu et explicatu dignum in eo, quod eos, qui mysteria Eleusinia viderint, et in hac vita, et morte obita felices dicat futuros quod tangit Hercules apud Euripedem: τὰ μυστῶν ὄργι' εὐτύχησ' ἰδών. Duplicia enim erant mysteria, minuscula, et majuscula. Minuscula quidem quotannis mense Anthesterione instaurabantur: majuscula autem quinto quoque anno, mense Bœdromione. Initiandi igitur dicebantur Μύσται per totum quadriennium, in quo præceptis superstitionis Eleusiniæ informabantur ipso mense Anthesterione, minusculis mysteriis: quinto autem anno ineunte ad ipsa sacra admissi ἐπόπται dicebantur, majusculis mysteriis mense Bœdromione, nempe ab eo quod illis sacra inspicere permitteretur, quæ quidem fiebant intra sacrarium, quum antea Mystæ prohiberentur aditu sacrarii, et intra vestibulum consistere cogerentur. Seneca Nat. Quæst. lib. VII. cap. 31. 'Non semel quædam sacra traduntur. Eleusis servat, quod ostendat revisentibus. Rerum natura sacra sua non semel tradit. Initiatos nos credimus, in vestibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiscue, neque omnibus patent. Reducta et in interiore sacrario clausa sunt.' Ergo ante sacrarium, non in sacrario Mystæ consistebant, nempe in ipso vestibulo, quod Græci ὕπαιθρον, Latini etiam 'Subdival' vocant, Quia vero summa felicitas eis promittebatur, qui illis sacris initiabantur, ut ex Crinagora, et Euripede ostendimus, et solido quadriennio cogebantur expectare illam felicitatem, propterea summis suspiriis et gemitibus illud tempus desiderabant, quo in illa ἐποπτικὰ admitterentur. Quando, inquiebant, licebit nobis in illa adyta admitti, et tantæ felicitatis compotes fieri? Ideo eleganter vocat illa vota Tertullianus Epoptarum suspiria. Et quia sero ac vix tandem, nempe post quadriennium, Epoptæ fiebant, et ad sacrarium admittebantur, propterea aditus τῆς ἐποπτείας cruciari dicit idem Tertullianus; quod nimirum nisi post longam expectationem ea sacra inspicere non permitterentur. Porro minuscula mysteria erat κατήχησις et informatio majusculorum: et per ea ad illa deducebantur, teste Plutarcho in Demetrio. Unde elegantissime somnum esse μικρὰ μυστήρια mortis dixit Eurip.: Ὕπνος δὲ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια: nempe quod somnus mortis sit imago et informatio quædam, ut minuscula mysteria sunt gradus ad majuscula. Itaque majora mysteria, dicebantur ἐποπτικά. Plutarchus Demetrio: Ἔγραψεν, ὅτι βούλεται παραγενόμενος εὐθὺς μυηθῆναι, καὶ τὴν τελετὴν ἅπασαν ἀπὸ τῶν μικρῶν ἄχρι τῶν ἐποπτικῶν παραλαβεῖν. Post quadriennium statim ad ἐποπτείαν admittebantur: aliquando differebantur in annum sequentem, siquidem verum dicit Plutarchus ibidem: Ἐπώπτευον δὲ τοὐλάχιστον ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐνιαυτὸν διαλιπόντες. Sed errat; nam μεγάλα μυστήρια, quibus solis licebat ἐποπτεύειν, quinto quoque anno, non etiam sexto, instaurabantur. Tertullianus autem quum dicit Epoptas institui solitos quinquennio, utitur idiotismo, quo Olympias πενταετηρὶς et Octæteris dicitur Enneæteris. Præterea alio idiotismo, quum dicit Epoptas instituere, qui nondum essent epoptæ, sed mystæ: quomodo dicuntur milites et gladiatores institui, antequam sint milites aut gladiatores, quum adhuc

tirones sint. Pythagoras qui Philosophiam suam vocabat mysteria, per omnia illorum Eleusiniorum ritus et nomina æmulabatur. Quadriennium silebant Eleusiniaci, ut præter alios tam Græcos quam Latinos etiam Tertullianus monet. At Pythagorei quinquennium solidum silentio operabantur, quod ipsis dicebatur ἐχεμυθία. Eleusiniaci toto silentii quadriennio dicebantur Mystæ: Pythagorei toto ἐχεμυθίας suæ tempore dicebantur ἀκουστικοί. Mystæ intra vestibulum sacrarii continebantur. Pythagorei ἀκουστικοὶ extra sindonem, sive velum secretario illius Philosophiæ obtentum: quo nomine dicebantur ἐξωτερικοί. Post quadriennium Eleusiniaci intromittebantur ad ἐποπτείαν, et dicebantur Epoptæ. Pythagorei post quinquennium intra velum accipiebantur, et dicebantur ἐσωτερικοί, quia ἔνδον σινδόνος ἐπήκουον τοῦ Πυθαγόρου μετὰ τοῦ καὶ βλέπειν αὐτὸν, πρώτου δὲ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς καὶ μηδέποτε αὐτῷ ἑνορῶντες. Itaque, ut diximus, Eleusiniacorum sacrorum simiæ erant Pythagorei. Sed et vetustissimi quoque Christiani ab iisdem sacris nomina Mystarum et Epoptarum mutuati sunt. Nam qui Eleusiniis Mystæ, ii ipsis κατηχούμενοι, dicebantur. Ausonius vero Mystas etiam vocat: 'Et devota pii celebrant jejunia Mystæ.' Hoc est, κατηχούμενοι et candidati τῆς εὐχαριστίας. Nam non leviter errant, qui Mystas apud Ausonium Sacerdotes interpretantur, veterum Ecclesiasticorum locis aliis decepti. Quemadmodum per quadriennium Eleusiniaci aditu sacrarii arcebantur: ita etiam toto κατηχήσεως tempore Mystæ Christiani sacræ synaxi interesse vetabantur. Quando vero ad κοινωνίαν recipiebantur, tunc et ἐποπταὶ dicebantur, et ipsa κοινωνία ἐπόπτεια, vel ἐποπτικὴ θεωρία. Clemens Alexandrinus: Τὸ βρῶμα δὲ τῶν τελείων τροφὴ πρὸς τοῦ Ἀποστόλου εἴρηται. Γάλα μὲν ἡ κατήχησις, οἱονεὶ πρώτη τῆς ψυχῆς τροφὴ νοηθήσεται, βρῶμα δὲ ἡ ἐποπτικὴ θεωρία. Rursus multis suspiriis desiderabant ἐποπτεύειν Eleusiniaci. Eodem modo, de quo minime dubium est, et κατηχούμενοι illum felicem diem τῆς κοινωνίας multis votis et desideriis prosequebantur. Unde, nisi fallor, ipsa κοινωνία dicta est 'desiderata.' In Glossis: 'Desiderata, λειτουργία, τελετή.' Quid enim aptius potest dici? Nam κοινωνία est τελετὴ, et functio ipsius λειτουργία. Atque hæc quidem nos fusius persecuti sumus præter morem nostrum, ut amicis nostris satisfaceremus, quibus correctiones nostræ in Tertulliani prologo in Valentinianos valde probatæ sunt, sed causas a nobis exigebant. Nam, ut alibi monuimus, ineptissime legebatur, 'quum et portas ante quinquennium instituant.' Recta lectio est: 'quum Epoptas ante quinquennio instituant.' Rursus ineptius, 'tot suspiria portarum.' Nos, 'tot suspiria Epoptarum.' Nam nihilo consultius Beatus Rhenanus suspiria in sipparia mutaverat. Quod si et vulgatam lectionem Tertulliani sequeris, et quid sit Epopta ignoras, nunquam mentem Tertulliani toto illo proœmio assequeris. *Id.*

10 *Nec cuiquam certa venena*] Fragmentum illud pervetustum: *trita venena:* recte. Potest et, *tetra venena.* Idem.

11 *Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes*] Locus deformatissimus, et a Grammatistis, quia non intelligebant, interpolatus. At nemo vidit unquam sacrilegum incendere templa, ut ea spoliet: quid enim spoliabit incendiarius, cui ignis nihil reliquum fecerit? Nostra scriptura: *Nec nos sacrilegi templis admovimus egros.* Quod sane non ita debuit istis acutis correctoribus displicere, ut saltem non considerarent, vera ex illis lectio elici posset necne: quod tamen fieri potest, ita: *Nec nos sacrilegi templis admovimus ergo.* Nec, inquit, sacrilegii ergo admovimus nos templis, hoc

est, direximus nos in templa, eorum diripiendorum caussa. Sic supra: 'Num feror incestus sedes adiisse Deorum, Sertaque de sanctis deripuisse focis?' Item: 'Aut rapiam suspensa focis insignia sacris.' Veram igitur lectionem dicamus licet, quam proposuimus. *Idem.*

13 *Nec nos insanæ meditantes jurgia linguæ*] Tale illud: 'Num Veneris magnæ violavi numina verbo?' *Idem.*

Nec nos insanæ] In iisdem membranis, *mentis* habebatur, plane et probe exaratum, unde Lipsio nostro visum est emendare: *Nec nos insana meditantes jurgia mente.* Dousa P.

18 *Quum cecidit fato*] Hic versiculus quoque totidem verbis extat apud Ovidium. Quare eodem die nati duo summi Poëtæ Tibullus et Ovidius. Mirum vero quare Ovidius dicat Tibullum se majorem fuisse, qui tamen ne uno quidem die major erat illo. Quid enim volunt illa: 'Virgilium vidi tantum, nec avara Tibullo Tempus amicitiæ fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi, Galle, Propertius illi: Quartus ab his serie temporis ipse fui. Utque ego majores, sic me colnere minores: Notaque non tarde facta Thalia mea est.' Equidem hæc non possum concoquere. Rursus Tibullus ait se in contubernio Messallæ fuisse bello Aquitanico. Atqui Messalla triumphavit de Gallis, ut supra vidimus, anno ab urbe condita 727. quando Tibullus sexdecim annorum erat tantum. Ergo 15. annos natus sequutus est Messallam in bellum, et fortasse minor 15. annorum adhuc in prætexta: quod tametsi fieri potuit, tamen cum iis, quæ adduximus ex Ovidio comparatum justas dubitationis caussas subministrat et suspicionem auget. Quod si dixeris suspectum quoque esse versiculum hunc, præsertim quum extet apud Ovidium; ideoque Tibullum ante Ovidium natum videri: respondemus ipsum Tibullum decessisse juvenem teste Domitio Marso. Atqui obisse eum idem Domitius Marsus scribit eodem tempore, quo Virgilium. Obiit autem Virgilius C. Sentio Saturnino, Q. Lucretio Vispillone Coss. hoc est, annis 23. post consulatum Hirtii et Pansæ. Itaque si ita senem facias, ut eum inter antiquiores seponere possit Ovidius: non potuerit mori juvenis. Istos scrupulos merito injecit mihi hic versiculus, de quo eruditioribus amplius deliberandum relinquimus. *Scal.*

19 *Quid fraudare juvat vitem*] Tale illud: 'Quid messes uris acerba tuas?' *Idem.*

31 *Memores et vivite nostri*] Vet. lib. *memores sed vivite nostri.* Dousa P.

32 *Seu nos fata fuisse velint*] Abstinet mentione mortis. Plaut. 'pæne hic nobis fuit Phronesium:' id est, *μικροῦ ἀπέθανε. Scal.*

33 *Promittite*] Pro *vovete*, sicuti et Petronius: Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet. *Dousa P.*

34 *Et nivei lactis pocula mista mero*] Similis potio illi quam Burranicam appellabant. *Scal.*

ELEGIA VI.

6 *Et nobis prona funde Falerna manu*] Mallem *I, nobis prona funde Falerna manu.* Nam EI, pro I, scribebant: sic infra: 'Tu puer, i, liquidum fortius adde merum.' Ubi idem error vulgo. *Scal.*

13 *Ille facit dites animos Deus*] Lepidissimum Asma Bacchylidis extat apud Athenæum in hanc sententiam:

Γλυκεῖ' ἀνάγκα σευομένα κυλίκων
Θάλπησι θυμὸν Κύπριδος·
Ἐλπὶς δ' αἰθύσσει φρένας
Ἀναμιγνυμένα Διονυσίοισι δώροις,
Ἀνδράσι δ' ὑψοτάτω
Πέμπει μερίμνας.
Αὐτὸς μὲν πόλεων
Κρήδεμνον λύει,

Πᾶσιν δ' ἀνθρώποις
Μοναρχήσειν δοκεῖ·
Χρυσῷ δ' ἐλέφαντί τε
Μαρμαίρουσιν οἶκοι,
Πυροφόροι δὲ κάτ' αἰγλήεντα
Νῆες ἄγουσ' ἀπ' Αἰγύπτου
Μέγιστον πλοῦτον,
Ὡς πίνοντος ὁρμαίνει κέαρ. *Scal.*

17 *Volet*] *Valet* lego. *Livin.*

21 *Nimium, nimiumque*] Iteratio hæc valde Latina et propria est: et valet vehementer. Ovidius Heroidibus: 'Ausus es, o nimium, nimiumque oblite tuorum,' &c. *Guilielmius.* Senec. de Benef. lib. I. cap. 14. 'Beneficium demus quod usu magis magisque placeat.' Cic. ad Tironem: 'Enitar ut apud judices magis magisque hæc nascens de me duplicetur opinio.' Apul. lib. III. et v. 'Diu diuque.' Sic 'quot quotque' apud Manilium lib. IV. 'Tot ducit vires, dominos quot quotque recepit.' *Gabbema.*

Severus] Lege, *severis.* Ut hoc dicat, Bacchum venire iratum illis, et quidem impense iratum, qui vini certamen recusent, et inter pocula sobrietati studeant; nam 'severi' Latine sobrii, et ab hilaritate lubentiaque conviviorum abhorrentes. *Guilielmius.* Lego, *severis*, id est, tetricis et abstemiis. Ut Catul. 'vini pernicies et ad severos migrate.' *Livin.*

23 *Quales his pœnas Deus hic*] Et hæc quoque non assequuti perverterunt homines ferreæ frontis. Nam optimum illud fragmentum ita legit: *Quales his pœnas qualis quantusque minetur.* Sic Virgil. 'Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro.' Quod Græci feliciter uno verbo ἡλίκος dicunt, hoc Latini sermonis egestas dicit, Qualis quantusque, duobus verbis. *Scal.*

25 *Illaque si qua est*] Nihil mutandum: et si qua est ejusmodi, ut Agave, sentiat ultoris Dei iram, non autem nos: ætati et capiti illius sit, quæcunque illa est, non nobis. *Idem.*

Illaque si qua est] Hinc quum Muretus e Labyrintho se commode satis expedire non posset, ex vestigiis veteris, ut ipsus attestatur, scripturæ has voces *illaque sicca* scholiis suis appingere non dubitavit. Ego vulgatam lectionem retinendam quamvis audacter pronunciare non vereor: ut pol referatur ad *Cadmæ matris, &c.* quam, *si qua est*, i. e. si qua uspiam in rerum natura est, ubicumque illa fuerit tandem, quamvis morte jam pridem obita, irato Deo pœnas pendere ob meritissimam hercule noxiam exoptat Tibullus noster. *Dousa P.* Consentit Livineius. *Gabbema.*

33 *Hei mihi difficile est*] Ineptissime hæc sunt separata superioribus in libro infimæ vetustatis, et in aliis editionibus. Nam hæc sunt, ut superiora, in quibus nihil omnino cohæret. Sed non adverterunt imperiti homines, quid sibi vellet Tibullus. Sunt enim hæc omnia tanquam Satura quædam συμποσιακῶν ἀστειϊσμάτων. Quod sane imprimis considerandum fuit. *Scal.*

41 *Doctus Minoi Catullus*] 'Doctum' appellat Catullum, et eodem Epitheto ornant plerique, inter quos Martialis lib. I. Epigr. 62. 'Verona docti syllabas amat vatis;' existimo ab elaborata, et perfecta elocutione, et observatione diligentissima antiquitatis. *Ramirez.*

45 *Nec vos aut capiant*] Aliter hæc concepta sunt in Eclogario: *Non vos decipiant pendentia brachia collo, Nec capiat blanda sordida lingua prece.* Quod non dubium est rectum esse. Per hæc enim intelligit avarum et petacem amicam. *Scal.*

47 *Juravit ocellos*] Meo judicio non inepte: sic tamen, ut *jurarit* modo subjunctivo legere haud cunctanter videar. *Dousa P.*

52 *Precor*] Emendo *procul:* ita sæpe. 'Ite procul Musæ,' 'ite procul vani.' *Livin.*

55 *Perfida nec merito*] Distingue:

Perfida, nec merito nobis inimica merenti. Sic Catullus: 'insperantique ipsa refers te Nobis.' 'insperanti nobis,' ut hic *merenti nobis.* Virgilius. 'Vos o Calliope.' *Scal.*

56 *Perfida, sed quamvis perfida, cara tamen*] Euripides Phœnissis: Φίλος μὲν ἐχθρὸς ἐγένετ', ἀλλ' ὅμως φίλος. *Id.*

59 *Nostræ convivia mensæ*] Hæc enim, ut dixi, omnia sunt συμποτικὰ ἀστεῖσματα. *Idem.*

62 *Tu puer et liquidum*] Fragmentum illud emendatissimum, *Tu puer i, liquidum.* Nam, ut supra dixi, scribebant EI, pro I. *Idem.*

Tu puer huc liquidum] Lib. vet. *et:* mihi *Tu* suspectum est; pro quo *huc* legerim. *Livin.*

Fortius adde merum] Ita interpretatur τὸ ζωρότερον. Martialis: 'largius, et vividius.' *Scal.*

63 *Jamdudum Tyrio*] Legitur in Ms. Cod. *Jampridem Syrio,* quod placet præ vulgato. Odores enim laudatissimi, 'et omnis copia narium,' uti Horatius loquitur, e Syria, qui etiam 'Assyriæ nardi,' item 'Syræ mercis' commeminit alibi, quum unguenta intelligi vellet, puta, 'Malobathrum,' aut olivum etiam e Syria quotannis mari illo longo et magno Romam advehi solitum. *Dousa P. Syrio* legendum. *Livin.*

Tyrio madefactus, &c.] Romanis in triclinio discumbentibus dabantur a ministris unguenta, et coronæ, vel, ut est in marmore Farnesiano, tæniæ sive fasciæ quædam, quibus frontem convivæ vincire soliti erant quod iis crederent ebrietatem impediri. Unguentis vero liniebant caput. Celebratur præcipue nardinum id, quod ex 'spicis nardi' conficiebatur, quale 'spicati nardi' dicitur a S. Marco; et a S. Joanne, 'nardi pistici:' nisi fortasse illud 'pistici' factum sit ex verbo 'spicati,' ut aliæ multæ voces e Latio in Græciam advectæ, et e Græcia itidem in Latium transportatæ. Coronis autem unguento delibutis utebantur, &c. Vide Fulvium Ursinum Append. ad Ciaccon. *Gabbema.*

LIBER IV.

CARMEN I.

1 *Te Messala canam*] Istud poëmatium in Fragmento illo, quo vetustius exemplar Tibulli extare non puto, Titulum habebat: *Panegyricus Messalæ.* Et recte. Ejus argumenti scripserunt Lucanus in Pisonem, Ausonius in Mosellam, Claudianus in aliquot viros illustres, Sidonius etiam in non paucos. Ego autem crederem hoc Carmen excidisse Tibullo admodum adolescenti aut potius puero, nisi viderem tunc scriptum fuisse, quum jam patrimonium prodegisset. Id enim τὸ παιδαριῶδες et jejunitas scriptionis facit. Denique si titulum Tibulli non præferret, ego illud infimo Poëtæ attribuissem; adeo hic sui dissimilis est Tibullus. Nunc quia sine ullo dubio Tibulli auctoris est, non Tibulliani characteris, ego potius quis scripserit, non quid scriptum sit æstimans, pancas horas ei emendando impendam. Nam sane hæc Latina sunt. *Scal.*

Quanquam mea cognita virtus] Lege, ut in veteri scriptura, *quanquam me.* Quanquam, inquit, mihi conscius quam tenuis virtus mea sit, ut vires non possint subsistere. *virtus,* quod hic dicitur, vulgo in idiotismo 'Sufficientia' dicitur. Quare graviter pec-

carunt, qui legebant, *quanquam tua cognita virtus*. Idem.

2 *Ut infirmæ valeant*] Scribe ex Fragmenti auctoritate, *nequeant*. Antea inepta erat hujus principii lectio, ut et sequentium. *Idem.*

3 *Incipiam tamen*] Quia hactenus principium hujus Poëmatii penitus ignoratum est propter importunas interpunctiones, et menda, quibus totum Poëma scatet, apponam ut legendum est, ut appareat, quid voluerit Tibullus: *Te Messala canam. Quanquam me cognita virtus Terret, ut infirmæ nequeant subsistere vires, Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes Deficiant: humilis tantis sim conditor actis: Nec tua præter te chartis intexere quisquam Facta queat, dictis ut non majora supersint. Est nobis voluisse satis.* Sane hæc elegantiora quam antea sunt, ut quæ pristino nitori suo reddita sint. Aperta est sententia. Tametsi, inquit, meritas laudes tuas carmine meo assequi non possim, et sim Poëta impar tantis actis, nec alius præter te possit gesta tua mandare literis, ut non plura dicenda dictis relicta videat: tamen egregiæ meæ voluntatis ratio habebitur, ubi nulla potest facultatis haberi. *Idem.*

7 *Est nobis voluisse satis*] Omnino hæc mutuatus est in suo Panegyrico ad Pisonem Lucanus: ‘ Quod si digna tua minus est mea pagina laude, At voluisse sat est; animum non carmina jacto.’ *Idem.*

9 *Cres*] Eustathius in Dionysium: Οἱ δὲ ἀπὸ Κρητός τινος αὐτὴν Κρήτην ὠνόμασαν υἱοῦ Διός. Ἀρριανὸς δέ φησι, Κρὴς οὗ Κρήτη ἐπώνυμος, ὁ τὸν Δία κρύψας ἐν ὄρει Δικταίῳ, ὅτε Κρόνος ἐμάστευεν, ἐθέλων ἀφανίσαι αὐτόν. Apud hunc Creta hospitio exceptum Phœbum colligitur ex Tibullo. Sed hæc incomperta sunt nobis. Nam nugantur qui de Dædalo interpretantur, qui non erat Cres aut Cretensis. Præterea usus loquendi exigit, ut Cres apud Tibullum sit nomen proprium, non gentile. *Scaliger ad Euseb. p.* 17.

14 *Parvaque cælestes pacavit mica*] Dandi thuris alia atque alia, prout facultates largiebantur, ratio erat. Nam honestiores quidem et locupletes acervos thuris focis ingerebant, thuraque acerra plena dabant: pauperiores vero grana duntaxat aliquot, vel glebulas et micas imis digitis injiciebant. Exempla plurima congerit summus vir Barn. Brissonius. *Gabbema.*

15 *Inaurato taurus cornu*] Deorum honori in sacris nihil aliud excogitatum est, quam ut auratis cornibus hostiæ, duntaxat majores, immolarentur. Plinius lib. XXXIII. cap. 3. Senec. Œdip. vers. 136. ‘ Aureo taurus rutulante cornu Labitur segnis.’ Tertull. ‘ Hunc tibi Jupiter bovem cornibus inauratis vovemus esse futurum.’ Juvenalis Sat. VI. ‘ Et auratam Junoni cæde juvencam.’ *Idem.*

22 *Huic et*] Puto *ut*. Livin.

26 *Omne movemus Hoc tibi*] Optimus codex, item et ille infimæ vetustatis habent, *vovemus*, et recte. *Scal.*

27 *Nc tanto careat mihi nomine*] Optimus codex cum altero scripto habet, *carmine*. Tantum consensum repudiare non debui. *Idem.*

30 *Quid quaque judex sub imagine*] Jam profecto istis correctoribus bonam mentem precor. Nam quid hoc sirpi, aut griphi sit, ego non intelligo. Sed optimum Fragmentum recte habet: *Nec quæris, quid quaque index sub imagine dicat.* Quis nescit hic indices esse titulos imaginum? Sed quem meliorem interpretem quam Tibullum ipsum producere possum? Ait enim: *At tua non titulus capiet sub nomine facta.* Idem.

Sub imagine dicat] Hoc e Romanorum consuetudine dicit, apud quos præsertim in funus producebantur imagines totius gentis, cum quis sepeliebatur. Et pro rostris non ille tantum laudabatur, verum etiam for-

tia et præclara facinora majorum comuiemorabantur. Qui igitur de te judicat, non quæris, ut tibi laudes a majorum imaginibus repetat, cum tuis potius nitaris, quam majorum virtute floreas. *Turneb.* Sed nihil certius est emendatione et expositione Scaligeri. *Gabbema.*

36 *Canent*] *Canant* puto. *Livin.*

Vincto pede] Pedes non tam vinciuntur in versu, quam versum ipsum vinciunt, quamquam in versu mutuis vinculis astricti pedes, ut anelli in catena: et referri potest ad τὸ *versu*, quod præcessit. Cic. in Oratore, et lib. II. de Oratore: 'De pedibus in versu per translationem ita dictis, ut in navi.' Sic 'fluere versus' et 'ingredi' dicuntur. Illud *vincto* ad Poëtas, hoc *soluto* pertinet ad Historicos et Oratores. An per *solutum pedem* Dithyrambos intelligit? quia dixit, *canet*, quod non est Historicorum, de quibus Dithyrambis Cic. III. de Orat. et Plato in Phædro. *Passerat.*

44 *Quisque tibi majora gerit*] Si Tibullus ab inferis excitetur, hæc non agnoscat. Melius optimus liber: *Nam quis te mojora gerit chartisve, forove? Nec tamen hic aut hic tibi laus majorve minorve.* Scal.

§ 55 *Non valuit Cyclops cæptos*] Hæc quoque quomodo agnosceret Tibullus pro suis, quæ ne in somnis quidem cogitavit? Ope igitur illius optimæ membranæ legimus: *Non valuit lotos captos avertere cursus.* Recte *captos;* nam notum quid acciderit τοῖς λωτοφαγοῦσι. Tamen *cæptos*, quod vulgo legitur, non damno. Nam cujus stuporis erat hic Cyclopis mentionem facere, cui rei dicatus est sequens versiculus? *Idem.*

56 *Æneæ Neptunius incola rupis*] Periphrasis Polyphemi Cyclopis Neptuni filii; de quo Homer. Odyss. I. Incertus poëta apud Charisium: 'Cyclops Ætnæus culto, Neptunia proles.' *Dousa P.*

57 *Victa Maroneo*] Alii *vincta.* De Marone hoc habes Ὀδυσσείας primo: Μάρων Εὐανθέος υἱὸς Ἱρεὺς Ἀπόλλωνος. Sed et Poëtæ Maronem pro vino usurparunt. Plato Comicus: οὔπω ἔπιον Μάρωνά πω τοσοῦτον. *Scal.*

60 *Nobilis Artaciæ gelidos*] Optima membrana *erigit* non *irrigat.* Lego: *Mobilis Artaciæ gelida quo se exigit unda. Mobilis*, ut Horatius: 'Mobilibus pomaria rivis.' *exigit* pro *erigit*, *X* pro *R*, quod aliquando in his libris accidisse supra retulimus. Ovidius: 'Et celer admissas exigit Ebrus aquas.' *Idem.*

Artacie] Hom. Od. K. 108. Ἡ μὲν ἄρ' ἐς κρήνην κατεβήσατο καλλιρέεθρον Ἀρτακίην· ἔνθεν γὰρ ὕδωρ προτὶ ἄστυ φέρεσκον. *Id.*

Mobilis Artacie, &c.] Apparet legendum *Attaciæ gelida quos.* Solinus cap. 52. de ciconum flumine saxifico meminit, et Vibius sequester de fluminibus. *Livin.*

62 *Solis genus*] Id est, Solis filia. Sic Hymenæum 'Uraniæ genus' vocat Catullus: Virgilius: 'Latonæque genus duplex.' *Dousa F.*

70 *Illum ter geminæ*] Optimum Fragmentum: *Illum inter geminæ.* Ita etiam olim vix dum ephebos egressi emendaveramus. Geminam mortem vocat Scyllam, et Charybdin. *Scal.*

71 *Nec Scyllæ sævo conterruit impetus orbe*] Lege *ore* ex eodem Fragmento. *Scyllæ impetus* est περίφρασις, hoc est, Sylla ipsa vasta. Lucretius dixit cæli impetum pro cælo. *Idem.*

Nec Scyllæ] Sic scribendus locus mendosissimus: *Nec Scyllæ sævo conterruit impetus æstu, Cum canibus raptas inter freta sorberet undas, Non violenta suo consumpsit in ore Chorybdis. sorberet* ἀρχαϊκῶς, pro *serperet* quomodo nullo sensu legebatur: idque Guyeto quoque in mentem venerat. *Heinsius in Addendis ad Ovid.*

84 *Qualiter adversos hosti defigere nervos*] Germanus Valens Pimpontius, vir et eruditione et dignitate amplissimus, in suis in Virgilium doctissimis commentariis docet nos le-

gendum esse *cervos*. Quod quis non credat, præsertim tam eruditi viri auctoritate permotus? Quid sit 'figere cervos' non minus potes ex Servio discere, quam ex Cæsare, qui sint 'cervi.' *Scal.*

Cervos] Tertia pars valli, 'Cervi' sunt: non ii quidem in omni vallo, non: sed a Cæsare adtexti, majori tutelæ et securitati. Quid ergo ii sunt? 'Cervi,' inquit Varro, 'a similitudine cornuum cervi.' Sunt igitur ramosi trunci arborum, in eam faciem, atque ii firmiores alias, alias infirmi: isti teneriores et infirmi, 'cervoli' dicebantur. Utebantur igitur his in vallo struendo, ad terram coërcendam adstringendamque identidem interjectis. Nos hodieque facimus. Vide plura apud Lipsium de Re Militari. *Gabbema.*

86 *Fontibus ut dulces erumpat terra liquores*] Castrametationis et militiæ est aquatio, et providere ne castra ponantur in arido loco, et aquæ inopi, ut apud Cæsarem de Bello Civ. I. Afranius et Petreius, ob male posita castra in colle, coguntur siti ad deditionem. Vide Vegetium lib. IV. cap. 10. quid faciendum ne aquæ inopiam patiantur obsessi. *Idem.*

88 *Laudis et adsiduo*] Exercitationem campestrem intelligit. *Scal.*

94 *Curvo contendere gyro*] Hoc exercitationis genus, quo equi flectuntur in orbem et circumaguntur, Lapitharum inventum esse ait Virgil. Georg. III. Id equisones nostri, qui ab equorum cura, *Escuiers d'escurie*, vocant, *voltiger à bride ronde*. Gabbema.

95 *Parma seu quos dextra velit*] Quid ego istis tortoribus librorum amplius optem, quam ut ab hac scabie qua illos laborare video, ungues teneant? Certe actum est de illis, si nullum bonum auctorem, quem corrumpant, habeant. Hominum fidem, hunc locum quo genere deformarunt! Nam ita omnis vetus scriptura eum conceptum habet: *Quis parma seu dextra velit, seu læva tueri Sive hac, sive illac veniut gravis impetus hastæ, Amplior, aut signata cita loca tangere funda?* Scal.

Dextra velit] *Velis* puto. *Livin.*

100 *Tum tibi non desit faciem*] 'Desit componere' loquutio etiam Propertio usurpata: 'Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.' *Scal.*

101 *Seu sit opus quadratum*] Facit variam pugnæ faciem, ut ipse appellat. Primo, *quadratam* simplicem, fronte recto: secundo, *duplicem*, utroque cornu: tertio, *junctam*, quam capiebam *triplicem*, alia scilicet, ad duas junctam; nam sic fiebat, quod hic dicitur, ut dextera sua miles qui in lævo est sinistram medii aspiciat, sinistra sua qui in dextro ejusdem medii dextram. Inspice, intelleges. Sed remoratur, aut potius revocat, quod sequitur: *sitque duplex gemini victoria casus.* Ita enim non duplex, sed triplex e triplici acie victoria sit et casus. An *junctam* igitur intellegit subjunctam et duplicatam, de qua diximus, ut acies aciei sit supposita? Hoc opinor, et utrobique sane dextera sua sinistram appositi cornus cornu aspicit, et contra. Nec mihi displiceat etiam scribi: *duplicem sejunctum cernere Martem;* ut duas modo posituras nominet, *quadrutam* simplicem, indivisam; et hanc abjunctam, in duo cornua: facili ita sententia. *Lipsius.*

Seu sit opus quadratum] Tria genera aciei instruendæ apponit, *quadratum* duplex, pilatum. Varro medium ignorat: duo reliqua testatur. 'Duo,' inquit, 'sunt genera agminum; quadratum, quod immistis etiam jumentis incedit, sed inter se densum est, quo facilius per iniquiora loca tramittatur.' Seaurus de Vita sua: 'In agrum hosticum veni: pilatim exercitum duxi;' id est, strictim et dense. Asellio Sempronius: 'Quartum signum accedebat, sive pilatim, sive passim iter facere volebat.' *Scal.*

103 *Seu junctum cernere Martem*]

Hoc est pilatum. *Idem.*

104 *Dextraque ut lævum*] Neque hæc minore medicina egent, quam superiora. Quare ita, auctoribus veteribus libris, lege : *Dexter uti lævum teneat, dextrumque sinister Miles.* Hic est trajectio facta. Nam hoc est plane duplex acies, non pilata ; quare non ad junctum referendum, sed ad duplex. *Idem.*

108 *Iapigiæ*] Vitiosa scriptura ; quum sit *Iapidia:* ita omnes auctores, et libri nostri calamo exarati ; et Strabo Ἰαπυδία. Virg. 'Iapidis ora Timavi.' *Idem.*

Fallax Pannonius] Quare *fallax?* Dio de hoc bello, libro XLIX. Πλησιάσαντος δὲ αὐτοῦ τῇ πόλει, οἱ ἐπιχώριοι παραυτίκα μὲν ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἀναπεισθέντες ὡμολόγησάν τε αὐτῷ, καὶ ὁμήρους ἔδοσαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τάς τε πύλας ἀπέκλεισαν καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν. Persequitur autem fusius hanc historiam Dio ipse eodem libro, in quo perperam editum est Τουσκία pro Συσκία, quæ est urbs Pannoniæ. Cæterum hoc bellum non auspiciis Messalæ profligatum, quicquid nobis persuadere conetur Tibullus. Neque in nationibus inalpinis ullum Marte suo confecit præterquam id, quo Salassos vicit. Dio : Τούς τε Σαλάσσους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐτῶν νεωτερίσαντας, ὁ Μεσσαλᾶς Οὐαλέριος ἐχειρώσατο. *Idem.*

110 *Testis Arupinus*] Legimus, *Arupinis.* quod etiam confirmat emendatissimum Fragmentum. Strabo de hoc ipso bello Iapidico scribens, de quo nunc sentit Tibullus : Ἑξῆς δέ ἐστιν ὁ Ἰαπυδικὸς παράπλους χιλίων σταδίων· ἵδρυνται γὰρ οἱ Ἰάπυδες ἐπὶ τῷ Ἀλβίῳ ὄρει τελευταίῳ τῶν Ἄλπεων ὄντι ὑψηλῷ σφόδρα. Τῇ μὲν ἐπὶ τοὺς Παννονίους καὶ τὸν Ἴστρον καθήκοντες, τῇ δὲ ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν, ἀρειμάνιοι μὲν, ἐκπεπονημένοι δὲ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος τελέως· πόλις δὲ αὐτῶν Μέτουλον, Ἀρούπινος, Μονήτιον, Οὐένδον (Οὐινδών). In itinerario Antonini in itinere ab Aquileia per Liburniam : ' Avendone, Anrupio, Bibium.' Lege : ' A Vendone Arupinum.' Lege, Οὐινδών. Omnino his Strabonis verbis obscuro loco Tibulli lux adfertur. Legebam etiam *Arupinas*, ut sit gentile ; quod malim : ut sit pauper Arupinas. *Idem.*

Pauper] Quare *pauper*, mox subjicit. Strabo: Λυπρὰ δὲ τὰ χωρία, καὶ ζειᾷ καὶ κέγχρῳ τὰ πολλὰ τρεφόμενοι. Ergo κάτ' ἐξοχὴν, *Pauper.* Idem.

Natus in armis] Jam explicavit Strabo, quum vocat ἀρειμανίους. *Idem.*

116 *Conversus terga domator*] *Domatur*, πωλοδάμνης· sed suspectum est de mendo. *Idem.*

Domator] Puto *domatus* pro domitus. Non. 334. 8. Stat. *comatus*, id est, Gallus : falso. Nam jam Galliam subegerat Cæsar. *Livin.*

121 *Tyrio subtemine vestem Indueras, &c.*] Inter omnes Kalendas, Kalendæ Januariæ fuere celebres, et per totum Romanum orbem, ut innuit Libanius in Ἐκφράσει Καλενδῶν. Fuere autem desideratæ solemnes illæ Kalendæ quatuor de caussis. Quia annum aperirent, quia opera omnia inchoarent, quia Jano illas Kalendas dicarent, et quia duo templa Æsculapii in insula Tiberina dedicarent. Prima patet ex Libanio et Arnobio lib. IV. Secunda ex Senec. Ep. LXXXIII. Tertia ex Macrob. lib. I. cap. 13. Quarta ex Ovid. Fast. I. Illa die tota Civitas læto cultu, populusque in toga candida corona cinctus. Quidam quoque illa die in triumphali veste, Dio lib. LIV. Capitolium ascendebat, et consules novos huc pergentes comitabatur. Consules autem erant in purpura cum fascibus, lauro novo circumvolutis. Odores etiam multi accendebantur. Ignis quoque in foro. Jannæ laureatæ et lucernatæ. In Capitolio boves immolabant iujuges et Faliscorum. Vota consulum excipiebantur a senatu, &c. Plura pete ex Ludovic. Aureliani Cogitationibus. *Gabbema.*

129 *Multa silentia*] Forte legendum *cuncta: ἄκην ἐγένοντο σιωπῇ. Livin.*

130 *Juppiter ipse levi vectus per inania curru Adfuit*] Currum levem videtur dixisse propter alas, quas ei adjungit Plato in Phædro ita scribens: 'Ο μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων. Lucanus in Piscatore: 'Ως μέγας Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων ἀγανακτήσειεν ἄν, εἰ μὴ οὗτος ὑπόσχῃ τὴν δίκην. Meminit etiam Hermogenes de Ideis lib. I. Hinc lucem accipit Plauti locus Amphitryone non satis excussus ab interpretibus: 'quadrigas si nunc inscendas Jovis Atque ita effugias, ita vix poteris infortunium.' Item Horatii in Odis: 'namque Diespiter Plerunque per purum tonantes Egit equos, volucremque currum.' Ac denique Apuleius lib. de Mundo: 'Deus namque, sicut et vera continet ratio, principia, fines et media rerum omnia penetrat, atque illustrando curru volucri superfertur.' Ita enim legendus is locus ex Ms. Cod. Cl. Bon. Vulcanii. Quo respexit etiam Boëthius in Consol. lib. IV. *Dousa F.*

131 *Olympum*] Interpretes hunc locum accipiunt de Olympo monte, qui altitudine nubes excedit, eoque *cœlo vicinus* dicitur: quibus non accedo, et Olympum interpretor cum Homero, θεῶν ἕδος, quam quidem Jovis et Deorum sedem οὐρανῷ sive cœlo superiorem facit ita canens: Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Οὔλυμπόν τε. Recte ergo dicetur *cœlo vicinum*, e quo in cœlum proximus descensus sit. *Idem.*

133 *Cunctaque veraci*] In vet. libro hi versus hoc exemplo distincti visebantur: *Cunctaque veraci capite annuit: additus Paris Lætior eluxit structos super ignis acervos.* Dousa P.

139 *Nec fera Rhœteo*] Ita hunc locum depravarunt, qui veterem scripturam non assequebantur hanc, *Nec fera te tereo.* Unius literulæ commutatione legendum, *te Tyrio*: tellus habitata Tyrio colono est Africa profecto, aut cedo sis aliam, in quam coloniam miserint Tyrii. Est igitur Africa; quam tacere non debebat Tibullus, quum totum orbem hic trophæis Messalæ implet. Mirum vero tantum virum Messalam in omnibus bellis a Dione prætermissum; et Appiano, præter pauca admodum, quæ de eo dixit, quibus breviter ipsius laudes perstringit. *Scal.*

140 *Vel regia lympha Diaspes*] Nulla est mutatio in veteribus libris, ne in optimo quidem. Vocat igitur Diaspem, quem alii Choaspem. Notum ex Herodoto quid velit, et Ausonio: 'Hunc cupcres, Rex Mede, tuis contingere castris Flumina consumpto quum defecere meatu, Hujus fontis aquas peregrinas ferre per urbes, Unum per cunctas solitus portare Choaspen.' *Idem.*

141 *Cyri dementia Cydnus*] Hunc vocat Herodotus Gynden. Quare ita legendum videtur, ut jam ab aliis animadversum. *Idem.*

Gyndes] Dahas Ariosque disterminat. Tac. Annal. XI. Vide ibi Lipsium. *Gabbema.*

142 *Cretæis ardens aut unda Carystia campis*] Mendosissimus locus, ita tamen ut etiam in codice infimæ vetustatis eadem lectio reperiatur. Quare non hodie atque heri inolevit hæc macula huic loco, sed morbus, ut video, inveteratus est. At peroptimus ille, quem tam laudamus, habet: *Ardet Arecteis aut unda perhospita campis.* Recte ita me Deus bene juverit. Arectei campi sunt quos Strabo Ἀρτακηνοὺς appellat, mendose sane, quum sit legendum Ἀρακτηνοὺς, ut ex hoc loco apparet, et ex Geneseos capite decimo, ubi mentio fit Herois illius Nemrodi, 'Ejus' inquit, 'regni caput fuit, Babylon, Arec, Acad, et Calne in terra Senaar.' Ab hoc igitur Arec, Ἀρακτηνὴ et Aractei campi, in illis campis est lacus ardens, cujus meminit Plinius libro secundo: 'Campus Babyloniæ flagrat quadam

veluti piscina, jugeri magnitudine.' Qui ridiculam illam lectionem vulgatam pro hac nobis supposuerant, habebant in animo θερμὰ λουτρὰ quæ sunt ad Caryston Eubœæ, ingeniosi et astuti homines, qui quasvis calidas aquas statim ardere putarent. Atqui esto: cur iterum rediret in Græciam Tibullus? Nam in ea est Eubœa. At non nisi nunc de remotis gentibus agit. Nos igitur ope peroptimæ membranæ fœdas maculas ex hoc cultissimo auctore sustulimus. *hospita unda*, Græcum est ξενίζουσα, hoc est mira. Melius legeretur: *Ardet Arecteos aut unda per hospita campos.* Sic infra: 'fecundas ad deficientia messes.' *Scal.*

Ardet Arectæis] Lege: *Ardet Arecæis aut unda perhospita campis.* Arecca, vel Aracca, in confinio Susianæ et Babyloniæ sita, Susidis urbs. In Susia autem Naphthæ liquidæ fontes, Strab. xv. *perhospita*, ut 'pervesperi,' 'peradolescens,' 'perinteger,' 'pervirgo' Ciceroni. *Salmas.*

145 *Padæus*] Padæorum mentionem habes apud Herodotum. *Scal.*

146 *Atque Mosynos*] *Magynos* et *Maginos* habent libri nostri. Μοσυνοίκους cogitabant, qui turres pro hominibus nobis supposuerant. Nam μόσυνοι sunt falæ ligneæ. At Μοσύνοικοι populi in falis habitantes. Sed qui sint Magyni ipsi, aut unde expiscatus sit Tibullus, nondum reperi, quia quærere otium non est. *Idem.*

149 *Te manet invictus*] Invictus sane adhuc eo tempore. Nam hactenus ne Cæsar quidem illos subjugavit. Primus Cæsarum Claudius de illis triumphavit. Cujus rei amplissimum testimonium habes in Catalectorum meorum libro priore, nempe elegantissimos versus a quodam ejus temporis Poëta scriptos: quos inde petas licet. Sed et Seneca in Ἀποκολοκυνθώσει idem testatur in choricis anapæstis: 'Et cæruleos Scotobrigantas:' pro quo ineptissime hodie editur 'scuta Brigantas.' Nam quibus displicet hæc emendatio, quod Scoti in Britanniam, ut aiunt, non trajecerint ante tempora Valentiani, nihil agunt. Erant tamen adhuc in Hibernia: ad quæ loca etiam videntur appulisse Romani temporibus Claudianis. Nam Juvenalis meminit litorum Juvernæ, id est Hiberniæ, ante tempora sua subactorum. Cærulei scuta Latinum scimus, ut opus non fuerit nos de Grammatica monere. Nam et ita Virgilius loquitur: 'et picti scuta Labici.' Sed quis sanus dixerit cæruleos scuta, qui cute Cærulei essent? Quare ut ipsi non audire nos volunt vera proponentes, ita neque nos illos vero adversantes audiemus. An ignorant Brigantes Britanniæ esse ἀποίκους Βριγάντων Hiberniæ, quorum amborum meminerit Ptolemæus? Brigantes igitur apud Senecam et Scoti sunt in Hibernia adhuc, non in Britannia. Itaque de sero transitu Scotorum in Britanniam, quod objiciunt, frigidum; quum eos adhuc velimus esse in Hibernia. Nam ipse Seneca meminit ibidem Britannorum. Quod si jam Brigantes in Britannia, bis ergo idem dixisse Seneca. Porro Brigantum, qui in Britannia, meminit etiam Pausanias Arcadicis. Adrianus Junius vir eruditissimus, quum mendum apud Senecam olfecisset, non tamen tollere potuit: quin oblitus moduli syllabæ legit, 'cute Brigantas.' Quæro unde Picti dicti sunt? an quia scuta picti, non cutem? Certe Scoti ab iisdem partibus Hiberniæ. Et ambo picti non scuta, sed cutem. Quare et Scoti hanc gentis suæ antiquitatem mihi debent, qui primus illum locum emendavi: quum ipsi hactenus suæ gentis testem Claudiano antiquiorem non haberent. Sed et locus in Octavia Tragœdia de eadem re depravatissimus est: qui tamen ad hanc rem facit. Ita enim ediderunt: 'En qui ora Tanais primus imposuit jugo, Ignota tantis classibus texit freta.' Loquitur de Claudio Cæsare. Legen-

dum sane: 'En qui Britannis primus imposuit juga.' *Idem.*

150 *Interjecto Sole*] An Sole interposito, quod ab Zona nostra temperata qui velit ad frigidam et inhabitabilem progredi, necesse habeat transire per Zonam torridam, quam Sol semper insistit, atque ita interjectu interposituque solis id eum efficere oporteat? An quod tot mundi et novi orbes putabantur, quot novæ reperiebantur Indiæ, ut ab aliis transiri ad alias non posset nisi Solis alterius transitu? An quia novos quærentes triumphos ultra Solem et diem, mundique terminos pergebant? qua de re Pedo Albinovanus apud Senecam in libro Suasoriarum (unicus est tantum) sic ait: 'Latini declamatores in Oceani descriptione non minus viguerunt; nam aut nimis descripserunt; aut curiose, nemo illorum potuit tanto spiritu dicere quanto Pedo Albinovanus, qui navigante Germanico dixit: 'Jam pridem post terga diem Solemque relictum, Jampridem notis extorres finibus orbis, Per non concessas audaces ire tenebras, Hesperii metas, extremaque littora mundi.' *Passer.*

151 *Nam circumfuso consistit in aëre tellus*] Sic Ovid. Met. I. 'Nec circumfuso pendebat in aëre tellus.' Manil. lib. I. 'Est igitur tellus mediam sortita cavernam Aëris, et toto pariter suspensa profundo.' Quin et terram ab aëre vehi sustinerique, ut alii ab aqua, existimabant. Quod quia minus notum est, imo quia plane ignotum est, firmandum est exemplis. Lucan. lib. I. 'Dum terra fretum, terramque levabit Aër.' Qui versus reprehensus est a viris magnis non considerantibus sequutum eum auctorum quorundam opinionem, quam nos primi, nisi fallimur, in lucem protraximus. Claudianus de Quarto Consulatu Honorii: 'Et qui perpetuo terras ambitque vehitque, Nec premat incumbens oneri, nec cesserit aër.' Macrob. Saturn. lib. I. cap. 21. 'Quis enim ambigat matrem Deum terram haberi? hæc enim leonibus vehitur, validis impetu atque fervore animalibus, quæ natura cœli est, cujus ambitu aër continetur, qui vehit terram.' *Dousa F.*

157 *Superingerit*] *Superegerit* est in duobus nostris. *Scal.*

164 *Nulla nec exustas habitant animalia partes*] Habitari negarunt olim ex antiquis plurimi, nec pauci ex iis, qui avorum nostrorum temporibus floruerunt. Sed rem aliter se habere ne pueri nunc ignorant. Vide Merulam Cosmograph. part. I. lib. III. *Gabbema.*

169 *Per tempora labitur annus*] Codex infimæ vetustatis *vertitur: περιπλομένων ἐνιαυτῶν. Scal.*

175 *Ergo ubi præclaros poscent*] Liber optimus habebat *ierint*, non *poscent.* Ergo legendum *per claros: Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos.* Idem.

181 *Languida non noster*] In Membranis, *Languida nam noster, &c.* idque verum puto, et faciunt a me ea quæ a Poëta ex ordine subjunguntur deinceps. *Dousa P.*

183 *Nam mihi quum magnis opibus*] Horatius idem prorsus tangit: 'Di tibi divitias dederant.' *Scal.*

Domus alta niteret] Hoc loco *niteret* haud tralatitie accipiendum, sed eapse metaphora, qua in Plauto scriptum videmus: 'Pro re nitorem et gloriam pro copia, &c.' Et Horatio: 'Res ubi magna nitet domino sene.' *Dousa P.*

185 *Fœcundis in deficientia mensis*] Legebamus olim: *Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci Horrea, fecundus ad deficientia messis: messis* pro messes; pro quo excuderant *mensis.* Sed postea conjecturam nostram confirmavit liber optimus, in quo et *messes* disertim scriptum erat. *Scal.*

187 *Furique lupoque*] Fallor? an per 'furinum ac lupinum genus,' mi-

lites non nisi milvinis gypsatisque unguibus rem gerere solitos, et quidem Cæsarianos intelligit: quibus nihil non belli jure, qua privatum, qua publicum, veluti in præmium, imo vero in prædam a victore Octaviano impunissime ac sine ullo discrimine concessum: quibusque adeo latrocinari passim, hoc est, ex rapto rem suam (quæ nulla fuerat ante) struere, exaugere, ac constabilire oppido, 'Omne sacrum rapiente dextra,' jampridem hercule in ludum et jocum consuetudine vorterat scilicet. *Dousa P.*

189 *Quum memor accitos*] Lege *anteactos*, ut habent libri nostri scripti. Memorem dolorem vocat pœnitentiam anteactorum. *Scal.*

Cum memor accitos] Ego certe non *accitos* (quod nequam et nihili verbum est) sed *accisos*, semper usque adhuc legendum judicavi, atque etiamnum judico, qua metaphora Horatius pariter ac Livius usi. 'Res accisas,' pro attritis ac comminutis dixere: et Latinorum Poëtarum Phœnix, 'Accisis coget dapibus consumere mensas.' *Dousa P.*

190 *Spolierque relictis*] A creditoribus scilicet. Et hæc plane adtestantur de ære alieno contracto in luxu et nepotatu, contra mentem eorum, qui nobis obstrigillarunt. Itaque Horatius obrutum curis ob æs alienum ita alloquitur: 'Inter spem curamque, timores inter et iras, Omnem crede diem tibi diluxisse supremum: Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.' Quum igitur dicat spoliari se relictis, an et agellos reliquos suos assignari intelligit? Si non reliquos assignari, neque priores igitur. *Scal.*

195 *Densis obsistere turmis*] Libri nostri *subsistere*. Sic Livius 'subsistere feris,' ὑφίστασθαι τὰ θηρία. Ergo hanc lectionem retinc. *Idem.*

200 *Nec mallem mittere chartas*] *vincere* liber optimus. *Idem.*

206 *Mutata figuram*] Lego ex libro nostro, *figura*. Seu figura finget me. *Idem.*

210 *In quencunque*] Optimus liber *Quandocunque*. Idem.

In quemcunque] *In quodcumque* puto. *Livin.*

CARMEN II.

7 *Vestigia movit*] Vet. Cod. *flectit* habet. *Dousa P.*

16 *Vellera det*] Dibapham designat, de qua et Martialis, scribens itidem: 'Quod bis murice vellus inquinatum.' *Dousa P.*

20 *Proximus Eois colligit Indus aquis*] Oceano Indico. Sed melius, *equis*. Propert. 'Quos Aurora suis rubra colorat equis.' Supra Theodectes: Οὓς ἀγχιτέρμων ἥλιος διφρηλατῶν, κ. τ. λ. *Scal.*

23 *Multos celebretur in annos*] Veteres omnes libri: *hoc sumet in annos:* lego, *consumet*, pro 'consummet.' *Id.*

CARMEN III.

3 *Acuisse in pectora dentes*] Repone ex optimo libro: *acuisse in prælia*. Scal.

5 *Venandi, Delia, cura*] Scribe *devia cura:* nec in tam deviis saltibus Veneris. *Delia* sane huc non pertinet. *Idem.*

7 *Quis furor est, &c.*] Scribendum puto, quamvis hoc timide affirmem: *Quis furor est, demens, densos indagine colles:* loquendi forma Propertio aliisque usitata. *Dousa F.*

20 *Retia tende manu*] Repone ex libris, *tange*. Scal.

21 *Et quæcunque*] Libri *at quæcunque*. Idem.

CARMEN IV.

1 *Morbos expelle*] Forte *depelle*. Livin.

5 *Ne macies*] Vet. Cod. *neu*. Dousa P.

9 *Tecumque feras quicunque sapores*] *Saporcs*, χυλοὶ, Græco more dixit. Et Plinius de Papavere: 'E nigro papavere sapor gignitur scapo inciso, ut Diagoras suadet, quum turgescit: ut Iolas, quum deflorescit, hora diei sereni, hoc est, quum ros in eo exaruerit.' Hæc Plinius, qui postea succum vocat, malo exemplo, quum aliud sit χυλὸς, aliud ὀπός. Nam male vocavit saporem, quam lacrimam dicere debebat. Sapor enim vel χυλὸς fit expressione, non autem sponte manat. *Scal.*

CARMEN V.

1 *Est quis te Cerinthe*] Scribe, ut in optima membrana: *Qui mihi te, Cerinthe.* Scal.

9 *Mane Geni*] Scribe, *Magne Geni.* Idem.

Magne Geni] In Ms. *Alme Geni.* Dousa P.

10 *Quum de me cogitat ille calet*] Propius veritatem accedunt editiones, quæ habent, *valet;* nam ex veteri libro legendum *volet.* Si modo, inquit, idem amor urit illum, qui me. Infra: 'Ah ego non aliter tristes evincere morbos Optarim, quam te si quoque velle putem.' Hoc est, si te pari igne uri putem. *Scal.*

19 *At tu natalis, &c.*] Natali die celebrabatur et colebatur Genius, ut ex illa Persiana cæsura, Sat. II. planum est, 'Funde merum Genio.' Colebatur autem a viris: hi enim Genium habere censebantur, non a fœminis; Deusque natalis vocabatur. Dictus etiam fuit Deus naturæ. *Turneb.*

20 *Quid refert clamne palamve roget*] Supra indicavimus superstitionem veterum in votis tacite concipiendis. Apuleius: 'Tacitas preces in templo Deis allegasti: igitur magus es: aut cur optasti?' *Scal.*

CARMEN VI.

3 *Tota tibi*] *Lota tua* puto. *Livin.* Ita et Fruterius, *Lota tibi est.* Sed recte nihil contra Mss. cod. mutandum censet. *Gebh.*

7 *At tu sancta fave, &c.*] Rite preces hæ conceptæ, atque ex dignitate. Etenim et cubili et connubiis præposita antiquitus Juno, unde et Jugæ cognomento ornata merito. *Dousa P.*

9 *Ulli non ille puellæ*] Libri nostri *ullæ*, ἀρχαικῶς. *Scal.*

14 *Ter tibi fit libo*] Varro: 'Hisce manibus lacte fit non vino.' *Idem.*

15 *Præcipit, et natæ*] Ex decreto Aurati mei restituendum *Præcipiet natæ.*

16 *Illa aliud tacita jam sibi*] Lege auctore optima scriptura, *Jam sua.* Jam sui juris, non ex præscripto matris. Pendet hoc ex eadem stulta religione votorum tacite concipiendorum. *Scal.*

Jam sua mente rogat] *Sua* reposui pro *sibi*, ex præscripto Chirographi exemplaris, h. e. αὐτόνομος, ac juris jam sui facta per ætatem, quia ex magisterio matris excessit modo. *Dousa P.*

19 *Sic juveni grata*] Liber scriptus: *Sit juveni grata; ac veniet cum proximus annus.* Dousa P.

Sit juveni grata adveniet] In libris nostris *veniet.* Lege igitur: *Sic juveni grata, veniet quum proximus annus: grata*, hoc est, grata re; quod non intelligebant correctores. *Scal.*

20 *Hic idem votis jam vetus adsit amor*] Liber infimæ vetustatis *csset amor.* Quod retinendum est. Jam, inquit, votis proximum annum invocat, ut iste jam vetus esse videatur. Si vota spectes, quæ faciunt, jam putes eos plurimos annos amare: jam vetus videtur eorum amor. Eorum enim votorum festinatione videntur properare anni. Sic Petronius: 'Votis absentem interficit hostem.' Et Œdipus ille apud Sophoclem: ἐγὼ δ' ὅδ' ἐνθάδε Ἄψαυστος ἔγχους, εἴτι μὴ ἐμῷ πόθῳ Κατέφθιτο. Nisi, inquit, votis ip-

sum interfeci: nisi imprecatione mea mors illi properata sit. *Idem.*

CARMEN VII.

6 *Dicetur si quis non habuisse suam*] Vetus liber, *sua*, hoc est, gaudia. Utro modo legas parum interest. *Mea gaudia*, *τὰμὰ παιδικὰ*, meos amores. Val. Cato in Diris: 'Invideo vobis, agri, mea gaudia habetis.' *Scal.*

Habuisse suum] *Suam* legendum videtur, nisi *sua* malis. Suam vocat amicam Propert. III. El. 7. 'Me doceat livor mecum habuisse meam.' Heinsius ad Ovid. Remed. Amoris p. 492.

8 *Ne legat id nemo, quam meus ante velim*] Ille Poëta, in quo sincerus esse videtur et ingenuus Latini sermonis sapor, nullo peregrino vitiatus succo, amore tamen rituque Græcorum duas negationes unius vice quibusdam videtur posuisse, ita scribens: *Non ego signatis, &c.* ut sit: Ne legat id quisquam: poterit tamen exponi: Ut legat id aliquis antequam meus. *Turneb.*

Ne legat id nemo] Duæ negationes pro una. Propertius: 'Absenti nemo non nocuisse velit.' *Scal.*

9 *Sed peccasse juvat, vultus componere famæ Tædet*] Hoc est, Oris et faciei habitum ad Patavinam illam stolæ supercilliique matronalis severitatem componere ac conformare, ne forte in vulgus dispalescat audax amoris hoc facinus, vultus mei hilaritate proditum scilicet. Idque ex Ovidianæ disciplinæ, quam idem amoribus suis præscribit, formula maxime ita habentis sese: 'Indue cum tunicis metuentem crimina vultum, Et pudor obscœnum diffiteatur opus. Da populo, da verba mihi, &c.' At Sulpitia hoc dissimulationis genere nihil apud Populum Romanum sibi opus esse gloriatur. Cur ita? quod Pervigilium cum Cerintho amasio suo furtim celebratum, haud veniam modo, sed et laudem apud Coryphæos ac conscios, (qui quidem non iniquos nimium harum rerum Censores præstare voluerint sese,) potius commeriturum persuadet sibi: quippe auctore tam digno culpam in se admissam facile se redemturam confidens. Ait enim: *Cum digno digna fuisse ferar.* Ubi rem molliculam et parum severam probissimæ locutionis periphrasi circumscriptam, et quasi honestatis involucro obnuptam velatamque videmus; id quod Poëtis non insolens: ut nec Ovidio, quum scribit: 'Crede mihi, mecum non semel illa fuit.' *Dousa P.*

Vultus componere] Proverbium est, *πλάττειν πρόσωπον. Scal.*

CARMEN VIII.

1 *Invisus natalis adest*] Messala amavit Sulpitiam. Hæc est, ni fallor, quam Messala Carminibus suis celebravit; de qua Virgilius in Prolusionibus scribens ad Messalam ipsum: 'Certatim ornabant omnes Heroida Divæ: Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto scriptore puellam.' Nunc Messala eam rus ad natalem suum celebrandum invitat in agro Eretino. Illam piget eo ire, quia relinquendus esset Cerinthus, sine quo omnes epulas insuaves, omne solenne festum nefastum putat. *Scal.*

3 *An villa sit apta puellis*] Nostri libri, *puellæ:* et sane de se, non de aliis, loquitur. *Idem.*

4 *Atque Aretino*] Assentior doctis hominibus, qui *Eretino* legunt, quia Aretium nimis longinquum esset, quam ut puella ab urbe eo animi caussa deducenda esset. Eretum vicinum Trebulæ, ut testatur Strabo. Meminit Virgilius: 'Ereti manus omnis.' Totus autem ille tractus gelidissimus, ut pote intra montes porrectus. Martialis: 'Humida qua gelidas submittit Trebula valles, Et

viridis Cancri mensibus alget ager.' Puella igitur conqueritur se in frigidissimum agrum abduci, et, quod familiam ducit, sine Cerintho suo. Ineptum vero putare hic *amnis* legendum esse, quum amnis quantumvis frigidus nihil nocere possit: ineptius vero aquas vicinas frigidas hic putari innui, quod video quibusdam placere; quas aquas Λάβανα ὕδατα codex vulgatus Strabonis vocat, quum legendum sit, Ἄλβανα ὕδατα· sed sine dubio legendum *frigidus annus*, non *amnis*. Conqueritur se divelli a Cerintho tempore anni inclementissimo in agrum frigidissimum. Ita loquuntur veteres, ut Plancus Ciceroni, 'Copias tempore anni eduxi.' Græcum est, ὥρα ἔτους. Sane hæc est vera lectio, quam hic proposuimus. An inquit, opportune hiems transigetur frigidissimo agro? Vide quas difficultates proponit, hiemem, agrum frigidum, puellam se, urbe carere, abesse a Cerintho. *Idem.*

5 *Jam nimium, &c.*] Detegendus hoc loco Criniti error, qui Epigrammatium istud, non ex Sulpitiæ, verum ex Tibulli ipsius persona scriptum inscitissime persuasus, Messalam a Tibullo, *sui studiosum*, perhiberi, in vita Poëtæ ejus palam prodere memoriæque mandare non dubitavit: a præpostera exempli supradicti investigatione in manifestariam fraudem inductus scilicet. *Dousa P.*

Jam nimium Messala] Noli nocere, dum juvare putas: hoc est enim, *nimium studiose*. Scal.

6 *Non tempestivæ*] Qui sæpe te accingis itineri intempestivo. Est enim anni tempus asperrimum. Quare hæc confirmant emendationem nostram, *frigidus annus*, pro *frigidus amnis*. Idem.

7 *Hic animum*] Quanvis alio abducta, tamen Romæ, ubi Cerinthus est, animum sensusque meos relinquo; quanvis tu arbitrio meo non sinis esse Romæ; vel, quanvis non sinis me esse arbitrii mei, quod melius est. Est autem mollissimum, ac delicatissimum Epigramma, et Tibulli Musa dignissimum. Et, nisi fallit me judicium meum, hactenus ejus sententia obscura fuerat. *Idem.*

8 *Arbitrio quanvis*] Vet. cod. *quoniam* ostentat. *Dousa P.*

CARMEN IX.

1 *Scis iter ex animo*] Hæc verbis suis Tibullus ad Messalam. Scis, inquit, Sulpitiam a profectione illa in agrum tuum destitisse. Quare quum illa obfirmarit se non ituram, nos sine illa natalem tuum celebremus. *Scal.*

2 *Natali Romæ non sinit esse suo*] Diu est, quum hic versus corruptus est. Ita enim codex infimæ vetustatis habet. At optimus ille longe aliter: *Natali Romæ jam licet esse tuo.* Jam, inquit, illi licet esse Romæ, dum tu celebras natalem tuum rure. Sustulit enim iter ex animo: hoc est, decrevit non ire. Sane absque illa optima membrana nullus verus sensus ex hoc Epigrammatio elici poterat. *Idem.*

CARMEN X.

1 *Gratum est securus*] Gratum est, inquit, o Cerinthe, quod tam libere fateris te securum esse, ne in te peccem turpi adulterio. Apage cum tua illa securitate, dignus non ingenuo amore, sed aliquo prostibulo, aut quasillaria muliere. Satis sollicite observant me rivales tui, et diligenter ac curiose cavent, ne id flagitium committam: quos illa pudicitia mea, quæ facit, ut ne alii viro succumbam, acriter urit; vellent enim et sibi morigera essem, et facerem id, quod tu te tam secure ais negligere, quum ais te non vehementer curare, ne male inepta cadam; hoc est, ne peccem alio viro. Hæc, quia obscura erant,

fusius a me contra morem meum explicata sunt; non enim satis ea vulgus assequebatur: imo Sibyllæ folium illis erat hoc Poëmatium acutissimi argumenti. *Scal.*

3 *Sit tibi cura togæ potior*] Togatam, et quasillariam ancillam simul conjungit, ut Horatius: ‘ bonam deperdere famam, Rem patris oblimare, malum est, ubicunque (quid inter Est?) in matrona, ancilla, peccesve togata.’ Ita legendus locus ille apud Horatium: qui vulgo male ab interpunctionibus laborat. Deprehensas quoque in adulterio in toga traduci notius est, quam ut repeti debeat. Sed Isidorus scribit in amiculo lineo, in toga. *Idem.*

Pressumque quasillo] Intelligit, ut dixi, ancillam quasillariam. Petronius: ‘ Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam partem.’ Juvenalis: ‘ Horrida quale facit residens in codice pellex.’ Quasillariam intelligit. In Glossario: ‘ Quastillarius, φιλοποιός.’ Lege, ‘ Quasillarius, ψιλοποιός.’ ‘ Amphitapæ’ sunt villosa gausapia: ‘ Psilæ,’ belluata tapetia sine villis, quorum tapetiorum opifices in quasillis repositos habent lanarum discolorium glomos multos; a quibus quasillis nomen illis. Apud Isidorum: ‘ Sipla, Tapeta ex una parte villosa, quasi simpla.’ Ineptc ‘ Sipla’ pro ‘ Psila.’ In Glossis: ‘ ψιλὸν, Tenue, Babylonicum.’ *Idem.*

5 *Solliciti sunt pro nobis*] Fingit alios amatores sibi esse, quibus dolet, quod uni Cerintho addicta sit: fingit, inquam, ut jam tepentem pueri amorem accendat. Quod sane non potest dici, quam venuste ab erudito poëta commentum sit. *Idem.*

Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est] Hoc est, amici omnes, et benevoli mihi, *quibus illa dolori est*, i. e. quibus mehercule ex animo dolet, *scortillum illud quasillo pressum* tibi in amoribus et delitiis esse, mirifice de nobis anxii sunt, ac solliciti, *ne credam ignoto maxima cura thoro:* hoc est, ne quæ tamquam legitima conjunx, et (quod rei caput est) Servii illius Sulpitii, Oratoris magni filia, maximæ curæ ac cordi merito utique esse debebam tibi posthabear nunc ancillulæ vili pellicique ignobili (hoc enim est, *ignoto thoro*) herilibusque pensis ac iniquis quasillis ad robustum codicem adfixæ, quasi cum Petronio ‘ quasillariam’ dicas. Apertam vero ironiam esse facile ex præcedentibus colligere licet. *Dousa P.*

6 *Maxima cura*] Repone, ut libri, et primæ editiones habent, *maxima caussa.* Caussa ne credat ignoto toro, est amor, quo unicum Cerinthum complectitur, fides, quam integram illi uni servat: ignotum torum, quemvis alium, cui succumbat, intelligit. *Scal.*

CARMEN XI.

1 *Estne tibi Cerinthe*] Male cum aspiratione prima syllaba hujus nominis scribitur: est enim Κήρινθος. Hujus etiam formosi meminit Horatius Sermonum primo, Satyra secunda. Pendet autem hoc Epigramma a præcedente. Verum enim est illud: ‘ Amantium iræ amoris redintegratio est.’ Sulpitia volens amorem suum dissimulare, Cerinthum a se cum illa responsione, quam superius vidimus, amolita est. Nunc amoris impotentia incidit in morbum, et fatetur adolescenti se non alia via posse malo mederi, quam si sentiat illum amore sui mutuo uri. Denique aperte fatetur se nihil tota vita sua stultius fecisse, quam quod illum deseruit, studio ardorem suum dissimulandi. *Scal.*

2 *Calor*] ‘ Calor’ non proletario intellectu hic positus est. Etenim Febris, ex re nomini suo respondens,

hoc est, æstuosa ac fervens notatur: quam significantissima 'Caloris' adpellatione insignibant veteres, Varronis seculo non ignota: item Juvenalis scribentis: 'Sentire calorem si capit,' &c. Sed hoc Noniano testimonio firmandum, exemplo nos impartientis hujusmodi: 'Febris proprietatem habet a fervitate morbi, vel mali, ut a calendo Calorem, vel Caldorem. Var. Andabatis: Aperiendum putat idque alterum appellamus a calendo Calorem, alterum a fervore Febrim.' *Dousa P.*

5 *Nam mihi quid prosit*] Nostri codices: *Ah mihi quid prosit morbos evincere?* Scal.

Quid tu] Corruptus locus; nam legendum *quod tu: Ah mihi quid prosit morbos evincere, quod tu Nostra potes lento pectore ferre mala?* Nam libri illi habebant *lento.* Quid prodest morbo occurrere, quandoquidem securus es nostri mali? *Idem.*

CARMEN XII.

1 *Ne tibi sim mea lux*] Jurat. Optat sibi evenire contrarium voto suo, ni pœnitet se, quod eum pridie reliquisset. Votum est, ut ab eo tam fervide ametur, quam paulo ante amata fuerat. Ne, inquit, ita amer a te, ut ante hos dies amabar, ni stulte feci, quod te reliqui volens ignem meum dissimulare. *Scal.*

Ne tibi] Alterius esse Epigrammatis exordium videtur, ejusdem amatricis nomine ad Cerinthum perscripti. *Dousa P.*

5 *Hesterna quod te solum*] Innuit ea, quæ superiore epigrammate dicta sunt. Scio hæc antea plebi Grammaticorum, et fortasse proceribus Criticis ignorata fuisse. *Scal.*

CARMEN XIII.

1 *Nulla tuum titulis*] Nescio unde illud *titulis* conflaverunt correctores isti. Libri enim nostri habent, *nobis;* et recte: sententia plana est. Ita autem loquitur Propertius: 'Nec mihi rivalis certos subducet amores.' *Scal.*

2 *Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus*] Hoc est, Τοιοῦτον ἔρωτα τὴν ἀρχὴν ἐσπεισάμεθα. *Idem.*

3 *Tu mihi*] *Tu modo* Liber noster. *Idem.*

7 *Procul absit gloria vulgi*] Gloriam pro gloriatione dictam accipio, quomodo et apud Propertium: 'Dispeream si quidquam aliud quam gloria de te Quæritur.' Hinc et 'gloriarum plenus' de homine jactabundo Comicis frequens. *Dousa F.*

15 *Hæc tibi sancta, &c.*] Jurabant enim fœminæ per Junonem, apud Petron. Arbitrum: 'Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse.' Apud eundem: 'Et per Junonem Dominæ jurante ministro.' Alcmena Amphitryone: 'Per supremi Regis regnum juro et matrem familias Junonem, quam me vereri et metuere est par maxime.' *Livin.*

16 *Quæ sola ante alios est tibi magna*] Inepte *tibi.* Lege *mihi,* ut habent libri nostri. Juno Genius feminarum. Ait ergo Genium puellæ suæ sibi omnium Deorum esse maximum. Notum est feminas jurare solere: Junonem meam iratam habeam. *Scal.*

17 *Heu cui mea pignora credo*] Inepta lectio, quum libri nostri habeant: *Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo.* De concidendis pignoribus eorum, qui illis captis absentes coërcebantur, Cicero scribit de Oratore. Profecto dementem esse oportet, qui sua sibi pignora concidat. Proverbium non notatum, 'Sua pignora cedere.' Referendum ergo ad illud vetustissimum jus Romanum. *Idem.*

18 *Prodeat iste timor*] Hæc quoque lectio quam inepta est? Veteres nostri libri, *proderat:* una litera mutata lege, *proderit.* Ah quid juravi? iste timor tibi magis proderit: quo-

modo? subjicit: *Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures.* At ii, qui putant se plurimum Tibullum juvisse, quod ex *prodeat* faciunt *proderat*, et ea pompa nimium quantum vectantur, quam bene hoc modo huic loco caverint, ipsi viderint; nam ne tunc quidem constabit sententia. Nam quare diceret se pœnituisse quod juraverit, si illud jusjurandum proderat? Contraria plane hæc, et pugnantia. *Idem.*

23 *Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras*] Persistit ἐν κυριολογίᾳ. Nam quia servum se dominæ suæ dicit, illius quidem se mancipium profitebitur; sed quia domina in se nimium sævit, confugiet ad aram Veneris, ut ejus sævitiam vitet. Nam duo perfugia habebant servi, aram, et deprecatorem. Unde illud: 'Nec hic tibi aliquam aram, aut deprecatorem paraveris.' De ara habes exempla apud comicos, et in jure de servis ad statuas confugientibus. Euripides Andromache: ἔχει γὰρ καταφυγὴν θὴρ μὲν πέτραν, Δοῦλοι δὲ βωμοὺς θεῶν. Deprecatorum autem mentio apud Terentium Phormione, qui precatorem vocat: 'Nunc ad precatorem abeam, qui mihi sic oret,' &c. Meminit et Jurisconsultus de Ædilitio Edicto l. XVII. et l. Bovem. Eleganter ergo hæc Tibullus. *Idem.*

24 *Hæc notat injustos supplicibusque favet*] Eadem sententia alibi: 'Blanditis vult esse locum Venus ipsa querelis, Supplicibus miseris flentibus illa favet.' *Idem.*

CARMEN XIV.

3 *Crimina non hæc sunt nostro sine ficta dolore*] Et Propertius: 'Quid mihi desidiæ non cessas fingere crimen?' Tamen libri nostri habebant *facta*, non *ficta*. Scal.

XV.

1 *Te quoque Virgilio comitem*] In pervetusto illo schedio Titulus huic Epigrammatio erat, DOMITI MARSI. Quare hoc illi debemus, quod ejus ope poëma suo auctori asseruerimus. Nam sine illo fieri non poterat. Est autem ex quadam Marsi Elegia depromptum, ut apparet, in qua bonorum Poëtarum mortem defleret. *Scal.*

Non æqua] Quia Virgilium senem, te juvenem abstulit. Ex quo docemur uno tempore Virgilium et Tibullum obiisse. *Idem.*

DUO EPIGRAMMATA TIBULLO ASCRIPTA.

1 *Villicus ærari*] Quidam nomine Perspectus, qui ærarii dominici primum custos, hoc est, dispensator, postea, rusticationi operam dabat, hoc Epigramma fecit Priapo. Quod nomine Tibulli in antiquis Tibulli codicibus inveniri, et alii in editionibus suis admonuerant, et nos inter Opera Tibulliana in optima scheda reperimus. Dicunt tamen nonnulli repertum in agro Patavino literis vetustate pene consumtis. Quod tamen non impedit, quin Tibulli esse possit. Primus versus diverse concipitur in editionibus, sed quam dedimus vera est lectio. *Villicus* enim est custos. Juvenalis: 'Pegasus Attonitæ positus modo villicus urbi.' *Jos. Scal. in Priap.*

[Quatuor Notulas hic prætermisimus, quippe quæ textui jam subjunctæ sint. *Ed.*]

17 *Canisque sæva*] Placet ut in locum τοῦ *sæva*, *scæva* inducatur? interpretatione a Paulo petita, ita apud

Festum verbum istud definiente: ‘ Scæva res dicitur mala, quasi sinistra: σκαιὸν enim Græce sinistrum dicitur.’ Huc adde, quæ de ‘ canina scæva,’ tam apud Plautum quam Varronem lectitantur. Bene autem Epithetum *ligneo* Priapo accommodat, quippe qui de ficu fere, ulmo, aut populo agresti falce dolatus spectaretur, vel certe μεταφορικῶς accipiendum, quomodo Catulli illud: ‘ Et cum conjuge lignea parentis.’ De ea quæ corpus exsuccum penitus, imo laternæ cornu siccius, aut si quid magis aridum est, haberet. *Dousa P.*

M. ANTONII MURETI IN TIBULLUM SCHOLIA.

LIBER I.

ELEGIA I.

1 *Divitias alius*] Utrunque genus complexus est; divitiæ enim partim in rebus mobilibus consistunt, partim in rebus soli: e mobilibus autem aurum nominavit κατ' ἐξοχήν. Pindarus: Ἄριστον μὲν ὕδωρ· ὁ δὲ Χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ Ἅτε διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. *Aqua est optima res quidem: Aurum at, ignis ut ardens Nocte relucet atra, inter opes quoque magnanimas sic Splendet.*

5 *Me mea paupertas*] Ego pauper sane sim; dum et fruar ocio, neque arcta inopia premar.

7 *Ipse seram*] Oblectabo me agricultura, pastione, et amore.

Ipse seram] Apparet, hunc poëtam elegantiam quandam putasse esse in ejusdem syllabæ continuata repetitione; ut supra, ‘ Me mea,’ et nunc, ‘ Ipse seram:’ et mox, ‘ Poma manu;’ et infra, ‘ multa tabella,’ et, ‘ sicca canis,’ et tam multis locis denique, ut constet, hoc non casu, sed dedita opera factum.

8 *Rusticus et facili*] Aliter facilem manum, et aliter paulo infra ‘ facile lutum:’ neque ullam vocem habent Græci, quæ huic plane respondeat.

9 *Nec Spes*] Deæ nomen est.

11 *Nam veneror*] Caussa, cur sperare debeat, agriculturam sibi fructuosam fore: Colo enim, inquit, deos. Fuit hæc pietas in veteribus, ut cum ceteris in rebus, tum in hoc præcipue studio, quibus divinus cultus neglectui non esset, iis omnia prospere successura crederent. Itaque Virgilius: ‘ In primis venerare deos, atque annua magnæ Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis.’ Et Horatius: ‘ Cælo supinas si tuleris manus, Nascente luna, rustica Phidile, Si ture placaris et horna Fruge lares, avidaque porca: Nec pestilentem sentiet Africum Fœcunda vitis, nec sterilem seges Rubiginem, aut dulces

alumni Pomifero grave tempus anno.' Et eodem pertinere arbitror proverbium, quod est apud Varronem libro primo de Re Rustica, ' Dii facientes adjuvant;' ' facientes' enim accipio eos, qui rite operantur sacris: ut in illo, ' Cum faciam vitula:' et Erasmum, qui multo aliter interpretatus est, falsum puto.

Seu stipes] Non dubium est, quin Terminum dicat, de quo Ovidius; ' Termine, sive lapis, sive es defossus in agro Stipes ab antiquis, tu quoque numen habes.' Sed tamen illud quoque superstitiosis hominibus in consuetudine positum fuisse accepimus, temere oblatos in via lapides stipitesque venerari. Xenophon. Καὶ τοὺς μὲν οὐθ' ἱερῶν, οὔτε βωμῶν, οὔτε ἄλλων τῶν θείων οὐδὲν τιμᾷν, τοὺς δὲ καὶ λίθους, καὶ ξύλα τὰ τυχόντα, καὶ θηρία σέβεσθαι. Et ineptus quidem scriptor, non tamen omnino inutilis, Appuleius: ' Neque enim justius religiosam moram viatori objecerit aut ara floribus redimita, aut speluuca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata; vel enim colliculus sepimine consecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel cespes libamine humigatus, vel lapis unguine delibutus.' Propertius: ' Et quicunque sacer, qualis ubique, lapis.'

12 *Florida serta*] Quæ significent Deum esse.

14 *Libatum agricolæ*] Varie legitur hic versus: a quibusdam hoc modo: *Libatum agricolam ponitur ante Deum:* ab aliis: *Libatum agricolæ, ponitur ante Deum:* ab aliis: *Libatum agricolas ponitur ante Deos:* ego autem lego: *Libatum, agricolæ ponitur ante Deo;* et Deum agricolam expono eum, qui præest agrorum cultui, id est, Liberum patrem, de quo infra: ' Primus aratra manu solerti fecit Osiris, Et teneram ferro solicitavit humum.' Siquidem Osirim et Bacchum eundem esse constat. Et alibi: ' Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam, Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.' ' Ponendi' autem verbum hac in re et Græcis et Latinis mire usitatum est. Catullus: ' Mihi corolla picta vere ponitur.' Horatius: ' Hic vivum mihi cespitem, hic Verbenas, pueri, ponite, turaque.' Et in Epigrammatis Græcis: Τίς θέτο μαρμαίροντα βοάγρια; neque tantum θέσθαι dicunt, verum etiam ἀναθέσθαι· unde ἀναθήματα· neque est, quod quisquam, propter vocem *ante*, de hujus scripturæ veritate dubitet; sic enim et Plautus: ' Bonum ante ponam prandium pransoribus.' Si quis tamen *agricolas Deos* legat, et exponat, Liberum, Cererem, Pana ceteraque ruris numina, non repugnaverim; nam et infra ita locutus est: ' Redditur agricolis gratia cælitibus.'

22 *Hostia parva*] In quibusdam libris, *magna:* quod non displicet; ut, pro agri exiguitate, hæc quoque magna hostia esse dicatur.

25 *Jam modo non*] Modo non est, μονονουχί· etsi sunt, qui aliter sentiant.

27 *Sed canis æstivos ortus vitare sub umbra Arboris*] Totidem prope verbis in quodam Epigrammate Alcæus: λασίας θάμνῳ ὑπὸ πλατάνου Καύματ' ὀπωρινοῖο φυγὼν κυνός.

48 *Securum somnos, igne juvante, sequi*] In aliis libris, *imbre juvante, sequi:* utrunque ferri potest; nam et imber et ignis hieme somnum conciliant: illud etiam de imbre, convenit cum illo Sophocleo: ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί. Et cum eo, quod est infra: ' Nam neque tum plumæ, nec stragula picta soporem, Nec sonitus placidæ ducere posset aquæ.'

ELEGIA II.

1 *Adde merum*] In quibusdam libris, *vinoque graves compesce dolores:* in aliis: *vinoque novos compesce furores.*

3 *Neu quisquam*] In hoc versu quidam *perfusum*, quidam *percussum* legunt. Seneca quidem in Troade, ‘ percussam Deo Mænadem,’ dixit: ego tamen, quod hic in libris veteribus *perfusum* repereram, nihil immutare volui.

4 *Dum requiescit amans*] Libri veteres *amor;* et tertio abhinc versu, iidem libri, *janua fulta.*

14 *Cum posti florida serta darem*] Morem hunc amantum fuisse notum est, spargendi mero et ornandi floribus amicarum fores. Propertius: ‘ Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.’ Ovidius: ‘ At tu, non lætis detracta corona capillis, Dura super tota limina nocte jace.’ Plautus: ‘ agite, bibite festivæ fores, Potate, fite mihi volentes propitiæ.’

22 *Blandaque compositis abdere verba notis*] Scio fuisse, qui adversus hanc emendationem, seu indicio, seu διὰ ἀνθρώπινόν τι πάθος, multa dixerint; sed profecto præclara illa est, δεῖ γάρ τ' ἀληθῆ λέγειν, ut ait Plato; hoc enim non obscure significat Poëta alienæ uxoris amatorem invenire, monstrante Venere, quo modo cum ea, etiam viro præsente, impune colloquatur: componere enim ipsos inter se notas quasdam, quibus utantur verborum loco, atque hoc modo abdere blanditias, quas sibi tum invicem dicunt: sed hoc nullo ex loco melius intelligi potest, quam ex his Ovidii versibus, qui sunt ex Elegia quadam, qua amicam monet, quomodo se in cœna gerere debeat, cui cœnæ etiam vir ipsius erat interfuturus: ‘ Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem: Excipe furtivas, et refer ipsa, notas. Verba superciliis sine voce loquentia dicam: Verba leges digitis, verba notata mero. Cum tibi succurret Veneris lascivia nostræ, Purpureas tenero pollice tange genas. Si quid erit, de me tacita quod mente loquaris; Pendeat extrema mollis ab aure manus. Cum tibi, quæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt; Versetur digitis annulus usque tuis. Tange manu mensam, tangunt quo more precantes, Optabis merito cum mala multa viro.’ Hujusmodi notas, absque ulla dubitatione, hoc versu significat Tibullus.

24 *Nec vetat obscura surgere nocte timor*] Eos, qui nocturnas formidines expavescunt, facile liberari hoc morbo, si amare occeperint, exemplo suo indicat Ovidius: cujus hæc sunt: de amore autem loqnitur: ‘ Ille per excubias custodum leniter ire Monstrat; inoffensos dirigit ille pedes. At quondam noctem, simulacraque vana timebam: Mirabar, tenebris si quis iturus erat. Risit, ut audirem, tenera cum matre Cupido; Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait. Nec mora: venit amor: non umbras nocte volantes, Non timco strictas in mea fata manus.’

* *En ego cum tenebris*] Qui cum hoc loco elegiam Propertii e libro tertio, cujus principium est, ‘ Nox media,’ conferre voluerit, non minimam, ni fallor, e collatione capiet voluptatem.

* *Securum in tenebris*] Hic versus legitur ille quidem in nonnullis vetustis libris; sed in aliis lacuna est: in quibusdam etiam legitur: *Præsidio noctis sentio adesse Deam:* at in aliis: *Ille deus certæ dat mihi signa viæ:* ut si quis, commotus illa tanta varietate, de mendo suspicctur, me quidem socium sit habiturus.

50 *Provocat orbe nives*] Ita est in veteribus; non, ut in aliis, *convocat.*

54 *Ter cane*] Ternario numero in rebus divinis uti solitos veteres, etiam ex Aristotele didicimus: cujus illa sunt libro primo de Cælo: Μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἓν, γραμμὴ δ' ἐπὶ τὸ δύο, ἐπίπεδον, τὸ δ' ἐπὶ τρία, σῶμα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλο μέγεθος, διὰ τὸ τὰ τρία πάντα εἶναι, καὶ τὸ τρὶς πάντα. Καθάπερ γάρ φασιν οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται· τελευτὴ

γὰρ, καὶ μέσον, καὶ ἀρχὴ τὸν ἀριθμὸν ἔχει τοῦ πάντος· ταὐτὰ δὲ τὸν τῆς τριάδος. Διὸ παρὰ τῆς φύσεως εἰληφότες ὥσπερ νόμους ἐκείνους, καὶ πρὸς τὰς ἁγιστείας χρώμεθα τῶν θεῶν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ.

67 *Ille licet*] Per me licet, ille triumphans in urbem invehatur; dum modo ego ruri ociosus te frui possim.

72 *Et in solito*] Alii, *et in solo:* placet.

74 *Et in culta*] Alii, *et in nuda*, ut sit sensus: Etiam in nuda humo mollis mihi fuerit somnus, si, te amplexus, dormiam.

85 *Non ego tellurem*] In veteribus libris distichon, quod hic sequitur, antecedit.

96 *Despuit in molles et sibi quisque sinus*] Ad avertendam Nemesim: idem etiam ad fascinationes avertendas valere arbitrabantur. Theocritus: Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. Callimachus: Δαίμων, τί κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες; Et quidam in Epigrammatis: Ἐς βαθὺν τρὶς κόλπον ἀπέπτυσε.

ELEGIA III.

1 *Ibitis Ægeas*] Ad M. Valerium Messallam Corvinum scribit, qui cum Augusto Consul fucrat, qui postea de Gallis trinmphavit. Videntur autem hæc scripta, cum Messalla ex consulatu in Macedoniam proficisceretur.

4 *Abstineas avidas*] Varia hujus versus scriptura est: in aliis, *mors precor atra:* in aliis, *mors modo nigra:* in aliis, *mors violenta:* neque multum interest, quæ recipiatur.

12 *Rettulit e triviis*] Lego, *Rettulit et trinis;* et ad sortes refero: veteres tamen libri cum vulgatis consentiunt.

13 *Tamen est deterrita nunquam*] Utrum dicit, eam deterreri, id est, revocari non potuisse, quin fleret; an, ut desperatam, quæ spem abjecit, dicimus, ita deterritam, quæ terrorem deposuerit, hoc loco intelligemus? quod si est, singulare, opinor, hoc sensu fucrit verbum.

24 *Illa tua toties sistra*] Ita est in libris veteribus, non, ut in pervulgatis, *æra.* Ovidius quoque hanc scripturam confirmat, qui, ad hunc locum respiciens, ita cecinit, in Carmine, quo hujus Poëtæ mortem deflevit: ‘Quid nos sacra juvant? quid nunc Ægyptia prosunt Sistra? quid in vacuo secubuisse thoro?’

34 *Menstrua tura*] Alii, *mascula:* sed nihil necesse est, contempta veterum librorum auctoritate, quicquam movere.

54 *Fac lapis*] Versum hunc in antiquis quibusdam libris ita scriptum reperio: *Fac lapis inscriptus stet super ossa mea.*

71 *Tum niger in turba*] Iidem libri, *in porta.*

73 *Tentare*] Ita plane dictum, ut a Græcis πειρᾶν. Lucianus in Dialogo, quo de hoc ipso Ixione agitur: Μῶν οὖν ἐπείρα τινά; et alibi; Συγγνωστὸς γὰρ εἰ καλόν σε οὕτως ὄντα ἐπείρα. Ixionis autem fabula petenda est e secundo Εἴδει Pythiorum Pindari: neque enim tantum appetiisse Junonem, sed et primus, de quo quidem extet in Græcorum historiis, cædem perpetrasse memoratur, occiso per summam perfidiam socero suo. Virgilius eum capiti imminentis, et jamjam lapsuro similis saxi metu cruciari ait; suo quodam jure, quod ab aliis de Tantalo dicitur, ad hunc, et ad Lapithas, et ad Pirithoum transferens.

75 *Porrectusque novem*] Virgilius Æn. VI. Homerus Od. Λ. Ejus autem jecur Virgilius ab uno, Homerus a duobus vulturibus carpi ait: at Demetrius in Pindarum, a serpentibus.

77 *Tantalus est illic, et circum, stagna*] Et circum Tantalum, stagna sunt. Tantalum Plato, quasi ταλάντατον, dictum ait. Porro et de peccato ejus et de supplicio admodum discrepantia prodita sunt literis. Ego de utroque, quæ in memoriam venient, huc conferam. Sunt, qui dicant, eum a Jove patre admissum ad epulas

Deorum, quæ ibi arcana audierat, cum hominibus communieasse; ideoque detrusum ad inferos, et damnatum hac pœna, ut in aëre pendens, æterno metu imminentis capiti lapidis torqueretur. Euripides: Ὁ γὰρ μακάριος, κοὐκ ὀνειδίζω τύχας, Διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος, Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον, Ἀέρι ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην, Ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς, ἄνθρωπος ὢν, Κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον, Ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον. De hoc saxo Cicero de finibus: 'Mors, quæ, quasi saxum Tantalo, semper impendet.' Et Lucretius: 'Nec miser impendens magnum timet aëre saxum Tantalus, ut fama est, cassa formidine torpens.' Et Plato: Ἡ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ λίθου Ταντάλεια. Pindarus quoque in Olympiis hoc ipsum Tantali supplicium agnoscit: sed hanc caussam fuisse ait, quod ipse ambrosiam et nectar furatus, compotoribus suis communicaverit. Aiunt et Alcæum, et Alcmanen, et Archilochum hujus lapidis mentionem fecisse: qui allegorice interpretantur, alii metum mortis, ut Cicero; alii metum deorum, ut Lucretius, significari putant; alii Tantalum physiologum diligentem fuisse dicunt, qui solis præcipue naturam accuratissime contemplaretur; ideoque dictum solem capiti ipsius impendere: nam solem quidem ipsum multi ex veteribus, Anaxagoram secuti, lapidem glebamve ignitam esse credebant. Hanc postremam sententiam Euripides ipse aperte confirmat in choro quodam ex eadem fabula, ubi solem πέτραν et βῶλον nominat. Tradita et hæc de Tantalo fabula: Fuisse canem quendam aureum, eundemque animatum, (ut minus mirum sit, quod de Talo in Catullum diximus,) templo Jovis in Creta custodem additum fuisse; quem cum surripuisset Pandareus Milesius, asservandum dedisse Tantalo: missum deinde a Jove Mercurium, qui canem reposcceret: sed negasse Tantalum, eum penes se esse: ob id igitur detrusum ad inferos, ipsiusque capiti impositum Sipylum montem: eumque esse lapidem illum, de quo supra diximus. Neque desunt, qui, quod Pelopem filium mactaverit, Diisque epulandum apposuerit, ad inferos detrusum esse dicant: sed de supplicii genere, plurimos astipulatores invenit Homeri narratio, quam hic quoque Tibullus insequitur; quæ, quia etiam vulgo notissima est, nihil esse, cur a me pluribus verbis explicetur, puto.

79 *Et Danai proles*] De Danaidibus cetera pervulgata sunt: illud visum est non indignum, quod annotaretur; cum unam modo ex eis Hypermnestram fratri ac viro suo Lynceo pepercisse traditum sit, esse tamen qui hanc ipsius laudem cum Bebryce sorore communem faciant, et eam quoque Hippolyto pepercisse dicant; hoc reperi apud Eustathium, Dionysii interpretem.

89 *Tunc veniam subito*] Contra consuetudinem Romanorum, qui, peregre cum redirent, adventus sui nuncios præmittere ad uxores solebant: auctor Plutarchus. Sed hic ideo subito venire vult, quod repentino adventu suo majus gaudium puellæ objectum iri videt.

ELEGIA IV.

1 *Sic umbrosa*] Miratur, qui fiat, ut obscœnum Deum formosi pueri diligant, ad eumque ultro accedant, qui neque forma, neque corporis cultu ipsos ad se allicere posse videatur. Est et in Virgilianis lusibus carmen, quo Deus ipse idem admirans inducitur: et, longa oratione, multis aliis caussis remotis, ad postremum concludit, eos, quo supplicio proposito absterreri debuerant, ejus ipsius desiderio captos venire. Extremi versus hi sunt: 'Nimirum apertam convolatis ad pœnam, Et vos id ipsum, quod minamur, invitat.'

7 *Sic ego: tum Bacchi*] In quibusdam veteribus: *Sic ego: sic Bacchi:* ab iis autem abest pentameter, qui sequitur: neque ego sane, eum Tibulli esse, præstare ausim.

Bacchi proles] Bacchi igitur filius est præclarus iste et virginalis Deus. Atque ita esse, confirmat etiam versus Antipatri Sidonii: ταῦθ' ὁ Πρίηπος Ὕμμιν ἐνορμίτης παῖς ἐνέπω Βρομίου. Orpheus Bacchum, Solem, et Priapum eundem facere videtur. Theocriti Scholiastes ait, Priapum esse Naidis, aut Chiones nymphæ, et Bacchi filium: at alios eum cum Baccho eundem facere. Diodorus Siculus et Pausanias Baccho et Venere genitum esse tradunt. Apud Lucianum reperio, eum esse Veneris filium: sed, si etiam Bacchi, næ ille patrem suum haudquaquam paterne accepit, quem, Lampsaci hospitio exceptum, noctu hasta illa sua confodere voluerit: at constat cum Luciano non esse Dionysi filium.

8 *Armatus curva*] Hic versus, ut dixi, abest a quibusdam libris: atque in eisdem scriptum est ad marginem *Fragm.* Ego autem facile mihi persuaserim, non unum modo, sed et plures versus hoc loco desiderari; etenim quæ respondet Priapus, non pertinet ad id, quod ex ipso quæsierat Tibullus: vehementer itaque suspicor, versus aliquot, quibus paulo liberius quippiam, et paulo magis ex hujus Dei consuetudine dictum esset, hoc loco esse omissos.

9 *O fuge*] Homines, qui militarem Venerem colunt, quique natura sunt a fœdo puerorum amore εὐάλωτοι, in omnibus, quorum ætas πρὸς ἀπόλαυσιν idonea est, facile caussam aliquam reperiunt, cur ipsos ament: eodemque modo φιλόγυνοι cujusque propemodum generis mulieres persequuntur: neque ulla est paulo adolescentior, quæ non ipsis ἁλμυρόν τι καὶ κινητικὸν habere videatur. Itaque Socrates, quem tamen abfuisse a nefando amore volunt, neque ego dissentio, ingenue confitetur, omnes pueros, qui certæ cujusdam ætatis sint, sibi formosos videri. Verba ejus sunt in Charmide: Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, οὐδὲν σταθμητὸν. ἀτεχνῶς γὰρ λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς καλούς· σχεδὸν γάρ τί μοι πάντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ καλοὶ φαίνονται. Libro autem de Rep. v. idem etiam fusius explicat his verbis: Ἀνδρὶ δ' ἐρωτικῷ οὐ πρέπει ἀμνημονεῖν, ὅτι πάντες οἱ ἐν ὥρᾳ τὸν φιλόπαιδα καὶ ἐρωτικὸν ἀμηγέπη δάκνουσί τε καὶ κινοῦσι, δοκοῦντες ἄξιοι εἶναι ἐπιμελείας τε καὶ τοῦ ἀσπάζεσθαι· ἢ οὐχ οὕτω ποιεῖτε πρὸς τοὺς καλούς; ὁ μὲν, ὅτι σιμὸς, ἐπίχαρις κληθεὶς, ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν· τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν, βασιλικόν φατε εἶναι· τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων, ἐμμετρότατα ἔχειν· μέλανας δὲ, ἀνδρικοὺς ἰδεῖν· λευκοὺς δὲ, θεῶν παῖδας εἶναι· μελαγχλώρους δὲ καὶ τοὔνομα οἴει τινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι ἢ ἐραστοῦ ὑποκυριζομένου τε καὶ εὐχερῶς φέροντος τὴν ὠχρότητα, ἐὰν ἐπὶ ὥρᾳ ᾖ; καὶ ἑνὶ λόγῳ πάσας προφάσεις προφασίζεσθέ τε, καὶ πάσας φωνὰς ἀφίετε, ὥστε μηδένα ἀποβάλλειν τῶν ἀνθούντων ἐν ὥρᾳ. Ovidius quoque in Elegia quadam, eodem se modo erga mulieres affectum fatetur. Ejus elegiæ priucipium est, 'Non ego mendosos.'

13 *Hic, quia fortis adest*] Ovidius: 'Sive aliqua est oculos in me dejecta modestos, Uror; et insidiæ sunt pudor ille meæ. Sive procax aliqua est; capior, quia rustica non est: Spemque dat, in molli mobilis esse thoro.'

18 *Longa dies molli*] Multi hanc sententiam expresserunt poëtæ: quorum primus fuisse videtur Chœrilus: Πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. Lucretius: 'Nonne vides, etiam guttas in saxa cadentes Humoris longo in spatio pertundere saxa?' Ovidius: 'Gutta cavat lapidem.' Quem quidem cur tantopere abjiciat P. Victorius, ut etiam Chœrilo inferiorem faciat, miror; nam ille ipse, quem ex contentione tanto superiorem videri

vult, Lucretius eandem sententiam libro primo, non multo ornatius, extulit: 'Stillicidi casus lapidem cavat.' Neque disputo, uter melior Poëta sit: sed tamen indignum videtur, quenquam de Ovidio ita contemptim loqui. Propertius quoque hoc ipsum ita cecinit: 'Sed tamen obscura teritur rubigine mucro Ferreus: et parvo sæpe liquore silex.'

27 *Transiet ætas*] *Transiet*, pro 'transibit;' et contra analogiam, et contra consuetudinem.

28 *Quum cito non segnis*] Si particula, *non*, referatur ad nomen *segnis*, falsum erit, quod dicitur; dies enim neque stat, neque remeat: sin ad verba, falsum erit epitheton *segnis:* sin ad utrunque, tamen, nisi locus aliter distinguatur, suberit vitium vel maximum; vox enim *cito*, cum 'standi' verbo cohærere nullo modo potest. Cito aut tarde moveri aliquid dicitur: cito quidem stare aut quiescere aliquid, qui dicat, is non philosophiæ modo, sed omnino communis sensus expers esse videatur. Distinguendum igitur est hoc modo: *At si tardus eris, errabis: transiet ætas. Quam cito? non segnis stat remeatque dies:* ut significet ætatem citissime transire, diem autem segnem non esse, sed volatilem; neque stare unquam, sed perpetuo fluere; neque unquam redire, sed irrevocabilem atque irreparabilem esse.

44 *Venturam admittat*] Portendat: est autem verbum augurale. Plautus: 'Impetritum, inauguratum est; quovis admittunt aves.' Dicitur et, 'addicere.' Livius: 'Aves semel atque iterum non addixerunt.'

ELEGIA V.

13 *Ipse procuravi*] Apto verbo usus est, et sumpto ex augurum disciplina. Sic apud Ciceronem, 'procurare monstra:' sed illud notandum, primam hujus verbi syllabam etiam brevem esse posse.

14 *Deveneranda*] 'Venerari' est precari, ut in Catilinarias docui: *deveneranda* igitur erit, 'deprecanda,' et, ut veteres in his rebus loquebantur, 'averruncanda.' Sed in plerisque libris veteribus, pro *salsa*, legitur *sancta*.

16 *Veneri*] Quidam libri veteres, *Triviæ*.

30 *Et juvet in tota*] Martialis: 'Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum, In tota juvit quem nihil esse domo.'

42 *Et pudet, et narrat*] Ex hoc versu, non video, quæ commoda sententia elici possit: quidam legunt: *Et dominæ narrat scire nefanda meæ;* ut, *nefanda* accipiamus nefandas artes, quibus puellam ad enm devovendum ac defigendum, uti illa altera diceret.

43 *Non facit hoc verbis*] Sic alibi: 'Forma nihil magicis utitur auxiliis. Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse Oscula, sed femori conseruisse femur.'

53 *Escasque sepulcris*] Ita melius videtur, quam, ut in aliis, *herbasque:* ut sit simile illi Catulliano: 'Uxor Meneni, sæpe quam in sepulcretis Vidistis ipso carpere e rogo cœnam.'

ELEGIA VI.

3 *Quid tibi sævitiæ*] Alii, *Quid tibi, sæve puer.*

An gloria magna est] Simile illud Virgilii: 'Egregiam vero laudem.' Et quidam in Epigrammatis Græcis: Τί πλέον εἰ θεὸς ἄνδρα καταφλέγει, ἢ τί τὸ σεμνὸν Δηώσας ἀπ' ἐμῆς ἆθλον ἔχει κεφαλῆς;

72 *Immerito proprias*] In aliis, *In proprias merito:* in aliis, *Immerito pronas:* ego locum corruptum esse existimo.

77 *At quæ fida fuit nulli*] Ita est, summo consensu, in veteribus libris, non, ut in pervulgatis, *Nam fida quæ fuit.* Constat autem, amissos aliquot versus, quibus exponeretur, castæ

mulieres, et uno viro contentæ, quas commoditates in senectute ex constantia illa sua et fidelitate pereiperent.

ELEGIA VII.

1 *Hunc cecinere*] Natalem Messallæ, et ejusdem victorias celebrat.

9 *Non sine me*] Hoc distichon quidam non inerruditi homines ita legendum putant: *Non sine me est tibi partus honos per bella. Pyrene Testis, et Oceani littora Santonici.*

12 *Carnoti et Flavi*] Ita est in meo vetere libro: at in alio quodam *Carnoti:* neque tamen mihi dubium est, quin legi debeat, *Carnuti:* sunt enim Carnuti populi Aquitaniæ, quos alluit Liger. Strabo: Τούτων δὲ ἐπιφανέστατόν ἐστι τὸ τῶν Ἀρουέρνων, καὶ τὸ τῶν Καρνούτων, δι' ὧν ἀμφοῖν ἐνεχθεὶς ὁ Λείγηρ εἰς τὸν ὠκεανὸν ἔξεισι. Sed cur Tibullus mox ex Aquitania, tanta pernicitate, in Ciliciam, aliasque regiones tantopere ab Aquitania dissitas evolet, haud equidem facile dixerim.

16 *Taurus alat Cilicas*] Inepte in aliis libris, *Taurus arat Cilicas:* et inventi sunt tamen qui hanc scripturam reciperent, dicerentque hypallagen esse.

17 *Quid referam, ut volitet*] Syri columbas, quod in tutela Veneris essent, violare nefas putabant: iidemque piscibus (an omnino, an certo quodam piscium genere?) abstinebant: eosque in Deorum loco habebant: quod ab iis Venus, Typhonem fugiens, servata esset. Xenophon libro primo de expeditione Cyri: Μετὰ δὲ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δὲ ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τὰς περιστερὰς. Cicero: 'Piscem Syri venerantur.' Ovidius: 'Terribilem quondam fugiens Typhona Dione, Tunc cum pro cælo Juppiter arma tulit, Venit ad Euphraten, comitata Cupidine parvo, Inque Palæstinæ margine sedit aquæ. Populus et cannæ riparum summa tenebant: Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi. Dum latet, insonuit vento nemus: illa timore Pallet, et hostiles credit adesse manus. Utque sinu tenuit natum, Succurrite nymphæ, Et Diis auxilium ferte duobus, ait. Nec mora; prosiluit: pisces subiere gemelli: Pro quo nunc dignum sidera numen habent. Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis, Ne violent timidi piscibus ora Syri.' Diodorus Siculus alias causas affert. Quod enim Dea Derceto sese in stagnum quoddam Ascaloni urbi vicinum conjecerit, ibique in piscem conversa sit; id propterea Syros eis piscibus abstinere, eosque pro Diis colere. Columbis autem eundem honorem tribuere, propter Semiramin, quam in columbam esse conversam fabulentur: atque harum fabularum utranque leviter tangit Ovidius Met. IV. At Diodorus, non columbis modo, sed omnino avium generi omni parci, divinosque honores tribui ait a Syris: quod ab avibus eam, quam proxime nominavi, Reginam altam esse opinentur. Ægyptios quoque piscium esum in rebus illicitis ducere, auctor est Herodotus: et Juvenalis inter animalia, quæ ab eis colantur, piscem nominat. Lucianus in Jove Tragædo Assyrios columbæ sacrificare ait; et in venustissimo libello περὶ τῆς Συρίης θεοῦ inquit: Ἰχθύας χρῆμα ἱρὸν νομίζουσι, καὶ οὔκοτε ἰχθύων ψαύουσι. Καὶ ὄρνιθας τοὺς μὲν ἄλλους σιτέονται, περιστερὴν δὲ μούνην οὐ σιτέονται, ἀλλὰ σφίσι ἥδε ἱρή· τὰ δὲ γιγνόμενα δοκέει αὐτοῖς ποιέεσθαι Δερκετοῦς καὶ Σεμιράμιος εἵνεκα· τὸ μὲν, ὅτι Δερκετὼ μορφὴν ἰχθύος ἔχει· τὸ δὲ, ὅτι Σεμιράμιος τέλος ἐς περιστερὴν ἀπίκετο.

26 *Arida nec pluvio*] Ὀμβρίῳ, ὑετίῳ. Pausanias in Atticis.

40 *Pectora tristitiæ*] Mallem *lætitiæ*, si alicujus antiqui codicis accederet auctoritas.

45 *Sed varii flores*] Ostendit Osirim eundem esse et Bacchum.

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari*] Ita exercitatum ac tritum dicit esse se in rebus amatoriis, ut vel ex nutibus facile intelligat, quasique auguretur, quis adolescens cujus puellæ amore ardeat: quare non esse, cur amorem suum abscondere nitatur Marathus; se enim facile perspicere, eum mirifico quodam Pholoes amore torqueri. Hunc Marathum amabat Tibullus; ut versus ille indicat: 'Eheu quam Marathus lento me torquet amore:' sed eo usus erat aspero ac difficili. Hac igitur Elegia, credo, ut velificetur sibi, ac puerum ipsum hoc genere obsequii molliat, hortatur Pholoen, ut ei parcat, neque tam pulchro puero amatorem ullum, quamvis divitem, anteponendum putet.

Non ego celari] Idem de se profitetur Propertius: 'Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ Dicere, quos juvenes quæque puella domet. Me dolor et lacrymæ merito fecere peritum: Atque utinam posito dicar amore rudis.'

3 *Nec mihi sunt sortes*] Ovidius: 'Non ego, Phœbe, datas a te mihi mentiar artes; Nec nos aëriæ voce monemur avis.' Et paulo post: 'Usus opus movet hoc.'

9 *Quid tibi nunc molles*] Hæc videtur hisce versibus subesse sententia. Quid tibi prodest, o Marathe, tantum studium posuisse in forma excolenda, ut Pholoen tui amore incenderes? contra enim cecidit; neque illa tui, sed tu ipsius amore correptus es: itaque ipsa jam tibi, etiam si incompta atque inornata venerit, placet.

22 *Si non æra repulsa sonent*] Æris enim tinnitu credebant fieri, ut ne magicorum carminum sonus ad lunam perveniret: eamque hoc modo, laborantem adjuvari.

25 *Sed corpus tetigisse*] Potitus igitur ea jam erat Marathus; sed ipsa post superba facta erat.

32 *Aspera barba*] Lib. vet. *hispida.*

35 *At Venus invenit*] Non perfacile est videre, horum quatuor versuum sententia quo modo cum ceteris cohæreat: videtur autem hoc dicere: Si forte metuat sibi Pholoë ne a divite amatore illo scne deferatur, si se Maratho quoque facilem præbuerit; Venerem ipsam invenisse modos quibus ipsa clam cum puero delicias facere, et, ut Plautus loquitur, 'caput collimare possit.'

39 *Non lapis hanc*] Mulier illa, quæ neminem habet, quicum se noctu oblectet, quæque hieme longas illas noctes viduas exigit; etiam si lapillorum ac gemmarum vim maximam habeat, voluptatem tamen ex eis nullam capit.

ELEGIA IX.

1 *Quid mihi*] Raptam sibi a puero fidem conqueritur: et ei, qui illum, muneribus captum, abduxerat, male precatur.

23 *Nec tibi celanti fas sit peccare*] Nec possis ita peccare, ut lateas; *fas* enim est δυνατόν.

23 *Paranti Sit Deus*] Si clam peccare pares, præsto sit Deus ille, qui dolos occultos esse non patitur.

25 *Permisit lene*] Liber calamo exaratus, *permisit sæva:* ego legendum suspicor, *permisit sæpe.*

69 *Ista hæc persuadet*] Ista tua facies tam deformis ei persuadet, ut se comat, tantumque in cultu corporis studium ponat, ut tibi bella videatur? scilicet, ut fœdo, ac podagrico seni placeat, ita se comit: aut igitur cum interrogatione legendum est, aut e contrario intelligendum.

ELEGIA X.

1 *Quis fuit*] Bellum detestatur: pacem autem commendat, et ejus commoda enumerat.

25 *At nobis ærata*] Post hunc versum, videtur aliquid deesse.

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis adest*] Ambarvalis sacrificii descriptio est.

11 *Vos quoque*] Hi versus varie leguntur: alii legunt, *discedite ab aris, Queis tulit:* alii: *discedat ab aris, Cui tulit:* alii; *discedite ab aris Cui tulit.* Meus vetus liber hac in parte mutilus est: scripturarum autem quas protuli, ea, quæ primo loco posita est, mihi maxime probatur.

24 *Extruet arte casas*] Puerilis ludicri genus. Horatius: ‘ Ædificare casas, plostello adjungere mures.’ Idem alibi: ‘ ædificante casas qui sanior?’

27 *Fumosos Falernos*] Mire dictum, quasi vinum, non neutro, sed masculino genere diceremus.

29 *Madere*] Madidos, aut uvidos vocabant ebrios; contraque siccos, sobrios: sic et Græci βεβρεγμένους ebrios dicunt.

58 *Dux pecoris hircus: auxerat hircus oves*] Quo modo, quæso, hircus oves *auxerat?* capras potius credidissem. Scio a Græcis interdum μῆλα capras vocari; sed nihil ad rem. Quid igitur? nimirum unius litcrulæ mutatio hanc effecit absurditatem; neque enim, *auxerat*, legendum est, sed *duxerat.*

83 *Vos celebrem cantate Deum*] Locum hunc multis in libris depravatum, primus, ita legendum esse, ut nos edidimus, admonuit pater tuus, Torquate, vir omni virtute ornatissimus, Petrus Bembus, in eo libello, quem de Virgilii Culice scripsit.

88 *Matris lascivo*] In aliis *Martis:* ineptc. Ipsam autem noctem matrem siderum vocat.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba*] Natalem aut suum, aut Cherinthi celebrat.

Dicamus bona verba] Summa enim diligentia cavebant, ne sibi eo die vel imprudentibus vocula excideret ulla, in qua mali ominis aliquid inesset. Versum autem hunc ita distinguendum putarim: *Dicamus bona verba (venit natalis) ad aras.*

2 *Lingua fave*] Ἡ σίγα, ἢ εὔφημα φώνει.

12 *Jam reor hoc ipsos*] Puto hoc votum tuum Deos edidicisse, qui tam sæpe illud ex te audierint: quoties enim sacra facis, nihil prope ab eis aliud petis. Hunc versum, visum est mihi, ut exponerem; propterea quod Cyllenium quendam Veronensem fœde in eo declarando lapsum videbam.

ELEGIA III.

1 *Rura tenent*] Dolet abesse se a puella sua, quæ rusticatum ierat.

Cornute] In aliis libris *Cerinthe.*

3 *Ipsa Venus latos*] Libri veteres *lætos:* quod placet. Significat enim, agros dominæ suæ præsentia hilarari.

11 *Pavit et Admeti*] Hac de re ita Apollinem ipsum alio loco commemorantem facit: ‘ Me quondam Admeti niveas pavisse juvencas, Non est in vanum fabula ficta jocum. Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora, Nec similes chordis reddere voce sonos: Sed pellucenti cantus meditabar avena, Ille ego, Latonæ filius atque Jovis.’ Sequitur autem Tibullus Rhiani, veteris poëtæ Græci, et Callimachi μυθολογίαν, qui Apollinem sponte Admeto serviisse tradunt, ipsius amore captum: nam alii aiunt, eum damnatum a Jove hac pœna ob interfectos Cyclopas: ut Euripides, apud quem Apollo ipse ita loquitur: Ὦ δώματ’ Ἀδμήτει’, ἐν οἷς ἔτλην ἐγὼ Θῆσσαν τράπεζαν αἰνέσαι, θεός

περ ὤν. Ζεὺς γὰρ, κατακτὰς παῖδα τὸν ἐμὸν, αἴτιος, Ἀσκληπιὸν, στέρνοισιν ἐμβαλὼν φλόγα. Οὗ δὴ χολωθεὶς, τέκτονας δίου πυρὸς Κτείνω Κύκλωπας· καί με θητεύειν πατὴρ Θνητῷ παρ' ἀνδρὶ τῶνδ' ἄποιν' ἠνάγκασεν. Ἐλθὼν δὲ γαῖαν τήνδ' ἐβουφόρβουν ξένῳ. Est autem hic ille Admetus Pheretis filius, cui cum fatales anni expleti essent, Apollo a Parcis obtinuisse dicitur, ut ipsius morti mora aliqua produceretur, si quis reperiretur, qui pro eo mori vellet. Tunc igitur neque Pheres, grandis natu pater, neque jam exacta ætate mater Clymene, neque denique quisquam amicorum repertus est, qui non suam, quam alienam, vitam servare mallet. Sola uxor Alcestis ea in virum fuit caritate ac fide, ut se sponte pro eo ad mortem obtulerit: sed et eam ipsam postea Hercules liberavit. Ex eo cœptum est vulgo cani Athenis σκόλιον quoddam, cujus alii Alcæum, alii Sappho, alii praxillam Sicyoniam auctorem esse dicebant. Cujus principium hoc fuit: Ἀδμήτου λόγον ὦ ταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει, Τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου, γνοὺς ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρις. Hæc autem uxor ei Apollinis beneficio venerat: cum enim Pelias pater nuptias illius proposuisset ei, qui leonem et caprum ad eundem currum jungeret; id ei Apollo ipse confecit.

Tauros] Callimachus, non tauros, sed equas jugales: Φοῖβον καὶ Νόμιον κικλήσκομεν, ἐξ ἔτι κείνου Ἐξ ὅτ' ἐπ' Ἀμφρύσῳ ζευγήτιδας ἔτρεφεν ἵππους, Ἰσοθέου ὑπ' ἔρωτι κεκαυμένος Ἀδμήτοιο.

15 *Ipse deus*] Post hunc versum desideratur pentameter; nam illi, qui in variis libris leguntur, *In nemora, et pastas inde referre domum;* aut, *Creditur ad mulctram constituisse prius;* aut, *Et potum pastas ducere fluminibus:* adulterini sunt. Hic postremus, qui trium minime ineptus est, in vetere quodam libro scriptus est ad marginem, cum hac additione, ' Versus Aurispæ.'

* *Lacteus et mistus*] Non dubito, quin legendum sit *mistis;* ut ad coagula ipsa referatur.

29 *Delphica Pytho*] Pytho aut Python, (utroque enim modo dicitur,) urbs Phocidis, Apollini sacra, quæ alio nomine Delphis vocatur, et, qui vicinum agrum incolunt, Delphi: ac Pytho quidem, aut, quod ibi discerentur futura; aut, quod ibi serpens Python contabuerit. Delphi autem a Delphyne: id enim nomen serpenti illi fuit; quem sagittis Apollo interfecit. Dionysius: Τῷ πάρα Πυθῶνος θυόεν πέδον, ἦχι δράκοντος Δελφύνης τριπόδεσσι θεοῦ παρακέκλιται ὁλκός.

33 *Fabula nunc ille est*] Olim non homines modo, sed ipsi quoque Dii aperte Veneri serviebant; neque cuiquam amare pudor erat; nunc qui amorem colit, vulgi fabula est: at quem puellæ suæ amor ad ossa tetigit, mavult amare et a vulgo contemni, quam sine amore Deus esse. Hæc quoque præteriissem silentio, nisi vidissem alios quosdam longissime ab horum versuum sententia, quæ tamen satis aperta est, aberrasse.

Fabula] In omnium ore ac sermonibus versatur. Horatius: ' Heu me: per urbem, (nam pudet tanti mali) Fabula quanta fui.'

41 *Geminare pericula*] Nam ipsa per se navigatio periculosa est; at geminatur periculum, ubi bellum geritur mari.

55 *Quas femina Coa*] Plinius libro quarto, de Cea insula loquens: ' Ex hac,' inquit, ' profectam delicatiorem feminis vestem, auctor est Varro.' Idem libro XI. ' Telas (de bombycibus loquitur) araneorum modo texunt, ad vestem luxumque feminarum, quæ bombycina appellantur: prima eas redordiri, rursusque texere invenit in Ceo mulier Pamphila, Latoi filia, non fraudanda gloria excogitatæ rationis, ut denudet feminas vestis.' Ex his Plinii locis judicavit Hermo-

laus Barbarus, ubicunque apud poëtas Coarum vestium mentio est, 'Ceas,' non 'Coas,' legi oportere: ego nihil temere asseveraverim; nam et Hermolai auctoritas magna est, et argumenta, quibus utitur, firma: neque tamen librorum veterum, quæ contra stat, contemnenda consensio; presertim cum, bombycas etiam in Co insula nasci, idem Plinius tradat. Adde, quod Aristotelis verba sunt e quinto περὶ Ζώων Ἱστορίας· Ἐκ δὲ τούτου ζώου καὶ τὰ βομβύκια ἀναλύουσι τῶν γυναικῶν τινες ἀναπηνιζόμεναι, κἄπειτα ὑφαίνουσι· πρώτη δὲ λέγεται ὑφᾶναι ἐν Κῷ Παμφίλη Λατώου θυγάτηρ· sed Hermolaus apud Aristotelem quoque ἐν Κέῳ, non ἐν Κῷ, legendum esse censebat.

61 *Nota loquor*] Aliquem notat, qui, cum aliquando servus fuisset, postea divitiis fretus, ad regiam potentiam pervenerat.

63 *Nemesim qui abducis*] Ita emendavi e meo vetere libro; cum inepte antea legeretur, *Nemesim quæ ducis.*

ELEGIA IV.

24 *Sed Venus ante alias*] Liber vetus *ante alios:* placet.

33 *Sed precium si grande feras*] Idem propc cecinit Antipater Thessalonicensis in quodam Epigrammate, his versibus: Ἦν μὲν γὰρ τὸ χάραγμα φέρῃς, φίλος, οὔτε θυρωρὸς Ἔν ποσὶν, οὔτε κύων ἐν προθύροις δέδεται: *Nam precium si grande feras, nec janitor ullus, Nec vinctus rigidas stat canis ante fores.*

ELEGIA V.

1 *Phœbe fave*] Messallinum celebrat, cooptatum in collegium Quindecim Virorum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat.

Tua templa] Sibyllinos enim libros, duobus auratis forulis condiderat Augustus sub Palatini Apollinis basi: auctor Suetonius.

6 *Ad tua sacra*] Liber calamo exaratus, *ad tua templa.*

17 *Chartas Vatis*] Sibyllæ libros.

21 *Hæc fore credebat*] Sibylla, utpote futuri conscia, jam tum credebat Romam fore, cum adhuc fumaret Troja.

Cum mœstus] Æneas.

23 *Fundaverat*] Alii, *formaverat:* alii *firmaverat.*

25 *Sed tunc pascebant*] Confer cum hoc loco, quæ scribit Propertius principio libri quarti.

39 *Impiger Ænea*] Hæ sunt sortes, quas Æneæ Sibyllam dedisse dicit.

63 *Lauros Vescar*] Laurum enim comedebant vaticinaturi; quod jampridem annotaverat Ludovicus Cœlius.

67 *Quicquid Amalthea*] Pendet e superioribus, usque ab illis versibus: 'Phœbe sacras Messallinum sine tangere chartas Vatis: et ipse, precor, quid canat illa doce.' Nunc addit, non tantum doce eum, quid canat Sibylla Cumana; verum etiam, quicquid Amalthea, Marpesia, ceteræque dixerunt. Ac quemadmodum exposuerat, quid Cumana cecinisset; sic hoc loco exponit, quid ceteræ dixerint: aitque eas complexas esse versibus suis prodigia, quibus bellorum civilium tumultus, ceteræque calamitates portenderentur. Sciendum autem est, libros illos Sibyllinos, qui Romæ asservabantur, non unius Sibyllæ opus, sed e plurium Sibyllarum carminibus concinnatum quiddam fuisse.

Amalthea] Amaltheam et Cumanam eandem ex Varrone facit Lactantius: et eam ipsam ait Demophilen, aut Herophilen vocari, ut appareat, Tibullum alios auctores secutum. Marpesia autem Solonis et Cyri temporibus fuit.

69 *Quasque Albana*] Albanam videtur dicere, quam alii Albuneam, genere Tiburtem.

70 *Perlueritque*] Putarim legendum *pertuleritque.*

ELEGIA VI.

4 *Ad latus ille volet*] Ante legebatur, *ad latus ire volet*. Ego, verum enim fatebor, conjectura tantum fretus, nam veteres libri hac quidem in parte cum vulgatis consentiebant, scribendum curavi, *ad latus ille volet*. Neque mihi ullo modo dubitandum videtur, quin ita legendum sit.

10 *Et mihi grata tuba est*] Alii, *et mihi facta tuba est*. Ego, in veterum librorum discrepantia, eam scripturam secutus sum, quæ mihi probabilior visa est.

16 *Scilicet extinctas*] Legendum puto, *Si licet*.

45 *Lena vetat miserum Phyrne*] Sic antea legebatur. Sed ego, quanquam vetustis libris repugnantibus, statui legendum *Phryne:* eodem modo corruptum est nomen hoc alicubi apud Propertium; ut suo loco dicetur.

LIBER III.

ELEGIA I.

1 *Martis Romani*] Dialogus est ipsius Poëtæ cum Musis sane quam elegans. Cum Calendis Martiis, qui dies hodiernus est, ad mulieres munera mitti soleant, dicite, quo modo potissimum Neæram meam debeam munerari. Tum illæ: Mittito ei versuum tuorum libellum, omni diligentia exornatum atque expolitum. At poëta: Immo vero vos ipsæ ite, ac librum ad eam perferte, meque apud ipsam in quam maxima gratia ponite.

8 *Versibus illa tuis*] Ita legendum est, non, ut antea, *meis*. Musæ enim ipsæ loquuntur.

19 *Si nostri mutua cura est*] *Si*, pro, 'an,' more Græco.

23 *Vir quondam, nunc frater*] Id quo modo acciderit, conjectura satis assequi non queo; ut, qui antea vir fuerat, nunc sit frater; idemque speret, quæ nunc soror est, aliquando conjugem fore; nisi forte id est, quod unum mihi venit in mentem: Tibullum, ipsum enim esse arbitror, qui se ficto nomine Lygdamum vocat, et hanc Neæram, quæcunque tandem est, nam hoc quoque nomen commenticium est; eos igitur fratrum aut sororum filios fuisse. Notum est autem, et eos, qui fratribus sororibusve editi sint, fratres vocari; et inter eos olim et legitimas et usitatas fuisse nuptias. Hanc igitur sororem suam videtur Tibullus aliquandiu in matrimonio habuisse; deinde casu aliquo intervenisse discessio. Sperabat autem Tibullus, nuptias denuo conglutinatum iri, idque toto pectore cupiebat. Hoc probabilius afferre nunc quidem nihil possum.

ELEGIA II.

1 *Qui primus*] Tantum dolorem esse dicit, quem capit e suo et Neæræ dissidio, ut mortem sibi ex eo imminere præsentiat.

8 *Tot mala perpessæ*] Versus hic in quibusdam veteribus libris ita legitur: *Tot mala perpessæ tot superesse meæ:* in aliis, *Tot mala perpessæ tædia nata meæ*. Ego hoc posterius verum puto: et ita expono. Non est mihi pudor vera loqui, ac fateri, natum esse in animo meo vivendi tædium, ex quo tot perpessus sum mala.

29 *Dolor huic et cura*] Nihil horum verborum sententia, ut mihi quidem videtur, apertius: sed tamen sunt, qui etiam media in luce offendant, locumque hunc, non intelligendo, corrumpant. Hoc igitur dicit:

Dolor et cura, quam concepit ex Neæra conjuge erepta, fuit ei caussa perire, id est, caussa pereundi.

ELEGIA III.

1 *Quid prodest*] Negat sibi quicquam distracto a Neæra esse jucundum: seque mori cupere, ni spes sit, fore ut illa redeat.

Quid prodest] Quid prodest, tam sæpe petiisse a Diis, ut tecum vitam exigere liceret, si id nunc non datur?

21 *Non opibus*] Præclara sententia, cui similis est illa Varronis; 'Non fit thesauris: non auro pectu' solutum.' Sed in verbo, *levantur*, est homonymia; alio enim modo levari mentes, dicimus, et alio curas.

ELEGIA IV.

1 *Di meliora*] Detestatur somnium, quo visus sibi erat audire ex Apolline, Neæram alterius viri amore captam esse: ipsiusque Dei verbis eam admonet, ne quod ejusmodi consilium capiat.

4 *Desinite in votis*] Suspicor legendum, *Desinite in vanis.*

5 *Divi vera monent*] In oraculis et in extispiciis veritas inest, non in somniis.

Venturæ nuncia sortis] Non vera nuncia, ut inepti exponunt; sed exta, nuncia venturæ sortis, vera monent.

6 *Tuscis*] Notum est, quantopere ea gens omni divinarum rerum intelligentia credita sit excellere.

9 *At natum in curas*] Ita est in meo vetere libro; et melius videtur, quam quod in aliis legitur, *Et vanum metuens.*

17 *Jam nox ætherium*] Describit tempus illud, quo vera somnia videri solent: ut e Theocrito et Horatio alibi docuimus.

20 *Solicitas deficit ante domos*] Qua hora ego nondum somnum videram, ea hora in domibus solicitis, id est, quas incolunt navi et industrii homines, nemo amplius dormit.

28 *Myrrhea*] Ita legendum est, non ut in aliis, *myrtea.* Horatius: 'Myrrheum nodo cohibente crinem.'

59 *Diversasque suas*] Lego, *Diversasque suis.*

80 *Hoc alium*] Ita emendavi e meo vetere libro, cum in aliis legeretur, *ac alium.* Est autem simile loquendi genus illi Horatiano: 'alium sapiente bonoque:' et illi: 'Qui species alias veris.' Ita enim legendum esse docuit nuper homo eruditissimus Dionysius Lambinus.

ELEGIA V.

8 *Laudandæ deæ*] Videtur exprimere voluisse epitheton ἐπαινὴν, quod Græci tribuunt Persephonæ. Hesiodus: Ἰφθίμου τ' Ἀΐδεω, καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης. Homerus: Κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν. Græci tamen Grammatici aliter id nomen interpretantur.

18 *Cum cecidit fato*] Eodem illo anno cum se natum significaret Ovidius, hoc eodem versu usus est; ita enim scribit: 'Editus hic ego sum; nec non, ut tempora noris, Cum cecidit fato consul uterque pari.'

21 *Parcite, pallentes undas*] Sic supra: 'pallida Ditis aqua.' In aliis, *umbras.* Et sic Virgilius: 'Pallentes umbras Erebi.'

29 *At vobis*] Inepte in aliis legebatur: *Atque mihi.* Ego mei veteris libri scripturam repræsentandam curavi.

ELEGIA VI.

25 *Illaque, si qua est*] Libri veteres, *illaque sic qua.* Ego legendum puto *illaque sicca.*

62 *Tu puer et liquidum*] Malim, *Tu puer huc liquidum.*

ACHILLIS STATII

IN TIBULLUM COMMENTARIUS.

LIBER I.

ALBIO TIBULLO quod prænomen fuerit, non constat, cum Romanum equitem tria habuisse nomina necesse sit. Fulgentius Placiades, in expositione antiquorum sermonum, Flacci Tibulli cujusdam meminit, comœdiarum scriptoris. Quos autem sequi atque imitari Tibullus inprimis studuerit, declarat Diomedes Grammaticus, apud quem sic est: 'Elegias præcipui scripserunt apud Romanos Propertius, Tibullus, Gallus, imitati Græcos, Callimachum et Euphorionem.' Atque alibi idem: 'Tibullus, Gallus, Bibaculus, imitati Callimachum et Euphorionem.' Quis enim Tibullus fuerit, et ex ejus, quam alii scripserunt, vita potest intelligi; et quam sit idem hoc ipso in genere scriptor excellens, mollissimi ejus versus ostendunt, et gravissimorum auctorum testimonia declarant. Certe quidem Martialis Elegiæ scriptorem significare cum vellet, periphrasi est usus, Tibullo ipsi perhonorifica: est enim apud illum in lib. IV. 'Cum sis improbior Massiliane, Quam qui compositos metro Tibulli In Stellæ recitat domo libellos.' Eum enim honorem Tibullo detulit, qui Græcis Poëtis tribui solet, cum eorum nomine, quo maxime sint usi ipsi, genus carminum appellatum, fuisse legimus. Est illud autem mea quidem sententia animadversione non indignum, singulos Poëtæ hujus libros singulis diversisque amicarum ejus, aut alterius alicujus, nominibus esse distinctos. In primo enim libro frequens atque unum omnino nomen, Delia. In secundo, Nemesis. In tertio, Neæra. Quartus denique liber Cherinti ac Sulpiciæ amores fere continet. At Ovidius in Elegia de Tibulli morte, Deliæ Nemesisque tantum meminit: quo major esse in amore Propertii laus videtur, qui una Cynthia contentus vixit; quasi enim Tibulli multos non probans amores dixit: 'Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.' Et Ovidius: 'Vel tua, cujus opes Cynthia sola fuit.'

ELEGIA I.

2 *Et teneat culti jugera magna soli*] In veteribus libris pro *magna*, *multa*, legebatur: quæ lectio eo esse probabilior videtur, quod eo modo multi omnino, iique optimi scriptores locuti sunt. Idem enim in lib. II. Eleg. 3. 'Ut multo innumeram jugere pascat ovem:' aut, ut paullo etiam melius est in veteri libro: 'Ut multa innumera jugera pascat ove.' Et lib. III. 'Aut ut multa mei renovarent jugera tauri.' Ovid. in IV. de Ponto: 'Et teneat glacies jugera multa freti.' Cicero similiter in Ver. lib. V. 'Nec id solum actum est, ut hi minus multis jugis arent.' Et 'pauca' jugera, non 'parva,' dici fere solent ab Horat. III.

Ode 16. 'Silvaque jugerum Pancorum.' A Vergilio Georg. IV. 'cui pauca relicti Jugera ruris erant.' Ab Ovidio: 'Mænia, quæ campi jugera multa tenent.' Atque Fast. III. 'Jugeraque inculti pauca tenere soli.' A Martiali in I. 'Hoc nemus æterno cinerum sacravit honore Frenius, et culti jugera pauca soli.' Græci sic copiosum hominem significant. Basil. de Capienda e Paganorum Scriptis Utilitate: Ἡμῖν δὲ ἄρα εἰ μὴ τὰ Πυθίου τοῦ μυσοῦ προσείη τάλαντα καὶ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα.

3 *Quem labor adsiduus vicino terreat hoste*] Hujus, inquit, sunt amplæ possessiones, qui militiam tolerat; post victoriam enim militibus agri hostiles dividi solebant, ut et veteranis in coloniam deductis quantum ad alendum esset satis agri dabatur. Terreri autem vicino hoste, sub ipsumque conflictum etiam fortissimi viri solent. Auctor in Problematis Aristotelis.

4 *Martia cui somnos classica pulsa fugent*] In eandem sententiam Horat. in Epod. II. 'Nec excitatur classico miles truci.' Ea vero nocturna etiam fuisse signa, Silii Italici verba in lib. IX. demonstrant illa: 'Nocturnaque classica velle.' Sed apud Stobæum cum multa similia Bacchilidis et huic apta loco atque sententiæ, tum illud maxime: χαλκέων Δ' οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος Ἀπὸ τῶν βλεφάρων ἅμος, ὃς θάλπει κέαρ.

5 *Me mea paupertas*] Et tamen divitem illum fuisse videtur Horatius significare, cum dicit: 'Di tibi divitias dederant.' Nisi alium potius Albium illum volumus intelligere, de quo alibi etiam dixerit: 'Stupet Albius ære.'

6 *Dum meus adsiduo luceat igne focus*] Hinc scilicet duxit, quod de Tibullo dixit Statius in Silvar. lib. I. 'Divesque foco lucente Tibullus.' Alii aliud, ut qui aquam inprimis laudat, Tibullus ignem maximi facit, idque præcipuum esse domus ornamentum sæpe significat. Homerus: Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. Atque alibi: Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἴδεσθαι. Martialis lib. X. 'Focum perennem' dicit, τὸ ἀέναον πῦρ, exprimens; quod Adsiduum dicit Tibullus. Erat autem in veteribus libris pro, *adsiduo*, *exiguo*: quod ei, quam tantopere amplectebatur, tenuitati convenit. Virg. 'ignem exiguum' dixit in Georg. 'Et quamvis igni exiguo properata maderent.' Sed si Adsiduum malumus ἀέναον intelligamus. Sin illud malumus, luculentum caminum, quo utendum Trebatio in hibernis Cicero censebat.

7 *Ipse seram teneras maturo tempore vites*] Tempestive. Eodem fere modo Propertius in III. ad Bacchum: 'Ipse seram vites, pangamque ex ordine colles.'

8 *Grandia poma manu*] Exquiri enim solent poma ad serendum, vel odore vel magnitudine præstantia.

10 *Et pleno pinguia musta lacu*] De lacu vini post lib. II. in illud: 'Tu quoque devotos Bacche relinque lacus.'

11 *Nec veneror*] Veneramur, cum etiam aliquid a Deo precamur: quo sane modo dictum mi videtur illud a Vergilio Georg. I. 'Imprimis venerare Deos.' Et a Julio Capitolino in Marci Antonini Philosophi Vita: 'Qui cum Lucillam matrem Marci in viridario venerantem simulacrum Apollinis vidisset.' Multa omnino sunt apud Ciceronem ejus rei testimonia.

Seu stipes habet] Cujusmodi stipiti Pompeium comparans Lucanus scripsit lib. I. 'Qualis frugifero quercus sublimis in agro Exuvias veteres populi, sacrataque gestans Dona ducum; nec jam validis radicibus hærens, Pondere fixa suo est; nudosque per aëra ramos Effundens trunco, non frondibus efficit umbram. Sed quam-

vis primo nutet casura sub Euro, Tot circum silvæ firmo se roborc tollant, Sola tamen colitur.' Et eodem genere est illud Quintiliani lib. x. 'Ennium sicut sacros vetustate lucos adorcmus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantam rcligioucm.'

12 *Seu vetus in trivio florida serta lapis*] In veteri libro Guidonis Ascanii Sfortiæ Cardinalis, et Vaticano altero, *florea*, non *florida* legitur. In eodem tamen libro post, illo in versu, 'Cum posti florida serta darem,' nihil est immutatum. Ejusmodi *florea serta* vulgus Italiæ nunc *festoni* vocat: ab eo scilicet, quod Poëtæ festas frondes in hoc genere dicunt. Quod autem *in trivio* dixit, Compitalia, opinor, ipsa intellexit; qui dies, ut Varro auctor est, Laribus sacer erat. Lares vero ipsi, ut Festus tradit, amplissimis coronis ornabantur, quos ornari bis in anno Augustus instituit. Auctor Tranquillus. Ejusmodi lapidem intelligens Propertius dixit: 'Et quicumque sacer qualis ubique lapis.' Trivia vero ipsa τριόδους videtur dixisse Moschus de amore fugitivo: Εἴ τις ἐνὶ τριόδοισι πλανώμενον εἶδεν ἔρωτα.

13 *Novus educat annus*] Aut aliarum gentium rationem secutus novum annum ab autumno incipientem intellexit, aut a novo fructuum proventu et copia novum dixit; redeuntem scilicet, atque in se sua per vestigia volutum.

14 *Libatum agricolæ ponitur ante Deos*] Hoc est, quod Græci dicunt τὰς ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι. Sic enim Porphyrius loquitur Περὶ Ἀποχῆς τῶν Ἐμψύχων. In veteribus, quos vidi, libris est: *Libatum agricolæ ponitur ante Deum.* In Angeli Colotii libro fuisse intellego: *Libatum agricolam ponitur ante Deum.* Illud non improbandum: hoc videtur esse rectius; nam et agricolas et ruricolas dictos ipsos Deos demonstrat. Idem lib. II. 'Redditur agricolis gratia Cælitibus.' Atque hoc ipso in lib. 'Ille Deo sciet agricolæ.' Et Ovid. Trist. I. 'Et te ruricola Lampsace tuta Deo.' Atque haud satis scio an hi dicti sint etiam Græcis, νόμιοι θεοὶ, ut non unius Apollinis, aut etiam Jovis nomen id fuerit. Romæ enim in Melnorum domo in veteri saxo inscriptum sic erat:

NOMIOIC ΘEOIC
IOYΛIOC
MAIOP
ANTONINOC

Legi autem possit etiam, *Agricolæ Deo.* quo modo Propertio dictum lib. IV. videtur illud in fabula Vortumni: 'Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter Impositus fronti langueat ante meæ.' 'Ponere' autem, hoc modo, et 'Figere' sæpe posuerunt optimi scriptores. Propertius lib. II. 'Suscipere et Vencri ponere vota juvat.' Julius item Obsequens in Appii Claudii et M. Perpernæ Consulatu: 'Sacrificatum tum a Romanis; donaque in templo posita.' Propertius item lib. II. 'Figendi' verbo sic usus dixit: 'Magna ego dona tua figam Cytherea columna.' Et Vergilius: 'Suspendive tholo, aut alta ad fastigia fixi.' Livius in XXXIV. ab U. C. 'Et ante fixa fictilia Deorum inridentes:' *ante Deum* autem non sine ritu ac cærimonia dixit. Idem enim lib. II. 'Carmen ut ornatos diceret ante Deos.' 'Ponere ante,' sic quoque dixit Horat. in II. Sat. 'Aut positum ante mea quia pullum in parte catini,' &c.

15 *Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona*] Tibi dicetur, consecretur. Idem alibi: 'Tota tibi est hodie.' De nostro vero rurc propterea, opinor, dixit, quod fruges, aliunde per vim raptas, Dis offerre nefas erat: cujus rei auctorem adducit Porphyrius. Festus Pompeius Præmetium esse scribit, quod prælibationis caussa ante metitur. Cujusmodi corona

hujus loci e frugum texta primitiis videtur esse: ac propterea legendus ille superior versus ita fortasse sit: *Libatum agricolæ ponitur ante Deo.* ut intellegatur *ante libatum*, et, ut Festus loquitur, 'prælibatum.'

17 *Pomosisque ruber custos ponatur in hortis, Terreat ut sæva falce Priapus aves*] Custos Priapus hortorum esse dicitur; itaque vel ex hoc loco emendemus licet Bibaculi Hendecasyllabum apud Tranquillum de Illustribus Gramm. 'Et illos custodis videt hortulos Priapi,' non, ut vulgo legunt, 'custodes.' Sed erat hoc loco in veteri libro, *Terreat et sæva.*

19 *Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis agri Custodes fertis munera vestra, lares*] 'Felicem' dicit fertilem, ac fructuosum. *Fertis munera*, ut et Græce Theocrit. Μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἄθλον ἀποισῇ. Lares vero, ut supra diximus, hi sunt qui in agris colebantur, ac propterea 'Compitales' Suetonio dicuntur in Octavii Augusti vita. Scribit enim: 'Compitales Lares ornare bis in anno instituit, vernis floribus, et æstivis.' Sed idem lib. IV. ad Messallam, vicem suam, ac fortunæ commutationem dolens: 'quamvis Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget. Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea fecundis indeficientia mensis, Cuique pecus denso pascebant agmine colles, Et domino satis, et nimium furique lupoque; Nunc desiderium superest.'

21 *Tunc vitula*] Lustratio tum fiebat majoribus hostiis, res cum esset ipsa amplior.

23 *Cadet vobis*] Immolabitur. Callimachus ἐν δὲ πόληϊ Θῆκε τελεσφορίην ἐπετήσιον, ᾗ ἐνὶ πολλοὶ Ὑστάτιον πίπτουσιν ἐπ' ἴσχιον, ὦ ἄνα, ταῦροι. Idem Tibull. I. 5. 'nec illis Semper inarato taurus cadit hostia cornu.' Et Ovid. Amor. III. 'Pro reditu victima vota cadit.'

23 *Quam circum rustica pubes Clamet*] Multi omnino libri *Clamat;* morem ut illum veterem fuisse significet. Virg. Georg. I. verbis simillimis eadem de re utitur: 'Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges, Omnis quam chorus, et socii comitentur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta.' Quo loco Servius apte ad hunc etiam locum interpretans illud: 'Et Cererem clamore vocent in tecta.' 'Invocant,' inquit, 'copiam frumentorum.' Quod autem, 'vocent,' dixit Virgilius, hoc quoque priorem lectionem *Clamet* plane confirmat.

24 *Et bona vina*] Bona, non sine religione posuit. Sic etiam 'bonæ fruges,' 'bona Juno,' et 'bona verba' dicuntur.

25 *Jam modo non possum*] Id est, possum. Terentius in Phormione: 'Is senem per epistolam pellexit modo non montes aureos pollicens.' Sed impedire sententiam videtur, quod sequitur, *Nec semper, &c.* Sed notandum illud, non sic, 'modo nec' dici, quo modo dicitur, *modo non;* namque *modo non*, quod valet 'propemodum,' aut 'prorsus,' adfirmative ponitur, recte sic cum verbo *possum* jungitur: et idem verbum cum *nec* conjunctum plane negat, quasi dicat: Possum omnino parum contentus vivere, nec longæ viæ semper esse deditus. Itaque et Terentius, ut supra posui, locutus est; et Virg. Æn. IX. 'Sed periisse semel satis est, peccare fuisset Ante satis, penitus modo non genus omne perosos Femineum.' Et Quintilianus in Proœmio libri primi, 'modo non,' adfirmans posuit: 'Quis enim non de justo, æquo, ac bono, modo non et vir pessimus, loquitur?'

29 *Tenuisse bidentem*] Veteres libri etiam multitudinis numero, *bidentes.*

30 *Increpuisse*] Virg. eodem modo 'increpitare' dixit.

31 *Non agnamve sinu pigeat, fetumve capellæ*] In veteribus libris: *agnamque, fetumque.* et pro *pigeat*, repetitum, *pudeat.*

33 *At vos exiguo pecori, furesque lupique, Parcite*] Idem lib. IV. ad Messallam: 'Et domino satis et nimium furique lupoque.'

34 *De magno est præda petenda grege*] Abest a quibusdam veteribus libris *est.*

36 *Et placidam soleo spargere lacte Palem*] *Palen*, Græco accusativo, in non nullis veteribus libris legitur. Ovidius idem significans dixit: 'Et tepido lacte precare Palem.'

37 *Nec vos e paupere mensa*] In veteribus multis libris, *Neu vos*, et *de paupere.* Porphyrius autem lib. II. περὶ Ἀποχῆς τῶν Ἐμψύχων parcitatem, aut frugalitatem potius illam veterum multis omnino verbis persecutus ad Antiphanis, Menandri, Sophoclis testimonia addit deinde Theophrasti hoc: Διὰ πολλῶν δὲ ὁ Θεόφραστος τῶν παρ' ἑκάστοις πατρίων ἐπιδείξας ὅτι τὸ παλαιὸν τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' εἰπὼν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σπονδῶν ἐξηγῆται τοῦτον τὸν τρόπον· τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱερῶν νηφάλια παρὰ πολλοῖς ἦν· νηφάλια δέ ἐστιν, τὰ ὑδρόσπονδα, τὰ μετὰ ταῦτα μελίσπονδα· τοῦτον γὰρ ἕτοιμον παρὰ μελίττων πρῶτον ἐλάβομεν τὸν ὑγρὸν καρπόν· εἶτ' ἐλαιόσπονδα, τέλος δ' ἐπὶ πᾶσιν τὰ ὕστερον γεγονότα οἰνόσπονδα. Quæ Theophrasti verba hoc de genere Poëtarum versus illustrant.

39 *Fictilia antiquis*] Veterem Romanorum morem declarat, opinor, Dionysius Halicar. Dis cœnas in sacris Laribus superque mensas ligneas, canistris atque fictilibus, apponendi. Idem Tibullus Eleg. 10. 'nec bella fuerunt Faginus astabat cum scyphus ante dapes.' In divitiis habita fictilia, Martialis etiam significat: 'Lautus erat priscis Porsena fictilibus.' Fictiles etiam Deos ipsos faciebant. Propertius lib. IV. 'Fictilibus crevere deis hæc aurea templa.' Et Juvenalis Sat. XI. 'Fictilis et nullo violatus Jupiter auro.' Plinius lib. XXXIV. 'Mirumque mihi videtur, cum statuarum in Italia tam vetus origo sit, potius lignea aut fictilia Deorum simulacra in delubris dicata usque ad devictam Asiam, unde inrepsit et luxuria.' Et lib. XXXV. 'Nec enim tum effigies Deum erant laudatissimæ, nec pænitet nos illorum qui tales coluere. Aurum enim et argentum ne Dis quidem conficiebant: durant etiamnum plerisque in locis talia simulacra. Fastigia quidem templorum in urbe crebra et municipiis mira cælatura et arte firmitateque ævi sanctiora auro, certe innocentiora. In sacris quidem etiam inter has opes, non murinis, crystallinisve, sed fictilibus prolibatur sympullis.' Idem Tib. post: 'Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos: Sic veteres ædes incoluistis avi. Tum melius tenuere fidem, cum paupere cultu Stabat in exigua ligneus æde Deus.'

40 *De facili*] Parabili. Sic Horat. 'facilem Venerem' dixit.

43 *Satis est requiescere lecto*] Hoc quoque magni faciens Catullus: 'Desideratoque acquiescimus lecto.'

44 *Solito membra levare toro*] Est in veteri libro, *referre*, non *levare;* ut idem sit quod reddere vel quieti, vel, quod malim, labori.

48 *Securum somnos igne juvante sequi*] *Imbre* in veteribus non nullis. Versus vero ipsi Sophoclis, qui adducuntur a multis, sunt in Græcorum sententiis περὶ ναυτιλίας· Τί τούτου χάρμα μεῖζον ἂν λάβοις ποτὲ Τῆς γῆς ἐπιψαύσαντα καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί; Illud vero ipsum quod Securum dixit, omnino exprimit εὐδούσην φρένα.

50 *Et tristis ferre potest pluvias*] Horat. 'nec tristes hyadas.'

51 *O, quantum est auri pereat, potiusque smaragdi*] Ordo verborum alius in veteri libro, isque concinnior, et

facilior ad intelligendum : *O quantum est auri potius percatque smaragdi.* Sed pro *pereat*, legendum censeo, *pereant.*

54 *Ut domushostiles præferat exuvias*] Hoc e genere sunt et Propertii illa : ‘ Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes, Atque onerare tuam fixa per arma domum.’ Et illa Suetonii : ‘ Domus priscorum ducum arserunt, hostilibus adhuc spoliis adornatæ.’

55 *Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ*] Ut Philippum apud Horat. vincla mercenaria.

57 *Non ego laudari cupio*] Magno consensu libri veteres, *curo* pro *eupio.*

60 *Et teneam moriens deficiente manu*] Ovidius in Elegia de Tibullo, totidem verbis : ‘ Me tenuit moriens deficiente manu.’ Atque hic quoque ‘ Te,’ pro, ‘ Et,’ in veteribus libris.

61 *Arsuro positum me, Delia, lecto*] Compositum. Hoc de lecto, et illud Proper. in II. ‘ Nec mihi tum fulcro sternatur lectus eburno, Nec sit in Attalico mors mea fixa toro.’

62 *Tristibus et lacrimis oscula mixta dabis*] Propert. ‘ Osculaque in gelidis pones suprema labellis.’

63 *Non tua sunt duro præcordia ferro Vincta*] In multis veteribus pro *Vincta, Juncta :* quæ varietas in similibus his verbis scribendis sæpe exsistit. Sic apud Virgil. illud : ‘ an nunquam tibi fistula cera Juncta fuit ?’ In veteri tamen libro ‘ Vincta ;’ quod non recusarem, nisi Tibulli auctoritas apud me pluris esset, quam scriptoris librarii fides. Ille enim lib. II. sic : ‘ Fistula cui semper decrescit arundinis ordo : Nam calamus cera jungitur usque minor.’

Non tua sunt duro præcordia ferro Vincta] Homerus Iliad. Ω. σιδήρειον ἦτορ dicit.

64 *Nec in tenero stat tibi corde silex*] Ennius apud Festum Pompeium : ‘ Lapideo sunt corde multi, quos non miscret neminis.’ Et Ovidius : ‘ Et tua sunt silicis circum præcordia venæ, Et rigidum ferri semina pectus habet.’

67 *Sed parce solutis Crinibus, et teneris, Delia, parce genis*] Sic Ovidius : ‘ Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos.’

69 *Interea dum fata sinunt*] Notum Catulli illud, eandem in sententiam : ‘ Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,’ &c.

71 *Jam subrepet iners ætas*] Sic Juvenalis : ‘ obrepit non intellecta senectus.’

Nec amare decebit] Ovidius : ‘ Turpe senex miles, turpe senilis amor.’

72 *Dicere nec cano blanditias capiti*] Haud paulo melius in veteribus libris : *Dicere nec cano blanditias capite :* id est, nos jam canos. Canum vero caput sic dixit, ut et Catullus : ‘ Suscitat et cano vulturium capiti.’ Lucianus in Alexandro πολιὸν ἄνδρα sic dicit : Οὔτε ἰατρῷ πρέποντα, οὔτε πολιῷ ἀνδρὶ ποιῶν.

77 *Ego composito securus acervo*] In cellis, vel promptuariis.

78 *Dites despiciam*] Quibusdam in veteribus libris ordo hic, *Despiciam dites.* Aptissime vero ipsam significat αὐτάρκειαν· quem Sotades apud Stobæum μέσον βίον appellat ; apud quem multa in hanc sententiam. Idem alibi : ‘ Et regum magnæ despiciantur opes.’

ELEGIA II.

1 *Adde merum*] Sic lib. III. etiam loquitur : ‘ I, puer, et liquidum fortius adde merum.’ Et Martial. lib. X. ‘ Addat cum mihi Cæcubum minister.’ Et idem in Xeniis : ‘ adde Falerna, puer.’

Vinoque graves compesce dolores] Magno omnes consensu libri veteres pro *graves, novos,* id est maximos, mirabiles. quo modo, opinor, Poëta dixit : ‘ Pollio et ipse facit nova carmina.’

3 *Neu quisquam multo tempora Baccho*] Sic post, Elegia 7. ‘ et multo

tempora funde mero.' Quamquam in veteribus libris fere omnibus *percussum*, non *perfusum*. Cujusmodi est Ovidianum illud: 'Aleaque et multo tempora quassa mero.' Et Euripideum illud in Cyclope: Ἄλλην ἔδωκα κύλικα Γινώσκων ὅτι τρώσει νῦν οἶνος.

4 *Dum requiescit amans*] Veteres libri omnes sic, ut olim Aldus, *amor*, non, *Amans;* quale et Catullinum illud: 'Credo ut tum gravis acquiescat ardor.'

6 *Clauditur et dura janua firma sera*] Pro *firma* fere in veteribus libris, *fulta;* quo modo Ovidius: 'Atque erit opposita janua fulta sera.' Idem tamen Tibullus post, in Elegia 8. 'Quæcumque opposita est janua firma sera.' Sed ibidem tamen veteribus in libris pro, 'firma, 'dura' legebatur.

7 *Janua difficilis dominæ*] Convitiari januis amantes solent. Propertius ad januam: 'Te non ulla meæ læsit petulantia linguæ, Quæ solet irato dicere tota loco.' In veteribus autem libris melioribus, non *dominæ*, sed *domini:* itaque lenonem ipsum forte intelligit.

10 *Nec furtim verso cardine aperta sones*] *Furtim verso;* tacite. Idem post in Eleg. 1. 'Cardine nunc tacito vertere posse fores.' Sed pro, *Nec*, *Neu*, fere in omnibus libris.

11 *Et mala si qua tibi dixit dementia nostra*] Si quid iratus contumeliosum dixi. Cujusmodi est Sophocleum illud in Œdipo Tyranno: Ἀλλ' ἦλθε μὲν δὴ τοῦτο τοὔνειδος τάχ' ἂν Ὀργῇ βιασθὲν μᾶλλον, ἢ γνώμῃ φρενῶν.

12 *Capiti sint precor illa meo*] Sic olim quasi proverbio dicebant. Cælius in Epist. ad Cic. 'Te ad IX. Cal. Jun. subrostrarii, quod illorum capiti sit, dissiparant perisse.' Seneca in IV. Epist. idem prope, quod Tibullus: 'Quidquid,' inquit, 'mali dixi, mihi, et capiti meo.'

13 *Te meminisse decet, quæ plurima voce peregi Supplice*] Supplicem vocem ἱκετηρίδα φωνὴν sæpe in hymnis Orphens dicit. Sed est in libris vett. *Et*, non, *Te*.

14 *Cum posti florida serta darem*] Janua apud Propertium lib. I. 'Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.' Et Ovid. Rem. Am. I. 'Effice nocturna frangatur janua rixa; Et tegat ornatas multa corona fores.' In Sfortiæ libro, non *darem*, sed *dabam*.

16 *Audendum est: fortes adjuvat ipsa Venus*] Hoc vero totum non est hujus poëtæ γνήσιον, quamquam scriptis in libris legatur. Ovidii certe simillima sunt illa Fast. II. 'Exitus in dubio est; audebimus ultima, dixit. Viderit, audentes forsque Venusque juvat.' Et Met. X. 'Audentes Deus ipse juvat,' de Atalanta atque Hippomene. De amore Euripides in Hippolyto: Ἔχω δὲ τόλμης καὶ θράσους διδάσκαλον Ἐν τοῖς ἀμηχάνοισιν εὐπορώτατον, Ἔρωτα, πάντων δυσμαχώτατον θεόν. Claudianus ad Probinum: 'Fors juvat audentes, prisci sententia vatis.'

17 *Seu quis juvenis nova limina temptat*] Pro *juvenis*, in multis, *juvenum: nova* vero *limina* dicit, pro novo amatore. Si quis recens amator ad novas fores accessit.

18 *Seu reserat fixo dente puella fores*] Dentem pro clavi posuit, partem pro toto. Germanicus in Prognosticis: 'Qualis ferratos subicit clavicula dentes, Succutit et foribus producit vincula claustri.'

19 *Molli decedere lecto*] In uno libro, *discedere*.

20 *Illa pedem nullo ponere posse sono*] Crepitus pedum is a Cicerone dicitur; ergo sine sono, silentio. Sic Columella de cultu hortorum: 'Invigilate, viri, tacito nam tempora gressu Diffugiunt, nulloque sono convertitur annus.' Idem opinor Tibullus alibi: 'Et strepitu nullo posse referre pedem.'

21 *Nutus conferre loquaces*] In veteribus libris etiam *proferre* pro, *conferre*. Simile huic illud Ovidianum:

‘ Me spectet, nutusque meos, vultumque loquacem.’

22 *Blandaque compositis addere verba notis*] Est in veteribus libris non *addere*, sed *abdere;* in aliis *reddere*. Ovid. Amor. III. in eandem sententiam: ‘ Quid juvenum tacitos inter convivia nutus, Verbaque compositis dissimulata notis?’ Ex quo intelligitur legendum potius, *abdere*. Simillima, totumque hunc locum illustrant, veteris Poëtæ illa: ‘ Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, et commutem facit, alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervellit pedem, alii dat annulum spectandum a labris, alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito notas.’

23 *Decet hoc omnes*] In veteribus libris erat *docet*.

**Tenebris*] De nocte. Idem alibi: ‘ Hæc mihi te adducit tenebris.’

**Securum in tenebris me facit ipsa Venus*] Est in veteribus libris: κίβδηλον tamen existimatur; commentum enim esse Aurispæ cujusdam dicitur. Pontani fuerat: *Usque meum custos ad latus hæret amor*. In nonnullis libris fuerat: *Non mihi nocte sopor, non mihi nocte quies*. In aliis erat, quod putatur rectius: *Ille Deus certæ dat mihi signa viæ*. Quod si est, *Ipse* pro *Ille* legi malim. Sed in hac varietate, et importunorum hominum licentia, suspecta mihi sint omnia, potiusque sit ἐπιχαρμεῖον illud ἀπιστεῖν. In libro Sfortiæ legebam: *Præsidio noctis sentio adesse Deam*.

27 *Quisque amore tenetur, eat tutusque sacerque Qualibet*] Propert. lib. III. eandem in sententiam: ‘ Nec tamen est quisquam sacros qui lædat amantes, Scironis media sic licet ire via; Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris, Nemo adeo, ut noceat, barbarus esse solet.’ Philostratus in Vita Leonis sophistæ, inermes amantes esse, Leonis ipsius verbis docet: Οὐ γὰρ πολεμικῶν ὀργάνων, ἀλλὰ μουσικῶν οἱ ἐρῶντες δέονται. Sed est in manuscriptis pro *Qualibet*, *Quolibet*.

28 *Insidias non timuisse decet*] In libro Sfortiæ *Nec timuisse*.

29 *Non mihi pigra nocent hibernæ frigora noctis*] Pigra frigora, ab affectu. Sic opinor a Poëtis ‘ pigrum gelu,’ vel quod stet.

32 *Et vocet ad digiti me taciturna sonum*] In Vaticano *tacitura*. Velius Longus de Orthographia, idem significans: ‘ Deinde, Quid, Quod, et voces non simplices, habent tamen significationem, quamvis scribi non possint; nam et digitorum sono pueros ad respondendum ciemus.’

33 *Seu vir, seu femina fias*] In veteri libro *fiat*.

34 *Celari vult sua furta Venus*] Sappho, in asmate quodam, in nectendis et inveniendis dolis ingeniosissimam artificem δολόπλοκον vocat. Ovid. Art. Am. II. in eam sententiam, ‘ Præcipue Cytherea jubet sua sacra tacere, Admoneo veniat ne quis ad illa loquax. Condita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant; Attamen inter nos medio versantur in usu, Sed sic inter nos, ut latuisse velint.’

35 *Neu strepitu*] In quibusdam libris *Ne strepitu*.

36 *Neu prope fulgenti lumina ferte face*] Quam de nocte manibus pueri gestare consueverunt. Propert. lib. I. ‘ Ebria cum multo traherem vestigia Baccho, Et quaterent sera nocte facem pueri.’

37 *Si quis et imprudens adspexerit*] In veteri libro, qui Marcelli Pont. Max. fuit, et in Vaticano, *Si quid*, non, *Si quis*.

40 *Is sanguinem natam*] Cruenta ejus origo non lenem sui violatoribus illam fore declarat. Sic Ovidius de simiis ex Gigantum sanguine natis: ‘ sedet illa propago, Contemtrix superum, sævæque avidissima cædis, Et violenta fuit, scires e sanguine natam.’

Is Venerem e rapido sentiet esse mari]

Idem lib. III. ' Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti.' Feroeissimi enim sunt e mari geniti. A. Gellius lib. XV. cap. 21. ' Feroeissimos, et immanes, et alienos ab omni humanitate, tamquam e mari genitos, Neptuni filios dixerunt, Cyclopa, et Cercyona, et Lestrygonas.' Seneca in Hippolyto de Venere: ' Diva non miti generata ponto.' Non nulla hic quoque varietas; in veteribus enim libris etiam sic: *Is Venerem e rapido sentiat esse mari.*

41 *Ut mihi verax Pollicita est magico saga ministerio*] In Vaticano est, pro *Pollicita, Sollicita;* ut sit: Magam ipsam vereri, ne tuus huic credat conjux. Ejusmodi sit illud fortasse Ovidii: ' Sollicitor nullos esse putare Deos.' Aut illud potius ejusdem Tibulli in Eleg. 5. ut est in veteribus libris: ' Carmine cum magico pertimuisset anus.'

44 *Fulminis hæc rapidi carmine vertit iter*] Magno consensu libri veteres, non *Fulminis*, sed *Fluminis.* Ut et apud Ovidium, qui totidem prope verbis hunc ipsum locum ita tractat: ' Illa reluctantem cursu deducere lunam Nititur, et tenebris abdere solis equos. Illa refrenat aquas, obliquaque flumina sistit, Illa loco silvas, vivaque saxa movet. Per tumulos errat, sparsis discincta capillis, Certaque de tepidis elicit ossa rogis.' Medea quoque apud eundem Ovid. eodem modo: ' cum volui ripis mirantibus amnes In fontes rediere suos.' Idem alibi apud Tibullum, si quis est, error inolevit similiter: ' Illis eriperes verbis mihi sidera cæli Lucere, et puras fulminis esse vias.' Legendum *Fluminis.*

45 *Hæc cantu finditque solum*] In veteri Sfortiæ libro, *Fuditque solum.* Sed illud rectius. Sic enim etiam Ovid. Remed. Am. 1. ' Me duce, non tumulo prodire videbitur umbra, Non anus infami carmine rumpet humum.' Ovid. in Elegiarum lib. 1. de Icna totum hunc locum pæne expressit: ' Illa magas artes, Æaeaque carmina novit, Inque caput liquidas arte recurvat aquas. Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo Licia, quid valeat virus amantis equæ. Cum voluit, toto glomerantur nubila cælo, Cum voluit, puro fulget in orbe dies. Sanguine, si qua fides, stillantia sidera vidi, Purpurens Lunæ sanguine vultus erat. Hanc ego nocturnas versam volitare per umbras Suspicor, et pluma corpus anile tegi. Suspicor, et fama est, oculis quoque pupula duplex. Fulminat, et geminum lumen ab orbe venit. Evocat antiquos proavos, atavosque sepulchris, Et solidam longo carmine findit humum.'

47 *Jam ciet infernas*] Omnes fere veteres libri non *ciet*, sed *tenet;* quod probandum videtur propter id, quod addit, *referre pedem.*

48 *Jam jubet adspersas lacte referre pedem*] Lycophronis interpres idem tradit.

50 *Cum libet, æstivo convocat orbe nives*] In nonnullis rectius opinor: *Cum libet æstivas convocat ore nives.*

51 *Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas*] In quibusdam veteribus libris, non *herbas*, sed *artes:* in quibusdam utrumque.

52 *Sola feros Hecates perdomuisse canes*] Lycophronis Interpres Sophronem auctorem adducit, Hecatæ canes immolari solitos, quod baubantes, latrantesque visa dissipent.

53 *Quis fallere posses*] Aut alios posses fallere, aut ipsa latere.

54 *Ter cane, ter dictis despue carminibus*] Infamis anus præcepta. Servius in illud Virgilii, ' Numero Deus impare gaudet,' quemcumque Superorum ternario numero delectari, scribit. De terna vero despuendi ratione, ac deprecatione, multa Plin. lib. XXVIII. e quibus hæc: ' Sed et alios efficaces ejus usus recognoscat vita: ita despuimus comitiales morbos, hoc est contagia regerimus,...veniam quo-

que a Deis spei alicujus audacioris petimus, in sinum spuendo. Etiam eadem ratione terna despuere deprecatione in omni medicina mos est, atque effectus adjuvare.' Deinde post: 'Salpæ torporem sedari quocumque membro instupente, si quis in sinum exspuat.' Quod propterea etiam posui, quod pertinere non nihil existimem ad illud in fine Elegiæ: 'Despuit in molles et sibi quisque sinus:' et quod hoc loco pro *despue*, quibusdam in libris, *exspue*. Idem Plinius lib. XXVI. carmen ejusmodi ter dicendum adducit totiens despuentibus: 'Experti adfirmavere, plurimum referre, si virgo imponatur nuda, jejuna, jejuno, et manu supina tangens dicat: Negat Apollo pestem posse crescere, quam nuda virgo restinguat, atque retorsa manu ter dicat, totiensque despuant ambo.' Vide proverbium, 'In sinum inspuere.' Dictis vero carminibus despuere illum jubet, ex anicularum consuetudine, de qua Theocriti Interpres in Θαλύσια sic scribit: *Φθύζειν δὲ τὸ πτύειν· εἰώθασι δὲ αἱ γραῖαι ὅταν ἐπᾴδωσιν ἐπιπτύειν.* Idem Tibullus post: 'Carmine cum magico præcinuisset anus.' Ex quo intelligimus, anicularum magicum fuisse ministerium. Quod autem dixit Theocriti Interpres, *ἐπᾴδειν*, valet, quod hoc loco 'canere,' et *ἐπῳδαὶ* idem omnino sunt, quod hoc in genere Carmina. Se quoque cæde putabant expiari cæsi sanguinem ter in os exspuentes. Sic enim de eo tradit Interpres Apollonii in illud Argon. lib. IV. *Τρὶς δ' ἀπέλειξε φόνου, τρὶς δ' ἐξ ἄγος ἔπτυσ' ὀδόντων.* Post multa enim alia deinde hæc: *Ἔπειτα τοῦ αἵματος αὐτοῦ λαβόντες τρὶς εἰς τὸ στόμα ἔπτυον· τοῦτο δὲ ἐποίουν πρὸς τὸ ἐξιλάσασθαι τὴν δολοφονίαν.* Euripides in Medea idem prope videtur significare, quod et Plinius: 'Si quem,' inquit Plinius, 'pæniteat ictus eminus cominusve illati, et statim exspuat in mediam manum, levatur illico percussus a pœna.' Euripidis sunt illa: *Προσπιτνεῖ νεκρῷ, Ὤμοξε δ' εὐθὺς, καὶ περιπτύξας χέρας Κινεῖ προσαυδῶν τοιάδε.*

56 *Non sibi, si in molli viderit esse sinu*] Veteres libri cum priore Aldina editione plane consentiunt; nec enim *sinu*, sed *toro* habent. In iisdem vero libris, pro *esse*, *ipse*.

57 *Tu tamen abstineas aliis*] Est in veteribus non nullis, non *tamen*, sed *tantum*.

58 *De me uno sentiet esse nihil*] Hoc quoque loco in veteribus libris non *esse*, sed vel *ipse*, vel *ille*.

59 *Nempe hæc eadem se dixit amores Cantibus, aut herbis solvere posse meos*] Rectum hoc quoque. Sed erat in veteri libro *fallere*, non *solvere*. Sicut et Virg. 'insanum si fallere possit amorem.' Sed idem Virg. Æn. IV. 'Hæc se carminibus promittit solvere mentes Quas velit, ast aliis duras immittere curas.' Et Horat. 'Solutus ambulat veneficæ Scientioris carmine.'

61 *Et me lustravit tædis*] Lustramentum per sacrificium atque incantationem: tertium illud non adhibet per veneficium. De lustratione magica etiam Ovid. Met. VII. 'Multifidasque faces in fossa sanguinis atra Tingit, et infectas geminis accendit in aris, Terque senem flamma, ter aqua, ter sulpure purgat.' Et lib. X. ejusdem operis: 'Sive aliquid nocuit, magico lustrabere ritu.' Idem post de lustratione cum sulpure: 'Ipseque te circumlustravi sulpure puro, Carmine cum magico præcinuisset anus.' Anus enim saga adhibebatur. Ovid. Art. Am. II. 'Et veniet, quæ lustret anus lectumque locumque, Præferat et tremula sulpur et ova manu.'

62 *Concidit ad magicos hostia pulla Deos*] Dis inferis, nigris, furvisque hostiis faciebant. 'Pullam hostiam' sic dixit, ut et Horat. 'pullam agnam,' I. Sat. 8. 'scalpere terram Unguibus, et pullam divellere mordicus

agnam.' Ad magicos vero Deos, id est, Dis magicis. Sic Ovid. 'Ponitur ad patrios barbara præda Deos.' Non possum hoc tempore deorum magicorum nomina commemorare, quæ sunt apud Interpretem Orationis Gregori Nazianzeni ejus, quæ inscribitur, Στηλητευτικός.

63 *Non ut totus abesset amor*] In veteri libro Sfortiæ, et Vaticano, haud paulo melius, ac numerosius, non *ut*, sed *ego: Non ego totus abesset amor:* cum superiore idem plane numerus: 'Quisquis amore tenetur, eat:' quo modo prius etiam Aldus ediderat. Ego, inquit, sacrificium dum fit ejusmodi, Deos orabam; non illud, ut amore omnino solveret, sed ut amaremus inter nos: nec enim, si possim maxime, te velim carere, teque non amare.

65 *Qui, te cum posset habere*] Veteres libri, quemadmodum et olim Aldus, *possit*, non *posset*. Sententia vero non dissimilis est Elegiæ 10. Sed *habere*, quod dixit, proprio in amore verbo est usus. Sic Virg. 'Postquam nos Amaryllis habet.' Et Terent. in Andria: 'Quis heri Chrysidem habuit?' quod et monuit Aristoteles, Περὶ τοῦ Ἔχειν.

67 *Victas agat ante catervas*] In triumpho. Legi etiam possit, *vinctas:* quæ mutatio his in vocibus alterius in alteram sæpe accidit. Hanc, opinor, lectionem confirmare videntur Nazarii verba in Panegyrico, Constantino Cæsari dicto: 'Non agebantur quidem ante currum vincti duces, sed incedebat tandem soluta nobilitas.' Nisi Reges tantum, ac duces ante currum vincti agebantur. Agere vero ante, quasi uno verbo composito Anteagere. Sic Virgil. Georg. III. 'Sævit, et, in lucem Stygiis emissa tenebris, Pallida Tisiphone morbos agit ante metumque.'

68 *Ponat et in capto martia castra solo*] Martia castra sic quoque dixit Manilius lib. IV. 'In bellum ardentis animos, et martia castra.'

69 *Totus et argento contextus*] Quis triumphantis habitus fuerit, e Dionysi Halicarnasei scriptis, aliorumque sciri potest. Sed in veteri libro hoc loco non *contextus*, sed *contectus*, erat.

71 *Ipse boves mea si tecum modo Delia possim Jungere*] Est et in veteri libro, *modo sim tecum*. Sed illud etiam valde concinnum. Ego, inquit, si tecum modo id faciam, possim boves jungere, et quæ sequuntur.

72 *Et insolito pascere monte pecus*] Distinctum in veteri libro, *in solito;* quod ipsum placet.

73 *Et te dum liceat*] In veteri libro Sfortiæ, *Et te cum liceat*. Sed illum probabilius.

74 *Mollis, et inculta sit mihi somnus humo*] In veteribus nonnullis, omnino melius: *Mollis in inculta sit mihi somnus humo*. Sic alibi Pedes dicit incultos: 'Expressa incultis uva dedit pedibus.' Senec. Epist. XIV. de primis illis mortalibus simillimis usus verbis, dixit: 'Mollem somnum illis dura tellus dabat.' Ovid. Art. Am. II. in eandem prope sententiam, in quam Tibul. 'Clausa tibi fuerit promissa janua nocte, Perfer, in inmunda ponito corpus humo.' At lib. III. patientiam quoque suam declarans: 'Ergo ego sustinui foribus tam sæpe repulsus Ingemnum dura ponere corpus humo.' Propert. lib. I. eodem modo, quo Tibullus hoc loco: 'Et datur inculto tramite dura quies.'

75 *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo*] Est in Sfortiæ libro pro *toro, solo*. Amorem vero secundum idem significans alibi: 'Felix, cui placidus leniter adflat amor.'

76 *Cum fletu nox vigilanda venit*] Idem post Eleg. 8. 'Est mihi nox multis evigilanda malis.'

77 *Nam neque tum plumæ*] Hoc enim totum est, somnos quod invitat leves.

79 *Non Veneris Magnæ*]Parum, multumve, deficit certe hoc loco aliquid.

Sic enim video et ab aliis hoc fuisse adnotatum, et meo quodam veteri libro admoneor, ut id putem; præsertim cum superiora, et quæ sequuntur, non usque quaque inter se cohæreant, nisi quis dicat ad querelam illum institutam redire; aut si quid hoc aptius illi in mentem veniat. Sed pro *Non*, est in veteribus libris *Num*, omnino melius; ut et olim Aldus edidit.

Veneris magnæ] Propert. lib. III. 'Et Veneris magnæ volvitur ante pedes.'

80 *Et mea nunc pœnas impia lingua luit*] Sic idem post in Eleg. 3. verba vocat 'impia,' dicta in Deos: 'Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Euripides in Hercule furente Ἀφρόνα λόγον dicit: Ἀφρόνα λόγον οὐρανίων μακάρων Κατέβαλ', ὡς ἄρ' οὐ σθένουσι θεοί. Et Rhianus μακάρεσσιν ἐπὶ ψόγον αἶνδν ἰάπτει. Sed erat etiam in veteribus libris, pro *luit*, *tulit*. Alii monent in veteribus etiam libris sic legi: *Ut mea nunc pœnas impia lingua luat.*

81 *Non feror incastus*] Hic quoque *Num* pro *Non* legendum, ex veteribus libris.

82 *Sertaque de sanctis eripuisse focis*] De sanctis altaribus: 'Fumida cingatur florentibus ara coronis.'

83 *Dubitem procumbere templis*] Lucret. 'Nec procumbere humi prostratum, et pandere palmas Ante Deum delubra.'

85 *Non ego tellurem*] Hi duo versus in veteribus libris post sequentes duos leguntur: itaque olim Aldus edidit.

86 *Et miserum sancto fundere poste caput*] Quod calamitatis est, magnique doloris argumentum: idque post Varianam cladem fecisse dicitur Octavius. Sed pro *sancto* in veteri libro Sfortiæ legebatur, *tacto*.

88 *Mox tibi non vanus sæviet ipse Deus*] In veteribus libris est: *Mox tibi non unus sæviet usque Deus.*

89 *Vidi ego, qui juvenum miseros lusisset amores*] In multis veteribus libris, non *juvenum*, sed *juvenem*; ut sit: Vidi ego juvenem, qui miseros amores lusisset, eundem post senem, &c. Idem alibi, non multum dissimili sententia: 'Vidi jam juvenem premeret cum serior ætas, Mærentem stultos præteriisse dies.' Quæ figura in optimis auctoribus insolens non est. In Sfortiæ libro, pro *lusisset*, *læsisset*.

91 *Et sibi blanditias*] Id vero esse miserrimum, ille docet senarius: Τέρων ἐραστὴς ἐσχάτη κακὴ τύχη. Quo de alienissimo ad amandum tempore plura post in Eleg. 8.

95 *Turba circumstetit arta*] In veteribus quibusdam, *circumterit atra*.

96 *Despuit in molles et sibi quisque sinus*] Quid esset, 'in sinum despuere,' jam dictum, nisi hic illud significet, rideri propterea senem, vulgoque contemni. Plautus in Cur. 'Qui constitit, culpatur, consputatur, vituperatur.' Eodem modo Theocritus in Βουκολίσκῳ· Τοιάδε μυθίζοισα, τρὶς εἰς ἑὸν ἔπτυσε κόλπον.

97 *Tibi dedita servit Mens mea*] In veteri libro Sfortiæ, non *dedita*, sed *debita*. Sed illud, opinor, rectius; *dedita* enim, id est, 'valde data;' ut et Festus interpretatur. Idem Tibullus lib. II. 'Tu procul eventura vides, tibi deditus augur.' Et Lucret. lib. III. 'Et simul in pugnæ studio quod dedita mens est, Corpore cum reliquo pugnam cædesque petescit.' Ovid. quoque Amor. II. 'Nos tua sentimus, populus tibi deditus, arma.'

98 *Quid messes uris acerba tuas*] Proverbium id fuisse apparet.

ELEGIA III.

1 *Messalla*] Hoc de Messalla quid tandem statuerem, diu multumque dubitavi; nam, cum Tibulli æqualem illum fuisse necesse sit, Bibaculo, et Catone, et Catullo posteriorem fuisse oportet: et tamen auctor quisquis est libri de Inlustribus Gramma-

ticis, quo loco de Grammaticorum appellatione multa disserit, horum supparem videtur facere; sic enim est apud illum: 'Messalla Corvinus in quadam Epist. non esse sibi dicens rem cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida quidem, aut litteratore Catone,' &c. Aut igitur Messalla hic diutissime vixit, aut illorum se scripta non attigisse significat. Unde vero Messalla dicatur docet Seneca in libro de Brevitate Vitæ, cap. 13. 'Sane et hoc ad rem pertineat quod Valerius Corvinus primus Messanam vicit, et primus ex familia Valeriorum, urbis captæ in se translato nomine, Messana appellatus est, paullatimque vulgo permutante litteras, Messalla dictus est.'

3 *Phæacia tellus*] Ovid. in Elegia de morte Tibulli: 'Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus Ignotum vili supposuisset humo.'

4 *Abstineas avidas mors precor atra manus*] In omnibus fere libris veteribus: *Mors modo nigra manus.* Sed illud propter eam, quæ sequitur, iterationem aptius. Ovid. in Elegia de Tibulli morte: 'Scilicet omne sacrum mors importuna profanat, Omnibus obscuras injicit illa manus.' At ipsum dicendi genus ab optimis auctoribus frequentatum. Cic. ad Att. lib. III. 'Quod me ad vitam vocas, unum efficis, ut a me manus abstineam.' Plautus in Pseudolo: 'Credo in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.' Et in Pœnulo: 'Deos quoque ædepol et amo, et metuo, quibus ego tamen abstineo manus.' Nigram quoque mortem Theocritus dixit: Θάνατός τε καὶ ἐκπλάγους περ ἐόντας Εἷλε μέλας.

5 *Non hic mihi mater*] Sequitur post illa, apud Ovidium: 'Hic certe manibus fugientes pressit ocellos Mater, et in cineres ultima dona tulit.' In votis solebat esse, mori in patria: alibi, triste putabatur. Theocr. in Epigram. Καὶ γὰρ ἐγὼ τοιοῦτον ἔχω πότμον, ἀντὶ δὲ πολλᾶς Πατρίδος ὀθνείην κεῖμαι ἐφεσσάμενος. Et alibi: Εὕμιν ἔθαψαν ἑταῖροι ἐπὶ ξείνης ξένον ὄντα.

6 *Quæ legat in mœstos ossa perusta sinus*] Sic Propert. 'An poteris siccis mea fata reponere ocellis, Ossaque nulla tuo nostra tenere sinu?' Et idem Propert. lib. IV. 'Ossaque legisti, non illa ætate legenda Patris.' Et, ut opinor idem Propert. alibi: 'Noli nobilibus, noli conferre beatis, Vix venit extremo qui legit ossa die.' Legebant autem ossa, ac deinde componebant. Idem alibi Propert. 'Tu mea compones, et dices, Ossa, Properti, Hæc tua sunt.'

7 *Assyrios cineri quæ dedat odores*] Sic alibi: 'Urantur pia tura focis, urantur odores, Quos tener e terra divite mittit Arabs.' Et in eandem sententiam lib. III. 'Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa Incinctæ nigra candida veste legent, Et primum annoso spargent collecta lyæo, Mox etiam niveo fundere lacte parent. Post hæc carbaseis lumorem tollere ventis, Atque in marmoreo ponere sicca domo. Illic quas mittit dives Panchaia merces, Eoique Arabes, dives et Assyria. Et nostri memores lacrimæ fundantur eodem, Sic ego compoui versus in ossa velim.' Quod autem odoribus ossa condirentur, id vero externum fuit. Quod significare Corn. Tacit. videtur lib. XVI. de Poppææ corpore. 'Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos, sed regum externorum consuetudine differtum odoribus conditur, tumuloque Juliorum infertur.' At, quando primum cœpta sint cremari corpora, tradit Plin. Nat. Hist. VII.

11 *Illa sacras pueri sortes ter sustulit*] Hæ ligneæ nonnunquam fuerunt, in quibus aliquid erat scriptum; et in situlam aquæ plenam conjiciebantur; quod e Planti Casina potest intellegi: nonnunquam etiam sortes versibus reddebantur, nisi si etiam in ligneis tabellis versus erant inscripti.

Sed harum meminit Ælius Spartianus in Alexandro Severo: 'Ipse cum vatem consuleret, hos accepisse dicitur versus, et primis quidem sortibus: Te tenet imperium cæli, terræque marisque.' Cum vero primas sortes dicat, plures fuisse facile intellegis, et cur ter illam sortes sustulisse Tibullus dixerit. Puerum vero e triviis dicit, τυχόντα, qui cum sortibus in vicis appareret aut vocatus temere, minimeque suspectus tollendis sortibus.

Illi Rettulit e triviis omnia certa puer] Pro *illi* veteribus in libris *ille*, ac pro *omnia*, *omina*.

13 *Cuncta dabant reditum*] In veteribus libris *reditus*, multitudinis numero.

Deterrita numquam] *Nusquam* in veteribus libris.

14 *Quin fleret*] *Quamfleret* in nonnullis: in nonnullis *Cumfleret*; quod idem valet. Sententia vero ipsa difficilior, et propter *Cum* particulæ lectionem, et usum verbi *deterrita*. Nam, si omnia bona omnino signa fuerant, cur deterreretur, ut fleret? facilius illud erat, et aptius, opinor, teneri illa non potuit, quin fleret, &c. Nisi pro *tamen* particula, *tantum* legamus; hoc sane sensu: Bona omnino erant omina, quibus id proficiebat tantum, ne deterreretur umquam illa, cum discedentem multis lacrimis prosequeretur.

18 *Saturni sacram me tenuisse diem*] In veteribus libris est *timuisse*, pro *tenuisse*. Quod ad ejus vero diei religionem attinet, nihil dum inveni, quo quid explicem: dubitari potest, diemne Saturni cujusque dicat hebdomadis, an Saturnaliorum tempus: hoc probabilius, multa enim illis diebus agere nefas erat. Legitur etiam in veteribus libris: *Saturni aut sacram*.

20 *Offensum in porta*] De pedis offensione, Valerius Max. Plinius, ceterique, permulta. Insignes etiam loci sunt Ovidii in Amoribus: 'Omina sunt aliquid, modo, cum discedere vellet, Ad limen digitos restitit icta Nape.' Et apud eundem Laodamia: 'Pes tuus offenso limine signa dedit.' Et in libris Met. de Myrrha: 'Ter pedis offensi signo est revocata.'

22 *Prohibente deo*] Malo Amorem ipsum intellegere, quam Janum; de quo quid scribat Festus Pompeius, non sum equidem nescius. Sed illud huic loco omnino aptius.

23 *Quid tua nunc Isis tibi Delia*] In veteribus libris *mihi*, pro *tibi*; idque magno consensu. *Tuam* vero *Isidem* dicit, ut alibi, 'Suam Venerem.'

24 *Illa tua totiens ære repulsa manu*] Sistra, opinor, ipsa intellegit, quæ ἀπὸ τοῦ σείειν esse dicta scribit Interpres Hephæstionis: quæ cujusmodi fuerint, scire potest quisquis in Valentiniani Imp. Nummos incidit, in quis et ὀνοκεφαλοῦ est imago, et Hadriani Imper. in quibus est, ÆGYPTUS. At Alexandri Imper. eadem species est in vetustissimo lapide Romæ in Sanctæ Mariæ Transtiberinæ templo, scalptis utrimque ramis laureis.

25 *Quidve pie, dum sacra colis pureque lavari Te memini*] In veteribus libris ita dispunguntur hæc Tibulli verba, ut ad verbum *memini* punctum sit adpositum: facilius putabam, si *memini* per parenthesim positum esse intellegeretur; neque enim parenthesis signo, quo nunc uti solemus, veteres sunt usi, totamque dispungendi rationem longe aliam fuisse constat. Sed in sacris, aut antequam sacra facerent, veteres idem vivo flumine lavabant. Sin alio illo modo malumus intellegere, vel hic locus unus contra Capri, opinor, sententiam ostendit verbum *memini* cum infinito tam instantis, quam præteriti temporis posse conjungi.

26 *Et puro secubuisse toro*] Ad Deos enim caste adibant. Idem lib. II. Eleg. 1. 'Vos quoque abesse procul

jubeo, discedat ab aris, Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus.' Apud Ovidium Fast. II. Omphale atque Hercules eandem ob caussam secubuere: 'Sic epulis functi; sic dant sua corpora somno, Et positis juxta secubuere toris. Caussa repertori vitis quia sacra parabant. Quæ facerent pure, cum foret orta dies.' Puro autem, libidinum, et impuræ voluptatis experte; quo modo 'purum,' et 'impurum' dixit Martialis lib. XI. de Meneio: 'Nec purus esse, nec potest esse impurus.' Isdem de sacris eandem prope querelam querens Propertius lib. II. 'Quidve tibi prodest viduas dormire puellas? Sed tibi, crede, mihi, cornua rursus erunt.'

29 *Ut mea votivas persolvens Delia voces*] Vota suscepta, id est, hymnos; quas idem statim vocat laudes: verbum autem *debet* ad votum pertinet susceptum. Sed est in veteri libro Sfortiæ *Et mea.*

30 *Ante sacras lino tecta fores sedeat*] Lino enim tectis Isidi sacra fiebant. Ovidius: 'Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.' Et Suet. in Othone; 'Sacra etiam Isidis sæpe in linea religiosaque veste propalam celebravit.' Quo, ut videbatur, habitu memini me Venetiis apud Andream Lauredanum sacerdotem Isidis videre. E religione eadem fuit, sedere ante fores, et ante pedes, tum narrare etiam beneficia deorum. Proper. lib. II. 'Ante tuosque pedes illa ipsa adoperta sedebit, Narrabitque sedens longa pericla sua.'

33 *At mihi contingat*] In Vaticano est, *Ac*, non, *At*, et in extremo margine, pro *Ac*, *Fac*, nec id, opinor, inscite.

Patrios celebrare penates] Peregre enim qui redibant, Deos penates ibant salutatum. Senex, apud Terentium, e Sicilia reversus: 'At ego Deos penates hinc salutatum domum divertar.'

34 *Reddereque antiquo menstrua tura Lari*] Quem floribus bis ornabant quotannis; ture singulis mensibus. Antiquum vero Larem sic dicit, ut lib. II. 'Rure puer verno primum de flore coronam Fecit, et antiquis imposuit laribus.' De ture, quo fiebat, Juven. 'O parvi nostrique Lares, quos ture minuto, Aut farre, et tenui soleo exornare corona.' Lares autem et publici erant, et privati. Plin. lib. XXI. Sed Vaticano in libro *tura* sic scriptum erat, ut aspirationis quidem abesset nota, supra tamen vocalem ipsam *u* asperi nota spiritus esset hæc, ῾, quod et in meo veteri Terentii exemplo accurate descripto observatum a librario animadverti in Andriæ prologo in verbo 'Perintiam,' supra vocalem *a* eodem posito aspirationis signo, quæ ut olim fuerit scribendi ratio vetus, non ea tamen est vetustissima: neque aut ullo in lapide, veteribus notis inciso, aut vetustissimo libro aliquo factum video. Sine ejusmodi enim signis spirituum accentuumque reliquorum sua fere veteres scriptitabant. Quod ad verbum vero ipsum 'tus' adtinet, magis equidem vetustissimi illius exempli Virgiliani codicis, quem Rodolphus Card. Carpensis mihi utendum dedit, fide atque auctoritate moveor, ut sine aspiratione ulla scribam, quam quo modo hodie scribunt. Etymonque τοῦ θύειν mihi quidem tanti non fuit, ut ab optimi libri scriptione discederem.

35 *Quam bene Saturno vivebant rege*] Virgilius, Ovidius, ceterique, multa in eandem sententiam. Virg. Georg. I. Ovid. Amor. III. Eleg. 7. qui hunc simillime locum tractavit.

36 *Tellus in longas est patefacta vias*] Ovid. Amor. II. 'In longas orbem qui secuere vias.' Ac post idem Ovid. 'Si fuit in longas terra secanda vias.'

39 *Nec vagus ignotis repetens compendia terris*] Compendia, quæ lucra alibi vocat. In eandem prope sententiam Manilius lib. I. 'Et vagus

incertum penetravit navita pontum, Fecit et ignotis itiner commercia terris.' Et lib. IV. 'Totque per ignotas commercia jungere terras, Atque alio sub sole novas exquirere prædas.'

41 *Illo non validus*] Cum sponte scilicet omnia vulgo nascerentur.

42 *Non domito frenos*] Cum sponte pareret.

43 *Non fixus in agris, Qui regeret certis finibus arva lapis*] Quo de lapide intellegenda sunt etiam Virgilii illa Æn. XII. 'Saxum immane, ingens, campo quod forte jacebat, Limes agro positus litem ut discerneret arvis.'

45 *Ipsæ mella dabant quercus*] Virgil. 'Et duræ quercus sudabant roscida mella.' Et Ovid. 'Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant, Flavaque de viridi stillabant ilice mella.'

47 *Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses Immiti sævus duxerat arte faber*] Multis hoc ipsum verbis, et Lucretius, et Virgilius. Sed in vetcribus libris unitatis numero, *ensem*, non *enses*.

49 *Nunc Jove sub domino cædes, et vulnera*] Ut illa quidem fuerunt sub Jove nondum barbato, ut ait Juvenalis, ita hæc eo jam imperante, tristia sunt consecuta. Sed in Colotii libro, aliisque nonnullis pro *et vulnera*, repetitum *nunc vulnera*.

54 *Fac lapis inscriptis stet super ossa notis*] Non, ut nunc, jacebant lapides illi sepulchrales.

55 *Hic Jacet inmiti consumptus morte Tibullus*] In veteri libro Sfortiæ erat pro *morte, marte*, sententia non inelegante. Consumi aliquem morte, et confici, sic dixit, ut et Horatius 'plagis consumere.' 'Cædimur, et totidem plagis consumimus hostem.' Mars autem ipse homicida etiam ab Homero dici solet.

58 *Ducet in Elysios*] Eodem in libro *ad Elysios*. Sic fere mortem significat; in libro enim tertio: 'Elysios olim liceat cognoscere campos.' Et Virg. Georg. I. 'Quamvis Elysios miretur Græcia campos.'

61 *Totosque per agros*] Ut in Virg. 'undique totis Usque adeo turbamur agris.'

62 *Terra benigna*] Idem lib. III. 'Et magnas messes terra benigna daret.'

63 *Ac juvenum series teneris immixta puellis*] Vetus Colotii liber habuit: *Hic juvenum series*. In Sfortiæ libro est: *Ac series*.

64 *Et adsidue prœlia miscet amor*] Intellegi hoc quidem possit et de juvenum cum puellis congressu ac concubitu: de quo Virg. 'At non in Venerem segnes, nocturnaque bella.' Et de 'amantium ira:' 'Bellum,' ait Terentius, 'pax rursum.' Idem Tibullus post, Eleg. 10. 'At lascivus amor rixæ mala verba ministrat, Inter et iratum lentus utrumque sedet.' Ovid. Rem. Am. II. 'Sæpe reas faciunt, et amant: ubi nulla simultas Incidit, admonitu liber oberrat amor.' Amantium iram significans Menander dixit: Ὀργὴ φιλούντων ὀλίγον ἰσχύει χρόνον· exprimens hoc Terentius: 'Amantium iræ amoris integratio est.'

66 *Et gerit insigni myrtea serta coma*] Myrtus, Veneri sacra: hinc propterea sibi coronas plectere amantes, ac conficere, solebant. Ovid. Art. Am. II. 'Sertaque odorata myrtea ferte coma.' Amantes quoque ipsos vita functos myrtea in silva errare dicit Virgilius Æn. VI. 'Hic quos durus amor crudeli tabe peredit, Secreti celant calles, et myrtea circum Silva tegit.'

67 *At scelerata jacet sedes*] Eodem modo Ovid. Met. IV. 'illa sorores, Nocte vocat genitas, grave et implacabile nomen. Carceris ante fores clausas adamante sedebant, Deque suis atros pectebant crinibus angues. Quam simul agnorunt inter caliginis umbram, Surrexere Deæ: sedes scelerata vocatur,' et quæ sequuntur, huic apta loco.

69 *Impexa feros pro crinibus angues*]

Et Ovidii similia illa, et hæc Virgilii Georg. IV. ‘ cæruleosque inplexæ crinibus angues.’ Legendumque fortasse hoc loco, *inplexa.*

71 *Tum niger in turba*] In veteri libro erat, *Hic niger.* Pro eo autem, quod sequitur, *in turba,* in omnibus fere est, *in porta.* Fabulas ipsas non attingam; sunt enim valde notæ, et a poëtis Græcis Latinisque tritæ sæpius, ac celebratæ.

Serpentum Cerberus ore Stridet] Legendum *stridit;* ut sæpe Virg. Docti homines interpretantur, vel quod serratos dentes habeat; χαλκεόδοντα enim illud dicit Hesiodus, vel quod in cauda draconem habere dicatur, vel quod ex Echidna, et Tiphaone cum Artho Gerionis cane et chimera natus sit. Idem III. 4. 87. ‘ Nec canis anguinea redimitus terga caterva.’ Ovid. Amor. III. ‘ Et tria vipereo fecimus ora cani.’

74 *Versatur*] Omnibus in libris erat, *Versantur,* nec de eo dubitandum: idem post celerem rotam dixit, et versare verbo est usus: ‘ Versatur celeri fors levis orba rotæ.’

79 *Et Danai proles, Veneris quod numina læsit*] In omnibus fere veteribus libris: ‘ Veneris quæ numina læsit.’

83 *At tu casta precor maneas*] Sic Horat. ‘ Difficilis mane.’ Eamque vim videtur habere, quam verbum apud Græcos, διατελεῖν.

85 *Hæc tibi fabellas referat*] Historias, ut ait Flaccus, doceat, non tamen peccare docentes. Hoc autem κατὰ τὸν Ὁμηρικὸν Ὀδυσσέα dictum videtur, ἄτρεμας ἧσθαι καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούειν.

89 *Tunc veniam subito, nec quisquam nuntiet ante*] In veteri libro, qui est Florentiæ in S. Laurentii erat, *ne quisquam.*

93 *Hoc precor hunc illum*] Quod in libro veteri, *Hæc precor.* Ego vero legendum putabam: *Hunc precor hunc illum nobis aurora nitentem:* ac pro *nitentem* est etiam in quibusdam, *rubentem.* Ovid. Amor. III. similiter: ‘ Hunc aurora diem, spectacula tanta ferentem, Quamprimum croceis candida portet equis.’ Similiter optat post Elegia 7. ‘ At tu natalis multos celebrande per annos, Candidior semper, candidiorque veni.’ Candidum vero nonnumquam mihi significare videtur idem quod lætum. Sic prope in Excerptis Sallustii in Epist. ad C. Cæsarem senem: ‘ Contra, qui benignitate et clementia imperium temperavere, his læta et candida omnia visa.’

ELEGIA IV.

1 *Sic umbrosa tibi*] Tota hæc est de arte amandi Elegia: multaque sunt eadem præcepta apud Ovid. præsertim quæ pertinent ad obsequium, Lib. II. ‘ Obsequio tranantur aquæ,’ et quæ sequuntur, atque ante hæc, nonnulla. *Sic* particula optantes adprecantesque Poëtæ utuntur. Idem lib. II. Eleg. 5. ‘ Annue, sic tibi sint intonsi Phœbe capilli, Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.’ Virg. in Bucol. ‘ Sic tibi cum fluctus subterlabere Sicanos, Doris amara suam non intermisceat undam.’

3 *Quæ tua formosos cepit sollertia*] Eodem verbo Propertius suo in amore usus: ‘ Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis.’ Tralatum a venatione. Eodem modo Meleager: Κ’ αὐτὸς Ἔρως ὄπτανος ἐν αἰθέρι δέσμιος ἦλω Τοῖς σοῖς ἀγρεύθεις ὄμμασι, Τιμάριον.

4 *Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est*] Numero est usus, a se non alibi frequentato. Sic enim fere pentametrum facit, prior ut pars, quod ad temporum rationem attinet, posterior esse non possit, nisi posterioris cæsuræ pes sit trisyllabus. Aut igitur pentametri prioris cæsuræ pes posterior est trisyllabus, aut ita quidem se habet ipse, ut transferri invertique propter temporum rationem partes non possint.

5 *Producis frigora*] Hiemem conficis. Sic, opinor, Horat. ‘ Noctem sermone’ dixit ‘ extendere.’

6 *Sicca canis*] Insuavior syllabarum *ca ca* concursus, et, ut non nulli vocant, adlitteratio. Propert. lib. II. idem significans ‘ canem siccum’ dixit: ‘ Venit enim tempus, quo torridus æstuat aër. Incipit et sicco fervere terra cane.’

7 *Tum Bacchi respondit rustica proles*] Bacchi enim filium fuisse Orum Thebanum, tradidisse adfirmat auctor magni Etymologici in verbo Ἀβαρνίδη.

8 *Armatus curva sic mihi falce Deus*] Quia de Deorum numero sit agricolarum, falcem manu tenet, qua fures territat. Falcem enim agricolæ insigne esse, ac propterea Saturno etiam tributam fuisse, scribit Festus in verbis ‘ Opima spolia.’ *Armatum* vero dicit, telum tenentem, non arma indutum: et arma etiam illa, quæ feriunt, non tantum quæ muniunt ac defendunt. Lucan. ‘ arma tenenti Omnia dat, qui justa negat.’ Atque ante hunc Horat. II. Sat. 7. ‘ velut si, Re vera pugnent, feriant, vitentque movcntes Arma viri.’ Et Ovid. in Ibin: ‘ Armatusque tulit vulnus inerme potens.’

11 *Angustis quod equum compescit habenis*] Coërcere verbo eodem in genere usus Varius: ‘ Quem non ille sinit lentæ moderator habenæ, Qua velit ire, sed angusto prius ore coërcens, Insultare docet campis, fingitque morando.’

12 *Niveo pectore pellit aquam*] Secat. Virg. Æn. IX. ‘ qualis Nereia Clotho, Et Galatea secant spumantem pectore pontum.’ *Niveo pectore:* id est, pulchro, et candido: ut et Theocritus: χιονέας κατὰ σαρκός.

13 *Quia fortis adest audacia*] *Adest* pro *est*. Sic lib. IV. ‘ Si tibi de nobis mutuus ignis adest.’ *Audacia fortis:* alacris, non fortis propter consideratam periculorum susceptionem.

At illi Virgineus teneras stat pudor ante genas] Rubor in genis, quod imprimis formam auget. Idem pæne significans lib. III. Eleg. 4. ‘ Ut juveni primum virgo deducta marito Inficitur teneras ore rubente genas.’ Teneritas vero ipsa, cum pulchritudine fere conjuncta. Veteris Poëtæ versus est, apud Hephæstionem: Εἴ μοι γένοιτο παρθένος καλή τε καὶ τέρεινα. Illud autem, quod fere Proverbio dicebatur, etiam ad commendationem formæ pertineat, ἐπ’ ὄμμασιν αἰδώς.

15 *Sed ne te capiant*] In veteri libro Sfortiæ, *Sed te ne capiant*. Atque hæc jam Tibullo respondentur, constantia se id adsecutum, ut etiam amaretur.

17 *Longa dies homini docuit parere leones*] Ovidius Trist. IV. ‘ Tempore Pœnorum compescitur ira leonum.’ Atque ibi multa in hanc sententiam. Et apud eundem ‘ Longa dies,’ id est, longum tempus, in Met. XIV. ‘ Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam Longa dies faciet.’ Et Virgil. Æn. VI. ‘ Donec longa dies perfecto temporis orbe Concretam exemit labem.’ Et Æn. V. ‘ Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla.’ Cic. ‘ Dies ipsa.’

18 *Longa dies molli saxa peredit aqua*] Aptissimo est usus verbo, quo et Lucretius: ‘ Nec mare quæ impendent vesco sale saxa peresa.’ Sententiam vero eandem præter Choërilon, etiam Bion expressit: Ἐκ θαμινῆς ῥαθάμιγγος, ὅκως λόγος, αἰὲν ἰοῖσας Χ’ ἁ λίθος ἐς ῥωχμὸν κοιλαίνεται. Et Propertius lib. II. ‘ Sed tamen obscura teritur robigine ferrum, Ferrens in parvo sæpe liquore silex.’

19 *Annus in apricis maturat collibus uvas*] Ovidius, notato jam supra loco: ‘ Tempus ut extentis tumeat facit uva racemis, Vixque merum capiant grana, quod intus habent.’

20 *Annus agit certa lucida signa vice*] Τὰ φαινόμενα· de quibus etiam Ovid. Fast. I. ‘ Lapsaque sub terras, ortaque signa canam.’ Agi autem signa dicit ab anno. Contra Virg. Georg. I.

'vos o clarissima mundi Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum.' Manil. lib. I. simillime: 'Adtribuitque suas formas, sua nomina signis, Quasque vices agerent, certa sub lege notavit.' Et in eandem sententiam videtur illa scripsisse Theophilus ad Autolicum lib. I. Ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες στοιχεῖα αὐτοῦ εἰσιν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτοὺς γεγονότα. Atque idem sensisse Aristoteles, tempus ipsum definiens, videtur. Aratus Σήματα eodem modo dicit: Αὐτὸς γὰρ τάγε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν. Et Interpres: Θέλει γὰρ τοὺς ἀστέρας σημεῖα λέγειν τῶν καιρῶν, καλῶς δὲ τοὺς ἀστέρας σημεῖα εἶπε. Καὶ γὰρ ὁ ποιητὴς τὸν κομήτην ἀστέρα σημεῖον εἶναι πολέμου λέγει, ἢ ναύτῃσι τέρας.

21 *Veneris perjuria venti Inrita per terras et freta summa ferunt*] Idem lib. III. 'perjuria ridet amantum Juppiter, et ventos inrita ferre jubet.' Totidem prope verbis Ovid. Art. Am. II. 'Juppiter ex alto perjuria ridet amantum, Et jubet Æolios inrita ferre notos.' Idem significans Propertius etiam lib. II. 'Non semper placidus perjuros ridet amantes Juppiter, et surda neglegit aure preces.' Atque idem alibi: 'Hoc perdit miseras, hoc perdidit ante puellas, Quidquid jurarunt, ventus et unda rapit.' Isdem prope verbis Ovidius Fast. v. ne fraudi sint perjuria, precari Mercurium videtur: 'Sive Deum prudens alium Divamve fefelli; Abstulerint celeres improba verba noti. Et pereant veniente die perjuria nobis: Nec curent superi, si qua locutus ero.' Et in Amor. III. 'Scilicet æterni falsum jurare puellis Di quoque concedunt, famaque numen habet.' Sed ante hos omnes Hesiodus, Sophocles, Plato, Menander, et Callimachus. Hesiodus, ut adfirmat Apollodorus Bibliothecæ lib. I. apud quem sic est, de Ino et Jove: Φωράσθεις ὑφ' Ἥρας τῆς μὲν κόρης ἁψάμενος εἰς βοῦν μετεμόρφωσε λευκήν· αὐτὴν δὲ ἀπωμόσατο μὴ συνελθεῖν· διὸ φησὶν Ἡσίοδος οὐκ ἐπισπᾶσθαι τὴν ἀπὸ τῶν θεῶν ὀργὴν τοὺς γινομένους ὅρκους ὕπερ ἔρωτος. Sophocles vero apud Stobæum: Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος. Et apud eundum Callimachus, ut ego quidem priorem versum legendum puto: Ὤμοσεν· ἀλλὰ λέγουσι θεῶν ποτε τοὺς ἐν Ἔρωτι Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων· aut pro θεῶν Legendum forte θεάων. Plato apud Athenæum lib. XII. Πλάτων δὲ, ἐν τῷ Φιλήβῳ, φησὶν, ἡδονὴ μὲν γὰρ ἁπάντων ἀλαζονέστατον, ὡς δὲ λόγος καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν.

23 *Gratia magna Jovi*] Est. Sic Terentius in Adelphis: 'Est Dis gratia, et unde hæc fiant.' Ovid. eodem, quo Tibullus, modo: 'Gratia fama tibi.' Atque alibi: 'Gratia Musa tibi.'

25 *Perque suas impune licet Dictynna sagittas*] Deorum omnium fortissimum Amorem dicit esse Menander, quod ejus unius caussa per ceteros Deos pejerant amantes. Ejus versus apud Stobæum sunt: Ἔρως δὲ τῶν θεῶν ἰσχὺν ἔχων πλείστην ἐπὶ τούτου δείκνυται, διὰ τοῦτον ἐπιορκοῦσι τοὺς ἄλλους θεούς. Consuetudinem autem jurandi per Deorum tela fuisse, videtur significare Juvenalis Sat. III. 'Per solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat, Et Martis frameam, et Cyrrhæi spicula vatis, Per calamos venatricis pharetramque puellæ, Perque tuam pater Ægei Neptune tridentem, Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ, Quidquid habent telorum armamentaria cæli.' Sed pro *Dictynna*, in veteribus nonnullis est, *Diana*.

27 *Transiet ætas*] Non insolens declinatio. Sic enim et Terentius, opinor. Et Carisius lib. II. idem videtur tradere, his quidem verbis: 'Item participium exiens, et genitivus exeuntis, in quarti ordinis futurum in AM est; sed cum in BO effertur, quotiens est ex eo, quod est πορεύομαι, et quæ ex ipso derivantur.' Romæ, in Basilica

Sancti Pauli, in veteri monumento, NE. DE. NOMINE. EXIET. pro EXIBIT. et NE pro NEC.

28 *Quam cito non segnis stat, remeatque dies*] Sic omnino distinguendum, hæc ut simul legantur. Dies, inquit, hodiernus, atque hic, qui nunc lucet, sol, id enim stare dicit, quam brevi tempore it redit! Non te igitur ulla in amando satietas capiat, sed et inserviendo et amando, dum per ætatem licet, tibi ne desis. Sed hoc ipsum cum iis, quæ sequuntur, *ἀνακόλουθον* videtur; ac, si per vetera liceret exempla, rejicerem alio. Scilicet, ut post versum illum: *Post etiam collo se implicuisse volet*, legerentur hæc ad illum usque versum: *Nam decet intonsus crinis utrumque Deum.* Sed in Angeli Colotii libro fuisse aiunt, *It, remeatque dies.* 'Non segnem diem' sic dixit, ut et Hipponax tempus, cujus versus est apud Stobæum hic: *Χρόνος δὲ φευγέτω σε μηδὲ εἷς ἀργός.*

30 *Quam cito formosas populus alta comas*] In veteribus libris esse adfirmant *alba*, pro *alta:* in iis certe omnibus, quos vidi, *alta.* Itaque Horat. II. Od. 3. 'Quo pinus ingens, altaque populus.'

32 *Qui prior Elæo est carcere missus equus*] Virg. Georg. III. 'Hic vel ad Elæi metas, et maxima campi Sudabit spatia.'

34 *Mærentem stultos*] Aiunt fuisse in veteri etiam libro *celeres* pro *stultos.*

35 *Crudeles Divi*] Sic Virg. 'Atque Deos, atque astra vocat crudelia mater.' Andromache apud Ovid. Met. XIII. 'Quidve moror, quo me servas damnosa senectus, Quo Di crudeles, nisi quo nova funera cernam.'

Serpens novus exuit annos] In veteri libro Sfortiæ *exuat.* In eandem sententiam Ovidius Art. Am. III. 'Anguibus exuitur tenui cum pelle senectus.' Et Virg. Georg. III. de serpente: 'Cum positis novus exuviis, nitidusque juventa Volvitur.' Et Nicander in Theriacis: *Τῆμος ὅτ' ἀναλέων φολίδων ἀπεδύσσατο γῆρας.* Plinius lib. XXX. membranam serpentes dicit exuere, idque canis ortu fieri negat: 'Vanum esse arbitror, canis ortu angues cauda membranam exuere, quoniam neutrum in Italia visum est, multoque minus credibile, in tepidis regionibus tam sero exui.' Placidus Grammat. in Glossis: 'Reduvia, dicuntur spolia serpentum, quibus quotannis senescentes sese exuunt, quasi quibus exuti in juventam redeunt: dicuntur enim Induviæ, Exuviæ, Reduviæ.'

36 *Formæ non ullam fata dedere moram*] Nonnullis in veteribus libris *Non illam.*

37 *Phœbo, Bacchoque*] In nonnullis etiam, *Baccho, Phœboque.* Æternam vero juventam Columella in Proœmio operis etiam Telluri tribuit.

40 *Cedas*] In veteribus libris, *Credas*, ut et olim Manutius ediderat: in meo quodam etiam, *Cedas.*

Obsequio plurima vincit amor] Plerumque obsequendo alterius studiis amor, quod voluit, adsequitur. Terent. 'Obsequium amicos parit.' Et Horat. 'Obsequio grassare.' Et Propert. lib. I. 'Melanion nullos fugiendo, Tulle, labores, Sævitiam duræ contudit Iasidos. Nam modo Partheniis amens errabat in antris, Ibat et hirsutas ille videre feras.' Et Ovid. Art. Am. II. multo plura de obsequio in amore.

43 *Quamvis prætexens picta ferrugine cælum*] *Piceu* pro *picta* fuisse dicunt in Colotii libro: mihi tamen hoc alterum probatur. Ac Virgil. Æn. III. sic quoque verbo 'subtexere' est usus: 'Et fessum quotiens mutat latus, intremere omnem Murmure Trinacriam, et cælum subtexere fumo.' Et Ovid. Met. XIV. de Circe: 'Quo solet et niveæ vultum confundere lunæ, Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.'

44 *Venturam admittat imbrifer arcus aquam*] Pro *admittat* est in veteri

libro Sfortiæ, nonnullisque aliis, *amiciat;* quod ex *annuntiet* corruptum. Sed id quoque alieno loco ponitur, fuitque opinor Grammatici glossema verbum *admittat* interpretantis, paulatimque in alienum immigravit. In meo enim quodam libro aperte sic est *annuntiet*. Nisi forte quis etiam legi velit *alliciat*, e quo corruptum sit *amiciat*. Sed hoc alii viderint.

47 *Duros subiisse labores*] In veteri libro fuisse adfirmant *obiisse:* ego hoc alterum in iis, quos vidi, omnibus legi.

48 *Aut operi insuetas atteruisse manus*] Pro *operi* est in libro Sfortiæ, et in quodam ctiam meo, *opera*, quod etiam placet. Legi etiam possit *opere;* sed hoc nullo in libro: *atteruisse* vero in omnibus libris erat; nec enim nulli sunt, qui malint *attenuasse*. Et erat id scriptum etiam in Vaticani libri margine; utrumque namque bene latine dicitur Virg. 'Ipse labore manum duro terat.' Et Propert. 'Num gravis imbelles atterit hasta manus.' Illo etiam modo Lucret. lib. I. 'tum portas propter aëna Signa manus dextras ostendunt attenuari.' Sed præteritum ipsum verbi *atteruisse* insolens, nec dum mihi lectum alibi. Aristophanes apud Athenæum lib. IV. verbo eodem similiter est usus: *Ὅστις δ' αὐτὴν αὐλοῖς καὶ λύραις κατατέτριμμαι χρώμενος, εἶτά με σκάπτειν κελεύεις.*

49 *Nec, velit insidiis altos si claudere valles*] Emendandum, quemadmodum in omnibus, *altas*. *Claudere* autem *valles*, idem quod, indagine cingere. Idem lib. IV. 'Quis furor est, quæ mens densos indagine colles Claudentem teneras lædere velle manus?'

50 *Umeri retia ferre negant*] Ne cui mirum sit, si sine aspiratione, *umeri* scripsi; ita enim in illo optimo, antiquissimoque Virg. exemplo semper scriptum, et aliis vetustatis monumentis incisum repperi. Sed in veteribus libris fuisse aiunt, *umeris retia ferre neges*. In iis, quos vidi, haud aliter, atque impressis in libris. Idem lib. IV. similiter: 'Ipsa ego per montes retia torta feram.' In eandem sententiam Ovid. Met. X. de Apolline Hyacinthum amante: 'Immemor ipse sui, non retia ferre recusat, Non tenuisse canes, non per juga montis iniqui Ire comes, longaque alit adsuetudine flammas.' Et Art. Am. II. 'Sæpe tulit jusso fallentia retia collo.' Et paullo post: 'Non te Mænalias armatum scandere silvas, Nec jubeo collo retia ferre tuo.'

51 *Si volet arma, levi temptabis ludere dextra*] Ut levissime tangas. 'Ludere' in hoc genere dixit Horat. 'Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.' Et Cic. de optimo genere oratorum.

55 *Post offeret*] In omnibus *adferat*, ac pro *post*, in Colotii libro fuisse adfirmant *mox*, ut etiam scriptum legebam in veteri libro Sfortiæ.

Ipse volenti] *Ipsa* in veteri libro fuisse confirmant; et ita erat eodem in libro Sfortiæ. Pro *volenti* autem erat in veteribus *roganti*.

56 *Se implicuisse volet*] Multis omnino in libris *velit*.

59 *Jam tu, qui Venerem*] Ita etiam in Vaticano, sed emendatum supra *At tibi*. In Marcelli Pontificis Max. libro superne emendatum, *At tu qui*.

60 *Infelix urgeat ossa lapis*] *Infelix* active posuit. Imprecatione hac uti solebant, et apprecatione etiam illa, quæ est in lib. II. Eleg. 4. 'Terraque securæ sit super ossa levis.' Qui locus ejusdem cum hoc est sententiæ.

61 *Pieridas, pueri*] Tota hujus loci sententia multis ab Ovidio tractatur versibus Art. Am. III. 'Carmina qui facimus, mittamus carmina semper,' &c.

63 *Carmine purpurea est nisi coma*] In meis in Horatium commentationibus aliorum Poëtarum versus ejusdem sententiæ posui. Atque hoc

sane loco perapposite Sapphus ipsius versus etiam posuissem illos, quorum initium Κατθανοῖσα δὲ κείσεαι, qui sunt apud Stobæum Περὶ Ἀφροσύνης, ni corrupti depravatique sic essent, ut ullo modo corrigi non posse viderentur. *Purpuream* vero *comam* pulchram dicit; id enim 'purpureum' nonnunquam valet. Tametsi non idem Servius, versus interpretans Virgil. Georg. I. 'Apparet liquido sublimis in aëre Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.' De quo etiam Nemesi anus in Cinegetico: 'Non crimen Nisi, non sævæ pocula Circes.' Et Statius Thebaid. I. 'Infames Scirone petras, Scyllæaque rura, Purpureo regnata seni.' Quo in loco Interpres, 'Nisi crinem purpureum, ac fatalem significari dicit.' Ovid. ex Ponto II. ad Cottam 'Purpureum' idem sane, quod 'pulchrum,' videtur dicere: 'Sic tibi mature fraterni funeris ultor, Purpureus niveis filius instet equis.'

68 *Idææ currus ille sequatur Opis*] Gravis imprecatio. Hoc tantum deprecans malum Catullus dixit: 'Dea magna, Dea Cybelle, Dindymi Dea domina, Procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo: Alios age incitatos, alios age rabidos.'

69 *Et tercentenas erroribus expleat urbes*] Id est, 'obeat.' In Colotii libro fuisse adfirmant *explicet*, pro *expleat:* in meo quodam est *impleat;* sed utrumque hoc sane modo ab aliis acceptum scriptoribus nondum legi; nisi ita legendum sit: *Et tercentenos erroribus impleat orbes;* ut illum tot menses velit errare. Implere autem aliquis orbes lunæ dicatur, ut et soles condere. Sed hoc alii viderint.

70 *Et secet ad Phrygios vilia membra modos*] Id est, pudenda. Ovid. in Ibin: 'Adtonitusque seces, ut quos Cybeleia mater Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.' Et idem Fast. IV. 'Cædunt jactatis vilia membra comis.' *Modos* autem numeros sonosque dicit. Propert. lib. II. 'Cur aliquis sacris laniat sua brachia cultris, Et Phrygis insanos cæditur ad numeros?' Et Ovid. Fast. IV. paulo ante illa: 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.'

71 *Blanditiis*] Duos hosce versus sic distinguo, ac lego: *Blanditiis vult esse locum Venus ipsa: querelis Supplicibus, miseris fletibus illa favet.*

73 *Hac mihi, quæ canerem Titio*] Puero videlicet formoso, aut ei, cujus Horat. meminit ad Jul. Florum: 'Quid Titius, Romana brevi venturus in ora, Pindarici fontis qui non expalluit haustus.' Titii Sabini meminit Tacitus lib. IV. *Deus edidit ore*] Πλεονασμός· ut, 'Sic ore locuta est.' Sic opinor Ovid. 'tales edidit ore sonos.'

79 *Tempus erit, cum me, Veneris præcepta ferentem*] *Præcepta*, quæ post dicit 'magisteria,' quæ Moschus, eodem versans in genere, vocat διδάγματα. Ejus versus sunt apud Stobæum Περὶ Ἀφροδίτης. Ex quibus hic est: Ταῦτα λέγω πᾶσιν τὰ διδάγματα τοῖς ἀνεράστοις. Pro *ferentem* esse adfirmant in veteri libro, qui est Florentiæ, in Divi Laurentii Bibliotheca, *canentem.*

Tempus erit] Sic Virg. 'Turno tempus erit.'

80 *Deducat juvenum plurima turba senem*] In Colotii libro fuisse testantur, ut etiam in Sfortiæ, *Diludat:* sed illud rectius. Atque in eandem prope sententiam, in quam Callimachus, cujus versus sunt apud Stobæum Περὶ Γήρως, illi: Γηράσκει δ' ὁ γέρων κεῖνος ἐλαφρότερον, Κοῦροι τὸν φιλέουσι· νέοι δέ μιν, οἷα τοκῆα, Χειρὸς ἐπ' οἰκείην ἄχρις ἄγουσι θύρην.

81 *Eheu*] Omnibus in libris est *Heu heu*, atque in optimo veterrimoque Virgilii libro nunquam *Eheu.*

Lento Marathus me torquet amore] Sic Horat. 'Lentis ignibus uri.' Et Ovid. Art. Am. III. 'Ignibus hic len-

tis uretur, ut humida cera.'

83 *Ne turbis fabula fiam*] In Colotii libro, et Florentino esse aiunt, ut in meo quopiam est, *turpis*, non *turbis;* quod placet.

84 *Cum mea ridebunt vana magisteria*] Magisterium etiam optimi scriptores dixerunt; quo verbo sæpissime utitur Firmicus.

ELEGIA V.

1 *Asper eram*] In eandem sententiam Propert. lib. II. ' Liber eram, et vacuo meditabar vivere lecto.'

3 *Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben*] *Turben* scripsi, Carisii auctoritatem secutus; cujus hæc sunt lib. I. ' Turben' Tibullus: 'Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben.' Quem Maro Æn. VII. ' Turbonem' vocat: ' tortus sub verbere turbo.' Et ita putant dici debere ' hic Turben,' quia et Homo, et Tempestas, et Buxum eodem possint nominativo perhiberi.' Imitatus autem videtur Theocritum, apud quem in Pharmaceutria sic est: Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος, ἐξ 'Αφροδίτας, Ὡς κεῖνος δινοῖτο πόθ' ἡμετέρῃσι θύρῃσι. Virgilius Æn. VII. eadem usus similitudine: ' Tum vero infelix, ingentibus excita monstris, Immensam sine more furit lymphata per urbem: Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo, Quem pueri magno in gyro vacua atria circum Intenti ludo exercent: ille actus habena Curvatus fertur spatiis.' Et apud Plautum meretrix, idem significans, in Cistellaria: ' Mihi istum hominem vellem dari, ut ego illum vorsarem.' Sappho, verbo ' versare' eodem in genere usa dixit: Ἔρως δ' αὖτέ μ' ὁ λυσιμελὴς δονεῖ.

4 *Quem tener adsueta versat ab arte puer*] Nonnullam enim ejus rei artem fuisse demonstrat Ovid. Trist. II. ' Hic artem nandi præcipit, ille trochi.' Sed erat in veteri libro Sfortiæ non *celer*, sed *tener*.

5 *Ure ferum*] Hi duo versus mihi quidem suspecti sunt, et propter ἀνακόλουθον, et propter ipsum genus dicendi. Nam, si veniam sibi dari postulat, cur huic aliena sententiæ interposuit? Deinde, cur idem bis dixit? *Libeat nec dicere quidquam:* et, quod idem valet, statim subjicit: *post hæc horrida verba doma.*

7 *Parce tamen*] Qui olim asper eram, neque discidium facile ferre jactabam, idem nunc tamen veniam peto.

Per te] In veteribus libris omnibus, iterum, *parce*, prave omnino.

Furtivi fœdera lecti] Idem significat post: ' Nulla tuum nobis subducet fœmina lectum.' Qualia sunt etiam illa fœdera apud Propertium lib. III. ' Fœdera sunt ponenda prius, servandaque jura.'

8 *Compositumque caput*] Tuum istud compositum atque ornatum caput; neque enim aptum puto, si manes cari capitis intellegamus.

11 *Ipseque ter circum lustravi sulpure puro*] *Sulpur* sine aspiratione scripsi, secutus Virgiliani illius libri fidem. Sed erat in veteri Sfortiæ libro, multisque aliis, non *ter*, sed *te*, ut a se illam circum lustratam significet. In Florentino esse adfirmant, *Ipse ego te circum.* Propert. lib. IV. alteram illam tueri lectionem videtur: ' Imperat et totas iterum mutare lacernas, Terque meum tetigit sulpuris igne caput,' &c. *Puro* autem, vel quod in sacris adhiberetur, vel ab effecto. Sic Ovid. ' Cœrulei fiunt puro de sulpure fumi.' Juvenal. Sat. II. quæ in lustratione adhiberentur enumerans: ' quotiens hinc talis ad illos Umbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur Sulpura cum tædis, et si foret humida laurus.' Lustrationis quoque sulpureæ, ut sic dicam, meminit etiam Propert. lib. IV. ' Dein quemcumque locum externæ tetigere puellæ, Suffiit et pura limina tergit

aqua. Imperat et totas iterum mutare lacernas, Terque meum tetigit sulpuris igne caput.'

12 *Præcinuisset anus*] In veteri Sfortiæ libro est, *Præcubuisset*. In Vaticano, *Pertimuisset*. In alio quodam, *Prætimuisset*. Sacra ipsa, sive veneficia ignota: nihil igitur dijudicare possumus.

13 *Ipse procuravi*] In Florentino testantur esse, *Ipse ego curavi*. 'Procurare' verbum in religionibus idem fere quod 'Expiare.' Ejusmodi vero mala somnia idem commemorat, et lib. II. Eleg. 6. et III. Eleg. 4.

14 *Ter salsa deveneranda mola*] In omnibus fere libris veteribus non *salsa*, sed *sancta*. Passive vero *deveneranda*, ut et Horat. 'Venerata Pales.' Videndum autem, an *deveneranda* dixerit, quasi 'deprecanda, et averruncanda.' Ter sanctam dixit molam salsam, quod, ut scribit Plinius, nulla sine salsa mola sacra fiant. Est enim apud illum lib. XXX. 'Maxime tamen in sacris intellegitur auctoritas, quando nulla conficiuntur sine mola salsa.'

15 *Ipse ego, velatus filo, tunicisque solutis*] Filum fortasse dicit vestem lineam. Tegumentum capiti esse hoc videtur apud Arnobium Adversus Gentes lib. VI. 'Itaque artifices omnes ipsis isdem qui temporibus extiterunt, quibusque primas dabat exprimendarum similitudinum veritas, omni cura studioque certabant, filum capitis prostituti Cythereia in simulachra traducere.' Velato autem capite veteres sacra solitos facere, nemo nescit.

16 *Vota novem Veneri nocte silente tuli*] In Sfortiæ, ut in nonnullis aliis, non *Veneri*, sed *Triviæ*. Nisi si Venerem exquisita aliqua ratione eandem, quam Triviam, velimus esse. Amantes quidem certe Lunam precari solitos, ostendimus in commentationibus in Horatium. *Vota tuli*: obtuli, solvi. Novem vero, propter imparem numerum, qui sacer, et Dis gratus: vel quod is numerus fuerit ἐν μυστηρίοις.

22 *Area dum messes sole calente teret*] Sic Virg. in Georg. 'pingues palea teret area eulmos.' Similiter Martialis: 'Messes area dum ferit crepantes.' Nisi pro, *ferit*, *terit*, forte sit legendum.

23 *Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas*] In Colotii libro pro *Aut*, *Et*. Lintres autem ejusmodi veteres Navias dicebant. 'Navia,' inquit Festus Pompeius, 'est uno ligno exculpto, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia.' Romæ autem duas vidi in veteribus saxis exscalptas vindemias, alteram sub Janiculi montis radicibus, qua clivus ad S. Petri Montaurei ducit, muro cohærens, alteram ad domus Porciorum valvas: in his Naviæ, sive lintres.

24 *Pressaque veloci candida musta pede*] In Vaticano, et Marcelli Pont. Max. aliisque nonnullis, non *candida*, sed *pinguia*. Candidi quidem musti Plinius meminit lib. XIV. 'Talpana nigra candidum facit mustum:' et alibi, 'musti candidi Sextarii XX.' Pinguia musta dixit etiam Manilius lib. III. 'Aut reputat Bacchum per pinguia musta fluentem.' Atque alibi: 'Pinguiaque impressis despument musta racemis.'

25 *Consuesset numerare pecus*] In omnibus libris veteribus: *Consuescet*. *Numerare pecus* ut et Virgil. in Bucol. 'Bisque die numerant pecus.' Atque alibi: 'Cogere donec oves stabulis, numerumque referri Jussit.' Et Georg. IV. 'Consedit scopulo medius, numerumque recenset.' Et Callimachus in Cererem, eodem modo: ἐν Ὄθρυϊ πολίμνῃ ἀριθμεῖ.

28 *Pro segete spicas*] In veteribus libris: *Pro segete et spicas*.

30 *Et juvet in tota me nihil esse domo*] *Adjuvet* in multis omnino libris: quo probabilius est illud, quod in Colotii libro legebatur, *At juvet*.

Martialis lib. XIV. de Tibullo totidem prope verbis: ‘Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum, In tota juvit quem nihil esse domo.’ Sed mirum illud, quod Nemesi dictum putet Martialis, quod hic Deliæ dicitur: nisi forte eadem utroque nomine intellegitur. ‘Nihil esse’ dixit eodem modo Cic. ad Att. lib. I. ‘Ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat.’

32 *Selectis detrahet arboribus*] In nonnullis *detrahat.*

33 *Et, tantum venerata virum, hunc sedula curet*] Sic in omnibus fere libris veteribus. In Colotiano et Florentino fuisse intellego, *huic;* utrumque prave: melius in Sfortiæ libro legebam una plus particula; *Et, tantum venerata virum, hunc et sedula curet.*

35 *Caurusque*] Eodem in libro *Eurusque.*

36 *Jactat*] Sic de iis rebus loquebantur, quas oblivione sempiterna involvi atque obrui volebant; vel quæ frustra fiebant. Sæpe sic Horat. et Catullus; et Apollonius lib. I. ἀλλ' ἀνέμοισι Δώομεν ἀμπλακίην, ὡς καὶ πάρος εὐμενέοντες.

37 *Temptavi curas depellere vino*] In optimo Virgilii exemplo, ‘tempto,’ semper scriptum legebam: a qua ratione non discedo. Horat. eodem modo, quo hic Tibullus: ‘Nunc vino pellite curas.’

39 *Sæpe aliam tenui*] Idem alibi: ‘Te tenet, absentes alios suspirat amores.’ Et, ‘Te teneam moriens deficiente manu.’

Cum gaudia adirem] ‘Gaudia’ et ‘Præbere gaudia,’ quo sensu ab his poëtis diceretur, exposui in commentationibus in Horatium.

41 *Tum me discedens devotum femina dixit*] Eodem in illo laudatissimo Virgil. exemplo, ‘femina,’ sine diphthongo: idque perpetuo, ac verissime. *Devotum* vero sic dixit, ut et post, Eleg. 8. ‘Num te carminibus, num te pallentibus herbis Devovit taeito tempore noctis anus?’ Et Ovid. Amor. lib. III. Eleg. 6. ‘Num mea Thessalico languent devota veneno Corpora?’ Et idem Ovid. post: ‘Aut te trajectis Ææa venefica venis Devovet, aut alio lassus amore venis.’ Ac Suetonius in Caligula: ‘Clientelas diu vexanti, non prius succensere in animum induxerit, quam veneficiis quoque et devotionibus impugnari senserit.’

42 *Et pudet, et narrat scire nefanda mea*] In veteribus etiam libris legi adfirmant: *Et dominæ narrat, &c.* Ovid. Remed. Amor. similiter: ‘Et pudet, et dicam.’ Sin illud malumus, *mea* fortasse mutandum sit in *meæ.* Ut illa quidem se dicat non nescire *nefanda*, ipsa nimirum veneficia, *dominæ meæ.*

43 *Non facit hoc verbis*] Hnic quasi respondens addit, nullo id fieri magico ministerio. Sed veteribus in libris etiam fuisse dicunt, non *verbis*, sed *herbis;* quod ipsum probabile. Idem enim post, Eleg. 8. ‘Num te carminibus, num te pallentibus herbis.’ Quæ verba jam supra posui.

45 *Talis ad Æmonium Nereis Delea quondam*] Nonnullis in veteribus libris, *Nereis quæ.* In aliis, *Nereisque.* Legendum fortasse sit, *Nereis quoque.* Sed et trisyllabum etiam posuit Manilius lib. V. ‘Extulit et liquido Nereis ab æquore vultum.’

46 *Vecta est frenato cærula pisce Thetis*] Ad specum scilicet, quem eleganter describit Ovidius: ‘Est specus in medio: natura factus, an arte, Ambiguum est, magis arte tamen, quo sæpe venire Frenato delphine sedens Theti nuda solebas. Illic te Peleus, dum somno victa jacebas, Occupat.’ Et Balbus: ‘Hic sperata sedens Tyrrheni litore pristis Peleos in thalamos vehitur Thetis, æquora delphin Corripit, et silet hæc detecta ad lumina palla.’

47 *Quod adest huic dives amator*]

Adest pro ‘ est’ posuit, ut alibi quoque.

52 *Et e tectis strix violenta canat*] Virg. in Æn. VII. de Allecto : ‘ At sæva e speculis tempus Dea nacta nocendi, Ardua tecta petit, stabuli de culmine summo Pastorale canit signum, cornuque recurvo Tartaream intendit vocem,’ &c.

53 *Herbasque sepulchris Quærat*] In veteri libro esse aiunt, *escasque sepulchris*. Cui simile esset et illud Catulli : ‘ sæpe quam in sepulchretis Vidistis ipso rapere de rogo cenam.’

56 *Post agat hanc triviis*] In veteribus libris omnibus, *e triviis*, non *hanc triviis ;* ut absolute positum sit *agat*. Non multum dissimili sententia Horat. in Epod. ‘ Senem, quod omnes rideant, adulterum latrent Suburranæ canes.’ Sed idem ‘ agere’ hoc modo, neque transitive, posuit eodem in libro : ‘ Nam qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon, Amica vis pastoribus, Agam per altas aure sublata nives, Quæcumque præcedet fera.’

57 *Eveniet*] Sic erit, quamquam veteri in libro legi etiam adfirmant, *Evenient*. Idem post, ‘ Eventura precor.’

Dat signa Deus] Idem post, eodem loco, ‘ Viden’ ut felicibus extis,’ &c. Et Ovid. Amor. III. ‘ Annuit, et motu signa secunda dedit.’

Sunt numina amanti] Vel favent, vel peccanti irascuntur. Idem alibi : ‘ Peccare paranti Sit Deus, occultos qui vetat esse dolos.’

60 *Nam donis vincitur omnis amor*] In veteribus libris etiam fuisse adfirmant, *non*, pro *nam*, quod esse magis e sensu nonnulli contendunt. Ac pro *amor*, in Colotiano quidem, *amans*.

61 *Pauper erit præsto tibi, præsto pauper adibit*] In Vaticano pro *tibi, nam* legebam.

65 *Pauper ad occultos furtim deducet amicos*] In veteribus libris etiam sic esse testantur : *Pauper ad excultos furtim deducet amantes*.

66 *Vinclaque de niveo detrahet ipse pede*] Sic Terent. : ‘ Soccos detrahunt.’ Vincula vero Calceamenta dicit, ut Ovid. Fast. II. ‘ Rumpebant magni vincula parva pedes.’ Et Met. III. ‘ Vincla duæ pedibus demunt.’ Et Art. Am. III. ‘ Arida nec vinclis crura resolve tuis.’ Et Virg. Æn. III. ‘ Unum exuta pedem vinclis.’

67 *Nec verbis victa patescit Janua*] In veteri libro Card. Sfortiæ pro *patescit*, legebam, *fatiscit*. Virg. verbo illo usus Æn. II. ‘ Apparet domus intus, et atria longa patescunt.’

69 *At tu, potior nunc es, mea furta caveto*] Pro *nunc es*, erat in Vaticano scriptum *vinces*. Pro *caveto*, in omnibus fere libris *timeto*.

Mea furta] Furtivos concubitus.

70 *Versatur celeri Fors levis orbe rotæ*] In plerisque veteribus libris, *Sors*, non *Fors*, id est, *Fortuna*. In eandem sententiam Propertius lib. II. ‘ Omnia vertuntur, certe vertuntur amores ; Vinceris, aut vincis, hæc in amore rota est.’ Et Plautus in Cistellaria : ‘ Jactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amoris rota.’ Ammianus Marcellinus lib. XXVI. de Rota Fortunæ : ‘ Ea victoria ultra homines Procopius sese efferens, et ignorans, quod quivis beatus versa rota Fortunæ ante vesperum potest esse miserrimus.’

72 *Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit*] In veteribus libris legi adfirmant : *Sedulus, et crebro prospicit, atque fugit*.

74 *Et ante ipsas excreat usque fores*] In veteri libro Sfortiæ, et Marcelli Pont. Max. et Vaticano, *Excreat ipse fores*.

75 *Nescio quid furtivus amor parat*] In Colotiano fuisse testantur *Nescis*.

76 *In liquida nat tibi linter aqua*] Id est, utere occasione, quam tibi præsens fert fortuna : translatio nota : ‘ non hæret enim linter in macra,’ ut ille dixit, ‘ aqua.’ Et Virg. dixit, ‘ Natat uncta carina.’ Sed in Sfortiæ,

et Marcelli Pontificis libris, pro *nat, jam.* Sit etiam fortasse hæc sententia: Lubricus amor est, atque instabilis, et paullo momento mutabilis, ut in aqua linter levi aura huc vel illuc impellitur. Simile illud Horatii: 'tu dum tua navis in alto est, Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.'

ELEGIA VI.

1 *Semper ut inducar, blandos offers mihi vultus*] In veteri libro Sfortiæ *inducas*, non *inducar*. Verbo eodem sic utitur Catullus in Alfenum: 'Certe tute jubebas animam tradere inique, me Inducens in amorem.' Et Horat. Serm. lib. II. 'Ne si facies, ut sæpe, decora Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem.' Et Festus in verbo Adlicit: 'Hinc descendit, inlicere, et oblectare, id est, frustrantem inducere.' Et in verbo, 'Lacit,' quod interpretans inquit: 'Decipiendo inducit: in fraudem inducit.' Et Velius Longus, de Orthographia: 'Pelliciendo, quod est inducendo, geminat. L. Pellicere malunt, quam Perlicere.' Idem prope significans Lucret. lib. I. dixit: 'Quo quamque inducere pergis.' Translatum fortasse sit: nam in laqueos se quis inducere Latine dicitur. Cicero in Verrem lib. IV. 'Hic videte, in quot laqueos se induxerit.' Sic enim vidisse se emendatum pro, 'induerit,' mihi adfirmavit Honoratus Joannius Episcopus Oximensis. Idemque l. IV. Commentariorum C. Cæsaris de Bello Gallico legebat, 'Se ipsi acutissimis vallis inducebant.' Itaque in veteri libro eruditissimi viri, Hieronymi Suritæ, fuisse testabatur.

Blandos offers mihi vultus] Nutus, signa, gestus. Sic etiam Cicero.

2 *Post tamen, &c.*] Sic idem alibi: 'Si quando fuerit tristior illa tibi.'

5 *Jam mihi tenduntur casses*] In veteribus libris omnibus, ut et olim Aldus ediderat, *Nam*, non *Jam*.

6 *Nescio quem tacita callida nocte fovit*] Catullus: 'Cum tacet nox.' Idem Tibullus alibi: 'Nocte silente.' Virg. 'Per amica silentia noctis.'

7 *Illa quidem tam multa negat*] Ovidius hunc Tibulli locum totidem prope verbis repetens, quæ sit vera multorum lectio verborum docet. Sunt autem illius hæc Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Hoc etiam de se quod neget illa viro. Fallere custodem demum docuisse fatetur, Seque sua miserum nunc ait arte premi. Sæpe, velut gemmam dominæ signumque probaret, Per caussam meminit se tetigisse manum. Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus, Et tacitam mensæ duxit in orbe notam. Et, quibus e succis abeat de corpore livor, Impresso fieri qui solet ore, docet. Deniquc ab incauto nimium petit ille marito, Se quoque uti servet, peccet ut illa minus. Scit cui latretur, cum solus obambulet ipse, Cui totiens clausas excrcet ante fores. Multaquc dat furti talis præcepta, docetque Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.'

8 *Sic etiam de me pernegat illa viro*] In Colotiano fuisse autumant, *Nam sic et de me:* in pernegando autem malitiæ multum inest. Plautus in Menæchmis: 'Nihil hoc confidentius, qui, quæ vides, ea pernegat.' Et vehementer negare. Terent. in prologo in Eunuchum: 'Latinas scisse sese, id vero pernegat.'

11 *Fingere tunc didicit caussas*] Omnibus in libris non *tunc*, sed *nunc*.

Cur sola cubaret] In Colotiano, *ut sola cubaret*.

12 *Cardine tum tacito*] Est in omnibus veteribus libris hoc quoque loco, *nunc*.

16 *Me quoque servato*] Me quoque ipsum observa.

Peccet ut illa nihil] 'Peccare' verbo sic sæpe etiam Propert. et Ovid. sunt usi. In veteri libro pro *nihil*, legi affirmant, *minus:* quod Ovidio etiam fit approbante.

17 *Juvenes celebret multo sermone*] Verbo 'Celebrare' sic sæpe utitur Cic. id est, crebris sermonibus et longis usurpare.

18 *Neve cubet lasso pectus aperta sinu*] In nonnullis veteribus libris *laxo* legi testantur. Ovidius eadem in sententia 'discincto' dixit, Fast. I. 'Altera discincto pectus aperta sinu.' Et idem Remed. Am. 'Nec toga sit laxo conspicienda sinu.'

19 *Digitoque liquorem Ne trahat*] In Sfortiæ libro, *Neu trahat.*

20 *Et mensæ ducat in orbe notas*] 'Notam ducere' sic et Horat. IV. Od. dixit; 'Qua notam duxit niveus videri, Cetera fulvus.' Sequitur autem apud Ovid. Art. Am. I. 'Blanditiasque leves tenui perscribere vino, Ut dominam in mensa se legat illa tuam.' Et in Epist. Helenæ ad Paridem: 'Et sæpe extimui, ne vir meus illa videret, Non satis occultis erubuique notis.' Ac statim post: 'Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro, Quod deducta mero littera fecit, Amo.' Orbem vero dicit, quod mensæ apud veteres fere tripodes, et rotundæ fuerunt: quarum hodieque Romæ multæ in vetustis saxis species.

21 *Exibit quam sæpe*] Lego *cum sæpe.* Scriptum enim, opinor, fuerat, *quom.* Tum, inquit, cavendum, cum sæpe exibit, seu cum dicet visere sacra Bonæ Deæ, ne virum habeat comitem. Ovid. Art. Am. III. 'Cum fugete templis oculos Bona Diva virorum, Præter quos, si quos, illa venire jubet.'

22 *Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ*] Juvenalis Sat. II. 'Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ, Et magno cratere Deam; sed more sinistro Exagitata procul non intrat femina limen. Solis ara Deæ maribus patet: Ite profanæ, Clamatur.'

23 *Illam sequar unus ad aras*] Ad aras Bonæ Deæ, nulla religione impeditus, aut ad aras usque illam deducam, ne quo deflectat. *Aram*, in libro Sfortiæ.

24 *Tum mihi non oculis sit timuisse meis*] Μὴ γένοιτο, μὴ ἔστω, μὴ ἐνδέχοιτο. Idem lib. IV. 'Nec tibi sit duros acuisse in pectora dentes.' Et Virg. in Epigram. 'Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.'

26 *Per caussam memini me tetigisse manum*] Διὰ πρόφασιν. Sic Cæsar B. C. lib. III. 'Navesque triremes duas, quas Brundusii faciendas curaverat, per caussam exercendorum remigum ad fauces portus prodire jussit.'

28 *Sobria supposita pocula victor aqua*] *Sobria* dixit, non *Ebria;* idque nove. Sed hoc ab effectu. Meram aquam, vel ejusmodi pocula, in quibus aquæ plurimum inesset. Philoponus, verba interpretans Aristotelis, lib. II. Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, illa: Ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρχει, cur, cum vinum inebriet, non dici tamen Ebrium ipsum possit, ostendit. Dionysius Longinus Περὶ Ὕψους Λόγου, aquam Sobrium Deum dici scribit; verba namque Platonis ponit; Οὐ γὰρ ῥᾳδίως ἐννοεῖν, ὅτι πόλιν εἶναι δεῖ δίκην κρατῆρος κεκραμένην, οὗ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἑτέρου θεοῦ, καλὴν κοινωνίαν λαβὼν, ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. Addit deinde Dionysius: Νήφοντα γάρ φασι θεὸν τὸ ὕδωρ λέγειν.

30 *Jussit amor*] Similiter Theocritus, Ὅς δὲ πόθος μ' ἐνέηκε τόσην ἅλα μετρήσασθαι.

Contra quis ferat arma Deos] Ausonius: 'Non tutum renuisse Deo:' idque cum facimus, θεομαχοῦμεν.

31 *Nec me jam*] In Florentiuo, *nec jam me.*

32 *Instabat tota cui tua nocte canis*] Nihil amanti molestius. Idem alibi, 'Et canis ipsa tacet.' Et Propert. lib. IV. 'Et canis in nostros nimis experrecta dolores.'

33 *Tenera*] Pulchra. Idem alibi: 'Parce precor tenero.'

Tua si bona nescis Servare] Idem

apud Virg. numerus: 'Bona si sua norint.'

34 *Frustra clavis inest foribus*] Sine aspirationis etiam nota in veteribus libris erat scripta *a* hujus loci interjectio: itaque etiam est in illo Virgilii laudatissimo exemplo.

35 *Te tenet, absentes alios suspirat amores*] Nævius etiam ab amica teneri alium significans, verbis utitur, et sententia, huic loco non alienis. Cujus hæc sunt apud Festum, in verbo Adnictat: 'Alii andnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.' Et poëta alius: 'Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, et communem facit: alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervellit pedem, alii dat annulum spectandum a labris, alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito litteras.'

38 *Detrecto non ego vincla pedum*] Catenas, quibus inligati servi janitores ad fores excubabant.

40 *Effluit effuso cui toga lapsa sinu*] In veteri libro fuisse dicunt, *Et fluit.* Fluere vestem dixit, ut Catullus 'fluitantem amictum:' et Tacitus 'fluitantem vestem,' et Virg. 'Nodoque sinus collecta fluentes.' At pro *lapsa* in plerisque *laxa.* Sic idem lib. II. Eleg. 3. 'Heu miserum! laxam quid juvat esse togam?' Et Remed. Am. 'Nec compone comas, cum sis venturus ad illam; Nec toga sit laxo conspicienda sinu.' 'Effusum sinum' dixit, ut ante de velo: 'Effusum ventis præbueratque sinum.' Hoc vero ad comptum atque elegantiam pertinere, etiam versus Ovidi demonstrant. Et Properti lib. IV. 'Et ferics nudos veste fluente pedes.'

41 *Ne possit crimen habere*] In nonnullis libris melius, *Ne crimen possit habere.*

42 *Stet procul, aut alia stet procul ante via*] In veteri libro pro, *aut alia,* esse adfirmant *atque alia;* quod omnino rectius: egoque eam jam ante conjecturam feceram, idemque legendum suspicabar pro *ante, inde.* Legi etiam fortasse possit, *Stet procul ante alia stet procul ante via:* nec invenusta repetitione. Mihi vero in mentem veniebat etiam legere; *aut alia stet procul antevia:* unum verbum ut sit *antevia,* ut 'antemalorum,' apud Virg. et 'antevolans;' et apud Catullum, 'postphasellus.' Aut, inquit, eadem via cum venerit obviam, stet procul, ac resistat: aut alia antevia resistat, antequam viam eandem ineat.

45 *Hæc, ubi Bellonæ motu est agitata*] *Motu:* furore. Horat. Serm. lib. II. 'Cerritus fuit, an commotæ crimine mentis Absolves hominem?' Et Gellius lib. XV. cap. 18. 'Mota mente,' et 'Motu mentis,' dixit. Varro de lingua Lat. VI. 'In Græcia commota mente, quos λυμφολήπτους appellant,' &c.

46 *Verbera torta*] Virgilius: 'Et torto verbere turbo.' Atque alibi: 'Illi instant verbere torto.' Sed, quod statim dixit: *nec acrem Flammam,* videtur sequi debuisse, *nec amens;* sed veteres *nec,* pro *non,* sæpe posuerunt. *Acrem Flammam* dicit, ut 'acres oculos,' igni succensos atque terribiles, dixit Virg. Æn. XII. 'oculis micat acribus ignis.'

47 *Violenta*] In libro Sfortiæ est, *violata.*

52 *Ne pigeat magno post didicisse malo*] Legendum forte sit, *tetigisse* pro *didicisse.* Sequitur enim, *Attigerit.* Magno malo, ut et Catullus: 'Frustra, immo magno cum pretio atque malo.'

53 *Attigerit*] In veteri libro testantur esse *Attigeris.*

Labentur opes] Quale illud: 'Male parta male dilabuntur.'

54 *Sanguis, ut hic ventis, diripiturque cinis*] Ut qui sibi vindicant, glebam tenent; qui Jovem lapidem jurant, lapidem jaciunt; sic hæc sanguinem fundit, cinerem spargit. Si

tamen admittas eam culpam.

57 *Sed tua mater Me monet*] In multis libris omnino melius, *Me movet*.

58 *Atque iras aurea vincit anus*] 'Aureum' vocant, quod laudant Poëtæ. Sic Horat. 'Mores aureos.' Et Callimachus in Hymno in Delon, Τόφρα μὲν οὔπω σοι χρυσέη ἐπιμίσγετο Λητώ.

59 *Hæc mihi te adducit tenebris*] In veteri libro esse adseverant, *Hæc me deducit tenebris*. Sed *tenebris*, eodem modo, lib. II. Eleg. I. 'Ad juvenem tenebris sola puella venit:' ut et σιγῇ, et silentio. Sic Cic. Philippica II. 'Nam, quod quærebas, quo modo redissem primum luce, non tenebris.'

66 *Quidquid agit*] Omnino melius in libro Sfortiæ, *Quidquid agat*.

Sunguis est tamen illa tuus] Chorus apud Euripidem in Bacchis: Τίς ἄρα νιν ἔτεκεν, οὐ γὰρ ἐξ αἵματος γυναικῶν ἔφυ. Et Aristoteles: Γονεῖς μὲν οὖν τέκνα φιλοῦσιν ὡς ἑαυτούς, τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν οἷον ἕτεροι αὐτοὶ τῷ κεχωρίσθαι, τέκνα δὲ γονεῖς, ὡς ἀπ' ἐκείνων πεφυκότα, ἀδελφοὶ δ' ἀλλήλους, τῷ ἐκ τῶν αὐτῶν πεφυκέναι· ἡ γὰρ πρὸς ἐκεῖνα ταυτότης ἀλλήλους ταυτὸ ποιεῖ, διό φασι ταυτὸν αἷμα, καὶ ῥίζαν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

67 *Quamvis non vitta ligatos Impediat crines*] Cingat: ut Horat. 'Caput impedire myrto.' Vitta vero pudicarum et religiosarum. Ovid. Remed. Am. I. 'Thais in arte mea est, lascivia libera nostra est: Nil mihi cum vitta est, Thais in arte mea est.' Et Art. Am. I. 'Este procul vittæ tenues, insigne pudoris, Quæque tegis medios instita longa pedes.'

69 *Et mihi sint duræ leges*] In omnibus fere libris, *Sunt duræ leges*.

70 *Possum, quin oculos adpetat illa meos*] Etiam in plerisque, *Possum ego*. 'Adpetere' autem, sic hoc positum loco videtur, ut et apud Catullum: 'Cui primum digitum dare adpetenti.'

71 *Et, si quid peccusse putor, ducorque capillis Immerito, proprias proriporque vias*] *Puter, ducar, proripiar*, in plerisque. At pro, *proprias*, legi veteribus in libris adfirmant, *pronas*.

73 *Non ego te pulsare velim*] Ut tu me indignissime tractaris, non ego te referiam.

Sed venerit iste Si furor] In Vaticano, et Marcelli Pont. Max. libris non *iste*, sed *ipse*.

77 *Nam quæ fida fuit*] In multis omnino veteribus libris, *At quæ*.

Victu senecta] Sic Virg. Æn. VII. 'En ego victa situ.'

80 *Tractaque de niveo vellere dente putat*] In Colotii libro fuisse confirmant: *Textaque de niveo vellere dente parat*. In Sfortiæ libro sic, ut in optimo quoque: *Tractaque de niveo vellere ductu putat*. Varro 'tracta' dixit 'lanea:' 'Etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori.' 'Dente putare,' id est, secare, truncare: ut vites putantur. Si legimus, *dente parat*, qui pertinet ad textrinam, dentem intelligamus. Alii legunt: *Tractaque de niveo vellere fila parat*.

81 *Hanc animo gaudente*] Virg. Æn. VI. 'et mala mentis Gaudia.'

84 *Et infidis quod sit acerbu monet*] In veteribus libris legerunt etiam alii: *quam sit acerbu*.

85 *Hæc aliis maledicta cadant*] Accidant. Sic sæpe Cicero.

ELEGIA VII.

1 *Hunc cecinere diem Purcæ, fatalia nentes Stamina*] Nam et 'nere' simul et 'canere' finguntur. Ovid. similiter: 'Scilicet hanc legem Parcæ fatalia nentes Stamina bis genito bis cecinere tibi.'

4 *Atax*] Quo de fluvio Mela in descriptione Galliæ.

5 *Evenere*] Idem alibi: 'Eveniet; dat signa Deus.'

6 *Bracchia captu*] Sic in omnibus scriptis, non *rapta;* bello enim capti dicuntur.

7 *At te victrices lauros*] In Sfortiæ libro, *Alte*, quod non improbandum

videatur. Victrices autem lauros etiam dixit Virgil. in Bucol. ‘ Inter victrices hederam tibi serpere lauros.’

8 *Portabat niveis currus eburnus equis*] In Sfortiæ libro *Portabit*. Sed illud omnino rectius; etenim illa evenerant. Et pro *niveis*, in tribus libris erat *nitidis*, quo modo Aldus olim. In uno *niveis*; et utrumque probandum. Albis enim equis triumphantes invehebantur.

9 *Non sine me est tibi partus honos, tua bella, Pyrene Testis, et oceani litora Sanctonici*] Sic accipio, *tua bella* et *Pyrene, testis, &c.* Vel, *tua bella*, id est, *Pyrene testis*, et testes *litora oceani Sanctonici*. Similiter idem lib. IV. ‘ Nam bellis experta cano, testis mihi victæ Fortis Iapigiæ miles, testis quoque fallax Pannonius,’ &c. Et Ovid. Fast. VI. ‘ Sunt tibi Flaminius, Thrasimenaque litora testes.’ Josephus Scaliger legebat ipse, vel alios legere dicebat hoc loco, *Tarbela*, pro *tua bella*, quod eo tractu nomen loci fuerit. Plinius lib. IV. Aquitaniam describens ‘ Tarbelorum ’ meminit. Antoninus Aug. in Itinerario ‘ Aquarum Terebelicarum ’ eodem tractu: vel *Pyrene* dicta propterea *Tarbella*.

Non sine me est tibi partus honos] Similiter Virg. Æn. IX. ‘ Nulla meis sine te quæretur gloria rebus, Seu pacem, seu bella geram.’

10 *Sanctonici*] In veteribus libris, *Santonici*.

12 *Carmoti et flavi*] In Sfortiæ libro, et Vaticano, et in duobus meis *Carnoti*.

13 *At te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis Cæruleus placidis per vada serpis aquis*] Quam difficilis sit et aliena structura verborum, in facillimo candidissimoque Poëta, nemo non videt: ab scriptis libris nihil erat subsidii. Ego, levissime mutans, emendabam posteriorem versum, *Cæruleis placidus per vada serpis aquis*. Ut apparcat jam non difficilis sententia: Cydnum fluvium suis leniter fluentibus undis placidum cæruleis aquis per vada serpere, id est, in cæruleas aquas ac marinas influere. Cur enim Cærulens dicatur Cydnus fluvius purissimus? de quo Curtius lib. III. quomodo fere Tibullus: ‘ Cydnus non spatio aquarum, sed liquore memorabilis, quippe leni tractu e fontibus labens puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide innantem alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus; quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis, in mare evadit.’ Ovid. Art. Am. III. ‘ lucidum ’ propterea vocat: ‘ Vel prope te nato lucide Cydne croco.’ Idem vero Tibullus lib. III. ‘ cæruleum amnem ’ mare dixit: ‘ Jam nox ætherium nigris emensa quadrigis Mundum, cæruleo laverat amne rotas.’ Itaque pro eodem habet *aquas cæruleas*, et ‘ cæruleum amnem.’ Et idem ante ‘ cæruleas undas ’ mare significans dixit: ‘ Vel si cæruleas puppi volet ire per undas, Ipse levem remo per freta pelle ratem.’ Et Ovid. Art. Am. III. ‘ Nec quia cæruleæ mole fugantur aquæ.’ Quod autem *tacitis undis* dicit, eodem modo Virgil. Æn. IX. ‘ Ceu septem surgens sedatis amnibus altus Per tacitum Ganges.’ Et Esaias: Τὸ ὕδωρ τοῦ Συλωὰμ, τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ. Meminit autem, præter ceteros, hujus fluvii Stephanus B. in verbo Cydna: Ἔστι καὶ Κύδνος ποταμὸς Βιθυνίας.

16 *Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas*] In omnibus veteribus sic omnino erat. Et tamen sunt, qui *alat* esse legendum putent; quam pridem etiam conjecturam feceram, Strabonis, opinor, adductus verbis, qui montis hujus fastigium adeo ferax esse scribat, ut alere possit hominum millia. Sed, cum frigus quoque rugas inducere legissem, idque nonnumquam significari eodem verbo ‘ ara-

re;' ait enim Ovidius, 'Jamque meos vultus ruga senilis arat;' in tanto librorum consensu veterem lectionem putavi retinendam; namque Horat. Epist. lib. I. dixit, 'Quem Mandela bibit rugosus frigore pagus.'

18 *Alba Palæstino sancta columba Syro*] Sanctam, quam Syri non edunt. Hyginus fabula 197. 'Syri pisces et columbas ex Deorum numero habent, non edunt.' Et vetus Interpres Phænom. Arati, quæ convertit Germanicus in Piscibus signo: 'Unde hodie quoque Syri neque hos pisces edunt, et columbas potestate decorant.'

19 *Turribus*] Quæ dicit Horat. 'Alta navium propugnacula.'

20 *Docta Tyros*] In plerisque hoc modo: in nonnullis libris *Tyrus*. At illo modo etiam aliis in locis lib. II. 'Africa puniceum, purpureumque Tyros.' Et lib. IV. 'Vellera det succis bis madefacta Tyros.' Et Propert. lib. III. 'Et Tyros ostrinos præbet Cadmea colores.'

21 *Cum findit Syrius agros*] In Vaticano et uno meo, *cum scindit*. Sed illo modo etiam Virgil. 'Ergo ubi hiulca siti findit canis æstifer arva.'

23 *Quanam possum te dicere caussa*] In nonnullis libris *possim*.

24 *Aut quibus in terris occuluisse caput*] Eodem modo Flaccus: 'fontium qui celat origines Nilus.'

26 *Nec pluvio supplicat herba Jovi*] Ζεὺς ὑέτιος, καὶ ὄμβριος, a Græcis dictus. Hunc Tibulli versum Seneca tribuit Ovidio, lapsus, opinor, memoria.

27 *Atque suum proles miratur Osyrim*] In Vaticano, et duobus meis veteribus non *proles*, sed *pubes*. *Pubes barbara*: id est, Ægyptia. Quod autem Nilum Ægyptos Osyrim dicat, nondum alibi legi. Gyraldus scribit, Deum existimari, ac Jovem etiam dici.

28 *Memphiten plangere docta bovem*] Sic in iis, quos vidi, scriptis libris, non *plaudere*. Sic in vetustissimo Epigrammate apud Cardinalem Cæsium, Romæ:

QVI. COLITIS. CYBELEN. ET. QVI.
PHRYGA. PLANGITIS. ATTIN.

Nilum vero, et Osyrim, et Bacchum, pro eodem Tibullus habet. Qua de re Gyraldus erudite, in Historia Deorum.

30 *Ferro solicitavit humum*] Sic Virg. Georg. 'Solicitant alii remis freta.'

32 *Pomaque non notis legit ab arboribus*] Quas ipse sevisset.

33 *Teneram palis adjungere vitem*] In quibusdam libris, *ternam*. Sed illud omnino videtur rectius. Sic Virg. Georg. I. 'ulmisque adjungere vites.'

36 *Expressa incultis uva dedit pedibus*] Videndum, an potius legendum sit, *inlutis*: in veteribus enim libris fere *eluta*, et *inluta*, pro *elota*, et *inlota*; neque enim, *incultis* pedibus, apte hoc loco pro 'nudis.'

37 *Ille liquor docuit voces inflectere cantu*] Ovid. 'Nec non et carmina vino Ingenium faciente canunt.'

38 *Movit et ad certos nescia membra modos*] Saltare docuit. Sic Horat. 'Membra movere sono testudinis.' *Nescia*: saltationis ignara.

40 *Pectora tristitiæ dissoluenda dedit*] Legebam *tristitia*; quale illud Virgili, 'Solvite corda metu.' In vetusto libro Angeli Colotii fuisse adfirmant *lætitia*.

42 *Crura licet dura compede pulsa sonent*] In uno meo pro *compede*, *cuspide*, et in Vaticano: itaque esse aiunt in Florentino libro Bibliothecæ S. Laurentii. Quod genus acerbitatis quale fuerit, cogitare non possum. Pro *pulsa*, *pressa* in nonnullis libris fuisse adfirmant. Idem Tibullus lib. II. similiter: 'Spes etiam valida solatur compede vinctum, Crura sonant ferro, sed canit inter opus.'

43 *Non tibi sunt tristes curæ, non luctus Osyri*] In veteribus *nec luctus*,

quo modo olim Aldus. Sed pro *luctus*, in Sfortiæ libro *vultus* legebatur; quod etiam placet: ut eum minime torvo esse vultu significet; quod 'frontis rugam' videtur Ovidius dicere, de eodem, in Art. Am. 'Cura fugit multo diluiturque mero. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua tollit. Tunc dolor, et curæ, rugaque frontis abest.'

44 *Et levis aptus amor*] Sic in omnibus, quos vidi, libris. Alii legunt, *lenis, et aptus amor*. Aldus olim edidit, *levis, et aptus amor*, quo modo in Florentino. Sed illud probabilius; nam 'levis amor' ab Ovidio sic dicitur; in quarto enim Fastorum: 'Nec coëunt pecudes, si levis absit amor.' Et Paulus Silentiarius apud Stobæum, eodem modo, Κοῦφος Ἔρως.

45 *Et frons, redimita corymbis*] Unde 'corymbifer' ab Ovidio dicitur.

46 *Fusa sed ad teneros lutea palla pedes*] Ejus amictum φλογοειδῆ scribit esse Gyraldus, auctore, opinor, Diodoro Siculo, qui color a flammeo parum distat.

48 *Et levis occultis conscia cista sacris*] Adludens ad hæc sacra Ovid. Art. Am. II. 'Condita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant.'

49 *Huc ades, et centum ludos, geniumque choreis Concelebra*] Legendum forte sit, *centum ludis*. 'Centum' autem, pro multis dixit Virgil. 'Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.' Atque hæc ad Messallam commodius, quam ad Bacchum, referuntur.

50 *Et multo tempora funde mero*] Ovid. Rem. Am. 146. 'Aleaque, et multo tempora funde [quassa] mero.'

53 *Sic venias hodierne tibi dum turis honoris, Liba, et Messopio dulcia melle feram*] Legendum e veteribus, *Sic venias hodierne, tibi dem turis honores, Liba, et Mopsopio dulcia melle feram*. Hæc autem etiam ad Messallam, quem vult adesse cum acino, ac floribus, ipse additurus et tus, et liba. Sic autem 'hodiernus,' pro 'hodie,' dicitur a Poëtis, perornate: ut 'crastinus,' 'matutinus,' et 'vespertinus,' cum ad homines illa referuntur. *Dulcia* vero *melle liba* dicit, quæ μελιττοῦντα dicuntur. Idem alibi similiter: 'Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat, Postque comes purum filia parva favum.'

56 *Et circa stet veneranda senem*] Optimam lectionem libri Card. Sfortiæ sequor, emendoque *venerata*.

57 *Non taceam monumenta viæ*] In plerisque veteribus, *Ne taceat:* in nonnullis, *Nec taceant*. Hæc filios significat esse locuturos.

Quæ Tuscula tellus] Viam ne etiam straverit, an restituerit, non exprimit Rutilius Munatianus. Sed idem lib. II. Itinerarii prope Centum cellas in Tauri Thermis illius poëma extitisse significat; scribit enim: 'Hæc quoque Pieriis spiracula comparat antris Carmine Messallæ nobilitatus ager. Intrantemque capit, discedentemque moratur Postibus adfixum dulce poëma sacris,' &c.

58 *Candidaque antiquo detinet Alba lare*] In uno libro non *Alba*, sed *Arva:* illud rectius. Incertus sum, an sic dicat, quod glareosus Albanus ager sit, an quod palustris glarea et lapidibus a Messalla via fuerit strata. Quod indicare Sili versus videntur: 'Urbibus est illis caput, interiorque per udos Alba sedet campos, pomisque rependit aristas.' Sed nodum expedit Propertius, qui ab 'albæ suis' omine dictam 'Albam' scribit: quamobrem candidam quoque dicit Tibullus. Versus Properti sunt lib. IV. 'Et stetit Alba potens, albæ suis omine nata, Hac ubi Fidenas longa erat ire via.'

61 *Te canit agricola, e magna cum venerit urbe*] In Vaticano *Te canet*. In Sfortiæ libro præpositio *e* non legi-

tur; non etiam in duobus meis, aliisque nonnullis.

63 *Multos celebrande per annos*] In Sfortiæ libro *celebrate;* in uno meo, *celebrata:* itaque legendum videtur *celebrate.*

64 *Candidior semper candidiorque veni*] Magis magisque candidus.

Candidiorque veni] In eodem Sfortiæ libro, non *veni*, sed *redi.* Idem lib. III. in eandem sententiam: 'O nivcam, quæ te poterit mihi reddere, lucem!'

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari possum, quid nutus amantis*] In veteribus omnibus, *celare possum:* mihi valde probatur, quod Aldus edidit: *Non ego celarem, possit quid vultus amantis.* Sed in Sfortiæ libro pro *amantis*, *amoris* legebatur. Nutus autem in amore adhiberi solitos, multorum versus Poëtarum Latinorum significant. Et Theocritus in Pharmaceutria: Κἠπεὶ κά νιν ἔοντα μάθοις μόνον, ἄσυχα νεῦσον.

2 *Quidve ferant miti lenia verba sono*] Lenes illi susurri, ut ab Horat. dicuntur.

4 *Præcinit eventus*] Vaticanus liber duplicem ostendit lectionem: est enim etiam illic, *Exprimit eventus.*

5 *Ipsa Venus magico religatum brachia nodo*] Magicum nodum dicit cantum ipsum veneficæ, quo quasi devotus longo usu, multaque acerba experiundo, amoris omnia perdidicit magisteria. Sic, ut facile intellegat, ac signis exploret amicæ suæ vel propensum animum in se, vel alienum.

6 *Perdocuit multis non sine verberibus*] In Florentino: *Perdocuit Marathum non sine vulneribus.* De Marathi enim amoribus tam multa scribit.

8 *Quos videt invitos*] Significat, amicam vix tandem se amare cœpisse.

9 *Quid tibi nunc mollcs*] In Sfortiæ libro; *Quid tibi tum.*

10 *Sæpeque mutatas*] In Florentino; *Sæpe et mutatas.*

11 *Quid fuco splendente comas ornare*] In uno meo, non *comas*, sed *genas;* quod est omnino rectius: etenim *comas* jam dixit.

12 *Artificis docta subsecuisse manu*] Vaticanus liber illam quoque lectionem præ se fert, ut pro *subsccuisse*, *supposuisse* etiam legi possit. Quod si sequimur, *doctæ manu* legendum censeo. Ut sub cultro esse dicuntur, qui versantur in periculo, sic ungues artificis manu supponi dicantur circumcidendi.

14 *Ansaque compressos colligat arcta pedes*] In Sfortiæ libro, *Ansaque compressos colligit arte pedes.* In nonnullis: *adligat arta pedes.* Aldus olim: *Artaque constrictos cogit aluta pedes.* Quod esse docti alicujus commentum reor. *Ansa* vero est, quæ Græce ἡ λαβὴ dicitur: auctor Servius in Æn. VII. in illud: 'et picti scuta Labici.' Ansulas etiam, in hoc genere, dixit Valerius Max. lib. VIII. cap. 13. 'Mirifice et ille artifex, qui in opere suo moneri se a sutore de crepida et ansulis passus.' Et Plin. lib. XXXV. de eodem: 'Ferruntque a sutore reprehensum, quod in crepidis una intus pauciores fecisset ansas.' Et Sidonius Appollinaris ad Lampridium: 'Perges sic melius volante saltu, Si vestigia fasciata nudi Per summum digiti tegant, citatis Firmi ingressibus, atque vinculorum Concurrentibus ansulis reflexa Ad crus per cameram catena surgat.'

15 *Illa placet*] In Florentino *Ipsa*, ut et olim Aldus: in ceteris omnibus *Illa.*

16 *Nec nitidum tarda compserit arte caput*] Terent. 'Dum comuntur, dum moliuntur, annus est.'

17 *Num te carminibus, num te pallentibus herbis*] Ἀποστροφὴ ad Marathum. 'Pallentes herbas' etiam dixit Virgilius: 'Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.'

18 *Devovit tacito tempore noctis anus*] Magicæ mulieres, anus. Insig-

nis vero locus est, apud Laërtium in Bione, ubi annus, ejusmodi functa ministerio, ab eo describitur. De Bione, enim, impietatis suæ pœnitente: Οὐδ' εἶπε μοῦνον, ἤλιτον, Σύγγνωτε τοῖς πρίν· ἀλλὰ Καὶ γραῒ δῶκεν εὐμαρῶς Τράχηλον εἰς ἐπῳδὴν, Καὶ σκυτίσιν βραχίονας Πεπεισμένος ἔδησε. Quibus in verbis esse etiam illud videtur, quod supra dixit, 'magico religatum bracchia nodo.' Et, quæ vocantur in hoc genere Carmina, dici a Græcis Ἐπῳδάς. Et Theocritus anum magicam significavit; et verbo Ἐπᾴδειν in hoc genere est usus in Pharmaceutria: Ἦ ποίας ἔλιπον γραίας δόμον, ἄτις ἐπᾷδεν; De quo jam dictum. Sic Horat. in Epod. Carmen posuit: 'A! a! solutus ambulat veneficæ Scientioris carmine.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Phasias Æsonidem, Circe tenuisset Ulissem, Si modo servari carmine posset amor.' Idem Tibullus ante: 'Carmine cum magico præcinuisset anus.'

19 *Cantus vicinis fruges traducit ab agris*] Ἔκβασις. In Sfortiæ libro, *segetes deducit*. Sed illud probabilius.

20 *Cantus et iratæ detinet anguis iter*] Sic etiam in scriptis libris, feminino genere. Virgilius masculino: 'Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.' Carisius lib. I. 'Anguis, cum sit masculini generis, dixerunt tamen et femiuini; ut Tibullus: 'iratæ detinet anguis.' Et Ovidius: 'Mediæ Marsis findantur cantibus angues.' Et Varro Attacinus: 'Cujus ut aspexit torta caput angue revinctum.''

21 *Cantus et e curru lunam deducere temptat*] In uno meo, aliisque nonnullis, *Deducere lumina*. Virgilius similiter: 'Carmina vel cælo possunt deducere lunam.' Est enim 'deducere,' ex alto atque excelso loco deorsum ducere. Ovid. Fast. III. 'Hunc tu non poteris per te deducere cælo.' Quo fit ut probabilius legatur supra, *traducit*, quam *deducit*.

22 *Et faceret, si non æra repulsa sonent*] Auctor Poëmatis de Medicamine Faciei: 'Et quamvis aliquis Temesea removerit æra, Nunquam luna suis excutietur equis.' Et Plin. 'Misera mortalitas, velut mortem siderum pavens, deliquio solis in luna veneficia arguente ob id crepitu dissono auxiliata est.' Theocritus in Pharmaceutria: Θέστυλι, καὶ κύνες ἄμμιν ἄνα πτόλιν ὠρύονται· Ἁ θεὸς ἐν τριάδοισι, τὸ χαλκίον ὡς τάχος ἄχει. Interpres: Τὸν γὰρ χαλκὸν ἐπεῖδον ἐν ταῖς ἐλλείψεσι τῆς σελήνης, καὶ ἐν τοῖς κατοιχομένοις, ἐπειδὴ ἐνομίζετο καθαρὸς εἶναι καὶ ἀπελαστικὸς τῶν μιασμάτων· διόπερ πρὸς πᾶσαν ἀφοσίωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν αὐτῷ ἐχρῶντο, ὥς φησι καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῷ Περὶ Θεῶν.

23 *Carmen*] Τὴν ἐπῳδήν.

24 *Forma nihil magicis utitur auxiliis*] Eam forma vim habet, ut in sui amorem facile quemvis rapiat.

26 *Sed femori conseruisse femur*] Legendum forte: *Sed femini conseruisse femur*. Sic enim Carisius lib. II. 'Femini Tibullus: Implicuit femur femini; non Femori: quasi sit hoc Femur, hujus Feminis. Femen enim nominativo, ut Semen, necdum legimus a veteribus adsertum.' Versus, opinor, Tibulli fuit, *Implicuitque femur femini*: itaque obliquis hujus nominis semper hoc usum modo Tibullum existimo.

27 *Nec tu difficilis puero*] Sic Horat. 'Et te sæpe vocanti Duram, difficilis mane.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Nec Venus oranti, nec enim Dea mollior ulla est, Rustica Gradivo difficilisque fuit.'

29 *Munera nec poscas*] In multis veteribus hoc modo. In multis item: *Ne poscas*.

31 *Cui levia fulgent Ora*] In Sfortiæ libro, non *levia*, sed *mollia*. Sic autem imberbem atque investem significat. Quintilianus lib. XII. de Polycleto. 'Nam ut humanæ formæ decorem addiderit supra verum, ita non

explevisse Deorum auctoritatem videtur. Quin ætatem quoque graviorem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas.' *Leve* sine diphthongo scribendum; mutata enim quantitate aliud significat: hoc ita esse, vetera monumenta confirmant. Græce μαλακὸν sic prope dici videtur. Theocr. in Βουκολίσκῳ, Ὡς μαλακὸν τὸ γένειον ἔχεις.

32 *Aspera barba*] In uno meo *hispida*.

33 *Huic tu candentes humero suppone lacertos*] In Vaticano præter hanc, illa etiam lectio, *Hujus candentes, &c.*

34 *Et Regum magnæ despiciantur opes*] Propert. lib. I. 'Quæ mihi dum placata aderit, non ulla verebor Regna, nec Alcinoi munera despicere.'

35 *Puero concumbere furtim*] In Sfortiæ libro et Florentino, non *concumbere*, sed *succumbere*.

36 *Dum timet*] In Sfortiæ libro, *Dum tenet*.

Et teneros conserit usque sinus] *Conserit sinus;* opponens aliorum oculis, et puero imponens: ut translatum sit ab agricultoribus, frequentes arbores serentibus, vel a re militari, in qua qui sunt in insidiis, densas arbores opponunt oculis hostium: vel legendum, *congerit*, non *conserit*.

38 *Et in collo figere dente notas*] Propert. lib. IV. 'Hæc noceant potius, quam dentibus ulla puella Det mihi plorandas per tua colla notas.' Et Horat. 'Impressit memorem dente labris notam.'

39 *Quæ frigore sola Dormiat*] Per hiemem. Virg. 'Lac mihi non æstate novum, non frigore defit.' Atque alibi: 'Ante focum, si frigus erit, si messis in umbra.' Et Sophocles in Philoctete: Ἵν' ἐν ψύχει μὲν ἡλίου διπλῇ Πάρεστιν ἐνθάκησις, ἐν θέρει δ' ὕπνον Δι' ἀμφιτρῆρος αὐλίου πέμπει πνοή. Numero quoque multitudinis idem significat Columella lib. IV. 'Nam, ubi ruris vastitas electionem nobis temporis negat, valentissimam quamque partem vincti frigoribus, macerrimam vere, vel autumno,' &c.

40 *Et nulli sit cupienda viro*] In Sfortiæ libro, *capienda*.

41 *Seroque juventa*] In multis veteribus non *juventa*, sed *juventas*, quod placet.

43 *Tum studium formæ est*] In Sfortiæ non erat verbum *est*.

Coma cum mututur] In scriptis omnibus, *Coma tum mutatur:* cujusmodi enim mutatio sit, ea, quæ sequuntur, ostendunt.

45 *Tollere tunc cura est*] In multis libris, non *tunc*, sed *nunc:* illud rectius. Propertius lib. III. eodem modo, 'Vellere cum cupies albos a stirpe capillos.' Eodem etiam pertinet, quod de Julia narrat Macrobius Saturn. III. in Jocis Augusti: 'Illa enim mature habere cœperat canos, quos legere secreto solebat: itaque calva, quam cana, esse malle videbatur.' Eleganter in eodem genere Mimnermus lusit: Ἥβη τιμήεσσα τόδ' ἀργαλέον καὶ ἄμορφον Γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέμαται.

Albos a stirpe capillos] Canos. Virg. Æn. IX. 'Omnia longævo similis, vocemque, coloremque, Et crines albos.'

47 *At tu, dum primi floret tibi temporis ætas, Utere*] Sic Ovid. Art. Am. III. in eandem sententiam loquitur: 'Utendum est ætate, cito pede labitur ætas.'

49 *Heu Marathum torques*] In nonnullis libris, *Seu*, non *Heu:* et *torque*, non *torques*. Legendum forte: *Heu Marathum torque*. Marathi vero liberti meminit Suetonius, in vita Augusti.

50 *In veteres esto dura, puella, senes*] *Veteres*, vietos. Sic Horat. Saturnum dixit veterem. Virg. Æn. IX. 'Antiquum Buten.' Terent. in Eunucho: 'Hic est vetus, vietus, veternosus, senex.' Catullus 'Priscum parentem' sic dixit, in Nuptiali Car-

mine; quamquam alii alio referunt. Cecropem aiunt jurejuraudo Athenienses adstrinxisse, ut una quisque uxore contentus viveret, hunc a Catullo Cecropem 'Priscum parentem' dici. Sitque ejus loci sententia: Si tibi uxor alia placebat, me certe ancilla, ac serva utere. Sed hoc eruditi viderint.

51 *Non illi sontica caussa est*] In Vaticano etiam, *Sartica*. In uno meo *rustica*. In alio *scutica;* quæ sunt omnia vitiosa. Legendum itaque *sontica*. Est autem sensus: Quod Marathus tam rubet, quam si luteo tinctus esset, non ille quidem turpe ob factum aliquod erubescit, sed amoris hæ notæ sunt, quo vehementer iucenditur. *Sontica caussa* quæ sit, docere videtur Nævius, apud Festum Pompeium, cujus illa sunt: 'Sonticam esse oportet caussam, quamobrem perdas mulierem: itaque gravem culpam sic, opinor, quasi proverbio significabant.'

52 *Sed nimius luteo corpora tingit amor*] Vel quod amore sit incensus, ut rubescat: vel quod eo sit amabilis colore. 'Luteum,' autem non 'Lutum,' dici a Vitruvio, adfirmant; et legendum apud Virg. 'Jam croceo mutabit vellera luto;' idque per Synæresin. Quam lectionem Servius videtur agnoscere, interpretans enim ait: 'Luteo colore, rubicundo:' itaque in meo bene veteri libro.

53 *Vel miser, absenti mœstas quam sæpe querellas Conjicit*] *Vel* particula sic juncta cum 'quotiens,' et 'quam,' particulis videtur apud Terentium in Hecyra: 'Vel hic Pamphilus jurabat quotiens Bacchidi, Quam sancte,' &c. *Mestas querellas* sic dixit, ut et Virg. 'et mœstis late loca questibus implet.' *Conjicere* autem *querellas*, sic dixit, ut et Virg. 'Jactare,' in Bucol. 'tamen hæc incondita solus Montibus et silvis studio jactabat inani.' Et Propert. lib. IV. 'Ut responsuræ singula verba jace.' Et Græci, opinor, ἀναβάλλειν.

55 *Quid me spernis? ait*] In nonnullis libris *spernit*.

Poterat custodia falli] In omnibus libris, *vinci*, non *falli*.

57 *Nota Venus furtiva mihi*] Nil est, inquit, quod te excuses; nihil, quod verere: possum enim ad te furtim venire, tecum esse, sine ullo animæ, aut oscnlorum, qui nos prodat, strepitu. Furtivam quoque Venerem Mimnermus significat, ap. Stobæum: Κρυπταδίη φιλότης καὶ μείλιχα δῶρα καὶ εὐνὴ, Ἄνθεα καὶ ἥβης γίγνεται ἁρπαλέα. Et, ut putatur, Orpheus in Hymno in Venerem: Πείθοι λεκτροχαρὴς, κρυφία χαριδῶτι. Et Ovid. Art. Am. II. 'Utque viro furtiva Venus, sic grata puellæ.'

60 *Et strepitu nullo*] In Florentino, *Et sonitu nullo*.

61 *Quid prosunt artes*] Sic in uno meo, et Florentino. In ceteris: *Quid possunt artes;* ut et Aldus pridem edidit. Ovidius illo modo: 'Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes.'

64 *Evigilanda modis*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, non *modis*, sed *malis*.

67 *Desistas lacrimare, puer*] Hæc Tibull.

69 *Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia Divi*] Sic in veteri monumento, in Lusitania, verbum *moneo* interpositum: 'Vixi terdenos annos, sine crimine vitæ: Vivite victuri, moneo; mors omnibus instat.' *Fastidia* vero sic dixit, ut et Virg. eodem in genere: 'Atque superba pati fastidia.'

72 *Nescius ultorem post caput esse Deum*] Amorem ipsum.

73 *Sæpe etiam lacrimis fertur risisse dolentis*] In meis, item in Vaticano et Florentino, *lacrimas*, non *lacrimis*.

76 *Quæcumque opposita est*] In Sfortiæ libro, *apposita est*. At illo modo etiam Ovid. Art. Am. II. 'Si tibi per tutum placitumque negabitur ire, Atque erit opposita janua fulta sera.'

Janua firma] In plerisque non *firma*, sed *dura*.

77 *Nisi desinis*] In plerisque *Ni desinis*.

ELEGIA IX.

1 *Miseros læsurus amores*] In Florentino, *amantes;* ut et olim Aldus.

2 *Fœdera per Divos clam violanda dabas*] ' Dare fœdera per Divos,' est, eorum numen atque auctoritatem, ut ita dicam, interponere.

3 *A miser*] Sic omnino legendum.

Et si quis] Duo verba sunt.

4 *Sera tamen tacitis*] Propert. ' Non semper placidus perjuros ridet amantes Juppiter.'

8 *Et durum terræ rusticus urget opus*] Idem lib. II. hoc ipsum intellegens opus; ' Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, Et grave suspenso vomere cesset opus.'

9 *Lucra petituras freta per parentia ventis*] In Florentino, *parentia per freta.* Lucan. lib. v. ' Et dubium pendet vento cui pareat æquor.' Sunt, qui se legisse etiam dicant in veteribus libris, *per vela parentia ventis.*

11 *At Deus illa In cinerem, et liquidas munera vertat aquas*] Sic de rebus dicebant, quas esse funditus deletas volebant. Propert. ' Sed quascumque tibi vestes, quoscumque zmaragdos, Quosve dedit flavo lumine Chrysolithos, Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas, Quæ tibi terra velim, quæ tibi fiat aqua.' Et Ovid. in eodem genere, Amor. III. ' O si neglecti quisquam Deus auctor amoris, Tam male quæsitas pulvere mutet opes.' Et auctor Culicis, in alio tamen genere: ' Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.' Quæ omnia ducta ab Homerico illo: Ἀλλ' *ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.*

13 *Jam mihi persolvet pœnas*] Sic in omnibus veteribus libris. Aldus tamen olim, *persolves.*

23 *Paranti Sit Deus*] Verbum *Sit*, hoc loco eam vim habet, ut infensum Deum significet; ut et ' additus ' verbum apud Virg. ' Nec Teucris addita Juno Usquam aberit.' In nonnullis libris, *Est Deus.*

25 *Ipse Deus tacito permisit lene magistro*] In uno meo: *Ipse Deus tacito permisit lena magistro;* quod placet, si pro *magistro* legas, quod est in ceteris omnibus, *ministro.* Ut lena, cui minister plurimum vini fudisset, tacenti interim multa dixerit.

27 *Somno domitos*] Ennius eodem modo Annal. VII. ' Nunc hostes, vino domiti, somnoque sepulti.'

28 *Et invitos facta nefanda loqui*] Cic. in libro Topicorum de genere argumentorum *ἀτεχνῶν.* Et Lucret. lib. IV. ' Multi de magnis per somnum rebu' loquuntur, Indicioque sui facti persæpe fuere.'

31 *Nullo te divitis auri Pondere*] In multis veteribus, non *te*, sed *tibi.* Eo forte sensu, aurum illi quocumque pondere dives non videri, præ fide ipsa.

33 *Si pretium Campania terra daretur*] Propert. lib. III. ' Nec mihi mille jugis Campania pinguis aratur.' Et Florus lib. I. cap. 16. ' Omnium non modo Italia, sed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est.'

34 *Si Bacchi cura Falernus ager*] *Bacchi cura*, i. e. amor. Sic Virg. ' Tua cura Lycoris.' Et Horat. ' Juvenumque prodis Publica cura.'

35 *Illis eriperes verbis mihi*] Persuasisses, non lucere, alienatis prope sensibus ac sublatis. Horatius eodem verbo sic est usus II. Sat. 2. ' Non tamen eripiam, posito pavone, velis quin Hoc potius quam gallina, tergere palatum.' Et Cornel. Celsus eodem prope modo, lib. VI. ' Pæne ineptiæ sunt curare varos, et lenticulas, et ephelidas, sed eripi tamen feminis cura cultus non potest.'

Sidera cæli Lucere] Placet Vaticani libri lectio: *Sidera cælo Lucere.*

36 *Et puras fulminis esse vias*] *Vias:* sulcos. Festus in verbo ' Sulci.' Virg. Æn. v. viam simili dixit in genere: ' Namque volans liquidis in nubibus arsit harundo, Signavitque viam flammis.' Fulmen etiam, qua ejus vestigium, similiter appellatur; nam legendum videtur hoc loco, *fulminis*, non *fluminis;* illo enim modo est in Florentino, ac nonnullis aliis. *Puras* autem, claras intellego. Lucan. lib. v. cum portentum significaret, alienumque ab eo, quod naturale et consuetum esset: ' Lux etiam metuenda perit, neque fulmina currunt Clara.' Sed nec, si *fluminis* legamus, alienum videatur. Nam, quod hoc loco bidental quidam, et contacta loca dicunt intellegi, ' quæ nec intueri neque calcari debere fulgurales libri pronuntiant,' ut ait Ammianus Marcellinus lib. XXIII. repugnans id esset Poëtæ sententiæ: quid enim dicat? Eriperes pura esse ea loca, persuaderes pura non esse, quæ vere pura non sunt. In Vaticano autem, non *esse*, sed *ire* legebatur, quod placet.

39 *Quid facerem*] Aldus olim edidit, *Quid faciam.* In veteribus quibusdam, *Quid faceres.* Sed, quocumque modo legas, difficilis est omnino sententia. Ego, quod est in Vaticano libro vehementer probabam: *Quid dicam, quod, ut ipse, fores in amore puellæ?* Quid, inquit, dicam etiam, quemadmodum ipse ego in tui amore, sic tu esses in amore puellæ? Deinde commemorat, quæ præstiterit amantibus obsequia.

41 *O quotiens, verbis*] Legi quidem hoc modo etiam potest, sed duriuscule: ego legendum putabam, non *verbis*, sed *vobis.*

44 *Sed latuit*] In quibusdam libris, *Et latuit;* quod placet.

46 *Num poteram ad laqueos cautior esse tuos*] Similiter Sappho in Asmate de Venere: Καὶ σαγηνεῦσαν φιλότητα.

51 *Cui formam vendere curæ est*] In omnibus scriptis libris, *cura est.*

53 *Qui puerum donis*] In Florentino, *qui donis puerum.*

55 *Furtivo juvenem lassaverit usu*] Furtiva Venere, quod supra dixit. In nonnullis autem libris etiam, *laxaverit.* Sed illo modo etiam Ovid. Amor. III. ' Vidi ego cum foribus lassus prodiret amator, Invalidum referens, emeritumque latus.' Atque alibi: ' Aut te trajectis Ææa venefica ramis Devovet, aut alio lassus amore venis.'

57 *Sint externa tuo semper vestigia lecto*] Vestigia corporis, quæ dicit Ovid. Art. Am. III. et Propert. lib. II. ' Nec domina ulla meo ponet vestigia lecto.' Et alibi: ' Apparent non ulla toro vestigia presso, Signa voluptatis, nec jacuisse duos.' In omnibus fere libris, *Semper sint externa tuo.*

58 *Cupidis*] Amantibus. Idem alibi: ' Et cupidi ad ripas arma relicta Dei.' Et sæpe sic alii.

59 *Dicatur plura bibisse Pocula*] Idem alibi: ' At ipse bibebam Sobria supposita pocula victor aqua.'

60 *Vel plures emeruisse viros*] In uno meo, et Vaticano, non *vel*, sed *quam;* idque probandum etiam videtur.

61 *Illam sæpe ferunt*] Placet, quod est in Florentino, *ferant*, non *ferunt.*

Convivia ducere Baccho] *Produceere.* In eodem genere Horat. III. Od. ' Te, Liber, et si læta aderit Venus, Segnesque nodum solvere Gratiæ, Vivæque producent lucernæ, Dum rediens fugat astra Phœbus.'

63 *Illa queat nullam melius consumere noctem*] Sic in uno meo; in ceteris: *Illa nulla queat, &c.*

64 *Atque operum varias disposuisse vices*] Totum hoc perobscænum.

65 *Nec tu stultissime sentis*] Catull. ' Mule nihil sentis.'

67 *Tu ne putas*] In uno meo, atque in Sfortiæ libro, *putes.*

68 *Aut tenues denso pectere dente comas*] In Florentino, *Et tenues.* Tenuis

capillos etiam dicit Manilius lib. I. ‘ Flamma comas imitata volat, tenuisque capillos.’ In eodem genere Simonides: Ἀεὶ δὲ χαίτην ἐκτενισμένην φορεῖ Βαθεῖαν ἀνθέμοισιν ἐσκιασμένην.

69 *Ista hæc persuadet facies*] Hoc, ut ea quæ sequuntur membra, per interrogationem legitur. Est autem sensus, Persuadet hæc, ut et lacertos auro vinciat, &c. Nam, quod in verbo ‘ Suasum ’ scribit Festus, huc videtur pertinere non posse.

Auroque lacertos Vinciat] Armillis.

70 *Et Tyrio prodeat apta sinu*] Sic verbo Prodire est usus Horat. II. Od. ‘ enitescis Pulchrior multo, juvenumque prodis Publica cura.’ *Apta*, tamquam juncta, collecto sinu ornata. Virg. ‘ Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.’

72 *Domumque tuam*] Οἰκίαν, id est, gentem. Sic enim Aristot. in Poëtica loquitur, et Virg. ‘ Dum domus Æneæ Capitoli immobile saxum Accolet.’ Catullus similiter: ‘ Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum.’

76 *Venerem jungere*] Coire vel matrimonio conjungi. Idem lib. IV. ‘ Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus.’

80 *Et geret in gremio regna superba tuo*] In Sfortiæ libro: *Et reget in regno regna.* Quod dictum sic, ut ‘ Gaudere gaudium,’ et ejusmodi multa. In duobus meis: *Et geret in regno bella superba tuo;* quod non displicet.

81 *At tua tum*] In veteribus omnibus, *dum*, non *tum*.

Venerique merenti] In Vaticano; *Veneri ipsa merenti.*

82 *Fixa notet casus aurea palma meos*] Unde pendeat id quod sequitur.

83 *Resolutus amore Tibullus*] Sic Martialis lib. X. ‘ Addat cum mihi cæcubum minister Idæo resolutior cinædo.’ ‘ Sic Resolutum’ videtur accepisse Columella in Proœmio lib. I. ‘ Nam sic juvenum corpora fluxa et resoluta sunt, ut nihil mors mutatura videatur.’

84 *Dedicat*] Eodem verbo, et eodem pæne in genere Ovid. Amor. I. ‘ Subscribam: Veneri fidas tibi Naso tabellas Dedicat: at nuper vile fuistis acer.’

ELEGIA X.

1 *Horrendos primus qui protulit enses*] ‘ Proferre,’ novitatem significat; quo verbo sic Horatius aliique utuntur.

2 *Quam ferus, et vere ferreus, ille fuit*] Aratus, in Sententiis Græcorum in eandem sententiam: Χαλκείῃ γενεῇ προτέρων ὀλοώτεροι ἄνδρες, Οἳ πρῶτον κακόεργον ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν, Εἰνοδίην· πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ’ ἀροτήρων. Idem Tibullus lib. III. similiter: ‘ Qui primus caram juveni, carumque puellæ Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.’

3 *Tunc cædes hominum generi, tunc prælia*] In scriptis libris, utrobique *Tum*, non *Tunc*.

4 *Diræ mortis*] In Sfortiæ libro, *duræ mortis.*

6 *In sævas quod dedit ille feras*] Seneca in Epist. lib. XIV. in eandem sententiam: ‘ Arma cessabant, incruentæque humano sanguine manus odium omne in feras verterant.’

9 *Non arces, non vallus erat*] Legendum forte, *Non acies.* Idem enim ante: ‘ Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses.’ Vallum neutro genere fiebat ex vallis. Propert. lib. IV. ‘ Occidat inmerita qui carpsit ab arbore vallum, Et struxit querulas rauca per æra tubas.’

12 *Nec audissem corde tremente tubam*] In veteribus omnibus, *corde micante*, id est, saliente, trepidante. Causam adfert in Problematis Aristoteles. Plaut. in Cistell. ‘ Ph. Extimuit tum illam. Me. Jam horret corpus, cor salit.’ Ovid. in III. de Art. Am. lectionem veterum librorum videtur confirmare: ‘ Vidit ut oppressam, vestigia corporis, her-

bam, Pulsantur trepidi corde micante sinus.'

15 *Aluistis et iidem*] Scribendum, *idem*, per simplex I; ut in veteribus monumentis, et in Sfortiæ libro.

17 *Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos*] In Vaticano, nonnullisque aliis, *Nec pudeat*. E ligno antem veteres Deos faciebant. Ovid. in Met. 'Quo multa sacerdos Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.' Quem morem etiam significat Asconius Pedianus in Divin. 'Sunt etiam qui Delubra ligua delibrata, id est, decoricata, pro simulacris Deorum more veterum posita existiment; sed male.'

18 *Sic veteris*] In scriptis omnibus, *veteres;* ut vel avi veteres, vel sedes dicantur. In Sfortiæ libro legebatur: *Sic veteres ædes incoluistis avi.* Ut quorum ædes etiam ligneas fuisse significet. Interpres Apollonii in lib. I. Κάλα δὲ τὰ ξύλα. ξυλίναις γὰρ ἐχρῶντο τὸ παλαιὸν οἰκίαις, λίθων μηδέπως ἐπινοηθέντων.

19 *Tunc melius tenuere fidem*] Vaticanus liber illam etiam lectionem præ se ferebat: *Sic melius tenuere fidem.*

21 *Hic placatus erat, si quis libaverat uvam*] Porphyr. Περὶ Ἀποχῆς τῶν Ἐμψυχῶν, lib. II. de Theophrasti sententia sacrificia vilibus rebus et inemptis fieri solita declarat: Διὰ πολλῶν δὲ ὁ Θεόφραστος τῶν παρ' ἑκάστοις πατρίων ἐπιδείξας, ὅτι τὸ παλαιὸν τῶν θυσίων διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' εἰπὼν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σπονδῶν ἐξηγῆται τοῦτον τὸν τρόπον, κ. τ. λ. Versus autem adducit e Polyeudo Sophoclis, aptissimos huic loco: Ἦν μὲν γὰρ οἷος μαλλὸς, ἦν δὲ ἀμπέλου Σπονδήτε ῥάξ ἐὺ τεθησαυρισμένη· Ἐνῆν δὲ παγκάρπεια συμμιγὴς ὅλαις, Λίπος τ' ἐλαίας καὶ τὸ ποικιλώτατον Ξουθῆς μελίσσης κηρόπλαστον ὄργανον.

23 *Atque aliquis voti compos*] In Vaticano aliisque nonnullis, *Compos voti.*

Liba ipsa ferebat] Legendum puto, *ipse*, non *ipsa.*

25 *At nobis ærata lares depellite tela*] Dixit ante: 'Sed patrii servate lares.'

26 *Hostiaque e plena rustica porcus hara*] Ἀνακόλουθον videtur. Sed erat tamen hoc modo in omnibus libris; nisi donaria ipsa, atque hostias, tamquam numina etiam advocarent: cujus rei quærendum exemplum. Quod autem hoc loco quidam non *rustica*, sed *mystica* legunt, contra fidem omnino est omnium scriptorum librorum. Sic Plautus in Mostellaria 'rusticum hircum' prope dicere videtur: 'Germana illuvies, rusticus hircus, hara suis.' Ovid. qui nonnihil imitatus fortasse videatur Amor. lib. III. 'Et minor ex humili victima porcus hara.'

27 *Hunc pura cum veste sequar*] Legendum, ut in omnibus veteribus libris, *Hanc.*

28 *Vincta geram*] In Sfortiæ libro, *Uda geram.*

30 *Marte favente*] Secundo. Virg. Æn. XI. 'Ingruere adversos hostes, et Marte secundo Omnia corripuisse.' Et Lucan. lib. IX. 'Majorum fortuna fuit, quis Marte secundo.' Contrarium, 'adverso.' Virg. Æn. XII. 'Turnus ut infractos adverso Marte Latinos.' Et Ovid. Fast. I. 'Marte sub adverso tristia damna tulit.'

31 *Ut mihi potanti*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, non *potanti*, sed *pacanti.* An pace fruenti? Sed quærendum etiam exemplum.

35 *Non seges est infra*] *Infra:* apud inferos. Ut et Græci, Τὰ κάτω, et Τὰ νέρθε. Sophocles in Antigone: Ὧν τοῦργον ᾤδης, κ' οἱ κάτω ξυνίστορες. Et Euripides in Sententiis Græcorum: Εἴ τι δὴ κάτω χθονὸς, Εἰ ἥγε μέντοι μηδέν. Et idem Eurip. Τὸ νέρθεν οὐδέν. Et Epigramm. lib. III. Ὦ Χαρίδα τί τὰ νέρθε; πολὺ σκότος.

36 *Et Stygiæ navita puppis aquæ*] Sic in iis, quos vidi, libris. Sunt, qui in veteri libro fuisse adfirment, *navita turpis.*

37 *Illic percussisque genis, ustoque capillo*] In Florentino: *Illic percussisque genis, ruptoque capillo.*

39 *Quam potius laudandus hic est*] Sic in plerisque, ut sit Creticus; quo nonnumquam Virgilius, atque alii sunt usi hoc ipso in genere: 'Hic vir hic est.' In Sfortiæ libro, *Quam potius laudandus et est.* In aliis, *laudandus et hic.*

Quem prole parata] Idem lib. II. 'Sic mihi servitium video, dominamque paratam.'

40 *Occupat in parva pigra senecta casa*] *Occupat*, Καταλαμβάνει. Sic enim Homeri interpres in illud, πρὶν μὲν γῆρας ἔπεισι· Τὸ γῆρας, inquit, καταλάβῃ. Et Horat. 'ut pueros elementa docentem Occupet extremis in vicis balba senectus.' Terent. in Andria: 'Mors continuo ipsam occupat.' Et Colum. in Proœmio lib. I. 'Vereor ne supremus ante me dies occupet, quam universam disciplinam ruris possim cognoscere.'

41 *Ipse suas sectatur oves: at filius agnos*] Filioli enim agnos hædosque sectabantur, quod indicat apud Stobæum Callimachus: Ἄρνες τοι φίλε κοῦρε ὁμήλικες, ἄρνες ἑταῖροι Ἔσκον· ἐνήριθμοι δ' αὔλια καὶ βοτάνη. Statim illa ejusdem: Φείδευ τῶν ἀρνῶν, φείδευ λύκε τῶν ἐρίφων μευ, Μήδ' ἀδικῇς μ' ὅτι μικρὸς ἐὼν πολλοῖσιν ὁμαρτέω.

Et calidam fesso comparat uxor aquam] Similiter Horat. Epod. 'Sabina qualis, aut pernsta solibus Pernicis uxor Appuli, Sacrum vetustis exstruit lignis focum Lassi sub adventum viri.'

44 *Temporis et prisci facta referre senem*] Xenophon in Comm. II. Οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τίμαις ἀγάλλονται, καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται.

45 *Interea pax arva colat*] Pacem etiam sic dilaudat Euripides Bacchidibus, opum ac subolis parentem: Φιλεῖ δ' ὀλβιοδότειραν εἰρήναν κουρότροφον θεάν. Et Theocritus: Εἰρήνη δ' ἀνὰ γῆν κουροτρόφος. Et Bacchylides apud Stobæum: Τίκτει δὲ θνατοῖσιν εἰρήνα μέγαν πλοῦτον, κ. τ. λ.

Pax candida] Candidam quoque dixit Ovidius Art. Am. III. 'Candida pax homines, trux docet ira feras.'

46 *Duxit araturos sub juga curva boves*] In Florentino, non *curva*, sed *panda*: *araturos* autem dixit, quos ob id Græci Poëtæ dicunt ἀροτῆρας.

47 *Et sucos condidit uvæ*] *Sucos uvæ condidit*; in posterum scilicet: neque enim fructus omnes, omnesque suci, condi possunt.

49 *Pace bidens, vomerque vigent*] *Pace*; pacis tempore. Ovid. Rem. Am. II. 'Tutius est, aptumque magis, discedere pace.' Et Propert. lib. III. 'Sed, quod pace legas, opus hoc de monte sororum.'

At tristitia duri Militis in tenebris occupat arma situs] In eandem sententiam Bacchylides apud Stobæum, de pace: Ἐν δὲ σιδαροδέτοισι πόρπαξιν αἴθαν ἀράχναν Ἰστοὶ πέλονται, ἔγχεά τε λογχωτὰ, Ξίφεά τ' ἀμφάκεα εὐρὼς δάμναται χαλκέων, κ. τ. λ.

51 *E lucoqae vehit male sobrias*] *Male sobrias*; ebrius. Ovid. Fast. VI. 'Ecce suburbana rediens male sobrius æde.'

54 *Perfractus*] In quibusdam libris, *confractas.*

56 *Tam valaisse*] In Sfortiæ libro *evaluisse*; in Florentino *convaluisse.*

58 *Inter et iratam lentas utrumque sedet*] Ovid. in eandem sententiam Rem. Am. II. 'Sæpe reas faciunt, et amant: ubi nulla simultas Incidit, admonitu liber oberrat amor.' Menander brevem omnino amantium iram esse significat: Ὀργὴ φιλούντων ὀλίγον ἰσχύει χρόνον.

59 *A lapis est*] In Sfortiæ libro, *At lapis est.* Interjectio vero ipsa sine aspiratione scribi debet.

60 *E cælo diripit ille Deos*] In Sfortiæ libro, et Vaticano, non *E*, sed *Et.*

Diripit] In aliis, *Deripit.*

62 *Sit satis, ornatas dissoluisse comas*] In Vaticano, et Florentino, ac duobus meis: *Sit satis, ornatus dissoluisse*

comæ. In aliis: *ornatus dissoluisse comis*.

67 *At nobis Pax alma veni, spicamque teneto*] Paci Spicam tribuit, quia, ut ait Ovid. Fast. IV. 'Pace Ceres læta est, et vos orate coloni Perpetuam pacem, pacificumque ducem.' Pacem quoque cum Cerere conjunxit auctor Hymni in Cererem: Πλουτοδότειρα θεὰ, σταχυοτρόφε, παντοδότειρα, Εἰρήνῃ χαίρουσα, καὶ ἐργασίαις πολυμόχθοις. Ac post: Ἔλθὲ μάκαιρ', ἀγνὴ, καρποῖς βρίθουσα θερείοις, Εἰρήνην κατάγουσα, καὶ εὐνομίην ἐρατεινὴν, Καὶ πλοῦτον πολύολβον, ὁμοῦ δ' Ὑγίειαν ἄνασσαν. Quo in Hymno multa præterea sunt, huic apta loco. Germanicus in Aratæis versibus, ubi de virgine, id est, Astrea: 'Fulget spica manus maturisque ardet aristis.'

68 *Perfluat et pomis candidus apte sinus*] Quamobrem etiam dicitur, καρποῖς βρίθουσα θερείοις. In Florentino autem, ac nonnullis aliis, est, *Profluat*. In Vaticano, et quibusdam aliis, *Præfluat*. *Profluat pomis*, abundet, poma fundat. Fluere autem et sinus dicuntur. Quintilian. lib. XI. 'Sinus decentissimus, si aliquando supra imam togam fuerit, numquam certe sit inferior, ille qui sub humero dextro ad sinistram oblique ducitur velut balteus, nec strangulet, nec fluat.' In veteribus autem numismatis imperatorum Rom. Pacis effigies fere semper cum cornucopia.

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis ades faveas*] Hoc Sacrificii genus etiam significans Virgil. in Georg. I. 'Inprimis venerare Deos, atque annua magnæ Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis, Extremæ sub casum hiemis, jam vere sereno. Tum pingues agni, et tum mollissima vina; Tum somni dulces densæque in montibus umbræ. Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorus et socii comitentur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta, neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri torta redimitus tempora quercu Det motus incompositos, et carmina dicat.'

Fruges lustramus] 'Ambarvalis hostia,' inquit Festus, 'rei divinæ caussa circum arva ducitur ab iis, qui pro frugibus faciunt.' Hoc quoque sacrum Ambarvale significans in Bucolicis Virg. ait: 'Cum faciam vitula pro frugibus.'

5 *Luce sacra*] Die festo. Horat. 'Nosque et profestis lucibus et sacris.' Lucem pro die sæpissime Poëtæ Latini et Græci. Euripid. apud Athen. lib. II. Ἐν ταυτῷ φέγγει μοιριδίῳ φθιμένους.

6 *Opus*] Absolute positum Opus rusticum significat; ut ἔργον, Græcis.

9 *Omnia sint operata Deo*] Cum sacrum Cereri fieret, *Deo*, opinor, pro, *Deæ*, dixit, more Græcorum.

Non audeat ulla Lanificam imposuisse manum] Antiquitus enim præmittebantur a flaminibus qui denuntiarent opificibus, manus abstinerent ab opere. Festus.

10 *Lanificam*] Lanam facere dicebantur mulieres, vetusta et consueta dicendi forma.

11 *Vos quoque abesse procul jubeo: discedat ab aris*] Sic etiam in scriptis

libris. Aldus olim, *discedite ab aris*, quod retinendum censeo. Nam, quod addit, ‘discedat,’ quasi κατ' ἐξήγησιν additum videtur, quasi dicat: Neque enim sacris interesse debetis, qui hesterna se nocte a Venere non abstinuit. Unde illud apud Cic. ‘Ad divos caste adeunto.’ Insignis locus est apud Porphyrium lib. II. Περὶ Ἀποχῆς ἀπὸ τῶν Ἐμψύχων, hac ipsa de re: Ὅταν δὲ τὸ σῶμα μετὰ τῆς ἐσθῆτός τινες λαμπρυνόμενοι μὴ καθαρὰν κακῶν τὴν ψυχὴν ἔχοντες ἴωσι πρὸς τὰς θυσίας, οὐδὲν διαφέρειν νομίζουσιν, ὥσπερ οὐ θειοτάτῳ τε τῶν ἐν ἡμῖν χαίροντα μάλιστα τὸν θεὸν διακειμένῳ καθαρῶς, ἅτε συγγενεῖ πεφυκότι. Ἐν γοῦν Ἐπιδαύρῳ προεγέγραπτο· Ἁγνὸν χρὴ ναοῖο θυώδεος ἐντὸς ἴοντα, Ἐμφάμεν' ἁγνείᾳ δ' ἐστὶ φρονεῖν ὅσια. Idem significans Ovid. Fast. II. ‘Sic epulis functi sic dant sua corpora somno, Et positis juxta secubuere toris. Caussa, repertori vitis quia sacra parabant, Quæ facerent pure, cum foret orta dies.’ Annua quoque sacra Cereris significans Ovid. Amor. III. quæ Virg. et ejus caussa secubitus: ‘Annua venerunt Cerialis tempora sacri, Secubat in vacuo sola puella toro.’ Tum alibi eodem in libro hanc declarans puritatem: ‘A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut sanctos possit adire Deos.’

12 *Cui tulit externa gaudia nocte Venus*] In Vaticano, atque aliis, non *externa*, sed *hesterna*.

Gaudia] Opus venerium. Sic alibi: ‘Præbebat aperte Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.’ Et Horat. ‘Cui donet improvisa raptim Gaudia luminibus remotis.’

14 *Et manibus puris sumite fontis aquam*] Namque sacrificaturi vivo flumine, aut aqua profluente, se abluebant.

17 *Purgamus agrestes*] Ipsos agricolas et colonos. Virg. Georg. I. ‘Dicendum et quæ sint duris agrestibus arma.’

18 *Vos mala de nostris pellite limitibus*] In Florentino, *tollite*, non *pellite*. Et in Vaticano pro *limitibus*, *liminibus*; sed illud probabilius.

19 *Neu seges eludat messem fallacibus herbis*] Similiter Virg. Georg. I. ‘sed illos Expectata seges vanis elusit avenis.’

20 *Tardior agna*] In Sfortiaco, *segnior agna*.

22 *Ingerat*] In meis, *Ingeret*; quod rectum est.

23 *Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni, Ludet*] Martialis, de villa Faustini: ‘Cingunt serenum lactei focum vernæ, Et larga festos lucet ad lares silva.’ Et Horat. Epod. ‘Positosque vernas, ditis examen domus.’

24 *Exstruet arte casas*] In Sfortiæ libro atque aliis, *ante*, non *arte*.

25 *Eventura precor*] Idem ante: ‘Eveniet, dat signa Deus.’

Viden', ut felicibus extis] Lætis. Cornel. Tacit. Ann. XVIII. [Hist. II.] ‘Sostratus, sacerdotis id nomen erat, ubi læta et congruentia exta, magnisque consultis annuere Deam videt.’

26 *Significet placidos nuntia fibra Deos*] Idem Tacitus paullo ante illa: ‘Certissima fides hædorum fibris.’

27 *Nunc mihi fumosos veteres proferte Falernos Consulis*] Legendum, *veteris*; ut sit veteris consulis, ut est in veteribus. Legendum vero suspicabar hoc loco, *fumosum Falernum*. Quod si illo modo, cados intellegemus. Sequitur enim, *et Chio solvite vincla cado*.

29 *Madere*] Ebrium esse, ut Græce, βρέχειν.

31 *Sed bene Messallam sua quisque ad pocula dicat*] Messallam benedicat, laudet, aut εὐφημείτω.

32 *Singula verba sonent*] Id est, cujusque voces. Consuetudo vero ipsa nominandi absentes inter bibendum, nota, et ab aliis tradita.

33 *Gentis Aquitanæ*] Finge sic laudatum a bibente.

34 *Et magna intonsis gloria victor*] Illum, opinor, utriusque Galliæ, tum

brachatæ, tum comatæ victorem ac triumphatorem significat: quibus tantus victor laudi sit.

35 *Huc ades*] In Vaticano, atque uno meo, *Nunc ades.*

36 *Redditur agricolis gratia*] In Vaticano, non *gratia*, sed *gloria.*

39 *Illi compositis primum docuere tigillis*] Diodorus Siculus Cererem domum primum ædificasse tradit. Hesiodus agrestium inventum esse significare videtur, cum dixit: Οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα.

43 *Tunc victus abiere feri*] Eodem verbo sic utitur Plautus in Mostellaria: 'Neque tam vivere selectis, quam tu, victibus.'

44 *Bibit irriguas fertilis hortus aquas*] Sic, ut Prata bibere dixit Virg. et alibi: 'inriguumque bibant violaria fontem.' Et Columella de Cultu Hortorum: 'Vicini quoque sint amnes, quos incola durus Attrahat auxilio semper sitientibus hortis.' Ac post: 'Et primum moneo largos inducere fontes, Ne sitis exurat concepto semine partum.' Deinde alibi: 'Humidaque Andrachne sitientes protegit antes.'

45 *Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores*] 'Auream uvam' dixit, pulchram, pretiosam: vel adlusit ad id quod Græci χρυσάμπελον dicunt.

46 *Mixtaque securo sobria lympha mero*] *Securo*, quod capiti non noceat: an potius, quod securos et curis solutos reddat?

48 *Annua terra*] Quæ singulis renovatur annis; ut Menstrua Luna dicitur.

50 *Compleat ut dulci sedula melle favos*] Sedulam quoque apem dixit Ovid. Met. XIII. 'Non apis iude tulit collectos sedula flores.'

52 *Cantavit certo rustica verba pede*] *Verba*, cantilenam. Virg. 'Numeros memini, si verba tenerem.' Atque alii eodem modo. Cantavit autem, ad stivam.

53 *Arenti primum est modulatus*] Hoc Virgilianum videri possit; ille enim dixit: 'Gracili modulatus avena Carmen.'

54 *Carmen, ut ornatos duceret ante Deos*] Placet, quod est in Sfortiæ libro, et Florentino, *diceret*, non *duceret. Ornatos* autem *Deos*, coronatos. Horat. 'Ac nec me foliis ideo brevioribus ornes.'

55 *Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti*] Intempestive *Bacchum* videtur appellare. Mihi aut aliquid deesse, aut vitio scriptum videbatur. 'Minium rubens' et Virg. dixit in Bucol. 'Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.' Et in Ciri: 'Minioque infecta rubenti.'

56 *Duxit ab urbe*] In Sfortiæ libro, ac Vaticano, item in duobus meis, *ab arte*, non *ab urbe*, quod etiam sequor.

57 *Huic datus pleno memorabile munus ovili*] *Memorabile*, opinor, dicit, quod esset tragœdi præmium.

58 *Dux pecoris hircus*] Ab Ovid. in libris de Arte Amandi dicitur, 'Duxque paterque gregis.' Pecus autem majorem et minorem gregem significat. Columella 'ovillum, et caprinum pecus' dicit.

Auxerat hircus oves] In Sfortiæ libro, *auferat: auxerat* autem, id est, ad oves, quas habebat, ea fiebat accessio. Sic Plaut. in Mostellaria: 'Augebis ruri numerum genus ferratile.' Ut idem Ovile hircos ovesque contineret.

65 *Textrix operata Minervam*] Sic in omnibus libris, quos quidem viderim, non *Minervæ*, ut nonnulli volunt. Ac nescio, an sic Minervam operari dicat, ut Lanam facere. Virg. Æn. III. in eadem prope significatione, sed cum dandi casu: 'Connubiis arvisque novis operata juventus.'

66 *Et appulso tela sonat latere*] Esse aiunt in quibusdam libris, *et applauso.* Sic equorum plausa colla Virg. atque Ovidio dicuntur: 'Et pedibus choreæ plauduntur.' Textricis enim latus, in texendo huc illuc adplicatum atque

agitatum, edit etiam plausum.

67 *Ipse quoque inter agros*] In Florentino : *Ipse interque greges.*

69 *Illic indocto primum se exercuit arcu*] Legendum forte, *indoctus*, non *indocto*. Bion, apud Stobæum, natum in silvis, et leænæ educatum incusat [Theocr. III. 15.]: Νῦν ἔγνων τὸν Ἔρωτα· βαρὺς θεός· ἦ ῥα λεαίνας Μάσδον ἐθήλαξεν, δρυμῷ τέ νιν ἔτραφε μάτηρ, κ. τ. λ. Virg. Bucol. in dixit, ' Nunc scio, quid sit amor: duris in cotibus illum,' &c.

73 *Hic dicere jussit Limen ad iratæ verba pudenda senem*] Horat. III. Od. ' Non hoc semper erit liminis aut aquæ Cælestis patiens latus.' Et Propert. lib. I. ' Quin ego vita tuo limine verba querar.'

76 *Tenebris*] Sic positum videtur, ut,' silentio;' quo modo Cæsar, Cicero, ac Livius loquuntur. Et apud Fest. Pomp. in verbo ' Sinistrum;' ' Silentio surgere,' de quo jam dictum.

77 *Et pedibus prætemptat iter, suspensa*] Suspenso gradu, ut est apud Terentium.

78 *Explorat cæcas cui manus ante vias*] Ovid. Fast. II. ' Et præfert cautas subsequiturque manus.'

79 *A miseri*] Horat. I. Od. pæne eodem modo sine interjectione; ' Miseri, quibus intemptata nites.'

80 *Cui placidus leviter adflat amor*] Legendum, ut in omnibus veteribus, *leniter*. Idem alibi; ' Tum quibus aspirabat amor.'

81 *Et pone sagittas*] Similiter Horat. in Carmine Sæculari, de Apolline; ' Condito mitis placidusque telo.'

83 *Vos celebrem cantate Deum*] Amorem.

Pecorique vocate Voce, palam pecori, clam sibi quisque vocet] *Palam:* clamore, ut ait Virg. clare. Ennius, apud Festum, in verbo ' Mutire;' ' Palam mutire plebeio, piaculum est.' Et idem Ennius, alterum alteri opponens, dixit; ' Quocum multa volup, et gaudia clamque palamque.' Idem Tibul. lib. IV. ' Quid refert, clam ve palam ve roget.'

84 *Sibi quisque vocet*] Idem alibi; ' Hæc cecinit vates, et te sibi, Phœbe, vocavit.'

86 *Et Phrygio tibia curva sono*] Ovid. ' Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, sonos.'

87 *Ludite, jam nox jungit equos*] In Sfortiæ libro, non *jam*, sed *nam*. Vetus Poëta, apud Varronem de Ling. Lat. lib. IV. Nocti bigas tribuit. Quem locum, ut in vulgatis legitur libris, ponam; ' Itaque dicit Andromache: Noctique cava cæli signitenentibus conficis bigeis.' Ego levissime mutans, lego: ' Itaque Andromacha dicit nocti, Quæ cava cæli signitenentibus conficis bigeis.' Erit enim sic plana sententia, versusque constabit. Horat. eodem forte respiciens I. Od. dixit: ' Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna.' Veneris enim stella Vesper dicitur, quæ Martis curru vebi dicitur; quam ob caussam, opinor, hoc loco lectum a quibusdam, ut olim ab Aldo editum, *Currumque sequuntur Martis*, non *Matris*, contra scriptorum omnium librorum fidem. Namque Manilius lib. I. a Venere Noctem duci, ut a Nocte stellas Tibullus, dixit: ' Et Venus accenso ducit jam vespere Noctem.' Orpheus autem, ut putatur, auctor Hymni in Stellas, matrem astrorum Noctem facit; Ἀστέρες οὐράνιοι, Νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης. Theocritus vero Noctis comites stellas vocat in Pharmaceutr. Χαῖρε σελαναία λιπαρόχροε· χαίρετε δ' ἄλλοι Ἀστέρες, εὐκήλοιο κατ' ἄντυγα νυκτὸς ὀπαδοί. Rufus Festus Avianius in libro de Orbe Terræ Solem genitorem astrorum vocat: ' Sol magni gratia mundi, Astrorum genitor.'

89 *Postque venit tacitus, fulvis circumdatus alis, Somnus, et incerto somnia nigra pede*] In Florentino sic leguntur hi versus: *Postque venit tacitus, nigris*

circundatus alis Somnus, et incerto somnia vana pede. Alii pro *fulvis, fuscis* legunt; quod sane etiam probabile.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba*] Totus ille apparatus, aræ, odorum, coronarum, vestis albæ, qui die natali adhiberi solet, explicatur ab Ovidio, Trist. III. Eleg. 13. et v. Eleg. 6. Atque idem lib. III. ‘ Bonas preces,’ et ‘ Bona verba ’ pro eodem videtur posuisse: ‘ Libaque dem pro te, genitale notantia tempus, Concipiamque bonas ore favente preces.’ Et paullo post: ‘ Nec dare tura libet, nil exorantia divos, In tantis subeunt nec bona verba malis.’ Et lib. v. ‘ Lingua favens adsit, nostrorum oblita laborum, Quæ puto dedidicit jam bona verba loqui.’ Orpheus, sive quisquis alius auctor Hymni in Curetas: εὐφήμους λόγους videtur dicere: Ἔλθοιτ’ εὐμενέοντες ἐπ’ εὐφήμοισι λόγοισι.

2 *Vir mulierque fave*] Julius Pollux lib. VIII. in Synonymis, similia multa adducit, ad significandam promiscuam hominum multitudinem: Καὶ ἑτέρως δ’ ἄν τις εἴποι, πάντα γένη, καὶ ὅσαι ἡλικίαι, καὶ ὅσα ἔθνη, καὶ ὅτι παῖς, καὶ γυνή.

3 *Urantur pia tura focis*] Thus adhiberi solitum in hoc sacrificii genere, significant etiam versus Ovidii illis, quos supra posui, locis.

Urantur odores] Virg. similiter Ge. IV. ‘ Hic jam Galbaneos suadebo incendere odores.’ Et Plautus in Menæhemis: ‘ sternite lectos, incendite odores.’

4 *Quos tener e terra divite mittit Arabs*] Idem lib. III. ‘ Illic quas mittit dives Panchaia merces, Eoique Arabes, dives et Assyria.’ Et lib. IV. ‘ Possideatque, metit quidquid bene olentibus arvis Cultor odoratæ dives Arabs segetis.’ Et Arabum molitiam, et varios eorum odores, significat Manilius lib. IV. ‘ Nec procul in molles Arabes, terramque ferentem Delicias, variæque novos radicis odores.’ Et alibi: ‘ Et molles Arabes silvarum ditia regna.’ Virg. in Georg. ‘ molles Sabæos ’ dixit, in eodem genere: ‘ India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.’ Itaque Tibullus eodem modo ‘ tenerum ’ dixit Araba, quo alii ‘ mollem.’ Plautus in Pœnulo ‘ Arabium odorem ’ dixit: ‘ Arabius Murrinusque odor omnia complebat.’ Et Ovid. in Epist. Sapphus ad Phaonem, ‘ Non Arabo noster rore capillus olet.’

5 *Genius adsit*] In Sfortiæ libro ac Vaticano, *adsit genius.*

6 *Florea serta*] In scriptis omnibus, *mollia serta.*

7 *Illius e puro*] In Sfortiæ libro, Vaticano, Florentino, et uno meo, *Illius puro.*

8 *Atque satur libo sit*] Ovidius ‘ liba ’ dixit, ‘ genitale notantia tempus.’ Et Trist. IV. ‘ Lucifer amborum natalibus adfuit idem, Una celebrata est per duo liba dies.’ Et Art. Am. I. ‘ Quid? quasi natali cum poscit muncra libo.’ Et idem Tib. lib. III. ‘ Ter tibi fit libo, ter Dea casta mero.’

9 *Annuat et Cherinthe tibi*] In Vaticano, Florentino, atque uno meo, *Cornute*, non *Cherinthe.*

11 *Auguror, uxoris fidos optabis amores*] Sic Ovid. Art. Am. I. ‘ Auguror, en vinces.’ Et Propert. lib. III. ‘ Illum post cineres auguror esse diem.’

17 *Vota cadunt*] Sic Propert. lib. I. ‘ Omniaque ingrato litore vota cadunt.’ Et lib. III. ‘ Exciderant surdo tot mea vota Jovi.’ Et Horat. sic dixit ‘ verba cadentia,’ in Epist. libro primo: ‘ Sic iterat voces, et verba cadentia tollit.’ Et Propert. lib. I. ‘ Neu tibi pro vano verba benigna cadant.’ Atque alibi: ‘ Et mea nocturno verba cadunt Zephyro.’ Ut Sophocles in Trachiniis: ὦ τέκνον, ὦ παῖ, κἀξ ἀγεννήτων ἄρα Μῦθοι καλῶς πίπτουσιν.

Strepitantibus advolet alis] In uno

meo, *trepidantibus*, non *strepitantibus*.

21 *Huc veniat*] In Sfortiæ libro, in Florentino, atque uno meo, *Hic*, non *Huc*. Avis ipsis, tibi, atque uxori tuæ; ut vos filii avos faciant, numerosa eorum prole.

ELEGIA III.

1 *Rura tenent, Cornute, meam*] In scriptis omnibus *Rura meam, Cornute, tenent*. Alii pro *Cornute*, legunt *Cerinthe*, quod nusquam legi.

2 *Ferreus est eheu*] In plerisque, *Heu heu*. Sed in Vaticano, etiam hoc modo: *Ferreus est heu heu siquis*.

4 *Discit*] In Sfortiæ libro, *discet*.

5 *O ego cum dominam adspicerem*] In scriptis: *cum adspicerem dominam*.

6 *Versarem valido pingue bidente solum*] *Versarem:* ararem. Virg. Georg. I. 'Versando terram experti.' Et, 'Vertere terram,' eodem modo dixit. Et Ovid. Rem. Am. 'Obrue versata Cerialia semina terra.' Et Art. Am. I. 'Et gravibus rastris sub Jove versat humum.' Pingue vero solum valido bidente versandum, id est, majore vi. Virg. Georg. I. 'Pingue solum primis extemplo a mensibus anni, Fortes invertant tauri.' In nonnullis, pro *valido*, erat *calido*.

7 *Agricolæque modo*] Horat. IV. Od. 'Ego apis Matinæ More modoque.'

8 *Steriles arva serenda boves*] *Steriles* quia castrati. In Florentino, non *serenda*, sed *colenda*.

11 *Pavit et Admeti tauros formosus Apollo*] Plutarchus in Vita Numæ: Καὶ οὐ πλημμελοῦσιν οἱ τὸν Φόρβαντα καὶ τὸν Ὑάκινθον καὶ τὸν Ἄδμητον ἐρωμένους Ἀπόλλωνος γεγονέναι μυθολογοῦντες, ὥσπερ καὶ αὐτὸν Σικυώνιον Ἱππόλυτον. Et Eusebius in Proëmio Χρονικῶν: 'Hercules, cum quo Apollo servivit Admeto.' Eodem prope pertinent illa Theocriti, in Βουκολίσκῳ· Ἀλλ' ὅτι βωκόλος ἐμμὶ παρέδραμε, κ' οὔποτ' ἀκούει Ὡς καλὸς Διόνυσος ἐπ' ἄγκεσι πόρτιν ἐλαύνει, κ. τ. λ. Idem vero Tibullus post: 'Me quondam Admeti niveas pavisse juvencas, Non est in vanum fabula ficta jocum.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Cynthius Admeti vaccas pavisse per æstus Fertur, et in parva delituisse casa.'

13 *Curas*] Amores.

15 *Stabulis expellere vaccas*] In Sfortiæ libro, Vaticano, aliisque, *depellere*, non *expellere*.

16 *Et potum pastas ducere fluminibus*] Sic Virg. in Bucol. 'pasce capellas, Et potum pastas age, Tityre.' Atque alibi: 'Non ulli pastos illis egere diebus Frigida, Daphni, boves ad flumina.' In scriptis vero omnibus, *fessas*, non *pastas*. Sed superiori versu in scriptis omnibus subditur ille alter: *Creditur ad mulctram constituisse prius*. Sed pouam hos versus eo, quo leguntur, ordine in scriptis libris. In Patavino post versum, *Deus solitus*, sequitur, *Et potum fessas:* deinde, *Et miscere:* post, *Lacteus et mixtus*. In uno meo, *Ipse Deus, &c. Creditur ad mulctram, &c. Et miscere, &c. Et potum, &c.* In altero meo, *Ipse Deus, Creditur ad mulctram, Et potum, Et miscere, Lacteus*. Mihi probabilior videtur secunda lectio. Expectanda probior; mihi enim suspectus locus est, et alieni versus esse videntur inculcati.

18 *Raraque per nexus est via facta sero*] Ovid. Fast. IV. 'Dentque viam liquido vimina rara sero.'

19 *A quotiens*] In scriptis omnibus, *O quotiens*.

21 *A quotiens ausæ*] In scriptis, *O quotiens*, ut supra.

24 *Venit et a templis irrita turba domum*] Domum venire, sic dixit etiam Euripides in Ione: Οὐκ ἠξίωσε τοῦ θεοῦ προλαμβάνειν Μαντεῖμαθ. ἓν γοῦν εἶπεν, οὐκ ἄπαιδά με Πρὸς οἶκον ἥξειν, οὐδέ σ' ἐκ χρηστηρίων.

27 *Quisquis*] In Vaticano, *Siquis*.

28 *Phœbi quæreret ille comam*] Qui ab Orpheo in Hymno Χρυσοκόμας dicitur.

29 *Delos ubi nunc, Phœbe, tua est*] Sic solebant veteres de rebus amissis, aut cum quid in aliquo desiderarent. Euripides in Phœnissis: 'Οδ' Οἰδίπους ποῦ, καὶ τὰ κλεῖν' αἰνίγματα; Et Bibaculus, apud Suetonium de Illustribus Grammaticis: 'Orbilius ubinam est, litterarum oblivio?'

30 *In parva te jubet esse casa*] Ovid. de eodem: 'Fertur, et in parva delituisse casa.' Quos ejus versus alibi posuimus.

31 *Felices*] Nominandi casu. Idem alibi: 'Crudeles Divi.' Et Theognis, Ὄλβιος, ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν.

Veneri cum fertur aperte Servire æternos non puduisse Deos] Ovid. in eandem sententiam: 'Regnat et in dominos jus habet ille Deos.' Euripid. in Hippol. Coron. Σὺ τὰν θεῶν ἄκαμπτον φρένα, Καὶ βροτῶν ἄγεις Κύπρι.

33 *Fabula nunc ille est*] Ἐπιβόητος, ἐπίσφατος, in Magno Etymolog. Διαβόητος καὶ ἐπιβόητος διαφέρουσι. διαβόητος μὲν γὰρ ὁ ἐπὶ ἀρετῇ ἐγνωσμένος, ἐπιβόητος δὲ, ὁ μοχθηρὰν ἔχων φήμην. Ἀνακρέων· Καί μ' ἐπιβόητον Κατὰ γείτονας ποιήσεις. Τοῦτον δὲ ἔνιοι τῶν ποιητῶν ἐπίσφατον καλοῦσιν. Pœnæ genus putat Propert. lib. II. 'Semper formosis fabula pœna fuit.'

Sed cui sua cura puella] In multis veteribus *puella est*. In Florentino pro *sua, nunc*. *Cura* autem, amor.

35 *At tu quisquis is es*] Sententia difficilis. Ego sic intelligo: Cum amori nihil anteponam, si quis tamen amorem experitur difficilem, is suum meo soletur casu: hoc enim est, *in nostra sint tua castra domo*. Sic enim malo legere, quam, *ut nostra;* illo enim modo legitur in uno meo. Quod militaribus verbis, 'imperare' et 'castris' est usus, cur id fecerit, declarat Ovid. 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.'

37 *Ferrea non Venerem*] Alienum videtur; et desit hoc forte loco quippiam, nisi caussas adfert difficilis amoris.

38 *Præda tamen multis est operata malis*] In Florentino, non *operata*, sed *adoperta*, ut sit: Præda multorum est caussa malorum.

39 *Præda feras acies cinxit discordibus armis*] In Sfortiæ libro *tinxit*, pro *cinxit*.

40 *Hinc cruor, hinc cædes*] In Sfortiæ libro, *Hinc furor, hinc cædes*.

42 *Bellica cum dubius rostra dedit ratibus*] *Dubiis ratibus:* utrimque, opinor rostratis; quamobrem geminari forte dixit pericula.

43 *Prædator cupit immensos obsistere campos*] Placet legere, *obsidere*, ut est in Vaticano, non *obsistere*. Sic Virg. 'Et Sallentinos obsedit milite campos.' Et Lucret. lib. IV. similiter: 'Obsiditque vias oculorum.' Tametsi apud Ennium Ann. XXIII. 'Montibus obstitis, unde oritur nox.' Sed aliis legendum videtur, 'Montibus obstantibus.'

44 *Ut multo innumeram jugere pascat ovem*] Legendum, ut in omnibus scriptis libris: *Ut multa innumera jugera pascat ove*.

45 *Urbisque tumultu*] Legendum, *tumultus*, ut in veteribus. Sic Horat. 'Fumum, et opes, strepitumque Romæ.'

46 *Portatur validis multa columna jugis*] In plerisque veteribus, non *multa*, sed, *mille;* ut sit, Mille boum validis jugis columna portatur.

47 *Lentus*] In uno Colotii fuisse aiunt, *intus:* legendum forte *tutus*. Sed, *lentus*, securus. Virg. 'Tu Tityre lentus in umbra.'

49 *At tibi læta trahant Samiæ convivia testæ*] Lucilius: 'Testam sumit homo Samiam.'

50 *Cumana lubrica terra rota*] E qua Cumani calices; de quibus Varro, apud Nonium Marcellum, in verbo 'Obba.' 'Obbas, et Cumanos calices.' Placet autem, quod in Florentino legitur *testa*, pro *terra*, de qua Ovid. Trist. II. 'Alter humum, de qua fingantur pocula monstrat, Quæ-

que docet liquido testa sit apta mero.'

51 *Eheu*] In omnibus *Heu heu.*

55 *Quas femina Coa Texuit*] Idem post: 'Hic dat avaritiæ caussas, et Coa puellis Vestis.'

57 *Quos India torret*] A Catullo 'India tosta' dicitur.

59 *Certent præbere*] Sic Virg. 'Certantque illudere capto.'

60 *Africa puniceum, purpureumque Tyros*] Distinguit etiam colorem utrumque Lucret. lib. II. 'Purpura, puniceusque color clarissimus multo.' Et Donatus, in amictu personarum comicarum: 'Læto vestitus candidus, ærumnoso obsoletus, purpureus diviti, pauperi phœniceus datur:' alios enim Pœnos, alios esse Tyrios constat; namque, ut auctor est Probus, 'Ennius ait Pœnos Sarra oriundos, id est, Tyro.' Propert. lib. III. eundem significans colorem, dixit: 'Et Tyros ostrinos præbet Cadmea colores.'

61 *Quo sæpe coëgit*] Legendum, ut in Florentino, *quem*, non *quo*. In Vaticano etiam, *quam;* quod mutandum in *quem.*

62 *Barbara gypsatos ferre catasta pedes*] Vel potius *cretatos pedes*. Plin. l. XXXV. 'Alia creta argentaria appellatur, nitorem argenteum reddens. Est et vilissima, qua circum præducere ad victoriæ notam, pedesque venalium trans mare advectorum denotare instituerunt majores.' Servos etiam ipsos Catastas a Catasta dixit Martialis.

63 *Nemesim quæ ducis ab urbe*] Legendum ut in omnibus veteribus, *Nemesim qui abducis ab urbe.*

64 *Persolvat nulla semina terra fide*] Horat. 'Et segetis certa fides meæ.' Et Quintilianus lib. XII. 'Quos ego existimo, si quod in his finibus uberius invenerint solum, fertilioremve segetem, negaturos Atticam esse, quod plus, quam acceperit, seminis reddat; quia hanc ejus terræ fidem Menander eludit.' Sed tamen hi versus male sic leguntur: *At tibi dura seges, Nemesim quæ ducis ab urbe, Persolvat nulla semina terra fide.* Nam si *dura seges* dixit, cur addit *terra?* idem enim valere videntur hoc loco. Itaque legendum putabam: *At tibi dura seges, Nemesim qui abducis ab urbe, Persolvat nulla semina tecta fide.* Virg. sic in Georg. I. 'Nec non et lini segetem et ceriale papaver Tempus humo tegere.' Et Ovid. in Remed. Am. 'Obrue versata Cerialia semina terra, Quæ tibi cum multo fenore reddat ager.'

66 *Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus*] Idem post: 'Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas, Dolia dum magni deficiuntque lacus.' Lacus de vino etiam dixit Ovid. Trist. III. 'Nec cumulant altos fervida musta lacus.' Et Fast. III. 'Præmia de lacubus proxima musta tuis.' Et Plin. lib. XIV. 'Ergo mergunt e lacu protinus in aqua cados, donec bruma transeat.' *Devotos* autem *lacus* dixit, Baccho dedicatos.

69 *Ne sint modo rure puellæ*] Modo ne sint puellæ ruri. Idem lib. III. in eandem sententiam: 'Dulcius urbe quid est? an villa sit apta puellis?'

72 *Quid nocuit, sulcos non habuisse satos*] In Vaticano etiam hoc modo legitur: *Quis docuit, sulcos nos habuisse satos?*

73 *Præbebat aperte Mitis in umbrosa gaudia valle Venus*] Lucret. lib. V. 'Et Venus in silvis jungebat corpora amantum.'

77 *A pereant artes*] Pudet nugarum meminisse eorum, qui, cum locum hunc mancum mutilumque credidissent, multos ineptissimos versus huc inculcarunt. Ego, ut erat in uno meo valde probabiliter scriptum, pono: *A pereant artes, et mollia jura colendi. Horrida villosa corpora veste tegant. Nunc, si clausa mea est, si copia rara videndi, Heu miseram, laxam quid juvat*

esse togam. Ducite ad imperium dominæ, sulcabimus agros: Non ego me vinclis verberibusque nego.

Et mollia jura colendi] *Colendi*, seq. ut ad comptum, atque ornatum, referamus.

78 *Horrida villosa*] Hoc potius modo vivamus, ut in agris rusticos decet, ubi puellæ versantur.

80 *Heu miseram*] Legendum puto, *Heu misero;* vel, *Heu miserum.* Quorsum inquit, toga, qui civilis est habitus, si puella in agris est.

82 *Non ego me vinclis verberibusque nego*] Quibus, opinor, suppliciis negligentes operæ rusticanæ adficiebantur. Conjunxit utrumque etiam ante: 'non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.'

ELEGIA IV.

1 *Sic mihi*] In multis veteribus *Hic.*

Paratam] Quasi partam et constitutam; ut sit in perpetuum vivendum hoc modo. Sic alibi: 'Et merito laudandus hic est, quem prole parata,' &c. Et Virg. 'Vivite felices, quibus est fortuna parata Jam sua.'

4 *Et numquam misero vincla remittit Amor*] In scriptis libris *remittet:* in uno *remittat:* legendum forte: *Ut numquam misero vincla remittat Amor.*

5 *Seu quid peccavimus, uror*] In scriptis omnibus, *urit*, quod placet; sequitur enim apte, *Uror, io.*

10 *Tunderet unda maris*] In Florentino, *ira*, non *unda.*

11 *Nunc et amara dies*] Virg. Æn. v. acerbum diem dixit: 'Jamque dies, ni fallor, adest quem semper acerbum, Semper honoratum, sic Di voluistis, habebo.'

14 *Illa cava pretium flagitat usque manu*] Vola. Sic Propert. lib. I. 'Hunc furtiva cavis poma dabam manibus.' Et Seneca Epist. lib. XIV. 'An ille, qui, cum vidisset puerum cava manu bibentem aquam, fregit protinus exemptum e perula calicem.' Et apud Arnobium contra Gentes, sed, ut opinor, vitio vel scriptoris vel auctoris: 'Quas cava succutiens bauba manu.' Sed cava manu peeuniam veteres solitos flagitare, significant illa Suetonii verba in Vespas. 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statuam colosseam, jussit vel continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basim dicens.'

15 *Si non prodestis*] In eodem *Si nihil prodestis.*

17 *Et qualis*] In scriptis omnibus *æqualis.* Sed illud rectius.

Ut orbem] In scriptis item omnibus *ubi*, non *ut.*

18 *Recurrat*] In plerisque *requirit:* in uno meo *recurris.*

23 *Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis*] In Sfortiæ libro: *Aut rapiam suspensa focis insignia sacris.* Arma deposita, vel templis adfixa, vel domi. Sic alibi: 'Occupet in tenebris militis arma situs.'

27 *Smaragdos*] In veteribus monumentis Romæ eam vocem scriptam invenio semper hoc modo, *Zmaragdus;* veluti apud Episcopum Capranicensem, et Achillem Maffeum, et in ea basi sive Pacis ara, quæ est apud Ranutium Farnesium, Cardinalem.

28 *Tingit ovem*] Lanam, ex qua vestes.

29 *Hic dat avaritiæ caussas*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, *stimulos*, non *caussas.* Hic, inquit, emptor voluptatis pretiosus dat caussas avaritiæ, et ejus dona Coa vestis, et concha. Quo de genere etiam post lib. IV. 'Et quascunque niger rubro de litore conchas Colligit Eois proximus Indus aquis.' Sed illo modo etiam Cic. loquitur, in Epist. lib. XI. Ad Marium. 'Qui mihi dedit caussam harum litterarum.'

31 *Malas*] Protervas, callidas, ava-

ras: nam post, 'At bona, quæ nec avara fuit.'

Clavem janua sentit] Placet, quod est in Vaticano, *sensit*.

36 *Attulit ipse*] In Florentino *ille*, non *ipse*.

39 *Quæ pretio victos excludis amantes*] In Vaticano *vinctos*, non *victos*.

40 *Eripiant partas ventus et ignis opes*] Ignem significat violentum, ventoque sævientem. Virg. in Georg. 'Præsertim si tempestas a vertice silvis Incubuit, glomeratque ferens incendia ventus.'

43 *Seu veniet tibi mors*] In Sfortiæ libro *veniat;* in uno meo *venit;* quod placet: mortuum enim jam significari malim.

44 *Nec qui det mœstas munus in exequias*] Quo de genere munerum ipse post: 'Non soror, Assyrios cineri quæ dabat odores.' Et Propert. 'Quo dabitur Syrio munere plenus onyx.' Et Virg. Æn. v. 'Hic duo rite mero fundens carchesia Baccho Fundit humi, duo lacte novo, duo sanguine sacro, Purpureosque jacit flores.'

45 *At bona, quæ nec avara fuit*] *Bonæ* simplex, benigna. Idem alibi: 'Lena nocet nobis: ipsa puella bona est.' Contra, 'malus.' Virg. in amore sic dixit: 'Daphnis me malus urit.'

47 *Veteres veneratus amores*] Catull. 'Cum desiderio veteres renovamus amores.' Virg. 'agnosco veteris vestigia flammæ.' Et Propert. lib. III. 'Hoc mihi quod veteres custodit in ossibus ignes.' Et Columella de cultu hortorum: 'Maximus ipse Deum, posito jam fulmine, fallax Acrisioneos veteres imitatur amores.'

48 *Annua constructo serta dabit tumulo*] Morem hunc significat Virg. Æn. v. 'Annuus exactis completur mensibus orbis, Ex quo relliquias, divinique ossa parentis Condidimus terra, mæstasque sacravimus aras. Jamque dies, nisi fallor, adest, quem semper acerbum Semper honoratum, sic Di voluistis, habebo. Hunc ego Getulis agerem si Syrtibus exul, Argolicove mari deprensus, et urbe Mycenæ, Annua vota tamen solemnesque ordine pompas Exsequerer, strueremque suis altaria donis.' Struere altaria; sic dixit Virg. in his versibus, ut et Tibul. 'constructum tumulum.'

49 *Et, bene, discedens, dicet*] Εὐφημήσει. Idem ante: 'Sic bene Messallam sua quisque ad pocula dicet.'

50 *Terraque securæ sit super ossa levis*] *Securæ:* minime sollicitæ, placide compositæ. Similiter Propert. 'Sit tibi terra levis mulier dignissima vita.' Atque alibi: 'Ut mihi non ullo pondere terra foret.' Sed hoc frequens in veteribus monumentis, S. T. T. L. In Lusitania, in veteri monumento: 'Dic, rogo, qui transis, Sit tibi terra levis.' Quo ex genere est etiam illud Euripideum: Κούφα σοι Χθὼν ἐπάνω πέσειε γύναι. Et illud Theocriti: Χαιρέτω οὗτος ὁ τύμβος, ἐρεῖς· ἐπεὶ Εὐρυμέδοντος Κεῖται τῆς ἱερῆς κοῦφος ὑπὲρ κεφαλῆς.

54 *Sub titulumque Lares*] Ut ædes proscribantur, quod intellegi potest ex Edicto ædilium curulium, apud Gellium lib. IV. cap. 2. 'Titulus servorum singulorum ut scriptus sit, curato, ita uti intellegi recte possit, quid morbi, vitiique cuique sit,' &c. Ovid. Rem. Am. 'Illud, et illud habet, nec ea contenta rapina est. Sub titulum nostros misit avara Lares.'

56 *Quidquid et herbarum Thessala terra gerit*] 'Gerere' verbo in hoc genere sic est usus etiam Virgil. Georg. II. 'Aut quos Oceano proprior gerit India lucos.' Et Cererem a gerendo dictam Cicero tradit.

58 *Hippomanes cupida stillat ab inguine equæ*] Propert. 'Hippomanes fetæ semina legit equa.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Fallitur, Æmonias si quis decurrit ad artes, Datque quod a teneri fronte revellit equi.' Cupidæ autem, libidine incensæ.

60 *Mille alias herbas misceat illa bibam*] Virg. in Bucol. 'Hippomanes, quod sæpe malæ legere novercæ, Miscueruntque herbas, et non innoxia verba.' Et Manilius lib. II. verbo 'miscere' hoc ipso in genere est usus: 'Et varias pacis clades, et mixta venena.'

ELEGIA V.

1 *Phœbe, fave, novus ingreditur tua templa sacerdos*] Invocationis genus. Tua templa ingreditur, prædicturus olim futura: quæ sane *πρόληψις* mire poëtica est.

4 *Nunc precor ad laudes flectere verba meas*] *Verba* cantum significare, jam docui. Orat igitur Phœbum, ut ad laudes suas, quas Messallino dicet, cantum flectat, id est, ut ejus carmen sit hoc tempore.

9 *Qualem te memorant*] In Sfortiæ libro *referunt*, non *memorant*.

11 *Tibi deditus augur*] Tibi devotus. Idem alibi: 'Tibi dedita servit Mens mea.' Horatio in I. Od. dicitur 'Augur Apollo.' Callimachus in Hymno in Apollinem: Κείνου δὲ θριαὶ καὶ μάντιες.

12 *Scit bene, quid fati provida cantet avis*] *Quid fati:* vel intellegamus, fati provida.

13 *Regis sortes*] Præes sortibus. Catull. 'Quæque regis Golgos.' *Sortes* autem oracula.

15 *Sibylla est*] In veteribus multis *est* non erat.

17 *Sine tangere chartas Vatis*] Sibyllæ. Ergo Messallinus in Augurum Collegium cooptabatur, aut inter quindecem viros adlegebatur; quos fas erat Sibyllinos adire atque consulere.

20 *Sustinuisse*] Portasse.

21 *Hæc fore credebat Romam*] Legendum, ut in omnibus scriptis, *Nec*, non *Hæc*.

23 *Romulus æternæ nondum formaverat urbis Mœnia*] Romæ. In vetustis monumentis, ut ad Portam Portuensam, VRBS AETERNA] Roma dicitur. Sed ego legendum suspicabar *firmaverat*, non *formaverat*.

24 *Consorti*] Sic Lucan. lib. I. 'Quæcumque potestas Impatiens consortis erit.'

26 *Et stabant humiles in Jovis arce casæ*] Id est, in Capitolio, ubi Romuli casa, stramentis tecta.

27 *Lacte madens*] Lacte Di agrestes piabantur. Horat. II. Epist. 'Tellurem porco, Silvanum lacte piabant.' Lacte madere, sic dixit, ut, vino madere, vel quod lacte perfusus esset.

Suberat Pan ilicis umbram] In plerisque veteribus *umbræ:* in uno meo *umbra*.

28 *Facta agresti lignea falce Pales*] E stipite facti Dii. Sic Horat. 'Cum faber, incertus, scamnum, faceret ne Priapum.'

30 *Fistula sacra*] In Florentino *farta:* in uno meo *facta*.

31 *Fistula, cui semper decrescit arundinis ordo*] Sic Fistulam quoque describit Pollux lib. IV. Ἡ μὲν καλάμων ἐστὶ συνθήκη λίνῳ καὶ κηρῷ συνδεθεῖσα· ἥ γε αὐτοσχέδιος, αὐλοὶ πολλοί, ἕκαστος κατὰ μικρὸν ὑφ' ἑκάστῳ ὑπολήγοντες, εἰς τὸν ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἀνισότητα ἔχοντες, ὡς ὄρνιθος πτέρυγι ἐοικέναι. Virg. idem significans in Bucol. 'Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.'

32 *Nam calamus cera jungitur usque minor*] Theocr. Eidyl. I. καὶ τάνδε φέρ' εὐπάκτοιο μελίπνουν Ἐκ κηρῶ σύριγγα καλὰν, περὶ χείλος ἑλικτάν. Et Virg. 'Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit.'

34 *Pulla*] Nonnulli legunt *pulsa*. Sed aqua pulsa nigrescit, Corinthus in Dorica dialecto: Τὴν μέλαιναν γὰρ τοῦ σώματος ἐπιφάνειαν, ἡνίκα ἂν δι' ἐκδρομὴν ὕδατος μελαίνηται, πελιὰν καλοῦσι. Et auctor magni Etymologici, in illud Hom. ὡς δ' ὅτε πορφυρῇ πέλαγος· Ἀντὶ τοῦ μελανίζει. Sed illo etiam modo commode legitur; de eodem enim

Propert. lib. IV. ‘Hac quondam Tiberinus iter faciebat, et aiunt Remorum auditas per vada pulsa sonos.’

35 *Illa sæpe, gregis ditis placitura magistro*] In Sfortiæ libro, *magistri. Ditis* autem *gregis magistris*, sic, ut Virg. ‘Pecori magistrum;’ itaque ibi solitos versari pastores significat.

37 *Redierunt*] Dote dicta et data, tantum redibat e proventu.

39 *Impiger Æneæ*] Sextam facio Elegiam, omnium veterum librorum fidem secutus; et sic olim Aldus edidit. In uno meo, veterum consuetudine, scriptum, *Impiger: Impiger* autem, præstans animi et corporis viribus. Sic ab Horat. ‘Impiger Hercules’ dicitur. Et Poëta alius, ‘Sumptis non impiger armis.’ Hoc ipsum similibus verbis significat Sophocles in Philoctete: Γλῶσσαν μὲν ἀργὸν, χεῖρα δ' εἶχον ἐργάτιν.

Volitantis frater Amoris] Veneris verba sunt ad Amorem, apud Virg. Æn. I. ‘Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum Litora jactetur.’

43 *Cum te veneranda Numici Unda Deum cælo miserit indigetem*] Ovid. M. XIV. idem ipsum de Æneа: ‘Perque leves auras, junctis invecta columbis, Litus adit Laurens: ubi tectus arundine serpit In freta flumineis vicina Numicius undis. Hunc jubet Æneæ quæcumque obnoxia morti Abluere, et tacito deferre sub æquora cursu. Corniger exsequitur Veneris mandata; suisque, Quidquid in Æneа fuerat mortale, repurgat, Et respergit aquis: pars optima restitit illi. Lustratum genetrix divino corpus odore Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini Nunc vocat Indigetem, temploque arisque recepit.’

45 *Ecce super fessas volitat Victoria puppes*] *Fessas* tot erroribus. Victoriæ alatæ multa sunt Romæ hodieque monumenta; ut in Arcu L. Septimi Severi, triumphis insigni. Ovid. Trist. II. ‘Sic adsueta tuis semper Victoria castris, Nunc quoque se præstet, notaque signa petat: Ausoniumque ducem solitis circumvolet alis, Ponat et in nitida laurea serta coma.’ Et Amor. III. ‘Prima loco fertur sparsis Victoria pinnis.’ Apud Silium Italicum Virtus sic loquitur: ‘Mecum Honor, et laudes, et læto Gloria vultu, Et Decus, et niveis Victoria concolor alis, Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.’ Nazarius in Panegyrico, Constantino Cæsari dicto: ‘Jam quidem lætitiam gestæ rei defunderat fama velox, et ad celeritatem nuntii pinnata Victoria insequebatur.’ In numismatis autem Augustorum sæpe ea nota visitur. Pausanias alatæ sæpe Victoriæ, non alatæ etiam nonnunquam, ut in Atticis: Νίκης ἐστὶν ἀπτέρου ναός. Et in Laconicis: Καὶ Ἀθηναίων εἰς τὴν ἄπτερον καλουμένην νίκην. Et in Eliacis: Ἀπομιμούμενος τὸ Ἀθήνῃσι τῆς ἀπτέρου καλουμένης ξόανον. Sed in Sfortiæ libro erat *volitans*, non *volitat*, quod placet: ut volitantem dicat venire.

46 *Diva superba*] Erat enim etiam in Dis Victoria, cujus imago erat in Senatu. Ælius Lampridius in vita Alexandri Severi: ‘Pater eadem nocte in somniis vidit alis se Romanæ Victoriæ, quæ in Senatu, ad cælum vehi.’

47 *Rutulis incendia castris*] In scriptis nonnullis, *Rutilis*. Forte *rutila*, fulgentia dixit, ut Horat. in I. Od. ‘seu te fulgentia signis Castra tenent.’

48 *Barbare Turne*] *Barbare*, id est Latine. Rufus Festus Avianius, de Oris maritimis: ‘Gens Punicorum mons quod altus barbaro, id est Latino, dicti, ut auctor Plautus est.’ Loci apud Plautum insignes, in prologo Asinariæ: ‘Huic nomen Græce Onagros est Fabulæ, Demophilus scripsit, Marcus vortit barbare.’ Et in Captivis post jus jurandum, Νὴ τὴν Πραίνεστιν, νὴ τὴν Σιγνίαν, νὴ τὴν Φρου-

σινῶνα, νὴ τὴν Ἀλάτριον, addit alter, ‘Quid tu barbaricas urbes juras?’ Sunt autem illæ urbes Italiæ. Et Festus Pompeius in verbo, ‘Vapula Papiria:’ ‘Plautus in Fœneratrice, Heus tu in barbaria quod dixisse dicitur liberata suæ patronæ, Ideo dico, liberta salve, vapula papiria.’ In barbaria est, in Italia. Plutarchus in Κεφαλαίοις Ῥωμαϊκοῖς, Barbaros dicit Italos: Διάτι τὸν Ἴανον διπρόσωπον οἴονται γεγονέναι, καὶ γράφουσιν οὕτως καὶ πλάττουσι; πότερον ὅτι τῷ μὲν γένει Ἕλλην ἐκ Περῥαιβοίας ἦν, ὡς ἱστοροῦσιν, διαβὰς δὲ εἰς Ἰταλίαν, καὶ συνοικήσας τοῖς αὐτόθι βαρβάροις, μετέβαλε καὶ γλῶτταν καὶ δίαιταν.

53 *Victasque jacentes*] Vel cæco apparet, legendum *Vittasque*.

55 *Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas*] Ovid. Fast. I. ‘Hic, ubi nunc Roma est, tunc ardua silva virebat, Tantaque res paucis pascua bubus erat.’

57 *Roma tuum nomen terris fatale regendis*] Virg. Æn. VI. ‘Tu regere imperio populos, Romane, memento.’

58 *Qua sua de cælo prospicit arva Ceres*] In Florentino, *Quaqua*, non *Qua sua*. Idem opinor dicere Dionysium Halicar. Romam terræ imperasse, quæcumque adiri colique posset.

60 *Solis anhelantes abluit amnis equos*] Amnem etiam in III. mare: ‘Cæruleo laverat amne rotas.’

61 *Troja quidem tunc se mirabitur, et sibi dicet, Vos bene tam longam consuluisse viam*] Sententia mihi difficilis videtur: nec enim video, ad quos referatur, quod dicit, *Vos:* itaque illud mutabam in, *Nos*: ut de se ipsa Sibylla dicat, vel de omnibus vatibus, quos Æneas consuluerat.

63 *Sic usque sacras innoxia lauros Vescar*] In Vaticano *laurus*, accusandi casu, idque placet. Et in Florentino, *Noscar*, pro *Vescar*. Sed illud rectius. Dicebantur enim vates δαφνοφάγοι. Qua de re plura Lycophronis Interpres. Juvenalis Sat. VII. ‘Nectit quicumque canoris Eloquium vocale modis, laurumque momordit.’

64 *Et æternum*] Semper: adverbium. Virg. ‘Salve æternum mihi, maxime Palla, Æternumque vale.’

65 *Et te sibi, Phœbe, vocavit*] Antequam sortes ederet.

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Virg. Æn. VI. de eadem: ‘Non comptæ mansere comæ.’ In Vat. *fuscas*, non *fusas*. Sed hoc probabilius.

Jactavit comas ante caput] Nescio, an capitis illam rotationem sic significet, an potius dictis sortibus passis crinibus vultum texerit.

67 *Quidquid Amalthea*] Varronem in libris rerum divinarum, quos ad Cæsarem Pont. Max. scripserit, tradidisse aiunt, ‘Amaltheam eandem Cumanam, eandem Demophilen, sive Herophilen.’ Tibullus aliam fecit Herophilen, eosdem, opinor, auctores secutus, quos Eusebius in Chronicis, qui Herophilen Samiam Sibyllam fuisse dicit.

Quidquid Marpesia] Prave omnino: cum vero in quibusdam veteribus libris sit, *Marmesia*, constet autem, Sibyllam Hellesponticam in Marinesso, agri Trojani vico, natam, leviter mutandum, et pro *Marmesia*, legendum *Marinesia*, sive *Marinessia:* sin Marmesso vico nomen fuit, legendum, *Marmessia*.

68 *Heryphile*] Alii legunt, *Erophile:* alii, *Herophile*, ut est apud Eusebium.

Grata quod admonuit] Placet quod in Vaticano, aliisque nonnullis, legitur, *gratataque quod monuit*. Sæpe enim ‘moneo’ verbo in hoc genere optimi utuntur auctores. Idem lib. I. ‘Et canit eventus, quos Dea magna monet.’ Et ‘Divi vera monent.’ Et Virg. Æn. II. ‘Aut quem tum vates Cassandra moneret.’

69 *Quasque Albana sacras Tiberis per flumina sortes Portarit*] Dubitandum non est, quin hæc de Tiburte

Sibylla dicantur, quæ nominabatur *Albunea:* quare Pontaus hoc loco *Albunea* legebat, ut posteriores duæ syllabæ coirent in unam; vel legendum sit forte, *Albunna.* Sed in Florentino non *Quasque;* sed *Quotque.*

70 *Sicco perlueritque sinu*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *pertuleritque*, quæ vera est omnino lectio. *Sicco sinu*, id est, pedestri itinere; ut significet, Romam venire solitos Tiburtinos vel secundo flumine, vel Tiburte via.

71 *Hæ fore dixerunt*] *Hæc* in meis, non *Hæ.* Huc autem superiora illa referuntur, ab illo versu, *Quidquid Amalthea:* ut unam e Sibyllis, sive Erythream, sive quamvis aliam, læta omnia prædixisse significet, has vero tristia.

72 *Multus et in terras deplueritque lapis*] In Vaticano in margine, pro *Multus et*, *Plurimus.* In Florentino, *in terris*, non *in terras.* Alii legunt, *Multus ut in terras*, quod mihi probabile videtur.

73 *Atque arma ferunt strepituntia cælo*] In meis ac nonnullis aliis *crepitantia.* Virgilius in extremo Georg. 1. similiter: 'Armorum sonitum toto Germania cælo Audiit.'

74 *Et lucos præcinuisse fugam*] Virg. 'Vox quoque per lucos vulgo exaudita silentes, Ingens.'

75 *Ipsum etiam solem defectum lumine*] Virg. de Sole: 'Ille etiam cæcos instare tumultus Sæpe monet, fraudemque, et operta tumescere bella.'

77 *Et simulacra Deum lacrimas fudisse tepentes*] Virg. 'Et mæstum inlacrimat templis ebur.'

78 *Fataque vocales præmonuisse boves*] Virg. ibidem: 'Pecudesque locutæ.' Sæpe cum Julius Obsequens, tum alii scriptores, 'Bos locuta.' Sed in Sfortiæ libro, non *boves*, sed *Deos.*

80 *Prodigia indomitis merge sub æquoribus*] In mare deportabantur portenta et monstra quæ triste quid ostendissent.

81 *Ut succensa*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Et succensa;* quod placet.

Crepitet bene laurea flammis] 'Crepitare igni;' ut et Virg. in Georg. 'Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis.' Et Æn. XII. de lauro: 'Ac velut immissi diversis partibus ignes Arentem in silvam, et virgulta sonantia lauro.' Ovid. Fast. I. crepitum eundem significans: 'Ara dabat fumos, herbis contenta Sabinis, Et non exiguo laurus adusta sono.' Et Fast. IV. 'Ure mares oleas, tædamque, herbasque Sabinas: Et crepet in mediis laurus adusta focis.' Virg. in Pharmaceutria, laurum adhibens: 'Sparge molam, et fragiles incende bitumine lauros.' 'Lauream' autem, idem, quod 'laurus.' Sic apud Horat. atque alios.

82 *Et sacer annus eat*] In Sfortiaco, ac duobus meis, non *eat*, sed *erit.*

84 *Distendet spicis horrea plena Ceres*] Virg. de apibus in Æn. I. 'dulci distendunt nectare cellas.'

86 *Dolia dum magni deficiantque lacus*] Cum, quoad dolia lacusque deficiant, illa condendo, fundendo vino: id est: Tantus erit proventus vini, ut dolia lacusque vincat, nec capiendo atque condendo satis esse possint. Dolia vero, quibus vinum condebatur, vasa erant fictilia, quorum hodie Romæ visuntur imagines in veteri saxo parieti domus Pompei Castellani impresso, via Sancti Martinelli. Hæc simillima, vel eadem potius sunt iis, quas Romæ vulgus 'Vettinas' vocat.

87 *Madidus Baccho*] Bene potus, ebrius. Id etiam Græcis significat, βρέχειν.

Suafesta Parilia pastor] In scriptis omnibus, *Palilia*, a Pale Dea. De quibus Propert. lib. IV. 'Urbi festus erat, dixere Palilia patres, Hic primus cœpit mœnibus esse dies.' Atque alibi: 'Annuaque accenso cele-

brare Palilia feno, Qualia nunc curto lustra novantur equo.'

89 *Levis stipulæ*] Virg. 'Atque levem stipulam.'

90 *Flammas transilietque sacras*] Genus expiationis.

91 *Et fœtus matrona dabit*] Pacis bona, quam Euripides propterea vocat κουροτρόφον θεάν.

Dabit] Edet. Virg. 'geminam partu dabit Ilia prolem.'

Natusque parenti Oscula compressis auribus eripiet] In Florentino, atque Sfortiaco, non *compressis*, sed *comprensis*. Quæ lectio potior. Sic Plautus in Pœnulo: 'Sine te prehendam auriculis, sine dem suavium.' Atque alibi: 'Prehende auriculas, compara labella cum labellis.' Hoc osculi genus Χύτρα Græcis dicitur. Julius Pollux lib. x. Εἰδέναι δὲ οὐ φαῦλον ὅτι καὶ χύτρα φιλήματος ἦν εἶδος, ὁπότε τὰ παιδία φιλοίη τῶν ὤτων ἐπιλαμβανόμενα. Multa enim esse osculorum genera, significat idem Pollux, eodem libro. Τὸ σύστομον, inquit, ὄνομα φιλήματος ἐν τοῖς Τηλεκλείδου Ψεύδεσι, μετὰ τῶν ἄλλων πολλῶν εἰρημένων. Romæ, apud Episcopum Capranicensem in veteri monumento, Dis manibus Zosimæ sacro, Cupido alatus, conprensis auribus, Zosimam ipsam deosculatur. Prave autem quibusdam in libris, pro *auribus* legitur *naribus*.

95 *Tunc operata Deo pubes discumbet in herba*] Virg. Georg. I. 'Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis.'

96 *Qua levis umbra cadet*] Sic Virg. in Georg. III. 'Speluncæque tegant, et saxea procubet umbra.' Sed in melioribus libris *cadit;* idque rectius.

97 *Aut e veste sacris tendent umbracula sertis*] *Sacris sertis:* ut capita cum coronis tegantur desuper. Similiter Ovid. 'Paci tentoria ponunt, Desuper extentas imposuere togas.'

98 *Coronatus stabit et ipse calix*] In Sfortiæ libro et Florentino *stabit et ante calix*. Vel ex hoc loco, opinor, intellegitur, quid sit apud Virg. 'Vina coronant.'

99 *At sibi quisque dapes, et festas exstruet alte Cespitibus mensas*] In Florentino, *Aut*, non *At*. Quod autem 'extrui dapes' etiam dixit, Plautus in Menæch. idem significans: 'Ita est adulescens ipsus escæ maximæ. Ceriales cenas dat, ita mensas exstruit, Tantas struitias concinnat patinarias. Standum est in lecto, si quid de summo petas.'

101 *Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ*] Sic, 'maledicta ingerere,' dixit, ut et Horat. I. Epist. 'Tum pueris nautæ, pueri convitia nautis Ingerere.' Et Cl. Marius Victor. lib. III. 'Qui Maledicta tibi convitiaque ingeret.'

102 *Postmodo*] Eodem verbo Ovidius est usus Art. Am. III. 'Postmodo rivalem, partitaque fœdera lecti, Sentiat.' Et Rem. Am. 'Utilior velis postmodo ventus erit.' Et Propert. lib. II. 'Sentiat illa tuas postmodo victa manus.'

103 *Nam ferus*] In Sfortiæ libro, *Jam ferus*.

104 *Mente fuisse mala*] Mente non sana. Seneca de Beneficiis III. eodem modo: 'Et cum, malam mentem habuisse se pridie, jurasset.' Et Ovid. 'Non bonam mentem,' idem significans, dixit Amor. II. 'Quid, quod in ancillam si quis delinquere possit, Illum ego contendi mente carere bona.'

105 *Pereant arcus*] In Sfortiæ libro, *pereantque arcus*.

108 *Hei mihi*] In omnibus scriptis libris, *Heu heu*.

Quam multis ars dedit illa malum] Nocuit. Quare illud, apud Pedianum: 'Malum dabunt Metelli Nævio poëtæ.'

109 *Et mihi præcipue*] In Florentino, *At mihi*.

Taceo cum saucius annum] Qui anno toto taceo saucius.

110 *Et faveo morbo*] Indulgeo dolori.

Cum juvat ipse dolor] In Vaticano, et nonnullis aliis, non *cum*, sed *tum*: legendum forte, *dum*.

111 *Vixque cano Nemesim*] In Sfortiæ libro, Florentino, ac duabus meis, *Usque cano*. Nemesis eadem illa, de qua supra et Martialis lib. VIII. ‘ Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli.’

112 *Justos aut reperire pedes*] Musicos pedes dicit Plin. H. N. lib. XXIX. ‘ Dissederuntque scholæ, et omnes eas damnavit Herophilus, in musicos pedes venarum pulsu discreto per ætatum gradus.’

113 *Nam Divum servat tutela poëtas*] Ovid. ‘ At sacri vates, et Divum cura vocamur.’

115 *Ut Messallinum*] In Vaticano, atque aliis, *Et Messallinum*.

116 *Ante suos currus oppida victa feret*] Fercula pompæ triumphalis. Horat. II. Epist. ‘ Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.’ Nisi æs intellegit Corinthium. Sed in Vaticana *geret*, non *feret*. In uno meo, *gerent*, numero multitudinis. In Florentino *ferent*, eodem numero.

117 *Ipse gerens laurus, lauro devinctus agresti Miles*] ‘ Laureati,’ inquit, ‘ milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a cæde humana intrarent urbem,’ &c.

118 *Io magna voce triumphe canet*] In Vaticano, non *canet*, sed *canat*. Horat. IV. Od. ‘ Tuque dum procedis, Io triumphe Non semel dicemus, Io triumphe, Civitas omnis.’

119 *Tunc Messalla meus*] In nonnullis libris, *Tum*, non *Tunc*; quod est ipsum mollius.

120 *Et plaudat curru prætereunte pater*] In Florentino non *pater*, sed *parens*.

121 *Sic tibi sint*] Orat per ea, quæ propria sunt atque æterna, more plane poëtico.

ELEGIA VI.

1 *Castra Macer sequitur*] Is est Macer, de quo Ovid. Amor. II. ‘ Nos Macer ignavæ Veneris cessamus in umbra.’ Et Sueton. in Cæsare Dictatore: ‘ Quos omnes libellos vetuit Augustus publicari in ea epistula, quam brevem admodum ac simplicem ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegaverat, misit.’ Loquitur autem eodem modo Lucan. ‘ Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur.’

Tenero quid fiet amori] Sic sæpissime sunt optimi Latinitatis auctores locuti. Plaut. in Bacchid. ‘ Quid fiet mihi postea?’ Lucret. lib. I. ‘ Quid fiet denique telo?’ Et Cic. ‘ Diodoto quid faciam?’

2 *Arma gerat*] In Sfortiæ libro *ferat*, non *gerat*.

3 *Seu vaga ducent Æquora*] In eodem libro, non *vaga*, sed *mala*.

5 *Tua qui ferus otia liquit*] In Sfortiæ libro *linquit*. *Otia* vero, quia ‘ Venus,’ ut ait Ovidius, ‘ otia amat:’ et hoc præcipuum amoris remedium, militare et res agere.

6 *Atque iterum erronem*] Non displicet Vaticani libri lectio, *Et verum erronem*.

7 *Parces*] In Florentino *parcis*.

8 *Levem galea qui sibi potet aquam*] In omnibus scriptis libris *portet*, non *potet*; quamquam illo modo Propert. ‘ Potabis galea fessus Araxis aquam.’

Levem aquam] Vilem. Horat. ‘ Et spondere levi pro paupere.’ Vilem autem, alibi. In I. Sat. ‘ Venit vilissima rerum Hic aqua.’ In Florentino tamen *levi galea*.

11 *Locuto*] In Sfortiæ libro *loquenti*.

17 *Tu me mihi dira precari*] In Sfortiæ libro, non *dira*, sed *cura*. Legendum forte *dura*. Sic Calvus, apud Probum: ‘ Mens mea dura sibi confingens omnia vecors.’ Est autem idem omnino, quod ‘ mala. Sequitur enim: *Jam mala finissem leto*. Et Horat. ‘ Durum, sed levius fit patientia,’ &c. Atque idem alibi jungens: ‘ Dura fugæ mala, dura belli.’

Et Virg. Æn. VIII. ‘ Multaque dura suo tristi cum corde putabant.’

19 *Jam mala finissem leto*] Quod esse putabant misero remedium facillimum. Eurip. in Hippol. Coronato: Ταχὺς γὰρ ᾅδης ῥᾳστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ.

Sed credula vitam Spes fovet] Ovid. ‘ Spes bona dat vires, animus quoque pascitur illa.’ Multa, ab optimis auctoribus in hanc dicta sententiam, in unum collegit studiosissimus juvenis, mihique amicissimus, Aldus Manutius, Paulli F. in suis in Sallustii Catilinam eruditis Scholiis.

20 *Et, melius cras fore, semper ait*] In uno meo, ac Florentino: *et fore cras semper ait melius.* In altero item meo et Vaticano: *et semper cras fore ait melius.* Simile illud Theocriti: Θαῤῥεῖν χρὴ φίλε Βάττε· τάχ’ ἄῤριον ἔσσετ’ ἄμεινον. Plaut. in Cistellaria: ‘ Gy. Bono animo es: erit isti morbo melius. Si. Confidam fore, si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam potest. Gy. Veniet. Si. Spissum istud amanti est verbum, Veniet, nisi venit.’ Et Cic. lib. VI. Epist. ad Cæcinam, ‘ Melius exspectans,’ sic dixit.

21 *Spes sulcis credit aratis Semina*] Hor. I. Epist. ‘ Spem mentita seges.’

22 *Quæ magno fenore reddat ager*] Ovid. Rem. Am. ‘ Obrue versata Cerialia semina terra: Quæ tibi cum magno fenore reddat ager.’ Et Art. Am. II. ‘ Credita non semper sulci cum fenore reddunt.’ Manil. Astron. lib. V. ‘ Nec solum terræ spem credet in annua vota .... Arvorum ingenerat studium, rurisque colendi, Seminaque in fenus sulcatis reddere terris, Usuramque sequi majori sorte, receptis Frugibus innumeris.’

25 *Spes etiam valida solatur compede vinctum; crura sonant ferro, sed canit inter opus*] Fossorem, opinor, intellegit. Ovid. ‘ Vinctus quoque compede fossor, Indocili numero cum grave mollit opus.’ ‘ Inter opus,’ sic etiam posuit Columella, de Cultu Hortorum: ‘ Et secum gracili connectere carmina filo, Quæ canat inter opus musa modulante putator Pendulus arbustis, olitor viridantibus hortis.’

28 *Dura puella*] In Florentino, *bella puella.*

Deam] Spem.

29 *Per immatura tuæ, precor, ossa sororis*] Per ipsam mortuam ἀώρως. Sic Horat. II. Sat. ‘ Filius immaturus obisset.’

Immatura ossa] Id est, per ante diem versam in ossa. Idem alibi: ‘ Sic ego componi versus in ossa velim.’ *Immatura essa*, mortem significant immaturam. Sic Propert. lib. III. ‘ Immaturum mortis iter’ dixit: ‘ Per te immaturum mortis adimus iter.’

33 *Fugium*] Confugiam.

35 *Clientem*] Cultorem. Horat. II. Epist. ‘ Et fugit urbes Rite cliens Bacchi.’

36 *Illius, ut verbis*] Intellegi fortasse etiam possit: Tamquam illius verbis.

Sis mihi dura, veto] In Sfortiæ libro, *lenta*, non *dura.*

37 *Omittant mala somnia Manes*] In eodem libro: ‘ Nova somnia.’ Virg. Æn. VI. ‘ Sed falsa ad superos mittunt insomnia Manes.’

39 *Fenestra*] Vat. *sagitta*, prave, opinor.

41 *Desino*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Desine;* ut sit apostrophe ad se ipsum. Qua sane apostrophe usus idem lib. I. dixit: ‘ Desine dissimulare: Deus crudelius urit, Quos videt invitos succubuisse sibi.’

43 *Nec lacrimis oculos digna est fœdare loquaces*] Cic. de Leg. lib. I. ‘ Nam et oculi nimis arguti, quemadmodum animo adfecti simus, loquuntur.’

44 *Lena nocet nobis: ipsa puella bona est*] *Bona est:* favet. Virg. ‘ Sis bonus o, felixque tuis.’

45 *Furtimque tabellas Occulto portans itque reditque sinu*] Sinu enim fere scripta portabant feminæ. Idem ante: ‘ Quasque Albana sacras Ti-

beris per flumina sortes Portarit sicco pertuleritque sinu.' Ovid. ancillarum et lenarum hoc significans ministerium Art. Am. I. 'Si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas, Corpore, non tantum sedulitate placet.' Et lib. III. 'Conscia cum possit scriptas portare tabellas, Quas tegat in tepido fascia lata sinu,' &c.

49 *Sæpe, ubi nox promissa mihi est*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Sæpe, ubi nox mihi promissa est.* Et Ovid. Art. Am. II. 'Clausa tibi fuerit promissa janua nocte.'

51 *Tum mens mea*] In scriptis omnibus, *tum mens mihi.*

53 *Tunc tibi, lena, precor diras*] Distinguendum hoc loco: sequuntur enim diræ.

LIBER III.

ELEGIA I.

2 *Exoriens nostris hic fuit annus avis*] Varro de L. L. lib. v. 'Mensium nomina sunt aperta fere, si a Martio, ut antiqui instituerunt, numeres.'

4 *Perque vias urbis muneva, perque domos*] Saturnalibus scilicet. Sic Ovid. Fast. II. 'Perque vias urbis, latosque ululasse per agros.' Et Virgil. similiter Æn. VIII. 'Lætitia ludisque viæ plausuque fremebant.'

9 *Lutea sed niveum involvat membrana libellum*] Involucrum, vel luteum, vel purpureum: hujus mentionem facit Martialis lib. v. ad Musas; 'Numquam grandia, nec molesta poscit, Quæ cedro decorata, purpuraque Nigris pagina crevit umbilicis.' Ac paullo post; 'Ultro purpureum petet libellum.'

10 *Pumicet, et canas tondeat arte comas*] Sic in plerisque scriptis libris. In Sfortiæ libro, *Puuicet:* alii legunt, *Pumex et canas tondeat ante comas.* Sed, si veterum lectionem retinemus, ad membranam referamus: ut ipsa comas et punicet, et tondeat, poëtice; aut passive, quo modo lavare dicuntur, qui lavantur. Eodem autem verbo est usus Lucilius, apud Nonium Marcellum in verbo, 'Desquamat;' quem locum vitio scriptum in vulgatis libris puto sic: 'Sador, subellor, desquamor, punicor, ornor, Expilor, pingor.' Emendabam: 'Rador, subvellor, desquammor, punicor, ornor, Expilor, pingor.' In veteri impresso libro erat, 'subbellor,' quo probabilius fit, legendum, 'subvellor.'

11 *Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ*] *Protexat* in Vaticano. Sic autem significatur ipsa inscriptio.

18 *Sicut erat*] In Vaticano, *Sicut erit.*

Nullus defluat inde color] Et 'liquidi colores' ab Horat. dicuntur IV. Od.

19 *Referat*] In Florentino *referet.*

Mutua cura] Amor mutuus.

20 *At minor, an toto pectore decideriim*] In Vaticano, *e toto.* legendum forte, *et toto.*

An minor] In Florentino *an maneam.*

21 *Sed primum nympham*] In eodem *meritam*, non *nympham.*

Larga donate salute] In Sfortiaco, *longa.*

23 *Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra*] *Vir quoudam;* id est, olim futurus conjunx, nunc enim frater, id est, amicus: quod idem prope

valet, quod mœchus: quem hujus loci nodum pererudite Lycophronis Interpres expedit, in illa verba: Τὴν Καστνίαν δὲ καὶ μελιναίαν θεόν. Καστνίαν τὴν Ἀφροδίτην, τὴν μοιχίαν. Καστνίαν δὲ τὴν ἀδελφοποιόν. Τοὺς γὰρ ξένους ἀδελφοὺς τὰ ἐρωτικὰ ποιοῦσιν. Οἱ γὰρ ἐρῶντες φωρατῆναι λέγουσιν· Ἀδελφός μου, ἢ συγγενής μου ἐστίν. Neque aliter possumus intellegere; abhorret enim a Romanis moribus. Æmilius Probus, in Procœmio Historiæ de Imperatoribus: 'Neque Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio: quippe cum cives ejus eodem uterentur instituto: at id quidem nostris moribus nefas habetur.'

28 *Pallida Ditis aqua*] 'Pallidam aquam' sic videtur dicere, ut et Hadrianus apud Spartianum, in versiculis suis, 'Pallidula loca' vocat 'inferorum.' Eandem aquam dicit 'ignavam' post: 'Ditis in ignava luridus Orcus aqua.' Virg. Æn. VI. de aqua eadem 'livida' vocat, 'vel quo discrimine ripas Hæ linquunt, illæ remis vada livida verrunt.' In uno tamen, Longobardicis scripto litteris, 'vada liquida.' Sed illud, opinor, rectius.

ELEGIA II.

1 *Qui primum*] In omnibus scriptis libris, *primus*, non *primum*.

Caram] 'Caram' etiam 'puellam,' id est, amabilem, sic dixit Flaccus I. Epist. 'Ne dominus pueri pulchri caræque puellæ Munere te beet.'

5 *Non hæc patientia nostro Ingenio*] Vaticano: *Non hoc nostro patiemur Ingenio.*

8 *Tot mala perpessæ tot superesse meæ*] Sic in uno meo: in ceteris omnibus; *Tot mala perpessæ tædia nata meæ;* ut tot mala sibi perpesso, nata dicat vitæ tædia, aut illa tot post mala, tædia alia esse orta etiam.

9 *Ergo, ego*] Abest omnibus libris scriptis *ego*: delendum igitur.

Cum tenuem fuero mutatus in umbram] Horat. IV. Od. 'Pulvis et umbra sumus.'

13 *Sed veniet*] In Vaticano ac duobus meis, *veniat.*

15 *Præfatæ ante meos manes*] Ut apud Virg. 'Præfatus divos;' nam *ante*, prius, hoc loco.

Animamque rogatæ] Sic in omnibus veteribus, non *precatæ*. Credo, in cærimoniis hoc fuisse, ut alii alios, qui præsentes adessent, defuncti animam rogarent, ubi esset, aut quid simile. Virg. Æn. III. 'animamque sepulcro Condimus, et magna supremum voce ciemus.' Sed illud 'ciemus' aliter Servius. Et in eodem post: 'manesque vocabat Hectoreum ad tumulum.' Et Æn. VI. consuetudinem hanc vocandi animas significat, de Deiphobo: 'Tunc egomet tumulum Rhœteo in litore inanem Constitui, et magna manes ter voce vocavi.' Nisi legendum forte sit *togatæ*, qui est habitus meretricius: ut vos, præfatæ meos manes animamque, togatæ, &c.

17 *Pars quæ sola mei*] In omnibus fere scriptis libris, non *quæ*, sed *quoque* vitio scriptum.

19 *Et primum annoso spargent collecta Lyæo*] In Vaticano, non *collecta*, sed *perfusa;* ut in uno meo. Vino autem atque unguentis solitos esse cinerem spargere, vel Ausonii versus ille declarat: 'Sparge mero cineres, et odoro perlue nardo.'

20 *Mox etiam niveo fundere lacte parent*] Virg. Æn. III. de Polydoro: 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.'

21 *Post hæc carbaseis umorem tollere ventis*] Sic in omnibus scriptis libris: alii legunt, *velis;* alii, *vittis*, quod probabilius videtur; nam forte cum scriptum fuisset veterum more, *veittis*, factum ex eo, *Ventis.*

22 *Atque in marmorea ponere sicca domo*] Domum quoque monumentum dicebant.

Romæ, in D. Stephani, e regione templi D. Luciæ.

. . . . . .
. . . . . MALA. EST. GRATIA
M. IVNIO. M. F. PAL. RVFO
SOTERICHVS. PAEDAGOG. FECIT
HAE. SVNT. PARVAE. TVAE. MEAEQ. SEDES
HAEC. CERTA. EST. DOMVS. HAEC. COLENDA. NOBIS
HÆC. EST. QUAM. MIHI. SUSCITAVI. VIVUS

24 *Dives et Assyria*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *pinguis et Assyria.*

26 *Sic ego componi*] Siti *componi* dicebautur. Horat. I. Sat. ‘ Omnes composui.’ Et Catull. ‘ Inter cognatos compositum cineres.’ Sed in Sfortiæ libro, et Florentino, *carmen in ossa.* Si hoc modo, carmen quod sequitur, intellegamus, *Lygdamus,&c.* quod ante quam ponat, cujusmodi esse velit, demonstrat. Sin illo, quod videtur ipsum probabilius, intellegamus, Ego versus in ossa, cum nihil mei, præter ossa, reliquum erit, eaque perusta. Idem alibi: ‘ Non hic mihi mater, Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus.’

27 *Sit tristem*] Legendum, quemadmodum in omnibus scriptis, *Sed tristem.*

Demonstret littera caussam] In Florentino, *casum*, non *causam.* Littera vero tristis est, Θ, de qua Isidorus Etymol. lib. I. cap. 22. ‘ Tau, inquit, nota in capite versiculi superstitem designat. Θ ad uniuscujusque defuncti nomen adponebatur.’ De qua Persius: ‘ Et potis est nigrum vitio præfigere Theta.’ Romæ vero multis in monumentis mortuorum nominibus Θ præfixum hodieque cernitur; et res ipsa notior, quam ut indicari debeat. Nisi *litteram*, versus ipsos, atque inscriptionem, significare velit.

28 *Atque hæc in celebri carmina fronte notet*] Ipsa prior littera Θ, aut illo altero modo. In fronte autem quid sit, multa vetusta monumenta declarant, in quibus, IN. FRONTE. P. IN. AG. P. Celebrem frontem dicit, quod spectaret in viam celebrem ac frequentem.

29 *Lygdamus hic situs est*] Hæ quoque litteræ singulares in vetustis monumentis sæpe leguntur, atque intelleguntur, H. S. E. Lygdami cujusdam Propert. etiam non semel mentionem facit: ‘ Dic mihi de nostra quæ sentis vera puella, Sic tibi sint dominæ, Lygdame, lenta juga.’ Sententia vero non dissimilis apud Theocr. in Δυσέρωτι· Γράψον καὶ τόδε Γράμμα τό σοι στίχοισι χαράξω, Τοῦτον ἔρως ἔκτεινεν ὀδοιπόρε.

Et cura] Amor, de quo ante. Alii legunt, *caussa.* In veteribus libris erat compendio scriptum, *cā;* quod utrumque possit significare.

ELEGIA III.

1 *Cælum votis implesse, Neæra*] Virg. Æn. IX. dixit ‘ onerare:’ ‘ Multa Deos orans, oneravitque æthera votis.’

2 *Blandaque cum multa tura tulisse precc*] *Blanda tura:* quod Dis quodammodo blandiantur; vel quod eos nobis blandos faciant. Sic etiam Propert. lib. IV. ‘ Costum molle date, et blandi mihi turis honores.’

7 *Sed tecum ut longæ sociarem tempora vitæ*] In Vaticano et Sfortiaco, *sociarent;* id est, ut me tecum longa vita sociaret.

9 *Tunc, cum præmensæ defunctus tempora lucis*] In Vaticano, *Tum, cum permensæ;* itaque in uno meo. In altero, *Tunc, cum permenso defunctus tempore*

lucis. Ut enim, ‘ viam metiri,’ dicebant, id est, ire, sic etiam ‘ lucem ’ dixit. Propert. lib. II. eodem modo transferens: ‘ Qualem si cuncti vellent decurrere vitam.’

11 *Prodest pondus*] In Sfortiæ libro, *pondus prodest.*

13 *Quidve domus prodest, Phrygiis innixa columnis*] Plin. lib. XXXVI. ‘ Nonne inter magnifica Basilicam Paulli columnis e Phrygibus mirabilem, Forumque Divi Augusti,’ &c.

14 *Tænare sive tuis*] Propert. ‘ Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis.’

Sive Cariste tuis] Martial. lib. IX. ‘ De marmore omni, quod Caristos invenit.’

15 *Et nemora in domibus sacros imitantia lucos*] Idem significans Horat. ‘ Quo strepitu nemus, Inter pulchra situm tecta, remugiat.’

17 *Quidve in Erythræo legitur quæ litore concha*] Sic alibi loquitur: ‘ O pereat, quicumque legit viridesque zmaragdos.’ Et Ovid. Art. Am. III. ‘ Lectaque diverso litore concha venit.’

20 *Invida quæ falso plurima vulgus amat*] Alii legunt, *Invidia est falso;* vel igitur *Invidia* positum active: vel legendum fortasse, *Invidet, et falso.*

Falso] Magno errore.

21 *Non opibus mentes hominum curæque levantur*] Horat. in eandem sententiam: ‘ Non æris acervus et auri Ægroto domini deduxit corpore febrim.’

24 *Et sine te regum munera nulla volo*] Idem ante: ‘ Et regum magnæ despiciantur opes.’ Plaut. in Curcul. in eandem prope sententiam: ‘ Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites, Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia, Dum mihi abstineant invidere, sibi quisque habeat, quod suum est.’

26 *O mihi felicem*] Active *felicem* dixit: Sic Terent. ‘ O faustum et felicem diem.’

28 *Audiat aversa non meus aure Deus*] *Aversa aure*, ut Horat. Epod. ‘ Preces et aversum ad Jovem.’

Non meus] Non propitius. Idem Horat. ‘ Ventis iturus non suis.’ Et Martial. ‘ Et cursu facili tuisque ventis Hispanæ pete Tarraconis arces.’

29 *Juvent*] In multis scriptis libris, *Juvant.*

36 *Futura neunt*] Res futuras. Indidem transferens Horat. Epod. ‘ Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ Rupere.’ Quo loco, non, ‘ certo,’ sed ‘ secto,’ legendum puto. Sic Homer. Odyss. I. Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἰκόνδε νέεσθαι Εἰς Ἰθακήν.

38 *Dives in ignava luridus Orcus aqua*] Esse aiunt in nonnullis libris, *Ditis*, non *Dives.* Legendum forte, *Divus;* ut sit, orcus, qui divus luridus: vel dives, quasi ἅδην dictum velit, a non carendo, non, ut alii, a lucis defectu atque inopia. ‘ Luridum Orcum ’ etiam Horat. dicit III. Od. ‘ Mæretque partus fulmine luridum Missos ad Orcum.’

ELEGIA IV.

1 *Di meliora*] Sic solebant, amolientes, et avertentes, atque averruncantes, quæcumque impenderent mala. Sic Lucilius, et Cicero, apud Nonium Marcellum, in verbo, ‘ Averruncare,’ ‘ Di maluerint meliora.’ Et Seneca, de Remediis Fortuitorum: ‘ Morieris: Di melius.’ Et Valer. Max. lib. V. ‘ Di melius, quod hunc animum viris earum non dederunt.’

2 *Quæ tulit hesterna proxima nocte quies*] Quæ mihi per quietem videre visus sum. ‘ Hesternam noctem ’ dicit idem post etiam: ‘ Hesterna quam te solum quod nocte reliqui.’

3 *Vani*] Mendaces. Vero enim Plautus opponit in Mostell. ‘ Vera cantas; vana vellem. patris amicus videlicet.’

4 *Desinite in votis*] Sic in scriptis

libris: legendum forte, non *in votis*, sed uno verbo leviter mutato *inventis*. Desinite, inquit, vani vestris inventis fidem quærere: aut, *invitis*. Sed videtur et vetus lectio retinenda; namque in extrema elegia: 'Non ego crediderim votis contraria vota.' Ut sit hæc sententia: Cavete putetis similia votis somnia futura; nam, 'qui amant, ipsi sibi somnia fingunt,' ut ait Virgil.

5 *Vera monent*] Verbum 'moneo,' ad futurorum prædictionem pertinet, ut alibi dictum. Plin. N. H. lib. III. 'Quinimmo vates intelligitur potius, ac monitor auctu suo.'

Nuntia sortis] Sic in omnibus, præterquam in Sfortiaco, *numina*.

9 *Et vanum metuens hominum genus, omnia noctis*] Sunt, qui pro *omnia*, legant *omina*. In Vaticano: *Et tantum metuens hominum genus, omnia noctis*. In duobus meis: *Et natum in curas hominum genus, omnia noctis*. In Sfortiæ libro probabiliter: *Et vanum ventura hominum genus, omnia noctis*. Sequitur enim apte:

11 *Farre pio placant, et saliente sale*] 'Far pium' etiam Virg. Æn. v. 'Et cauæ penetralia Vestæ Farre pio et plena supplex veneratur acerra.' Et Ovid. utrumque Fast. IV. 'Farra Deæ micæque licet salientis honorem Detis.' Arnobius contra Gentes lib. VII. 'Far pium' in sacrificiis, sine ture, adhibitum declarat. 'Neque genetrix et mater superstitionis Etruria opinionem ejus novit, aut famam, Sacellorum ut indicant ritus; neque quadringentis annis, quibus Albana res viguit, in usum cuiquam venit, sacra cum res fieret; neque ipse Romulus, aut religionibus artifex in comminiscendis Numa, aut esse scivit, aut nasci, ut pium far monstrat, quo peragi mos fuit sacrificiorum solemnium munia.'

Moneri] Placet Vaticani libri lectio, *monenti*; quomodo et in Florentino.

17 *Jam nox ætherium nigris emersa quadrigis Mundum*] In Florentino, non *emersa*, sed *dimensa*: legendum forte, ut alii putant, *emensa*.

18 *Cæruleo laverat amne rotas*] Mari. Paludem cum Homero Theognis Cæruleam mihi videtur dicere, sive purpuream: Οὔτ' ἂν πορφυρέης καταδὺς ἐς πυθμένα λίμνης. Homerus autem ante 'amnem' quoque dixit Oceanum, cujus in Iliad. XIX. versus est: Ἐν δὲ τίθει ποταμοῖο μέγα σθένος ὠκεανοῖο. Idem Tibullus ante lib. II. 'Quaque patent ortus, et qua fluitantibus undis Solis anhelantes abluit amnis equos.'

20 *Sollicitas deficit ante domos*] Deficit ante sollicitas domos: nec enim sollicitos curæ dormire sinunt.

21 *Summo*] In Vaticano, *somno*: quasi dicat, Phœbus oriens et Somnus tandem me prospexere, et quasi miserati consopivere.

22 *Lumina sera*] In Sfortiæ libro, et duobus meis, *fessa*, non *sera*.

26 *Humanum nec videt illud opus*] In Vaticano *fuit*, non *videt*; quod placet.

28 *Stillabat Tyrio myrtea rore coma*] Multi docti homines *myrrhea* pridem legerunt: quorum post secuti sunt etiam multi sententiam. In scriptis tamen omnibus erat *myrtea*. *Myrrhea* vero *coma* sic dicta est a colore, ut Acron tradidit, illud interpretans Horatii, Od. III. 'Myrrheum nodo cohibere crinem.' Columella tamen, de Cultu Hortorum, de Cinara, 'Myrteolo modo crine viret.' Jam quod non *Tyrio*, sed *Syrio* legi quibusdam in libris adfirmant; mihi si libros eosdem videre licuisset, adseverantius dixissem placere. Sed idem post in extremo, eodem modo: 'Jamdudum Tyrio madefactus tempora nardo.' Stillare sic dixit, ut Anacreon ψεκάζειν· Πόθεν μύρων τοσούτων Ἐπ' ἠέρος θέουσα Πνέεις τε καὶ ψεκάζεις; Idem prope significans Eurip. in Cyclope: Ἐπὶ δεμνιοῖς δὲ ξάνθον Χλιδανῆς

ἔχων ἑταίρας Μυρόχριστον λιπαρὸς βόστρυχον.

29 *Candor erat, qualem præfert Latonia luna*] Ovid. Met. IV. hoc ipsum, et id quod sequitur, 'et autumno candida mala rubent,' secutus, dixit: 'Nais ab his tacuit, pueri rubor ora notavit; Nescit, quid sit amor, sed et erubuisse decebat. Hic color aprica pendentibus arbore malis, Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti Cum frustra resonant æra auxiliaria lunæ.'

31 *Ut juveni primum virgo deducta marito*] 'Deduci,' in conjugiis. Cic. apud Macrobium, Saturn. lib. II. 'Comparavit hunc fundum Servilia tertio deducta.' Ex quibus verbis intellegimus, cum etiam tertio deduci solerent, Tibullum voluisse summum pudorem significare, qui, *primum deducta*, dixerit. Eodem verbo, atque eodem in genere, Propertius est usus lib. IV. 'Quæ mihi deductæ fax omen prætulit.' Et Tacit. in extremo Ann. XIV. 'Huic primum nuptiarum dies loco funeris fuit deductæ in domum, in qua nihil, nisi luctuosum, haberet.'

33 *Ut cum contexunt amaranthis alba puellæ Lilia*] Multis modis hujus suavitatem coloris Poëtæ significant. Virg. Æn. XII. 'Indum sanguineo veluti violaverit ostro Si quis ebur, vel mixta rubent ubi lilia multa Alba rosa, tales virgo dabat ore colores.' Et Propert. lib. II. 'Nec me tam facies, quamvis sit candida, cepit: Lilia non domina sint magis alba mea: Et Mæotica nix minio si certet Ibero, Utque rosæ puro lacte natant folia.'

35 *Ima videbatur talis illudere palla*] Ovid. longam quoque vestem esse *pallam* significat: 'Verrit humum Tyrio saturata murice palla.' Similiter Propert. lib. II. de Apolline: 'Deinde inter matrem Deus ipse, interque sororem Pythius in longa carmina veste sonat.'

37 *Fulgens testudine, et auro*] Mira fuisse Lyrarum ornamenta, Ovidii versus ille etiam declarat: 'Distinctamque lyram gemmis, et dentibus Indis.' Et Cassius Parmensis, in Orpheo: 'Arguta primum cum plectra parentis, et auro Distinctam sumpsit citharam Rhodopeïus heros.'

42 *Edidit hæc tristi dulcia verba modo*] In Sfortiæ libro *sono*, non *modo*. Modus autem, τρόπος, qui a Musicis dicitur. Ergo verba erant ipsa dulcia, et lugubria, ad modum adtemperata lugubrem.

46 *Quid ferat hora sequens*] Ut illud, 'Quid serus vesper vehat.'

47 *Ævique futuri*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *quicumque*, non *ævique*, quod quam possit efficere sententiam, non video.

49 *Accipe, vates*] In Vaticano, *excipe;* ut apud Cic. 'Excepta vox est.'

50 *Quodque Deus*] In Sfortiæ libro, *Quisque*. In uno meo, *Quidque*.

54 *Securos non sinit ire dies*] *Securos:* vacuos a curis.

59 *Diversasque suas agitat mens anxia curas*] In omnibus veteribus, non *anxia*, sed *impia: suas* vero *curas* agitat, diversas a te, id est, aliorum amores, non tuos, cogitat. 'Diversas' etiam 'curas' sic dixit Virg. Æn. XII. 'Diversæque vocant animum in contraria curæ.'

60 *Nec gaudet casta pulchra Neæra domo*] Virg. 'Casta pudicitiam servat domus.'

64 *Tu modo*] Sic idem lib. IV. 'Tu modo semper ama, salva puella tibi est.' Et Cic. ad Att. lib. I. 'Tu modo nos revise aliquando.'

Cum multa bracchia tende fide] Supplex ora; crediturus, si quid pollicebitur: vel, in fide permanens puellæ, nec ab ejus amore discedens.

66 *Fera verba*] In Vaticano, *fera bella;* ut in uno meo.

67 *Niveas pavisse juvencas*] In Sfortiæ libro, *niveos pavisse juvencos*. Nam ante etiam: 'Pavit et Admeti tauros formosus Apollo.' Et ut tradit Eustatius, Dionysii Interpres, in Icaro in-

sula religiose colitur Apollo ταυροπόλος.

68 *Fabula ficta*] Eodem in libro, *fabula facta.*

70 *Nec similes chordis reddere voce sonos*] Similiter Anacreon: Θέλω λέγειν Ἀτρείδας, Θέλω δὲ Κάδμον ᾄδειν, Ἁ βάρβιτος δὲ χορδαῖς Ἔρωτα μοῦνον ἠχεῖ. Loquitur autem eodem modo Flaccus: 'Sed neque chorda sonum reddit, quem vult manus aut mens.'

73 *Nescit*] Legendum, ut in veteribus, *Nescis.*

78 *Nostra nomina*] Lapsus operarum: legendum *nostro nomine.*

80 *Ac alium*] Legendum *atque alium:* neque enim *ac* conjunctio vocem, a vocali incipientem, præcedit.

83 *Nec tibi crediderim*] In Vaticano, atque uno meo, *Non ego crediderim.*

85 *Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti*] Catull. 'Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis.'

86 *Nec flammam volvens ore Chimera fero*] Pindar. in Olymp. Καὶ Χιμαίραν πῦρ πνέουσαν.

87 *Nec canis anguinea*] In Vaticano, atque uno meo, *Nec consanguinea.*

89 *Scyllaque virgineam canibus submixta figuram*] Isdem in libris *succincta*, non *submixta;* quo modo etiam Virg. 'Candida succinctam latrantibus inguina monstris.'

93 *Et longe ante alios omnes*] Lapsus operarum: legendum, *ante alias omnes;* vel, ut in Vaticano, *ante omnes alias.*

96 *Et jubeat tepidos irrita ferre notos*] In scriptis omnibus, *impia*, non *irrita.* Ovid. Amor. II. similiter: 'Tu Dea, tu jubeas animi perjuria nostri Carpathium tepidos per mare ferre Notos.' 'Notum' quoque 'calidum' significat Lucan. lib. X. 'licet usque sub Arcton Regnemus, Zephyrique domos, terrasque premamus Flagrantis post terga Noti.' Idem Tibullus post, in eandem sententiam: 'Quid precor a demens! venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant.' Et Ovid. Rem. Am. 'Ne mea dicta rapax per mare ventus agat.' Sic sæpe Horatius, atque alii, de iis quæ vellent irrita esse.

ELEGIA V.

1 *Nos tenet Etruscis manat quæ fontibus unda*] Calidarum aquarum in Tuscis mentionem facit Varro de L. L. lib. VIII. cujus verba, quomodo mihi legenda videntur, ponam. 'Sic Aquæ calidæ, a loco, ut quæ ibi scatcrent: cum vero colerentur, et venissent in usus nostris, tum aliæ ad alium morbum idoneæ visæ sunt. Hæc cum plures essent, ut Puteolis, ut in Tuscis,' &c. Sed in Vaticano etiam pro *fontibus*, legebatur *montibus:* consentanea lectio Lucretianæ lib. VI. 'Is lacus est Cumas apud, et Vesuvi per montis, Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.'

3 *Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis*] Etruscæ quidem aquæ, nullo modo per æstatem adeundæ: at nunc, id est, vere ineunte, etiam ipsis Baiarum aquis maximæ, atque optimæ, videntur. Dandi enim casu, *sacris lymphis*, positum accipio. Quo sane modo difficultas omnis tollitur, quæ multos exercuit, eosque adegit adeo, ut veterem lectionem commoverent, multaque inepta et commenticia inculcarent. Nec enim in Bais erat, qui etiam in extrema Elegia, in Tuscis esse se, demonstrat. Horat. I. Epist. etiam per hiemem Baianas aquas non probasse Musam Antonium significat; 'nam mihi Baias Musa supervacuas Antonius, et tamen illis Per medium frigus.' Sacris autem, τοῖς ἀποσοβητικοῖς τῶν νόσων.

4 *Cum se purpureo vere remittit umus*] In Vaticano, non, *umus*, sed, *hiems:* quo modo etiam Lucanus loquitur lib. I. 'Et, qua bruma rigens, ac nescia vere remitti.'

8 *Laudandæ*] Contra, de Osyri, Virg. 'Illaudatus Osyris.'

Docere] Vulgare.

10 *Nec cuiquam*] In Florentino *non umquam.*

Certa venena] In Sfortiæ libro *tætra venena.*

Dedi] In scriptis omnibus, *dedit*, ut olim Aldus.

11 *Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes*] Sic omnino in uno meo. In altero, atque in Sfortiæ libro: *Nec nos sacrilegis templis admovimus ægros.* In Vaticano, et Marcelli Pont. Maximi, *sacrilegos ægros.* Ego legendum putabam; *sacrilegi templis admovimus ignes.*

12 *Nec cor sollicitant facta nefanda meum*] Idem ante: 'Si mea nec turpi mens est obnoxia facto.'

13 *Jurgia linguæ*] In Vaticano, et Florentino, atque uno meo, non *linguæ*, sed *mentis.*

14 *Impia in adversos solvimus ora Deos*] Sæpe sic. In lib. I. Eleg. 3. 'Timidum non me perjuria terrent, Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Hoc ipso libro, eleg. 4. 'Nec læsit magnos impia lingua Deos.' Et lib. IV. 'Dicit in æternos aspera verba Deos.' Sed horum versuum duorum sententia eadem prope apud Æschylum Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις: Καπανεὺς δ' ἀπειλεῖ δρᾷν παρασκευασμένος, Θεοὺς ἀτίζων, κἀπογυμνάζων στόμα, Χαρᾷ ματαίᾳ, θνητὸς ὤν, ἐς οὐρανὸν Πέμπει γεγωνὰ Ζηνὶ κυμαίνονθ' ἕπη. Et apud Eurip. in Herc. Furente: Τίς δ θεοὺς ἀνομίᾳ χραίνων, θνητὸς ὤν, Ἄφρονα λόγον οὐρανίων μακάρων Κατέβαλ', ὡς ἄρ' οὐ σθένουσι θεοί; Arriani in sententiis, quamquam non tam simile, at ejusdem generis illud, Μακάρεσσι δ' ἐπὶ ψόγον αἶνον ἰάπτει.

17 *Natalem primo nostrum videre parentes*] In Sfortiæ libro *nostri*, non *nostrum.*

18 *Cum cecidit fato*] Eodem est usus versu, tamquam suo, Ovid. in Tristibus.

20 *Et modo nata mala vellere poma manu*] In Vaticano, *lædere*, non *vellere.* Sed Ovid. illo modo legisse videtur, hunc imitatus locum Amor. II. 'Quid plenam fraudas vitem crescentibus uvis, Pomaque crudeli vellis acerba manu?' 'Mala manu,' dixit etiam Plautus in Amphitr. 'Huic homini nescio quid est mali mala objectum manu.'

21 *Pallentes umbras*] In scriptis omnibus, *undas*, non *umbras.* Idem: 'Pallida Ditis aqua.'

24 *Lethæamque ratem*] Idem, opinor, alibi: 'Lethæa cogerer ire rate.'

Cimeriosque lacus] In scriptis omnibus, *Chimerios.* Scribendum forte, *Cimmerios:* a populis, qui inter Baias et Cumas.

27 *Terrear æstu*] In Vaticano, *torrear.*

29 *Atque mihi*] In nullis scriptis libris hoc modo; sed *Atque nobis;* vel, *At nobis;* vel, *Et nobis.* Itaque, cum in pluribus sit, *At nobis*, retinendum.

Celebrantur] Coluntur; quo verbo est usus Varro.

30 *Et facilis lenta pellitur unda manu*] 'Facilem aquam' Propert. etiam dixit, lib. I. 'Alternæ facilis cedere lympha manu.'

32 *Seu nos Fata fuisse velint*] In uno meo *volent*, non *velint.*

ELEGIA VI.

1 *Candide Liber, ades*] 'Candidum' quoque dixit Ovid. Fast. III. 'Restat, ut inveniam, quare toga libera detur Luciferis pueris, candide Bacche, tuis.'

Sic sit mystica vitis] *Mystica*, sacra. Modus autem bene precandi, etiam Græcis usitatus. Lucilius lib. II. Epigram. Græcorum εἰς λαιμαργούς· Οὕτω σοι πέψας Διονύσιε πάντα γένοιτο.

2 *Sic edera semper cornua vincta feras*] In plerisque scriptis libris ordo verborum hic, *Semper sic edera.* Bacchum quoque lætum edera significat Eurip. in Cyclope: Κἀγὼ τὸν φιλοκισ-

σοφόρον Βρόμιον ποθεινὸν εἰσιδεῖν θέλω. Cur autem *hcdera*, utroque enim modo scriptum invenio, in Liberi tutela sit, causas adfert Fest. Pomp. in verbo, 'Hedera.' Propert. lib. IV. 'Mi folia ex hcdera porrige, Bacche, tua.' Et idem, de Bacchi cornib. lib. III. 'Quod super est vitæ, per te, et tua cornua vivam.'

Feras] In Florentino, *geras.*

3 *Aufer et ipse meum pariter, medicando, dolorem*] Ego, etiam nullis veteribus libris auctoribus, legendum puto, *medicande.* Est enim mollius, atque aptius, politissimo Poëtæ. Et *O* finale perraro illius sæculi Poëtæ, præterquam in quibusdam verbis, corripuerunt.

6 *Prona funde falerna manu*] In Sfortiæ libro *plena*, non *prona;* id est, large. Vide Proverbium, 'Plena manu.'

7 *Ite procul, durum curæ genus*] In Florentino *dirum*, non *durum.* Sic ante, 'Ite procul vani.' Et lib. I. 'Vos signa tubæque Ite procul.'

Labores] Ut Græci, πόνοι, id est, angores animi.

8 *Fulserit hic niveis Delius alitibus*] Virg. etiam, Vates, addidit, Æn. VI. 'cui mentem animumque Delius inspirat vates.' Sed in Florentino, legitur, *Fluxerit*, non *Fulserit.* Optat autem, ut eo Apollo equis, quibus utitur, alatis, quasi defluat suprema tempestate, cum genio sit indulgendum. Similiter Horat. IV. Od. ad Venerem: 'Tempestivius in domo Pauli, purpureis ales oloribus, Comissabere Maximi.'

9 *Vos modo proposito dulces faveatis amici*] Plin. in extremo Panegyrico: 'Vos modo favete huic proposito, et credite.'

10 *Neve neget quisquam, me duce, se comitem*] Sic loquitur etiam Ovid. Art. Am. I. 'Si qua repugnabat nimium, comitemque negabat, Sublatam cupido vir tulit ipse sinu.'

11 *Aut si quis*] In Sfortiæ libro, atque uno meo: *At, si quis vini certamen mite.* Horat. IV. Od. 'Nec certare mero.'

Recusat] In Vaticano, et quibusdam aliis, *recuset.*

13 *Ille facit dites animos Deus*] Horat. de vini laud. I. Epist. 'Spe cum divite manet in venas.'

Ille ferocem Contudit] In Sfortiæ libro et Florentino *feroces*, non *ferocem.*

15 *Et fulvas ille leænas*] In Vaticano atque uno meo, *et fulvos ille leones.*

17 *Et majora volet*] In uno meo, *et majora valet.* In Sfortiæ libro, *ea majora dedit.*

Bacchi Munera] Similis Ovidi periphrasis, panem significantis: 'Cereris sine munere,' &c. Et Horat. IV. Od. 'Inter jocosi munera Liberi.'

18 *Pocula sicca*] Et Cic. et Horat. 'Siccare calices, et pocula,' dixerunt.

19 *Nec torvus Liber in illos*] In scriptis omnibus *in illis.* Sed illud omnino rectius.

20 *Qui se, quique una*] In nonnullis, *Qui se quisque*, quod non placet.

21 *Jam venit iratus nimium*] In uno meo, *Nam venit.* In ceteris omnibus, *Non venit;* illud rectius.

23 *Quales his pœnas*] In uno meo, *Quales is pœnas: is* per *i* simplex dandi casu, more veterum.

24 *Cadmeæ matris pœna cruenta docet*] Agave, Cadmi filia, spretis Liberi patris sacris, Pentheum filium, errore objecto a Libero patre, miserabiliter dilaniavit.

25 *Illaque si qua est*] *Illa;* mater Cadmea.

Si qua est] Nisi ficta res est, et commenticia.

27 *Venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant*] Catullus: 'ac tua dicta omnia factaque Ventos irrita ferre, ac nebulas aërias sinis.'

Poëtæ, opinor, Græci, *ἠέριαι νεφέλαι.*

30 *Sis felix*] Virg. active posuit, 'Sis felix.'

Et sint candida fata tua] In Vaticano non *tua*, sed *tibi*. 'Candidius fatum' dixit etiam Ovid. Trist. III. 'Dignus es, et fato candidiore frui.' Propert. lib. IV. 'omina candida.' 'Date candida cives Omina.'

31 *Securæ*] Oblitæ, et curarum nesciæ.

32 *Venit post multos una serena dies*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Post multas:* quod est aptius.

33 *Hei mihi*] Septimam facio, secutus omnium, quos viderim, veterum librorum fidem.

37 *Quid queror*] In Florentino, *Quid loquor.*

39 *Gnosia Theseæ*] Ab exemplo docet, rem, ut ille dixit, perfidiosam esse Amorem.

41 *Sic cecinit pro te doctus, Menoi, Catullus*] *Pro te.* Nota apud Catullum prosopopœia. Et Martialis 'doctum' Catullum vocat. 'Verona docti syllabas amat vatis.'

43 *Nunc moneo*] In Florentino *sic moneo.*

48 *Junonemque suam, perque suam Venerem*] 'Junones, et Genios,' ait Plinius, 'sibi homines adoptaut.' Junones mulierum. Namque, ut scribit Petronius, mulieres Junonem suam jurabant. Et verba illius sunt: 'Junonem meam iratam habeam, si me umquam meminerim virginem fuisse.'

49 *Nulla fides inerit*] Sic Manilius lib. IV. 'Nulla fides inerit natis.'

53 *Longas tecum*] In scriptis libris, *tecum longas.*

55 *Perfida*] Hic versus in scriptis omnibus, uno excepto, sic legitur, *Perfida, nec merito nobis inimica, merenti Perfida.* Plaut. in Cistell. 'Perfidiosus est amor.' Ut illam merenti, atque immerito, æque perfidam significet.

59 *Non ego, si fugiat nostræ convivia mensæ*] In Vaticano sic quoque, nisi quod situs verborum duorum alius, *nostræ fugiat.* In uno meo, *Non te si nostræ capiant.* In altero, *Non te si nostræ fugiat;* utrumque mendose.

62 *Tu puer et liquidum fortius adde merum*] Sic in omnibus veteribus: legendum forte, *Tu puer, i, liquidum fortius adde merum,* sine conjunctione; ut illud Virg. 'I sequere Italiam ventis.' Horat. similiter: 'I puer, et citus hæc aliqua suspende columna.' Et Persius: 'I puer, et strigiles Crispini ad balnea defer.' *Fortius* autem, pleniore manu; quod verbum facit, ut putem legendum supra, *plena,* non *prona* manu. Reliqui versus, qui sunt: *Jamdudum Tyrio madefactus tempora nardo, Debueram sertis implicuisse comas,* non hujus esse loci mihi videbantur. Sed non repugnabo, si quis contra putet. Pro *Tyrio* autem, quibusdam in libris est, *Syrio:* idque probandum videtur.

LIBER IV.

CARMEN I.

1 *Te, Messalla, canam*] Panegyricus quodam modo Messallæ scriptus videtur, quo factum, ut longis versibus in rebus ab eo gestis dicendis utatur.

Mea cognita virtus] In Florentino *tua;* quod aptius videtur.

2 *Ut infirmæ valeant subsistere vires*] *Ut,* id est, ne non valeant.

Subsistere] *Ὑποστῆναι.*

3 *Incipiam tamen a meritis*] Ego versus hos legebam, ac distinguebam: *Incipiam tamen, at meritis si carmine laudes Deficiant, humilis tantis sim conditor actis.* Si æquare illius laudes meis verbis nequeam, in humilium sim laudatorum numero.

4 *Actis*] Factis. Sic sæpe Ovid. et Propert. lib. I. ' Hæc soror acta tuis sentiat e lacrimis.' Et lib. II. ' Accipe, quæ serves funeris acta mei.'

5 *Te præter*] In Vaticano, *Præter te.*

7 *Est nobis, voluisse, satis*] Similiter Propert. lib. I. ' Quod si deficiant vires, audacia certe Laus erit, in magnis et voluisse sat est.' Et Ovid. ' Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas, Hac ego contentos auguror esse Deos.'

Munera] In Sfortiæ libro, *carmina.*

8 *Respueris*] In eodem libro, *Despueris.*

Etiam Phœbo gratissima dona Cres tulit] Historia mihi prorsus ignota. Sed in duobus meis, *Res*, non *Cres.* Et in Marcelli Cervini, Pont. Max. libro, et Patavino uno, *Tres.* Nescio, an legendum sit *Thes*, id est, Pauper. Vide Interp. Apollonii in lib. I. In Vaticano erat; *Detulit in cunctis Baccho jucundior hospes.* Ut idem Icarus, hospes Bacchi, dona Phœbo dederit gratissima, vinum scilicet. Sed videndum amplius.

13 *Vestigia*] In Vaticano *fastigia.* Sed vitio.

15 *Taurus cadit hostia*] Maxima hostia, *taurus.* Virg. Georg. III.

18 *Alter dicat opus*] In Vaticano et Marcelli libro *dictat*, non *dicat.*

19 *Qualis in immenso descenderit aëre tellus*] In Vaticano legitur: *in immensum descenderet aëra.* In Sfortiæ libro, non *descenderit*, sed *desederit.* Sic Cic. ' Cum ad infinitam altitudinem desedisset.' Similiter Ovid. Fast. V. ' Pondere terra suo subsedit, et aëra traxit.'

22 *Huic et contextus*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Hinc*, non *Huic.*

24 *At, quodcumque*] In Sfortiæ libro, *Et*, non *At.*

25 *Seu, quod spes abnuit*] In quibusdam *sed, quod;* sed illud rectius.

26 *Omne movemus*] In scriptis omnibus, non *movemus*, sed *vovemus.*

27 *Ne tanto careat mihi nomine charta*] In Vaticano: *nec tanto careat mihi pondere charta.* In reliquis: *nec tanto careat mihi carmine charta.*

28 *Superent*] In veteribus *superant.*

30 *Nec quæris, quid qua judex sub imagine dicat*] In Vaticano, atque uno meo, item in Marcelli libro *quidquam*, non *quid qua;* sed hoc rectius. Nisi quod mihi leviter mutandum videtur, *quis qua.* Judices enim, opinor, ad statuas illustrium virorum jus dicebant.

32 *Ipse futuris*] In Vaticano, et in meis, *futurus*, quod placet.

33 *At tua non titulus capiet sub nomine facta*] In Vaticano *captet*, non *capiet.* Sed hoc aptius. Tituli breviores, qui saxis erant incisi, sive, ut ait Juvenalis, ' hærebant.'

36 *Vincto pede*] In Vaticano *juncto pede.*

37 *Quis potius certamen erit*] Utrum horum certamen erit laudabilius, in eo præstem.

42 *Onus urget*] In Vaticano, *onus surgit.*

Utrimque] Legendum, ut in Florentino, *utrumque.*

44 *Quisque tibi majora gerit*] Unusquisque tibi primas defert.

Castris ve, foro ve] In scriptis omnibus: *chartisve, forove:* id est, sive scribis ipse domi meditatus, sive dicis in foro.

45 *Nam, seu diversi fremat inconstantia vulgi*] In Vaticano: *Nam, seu divisi premat inconstantia vulgi.* Sed *fremat*, omnino retinendum. Virgil. idem significans, Æn. I. ' Ac veluti magno in populo,' &c.

55 *Non valuit Cyclops cœptos avertere cursus*] In Sfortiæ libro; *Non va-*

luit tempus cœptos avertere cursus: in Florentino: *Non valuit tempus cœptos convertere cursus.*

62 *Quamvis illa foret Solis genus*] Filia. Sic Virg. Æn. x. Latonæque genus duplex. Simonides: Τεκοῦσα καλὸν κοῦνομα κλυτὸν γένος.

64 *Ad oras*] In Vaticano, ac ceteris, *arces*, non *oras*.

65 *Queis*] *Quis*, ut in veteribus.

66 *Per terras*] In Florentino, *Sive supra terras*. In uno meo, *Seu supra terras*.

67 *Vidit ut*] *Vidit et* in Sfort.

68 *Levibus discurreret umbris*] In Marcelli libro; *mediis discurreret undis*. In Sfort. *levibus discurreret undis*, ut fere in omnibus.

70 *Illum tergeminæ*] Legendum forte, *Inter geminæ*.

71 *Nec Scyllæ sævo conterruit impetus orbe*] Vertice aquarum.

72 *Cum canibus rapidas*] Placet *rabidas* legere, ut est in Marcelli et Sfortiæ libris.

78 *Finis et errorum misero*] In Sfortiæ, et Marcelli, *miseri*, non *misero*.

83 *Tutam castris deducere fossam*] In veteribus, et *præducere*, et *producere*, et *perducere*, legitur; non *deducere*.

84 *Defigere nervos*] In Vaticano *vernos*. Sed vitio. Sunt autem hujusmodi multa, quæ nervo impelluntur, et adiguntur in hostes.

86 *Erumpat terra liquores*] In Marcelli libro *educat*, non *erumpat*.

91 *Aut quis equum*] In Vaticano *At quis equum:* in Sfort. *Et quis*.

Celeremve arto] Sic in omnibus veteribus, præterquam in Florentino, in quo pro *ve*, *ne*, ut parelcon fortasse sit, ut in, *Quisne*, et apud Terent. 'Faciunt ne.' Colotium legisse affirmant in veteri libro: *Et quis equum celerem arctato.*

93 *Contendere cursu*] In Florentino *passu;* ut olim Aldus edidit.

94 *Curvo melius*] In Vaticano, et Marc. *Turno brevius*. In ceteris *curvo melius*. In uno meo, non *brevius*, sed *levius*. De quo Ovid. Art. Am. III. 'Armaque et in gyros ire coactus equus.'

95 *Parma seu quos dextra velit, seu læva tueri*] Varie legitur. In Vaticano: *Pervia seu dextra*. In Sfort. *Quis parma seu dextra velit, seu læva tueri;* quod probabilius videtur.

97 *Amplius aut signata*] In Vaticano, *Amplior;* ut olim Aldus.

98 *Veniunt certamina*] Vat. ceterique, *venient*.

99 *Adversisque parant*] In isdem libris, *parent*.

100 *Tunc tibi non desit*] In Florentino *non defit*.

101 *Seu sit opus quadratum acies consistat in agmen*] Hanc ipsam significans faciem Virg. Georg. II. 'Indulge ordinibus, nec secius omnis in unguem Arboribus positis secto via limite quadret. Ut sæpe ingenti bello, cum longa cohortes Explicuit legio, et campo stetit agmen aperto, Directæque acies, ac late fluctuat omnis Ære renidenti tellus, nec dum horrida miscent Prœlia, sed dubius mediis Mars errat in armis. Omnia sint paribus numeris dimensa viarum.'

102 *Rectus inæquatis decurrat frontibus ordo*] Legendum puto, *Rectus ut æquatis*.

104 *Dexteraque ut lævum teneat, dextrumque sinistra*] Commutatis ordinibus, dextro in lævum, et contra. In veteribus nonnullis; *Dexterque ut lævum tentat, dextrumque sinister;* sequitur enim:

105 *Miles, sitque duplex gemini victoria casus*] Legitur in Sfortiæ libro: *geminis victoria castris*.

108 *Fortis Japigiæ*] In Florentino et Sfort. *Japidiæ*.

110 *Testis Arupinus, et pauper natus in armis*] In Vaticano: *Testis et Arpinis, et pauper natus in armis*. In uno meo: *Testis et Arapinis, et pauper natus in armis*. In altero: *Testis et Arpinis, et pauper natus in arvis*. In Sfort.

Testis et Alpinis, et pauper natus in armis. Alii legunt: *Testis in Alpinis e paspernatus in armis.* In Florentino: *Testis et Alpinis est pauper natus in armis.* In qua tanta varietate quid sequar, aut exputem legendum? Plin. Nat. Hist. lib. III. populos nominat 'Inalpinos.'

112 *Peragit dum sæcula vitæ*] In Vaticano, atque uno meo, *famæ;* ut olim etiam Aldus. *Longæ* vero *famæ*, id est, memoriæ: qui præterita altissime repetita meminisse posset.

113 *Renovaverit annos*] In omnibus fere veteribus *renovaverat.* In Florentino *revocarat.*

115 *Validisque*] Vaticanus, et unus meus, *validusque.*

116 *Non alias conversus terga domator*] Sic in veteribus. Alii legunt, pro *domator*, *comatus*, id est, Gallus. Sed, si illo modo, intellegamus Messallam ipsum, domitorem gentium, numquam hostibus terga dedisse.

117 *Subjecit colla*] In Sfort. libro *terga*, non *colla.*

120 *Queis*] *Quis.*

121 *Tyrio subtegmine*] Legendum, opinor, *subtemine.*

122 *Oricnte die, duce fertilis anni*] In Vaticano *artis*, non *anni.*

123 *Cum Sol*] In Florentino *tum Sol.*

124 *Et fera discordes tenuerunt flamina venti*] Virg. similiter: 'Et hibernis parcebant flatibus Euri.'

125 *Curva nec adsuetos egerunt flumina cursus*] Virg. 'Et stupefacta suos tenuerunt flumina cursus.'

126 *Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis*] Virg. 'Cum placidum staret mare.'

127 *Ulla nec aërias*] In Vaticano; *Nulla hæc aërias.* Legendum forte: *Nulla hic aërias.*

131 *Et Cælo vicinum liquit Olympum*] Ego montem *Olympum* facile posse intellegi puto, a quo Juppiter Olympicus. Alii philosophantur altius, et *Olympum* intellegunt, de quo Stobæus, Περὶ Τάξεως τοῦ Κόσμου, hæc: *Ὅμηρος τὸν αἰθέρα τοῦ ἀέρος ὑψηλότερον εἶναί φησιν· εἴρηκε δὲ οὕτως· Εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ἢ τότ' ἐν Ἰδῃ Μακροτάτῃ πεφυυῖα δι' ἀέρος αἰθέρ' ἵκανε. Ἐπέκεινα δὲ τοῦ αἰθέρος τὸν οὐρανὸν ὑπάρχειν ἀπεφήναντο· λέγει γὰρ τοῖωσδε· Ὡς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρειος δ' ὀρυγμαδὸς Χαλκέον οὐρανὸν ἦκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν Ὄλυμπον ὑπάρχειν κατ' ἐξοχήν τινα καὶ θειότητα· φησὶ γὰρ οὕτως· Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανόν, Οὔλυμπόν τε· τὸ γὰρ ἀπωτάτω τῆς γῆς, καὶ μήτε τὴν σκιὰν αὐτῆς, μήτε τὰς ἀναθυμιάσεις προσδεχόμενον, ὡς ἀειλαμπὲς, καὶ ὁλολαμπὲς, Ὄλυμπον οἱ παλαιοὶ προσηγόρευσαν.* Significat ergo, susceptis votis a Messalla, consulatum ineunte, Jovem annuisse.

133 *Additus aris*] In Florentino, *Abditus.*

136 *Non iidem tibi sunt, aliisque, triumphi*] In veteribus; *nunc idem tibi sunt, aliique triumphi.*

139 *Rhetæo tellus obscssa colono*] In Sfortiæ, atque uno meo, *Tetereo tellus.* In Vaticano, *Terreno.* In Florentino, *Threicio.*

141 *Aut rapidus Cyri dementia Gindes*] In scriptis omnibus *Cydnus*, non *Gindes*, Cychrus in Thracia lacus, sive fons. Itaque quærendum amplius.

142 *Cretæis ardens aut unda Caystria campis*] In Sfortiæ *Caristria.* In duob. meis *Caristia.* De qua Solin. cap. 17.

143 *Tomyris*] In scriptis *Tamyris.*

146 *Mosinos*] In Vaticano, atque uno meo, *Magistros.* In Sfortiæ libro, atque uno meo, et Florentino, *Maginos.*

149 *Invictus Romano Marte Britannus*] Sed ab Augusto tamen victus.

150 *Teque interjecto*] *Ἀντίχθονες.*

152 *Et quinque in partes totos disponitur orbes*] Legendum, ut in Vaticano, Sfortiæ, Marcelli, libris, *toto disponitur orbe.*

153 *Atque duæ gelido*] Virg. Georg.

1. ‘ Quinque tenent cælum zonæ.’ Quibus versibus Eratosthenis versus esse videtur interpretatus, quos adducit Heracletus Ponticus in Homericis Allegoriis, et Achilles Tatius de Sphæra: Πέντε δὲ αἱ ζῶναι περιγηέες ἐσπείρηνται. Αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κελανότεραι κυάνοιο· Ἡ δὲ μία ψαφαρή τε καὶ ἐκ πυρὸς οἷον ἐρυθρὴ, Τυπτομένη φλογμοῖσιν, ἐπεὶ ῥά ἑ μοῖραν ἐπ' αὐτὴν Κεκλιμένην ἀκτῖνες ἀειθερέες πυρόωσιν· Αἱ δὲ δύω ἑκάτερθε πόλοιο περιπεπαγυῖαι, Αἰεὶ κρυμαλέαι, αἰεὶ δ' ὕδατι μογέουσι.

157 *Quippe ibi nonnumquam*] In Sfortiæ libro: *Quippe ibi non umquam Titan superegerit ortus.* In Vaticano, et Marcelli: *Etiam super egerit.* In Florentino, *Quippe ubi.* Legendum ergo: *Quippe ubi non umquam Titan super egerit ortus.* Itaque in uno meo.

160 *Seu celer hibernas properat decurrere luces*] In Sfortiæ; *Seu celer hibernas properet decurrere noctes.*

161 *Consurgit*] In meis, et in Marcelli, et Florentino, *exurgit.*

164 *Nulla nec*] Legendum forte, *Ulla nec.*

165 *Rigentes*] In Sfortiæ, atque uno meo, *rigentem.*

168 *Alter et alterius vires negat aër*] Legendum forte *necat*, non *negat.*

170 *Hic et colla jugo*] In veteribus omnibus, *Hinc et colla jugo.*

173 *Pontus confinditur ære*] In Vaticano, et Marcelli, ac duobus meis, *confunditur*, non, *confinditur.*

174 *Exurgunt oppida*] In uno meo, *consurgunt.* In Vaticano, et Sfortiæ, *exurgitat.* Sed vitio.

180 *Æterno propior non alter Homero*] Ovid. de Ponto II. ad Macrum: ‘ Tu canis, æterno quidquid restabat Homero.’

181 *Languida non noster peragit labor otia*] Aut se minime otiosum esse significat in re non magna; aut minime idoneum scriptorem se significat, qui in re tenui otio non abundet, quo imprimis opus est.

188 *Nunc desiderium superest*] Horat. I. Od. ‘ Nunc desiderium, curaque non levis.’

189 *Cum memor accitos semper dolor admonet annos*] In Sfortiæ libro: *Accito cum me semper dolor admonet annos:* ut sit, *Me accito.* In Vaticano, et uno meo, *accitus.*

190 *Asperiora cadant*] Accidant.

Spolierque relictis] In plerisque, *relictus.* Sed illo modo Martialis: ‘ Res non parta labore, sed relicta.’

195 *Pro te vel solus densis obsistere turmis*] In plerisque: *densis solus subsistere turmis.* In uno meo: *densis solus consistere.*

196 *Corpus committere*] In Sfortiæ, *submittere.*

197 *Sum quodcumque, tuum est*] In Vaticano, et Florentino, *Dum quodcumque*, ut olim Aldus. In meis: *Sum quodcumque tuus, nostri, &c.*

199 *Gylippi*] In veteribus, *Gelippi.*

202 *Vel bene si notus*] Placet, quod in Sfortiæ: *Vel bene sit notus.*

Summo vel mæret in ore] Placet, quod in Vaticano: *summo vel inerret in ore.* Similiter in Ciri Virg. ‘ Multus inepto Virginis insolitæ sermo novus errat in ore.’

206 *Tamen mutata figuram*] Sequor Sfortiæ librum, atque unum ex meis, itemque Florentinum: et nominandi casu lego *figura.*

207 *Rigidos percurrere campos*] Legendum forte, *riguos*, non *rigidos.*

208 *Tardi pecoris sim gloria taurus*] In Vaticano, *tardus.*

210 *In quemcumque hominem*] In meis, *In quæcumque:* legendum forte, *In quodcumque.*

211 *Subtexum carmina*] In Florentino, *nomina*, non *carmina.*

CARMEN II.

1 *Sulpicia est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis*] Matronalibus. Hor. ‘ Martiis cælebs quid agam Kalendis.’

3 *Hoc Venus ignoscet*] In Florenti-

no, *Sed Venus.* Litteram vero T extremam produxit, more veterum.

4 *Ne tibi miranti turpiter arma cadant*] Similiter Propert. lib. IV. 'Obstupuit regis facie, et regalibus armis, Inter et oblitas excidit urna manus.'

5 *Illius ex oculis*] Propert. lib. II. 'Non oculi gemiuæ sidera nostra faces.'

8 *Componit furtim*] Omnem ejus motum atque habitum, decor, et lepos quasi condit non intellectus.

11 *Urit, seu Tyria*] Similiter Propert. lib. II. 'Illaque plebeio vel sit Sandycis amictu, Hæc, atque illa, mali vulneris una via est.'

13 *Vertunnus*] In veteri monumento, Romæ, apud Thomam Cavallerium, VORTVMNVS. de cujus varietate formarum ac decore, Ovid. Met. XIV. Legendum autem videtur hoc loco, non *æterno Olympo*, sed *ætherio.*

15 *Caris*] Pretiosis.

16 *Bis madefacta*] Δίβαφα. Horat. 'te bis Afro Murice tinctæ vestiunt lanæ.'

19 *Conchas*] In veteribus omnibus *gemmas.*

22 *Et testudinea Phœbe superbe lyra*] Sic post: 'Huc ades, intonsa Phœbe superbe coma.'

23 *Celebretur*] In veteribus omnibus, *Hoc sumct.*

24 *Vestro*] In plerisque, *nostro.*

CARMEN III.

1 *Bona pascua*] Læta.

3 *Nec tibi sit duros acuisse in pectora dentes*] Id est, liceat: ἐξέστω σοί. ut et Propert. lib. III. 'Nec digitum angusta est inseruisse via.' Et Virg. Georg. IV. 'Scis, Proteu, scis ipse, nec est, te fallere, cuiquam.' Et in Epigrammate de Æneide: 'Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.' Et Livius lib. XLII. Quæ verbo objecta, verbo negare sit. Theocritus, Βουκολιάσταις· Μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα Εἴη ἔχειν.

5 *Venandi Delia cura*] Venandi studium atque amor.

7 *Quis furor*] Sic Ovid. Art. Am. III. 'Quis furor est, census corpore ferre suos?' Et idem Tib. lib. I. 'Quis furor est, atram bellis arcessere mortem?' Et Juven. Sat. VIII. 'furor est post omnia perdere naulum.'

Quæ mens] Virg. Æn. II. 'quæ mens tam dira, miserrime conjux, Impulit his cingi telis?'

Densos indagine colles Claudentem] Eodem est usus verbo Virg. Æn. IV. 'Saltusque indagine cingit.' Servius interpretatur, ferarum inquisitionem. Et Placidus in Glossis: 'Cuniculi genus quoddam agrestium animalium, quod canum indagine concludi consuevit speluncis.'

10 *Candidaque hamatis crura notare rubis*] Ovid. Met. I. 'Me miserum, ne prona cadas, indignaque lædi Crura notent sentes.' Et Columella, de Cultu Hort. 'Nec manibus mitis ferulas, nec cruribus æque Terga rubi.' Legendum vero, 'æqui,' non 'æque.' Rubi, non æqui cruribus: id est, inimici. Sic Virg. Æn. I. dixit: 'Non æquæ Palladis.'

12 *Retia torta*] Hinc, opinor, apud Gratium de retibus: 'Quadruplex tormentum;' nisi legendum, 'tomentum.'

14 *Ferrea vincla*] Ovid. Met. VIII. 'Vincula pars adimunt canibus.'

15 *Tunc mihi, tunc placeant silvæ*] Virg. 'Rura mihi, et rigui placeant in vallibus amnes.'

Lux mea] Ovid. Art. Am. III. 'Scilicet Ajaci mulier mæstissima dixit, Lux mea, quæque solent verba juvare viros.'

20 *Retia tende*] In veteribus omnibus, *tange*, non *tende.*

21 *Subrepit*] In Sfortiæ *subrepet*, quod placet.

23 *Venandi studium*] Ovid. Remed. Am. 'Vel tu venandi studium cole.'

24 *Et celer in nostros ipse recurre*

sinus] Sic Propert. 'Non tamen illa meos fugit avara sinus.'

CARMEN IV.

2 *Intonsa, Phœbe, superbe coma*] Similiter ante: 'testudinea, Phœbe, superbe lyra.' Dicitur autem Phœbus propterea ἀκερσεκόμης.

9 *Quicunque sapores*] Sic legendum. Sucos, herbas, pocula.

10 *Corpora fessa*] Idem post: 'Qui mea nunc vexat corpora fessa calor.'

11 *Metuit qui fata puellæ*] *Puellæ*, dandi casu.

12 *Votaque pro domina vix numeranda facit*] Virg. Æn. XI. 'Fors et vota facit.' Cic. Epist. ad Att. lib. VIII. cum præpositione 'de:' 'Ut cum de illo ægroto vota faciebant.' Similiter Virg. Æn. VIII. 'Vota metu duplicant matres.' Ego vero perturbatum ordinem versuum puto; nam et in Marcelli libro, et Vaticano, versus illi, *Nil opus et fletu*, et, *Si quando fuerit*, leguntur post versum, *Corpore servato*. Itaque legendos, et hoc loco puto simul ponendos, *Phœbe, fave: Corpore servato: Jam celeber: Certatim sanctis: Tunc te felicem: Optabunt artes.*

13 *Vovet*] Absolute, vota facit, nuncupat, suscipit.

15 *Pone metum*] Sic Virg. 'Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur.' Et Corn. Tacit. Ann. XV. 'Nec dum posito metu redibat.'

16 *Tu modo semper ama*] Ovid. *Tu, Pari, semper ama.*

18 *Tristior illa tibi*] Infensior.

19 *Te solum candida secum Cogitat*] Phædria Terentianus in Eunucho: 'Dies noctesque ames me, me desideres, Me somnies, me expectes, de me cogites.'

20 *Credula turba*] In Sfort. libro *sedula*, non *credula*. De amatoribus autem dicit, falsa spe ductis, et foribus adsidentibus.

21 *Laus magna tibi tribuetur, in uno Corpore servato restituisse duos*] Ovid. Amor. II. similiter: 'Huc adhibe vultus, et in una parce duobus: Nam vitam dominæ tu dabis, illa mihi.'

23 *Cum debita reddet*] Vota. Propert. 'Debitaque occultis vota tuli manibus.' Quorum votorum rei sint. 'Reddere' verbo hoc in genere usus etiam Horat. 'Ergo obligatam redde Jovi dapem.' Et 'Debita,' eodem prope modo: 'Debita sparges lacrima favillam Vatis Horati.'

24 *Lætus uterque*] Læti enim vota solvebant. Unde sollemne illud in veteribus monumentis, V. S. L. M. Virg. 'Vobis lætus ego hoc candentem in litore taurum Constituam ante aras voti reus.'

CARMEN V.

1 *Est, qui te, Cherinthe, dies dedit hic mihi sanctus*] *Est mihi sanctus:* colendus. Idem ante: 'Alba Palæstino sancta columba Syro.'

6 *Mutuus ignis adest*] *Adest*, pro, *Est*. Sic Ovid. Remed. Am. 'Nec curandus adest, odio qui fuit amorem.'

7 *Mutuus adsit amor*] Ἀμφιθαλὴς ἔρως. Plautus in Cistel. 'Is amore projectitiam illam deperit, Quæ dudum flens hinc abiit ad matrem suam: Et illa hunc contra, qui est amor suavissimus.' Et in Mil. Glor. 'Et illa illum contra, qui est amor cultu optumus.'

Tua per dulcissima furta] In veteribus, *te per dulcissima furta*, et, *per te dulcissima furta*. Quæ vero in amore *furta* dicantur, nemo nescit. Virg. Georg. IV. 'Vulcani, Martisque dolos et dulcia furta.' Idem Tibullus ante: 'Celari vult sua furta Venus.' Et Sappho, in Asmate in Venerem Παῖ Διὸς, δολοπλόκε.

8 *Per geniumque rogo*] Vetus orandi mos, per cujusque *genium* orare. Horat. in I. Epist. 'Quod te per ge-

nium, dextramque, Deosque penates, Obsecro et obtestor.' Propert. lib. IV. 'Exuitur geniumque meum prostratus adorat.' Genium autem venerantes frontem tangebant. Auctor Servius in Æn. III. in illud: 'Dixerat, et genua amplexus.'

9 *Mane, Geni*] In Vaticano, Marcelli, utroque meo, *Mane veni*, ut olim Aldus: quod probo. *Mane* autem sancte. Varro de L. L.

10 *Cum de me cogitat*] Sic ante Terent. 'De me cogites.'

Valet] Alii legunt *calet*.

11 *Alios jam nunc suspirat amores*] Ante lib. I. 'Te tenet, absentes alios suspirat amores.'

13 *Nec sis nunc*] In utroque meo, et Sfortiaco, *Nec tu sis*.

16 *Nulla queat posthac quam soluisse dies*] In Vaticano *quæ soluisse*. In utroque meo, et Florentino, *nos soluisse*; quod placet.

17 *Sed tutius optas*] Alii legunt *sed tectius optat*; quod est aptius. Sic Ovid. 'Vir male dissimulat, tectius illa cupit.'

19 *At tu, Natalis, quoniam Deus*] *Natalis Deus* qui ab Horat. II. Epist. dicitur 'Naturæ Deus humanæ.'

Omnia sentis] Quia præsens adesse festum agentibus credebatur.

CARMEN VI.

1 *Natalis Juno*] Quæ ab Horatio Carm. Sæcul. 'Genitalis' dicitur. a Cic. de Nat. Deorum lib. III. 'Natio, a nascentibus nominata, quia partus matronarum tueatur.' Videtur autem Genius marium, Juno feminarum Deus fuisse naturalis.

Sanctos cape turis acervos] De quibus dixit Virg. Æn. I. 'aut supplex aris imponat honores.'

3 *Tibi est hodie*] In tua potestate.

5 *Ornandi*] In Vaticano, et Florentino, atque uno meo, *orandi*.

7 *Ne nos divellat*] In uno meo, et Florentino, *ne nox*; quod sequor. Sequitur enim post: 'Ne possit cupidos vigilans deprendere custos.'

9 *Sic bene compones*] Ut quasi ex composito sibi invicem polliceantur; vel *compones*, conjunges. Sic Horat. 'Ut non Compositus melius cum Bitho Bacchius.' Ovid. Arte Am. lib. II. eodem modo: 'Hoc bene compositos et firmos rumpit amores.'

12 *Fallendique vias mille ministret Amor*] Aristarchus, apud Stobæum, in eandem sententiam, de Amore: *Ἔρωτος ὅστις μὴ πεπείραται βροτῶν, Οὐκ οἶδ' ἀνάγκης θεσμόν· ᾧ πεισθεὶς ἐγὼ, Οὕτω κρατηθεὶς τάσδ' ἐπεστάλην ὁδούς· Οὗτος γὰρ ὁ θεὸς καὶ τὸν ἀσθενῆ σθένειν Τίθησι, καὶ τὸν ἄπορον εὑρίσκειν πόρον.*

14 *Ter tibi sit libo*] In Vaticano Marcelli, et Sfortiaco, *sic*, non *sit*: legendum forte, *fit*. 'Sacrum fit:' sic enim veteres loquebantur, 'Fit sacrum bove, agno.' Fest. Pomp. in verbis, 'Opima spolia:' 'Ad Ædem Jovis Feretrii poni, testimonio esse libros Pontificum, in quibus sit pro primis spoliis, bove, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice sacra fieri.' Liba vero in sacrificiis fere adhibita fuisse, dictum ante. Ovid. Fast. IV. 'Quæ precor eveniant, et nos faciamus ad annum Pastorum dominæ grandia liba Pali.'

15 *Quod optat*] In Florentino, *quod optet*: itaque in uno meo.

16 *Illa aliud tacita jam sua mente rogat*] In Florentino, *jam sibi*, itaque in Marcelli; quod sequor.

17 *Uritur, ut celeres urunt altaria flammæ*] Similiter Virg. 'Limus ut hic durescit, et hæc ut cera liquescit Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.'

19 *Sit juveni grata, adveniet cum proximus annus*] In veteribus, *Sic juveni grata veniet*. In Florentino, *Sic juveni grata est? veniet, &c.* Ego legendum putabam: *Sic juveni gratum, veniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus ut sit amor.*

CARMEN VII.

1 *Qualem texisse, pudori*] In Florentino, atque uno ex meis, *pudore*.

2 *Alicui*] Τρισυλλάβως, ut in Commentario in Catullum doceo. Sic Ovid. Met. XIV. 'Et modo de multis alicui blanditus amicis.'

6 *Dicetur si quis non habuisse suam*] Tale Terentii illud: 'Quis heri habuit Chrysidem?' Quod autem dixit: *mea gaudia narret*, cum *gaudium*, ut jam dixit, concubitum significet, *habere suam* quid sit, intelligitur. Idem Tibullus ante lib. I. 'Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere, Maluerit prædas, stultus, et arma sequi.' Et Virg. in Bucol. 'et Phyllida solus habeto.' Non dissimile videtur, quod Aristoteles ἐν ταῖς Κατηγορίαις περὶ τοῦ Ἔχειν scribit.

7 *Non ego signatis quidquam mandare tabellis, Ne legat id nemo, quam meus, ante velim*] Posterior versus varie legitur in veteribus. In Sfort. *Nec legat id nemo.* In duobus meis, et Patavino, et Marcell. *Me legat advenio.* Ego impressam lectionem sequor; ut negationes duæ vehementius etiam negent, more Græcorum, et non nihil etiam Latinorum: et ea sit sententia, Ut nemo id ante legat, quam meus; id est, quam meus fiat intimus ac familiaris. Eadem negationum abundantia utitur Ennius apud Festum Pomp. 'Lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis:' id est, quos nullius miseret.

9 *Sed peccasse juvat*] Sed cur, inquit, tantopere laborem, quod laudi futurum sperem?

Vultus componere famæ Tædet] An ego, inquit, ita me comparem, ut dissimulem, ut culpam vultu tegam, famamque, et aliorum in me collatam suspicionem sic refutem? *Famam* vero, malam intellegit, ut supra.

CARMEN VIII.

3 *An villa sit apta puellis*] In Vaticano, Sfort. Florentino, atque uno meo, *puellæ*, non, *puellis*.

5 *Quiescas*] In urbe.

6 *Propinque viæ*] Accincte itineri. Dixit autem ante, de Messallæ monumento, in Tuscis: cujus rei, credo, caussa sæpe illo ventitabat. Sed in Vaticano, *tuæ*, non *viæ*: legendum forte, *fugæ*.

7 *Hic*] In urbe; quamquam in Vaticano *His*.

8 *Arbitrio quamquam non sinis esse meo*] In Florentino, *quoniam*, non *quamvis*. Quoniam, inquit, non est, ut volo. Legi fortasse etiam possit, *Arbitrio quam vis non sinit esse meo*. Et in quibusdam libris, *sinit*, non *sinis*. Quod ut conveniat, legendum puto disjunctum, *quam vis*: quam, inquit, vis suo vivere arbitratu non sinit, alioque abducit.

CARMEN IX.

1 *Scis iter ex animo sublatum triste puellæ*] Legendum puto conjuncte, uno verbo, *exanimæ;* et *Scis* mutandum forte in *Sic*.

Iter] Susceptum. Sin retinemus *Scis*, legendum statim *sinere*. probabiliter.

2 *Natali Romæ non sinit esse suo*] In Vaticano: *Non sinet esse tuo*. Ex quo amicus meus fecerat: *Non sinere esse tuo;* minus enim molestiæ fuerit. In omnibus autem, *tuo*, non *suo*.

3 *Agatur*] Sic ante: 'Et sine Cherintho tristis agendus erit.' Omnibus autem natalis agitur, quasi omnes eo essent nati die.

Necopinati] Ὑφὲν, ut annotavit Donat. in Andria, in illud: 'Id voluit, nos sic nec inopinantes duci falso gaudio.' Ovid. Met. I. 'Nocte gravem somno, nec opina perdere morte.' Et sæpe sic alii.

CARMEN X.

1 *Gratum est*] Lætor, inquit, quod,

omni metu liber, me meo permittas arbitrio, nec tantopere zelotypia labores. Simili usus principio Martialis lib. VII. ‘ Gratum est, quod Celeri nostros legis, Aucte, libellos.’ Loquitur eodem modo M. Tullius in Epist. ad Att. lib. VII. ‘ Quod me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, servem, gratum est.’

2 *Permittis*] In Vaticano, et Florentino, et Marcelli, *Permittas.*

Subito] Præter opinionem.

Ne male inepta cadam] Lego, quemadmodum in Sfortiæ; *Nec mala inepta cadam.* Nec, inquit, quia tu de me nihil dubitas, committam, ut in crimen incurram. *male inepta*, sic dixit, ut et Catullus, ‘ insulsa male.’

3 *Sit tibi cura togæ potior*] Togatam, inquit, ama potius et cole, id est, scortum. Sic Martialis: ‘ Matrisque togatæ Filius.’ Et sequitur, quod idem valet:

Pressumque quasillo Scortum] Pressum quasillo, quasi adsiduo adtritum opere. Ordo vero est: Sit tibi togatæ potior cura, sit potius scortum quasillo pressum, &c. Cura vero, ut sæpe alibi, amor.

4 *Quam Servifilia Sulpicia*] Togatas potius ama, quam senatorum ac primariorum civium filias.

5 *Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est*] Lego *sint*, non *sunt*: id est, alios ejus amatores sollicitos esse sinamus, quos illa dolere cogit, ne simus ipsi solliciti.

6 *Nec credam ignoto maxima cura toro*] In veteribus omnibus, *maxima caussa*, non *cura.* In Vaticano: *Ne credam ignoto maxima caussa toro.* Lego ego: *Ne cedam ignoto maxima caussa toro.* Id est, maxima caussa est, cur alienæ atque ignotæ cedere minime debeam, a teque posthaberi.

CARMEN XI.

1 *Est ne tibi, Cherinthe, tuæ placiture puellæ*] Mutuo ne es in me amore?

4 *Quam te sic quoque velle putem*] Lego, *si*, non *sic.* Ego vero, inquit, ne morbo quidem liberari velim, nisi tu quoque id velis.

5 *Nam, mihi*] In veteribus omnibus, *A mihi;* ut repetatur interjectio.

Quid tu] Sic in veteribus omnibus, non *si tu.*

6 *Nostra potes, læto pectore, ferre mala*] Catull. ‘ Non ego te gaudens lætanti pectore mittam.’ Et Virg. ‘ Latonæ tacitum pertemptant gaudia pectus.’ Quibus in locis, ut sæpe alibi, ‘ pectus ’ pro animo.

CARMEN XII.

*** *Ne tibi sim*] Carmen hoc annexum est Elegiæ sextæ lib. III. in Ed. Statiana.

1 *Nec tibi sit, mea lux*] Hæc vero aliena sunt a superioribus, atque omnino sejungenda: legendum vero puto, *Nec tibi sim mea lux;* ut amicæ verba sint ad amantem: ‘ lucem ’ vero suam ἐρωτικῶς alter alterum dicebant. Id notius, quam ut exemplis doceri debeat; quod tamen post docemus.

Æque tam fervida cura] Ita, inquit, tu me ardenter non ames.

2 *Ut videor paucos*] Rectius in duobus meis, *Ac videor;* optime enim respondet, *æque, ac.* Ita tua cura non sim tam fervida, ut videor fuisse. Jam, quæ sequuntur, sunt facilia. Sed hi versus lib. IV. leguntur, ut errore scribæ librarii in hunc rejecti locum videantur.

CARMEN XIII.

1 *Nulla tuum titulis subducet femina lectum*] In utroque meo, et Sfortiæ, et Florentino, non *titulis*, sed *nobis.* Sed, si *titulis* retinemus, feminam illustrem significat, multis suorum titulis, et majorum claram imaginibus. *Subducere* autem *lectum*, pæne sic

dixit, ut et Sophocles in Electra: *τοὺς Ἀδίκως θνήσκοντας δρᾶτε, Τοὺς τὰς εὐνὰς ἀποκλεπτομένους.* Idem significans Propert. lib. I. 'Nec mihi rivalis certos subducet amores.'

3 *Tu mihi sola places*] In scriptis omnibus: *Tu modo sola places.* Propert. tamen, lib. II. 'Tu mihi sola places, placeam tibi, Cynthia, solus.'

7 *Nil opus invidia est*] Nobis ut quisquam invideat.

Procul absit gloria vulgi] E qua, invidia: nec ita gloriemur, ut vulgus solet.

8 *Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu*] In veteribus, *gaudeat ipse.* Plautus in Epidico, similiter: 'Quod boni est, id tacitus taceas tute tecum et gaudeas.' Et Cic. Tusc. lib. III. 'Gaudere in sinu.' Idem valet apud Ovid. Trist. IV. 'Intra tua pectora gaude.' Propert. lib. II. 'In tacito cohibe gaudia clausa sinu.'

14 *Deficietque Venus*] Idem ante: 'Admonuit dominæ, deseruitque Venus.'

15 *Hæc per sancta*] In veteribus, *Hæc tibi sancta.*

16 *Est tibi*] In Florentino, ac duobus meis, *est mihi.*

Magna] Catull. 'Dea magna Dea Cybelle.'

17 *Heu, cui mea pignora credo*] In veteribus *Heu heu*, non *Heu cui.* In Vaticano, atque uno meo, *cedo*, non *credo.* Erit autem sensus: Ego mea pignora, id est, hunc timorem ac dubitationem de me tuam tollo, et hæc, quasi pignora, cedo.

18 *Prodeat iste timor*] Lego *Proderat*, ut significet, amicæ de se dubitationem ac timorem sibi magno usui fuisse.

23 *Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras*] Plana sententia, si, quemadmodum est in Vaticano, atque uno meo, legas *confidam*, non *considam.* Nisi in more id olim positum fuerit, ut supplices ad aras vincti considerent.

24 *Hæc notat injustos*] *Notat:* transfert a nota censorum, ac multa.

CARMEN XIV.

1 *Rumor ait*] Propert. lib. IV. 'Cras ut rumor ait.'

3 *Crimina non hæc sunt nostro sine facta dolore*] In Florentino *ficta*, non *facta.* Sic Propert. lib. IV. 'Non bona de nobis crimina ficta jacis.' At illo modo etiam Ovid. Art. Am. II. 'Corpore si nequeunt, quod possunt, nomine tangunt; Famaque, non facto crimine, crimen habet.'

4 *Rumor acerbe, tace*] In Sfortiaco *sile*, non *tace.*

EPITAPHION TIBULLI. XV.

1 *Te quoque, Virgilio*] In uno meo, *Me quoque;* sed illud rectius.

3 *Ne foret, aut elegis molles qui fleret amores*] Est enim Elegia flebile carmen.

4 *Aut caneret forti regia bella pede*] *Regia bella:* quæ a regibus fere geruntur. Horat. 'Res gestæ regumque ducumque, et tristia bella.' *Forti pede:* longis versibus. Horat. 'forte epos acer, Ut nemo, ducit Varius.'

EPIGR. I. TIBULLO ASCRIPT.

In uno meo extremum erat Epigramma, quod in lusibus in Priapum legitur, *Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli.* In quo eadem omnia, præterquam in ultimo versu, *Hunc tu, sed taceo, scis puto, quod sequitur.* In vulgatis enim legitur, *Hunc tu, sed tento.* Sunt autem versus ipsi Tibullo, elegantissimo Poëta, digni.

* Auctorem libri de Illustribus Grammaticis Snetonium non dixi; quod, illa cum scriberem, S. Hieronymum non legeram, Opus ad Auctorem suum referentem.

JANI DOUSÆ

NORDOVICIS

PRÆCIDANEA

PRO ALBIO TIBULLO.

CAPUT I.

Janitorum sessio ad ostia. Eos cellares fuisse, ac cum catello ferreo, item altero oblatratore, quasi vicario, servilem in modum parumque adeo delicate accubuisse, imo excubuisse, ostensum. Eodem Plautinum illud de *Janua mordace*, aut certe ad Inscriptionem illam ostiorum notissimam, *Cave canem*, allusum videri. De virgæ sive Harundinis gestandæ jure, submotionis causa ostiariis tributo antiquitus, nonnulla. Eorum impedimenta, compedes, et quidem tintinnantes: simul in hanc rem emaculatus Afranii locus apud Marcellum: item alter Nævii, nequicquam ab aliis tentatus antea. *Molarum crepitus.* Communis Tibulli lectio exposita simul ac defensa.

Haud cuivis homini liquere arbitror, quamobrem 'Janitorem' se, non 'amatorem,' pro dominæ suæ foribus præsidere, et veluti excubias agitare, prædicet Tibullus: noctem utique perpetem, et, quod non minus hercule Plautissat, 'Quasi flagitator astans usque ad ostium,' amentes potius, quam amantes ut consuevere. Ait enim disertim: *Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ; Et sedeo duras janitor ante fores.* Sed ut liqueat porro, antiqui moris observatio in medium protrahenda, ad Janitorum ejus sæculi conditionem pertinens: quos sciendum est, et catenatos et compeditos fuisse, in ipso aditu ac vestibulo quasi in præsidio conlocatos: ubi servili cella, ac sub custode cane contenti noctu atque interdiu vitam sedentariam exigerent: haud, ante pedes quod erat, prospicientes modo; sed post etiam respicientes; credo, ne quis adventor, gravior, quam advenisset, discederet. Facit huc illustris Ovidii locus ex Fast. I. ubi Janum bifrontem sumta hinc similitudine aptissime utentem inducit: 'Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frontes: E quibus hæc populum spectat, at illa Larem. Utque sedens primi vester prope limina tecti Janitor, egressus introitusque videt; Sic ego prospicio, cælestis Janitor aulæ, Eoas partes Hesperiasque simul.' Ad Canem autem, cum quo hoc genus assiduo, imo accubuo, exigere ætatem solitos occœpcram commemorare,

Plautum fortasse Truculento alludere voluisse, ubi scitatur ex Dinarcho amatore suo Phronensium: 'Non tibi nam, amabo, janua est mordax mea, Quo introire metuas, mea voluptas?' Aut certe ad Januarum Inscriptiones referundum id temporis frequentes, quæ quadrata litera Romana hanc, atque hujus similem fere cautionem præferebant: CAVE, CAVE CANEM. Uterque mos de Cella et Cane e Varronis et Arbitri Satyris, Seneca, Suetonio clarus. Sicuti et alius de Pertica, quam ceu insigne quoddam suum manu tenere, assidueque gestare, huic generi sollenne: quo? nisi (uti suspicor) ad submovendos intrantes, si qui forte (id quod solet fieri) minus ex sententia dominis suis visi, alieno tempore obreptarent. Eam, 'Hostiarii virgam,' appellat Seneca; 'Custodis harundinem,' Propertius; item Arbiter, qui eampse quoque 'Januæ appensam suffixamque' facit. Illuc, unde abii, redeo: hoc est, ad ejusdem hominum ordinis tinnimenta, quæ non hic solum, sed et sexta porro abhinc Elegia intellexit Poëta noster, ubi a puellæ suæ marito ferritribacem hanc provinciam in se quasi vicarium postulat transferri; hacce tamen conditione, atque in leges (ut vides) suas: 'At mihi servandam credas; non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.' Sed neque aliud tinuit tota Elegia illa Ovidii, cui initium: 'Janitor indigne dura religate catena,' præsertim qua in parte, eadem ista, hoc est, Albiana vota proponit sibi: 'Dummodo sic, in me duræ transite catenæ;' quam quod et hic, et superiore loco Tibullus: et in Vopisco sua princeps ille Togatarum apud Marcellum Afranius innuit: 'Tintinare janitoris impedimenta audio.' Ita enim cum literatissimo omnium Scaligero legere ac relegere me malo, vel cum Noniano Nigidio, 'Tintinnare,' potius, quam cum vulgo literatorum, 'Titinnire.' Neque enim 'titinnabula,' hercule, sed 'tintinnabula,' dictitare consuevimus: quomodo et 'tintinnaculos viros,' Plautus: quæ utraque haud aliunde sane, quam ab uno eodemque hoc frutice pullulasse videri possunt. Et si Trochaici ratio habenda, ut habenda est certe, nonne hæc lectio longe altera illa numerosiores tinnitus ciet? Sed et alterum, huc unice quod faciat, Nævianum testimonium producit ex Festo idem Imperator ille noster, quem dico, Scaliger: 'Tantum ubi molle crepitum faciebant, tintinnabant compedes.' Idque dictum interpretatur ab eo, qui servis interminabatur vincula et compedes, si vel minimum strepitum edidissent, ut in 'Molle crepitum,' ἀρχαϊκῶς mutatum sit genus: ἀρχαϊκῶς utique, sed nescio, an hanc Poëtæ ἀρχαιοτάτου, cui 'os columnatum' fuisse perhibet Plautus, mentem fuisse, vel mihi, vel etiam aliis, audeam persuadere: de qua, homines omnes cum simus, nemoque, quamvis Lynceus, in tantis tenebris caligare vel hallucinari posse interdum, alienum a se putare debeat; haud indignabitur, spero, vir nobilissimus si assensum, hac quidem in parte, minus commodavero sibi; feretque me æquo animo in imo subsellio positum, libere tamen, et quasi ex tabella sententiam dicentem, non quidem ut Patricium aut Consularem, sed Adlectum ex Equestri ordine modo, meliorum inopia, Senatorculum novellum; hisce inquam legibus, uti et ipse porro ex traverso, ubicunque in Præeidaneis his nostris per imprudentiam adeo, sive etiam inscitiam, a veritatis limitibus aberrare forte, paululumque a rectæ rationis cursu deflectere visus fuero, aurem mihi vicissim velli patiar haud invitus, meque ob meritam noxiam castigatum Censoria rursus virgula in viam reduci reprehendique, quasi ab erroris et ignorantiæ diverticulo: haud dico ab Scaligero modo, in cujus

jampridem leges ultro quoque, si jubeat, jurare sum paratissimus, verum etiam ab iis universis, quoscunque aut doctrinæ purioris sensum, aut aliquem saltem Romanæ antiquitatis gustum habere cognovero. Ego quidem, simul atque probabilius quod sit audivero, haud difficulter sane ad verum convorti me sinam. Sed nos tandem aliquando in rem præsentem, ad Næviana, inquam, ‘ tinnimenta ’ ista, quæ ego (iterum dico, pace solertissimi castigatoris quod fiat) ad hunc potius modum a Poëta Campano in Scenam Romanam producta, equidem nullus dubitem asseverare: ‘ Tantum ubi molæ crepitum faciebant, tintinnabant compedes.’ Intelligit autem urbanissimus Poëtarum: ‘ Fastitudinas, ferricrepinas insulas, Ubi vivos homines mortui incursant boves :’ uti lepide jocatur Plautus. tritissima ‘ molaris coloniæ,’ ac ‘ Pistrinensis civitatis ’ vocabula : ad quas plagigera hominum genera, Boiarumque ac compedum tritores, hoc est, servi improbi, nequam, ac peculi sui prodigi, ob meritum Præfecti ac Tribuni dati pro verberonibus vapulares cluerent.

Unum etiam ejusdem Elegiæ exemplum exponere obfirmatum est mihi, prinsquam huic Capiti facio pansam. Loquitur nempe de voluptatibus: *Hic ego dux, milesque bonus: vos signa tubæque Ite procul: cupidis vulnera ferte viris.* Non ideo dicit, quod, qui militiam sequuntur, vulnerum aut plagarum sint cupientes: sed quod hac potissimum via, id est, per vulnera et cædes, ad funestæ Pecuniæ Arcem hoc hominum genus grassentur nitanturque: dum alienis opibus inhiantes se præda quisque locupletem fore, victorem domum rediturum, id quod de Marianis Capite censis prædicat Sallustius noster, alia hujuscemodi animis trahunt: *cupidis*, ergo aliud nihil erit, quam avaris, sive avidis prædæ ac divitiarum, jure belli ex rapto viventibus, manipulares ut consuevere. Id ita (uti autumo) exponendum, testimonio sunt tam multæ tamque graves in hoc ipso Poëta querimoniæ ac vota, quibus militum, quos *Prædatores* nuncupat, profundam atque insatiabilem divitiarum passim cupidinem detestatur: vitamque parvo modicoque contentam, dum modo cum Delia sua a Dis contingere exoptat sibi; id quod ex toto hujus ipsius Elegiæ argumento perspicue clarum; item sequentis, quo loco de nescio quo avaro sermonem injicit ; qui, cum in partem Tibulli amorum venire, Deliæque compos fieri posset, formosissimæ puellæ complexibus quæstuosam militiam prætulerat: ‘ Demens, qui lucro potuit mutare puellam.’ Verba sic sonant: ‘ Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere, Maluerit prædas stultus et arma sequi.’ Quam rem idcirco pluribus sum executus, quod videam locum Tibulli mala, imo pessima manu tentatum a quibusdam fuisse: quibus, cum melius fortasse cum ingeniis stupidis, quam cum solertissimo omnium Poëtarum Tibullo conveniret, *Stupidis vulnera ferte viris*, pro *cupidis*, placuit rescribi: qui ipsi nobis, cum hæc commentarentur, stupore laborasse videntur mero.

CAPUT II.

Ridicula priscorum superstitio, quibus parum fuit templorum pavimenta nudis ac tremebundis genubus perreptare supplices; nisi limina quoque ipsa, in faciem ac pectus proni, insuper converrerent oculis: idque Arnobiano calculo plane ac dilucide adprobatum. Ritus alter de sollenni postis in caput illisione leniter ac leviter libatus. Josephi Scaligeri correctio adserta. Duum inter se Tibulli locorum contentio. Emendatiunculæ quædam haud magnæ sane rei. Vetus lectio

tibicine Flacco haud flaccide statuminata. Antiquo Lari menstruo ture, non victimis, res divina a Tibullo caute et cogitate facta. Ejus avita ex Equestri prosapia nobilitas. *Rapax mors. Sedes scelerata.*

Magna, et prope adeo ridicularia, veterum in Dis suis propitiandis superstitio fuit, cujus rei apud Lucretium et alios illustria passim documenta comparent, sed nullum mehercule luculentius, quam quod Tibullus nobis ob oculos ponit libro I. Eleg. 11. *Num feror incestus sedes adiisse Deorum, Sertaque de sanctis deripuisse focis? Non ego tellurem genibus perrepere supplex, Et miserum sancto tundere poste caput: Non ego, si merui, dubitem procumbere templis, Et dare sacratis oscula liminibus. Liminibus* scripsi; et recte quidem, contra opinionem hominum eorum, quibus potius *luminibus* rescribi volentibus fuit: et 'Cereos' intelligi, quos sacris adhiberi mos erat. Sed hæc Arnobiano quoque testimonio firmanda, ne auctoritate defici videamur. Ejus igitur hæc verba Adversus Gentes lib. I. leguntur: 'Cum per omnia supplices irent templa; cum, Deorum ante ora prostrati, limina ipsa converrerent osculis:' a quo non minus, quam a Tibullo, proprietatem in voce *oscula* religiose observatam videmus. Hæc enim Religioni peculiariter dicata, commonuit nos Servius, ut 'suavia' voluptati.

De *poste* vero, quod præcesserat, cui caput se illidere velle profitetur supplicem, nihil apud veteres legere commemini; sed si recentibus exemplis est locus, possum dare hominem, qui se ejusmodi quidpiam in Polonicæ gentis ceremoniis usu comperisse, atque adeo in re præsenti observasse, liquido asseveret: apud quos prisci hujus ritus solennia etiamnum vestigia exstare, oculato testi mea quidem ex parte adcredere mavolo, quam ipsus talia investigatum proficisci.

Habes, Elegiæ hujus initio, amatoriam cum occlusissima dominæ Janua Poëtæ nostri Expostulationem, hisce adeo verbis institutam: *Janua difficilis domini, te verberet imber.* Ita enim cum doctissimo Scaligero legere malo, quam cum cæteris omnibus, *dominæ*, sic tamen, ut Epithetum istud *difficilis*, non cum *Janua*, sed cum voce *domini*, construendum autumem; quippe patrio, non recto casu positum; ne frustra sies.

Ibitis Ægeas sine me, Messalla, per undas. Hoc tertiæ Elegiæ exordium si quis cum Elegiæ v. quæ III. libro legitur, principio conferre atque contendere voluerit, næ ille facile est perspecturus Tibullum alius magis neminis, quam ipsius sui exemplum sibi imitandum proposuisse: et verum nimis esse oraculum illud, quod vir plane divinus, Scaliger Pater, in Poëtices suæ libris edidit, de Poëta hoc nostro: quem non, ut Horatium, biformem, sed totum modo non uniformem, hoc est, sui similem apparere ubivis, unoque ac eodem gyro omnia quæ scribit concludere, vixque unquam a semet ipso discedere, ostendit.

Delia non usquam, quæ, me cum mitteret urbe, Dicitur ante omnes consuluisse Deos. Ita in omnibus, haud dicam dolo, exemplaribus nostris legitur; sententia non inconeinna, et aperta satis: malim tamen, absque fraude quod liceat mea, pro *cum, quam* rescribere; ut ad *ante*, quod sequitur, jure suo referatur: quod vocabulum qui haud paulo significantius esse non videt, næ ille cum Sceledro Plautino, oculis uti perhiberi non magis potest, quam si lolio victitaret.

Aut ego sum causatus; aves dant omina dira, Saturni aut sacram me tenuisse diem. Proba, et germana Tibulli lectio. Quid enim? objectam sibi religionem causatur, haud addicentibus avibus, verum contra profectioni obscævantibus suæ, quippe

Inebris, non Præpetibus, aut Admissivis altibus usus, nec quæ garritu, aut volatu saltem suo, Poëtæ consilium adprobarent, vel facerent ratum: alias, sacro Saturni die prohibitum sese, quo minus institutum porro iter exsequi properaret. Eo dico, ne quem verbi *tenuisse* ambiguitas turbet, haud nomen, sed pronomen, quod proxime antecesserat, regentis: neque enim hoc dicit Poëta, Tenuisse se, quod equidem nullus intelligo, sed retentum a sacra Saturni die, hoc est, inhibitum, ac reprehensum quasi e fuga; vetitumque se extra portam, 'quæ,' ut lepide jocatur Varro, 'itinere longissima esse dicitur,' pedem quopiam peregre ulterius efferre porro.

At mihi contingat Patrios celebrare Penates, Reddereque antiquo menstrua tura Lari. Laudo Epithetum *menstrua*, præ quod ab aliis temere ingestum, *mascula:* putoque ad *νουμηνία*, id est, singulorum mensium Kalendas, atque ad Interlunia respexisse Poëtam, qui Dies rusticis sacer antiquitus. Doceo ex Horatio, ita III. Od. 24. Phidilem commonente: 'Cælo supinas si tuleris manus Nascente Luna, rustica Phidile; Si ture placaris, et horna Fruge Lares, avidaque porca,' &c. Vide quæ ad illum locum in Commentariolo nuper edito prolixe adnotavimus. Sed neque illud de nihilo esse crediderim, quod ture, non victimis Larem suum propitiari cogit Tibullus: pro opibus scilicet sua conditurus mœnia; quippe rebus jam accisis et quasi in fundo abhibiturus parsimoniam: cujus rei invidiam tamen tempestiva vetustatis excusatione emollit, Epithetum Lari, *τὸ antiquo*, accommodans. Scias, dissimulanter et quasi aliud agentem innuere velle, *antiquo Lari* antiquam, id est, incultam et simplicem casei illius ac Saturnii ævi frugalitatem convenire: cujus rei idem etiam postea hoc scmonum genus, ne patellariorum dicam, abs se commonitos inducit Eleg. X. 'Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos. Sic veteris sedes incoluistis avi.' 'Veteris avi' dicit, ad avitam generis sui nobilitatem, ut arbitror, denotandam, jam inde ab antiquo, annulorum jure, ac Equestri dignitate insignis: neque alio, mehercule, *antiquo* istud pertinere putarem; nisi impensius me succidanea Poëtæ ejusdem auctoritas moveret, eapse appellatione Deos hosce prima libri sequentis Elegia peculiariter honestantis: 'Rure puer verno primum de flore coronam Fecit, et antiquis imposuit Laribus.'

Pergamus: *Illic est, cuicunque rapax mors venit amanti. Rapax mors,* 'Immatura,' 'Acerba,' 'Immitis,' eadem apud Poëtam hunc nostrum.

At Scelerata jacet sedes in nocte profunda Abdita, quam circum flumina nigra sonant. Interior hujusce loci investigatio ab Ovidio petenda Met. IV. 'Quam simul agnornnt inter caliginis umbras, Surrexere Deæ: sedes scelerata vocatur.'

Scribitur a Tibullo porro: *Assiduas atro viscere pascit aves.* Quod non obscure Martialis imitatus videtur: 'Assiduam nudo pectore pascit ovem.'

CAPUT III.

Receptæ scripturæ integritas Ovidiano quoque patrocinio defensa. *Crimen habere. Labentur opes.* Statianæ emendationi subscriptum. Loci unius, item alterius conlatio, non sine interpretamentis. *Metus* Epitheto suo, *τῷ servus*, quod eidem assignatum a Tibullo fuerat, restitutus; pro quod, *sævus* hodie omnes omnium Editiones insedit.

PROGREDIAMUR ad Eleg. VI. cujus mehercule scripturam probissimam operæ pretium est defendere: quo loco de Delia, vagos et furtivos amores suos callide semper obtegente, ac inficiante, ita ab exemplo ipsius suo argutatur atque argumentatur Poëta:

Illa quidem tam multa negat, sed credere durum est. Sic etiam de me pernegat usque viro. Venuste, et facete, atque adeo ex sententia omnium librorum, quos viderim, Statiana Editione excepta, in qua: *Nam sic et de me pernegat usque viro*, ad marginem adsutum legitur: inscite, neque numerose satis, uti ego judico. Adde quod receptam lectionem ipse etiam insuper Naso confirmare videtur Trist. II. ubi ipsissimum hunc quasi digito locum designat: 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Sic etiam de se quod neget illa viro.' 'Sic' enim inibi legendum esse, non, 'Hoc,' ex hoc Tibulli loco præstare nullus dubitem, et cætera, quæ ordine deinceps apud Ovidium lectitantur. Quæ omnia non alio, quam ad hanc ipsam Elegiam pertinere, facile odoraturos arbitror eos, queiscunque pituita molesta non est.

Quisquis et occurret, ne possit crimen habere, Stet procul, &c. Videlicet, ne quid causæ sit mihi, cur in crimen rivalitatis vocari possit: cujus etiam suspiciones omnes segregare a se jubet obviam forte occursurum sibi, quicunque is fuat tandem, modo elegantiore cultu ornatum.

Legitur ibidem: *Non amens verbera torta timet.* Sic et idem alibi: 'Et intorto verbere terga seca.' Illud recte.

Eadem Elegia Statius: *Attigeris, labentur opes, ut vulnere nostro Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.* pro quod in omnibus Codicibus perperam antea, ac nullo sensu, *Attigerit*, legebatur. Memini quoque in eandem aliquando sententiam fuisse magnum illud Galliarum lumen, præceptorem nostrum Auratum dico, atque, *Attigeris*, Statianum in morem legere, id est: Si quis puellam illam vel digito attigerit modo, ilicet dilabentur opes, &c. quo tempore Lusitani illius Editio necdum nata fuerat. *labentur opes* vero sic dictum, quomodo a Lucretio, lib. IV. 'Labitur interea res, et vadimonia fiunt.' Item Plauto in Trinummo: 'Illico res foras Labitur, liquitur.' cui locutionis generi annona quamvis vilis, apud Sallustium utique.

Habes aliquanto infra: *Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, pœnas. Si tamen admittas, sit precor illa levis.* Hoc sensu: Etiam tibi, o mea Delia, magna illa Bellonæ Sacerdos, ob quotidiana furta, ac perjuria tua, nescio quas pœnas imminere, vaticinata est mihi: daturamque supplicium aliquando nobis, ac communibus Dis, 'Per quos sæpe mihi credita perfidia est,' certum, haud arbitrarium dico; si quidem injuriosa porro in me amatorem tuum esse perseveres: verum hoc magna Æneadum genetrix, et boni Amores averruncassint: utinamque divina illa, vanidica potius ac mendax mihi, hoc enim *levis* est, hac quidem in parte, fuisse convincatur, quam vaticinatio ejus apud credulos ex tua calamitate inveniat fidem. Atque hæc ipsa ex sequentis distichi intellectu clara: 'Non ego te propter parco tibi, sed tua mater Me movet, atque iras aurea vincit anus.' *Si tamen admittas*, igitur aliud nihil erit, quam si eveniat, ut culpam in te flagitiumve admittas, pygiacum, haud capitale dico, hoc est, alienis viris sic, 'quasi in choro pila ludens, datatim des te, et communem facias,' ut ait Nævius.

Legitur eadem porro Elegia: *Et mihi sint duræ leges; laudare nec ullam Possim, quin oculos appetat illa meos.* Id est, iuvadat, sive involet in oculos. Huic haud nimium absimile ob eandem occasionem a Corinna sua evenisse sibi conqueritur apud ipsam Ovid. Amor. II. 'Si quam laudavi, miseros petis ungue capillos.' Imo *oculos* hercule miseros potius, quam 'capillos:' unde Ovidio periculum non erat, ne aut cocles, aut luscitiosus redderetur: id quod Tibullo nos-

tro evenire necesse erat, nisi abs suis ipse legibus recedere se vellet postea.

Sequitur aliquanto postea: *Nec sævo sis casta metu, sed mente fideli: Mutuus absenti te mihi servet amor.* Restituo: *Nec servo sis casta metu, &c.* conveuientissimo huic rei Epitheto. Nam quid, per Deos immortales, metu abjectius, aut servile magis? Sed commonendus insuper Lector, punctum post τὸ *fideli* positum inducendum esse, id quod ipsa nos sententia edocere poterat, sequenti Pentametro continuanda. Neque vero æquum fecisse arbitror eos, qui *Amorem* istum *mutuum* a *mente fideli*, contra mentem Poëtæ, alienissima sua interpunctione dispulerunt.

CAPUT IV.

Tibullus emendatus. Sicyoniorum forma. *Ansæ* in calceamento quid fuerint. *Nihil te utor. Persequi pœnis. Auro carior. Tangit* pro *Tinguit.* 'Luteus' amantium color. *Fastidia* pro 'Fastu.' Tibullum imitatus Ovidius. Coma ventorum afflatu horrida. *Fas peccare*, pro 'Peccandi copia.' *Vendere velle*, pro 'venditurum,' positum. Verum de Joh. Secundo Poëta populari Elogium. *Lumina ferre. Plena manu. Viros emeruisse.* Correctionum cumulus.

Elegia vii. haud placet, ita ut vulgo legitur: *Et Tyriæ vestes, et dulcis tibia cantu:* sed *dulci;* quod tamen doctissimo auctori suo, Fruterio meo, lubens et gratus merito hercule me acceptum fateor referre. Sic et infra: 'Nam turba jocosa Obstrepit, et Phrygio tibia curva sono.'

Elegia octava, quo loco scribitur a Tibullo: *Ansaque compressos colligat arcta pedes.* Sicyouia, id est, soleas muliebres, et eorum, qui elegantiæ studebant, calceamentum intellige; quod genus obstragula non habebat: sed tantum corrigiis aliquot, sive adeo ligilis, quas *ansas* nominitabant, superiori pedis parti obstringebatur, idque quam poterat arctissime; quo videlicet aptior compressiorque eniteret pedis forma, ex Ovidianæ disciplinæ regula: 'Pes erat exiguus: pedis est aptissima forma.' Unde descriptio illa Arbitri non inscita; dominæ suæ pulcritudinem ab hac quoque parte commendantis: 'Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor, intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerant.'

Habes exinde: *Forma nihil magicis utitur auxiliis.* Adfine, ni fallor, Plautino illi e Trinummo: 'Apage te, amor; non places: nihil te utor.'

Sequitur modico sane intervallo: *Persequitur pœnis tristia facta Venus.* Proprie, ac Latine oppido, pro, 'It ultum,' 'vindicatque' meritissimo hercule supplicio. Itaque Sallustius in Catilina ex persona Catonis: 'Nam cætera maleficia tum persequare, ubi facta sunt,' &c. denique compluries alibi.

Habes mox disticho interposito: *Carior est auro juvenis, cui lævia fulgent Ora.* Hoc est, ut Plautissem solens, 'non carus, sed vilis est auro contra;' vel, si mavis, orichalco. Ovid. in Art. Am. 'Aurata est, ipso tibi sit pretiosior auro.'

Legimus Elegia eadem: *Sed nimius luto corpora tingit amor.* Antiquius, ac Varronianum fuerit magis, *tangit:* idque, si optio detur mihi, malim utique haud paulo impensius. Etiam *luteo* in prioribus Editionibus impressum reperio; neque displicet. Ut ut est tamen, colorem cujusmodi denotet, scimus; et declarat abunde Horatius, cum 'Pallori' 'lutei' Epithetum adsignat.

Seria porro et severa illa Poëtæ admonitio: *Oderunt, Pholoë, (moneo) fastidia Divi.* ubi *fastidia*, pro 'fastu,' ac superbia illa, omnibus, formosæ quæ cluunt, innata, accipiendum. Tale est illud Maronis: 'Atque su-

perba pati fastidia.' Sed hæc tritiora, quam ut nostræ admonitionis indigeant.

Veniamus ad deprecationem porro illam Elegiæ IX. *Parcite Cælestes; æquum est impune licere Numina formosis lædere vestra semel.* Unde et Ovidius clausulæ illius argutiam mutuatus videtur, in argumento prorsum hujus confini: 'Di faciles, peccasse semel concedite tuto; Et satis est: pœnam culpa secunda ferat.'

Legitur aliquanto post in Tibullo: *Jam mihi persolvet pœnas, pulvisque decorem Detrahet, et ventis horrida facta coma.* Hinc explicatur illud libri sequentis: 'Sæpe horrere sacros doluit Latona capillos.'

Habes mox: *Nec tibi celanti fas sit peccare.* Id est, copia, facultas, seu licentia peccandi occulte, atque alienis amplexibus indormiendi.

Nec multo post Elegia eapse: *Tum mihi jurabas, nullo te divitis auri Pondere, non gemmis vendere velle fidem.* Periphrastice, hoc est, Poëtice; pro, 'Venditurum,' seu, 'Venalem habiturum fidem,' ac fœdera nobis data. Sic SECUNDUS noster, nuperus quidem Poëta, et novitius, cæterum nulli antiquorum, præfiscine hoc dixero, meo judicio secundus: 'Juravitque Deos omnes, Veneremque parentem, Nil tibi post unquam velle movere mali.' Id est, moturum mali quippiam, seu damni daturum amplius ob meritam noxiam; sed formæ tuæ in perpetuum porro comparsurum.

O quoties, verbis ne quisquam conscius esset, Ipse comes multa lumina nocte tuli. Placet *verbis*, præ novo aliorum commento, *vobis*. Hoc enim dicit Poëta: Sæpe puero suo, cum amica communi clandestinum iter ingresso, cereum intempesta nocte adluxisse: neque puduisse quicquam, amorum suorum exercitori, hoc est, et æmulo et rivali suo, daduchi, imo pronubi, ne dicam productoris officium præstare. Atqui inquiet hic aliquis: Quid ergo ad furtivas et tumultuarias nuptias opus daduchо? Nimium vero; et causam subjungit ipsius, ne videlicet furtim quispiam, et quasi ex insidiis aucupans cum auritis plagis jocosos duorum amantium sermones secretasque blanditias, tenebrarum præsidio fretus, sublegeret, Corycæi ut consuevere; cujus captiosissimi aucupii periculum non erat, quamdiu quidem Tibullus noster, ne quis forte obreptaret curiosior, quasi Argus quidam oculeus totus, restricis præsidens, non gravaretur frequentem observationi operam suam locare. Jam ad illam phrasim quod attinet, *Lumina tuli;* eam vero habuimus et supra, in basilica illa Edictione: 'Neu prope fulgenti lumina ferte face.'

Veniamus ad loci illius conlationem: *Et pretium plena grande referre manu.* Item alterius, qui præteritus nobis supra: *Nec verbis victa patescit Janua, sed plena est percutienda manu.*

Enarremus et illud: *Nec lasciva soror dicatur plura bibisse Pocula, quam plures hæc meruisse viros. Merere viros,* eleganter, imo proprie. Hinc enim, 'meretrices,' dictæ; ac 'scorta meritoria:' vide Nonium: nisi cui Aurati potius, ac Scaligeri sententiam sequi consilium est, *emeruisse*, legentium; hoc est, emeritos, vasisque ac lateribus exhaustis, quasi stipendiis expunctos, imo expeculiatos penitus reddidisse.

Elegia eadem ita in libris nostris perscriptum exstat: *Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus? Tune aliis demens oscula ferre mea?* pro quo ipsus *alii*, bis itidem repetitum dandi casu, lubenter legerim; constat enim de uno silicernio tantum, cum quo frater suus caput limasset, loqui Poëtam. Sic enim versu præcedente: 'Huic tamen accubuit noster puer,' &c.

Repone deinceps Elegia decima: *Quater ille beatus, Quoi tenera irato flere puella potest.* Pro quod in vulgatis Codicibus legitur: *Quo tenera irato. Quoi*

igitur pro, *Cui*, more Catulli, ac veterum. Eidem etiam casui hoc verbum lib. II. Eleg. 5. connexuit Tibullus, quo loco canit: ‘ Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem.’ Et Propertius: ‘ Felix, qui potuit præsenti flere puellæ.’

Elegia eadem, male est in Tibullo, proinde ut hodie legitur: *Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat.* Legendum enim haud dubie, *ipse;* quomodo et paulo post: *Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipse,* non *ipso;* aut, *E luco revehit;* id quod Criticis nostris animos tantopere adauxit.

Malim ibidem: *Illic pertusisque genis,* quam *percussisque,* legi; aut etiam, *percisis.* Sic eadem Elegia postea: ‘ Flet teneras subtusa genas.’

CAPUT V.

Obsessores foci *Vernæ,* coloni facillime agitantis indicium: idque et Horatii et Martialis exemplis confirmatum. Interpunctio non suo loco facta. Id emendatum. De Ambarvalis Sacrificii ritu accuratissima dissertatio. In eam rem a Virgilii Georgicis exquisita auctoritas. *Turba jocosa.*

Ventum ad secundum est Librum, hoc est, Ambarvalis sacrificii descriptionem: e qua hæc cursim delibabimus: *Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni, Ludet, et e virgis exstruet ante casas.* Huc non absurde fecerit Horatianum illud ex Epod. ‘ Positosque vernas, ditis examen domus, Circum renidentes Lares.’ Cui succinit et Martialis meus: ‘ Cingunt serenum lactei focum vernæ, et larga festos lucet ad Lares sylva.’ Item lib. II. ‘ Sit mihi verna satur,’ &c.

Pergit Tibullus apostropha ad socios Agricolas facta; de Amore loquitur: *Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate: Voce palam pecori, clam sibi quisque vocet.* Ita enim distinguo: *Aut etiam sibi quisque palam; nam turba jocosa Obstrepit, et Phrygio tibia curva sono.* Hoc propterea subjicit, ut, vota nuncupandi Amori palam, æqualibus suis fiduciam addat: neque enim periculum esse, ‘ ne sciantur, Aut ne quis malus invidere possit,’ quamvis voce clara, hoc enim *palam* est, libereque ac sine ulla circuitione concepta atque enunciata. Cur ita? quod videlicet, *Phrygiæ tibiæ sonitus,* et *Turbæ jocosæ:* id est, cantantis ac saltantis Chori strepitus, et rusticorum, Cerealibus an Amatoriis operantium Sacris, dissonus atque incompositus clamor Coryphæorum aures exsurdet planissime: neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum suorum arcana penetrare aliquo modo patiatur: nedum ut novam risus aut liberioris joci materiam inimicis, ut solet, vel etiam rivalibus præbeant, in vulgus ridiculi causa traducta porro, atque eliminata. Cæterum quæcunque ad pleniorem Elegiæ hujus investigationem faciunt, a Virgilio petenda, Georg. I. ubi omnes Anniversarii istius, quod ‘ Magnum’ prisci Agricolæ indigitabant, et Ambarvalis Sacrificii ritus, ac ceremoniæ rusticæ, religiosissime, id est, cum cura et fide, singillatim explicantur. Sed verba ipsa appingam optimum est; ne quid, quod ad solidam hujusce loci intelligentiam pertineat, nostra incuria prætermissum videatur. Sic igitur Poëta unicus: ‘ In primis venerare Deos, atque annua Magnæ Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis, Extremæ sub casum hyemis jam vere sereno. Tunc agni pingues, et tunc mollissima viua: Tunc somni dulces, densæque in montibus umbræ. Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos et miti dilue Baccho: Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorus et socii comitantur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta; neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri, torta re-

dimitus tempora quercu, Det motus incompositos, et carmina dicat.' Vides ut Chorus iste agrestem pubem comprehendens et sociorum ovantium comitatum, *jocosam*, atque obstreperam nobis Tibulli turbam saltent, ac repræsentent : eo fidelius, quod ' motus ' etiam ' incompositos,' id est rusticos dantem, ac incondita Carmina dicentem, et quod proprie signateque ' jubilantem ' prisca Latinitas dictitabat, induxerit denique : quæ omnia a Tibullo his versibus expressa invenias : ' Agricola assiduo primum satiatus aratro Cantavit certo rustica verba pede. Et satur arenti primum est modulatus avena, Carmen ut ornatos duceret ante Deos. Agricola et minio suffusus, Bacche rubenti Primus in experta duxit ab arte choros.' Cui consentaneum et illud libri superioris : ' Ille liquor docuit voces inflectere cantu, Movit et ad certos nescia membra modos.' Vide et Servium, condignum illum Virgilio enarratorem.

CAPUT VI.

In pervolgatam duorum exemplorum scripturam Vindiciæ datæ Tibullo. *Mollia serta*, interpretata ex Martiali. Gemini loci correctio, alterius etiam enodatio. *Præda malis adoperta. Pericula geminata* navigantibus. De capedunculis Numæ, per causam Samiorum, commodum injectus sermo : eademque Tullianum Fragmentum et auctum et integratum : atque indidem de Lælianæ Orationis, quam idem ' aureolam ' perhibet, et argumento et Inscriptione curiose habita quæstio : eoque conjectura, Ciceronianis potissimum auxiliis, evasum denique.

A VERBIS bene ominatis Capiti huic initium fiet, et vero lubido est, Tibullianæ Edictionis auspicium sequi. Jubet igitur ipsus : *Dicamus bona verba : venit Natalis ad aras.* Unde patet recte legi libro superiore : *At mihi si credas, illam sequar unus ad aras :* contra decreta illorum, qui pluralem singulari numero commutantes unam atque unicam *aram* modo sacerrimis Bonæ Deæ mysteriis sunt moliti. Nam etiam ut concedam ita in prisca Romanorum Sacrorum consuetudine fuisse : non hoc sat causæ tamen videri debet ad inveteratæ scripturæ forcillandam fidem. Etenim quid vetat, *aras*, pro *ara*, positas interpretari? apud Poëtam præsertim ; quod genus harum rerum liberrimum semper fuisse didicimus oppido : quippe eo etiam licentiæ provectum ; ut pro simplice animæ singularis folliculo modo, homuli unius corpusculo inquam, *Corpora πληθυντικῶς* usurpare, aliaque ad hoc exemplum plura talia Poëtice, hoc est, ex libidine sua, abuti veriti non sint : quibus mehercule recensendis Nomenclatore sit opus. Quod reliquum est, *aras* potius quam *aram* Tibullum hoc loco architectatum est versimile, ad evitandam constructionis ambiguitatem maxime, quam existere necesse sit, si quidem ita porro rescribatur : *Illam sequar unus ad aram.* Periculum enim fore viderat, ne quis male sedulus, nec meditatus satis, *τὸ illam*, non ad Puellam suam, sed vero ad *aram* istam Deæ Fatuæ fatuiter pertinere pro judicii sui captu arbitraretur.

Sequitur aliquantillo post : *Ipse suos Genius adsit visurus honores ; Cui decorent sanctas mollia serta comas.* Ita enim Editiones pleræque ; quum aliæ, *florea* nobis *serta* ostentent : quæ florifera non nego ; etiam Cerinthi Genio, si qua alia, convenientissima ; ita causam esse non puto, cur *Mollitiei*, hac quidem in parte, *florida*, Ista strophiorum viriditas præponatur, præsertim, quum eodem in genere facetias etiam alibi fecerit Tibullus noster, quo loco canit : ' Et capite et collo mollia serta gerat.' Ea vero cujusmodi fuerint, hoc Martialis, uti spero, exemplum docebit : ' I, felix

rosa, mollibusque sertis Nostri necte comas Apollinaris.'

Legimus porro Elegia sequente: *Quisquis inornatumque caput, crinesque solutos Aspiceret, Phœbi quæreret ille comam.* Cæterum an idoneus aliquis ex lectione ista sensus elici possit, nescio, aquam etiamnum penitus hærere hic mihi: nec quicquam adeo sueeurrere, quod, haud dico ad Bacchum, sed ad Phœbum faciat, e Deo servum aratorem factum de amatore. At dicet aliquis: Quid autem, si interrogationis nota Pentametri clausulæ adpingatur, nonne eontinuo ipso meridiano Phœbo clarior existet sententia? Fateor; et cum Flacei Trebatio dico: ' Equidem nihil hinc diffindere possum:' sic tamen, ut *crederet*, aptius huic loco, quam, *quæreret* conveuire credam, hoc intellectu: Quid vero? si quis in Apollinem istum horridum usque adeo, squallidumque; et Strabaci alicui Plantino, quam formosissimo illi Deorum omnium, aureaque et intonsa coma superbienti, Jovis, inquam, ac Latonæ filio similiorem; interim dum Regium pascit armentum, casu sibi obvium incideret; censesne hominem eum unquam induci posse, ut ad solutos incomtosque Dei illius bubulcitantis respiciens crines, Phœbæam se cæsariem arbitrari crederet? oculis integris, haud strabis dico.

Narraverat idem paulo antea: *Et miscere novo docuisse coagula lacte, Lacteus et mistis obriguisse liquor.* Amplector Pbœbæi instar oraculi hoc loco certissimam Aurati, præceptoris mei, conjecturam: *Lacteus e mistis obriguitque liquor.*

Recte eadem Elegia scribitur: *Præda tamen multis est adoperta malis.* Sic, ' sceleribus, flagitiis, miseriis coopertus,' Plantus, Cicero, Sallustius dixere. Ac ne alienos solum ad testimonium citem, quid? non ipse Tibullus alibi? ' Tenebris mors adoperta caput.'

Sequitur disticho interjecto: *Præda vago jussit geminare pericula ponto.* Cur geminare? quandoquidem utrinque et procellis et piratis infestum mare: unde firmatur ejus correctionis integritas: ' Illum inter geminæ nantem confinia mortis.'

Legitur ibidem: *At tibi læta trahant Samiæ convivia testæ, Fictaque Cumana lubrica terra rota.* Vasa testea, ac patellas fictiles designat, quibus affines Calices Cumani, quo lemmate distichon exstat Martialis lib. XIV. ' Hanc tibi Cumano rubicundam pulvere testam, Municipem misit casta Sibylla suam.' Et quoniam Samiorum incidit mentio, haud alienum instituto meo facturus videor, si Fragmentum quoddam ex lib. III. de Repub. huc spectans, quod inter Reliquias Tullianas, a magno illo antiquitatum Romanarum conquisitore, Sigonio dico, curiosa jam pridem felicitate in unum congestas, ac non sine lucnlenta Scholiorum accessione exhibitas nobis, haud corruptum modo, verum capite insuper diminutum legitur, pristino, ut spero, nitori restitutum, hoc est, et auctum, et integratum Lælianæ Sapientiæ, ad eum enim hoc potissimum beneficium attinet, fuero gratificatus: haud quidem de meo, ne quis erret, verum de alieno potius: idque ex sæculi hujus disciplina maxime, atque uti hodie mos viget, quem ipsus tamen ex parte mea imitaturus non sum: neque auctoris mei nomen perfidioso silentio obrutum, plagiarium in morem, prave ac maligne dissimulaturus: ' Neque enim decet Sine meo periculo ire aliena ereptum bona.' ' Neque, ut magis etiam Plautissem, illi qui faeiunt mihi placent; plane loquor.' Itaque in rem præsentem, vel verba potius, quæ hujuseemodi exemplo, apud eum quem dixi, deformata leguntur: ' Læli quam omnes habemus in manibus, quam si imperia Pontificum Diis Immortalibus grata sine

Samio, quæ ut his scribit capedines.' Vides, ut ubique nec pes, nec caput in tam admutilata appareat oratione; quod equidem demirari satis non possum, præsertim quum alterum, illud, caput dico, in Exemplaribus antiquitus, imo ante annos quadraginta excusis modo, sartum tectum exstiterit jampridem: in quibus gemina hæc verba ante, *Læli*, nomen posita commemini me alias oculo præsente arbitrari: 'Oratio exstat Lælii, quam omnes,' &c. Quid vero hoc exordio illustrius: cujus hercule diminutio pedibus etiam, reliquoque orationis corpori haud noxæ vel fraudi modo, verum morbo, ne veneno dicam, fuerat propemodum. Sed medicina in promtu: et magna Numæ gratia, cujus 'Capedunculæ' Junio hanc nostro cogitationem potissimum immisisse videntur; ut pro vitreis illis fractis: 'Si imperia; Sympina:' pro, 'Sine Samio, quæ;' 'Sint, Samiæque;' rescribere auderet: mutatione verecundissima, ad hanc faciem scilicet: 'Oratio exstat Lælii quam omnes habemus in manibus, quam sympina (lego *Simpula*, vel certe, *Simpuvia*) Pontificum Dis Immortalibus grata sint, Samiæque (ut is scribit) Capedines.' Orationem quam dicit, ea, ni fallor, est, quam 'aureolam' appellat idem Cicero de Natura Deorum lib. III. quo loco etiam Lælianæ nos pietatis in memoriam inducit. Adscribam exemplum: 'Quando enim me in hunc locum deduxit oratio, docebo meliora me didicisse de colendis Dis immortalibus, Jure Pontificio, et majorum more Capedunculis iis, quas Numa nobis reliquit, de quibus in illa aureola Oratiuncula dicit Lælius, quam rationibus Stoicorum,' &c. Unde etiam, argumentum Orationis quod fuerit, manifestis indiciis docemur. Restat Inscriptio solum, quam ex altero ejusdem Ciceronis loco, qui est in Bruto, videor exterebrasse; et credo, 'De collegis,' nisi tamen, 'Collegiis' in Ciceroue sit emendandum, conceptam fuisse. Quo enim alio Tulliana illa Lælii ac Scipionis contentio spectet potius, sane non video: 'De ipsius Lælii et Scipionis ingenio, quanquam ea est jam opinio, ut plurimum tribuatur ambobus, dicendi tamen laus est in Lælio illustrior. At *Oratio Lælii de Collegis*, non melior, quam de multis quam voles Scipionis, non quo illa Lælii quicquam sit dulcius, aut quod de Religione dici possit augustius: sed multo tamen vetustior et horridior ille, quam Scipio: et cum sint in dicendo variæ voluntates, delectari mihi magis antiquitate videtur, et lubenter verbis etiam uti paulo magis priscis Lælius.' Hactenus Cicero; et nos de iisdem plura ac compertiora, ut spero, propediem in Fragmentis Lælianis.

CAPUT VII.

Passim amare. Adspirare, Adflare leniter alicui, de Amoris faventia dictum. In verbum, *Merere*, curiose inquisitum. *Luxuria fluere. Madere*, Poëtica, ac pereleganti metaphora a Tibullo usurpatum. *Ovis*, pro 'lana.' Duobus locis, ratione interpunctorum commutata, alteri etiam singularis literæ adjectione, medicina facta. Itio Larum sub titulum.

Aliquando ad Tibullum convortamur, ita superiore etiam Elegia jocose argutantem, patrumque delicias narrantem: *Glans aluit veteres, et passim semper amarunt. Passim*, id est, promiscue, ac sine invidia; nullum facientes discrimen, neque 'signantes linea alba,' ut ait Lucillius. Hoc enim volt Poëta, volgivagam Venerem sectatos antiquissimos illos, ac Saturniæ ætati suppares mortales, gaudia inter se communia sine rivalitate ulla aut furiosa æmulatione exercuisse: et quod nos vernaculo sermone signate exprimimus, dicendo,

Int houdert: Scis puto, quod sequitur.

Habes exinde: *Tum quibus adspirabat Amor.* Atque idem loquendi genus expressum supra: ‘ Felix, cui placidus leniter adflat Amor.’

Notandum quoque verbum *merui*, raro significatu positum esse a Tibullo lib. II. Eleg. 4. *Et seu quid merui, seu quid peccavimus, uror,* quemadmodum et lib. I. Eleg. 2. ‘ Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.’ Significat enim: Si deliqui, vel, ut vetustiores loquebantur, commerui culpam, sive noxam. Et sane geminatio illa: *Seu quid merui, seu quid peccavimus:* de prisca depreeandi formula adumbrata videtur; cujus exemplum etiamnum aliquod in Testamento ludicro Grunii Porcelli comparet: Verbi gratia: ‘ Si qua feci, si qua peccavi, si qua vascula pedibus meis confregi, rogo domine coce,’ &c. Neque aliter verbum istud Tibullianum a Propertio aeceptum, lib. IV. ‘ Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.’ Sed et exsul ille Tomitanus in Ponticis suis: ‘ Alter ob hnic similem privatus lumine, culpam, Clamabat media, se meruisse, via.’ Id est, peccasse, absolute; seu, admisisse in se facinus castigabile, ut ait Plautus noster.

Elegans vero Metaphora illa Elegiæ superioris: *Ut mea luxuria Nemesis fluat.* Sic ‘ Fluere facetiis,’ Plautus; Cicero, ‘ Mollitia, et Luxu fluere,’ dixerunt: Terentius, ‘ Diffluere luxuria et lascivia.’ Omnium vero clarissime Latinorum Poëtarum veterrimus, Livius Andronicus, cujus exemplum huc faciens ab antiquis Grammaticis citatur. Sed quid prohibet et hoc loco id ipsum adscribere? ‘ Aut nunc alia te quæpiam Asiatico ornatu affluens, aut Sardiano ae Lydio Fulgens decore et gloria Pellicuit.’

Locus est Elegiæ quartæ: *Omnia nam tristi tempora felle madent.* Hoc est, plena effertaque sunt: tralatione ab ebriis, ac saburratis probe, onustisque ex sententia, deducta; iis, inquam, qui se panticesque suos, non quidem *tristi*, id est, amaro *felle;* verum flore illo Liberi multo jucundissimo compleverunt, madefeceruntque. Hi enim proprie, ac Plautinum in morem, ‘ madide madere,’ seu ‘ madidi esse’ dici possunt; diversi a ‘ siccis,’ id est, sobriis atque abstemiis. Cujus generis cariorem aliquando annonam in hisce locis ac regionibus existere vellem. Cæterum hæc optare facilius possumus, quam sperare: et Varronianum illud scitum est sequi: ‘ Cras credo, hodie nihil: O morem insipientem, et infacetum!’

Pergit porro auspiciis nostris Tibullus eadem Elegia: *O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos, Et niveam Tyrio murice tingit ovem;* (id est, lanam,) *Hic dat avaritiæ causas, et Cea puellis Vestis, et e rubro lucida concha mari.* Auratus hoc loco inter Pentametrum illum priorem et secundum Heroicum deesse aliquid suspicabatur. Ego contra sine omni defectu esse, et utrunque inter se recte atque ordine cohærere, induci posse videor, si tamen alterius Hexametri initio pro Pronomine *Hic*, Adverbium *Hinc* substituatur, inducto post, τὸ *causas*, commate, hoc modo: *Hinc dat avaritiæ causas et Cea puellis Vestis, &c.* Sequitur enim e vestigio porro: ‘ Hæc fecere malas: hinc clavem janua sensit.’

Rescribo Elegia eadem quamvis audacter: *Seu veniet tibi mors, neque sit, qui lugeat ullus.* Itaque erit imprecantis devotio, ut videlicet ei desit mortuæ, qui funus lachrymis et Lesso prosequatur; quique Manibus ejus rite Inferias mittat, inferatque annua piacula. Temporis enim Optativi hoc verbum esse debere, haud difficulter ex præcedentibus, votisne, an Diris dicam, nescio, facere est conjecturam. Verbi causa: ‘ Eri-

piant opes:' ' Spectent incendia:' ' Addat aquam.' Hæc enim præmissa fuerant antea.

Distinguo ibidem: *At bona quæ, nec avara fuit;* non ut habent nostri: *At bona, quæ nec avara fuit:* et bonitatem istam ex Catulliani illius Epigrammatis sententia interpretor, cui initium est: ' Anfilena, bonæ semper laudantur; amicæ Accipiunt pretium, quæ facere instituunt.'

Finem huic faciam Capiti, unius distichi adjectione prius a Lectore impetrata. Id est hujusmodi: *Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas, Ite sub imperium sub Titulumque Lares.* Ex more etiamnum nobis quasi per manus tradito. Quo et Ovidius respexit, de dominæ avaritia apud se, et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expostulans: ' Illud, et illud habet; nec ea contenta rapina est; Sub Titulum nostros misit avara Lares.' Id est, ædes nostras, cum Plauto dicam, ' venales inscripsit literis.'

CAPUT VIII.

Duum inter se locorum conlatio. Epithetum *æternæ*, proprium ac peculiare Urbis Romæ jam inde ab antiquo. Prodigiorum interpretatio ex Nonio. *Juppiter Prodigialis.* Retinentia proprietatis in voce, *Torus*, declarata. Vetus satisfactionis Formula ac ritus haud somniculose discussus. In eam rem locus Senecæ singularis. *Gerere lauros*, item *Lauro devinctum esse*, non eadem, sed diversa apud Tibullum, idque ex prisca triumphorum consuetudine argumentis planum factum.

Elegia v. Apollini porro futurorum præsagitionem assignat hujuscemodi Elogio: *Tibi deditus augur Scit bene, quod fati provida cantet avis. Tuque regis Sortes; per te præsentit haruspex, Lubrica signavit Cum Deus exta notis.* Etiam tria ista conjunxerat supra, Sortilegium dico, Augurationem, atque Extispicium. Rem vide, et quidem præsentem: ' Nec mihi sunt Sortes, nec conscia fibra Deorum; Præcinit eventus nec mihi cantus avis.'

Pergit Tibullus: *Romulus æternæ nondum fundaverat Urbis Mœnia, &c.* Haud temerarium est, quod Epithetum, Æternæ, Romulæ Urbi assignet. Sic Romam enim indigitatam antiquitus, testes etiamnum præter tot Augustas Principum constitutiones, Inscriptionum superstitum monumenta, testes Nummi Veteres, testis denique in uberrimo illo summæ Rei Antiquariæ Thesauro suo noster Goltzius. His adde Ovidii illud ex Fast. III. ' Jam modo quæ fuerant sylvæ, pecorumque recessus, Urbs erit, Æternæ quum pater Urbis ait.' Item exempla illa Ausoniana gemina: ' Ignota Æternæ ne sint tibi tempora Romæ.' Et: ' Urbis ab Æternæ deductam Rege Quirino.' Quibus omnibus succidanea insuper accedat auctoritas Symmachi, quem consulas velim: sed eum tamen videto ut consulas, quem recens modo exhibuit nobis ingenii, judicii, ac doctrinæ præclarus in primis Franciscus Juretus, cujus Notas ne compilem, cauto hercule est opus. Proinde τὸ *Æternæ* majuscula litera initiali ubique rescribendum.

Scribitur haud procul ab ejusdem Elegiæ exodio: *Hæc fuerant olim: sed tu jam mitis Apollo Prodigia indomitis merge sub æquoribus.* Prodigia dicta, quasi porro abigenda. Nonius. Servius vero; quod in longum tempus dirigant significationem, interpretatur: quorum *Averruncum*, id est, depulsorem, et quem vel ἀλεξίκακον Græci, vel ἀποτρόπαιον appellitant, Apollinem facit. Talis ille apud Plautum, *Prodigialis Juppiter*, in Amphitruone, item Mostellaria Hercules; quippe Mostellorum præsens domitor atque exactor.

Pergit nobiscum Tibullus: *At sibi quisque dapes, et festas exstruet alte Cespitibus mensas, cespitibusque torum.* Proprie, atque ex definitione Varronis; qui *torum*, ab herba torta derivat: si quid Marcello credimus, Fragmentum istiusmodi ex libro ejusdem I. de Vita Pop. Ro. producenti: ‘ Quod frontem lecticæ struebant, ex ea herba torta ‘ torum’ appellatum, hoc quod injicitur. etiamnum ‘ toral’ dicitur: Lecticam quæ involvebant, ‘ Segestria’ appellabant.’ Sed restituendum me auctore principium istud Varronianum; ac pro, ‘ frontem lecticæ,’ rescribendum ‘ fronde lecticas,’ sententia clariore, ‘ Quam solis radii esse olim, cum sudum est, solent.’ *Mensas* autem *festas* cognominat, credo ob impositas *dapes*, quæ præcesserant modo, hoc est, Epulas publicas, ac solennes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapatice, et basilicum in morem festorum dierum, aut sacrificiorum causa a rusticis concelebrari mos erat. Sic idem supra Eleg. I. ‘ Sancte veni Dapibus festis.’ Quid? quod observatum a Servio, *dapes* proprie Deorum esse, ut epulas hominum. Sed et *dapem*, id est rem divinam verna vel hyberna semente fieri solitam, docuit nos Festus: unde et Jovi Dapali repertum cognomentum apud Catonem libro de Re Rust. ubi eampse quoque, piro jam florente, Jovi et Vestæ quomodo fieri, quibusque adeo verbis polluceri oporteat, rite atque ordine rursus amatoribus præmonstrat: non urna seu culigna vini modo; sed vero et assaria pecuina. Neque id adeo mirandum, quippe pro bubus, et pecorum fætu, quam rem et Tibullus noster disertim attigerat supra, quum scriberet: ‘ Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam, Pro segete spicam, pro grege ferre dapem.’ ‘ Pro grege,’ id est, pro bubus, uti jam modo ex eodem Catone fuimus interpretati.

Progrediamur cum Tibullo aliquanto etiam ulterius: *Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ, Postmodo quæ votis irrita facta volet. Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem, Et se jurabit mente fuisse mala.* Rite, id est, ex Satisfactionis formula. Erat enim in more positum antiquitus, ut si quis vel dicto, vel facto contumeliam alteri, flagitiumve fecisse argueretur; is, testificatione pœnitentiæ præsentis, gratiam delicti fieri postularet sibi: etiam sacramento interposito se purgans: videlicet, factum nolle, imo discupere se, infectum indictumque fieri posse, quidquid perperam fecisset dixissetve in amicum insontem, ac tali injuria indignissimum: illud insuper verbis conceptissimis adjurans, malam se mentem habuisse, ac superstites quantum est, Deos comprecans, ut omne illud quod ita vecorditer effutisset, in se suumque recideret caput. Vel eo usque opinor, quoad alter ille quasi resecratus, religione omni solutum se esse plane in animum jam induxisset suum, idque omnino firmiter demum persuasum haberet sibi. Argumento, quod dixi, testis Plautus, Terentius, omnes, omnes. Denique Tibullus iterum supra lib. I. Eleg. 2. Januam dominæ offensam, ideoque occlusissimam sibi hujusmodi precibus propitiaturus: ‘ Janua, jam pateas uni mihi victa querelis, Nec furtim verso cardine aperta sones. Et mala si qua tibi dixit dementia nostra, Ignoscas: capiti sint precor illa meo.’ Vides ut utrobique et hic et supra dementiæ suæ, hoc est, ‘ malæ mentis’ excusatione utatur; ex ea quam retuli, consuetudine. Cujus rei fidejussor ac fundus mihi locupletissimus Seneca, ei enim probationem istam acceptam ferimus potissimum, historicum hoc nobis rei sub Divo Augusto gestæ exemplum commemorans de Beneficiis lib. III. cap. 27. ‘ Ruffus vir ordinis Senatorii inter cœnam optave-

rat, ne Cæsar salvus rediret ex ea peregrinatione, quam parabat: et adjecerat, idem omnes et tauros et vitulos optare. Fuerunt, qui illa diligenter audirent. Ut primum diluxit, servus, qui cœnanti ad pedes steterat, narrat quæ inter cœnam ebrius dixisset. Hortatur eum, ut Cæsarem occupet, atque ipse se deferat. Usus consilio descendenti Cæsari occurrit. Et cum malam mentem habuisse se pridie jurasset, id ut in se et filios suos recideret, optavit: et Cæsarem ut ignosceret sibi rediretque in gratiam secum, rogavit,' &c. Neque aliovorsum respexisse arbitror Catullum Phaleuciis illis Iambicantibus: ' Quænam te mala mens, miselle Ravide, Agit præcipitem in meos Iambos?'

Ad exodium tandem adducamus hoc Caput. Pergit igitur vitulari Tibullus, in gratiam Messallæ Triumphantis, currumque Victoris prosequi his verbis, bene ominatis oppido: *Ipse gerens lauros, lauro devinctus agresti Miles; Io, magna voce, Triumphe, canet.* Ubi arbitrari possit aliquis, rem unam eandemque bis iteratam a Poëta gratulabundo; et Lauros gerentem, et Devinctum lauro Romanum militem in Messallini triumphum inducente. Quæ duo tantum non gemina esse videntur. Sed sciendum *gerens lauros*, hoc loco non ad capitis, sed ad manuum gestamen pertinere; quibus victoriæ insigne laureos ramos sibi præferebant milites; non minus dextras inermes, quam galeatam cæsariem, ad quam vinctura sequens referunda, victrici fronde decorantes, ex disciplina. Quod superest, monendus Lector, Pentametrum istud a Tibullo suo mutuatum Ovidium in Amoribus, quum canit: ' Vulgus, Io magna voce Triumphe, canet.'

CAPUT IX.

Locus Tibulli et correctus et enarratus planissime. In manuscriptæ lectionis sententiam facta discessio. De optimo versificandi genere, antiquaque ac examussim Poëtica numerorum ratione, curiosa ac multiplex disceptatio.

Ejusdem libri Elegia VI. et ultima ita scribitur: *Quod si militibus parces erit hic quoque miles Ipse, levem galea qui sibi potet aquam.* Quam lectionem tanto jam tempore exemplaria nostra insedisse, nequeo hercule satis mirari: neque quenquam repertum interea, qui vel tenuissima suspicione adductus rem in quæstionem vocitare saltem ausus fuerit vel semel. Sed his omissis emendationem tandem nostram in medium proferamus: *Quod si militibus parces ero et hic quoque miles Ipse, &c.* ut significet Poëta: Quod si, o Amor, Macro huic, castrorum tuorum desertori, cæterisque similibus, a Venerea militia ad alteram, et Martialem illam desciscentibus, conniventia tua, ne dicam lentitudine, imo socordia impune abire transfugium istud; teque ab hoc genere, quasi abs Sacris, manum abstinere cognovero, sagittasque ac faces istas tuas in solis militibus frustrari: eccum etiam ipsum me, qui semper usque adhuc inermenta stipendia feci, meruique adeo in castris tuis, paratum exemplo Macri ad bellum porro terrimum proficisci, militiæque auctoratum dare nomen, et quidem jam ex hoc loco, ne morari censeas. Atque hanc esse istiusce loci sententiam, scripturamque examussim optimam ac certissimam, indicio fuerint ea, quæ deinceps e vestigio sequuntur: ubi et Veneri et Amori supremum in perpetuum dicere videtur Poëta, dissidiumque iisdem comminari porro his verbis: ' Castra peto, valeatque Venus; valeantque puellæ: Et mihi sunt vires, et mihi grata tuba est.'

Ulterius aliquanto progrediamur: *Jam mala finissem letho: sed credula*

vitam Spes alit, et melius cras fore, semper ait. Qui posterior versiculus ad Statianæ Editionis margines verbis nonnihil transpositis hac forma conceptus legitur: *Spes alit; et, semper cras fore, ait, melius.* Et placet μετάθεσις· nec me numerorum infractio de proposito deterret; quam et Tibullo haud displicuisse plerique ipsius Elegi fidem nobis facere possunt. At diversum censent, qui homines? quos mehercule ego ad Tibulli genium sapere tantundem existimo, 'Quantum ad amaraciui florem spurcata luto sus.' Ecce autem et hoc erunt, qui criminabuntur, me versum longum monosyllabo terminasse; præposteri homines, qui fluidæ, ut ipsi vocitant, ac Ovidianæ venæ assueti, reliquorum quantum est Poëtarum lectione Juventuti nostræ interdicunt: haud quidem virtutes ejus, quas non percipiunt; sed vitia solum imitanda proponentes. Gravi utique capitalium ingeniorum dispendio, quæ prava institutione a teneris corrupta ad frugem porro pervenire prohibentur; dum, ut vere existimat Petronius, 'necesse habent cum insanientibus furere, et, quod quisque perperam discit, in senectute confiteri non vult.' Hinc tot novarum Musarum carcinomata, ac Poëseos febres, vomitum pæne nobis foriis suis excutientium: quibus ne ipsus quidem Hercules ille, Augiæ stabuli purgator, unquam expiandis sufficiat: qui Pentametrum, id quod conqueri occœperam modo, trisyllabo, vel tetrasyllabo absolvi piaculum censent: haud Horatianum illud reputantes, numerorum formam rebus potissimum accommodandam: bonoque Poëtæ, ei dico, qui Poëta est uti nomen possidet, nihil prius esse debere, nihil antiquius, quam ut naturam vocum, ac pedum examussim provisam ac percognitam habeat sibi: ut ubi usus venerit, nunc, pro ratione argumenti, assurgat, nunc submittat; tolutim modo, modo gradatim incedat; curriculo sæpe, interdum suffiamine utatur; nunc dulce Lectori, modo amarum promat; gustu dico, non ad satietatem: ne tanquam saburrato nausea ac fastidium obrepat: cujus parens mehercule uniformis illa, ac nusquam a se recedens æquabilitas; seu continuata unius quasi fili tractu veternosa ac murcida lentitudo; quam in condendis Poëmatibus non alia ratione commodius, quam rerum tempestiva ac verborum varietate, et commutato subinde numerorum sono, faciles pro re nata vorsuras præbentium, evites atque effugias. Sane, ad me quod attinet, ita ad hoc ætatis in Poëtico studio fui, ut nihil minus, quam ab Ovidio, cætera admirabili, numerorum rationem expetendam censuerim mihi. Nam quid obsecro insuavius, quam in staticulis iisdem pedem ponere assidue; unumque et eundem saltatorium orbem versare semper; nec vel latum, quod aiunt, unguem discedere a præscripto? in re præsertim voluptatum, amatoriisque affectibus; qui ut vehementes, ita mobiles, id quod de Regiis voluntatibus Crispus, sæpe ipsi sibi adversari consuevere: quorum inconstantiam, Euripo ipso æstuosiorem, graphice, et quasi ex pictura repræsentare, proram et puppim, quod dicitur, Elegiæ scribundæ esse convenit: non verborum modo, aut sententiarum mutabilitate, verum etiam multiformi insuper modorum variantium concentu, grataque pedum mollissime fluentium dissimilitudine. Cui rei adipiscendæ equidem nullum genus accommodatius videtur, quam, ut mens est animus, frequentes in quinta Hexametrorum sede Spondæi: quorum natura gravis ac lenta, apta lamentantibus: quibus hiatus identidem repetiti, ac periodica sententiarum continuatio sæpe ultra binos versus, interdum etiam plures extensa; mediusque cæsuram

transiliens Pentameter, trium plerumque, vel plurium subinde syllabarum finitus tractu; incredibile est, quantum Poëmati venustatis addant, ac Veneris: ut fiat illud: 'Odi profanum vulgus, et arceo:' Catulli potissimum exemplo, ut æquum est Elegos: quibus decoris causa, infracta oppido vocum ac numerorum mollities, in amantium maxime languoribus exprimendis ipso etiam sonitu projecta ac miserabilis. Ite nunc Magistelli nostri, atque ilicet rem factam habere vos arbitramini; quoniam Murmellianis aut Sabinianis præceptiunculis sufflati, dissyllabo terminare Pentametrum condidicistis; una eademque pertica, quod aiunt, dimetientes omnia; nihilque adeo minus, quam ad animorum motum orationis harmoniam accommodantes. Unum hoc curæ, sententiolas e trivio subidissimas, dictaque ad summam caveam spectantia Ovidianis pedibus includere: cætera, nihil pensi habere porro, modo Carmina facere cluatis quæ quo nomine appellem nescio: scin' cujusmodi? quæ mehercule, si quidem usus veniat, ipsas Neronianas Thermas gelu suo valeant refrigerare. Quorum adeo inscitiæ nisi, conjunctis pariter opibusque et animis, omnes dico, qui aliquid ad Musarum et Leporis Genium sapere censemur, obviam aliquando eamus; quid reliquum est, quam ut cum Afro Domitio illo, ac Belga Lipsio meo, Oratoribus nobilissimis, iterata publicitus justissima indignatione proclamemus? 'Centumviri, hoc artificium periit;' utque supremam Fontinalibus denique, hoc est, aquæ potionibus porro, ab bicornis jugi præcipitiis in perpetuum dicamus? Nec ego in crimen istud eruditissimum Tibulli Interpretem arcesso, Pentametros Poëtæ nostri trisyllabornm vicem dissyllabis alicubi interpolandi; neque ver ojus est. Compertum enim habeo, hoc cum eutiqnam eo animo aut consilio fecisse, ut hæc ipsa pro Tibullianis in contextum unquam recipcremus; sed vero 'dicis causa' tantum, et quod discrepantiam lectionum a manuscriptis præsertim Codicibus natam, notam porro studiosis esse voluerit. Eam judicii acrimoniam, atqne eam integritatis indolem in Semonc illo omnium mortalium literatissimo, videor animadvertisse. Verum ego liberius altiusque processi, dum me, cum Varrone dicam, et Musarum, et horum Lucumonum agnoscere pudet pigetque. Nunc ad institutum redeo, ad Caput inquam proximum; in quo mihi, ut spero atque opto, haud cum bliteo ejusmodi Bucconum genere amplius, sed cum Tibullo, Elegiographorum principe, novum negotium nascetur; literarium, non argentarium, dico; et cujus causa vadimonii deserendi necessitas nemini, opiuor, mortalium est eventura.

CAPUT X.

Litera pacta. Mutatus in umbram, Versus in ossa, eadem apud Tibullum. *Componi,* item Collocari, proprie de mortuis. *Mœrere, Dolere, Ridere, Gaudere* eleganter sexto casui aptari adjungique: etiam *Olere.* De Vino resperso Tibulli ossibus, Pompeii comitate, gratia facta.

Aliquanto levius per sequentis libri crepidines eamus, 'levis tippula lympharum frigidos transit lacus,' ut ait Varro. Legitur proinde prima ejus operis Elegia: *Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ, Indicet ut nomen litera pacta tuum.* Recte *pacta.* 'Pangere,' enim figere significat: unde et 'versus pangi,' id est, figi in cera dicuntur. Auctor Festus.

Sequitur: *Atque inter geminas pingantur cornua frontes, Sic etenim comtum mittere oportet opus.* Idem Martialis lib. III. libellum suum alloquens: 'Et frontis gemino decens honore Pictis luxuriceris umbilicis.'

Cætera, istuc interpretamenta quæ faciant, quærito in lectissimo Adversariorum opere doctissimi Turnebi, lib. XXII. cap. 10.

Locus est Elegiæ secundæ: *Ergo ego cum tenuem fuero mutatus in umbram. Mutatus in umbram*, consimili ratione dictum, qua id, *versus in ossa*, subjuncturus est postea: exempli gratia: 'Sic ego componi versus in ossa velim,' 'Compositi' enim proprie dicebantur defuncti; et *componi*, seu collocari, quum in Libitina, aut eorum strato brachia cruraque certum in modum statuebantur, id quod a Scaligero Patre, Heroe incomparabili, nisi illo, quamvis Cæsari, compar etiam, ne quid majus dicam, Josephus Filius; divinitus, ut omnia, in compositissimis illis Poëtices suæ libris observatum, ad Maronianum istud scilicet: 'Jamque diem clauso componet vesper Olympo.' Vide præterea electissimum Lipsii nostri Commentarium, quem 'Electorum' inscripsit; ubi sollennes omnes cadaveris collocandi ritus, positiones ad januam, cautionesque ac ceremonias adjunctas planissime pertractatas reperias. Neque ego istuc additurus fueram, nisi Tibulli locum fraudem, et quidem insignitam, dedisse animadverterem industriosissimæ doctrinæ viro, qui pedum ratione minus caute et cogitate perpensa, in Dictionario suo Bilingui, novum adeo hinc loquendi genus imprudenter exsculptum objectare nobis veritus non est, Indosque porro Lectoribus suis facere ad hoc exemplum: 'Versus in ossa componere. Tibull. Mettre l'epitaphe d'un trespasse.' Videlicet persuasus, τὸ *versus* haud participium nominandi, sed vero nomen plurali accusandi casu positum esse a Tibullo; cujus latum errorem Andverpiana insuper Editio succidaneo suffragio cumulavit, ad cujus marginem, ex Statiano, ni fallor, exemplari, non *versus*, sed *carmen*, prætextum est animadvertere: perperam, sicuti antea commonstratum. Cæterum hoc incogitantiæ potius, quam imperitiæ erratum reliquis ejus viri in rem literariam promeritis haud gravatim condonandum.

Pergit porro Tibullus, Neæram cum matre atratam, funusque amatoris sui luctu non minus, quam crine effuso prosecuturam miserabiliter atque insolabiliter inducens, supremæ hacce voluntatis suæ edictione: *Sed veniat caræ matris comitata dolore: Mœreat hæc genero, mœreat illa viro.* Hinc observabis, mi Lector, verbum 'mœrere' auferendi non minus eleganter, quam accusandi casui conjungi posse; quemadmodum et 'dolere.' Cui exemplo fuerit etiam Sulpitianum illud apud Ciceronem: 'Dolore alicujus mœrere,' id est, ob alicujus dolorem: denique alibi apud eundem non semel. Sed et Tibullus ipse non alia ratione: 'Ridere lacrymis,' non 'lacrymas,' dixerat supra libri I. Elegia 8. 'Sæpe etiam lacrymis fertur risisse dolentis:' id est, ob dolentis lacrymas. Itaque, 'hac re,' pro, 'ob hanc rem,' etiamnum Latine oppido dictitamus. Huc poterit adjectari et Propertianum illud: 'Sic te servato possint gaudere parentes:' hoc est, propter te servatum: et alia hujusmodi trecenta, quæ passim apud Poëtas in re præsenti versantibus obvia est arbitrari. *Mœreat* ergo *genero*, in Tibullo nihil aliud esse invenietur, quam propter generum, hoc est, generi sui mortem, seu caussa ejus mortis mœrere: nihil proinde variandum; ut nec in Propertio, ubi ex persona defunctæ Cynthiæ scribit: 'Cur nardo flammæ non oluere meæ?' Quid enim? an non apud Nasonem quoque, 'Loca olentia sulfure,' rite atque ordine posita alibi occurrunt tibi?

Pergamus Elegiam istam ad exodium porro aliquando adducere, illud prius enucleantes: *Et prius annoso spargant collecta Lyæo*, (scilicet ossa,)

Mox etiam niveo fundere lacte parent. Ex Romano Novendialium Sacrorum ritu scilicet, in quibus ‘vetustate vino edentulo,’ et quidem Falerno de meliore nota, ad Manes propitiandos sepulcra defunctorum conspergi, ac tantum non inundari mos erat. Unde et *Respersum vinum* appellatum legimus in Festo apud Paulum abbreviatorem: quem vide.

CAPUT XI.

In Tibullo vera et antiqua lectio reposita. Principum virorum ædes per Deorum templa adiri solitas. Is ritus ex Seneca exsculptus. *Neunt*, pro *Nent*. *Dives Orcus*, ad Orci Næviani, ac Mortis Eunianæ Thesauros referundum videri. Acheruntis et Orci discrimen. Locus Tibulli restitutus; alter enarratus.

Libro Tibulli tertio Elegiæ tertiæ principium ita plerisque, et quidem postremæ Editionis exemplaribus, legitur: *Quid prodest cælum votis implesse Necæra, Blandaque cum multa tura dedisse prece? Non ut marmorei proderem e limine tecti, Insignis clara conspicuusque domo.* Vidi tamen librum calamo exaratum, aliosque ante annos sexaginta prælo excusos, in quibus non *tecti*, uti nunc, sed *templi* diserte scriptum atque impressum exstabat: quam ego et sinceram et veterem, adeoque Poëtæ ipsius scripturam esse, quovis pignore contendere ausim. Haud quidem Varronis, id quod in Lucretio alias me fecisse commemini, præsidio atque auctoritate confisus, qui *templa* pro tectis etiam quibusvis, sive adeo ædificiis tam Inferorum, quam Superum aut hominum usioni constructis, Poëtarum exemplis in hoc productis ostendit, sed vero facundi illius unico hercule Senecæ testimonio patrocinioque suffultus, de quo illud etiam præter cætera condidicisse jure gloriari possum, Atria olim, domosque scilicet virorum Principum, venerationis credo et celebritatis causa, eo situ positas ac collocatas fuisse, uti aditus ad eas per Deorum templa existeret. Sed ipsius Senecæ verba, Fortunæ violentiam proponentis, audiamus, ex libro Consolationis ad Polybium depromta: ‘Ibit violentior per omnia, sicut semper est solita, eas quoque domos ausa injuriæ causa intrare, in quas per templa aditur, et atram laureatis foribus inducere vestem.’ Confirmat opinionem hanc nostram locus Suetonii in Caligula; quem, scribit, ‘accitis undique in Urbem Numinum simulachris, quibus capite demto suum imponeretur, partem palatii ad Forum usque promovisse, atque æde Castoris et Pollucis in vestibulum Aulæ suæ transfigurata, medium se adorandum adeuntibus præbuisse.’ Atque hinc jam cuivis porro liquere arbitror, cur Martialis in Præfatione octavi Epigrammatum libri, ad Domitianum Cæsarem scripserit, de eodem opere suo disserens: ‘Meminerit non nisi religiosa purificatione lustratus accedere ad templa debere.’ ‘Ad templa,’ id est, aulam, seu palatium Imperatoris: ad quæ ingressuris non nisi per ipsa Deorum immortalium templa pateret aditus, id quod ex Seneca collegimus; ita ut nihil jam deinceps causæ esse ulterius possit, quin *templi*, lectio vetus, in Tibulli templa, hoc est, in domum suam ab exilio tandem aliquando jure postliminii revocetur.

Elegans vere periphrasis illa Elegiæ ejusdem, *Tristesque sorores, Stamina quæ ducunt, quæque futura neunt.* Nos, ‘nent,’ diceremus. Et tamen, *neunt* a ‘neo,’ quomodo ‘eunt’ ab ‘eo,’ formatum videri potest: ‘ent,’ enim, sicut ‘nent,’ Latinis in usu non est.

Concludit deinde: *Me vocet in vastos amnes nigramque paludem Dives in gnava luridus Orcus aqua.* Alii *Ditis* ex chirographis libris substituunt hoc

loco. Mihi pervolgata scriptura est potior: quam ad Orchivum Thesaurum Nævii, item Ennianum illud ex Iphigenia accommodandam autumo: 'Acheruntem obibo, ubi mortis thesauri objacent.' De vocatione Orci, quam ibidem præmiserat Tibullus, ea vero non nimium absimilis sententiæ Fragmenti illius Laberiani: 'Tollet bona vos Orcus nudas in Charonium;' ubi 'Charonium' pro Acheronte, 'Orcum' pro Fato, seu morte, vel etiam Dite, id est, Plutone, posita interpretor: quo modo etiam locutus Plautus Mostellaria: 'Nam med' Acheruntem recipere Orcus noluit.' Item Pœnulo: 'Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiserit.' Postremo Ennius: 'Acherusia templa Orci salvete infera.' Ex quibus universis perspicue dilucet, *Acheruntem*, pro ipsis regionibus Acherunticis, puta, pro communi mortuorum receptaculo; 'Orcum' vero, pro loci ejus regnatore, non autem, id quod vult Victorius, pro nigerrimi illius et ignavissimi freti portitore, quem Charontem perhibent, accipiundum. Nigrorem vero et ignaviam Infernis paludibus, puta Acherunti, Stygi, Cocyto, recte oppido ac poëtice attribui, etiam Horatii comprobatur exemplo, ne quæram longius: 'Visendus ater flumine languido Cocytus errans.' Addam in corollarii vicem geminas etiam observationes meas in Elegiam proximam. Numerum adjeci, ex Ovidiani illius præscripto maxime: 'Pauperis est numerare pecus.'

Tibullus igitur lib. III. Eleg. 4. hæc inter cætera Phœbum in somnis sibi vaticinantem inducit: *Diversasque suis agitat mens anxia curas; Nec gaudet casta nupta Neæra domo.* Quem locum primus ita, ni fallor, restituit nobis elegantissimus Muretus; quum perperam antea, imo sine bono sensu ullo aut gratia, *suas* passim lectitaremus. Cæterum quid *suis* istud velit sibi, in Scholiis suis nullus expressit: quod si fecisset, jam vero nos secundum hunc interpretandi laborem suscipere necessum minime haberemus. *Suis* igitur subaudiendum, 'propinquis ac gentilibus,' quibus puella curæ erat: vel potius 'parenti utrique,' etiam tum, quum ista fierent, superstiti; ex quorum voluntate evenerat jam antea, ut cum Neæra nuptias faceret Tibullus. Quæ omnia perspicue ex hujusdem Elegiæ fine vel cæco dilucere autumo. *Diversas* ergo *suis*, idem erit, quod 'contrarias suis;' scilicet parentibus, nimirum et patri et matri. Neque enim eorum ex sententia unquam fuisse crediderim filiæ suæ turpitudinem.

Sequitur haud multis sane versibus interjectis, de Neæræ ferocia muliebris inconstantiæ fastidiique plenissima malacissanda, hisce ejusdem Dei verbis instituta consolatoria ad Poëtam cohortatio: *Sed flecti poterit: mens est mutabilis illis: Tu modo cum multa brachia tende fide. Cum multa fide*, hoc est, multum obtestando, et implorando ipsius fidem; unde denudatur scripturæ ejus vanitas, quæ ad oras paginarum in Codicibus nonnullis adjecta legitur, hoc exemplo: *Tu modo cum multa brachia tende prece.* Quæ lectionis diversitas non aliunde mihi, quam ex alterius loci similitudine nata videtur; ejus, inquam, quem habes supra: 'Blandaque cum multa tura dedisse prece.'

CAPUT XII.

Pallentes undæ. Temporis prisci factorum jucunda senibus commemoratio, ruminantibus antiquitates. *Pectore* vel *manu undam pellere*, pro 'natare;' *promittere*, pro 'vovere' positum. *Comitem negare.* Mureti opinio confutata, ac retracta lectio fugitiva. Duum locorum integratio in Poëmate ad Messallam.

Ad illa porro Elegiæ v. progressum aliquando quasi saltuatim facia-

mus: *Parcite, pallentes undas quicunque tenetis.* Ut supra 'nigrorem,' ita hic 'pallorem' Erebi fluminibus assignatum videmus, quomodo et Elegia I. hujusdem libelli, 'Pallida Ditis aqua.'

Habes ibidem: *Et referam pueris tempora prisca senex.* Sic idem prius: 'Temporis et prisci facta referre senem.' Huc adjice et illud inter garrulæ senectutis incommoda referentem Horatium: 'Laudator temporis acti Se puero; censor castigatorque minorum.'

Legitur paulo post: *Et facilis lenta pellitur unda manu.* Idem loquendi genus usurpatum ab eo lib. I. 'Hic placidam niveo pectore pellit aquam:' quod pro composito suo, 'impellit,' acceptum lubido est suspicari.

Novissimi vero distichi Hexametrum hoc modo exorditur: *Interea nigras pecudes promittite Diti. Promittite,* pro vovete; sicuti et Petronius: 'Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet; et ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Jovem quoque peculio exorat.'

Scribitur Elegia ultima: *Neve neget quisquam me duce se comitem.* Sic et Ovidius, cæterum omisso pronomine: 'Si qua recusabat nimium, comitemque negabat.' Item Horat. 'Te Spes et albo rara Fides colit Velata panno, nec comitem abnegat.'

Noster porro Elegia eadem de vehementia Bacchicæ iracundiæ in joco et vino sermonem exsequens: *Quales his pœnas Deus hic, quantasque minetur, Cadmææ matris pœna cruenta docet. Sed procul a nobis hic sit timor; illaque, si qua est, Quid valeat læsi sentiat ira Dei.* Unde quum Muretus, tanquam e Labyrintho, se commode satis expedire non posset, alteram lectionem ingeniose architectatus est nobis; et pro verbis illis, *Illaque, si qua est,* ex vestigiis veteris, ut ipsus attestatur, scripturæ has voces, *Illaque sicca,* Scholiis suis appingere non dubitavit; cujus sententiæ siccitatem Tibulliano ardori restinguendo, metuo, satis ut sit: qui vulgatam lectionem retinendam quamvis audacter pronunciare non vereor; ut pol referatur ad Cadmæam matrem, antea memoratam: quam, *si qua est,* id est, si uspiam in rerum natura est, sive hic, sive sub terris nescio quo loco degens, ubicunque illa fuerit tandem, quamvis morte jampridem obita, irato Deo pœnas pendere ob meritissimam hercule noxiam exoptat Tibullus noster: more votorum Poëtis non insolito; quo videlicet religiosiores cæteris, hoc est, superum cultus observantiores, pientioresque erga Deos ac cælestium animorum numina videri possint.

Leve est, quod hoc loco a nobis adnotabitur, et tamen tanti, ut me id ipsum prætermittere pigeat potius, quam pudeat adscribere. Scribit itaque Tibullus sub ejusdem Elegiæ finem de subdola pellacia ac blandidicis puellæ suæ perjuriis, amantium more, per justissimam indignationem expostulans: *Et si perque suos fallax juravit ocellos, Junonemque suam, perque suam Venerem, Nulla fides inerit:* meo quidem judicio non inepte: sic tamen, ut, si optio mihi detur alterutrius deligendi, *jurarit,* modo me subjunctivo legere haud cunctanter videar præoptaturus.

In Poëmate ad Messallam, haud placet sane, proinde uti nunc legitur, pars illa de Ulyssis peregrinationibus apud Inferos narrationem continens hujusmodi: *Vidit, ut inferno Plutoni subdita regna Magna Deum proles levibus discurreret umbris:* nisi forte *discurreret,* pro, In omnes partes discursitaret, ac umbraticum in morem volitando pervagaretur regna Plutoni subdita, acceperit Poëta; quomodo alibi etiam Q. Curtium elocutum videor observasse, quo loco narrat: 'Fama, ut solet, strenue totas urbes

discurrit.' Malim hoc modo tamen priorem versum rescribi: *Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno, &c.* nisi cui *inferni* adlubescat potius; ut *subdita*, non ad *regna*, quemadmodum prius, verum ad, *Magna Deum proles*, referatur: nihil tamen immutandum temere.

Videamus, an et alteri Poëmatis ejusdem versui medicinam reperire queamus, ubi legitur: *Cum memor accitos semper dolor admonet annos.* Ego certe non *accitos*, quod nequam et nihili verbum est, sed *accisos*, semper, usque adhuc legendum judicavi, atque etiamnum judico: qua Metaphora Horatius pariter ac Livius usi, 'res accisas,' pro attritis ac comminutis dixere, et Latinorum Poëtarum Phœnix: 'Accisis coget dapibus consumere mensas.'

CAPUT XIII.

Elegans vocum congeminatio, in qua etiam Ovidium rivalem sibi repperit Tibullus. Pedibus in Aurati ac Scaligeri sententias itum. Maroniani loci in Elegia ad Messallam castigatio: eademque *Divorum* in sedem pristinam, unde a fœminis suis injuria depulsi fuerant, reductio. Meretrices Toga pulla a Matronis adulterii convictis, quæ Albatæ erant, discretæ: Quasillariæ, seu Codicariæ, inter spurcissima familiæ probra ac propudia habita antiquitus. Bina Tibulli Epigrammata explicita pariter ac repurgata. *Calor* pro Febri.

Nihil venustius aut argutius, nihil denique Latinum magis Epigrammatiis illis, quæ et Sulpitiæ et Cerinthi nomine a Tibullo edita circum feruntur. Atque utinam pura ea ac mera, et proinde ut a Poëta amatore utrique et pucro et puellæ illi, delitiolis suis, expensa lata fuerunt, ad hanc ætatem pervenissent; quod quoniam optare proclivius nobis, quam sperare est integrum, querimoniis nil profuturis pausam faciam: eodemque, quo initio profectus intenderam, revolvar. Scribit itaque inter cætera in laudem Sulpitiæ suæ ex Vertumni eomparatione Tibullus: *Mille habet ornatus, mille decenter habet:* cujus versiculi decentiam facete imitatus Ovidius Pentametro consimili: 'Mœsta erat in vultu, mœsta decenter erat.' Habes ibidem: *Cui mollia caris Vellera det succis bis madefacta Tyros.* Dibapham designat, de qua et Martialis, scribens itidem: 'Quod bis murice vellus inquinatum.' Consule Plinium.

In Elegia porro Junoni Genitali inscripta ita legitur: *Præcipit et natæ mater studiosa, quod optat; Illa aliud tacita jam sua mente rogat. Sua* reposui pro *sibi*, ex præscripto Chirographi exemplaris, hoc est *αὐτόνομος*, ac juris jam sui facta per ætatem, qua ex magisterio matris excessit modo: neque secus eruditissimus Jos. Scaliger. Principium vero Hexametri ex decreto Aurati mei restituendum hoc modo: *Præcipiet natæ, &c.*

Ex Epigrammate porro Sulpitiano ad Messallam ingeniose, nec præter morem suum, conjecturam duxit idem Scaliger, Tibullianam istam, magni illius Oratoris, Servii Sulpitii filiam, a M. Valerio Messalla Corvino deamatam, atque ejusdem Poëtico, hoc est, Erotico præconio concelebratam potissimum. Virgilii nobis auctoritate persuasit, ad eumpse Heroëm illum directa in Prolusionibus Elegia, e qua hunc ab eo conjectore locum, ad Corvini amores comprobandos, argumento hercule non inani, in rem præsentem productum habemus: 'Certatim ornabant omnes Heroida Divæ, Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto scriptore puellam.' Ingeniose utique, ac probabiliter; cæterum, ut et ipse ex hoc tanquam mustaceo, quod aiunt, laureolam quæram mihi, prius adeo edico omnibus, probari neutiquam mihi congeminationem illam verbi 'Divæ.'

Quis enim bis idem Virgilium dicturum fuisse persuadeat nobis? Quocirca pronunciare nullus dubitem, sub prioris Hexametri finem, haud 'Divæ,' sed 'Divi,' patrem Poëtarum scriptitasse; atque ita non 'Divas' omnes modo, verum etiam 'Divos,' quantum est uspiam, munera ac dotes suas ambitiose in Sulpitiam Messallæ amasiam, et quidem certatim congessisse intelligendum: idque ipsum haud dubitanter postulat, imo efflagitat sententiæ fides.

Scribit deinceps inter alia Sulpitianus iste Tibullus, vel Tibulliana potius Sulpitia ad Cerinthum suum, cujus amores alio porro a se translatos questa fuerat antea, et quidem, quod indignissimum videbatur, in levitatis Togatæ, ac Codicariæ conditionis mancipium non nauci. Quo loco notandum, *Togam*, quæ meretricibus cæterisque adulterii damnatis propria erat, tacite ab Sulpitia stolæ suæ matronali opponi. Scribit itaque, ut dixi, filia ista Servii, *Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est.* Hoc est amici omnes, et benevoli mihi, *quibus illa dolori est*, id est, quibus mehercule ex animo dolet, *scortillum illud quasillo pressum* tibi in amoribus et delitiis esse, mirifice de nobis anxii sunt ac soliciti; *Nec cedam ignoto maxima cura thoro;* ita enim legendum Statiana quoque Editione confirmatur: hoc est, ne, quæ tanquam legitima conjunx, et, quod rei caput est, Servii illius Sulpitii filia, maximæ curæ ac cordi merito utique esse debebam tibi, posthabear nunc ancillulæ vili pellicique ignobili, hoc enim est, *ignoto thoro*, herilibusque pensis, ac iniquis quasillis ad robustum codicem adfixæ, quasi cum Petronio, 'quasillariam,' dicas. Apertam vero ironiam esse facile ex præcedentibus colligere licet.

Quod autem memorare occœperam, Matronas adulterii convictas damnatasque communem cum ordine meretricio cultum habuisse, verum est: sed in hoc alterum etiam discrimen facere debui, quod Matronæ a maritis ob stupri crimen repudiatæ, jure Stolæ deposito, Togam quidem ignominiæ causa accipiebant, sed eam tamen colore candido; ut hac quasi nota facilius internosci, et excerni a scortis publicis, ac prosedis quadrantariis, sive halicariis possent, quibus idem jus non erat; quippe quæ non albatæ, proinde ut illæ, verum pullatæ esse, ac non nisi in togis pullis prostare cogebantur. Auctor, vetus Horatii Commentator.

Epigramma porro, quod sequitur, nescio an credam ita scriptum fuisse; principium enim non placet: videtur tamen ex persona Sulpitiæ in morbo cubantis id ipsum Cerintho inscriptum esse; sane perquam bono sensu, atque etiam subarguto; si primum, ut dixi modo, Epigrammatis versum excipias, si quidem reliqua satis belle se habent, et inter se utcunque apte copulata videntur; si tamen hunc in morem rescribantur: *Ah, ego non aliter tristes evincere morbos Optarim, quam te si quoque velle putem. Nam mihi quid prosit morbos evincere, si tu Nostra potes læto pectore ferre mala?* Hoc est: Quid mihi prosit pristinæ sanitati restitui, levarique hac ægritudine, si tibi istuc lubentiæ est, et voluptati, me scilicet male habere, incommodeque affici? Vides hic nihil a nobis variatum, præter dictiunculam *quid*, in penultimi versus exodio: cujus in locum *si* reposuimus, itaque sine ulla dubitatione legendum. Quid? quod confirmat hariolationem hanc nostram manuscripti exemplaris lectio; cujus mihi copiam fecit haud adeo nuper, vir non literis modo, sed et moribus antiquis ornatissimus, Justus Lipsius.

Pæne præterieram immemor, quod Epigrammatis hujusdem initio monitum oportuit, τὸ *calor* in Pentametro illo, *Qui mea nunc vexat corpora fessa*

calor, haud proletario intellectu positum esse. Etenim 'febris,' ex re nomini suo respondens, hoc est, æstuosa ac fervens notatur: quam significantissima 'caloris' appellatione insignibant veteres, Varronis sæculo non ignota: item Juvenalis, scribentis: 'Sentire calorem Si cœpit locuples Gallita et Paccius orbi.' Sed hoc Nonianо testimonio firmandum, exemplo nos impartientis hujusmodi: 'Febris, proprietatem habet a feritate morbi, vel mali, ut a calendo Calorem, vel Caldorem. Var. Andabatis: Aperiendam putat: idque alterum appellamus a calendo Calorem, alterum a Fervore Febrim.' Atque hic Epigrammatio huic finis esto; nam versus, qui ordine deinceps sequitur, et cujus initium est: *Ne tibi sim, mea lux, &c.* alterius esse Epigrammatis exordium videtur, ejusdem amatricis nomine ad Cerinthum perscripti. Eum proinde, 'quod felix, faustum, ac ratum siet,' a superioribus secludendum ac segregandum de ipsius Sulpitiæ sententia statuimus, atque decernimus in perpetuum porro.

CAPUT XIV.

Priapæi Tibulliani declaratio. In eo quædam in melius, ut arbitror, restituta: sicuti et in Phallicis Virgilianis. *Canis scæva. Gelu annuum. Cavus pelle tectus. Fossa*, item *Specus*, in obscœnis accepta. Amica bidens. Epigramma nostrum in Bassam. *Situs araneosus.* Aranearum cassibus pares mammæ. *Concitare libidinem.*

Exstat jocosum cumprimis et facetum inter cætera lepidissima illa quidem: sed mollicula plus satis venaque, ut apparet, pruriente dictata, ex puris et meris Iambis contextum Epigramma: quod nisi Tibullo a doctis passim adsignatum viderem, suspicionem commovere poterat mihi, a Veronense illo anteambulone ejus potius, quam a Poëta Romano hoc nostro lusum fuisse. Ita et lepores in eo et sales, numerique omnes Catulliani, haud adumbrati, hercule, verum ad vivum expressi penitus graphiceque eluccnt. Quid multis? pura puta Latina omnia, et quasi in melle sita: de verbis loquor. Etenim re ipsa nihil turpius, nihil flagitiosius. Quo magis in his ipsis explicandis temperare decretum est nobis; ne Catonibus theatro nostro interdicere, Florales denuo instaurare velle videamur. Una proinde, aut altera emendatiuncula contenti erimus: primum ubi legitur: *Placet, Priape, qui sub arboris coma Soles sacrum revinctus pampino caput Ruber sedere cum rubente fascino:* credo esse querimoniam Poëtæ cum Priapo, non Priapo, de insolito siculæ suæ languore, vel potius, cum Petronio dicam, nervorum paralysi jocose expostulantis; quasi diceret: Quantum mutatus ab illo Hectore, qui corona pampinea caput redimitus, ruberque et valens cum indomito ac rubente fascino sub arborum umbris sedere continenter es solitus! hoccine, o Priape, placet, vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeo usque adhuc, atque ex libidine ipsius mea usus sum semper, nunc, quum vel maxime usus erat, partem mei, hoc est, rem communem indignissime, alienissimoque tempore mollis, debilis, fractus repente desereres, ac destitueres, quasi caballus in clivo? Hoc de te merui, inquam, ut in primis ætatis fretis juvenauti, senectæ, et quidem extremæ, lassitudinem imponeres mihi? *At o Priape, &c.* Observandum vero interrogationis notam post τὸ *fascino*, collocari debere: quin etiam, *revincte pampino caput*, non *revinctus*, uti nunc legitur, rescribi oportere arbitror, ut vocandi casus pro recto positus dicatur, id quod Poëtis insolens non est: simul, ut numerorum necessitatis ratio habeatur; cui sententiæ meæ Scaligerum quoque assertorem repertum gaudeo; nisi

quis forte, *rerinctu' pampino*, extrita *s*, scribendum esse contendat, idque antiquorum Poëtarum exemplo maxime. Quod autem Tibullus dixit Priapum sub arboris coma, pampino caput revinctum, solitum considere, hoc eo spectat, quod idem cidem hortorum custodi, ac Præsidi, imo Præstiti, Latine loqui me scito, in Elegis suis exoptaverat antea: 'Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape, Ne capiti soles, ne noceantve nives.' Et in Carmine libero nescio quis bonus Poëta, vir fortasse non item: 'Parum est, misellus fixerim quod hic sedem, Agente terra per Cauiculam rimas, Siticulosam sustinens die æstatem?' 'Die' addidit: id enim temporis maxime et solis et cæli fervores molesti sub dio agentibus. 'Parum quod imos perluunt sinus imbres, Et in capillos grandines cadunt nostros, Rigetque dura barba vincta crystallo.' Scio hæc ipsa longe aliter in impressis Codicibus legi: ego tamen scripturam, proinde a me ut emendata est, malui repræsentare.

Sequitur haud multo post in Phallicis Tibulli, ex magni illius Scaligeri castigatione, adversus Deum istum ficulneum comminantis devotio: *Jacebis inter arva scallidus situ, Canisque sæva, susque ligneo tibi Lutosus adfricabit oblitum latus.* Placet correctio, hac tamen lege, ut in locum *τοῦ sæva, scæva* inducatur; interpretatione a Paulo petita, ita apud Festum verbum istud definiente: 'Scæva res dicitur mala, quasi sinistra: *σκαιὸν* enim Græce sinistrum dicitur.' Huc adde quæ de 'Canina scæva' tam apud Plautum, quam Varronem lectitantur. Bene autem Epithetum, *ligneo*, Priapo accommodat, quippe qui de ficu fere, ulmo, aut populo agresti falce dolatus spectaretur; vel certe *μεταφορικῶς* accipiundum; quomodo Catulli illud: *Et cum conjuge lignea parentis.* de ea quæ corpus exsuccum penitus, imo laternæ cornu siccius, aut si quid magis aridum est, haberet.

De novissimo porro Senario, veniam peto pudentem, eum levi commutatione in hunc modum rescribere ut liceat mihi: *Luto suo adfricabit oblitum latus.*

Legitur deinde haud multo post: *Bidens amica Romuli senis memor Parutur inter atru cujus inguina, Vacuaque pelle tectus inguinum gelu Aruneosus obsidet fores situs.* Recte et sincere omnia, tertio versu excepto, cujus pes prior, in fraudem legis Iambicæ, una syllaba redundante vacillat: cui vitio tametsi mederi haud facile est, manuscriptis præsertim exemplaribus destituto, at certe levare id ipsum pro virili conabor tamen. Rescribo igitur: *Cavaque pelle tecta, et annuo gelu, &c. annuo* enim est in Editione Colinæi, non *inguinum:* vel sic: *Cavumque pelle tectum, et annuo gelu:* ut, *Cavum μεταφορικῶς* partem eam in fœminis appellet, quæ honeste nominari non potest, non magis utique quam nobilissimus ille fidicen, qui Socratem fidibus docuit, quem 'Connum' vocitatum perhibet Cicero: qua ratione mox etiam, 'Specus,' et 'Fossa,' in hoc Carmine usurpata leguntur.

Ludit vero nos Tibullus, quum 'Bidentem amicam' vocitat, non quæ duos, id quod de ovibus dici solet, annos haberet modo, sed quæ binos non amplius dentes in mortariolis, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis superstites retinuisset sibi: cui non nimium absimilis locus ille noster in quandam vetustate edentulam a puero olim funditatus hujusmodi tetrasticho: 'Tres tibi cum toto deutes modo, Bassa, supersint Ore, quibus miseram tundis adhuc Cererem; Jure perurbano placuit sibi scommate, qui te, Bassa, tridentiferum dixit habere caput.' Festive quoque ejus barathri 'fores araneosum situm obsidere' cavillatur: quo loquendi genere usus Catullus, ubi inquit: 'Vel pene languido senis,

situque araneoso.' Eodem referri etiam poterit non incommode Martialis illud: 'Et aranearum cassibus pares mammas.'

Restituo dcinceps eodem in Poëmatio: *Sed ille quum redibit aureus puer, Simul sonante senseris iter pede, Repente nervus excitet libidinem:* pro quod in universis Editionibus nostris vulgo legitur: *Repente nervos excitet libidine:* contra legem et rationes omnes Iambicorum versuum, qui quidem sint ad istam faciem, hoc est, et sinceri et puri. Usurpavit eundem dicendi modum Petronius, verbi causa: 'Quædam enim feminæ sordibus calent, nec libidinem concitant, nisi aut servos viderint, aut statores altius cinctos.'

CAPUT XV.

Variarum ac discrepantium Lectionum Struices, ex ordine Elegiarum Tibulli, acervatim et quasi per Satyram congestæ, ac reconcinnatæ ex fide librorum veterum.

Ita est: natum hercule neminem pluris, quam Lipsium facio; nec quicum plura sunt mihi, quæ ego velim; etsi jure id quidem: enim mutuum facere me scio. Quid multis? non sodalem, sed thesaurum boni reperisse videor mihi, nactus semonem cum ejusmodi virtutibus: et penes quem doctrinarum ac leporum omnium quasi rudem esse, ne Scaligerum quidem ipsum inficias iturum autumo: neque adeo jus est. Di immortales quid huic judicii acrimoniæ aut Persius ille Lucillianus habuit, aut ipse M. Terentius simile? Quid contra hunc censoria Aristarchi virgula, quid ipse Momi curiositas posset? Absit a dictorum nostrorum simplicitate insidiosus aucupator Fascinus: sed vero, dic sodes obsecro, bona fide, mi Lector:

Vidistine umquam magis æquiparabile quicquam
Calvis, et Crispis, et veterum Genio?
Quid? nonne in scriptis etiam mens Lipsia spirat,
Enitet et culti pectoris eloquium?
Aut si viva tibi vox usurpata docentis,
Audistine aliquid suavius, aut melius?
Haud puto; nec fieri posse, ut simile auribus unquam
Usurpes, nedum suavius aut melius.
Non, si Calliopæ ipsius; non, si tibi cælo
Copia demissi Mercurii eveniat.
Ut graphice, ut vivo dicta omnia sparsa Lepore?
Attica ut e Belgis mella fluunt labiis?
Mella, quibus, Latia lingua si quando loquatur,
Suada, quibusque uti Juppiter ipsus amet.
De quibus argutum merito illud dicere possis:
Aut docuit voces has Venus, aut didicit.

Et hæ quidem virtutes in illustri positæ, imo in ore omnium Europæ gentium.

Testis ego, testis consensus publicus, et vos
Mnemosynes quotquot ad Genium sapitis;
Doctrinæ, aut Veneris sensus queiscunque vetustæ,
Romanique salis gustus inest aliquis.

Quo magis in his ipsis prædicandis temperare decretum est nobis, ne rem facere ridiculam, ac lumen Phœbo commodare velle videamur.

Illa mihi grato potius celebrentur honore,
Privata, inque usu cognita mi assiduo:
Auribus, atque oculis, et sensibus usurpare,
Copia, quæ, ut habitum, quotidiana mihi est:
suavissima sermonis videlicet, imo

interiorum literarum communicatio, comitas, integritas, fides: et, quod familiam ducit, animus apertus, ac liber; neque invidiæ, neque ambitioni obnoxius. Prorsus, Ennianam ad formulam:

Et cujus omnes oppido ad venustatem,
(Ut Plautissare perpetrem solens porro)
Geniumque prisci sæculi valent mores.

Novo scribendi genere uti capior, vel antiquo potius; id quod norunt ii, quibus aut cum Varronis, aut Petronii Satyris unquam antehac negotium fuit: ut jam vel ex hoc homines porro intelligant, me orationi admoderari non posse, quoties de Lipsio meo aut scribo, aut loquor.

Sic etiam injussæ subeunt in carmina Musæ,
Mique adeo invito se insinuant numeri;
Innumeris mixti numeri. Quo Musica nobis
Labra? frui Lipsi mi satis est Genio.

Nunc ad institutum recurro. Is igitur, quem prædico, et in cujus mentione nostra omnis exsultat oratio; quum me totum in Tibullo, et quasi deditum animadverteret: Næ tu, inquit, mi Dousa, nimis stulte amicis uteris tandem. Quid jam? inquio. Quia enim vetus verbum oblitus videris mihi. Quodnam istue? inquam ego. Pervolgatum illud, et quod etiamnum pueri sciunt, κοινὰ φίλων, inquit: atque eo nomine irasci me scito tibi, et quidem non mediocri iracundia, sed eapse illa, qua mactare condidici eos, quibus utor omnium familiarissime. Quid mali vero ex re tua sum commeritus? inquam ego: At ille, capite leniter succusso, quasi commotior: Inscite, etiam loqueris? et nescis, quam magnum flagitium admisisti? Vah, quum Tibullus in manibus sit tibi, nonne hoc ipsum tempori denunciare oportuit mihi ita te quidem qui sis familiaris? Atqui jure adeo uti te tuo, imo etiam imperare decebat mihi ut si quid forte in eum Poëtam meditatum haberem, aut provisum jam olim, ejus vero copiam scilicet ut facerem tibi, utique in partem, proinde ut inter amicos est æquum. Facile, inquam, est imperium in bonos: et, nunquid moror? ubi ultro præsertim itur ad me. Itaque et verecundiæ nostræ ignoscas volo, et si quid ex parte mea hac in parte titubatum est prius, rogo quæsoque, ut culpam me porro emendare permittas. At ille quam benigne! Ego vero, ac lubens, inquit; sed hisce legibus tamen, ut Tibullum hunc nostrum in fidem recipias tuam; quo videas scilicet, an usui porro tibi esse possint hæ Notulæ, quibus lectionum in Poëta illo varietates, jam tum quum in media Quirini urbe, ac deploratis prisci illius Latii parietinis versarer, ex antiqua membranaceorum Codicum fide, curiose mea manu exceptas excerptasque, singulis paginularum oris prætexui. Placuit conditio, præsertim ferentaria. Itaque abs Lipsio meo pulchre atque opipare prædatus, atque ex sententia utrinsque nostrum id temporis onustus, discessi: ac mox domum revorsus discrimina scripturarum omnia, singulasque pugnantium sententiarum dissimilitudines in meum ipsius Codicem transcripsi; atque inde bellissimum quodque decerptum in hoc porro, atque in proximum Caput. Sunt vero hæc ipsa, jure quasi Adoptionis Præcidaneis nostris inserenda, ordine Tibulliano servato, et quidem ad hoc exemplum.

Libri I. Eleg. 2. vs. 63. *Non, ut totus abesset amor, sed mutuus esset Orabam.* In manuscriptis erat: *Non ego, totus abesset amor:* quam lectionem ab ipsissimo Tibullo esse liquido persuasum est mihi, ut Adverbium subaudia-

tur, antiquum in morem.

Lib. 1. Eleg. 3. vs. 4. *Abstincas avidas mors, precor, atra manus. Abstineas mors atra, precor.* Elegans earundem vocum iteratarum collisio: neque audiendi Codices membranacei, in quibus *mors violenta* priore versiculo a librariolis suppositum circumfertur: quasi glossema Epitheti illius Poëtici, *Atra* dico.

Elegia eadem vs. 54. *Fac lapis inscriptis stet super ossa notis.* Placet manuscripti exemplaris lectio; quam his notis conceptam fuisse, a Lipsio etiam satis acceptum est mihi: *Fac lapis his scriptus stet super ossa notis.*

Lib. 1. Eleg. 6. vs. 24. *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.* Ex opinione veterum, qui elucificari cæcarique credebant eos, quicunque mystica Deorum sacra, et quasi religionum arcana oculis profanis temere usurpassent.

Lib. 1. Eleg. 8. vs. 14. *Ansaque compressos colligat arta pedes.* Manusc. *Ansaque compressos colligit arte pedes:* quæ lectio nihilo hercule altera illa communi deterior; quod quidem ad collectionem istam pedum attinet: hoc enim et astrictum et compressius quiddam præ se ferre videtur; quanquam in recessu tamen, quomodo et a Silio Italico hoc verbum acceptum in Notis nostris Horatianis docuimus nuper, versu illo: 'Et castigatæ collecta modestia frontis.' Item a Propertio: 'Parcis, et tenues humilem te colligis umbras.' In cæteris novitatis amans non sum, et cum impressis libris potius, quam calamo exaratis sentire stat sententia.

Elegia eadem, vs. 19. *Cautus vicinis messes* (ita Vetus Codex) *traducit ab agris, Cantus et iratæ detinet anguis iter.* Non possum non vehementer hoc loco Lipsii mei conjecturam amplecti, rescribentis: *Cantus et irati detinet amnis iter: irati*, id est, irritati, concitatique, plenoque ac effuso ruentis agmine. Eandem efficaciam arti magicæ inesse jam antea etiam persuaserat sibi, quo loco scripsit: 'Fluminis hæc rapidi vertere possit iter.'

Lib. 1. Eleg. 9. vs. 71. *Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri, Devoveat pro quo remque domumque tuam.* Lipsius emendat: '*teque domumque tuam:* ex Propertio, scribente: *Improba, qui tulerim teque tuamque domum.* Et vero faveo conjecturæ isti, meque oraculi ejus quasi interpretem repertum gaudeo, gratulorque merito mihi: ut 'Domus' pro gente scilicet et familia accipiatur, quomodo etiam scriptum a Catullo fuerat prius: 'Quam te cum tota gente, Catulle, tua?' aut certè mariti ædes intelligendæ, in quas sponsa primum ex more deducta fuerat jam olim: unde locutio illa Plauto, Terentio, aliis de meliore nota scriptoribus usitatissima: 'Uxorem domum ducere,' pro, 'Nuptias facere,' et quod nos 'Ducere,' simpliciter dictitamus. Quamquam et 'rem' retineri non insulse possit, atque ad senile retritum mariti, quo de loquitur, rutabulum ambigue accommodari; et quod Petronius ait, 'Lorum in aqua.' Quis enim nescit partes eas, queis viri cluimus, per 'Res,' 'Vasa,' ac 'Peculium' honesta circuitione effatas atque enunciatas antiquitus? sed et naturam seculi, ut cum Lucretio loquar, sequioris, id est, muliebris. Martial. ad uxorem solœcissantem: 'Parce tuis igitur dare mascula nomina rebus,' &c.

Lib. 1. Eleg. 10. vs. 11. *Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem Arma, nec audissem corde tremente tubam. Tremente* a glossa est, atque inde porro in contextum, virtute ac comitate imperitiæ, traductum potissimum: pro, quod in optimæ notæ exemplaribus probe ac plane perscriptum exstat, *micante.* Neque aliter Virgilius, quasi ipsus sese explicans: 'Micat auribus, et tremit artus.' Item Ovid. haud semel: verbi causa:

'Corque timore micat,' hoc est, artem ludicram et quasi histrionicam facere occœptat, atque in ipsum pectus emicare, ut loquitur Plautus.

Eleg. eadem, vs. 25. *At nobis ærata, Lares, depellite tela.* * * * * * *Hostiaque e plena rustica porcus hara.* Nullum lacunæ vestigium in libris chirographis apparere hoc loco, commoniti jam pridem a Tibulli enarratoribus sumus, quod quidem nunc hercule primulum verisimile fit mihi; postquam Lipsii mei munificentia tandem hujus, quam subjungam, a veteri Codice Lectionis certior sum factus: *Hostia erit plena mystica porcus hara. Hunc pura cum veste sequar, &c.* qua cohærentia jam inde ab Hexametro illo superiore, perperam istinc divulso dispulsoque, nihil utique pro re nata aptius aut concinnius. Dubito tamen, ne Tibullus scripserit potius: *Hostia erit plenæ mystica porcus haræ.* Sed erro: *plena* enim *hara* est, si hara plena fuerit mihi, uberique suilli pecoris fœtu Lares Grundules cultorem suum ex sententia compotiverint propitii.

In eodem exemplari, vs. 36. *et Stygiæ navita pullus aquæ*, non *puppis aquæ*, lectitabatur. Sed et, vs. 46. *Duxit aratores sub juga panda boves*, non *araturos*, uti est in nostris; quæ scriptura, meo quidem animo, præ Lipsiana illa, quam proposui modo, 'pithecium est, et spinturnicium,' ut inquit Plautus. Quid? quod ab utroque nostrum etiam Ovidius facit Fast. I. narrans: 'Cedebat taurus arator equo.'

Eleg. eadem, vs. 51. *Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipso Uxorem plaustro progeniemque domum.* Veter Codex non *ipso*, sed *uno* referebat; quod si cui probetur, unitatem istam *plaustro*, non *luco*, accommodandam meminerit sibi. Sed quoniam hoc jam Caput longius etiam justo excrevit, priorque Tibulli liber ad exodium adductus est tandem, reliqua quæ restant, cum Dis volentibus, in proximum porro Capitellum rejiciemus.

CAPUT XVI.

Variarum in Tibullo Lectionum pars altera, ad posteriores ejus Elegiarum tres libros pertinens, ex manuscripta eorundem Codicum auctoritate.

Lib. II. Eleg. 1. vs. 25. *Eventura precor: viden' ut felicibus extis, &c.* Veter Codex *cælestibus extis.* Idem porro, v. 40. *Exiguam viridi fronde operire casam:* pro *domum*, quod in impressis vulgo lectitatur. Etiam *insita*, non *consita*, legitur in eodem exemplari, illo versu 43. *Tunc victus abiere feri tunc consita pomus.* Eadem Elegia vs. 82. *Et procul ardentes hinc precor abde faces:* pro quo in manuscriptis erat: *hinc procul abde faces.* Neque aliena nimium huic loco ejusmodi iteratio, etiam Scaligeri ipsius calculo comprobata.

Lib. II. Eleg. 2. vs. 10. *En age quid cessas? annuit ille; roga. Annuet* habent membranæ veteres.

Lib. II. Eleg. 3. vs. 1. *Rura tenent Cornute meam villæque puellam.* Transposita hæc in manuscripto, ad hoc exemplum: *Rura meam Cornute tenent.*

Eadem Elegia, de Phœbo per amorem bubulcitante, vs. 15. *Ipse Deus solitis stabulis expellere vaccas, Et potum pastas ducere fluminibus.* Mire hic turbant antiqua exemplaria; in aliis enim *fossas*, pro *pastas:* in aliis contra totus iste Pentameter interpolatus legitur ad hanc faciem: *Creditur ad mulctram constituisse pecus.*

Eadem, vs. 35. *At tu quisquis is es, cui tristi fronte Cupido Imperitat, nostra sint tua castra domo.* In veteri exemplo est: *Imperat, ut nostra, &c.* quo quidem loco ego, *ut*, pro 'utinam,' positum accipio, loquendi ritu priscis illis non insolito. Qua de re, Charisium, qui volet, consulito.

Eadem, vs. 51. *Eheu, divitibus video gaudere puellas.* In eodem libro disertim, *Hei mihi, divitibus*, legebatur.

Elegia eadem etiam, vs. 77. *Ah pereant artes, et mollia jura colendi,* * * * * * * * * * * *

O utinam veteri peragrantes more puellæ Horrida villosa corpora veste tegant. Mira hoc loco veterum librorum titubantia. Ego autem, omissis controversarum lectionum sententiis, eam, quam in Lipsiano Codice offendi, proponam potissimum: in quo hemistichium Pentametri, quod antecesserat, sequentis versus principium constituebat, priore Hexametro inducto, ac disticho singulari in tetrametri imperfecti locum succidaneo subdito, in hanc speciem: *Si fas est, mos precor ille redi. Mos precor ille redi, patientes rursus, ut olim Horrida villosa corpora veste tegant.* Ubi *patientes* singulari notione accipiundum videtur, atque eapse illa, qna ab Horatio in Satyris scriptum: 'Quid te juvat, inquit, amice, Prærupti nemoris patientem vivere dorso?' Vide nuperum in eum Poëtam Commentariolum nostrum.

Ejusdem Elegiæ distichon porro novissimum, aliqnanto aliter veteribus Membranis distinctum legitur, videlicet cum istiusmodi interpunctione: *Ducite ad imperium dominæ: sulcabimus agros.*

Lib. II. Eleg. 4. vs. 35. *Heu, quicumque dedit formam cælestis avaræ. Quicunque cælestis,* id est, quicunque Dens tandem; seu, quisquis fuit ille Deorum, qni largitus est formam, &c. Sic et prius: 'Parcite cælestes,' id est, cælites. Versu seqnenti, *Quale bonum multis attulit ille malis.* Vetus liber, *abdidit*, unde suspicio est restituendum, forsitan, *addidit*, pro *attulit.*

Eadem, vs. 44. *Nec qui det mæstas munus in exequias.* In eodem mannsc. *manibus exequias.*

Lib. II. Eleg. 5. vs. 56. *Hic magnæ nam locus Urbis erit.* Melius *jam:* atqne ita erat in mannscripto.

Item, vs. 69. *Quasque Aniena sacras Tiburs per flumina sortes Portarit:* pro, quod publicatum est: *Quasque Albana sacras Tiberis, &c.*

Lib. III. Eleg. 3. vs. 28. *Audiat aversa non meus aure Deus. Adversa* erat in vetustis membranis. Porro, *non meus Deus*, sic dictnm, quomodo Horatianum illud: 'Ventis iturus non suis.'

Lib. III. Eleg. 4. vs. 9. *At natum in curas hominum genus.* Vetus Codex refert: *At vanum in curas.*

Elegia eadem, vs. 42. *Edidit hæc tristi dulcia verba modo.* Idem mannsc. *Edidit hæc dulci.* Cæterum mihi edita plus placet lectio, nt ad tristitiam Carminis, quod genus ex ipso nomine Elegi præ ceteris cluunt, referatur.

In eodem legebatur, vs. 64. *Tu modo cum multa brachia tende prece.* Pro qno in nostris est *fide;* atque aliquanto fortasse rectins, nt qnidem nos commonstravimus antea.

In eodem Codice hæc lectio repræsentabatur, vs. 80. *Felix ergo alium desine velle virum:* non, *Felix hoc.* Ego vero aliam scripturam velle desino, quam quæ usque adhuc in libris obtinuit nostris, omnium Editionum consensu corroboratam, in qno Scaligero nostro assentior, *Felix hoc*, ad veterem illam bene omiuandi Formulam, ac sollennem acclamationis in contrahendis Sponsalibus ritum felicissime accommodanti.

Lib. III. Eleg. 5. vs. 13. *Nec nos insanæ meditantes jurgia linguæ.* In iisdem Membranis *mentis* habebatur, plane et probe exaratum; unde Lipsio nostro visum est emendare: *Nec nos insana meditantes jurgia mente.*

Ibidem, vs. 31. *Vivite felices, memores et vivite nostri.* Vetus liber: *memores sed vivite nostri.*

In eodem proximæ Elegiæ principium, transposito Adverbio, hoc modo interpunctum visitabatur: *Candide Liber ades: sic sit tibi mystica vitis Semper: sic hedera cornua vincta geras.* Et mox, vs. 3. *Ille facit mites animos Deus*, non *dites;* quod tamen ego multo potius mavelim, si quidem optio ex animi mei sententia eveniat mihi; adjuvatque in partem opinionem

meam Horatius haud semel.

Legitur sub ejusdem Elegiæ exodium in manuscripto Codice, vs. 63. *Jampridem Syrio madefactus tempora nardo.* Quod placet, præ vulgato illo, *Tyrio.* Odores enim laudatissimi, ' et omnis copia narium,' uti Horatius loquitur, e Syria ; qui etiam, ' Assyriæ nardi,' item ' Syræ mercis,' commeminit alibi, quum unguenta intelligi vellet, puta, Malobathrum, aut, olivum etiam, de quo festiva apud Catullum mentio, e Syria quotannis mari illo longo et magno Romam advehi solitum.

Poëmate ad Messallam, vs. 44. *Quisque tibi majora gerit castrisve, ferove.* Emenda ex fide scripti codicis : *Nec quisquam majora gerit.*

In eodem libro hi versus hoc exemplo distincti visebantur, vs. 133. *Cunctaque veraci capite annuit : additus aris Lætior eluxit structos super ignis acervos.* Eodem in Carmine, vs. 181. *Languida non noster peragit labor otia.* Abest a chirographis membranis particula Negativa, cujus vicem explet Conjunctio causalis, hoc modo : *Languida nam noster, &c.* idque verum puto ; et faciunt a me ea quæ a Poëtā ex ordine subjunguntur deinceps.

Lib. IV. Carm. 2. vs. 7. *Illam quicquid agit, quoquo vestigia movit.* Vetus Codex *flectit* habet.

Lib. IV. Carm. 4. vs. 5. *Effice neu macies,* pro *ne.*

Lib. IV. Carm. 5. vs. 9. *Alme Geni, cape vota libens.* In eodem chirographo lectitatur, pro, quod nostræ Editiones obtinent, *Mane, Geni.*

Lib. IV. Carm. 6. vs. 19. *Sit juveni grata, adveniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus adsit amor.* Non optima hæc cohærentia : et concinnius liber scriptus, in quo liquido exaratum comparet : *Sit juveni grata ; ac, veniet cum proximus annus.*

Etiam in Epigrammate ex persona Sulpitiæ, Carm. 7. antiquam libri membranacei scripturam amplector oculitus, hac forma conceptam : *Tandem venit amor, qualem texisse pudore, Quam nudasse alicui sit mihi fama prior.*

Lib. IV. Carm. 8. vs. 8. *Arbitrio quamvis non sinis esse meo.* Vetus Codex, pro *quamvis, quoniam* ostentat.

Et mox Epigrammatio proxime sequenti, vs. 2. *Natali Romæ non sinis esse tuo :* pro quo in libris nostris visitur : *non sinit esse suo.* Atque hæc e Lipsiano, ut dixi, Tibullo transcripta nobis : cujus privati beneficii etiam in commune participem esse volui Lectorem meum : ne quod mihi ab amico evenisset boni, aliis invidere omnibus, ac mihi soli intus porro, quod aiunt, canere viderer scilicet.

CAPUT XVII.

Multo aliquem *sermone celebrare.* Loci Tibulliani de Ovidii sententia restitutio. Octo Lucillianæ Satyræ Fragmenta haud explicata solum, aut correcta, verum etiam apta rerum verborumque compage in unum quasi Centonem coacta, ac conciliata sibi. *Inducere in amorem. Amare,* pro obsecrare, seu valde orare. Delicare labra. Delenire amore. Insultura in caput. Natrix capitata. Comedere aliquem, totumque commanducari, Lucretiano interpretamento illustratum. Comitas, Benignitas in vitio, et pro profluvio, id est, largitate infami, seu prodigentia positæ. Eam in rem testimonium Planto denunciatum.

Antiquarium Tibullum esse, nisi jampridem, hercule, Poëtæ ejus amatoribus persuasum scirem, pluribus mihi disserendum putarem : nunc opellam hanc qualemcunque perdere nolo, satiusque duco, promulside prætermissa, ab ipso cœnæ capite, asso puta vitulino, committere hos ludos, fame etiamdum integra, quam prima statim gustatione, hoc est, cumulatis ovorum strucibus ad satietatem dare simpulones meos. Compendium proinde antecœnæ facturus, ferculum quoddam Tibullianum in mensam ap-

ponere occupabo, quod publici saporis non esse, neque adeo ad vulgi gustum, ne ipsi quidem Antiquarii, opinor, inficias ibunt. Id submini-stratum nobis ex libri I. Elegia 6. versu illo: *Neu juvenes celebret multo sermone, caveto.* Postea quam enim incauto atque indiligenti nescio cui, certe currucæ verius, quam viro, peramice aurem vellisset, atque adeo ex parte sua commonuisset sedulo, operam observationi curiosius dare porro uti insisteret tandem, ne maritæ communi, elusa custodum vigilantia, foras amplius quasi catillatum proficisci, furtumque viro suo facere de more potestas esset scilicet, subjicit deinceps: *Me quoque servato, peccet ut illa nihil:* quasi diceret: Quod si amationis nostræ societas suspecta fors fuat tibi, causam haud dico, quin me apud te quoque domi asservari jubeas tuæ, paratum ultro ipsum me vel mancupio dare tibi, dummodo cum tua. Ridicule, imo hercule nequiter nimis; quid enim aliud quæso fuerit istud, quam 'lupo,' quod aiunt, 'ovem committere?' vel, quod non minus Plautissat, 'agninis lactibus canem alligare fugitivam?' Atque hæc et homini amatori et Poëtæ tamen condonanda. Clausulam vero illam velle quid dicam sibi? *peccet ut illa nihil.* An Tibullum præstare scilicet, Deliam a se pudicam fore, nihilque adeo humanum aut muliebre passuram? Minime vero; et pugnat sententia ista cum argumento totius Elegiæ. Sed corrigenda haud dubie ex Ovidio, inter alia hujusdem loci exempla, etiam hunc versiculum in rem suam producente; ac pro *nihil*, *minus* repræsentante, hoc modo; 'Me quoque servato, peccet ut illa minus.' cujus Ovidianæ scripturæ hæc erit sententia: En paratum me, Deliam tuam, quandiu quidem seorsum cum illa, unumque ac eundem in locum conclusus fuero, sartam tectam, id est, castam et integellam præstare tibi; non quidem a memet ipso, ne frustra sies, sed vero a reliquis istis rivalibus meis, cuculis tuis; quos ego omnes uno hoc quasi ictu expositos, misereque eliminatos in posterum, arcebo ab ingressu facillime: quippe oculos meos in Deliæ tuæ oculis habiturus assiduo, neque vel unguem, quod dicitur, latum ab hortuli ejus custodia recessurus. Id ita futurum, ut dico, quamvis audaeter meo periculo spondeo; faxoque, ut post hunc diem, præterquam memet, quem unum excipio, ut puto, pudenter, amorum communium exercitorem, subsessoremque matrimonii tui, quasi partiarium, alium porro habiturus sis neminem. Illa autem eam in rem multo firmior ac circumspectior cautio, qua eidem commarito consuadet suo: *Neu juvenes celebret multo sermone:* hoc est, ne cum tauris, ut apud Flaccum est, junioribus neque joco neque serio sermonem longiorem serat aut copulet, quam necesse est probæ. *Celebrare*, igitur, hoc loco aliud non erit, quam colere; seu frequentare, id est, usurpare crebro, ac velut glutino quodam attractos ad se retinere amatores, 'Bene (puta) salutando, compellando blanditer, Osculando oratione vinula venustula:' sicuti docet Comicus: atque ita quodammodo alimenta præbere pravis catulientium cupiditatibus; formosæ ut consuevere: quomodo et apud Nonium in versu Lucillii vocabulum illud accipiendum haud incallide videor deprehendisse. Sic enim inibi: 'Multis inductis sermonibus concelebrarunt,' cui hoc glossema præmissum legitur: 'Concelebrare: diu amare, dictum a celebritate.' Quæ explicatio si quidem ab antiquis est, uti ipsus sane esse non dubito, incredibile est, quam luculentam hariolationibus nostris alluxerit facem; neque ad Tibullianum hoc dicendi genus illuminandum modo, verum etiam ad scalmos aliquot Lucilliani naufragii, qui apud Grammaticum eundem miserrimis modis dispulsi divulsique octo

amplius locis visuntur, columbaribus suis redditos, novo quasi ferrumine coagmentandos, quod an prospere sub manus sit successurum, equidem vehementer dubito. Ego tamen, tanquam ex sententia eventurum, capiam experimentum. Id autem commodius quo fiat, numero plurali in singularem commutato opus est nobis; ut ad hoc porro exemplum Cento iste Satyricus sic quasi per Satyram consuatur: 'Phryne nobilis illa, ubi amatorem improbius quem Multis inductum sermonibu' concelebravit, Quid dare, quid sumti facere ac præbere potissit, Præservit, labra delieat, hinc delenit amore. Assequitur nec opinantem, in caput insilit, ipsum Commanducatur totum complexa, comestque. Si vero das, quod rogat, et si suggeris suppum, Magna penus parvo spatio consumta peribit. Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet; Crede mihi, presse auferet omnia.' Fateor nonnulla in his aliter, atque apud Nonium lectitantur, in exemplum producta; sed tamen clementer omnia, nec præter morem correctorum. Et ratio in promtu. Quid enim grave, si pro 'inductis,' 'inductum,' reposuimus, pugnantium inter selectionum sententiis adducti maxime? quarum aliæ, 'inde locis,' aliæ 'inclutis,' nobis ob oculos adducebant; utrumque nihil ad indolem facetiarum Phrynes. Quod autem nos restitutum subdidimus, etiam principium nobis Elegiæ hujus in memoriam reducit, ubi cum Amore pellaces ejus Dei insidias expostulat Tibullus, instituta hunc in morem querimonia sua: *Semper ut inducar, blandos offers mihi vultus.* 'Inducere' enim antiquitus, 'illicere in fraudem, et præmium,' delinimentisque ac illecebris quibusdam pertrahere ad se, et quasi excantare, 'Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis:' id quod notum ex Plauto. Unde et Catullus: 'Inducens in amorem,' &c. De verbo vero 'concelebrare,' ut in totum Marcello assentiar, necdum a me ipsus potui impetrare; nisi tamen, 'diu amare,' apud illum, pro, amanter rogare, vel potius precibusque ac suppliciis exambire, et quasi 'exobsecrare,' positum autumemus: antiquc, atque adeo Plautinum in morem, quo ille in Menechmis usus, et quidem planissime: 'Menechme, amare ait te multum Erotium, Ut hoc nunc una opera ad aurificem deferas.' Ut 'concelebravit,' pro, diu, ac multis delenificis dictis factisque amatorem obnoxium reddidit sibi, assiduisque exorabulis animum ipsius sensim labefactatum usque eo est aurigata, quoad in quæstione electaverit, quasi exterebrans pessima: 'Quid dare, quid sumti facere ac præbere potissit.' Nota meretricum arte; apud quas pluris est manubiarius seu Ferentarius amicus unus, quam consiliarii decem. Atque hæc votorum summa; nam cætera, *οὐδὲν πρὸς τ' ἄλφιτα.* Quæ quidem ejusmodi datorem probum semel nactæ quum fuerint, quid aliud restat porro, nisi quantum potest, misellum illum et cujus animus, ubi amat, affixus est clavo Cupidinis plusquam trabali, visco mero, hoc est, blanditiis, amatoriis præserviendo scilicet, atque omnibus modis, qui quidem morigeri sint, (assiduo, an accubuo?) obsequelam faciundo, deleniendo re voluptatum, labiisque inter dissuaviandum valgiter et quasi columbatim conserendis hiulcandisque, (hoc enim, 'delicare,' est, vel ipso Marcello interprete,) prorsus, omnia, imo nihil reliquum faciundo, in plagas multo validissimas præcipitem conjectum, pedicisque ac manicis, adde laqueis, et quidem lentissimis, irretitum; haud vivum a se porro Bacchæ illæ dimittant prius, quam et vasis et marsupio omni exenteratis penissime, enervem, expeculiatum, emedullatum denique, ne dicam articulatim concisum, ad incitas demum, ac mendicitatis terminos Penthea suum redegerint

pessimæ, eique homini nænia de bonis dicta fuerit? 'Delicare,' ergo unice hic suo fuerit loco, ut ad *καταγλώττισμα* referatur, gypsatissimum Dionæi aucupii genus; neque mediusfidius vel Junianæ, vel etiam Turnebicæ sententiæ postponendum; quorum alter: 'Præsternit labra delitiis,' alter, 'Labra delingit,' maluit rescribillare.

Etiam 'delenit amore' pro 'delinit,' in Lucilii versu emendandum auguror: quod a 'delenire,' deductum placet, verbum Plauto et antiquioribus illis multo celebratissimum: unde et, 'delenifica facta,' apud eundem; item, 'delenificum ingenium mulierum.' apud Turpilium: cujus simplex est 'lenio;' neque aliunde hercule et 'leno,' et 'lenocinium' derivata videri possunt. 'Delinit,' enim locum hoc loco habere non potest, ac frustra in eo Nonium, et literatores nostros fuisse, si non aliud, at certe secunda verbi syllaba eosdem poterat commonefacere, quam natura brevem longorum versuum rationi contumacissime adversari videmus.

Ad 'delicias' porro, quæ meo quidem animo a verbo, 'delicare,' compositæ videntur, et 'delenimenta' ista Veneria etiam sequentia accommodare ausim: 'Assequitur nec opinantem, in caput insilit,' &c. 'caput,' enim non quidem pro summa, sed vero media corporis parte, coleata inquam cuspide illa qua viri sumus, dictum accipio: quomodo et ipse Lucillius alibi: 'Natricem impressit natibus crassam, et capitatam.' Atque in hanc ipsam, quasi in equuleum, non exspectato dum ab amatoribus solicitetur, insulturam facere meretricem improbissimam simul ac virosissimam significat, satis Satyrice, imo hercle nequiter; quam metaphoram spirant etiam proxime ab his dependentia: 'ipsum Commanducatur totum complexa, comestque.' Quis enim non videt, de voracitate et ingluvie baratri muliebris agere Lucillium, avariter in se non quidem merum, sed serum virile ingurgitantis, ac penitam juvenci sui caudam emulgentis penissime? Unde tralationes illæ frequentes apud Poëtas: 'Deglupta mœnas,' 'deglubere,' verbumque ejusdem Simplex, 'vorare tenta,' 'ligurire,' 'catillare,' 'exsorbere;' et cæteræ, ad 'Vim, ac vomitum illum Lucillianum' transferundæ; neque minus adeo ad Lucretiana illa lib. IV. 'Quum jam præsagit gaudia corpus, Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva, Adfigunt avide corpus, junguntque salivas Oris, et inspirant pressantes dentibus ora, Nequicquam: quoniam nihil hinc abradere possunt, Nec penetrare, et abire in corpus corpore toto. Nam facere interdum id velle et certare videntur; Usque adeo cupide Veneris compagibus hærent, Membra voluptatis dum vi labefacta liquescunt.' Et alia hujusmodi, quæ tota ejus libri parte fusissime persequitur Carus: in quibus est et illud: 'Et commiscendo cum semen forte virile Fœmina commulxit subita vi, corripuitque.' Ex quorum omnium unanimi pariter, imo singulorum testimoniorum consensu, quam ab Lucillio nostro decenter ordo conservatus sit, vides: qui primum a suavissima sermonis communicatione auspicio capto, mox præmissa collabellationis licentia, ad extremam porro amoris lineam devolutus, quasi per numeros et gradus quosdam Eroticæ consuetudinis, seriem narrationis suæ pedetentim deduxerit. Sequentium vero versuum, partim a Festo partim Nonio petitorum, unde quæso commodius, quam ab ipso Comicorum principe Interpretamenta arcessamus? qui in Trinummo ex persona adolescentuli præmature patruos sapientis pronunciaverit: 'Nam qui ab eo, quod amat, Quam extemplo saviis sagittatis percussus est, illico res foras Labitur, liquitur. Da mihi hoc (mel

meum) si me amas, sodes. Ibi ille cuculus: Ocelle mi, fiat: et istuc, et si amplius vis dari, Dabitur. Ibi illa pendentem ferit, jam amplius orat: non sat Id est mali, ni amplius etiam quod ebibit, quod comest, Quod facit sumti: nox datur? ducitur familia tota, Vestispicæ, unctor, auri custos, flabelliferæ, sandaligerulæ, Cantrices, cistellatrices, nuncii, renuncii, raptores panis et peni: Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.' Eadem fere invenias Truculenti Scena 1. Actus prioris, item secundi; denique per universam Comœdiam illam, qua Plautus noster, vel Catone Tulliano teste, maxime post Pseudolum suam præ cæteris non immerito gavisus: in cujus exemplo superiore pro derelicto habendum non fuit, vocem 'comis,' in vitio positam a nobis observatam esse: uti et Scena proxima, ubi amici atque æqualis sui prodigentiam apud patrem verbis extenuat, elevatque ex parte sua quantum potest idem ille, qui priora illa pronunciaverat Lysiteles: 'Per comitatem ædepol pater [scilicet rem confregit] Præterea aliquantum animi causa in deliciis disperdidit.' Eodem plane sensu, 'benignus,' usurpatum reperires in Truculento, quod et in Sermonibus imitatus Horatius, pro eo qui profuse prodigus cluit. 'Comitas' enim et 'Benignitas,' prorsus eadem, sive in vitium, sive in virtutem alterutrum voles deflectere, et conjunxit vocabulum utrumque Plautus in Milite, quasi ipsus interpretans sese: 'Mihi ad enarrandum hoc argumentum est comitas, Si ad auscultandum vostra erit benignitas.' Quæ idcirco producta a nobis longius, ut non solum in 'Suppi suggerundi,' item 'Magnæ peni illius, sic parvo spatio consumtæ,' explicatione investiganda, laborem demeremus ac diminueremus Lectori; sed vero ut et superiora, ex Lucretio antea interpretata, planiora etiam aliquanto faceremus; simul, ut exemplo Plautino, quod tam in Lambini, quam Camerarii Codicibus, ab interpunctis laborare videbatur, per causam auxilium ferremus. Unum etiam restare nodum video, verum is in scirpo et cui enodando malus, sicuti spero, cuneus quærendus non erit; quod videlicet duos de una quasi fidelia parietes dealbantes, versus istos posteriores quatuor rapinis meretriciis ac despoliabulis astruere simus ausi, quos Capite tamen proximo, in altero quodam ejusdem Lucillii Centone, matronarum in magnis dotibus insolentiæ atque insatietatibus, sumptibusque plusquam decumanis adplicituri sumus postea. Fateor; nec tamen culpam hac in re admissam ullo modo agnoscere lubet. Etenim hac obsonii varietate fastidium Lectori detergere volui, eidemque hanc optionem facere potissimum, utri Centonum hos ipsos adsutos mallet potius, suo arbitratu deligendi, non meo: in quo me certe pertinacem obstrigillatorem habiturus non est. Nam quod, 'Omnia,' pro 'Omnis;' supposui, etiam ratione me fecisse autumo. Itaque causam haud dico; nam quid ea est opus?

CAPUT XVIII.

Tibullus quæstioni acceptus, cur Carminum suorum Elogio expertem habuerit Augustum Cæsarem. Id in Corvini Messallæ, patroni sui, gratiam factum verisimile videri. Ejus Catoniana libertas, ac de Cassio, Imperatore quondam suo, secura, Augusto ipso vel connivente, vel patientissime dissimulante, gloriatio. Benefacta majorum suorum exangere. *Veneranda*, pro 'venerabunda' positum videri in Tibullo. Cento Lucillianus ex decem plus minus Fragmentis reconcinnatus; in quo præter correctiones, ac Censuras, varia passim Scriptorum veterum testimonia ad partes convocata, præcipue Plauti, aut accipiunt lucem, aut inter se

præbent mutuo.

Miratus sum sæpius, et miror magis in dies magisque, utique quoties in Tibullum incido, Poëtam eum inter tot tantasque Corvini Messallæ laudationes, etiam Poëmate Heroico peculiariter eidem inscripto, effusissime atque ex professo decantatas, ne commemorem interim ambitiosam illam Triumphi ipsius de Aquitanis, non sine augusta faventia, hoc est, faustis acclamationibus, deductionem, Octaviani ipsius, cujus imperio atque auspiciis res tantæ tamque gloriosæ patratæ fuerant potissimum, nullam uspiam Augusti, inquam, Cæsaris mentionem fecisse, ac ne id quidem tanto Principe dignum habuisse, quem vel tralatitio per causam saltem, quam dixi, carminis sui elogio impertiretur: non dicam vulgata illa, quia magnus et opulentus; quodque virtute ac Dis volentibus, terra marique de civibus juxta ac hostibus victoria parta, ac stabilito firmissime imperio, uni omnia secunda atque obedientia evenissent, communia hæc ei cum multis; sed quod 'Ipse colens Musas, ipsasque colentibus æquus,' omnes in hoc faventiæ genere post se Imperatores fuerit supergressus; neque illi Majestatis suæ prærogativa, neque maximæ adeo et gravissimæ Romani Imperii occupationes obstiterint, quo minus pretium pro virtute excellentibus sæculi sui ingeniis Censoria æquitate statueret prorsus, eum præstaret sese, ad quem, quasi ad alterum Mecænatem, vel, ut verius dicam, Genium, atque altorem suum, centuriatim undique omnes literarum candidati concurrerent, perfugium in re crepera sibique ac Musis suis multo præsentissimum habituri. Cujus rei ego maxima hæc documenta habeo, quod Horatio, quamvis Libertini generis homini, tum coactoris filio, officium Epistolarum ultro abs se per Mecænatem delatum fastidiose repudianti, non modo non succensuit quidquam, sed etiam amicitiam suam familiariter insuper ingerere perseveravit, idque ipsum in perpetuum apud posteros contestatum per scriptas literas esse voluit publicitus. Nam de munificentia vere Regia ac beneficiis in P. Virgilium cumulate congestis, melius silere arbitror, quam pauca dicere; ac propterea adeo haud indignus visus, quem Tibullus etiam noster, ceu communem Poëtarum omnium parentem ac vindicem, ex Augustissimo augustiorem faceret præconiis suis. Quid igitur dicemus? Alieniorem a Principe suo Albium nostrum fuisse? Fatendum utique; neque enim aliud in rem præsentem aptius quod comminiscar invenio: quod eo etiam fit credibilius nobis, quod eumpse Corvinum istum, potissimum studiorum suorum patronum habuerit; eum, inquam, qui tirocinii stipendia sub Cassio quondam Imperatore fecisset, tanta haud modo ingenii, sed linguæ etiam præditum libertate, ut ferocissimum illum Cæsarianæ necis lituum ac stimulatorem, palam Imperatorem suum profiteri non vereretur, neque ea tamen causa sequius Octaviani Cæsaris gratia uteretur. Fidejussor, quod dico, unus mihi pro multis Tacitus: in cujus Annali quarto ex persona Cremutii Cordi, pro Historiarum suarum simplicitate causam dicere jussi, ac deliberata morte ferocis, verba in hanc sententiam ipso Tiberio præsente pronunciata leguntur: 'Titus Livius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Gn. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianum eum Augustus appellaret: neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipsum Cassium, hunc Brutum, nusquam latrones et parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, sæpe ut insignis viros nominat. Asinii Pollionis scripta egregiam eorundem memoriam tradunt. Messalla Corvinus Imperatorem suum Cassium prædicabat; et uterque opibusque atque ho-

noribus pervignere.' Hactenus ille. Etenim Tibullus ipse in partibus vel Pompeianis vel Brutianis ut fuerit, gerræ germanæ: nam qui pote obsecro, 'Illo qui necdum tempore natus erat?' quippe cujus Natalem in Hircii et Pansæ Consulatum incidisse, communi jam opinione sit receptum: idque de ipsius indicio scribentis de sese: 'Natalem primo nostrum videre parentes, Cum cecidit fato Consul uterque pari.' Qui annus etiam Nasonis Poëtæ Genio præsignis cluit, eodem hoc ipsum a Tibullo accepto Pentametro testificantis. Verum suspiciones omnes missas faciamus, ad compertiora nos convortentes: quo e genere, opinor, fuerit et illud in ejus dem Mecænatis sui Natalem: *At tibi succrescat proles, quæ facta parentis Augeat, et circa stet veneranda senem.* Hæc enim Phrasis a Plauto esse suo se indicio probat, apud quem in Sticho Dinacium: 'Benefacta majorum tuorum exauge.' Iterumque eadem Scæna: 'Benefacta meorum exaugeam.' Denique passim alibi. Malim ibidem: 'Et circumstet veneranda senem.' Neque enim, 'circa stare,' sed 'circumstare' loqui consuevimus. Itaque idem alibi quoque: 'Hunc puer, hunc juvenis turba circumstetit arta.' Nisi tamen 'circa,' pro 'circum' positum dicamus; quod equidem non impugno, veterum præsertim auctoritate subnixum. Porro *veneranda* istud, non patiendi nobis, verum agendi potius vim effectumque habere videtur; quasi dicas, 'venerabunda:' neque enim ad fundamentum familiæ Corvinæ, hoc est, olescentem Messallæ prolem, in cujus teneram impuberemque ætatem, ista, ut sic dicam, 'venerabilitas,' locum necdum etiam habere poterat; sed vero ad ipsum potius Messallam referundum, quem soboli suæ senem olim venerationi fore auguratur Poëta: proinde, ut æquum est patrem, qui quidem dicto audientes liberos produxerit sibi. Atque hic idem Tibulli locus confidentiam porro addidit nobis, ad quoddam Lucilii exemplum majore fortasse conatu, quam successu audaciter solicitandum: quo Centonem concinnarenus scilicet, et membra Satyrographorum principis, quæ decem minimum locis miserrime, ac pene articulatim conscissa hodie, dispretaque apud Cascos Grammaticos inveniuntur, in unius quasi sententiæ corpus coacta, in pristinum, si pote, restitueremus denique: idque antesignani illius Scaligeri exemplo maxime, quem idem facinus istud in diversissimis Nævii, Ennii, Pacuvii, Attii, ac cæterorum veterum Poëtarum Fragmentis, quorum nunc desiderium superest nobis, coacervatis undique summo ædepol cum plausu, et gratulatione quantum est Quiritium, effectum nobis ac perpetratum reddidisse videmus. Cento vero, cujus nos sarcinatores fuimus, sic habet: 'Quom tecum est, quidvis satis est, visuri alieni Sint homines, spiras, pallam, redimicula promit; Euplocamo digitos, discerniculumque capillo. Ut cum iter est aliquo, et causam commenta viai Aut apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam; Aut operanda aliquo in celebri cum æqualibu' fano: Tum vero ricini aurati, et nitet aurea mitra. Hæc vestimentis maculosis aspicis ipse; Quod deformi' senex, quod pædidus ac podagrosus, Quod mancus, macer, exilis cum ramice magno. Si vero des, quod rogat, et si suggeris suppum, Magna penus parvo spatio consumta peribit. Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet; Crede mihi, presse auferet omnia.' In quo, Tibullianæ auctoritatis fiducia 'operanda,' ut vides, rescribere ausi fuimus, pro, quod in Nonio est, 'operatu'' tametsi etiam haud inscite, neque ingratiis adeo meis, 'operandum,' restitui possit, salute sententiæ maxime: cui ut consuleremus, versum alterum capite diminutum de nostro explevimus; ac duas voculas istas,

'Tum vero,' præmisimus verbis illis, quæ etiam emaculavimus: quum apud Nonium, adde Junianum, vitiosissime impressa exstent. Quæ licentia nostra si cui minus ex sententia fuerit, poterit reliquis versibus, cum Lucillio dicam, contentus tenere sese, hunc inter præteritos habere. Jam quod 'digitos,' pro 'digitus,' 'aspicis ipse,' pro 'aspicit iste,' inducto *Tum*, succidanea subdidimus, ea vero adeo interpolatio magna non est, invidiæ nobis esse ut debeat, vel fraudi, apud non iniquos nimium istiusmodi mercium æstimatores scilicet. In cæteris porro singulis Editioni potissimum Junianæ assensum commodavimus nostrum, excepto quod in versu secundo, numeris commutatis, 'Spiras, pallam,' pro 'spiram, pallas,' placuit reponi: atque adeo multiplicatio ista 'spiris' potius, quam 'pallis' visa est convenire. Una enim unius mulierculæ indutui 'palla,' satis superque oppido; non item, 'spira,' ornamentum adeo contortiplicatum ac multiplex; nec vinctui capitis modo, sed et superbiæ luxuriæque comparatum sexus hujus multo sumtuosissimi. De Spiris, Plinius Lolliæ Paulinæ cultum describens, lib. IX. cap. 35. 'Vidi smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, monilibus, digitisque.' De Palla vero, opinionem nostram confirmat Lucret. lib. IV. 'Et bene parta patrum fiunt anademata, mitræ, Interdum in pallam, ac Melitensia Ceaque vertunt.' Unde non parum lucis etiam Lucillianæ narrationi adfulget. Neque enim alia hic Græce, 'anademata,' quam quæ Satyricus Latine 'redimicula' interpretatur; tametsi non ignorem aliis hoc loco, 'anademata mitræ,' continenter et sine distinctione legi placere; et pro vinculis accipi, quibus mitra vincitur, capitique religatur; ut, 'mitræ,' sit numeri singularis, patrii casus: quibus propemodum uti cum Lambino assentiar, adjuvat Centonis hujus versus septimus, in quo subjicit Lucillius: 'Ricini aurati, et nitet aurea mitra.' Quod reliquum est, linea decima denique, 'macer' nobis magis argumento visum est facere, quam 'miser' illud pervolgatum: veruntamen licet etiam legere 'misere,' τῷ 'mancus,' copulandum hoc modo: 'Quod mancus misere, exilis, cum ramice magno.' Cæterum binis prioribus versibus quid significare voluerit Lucillius, abunde nobis declaratum arbitror a Juvenali, et ipso Satyrico: eodemque in perversissimis mulierum moribus describendis artifice admirabili: verbi causa: 'Ad mœchum veniet lota cute: quando videri Vult formosa domi? mœchis foliata parantur:' et alia ejusdem farinæ plura, quæ tota passim Satyra VI. pertractantur, facientia pro nobis, ac sexui illi multicupido, atque indomabili, merito cumprimis dolentia. Sequentium vero interpretatio ex tertio ingeniosissimi pariter ac disertissimi Lipsii nostri Variarum Lectionum libro arcessenda; neque minus hercule ex Epigrammate Celtiberi Poëtæ, libri XI. cui initium fecit: 'Jam certe stupido non dices, Paula, marito, Ad mœchum quoties longius ire voles: Cæsar in Albanum jussit me mane venire, Cæsar Circæos: jam stropha talis abit.' Et mox: 'Infelix, quid ages? ægram simulabis amicam? Herebit dominæ vir comes ipse suæ. Ibit et ad fratrem tecum, matremque patremque. Quas igitur frandes ingeniosa paras?' Quod ipsum et Naso in Arte illa attigit sua, puellæ suæ custodi consulens: 'Ibit ut affectam, quæ non languebit, amicam Visitet: indiciis ægra sit illa tuis.' De 'operatione' autem 'cum æqualibus in fano' Tibullus ipse lib. I. Eleg. 6. ad incautum fallacis nuptæ conjugem: 'Exibit quam sæpe time, seu visere dicet Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.' Etiam Hexametri octavi, ac duorum sequentium

explicator idoneus præsto in manibus nobis idem Tibullus esse poterit; argumento illo haud inani defloccato Veneris suæ marito aurem pervellens, 'Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos Vinciat, et Tyrio prodeat apta sinu? Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri, Devoveat pro quo remque domumque tuam. Nec facit hoc vitio; sed corpora fœda podagra, Et senis amplexus culta puella fugit.' Reliquum de Suppo est; quod more suo, hoc est, divinitus enucleavit Josephus Scaliger, ac significatum Proverbialem habere primitus ex Festo nobis et Isidoro ostendit: ut, 'Si suggeris suppum,' aliud nihil sit, quam, Si Junoni illi tuæ petaci ac sumtuosæ ex sententia respondes: id est, si quod optat facis: verbi causa: Si de omnibus, quæ in Milite Plautino a Perplictomene singillatim recensentur, morem sine mora gerere illico, gratiamque Helenæ tuæ de exactionibus iniquissimis facere institeris, suo arbitratu, et adfatim quotidie: neque Bollanus adeo, hoc est, ita cerebri felix cluas, ut de ulla petitione abnuere ipse in animum porro unquam inducas tuum: quamvis priusquam galli cantent flagitatrix illa somno excitet tete, hisque et horum similibus improbissimis postulatis aures continenter obtundat tibi: 'Da, mi vir, Kalendis meam quod matrem juverit. Da qui farciat, condiatque: da quod dem Quinquatribus, Præcantatrici, conjectrici, hariolæ, atque haruspicæ. Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio specit?' et cætera, quæ ibidem in re præsenti lectitare est porro. Nam ne verbum ejusmodi ex uxore unquam audias: 'Eme, mi vir, lanam, unde tibi pallium Malacum et calidum conficiatur, tunieæque hibernæ bonæ, Ne algeas hac hieme:' cautum atque provisum jampridem, nullumque adeo ex ipsius parte periculum esse intelligo tibi: quod propterea istuc quoque apponere est visum, ut sit, quod Lucillianum illud etiam explicet nobis de 'Vestibus maculosis,' id est, quamvis immundis atque ita sordidis, ut nutricis pallia videri possint: quibus bonus curruca ille, nec pannis minus, quam annis obsitus, miserum in modum senectutem suam fovere, sustentare, imo oblectare cogitur; qui uxori cordi aut curæ non est; non magis utique, quam si hinc ducentos annos in hominum censu esse desiisset: quum ipsa interea loci quæsitissimis ac transmarinis cujusque generis facetiis, hoc est, Asiatico ornatu, omnique adeo luxu, mollitie, ac lascivia diffluat: prorsus, sine modo ullo, ac modestia matronali. At enim unum venit in mentem modo, discrepantem librorum numerum in causa fore, quo minus conglutinatio hæc nostra fidem apud Lucillianos amatores sit repertura. Sed quanti est illud, obsecro, modo verborum, et, quæ ratio maxima est, apta et quasi catenata sententiæ ipsius connexio causam a nobis dicat? constetque apertissime in partem istam non raro a Grammaticis latam culpam admissam: ut quod ad librorum, quos citant, numeri summam attinet, perperam, imo præpostere sæpe ratio sit instituta: prorsus, nihil ad Arithmeticam, qua in noxia ita crebro et quidem manifesto deprensus jampridem Nonius, ut pigeat commeminisse. Et tamen præter Fragmentum unum aut alterum, omitto ea, quibus libri numerus præfixus non est, reliqua omnia ex tricesimo Satyrarum esse, ipse ille, quem dico, Marcellus haud gravatim, ut opinor, ex parte nobis adstipulabitur.

CAPUT XIX.

Acris expostulatio de avaritia, perfidia, atque injuriis nostratium quorundam Caussidicinæ. Tibullus a magni cujusdam viri criminatione, Serviana potissimum auctoritate, vindicatus. In omnibus Sacrificiis

priscis castitatis observationem fuisse, præter Natalitia: in quibus Mutino non minus, aut Volupiæ, quam Genio, vel Junoni Natali operari jus erat. Accurata de iisdem Naturæ Deis collectanea: eosque ture, mola salsa, et vino, atque id genus libamentis; non vero omentis junicum sumtuosis aut eximiis, etiam in Principum virorum Natalibus, solitos propitiari, superstitibus exemplis patefactum. Laris et Genii confusio argumento haud inani, hoc est, Sacrificiorum inter se pugnantium ratione distincta. Humanæ avaritiæ contagionem ad Deos quoque Ethnicorum, imo ad ipsum usque Capitolium Jovem penetravisse. Juno cognomento Juga. Cerinthus, maritus Sulpitiæ. Ei Corviuæ amationis vetus rivalitas suspecta.

Invidiæ mihi, spero, futurum non est, si Tibulli Manibus, immeritissimo oppugnatis defensor et quasi propugnator venero; causæ magis æquitate, quam virium mearum conscientia fretus: eo dico, ne apud incorruptos judices plus valeat gratiosissimi accusatoris nostri claritudo, quam liberum ac simplex Albianæ innocentiæ patrocinium: in re præsertim, unde nec præmium advocato, nec gratia quæritur: contra quam volturii faciunt nostri, vel hirudines potius: neque enim aliter hæc Fori tintinnabula appellitanda; de crumenimulgis istis loquor, qui, ut vere non minus, quam argute summus Orator Gracchus prædicabat, 'ab omnibus pretium accipiunt, et omnes fallunt;' nihilque adeo pejus metuunt, quam ne aut gratis de Jure consulentibus respondisse, aut sine mercede pro clientibus suis causam in judicio dixisse convincantur; quorum ita profunda atque adeo indomabilis est sitis, ut ne sanguine quidem infelicium litigatorum expleri queant. Neque vero est, quod injuriarum formulam nobis porro intentet quispiam, quicunque de se modo bene senserit scilicet: 'Vindex avaræ fraudis, et abstinens Ducentis ad se cuncta pecuniæ,' &c. Novi enim ex hoc ordine complures, ad quos justissima hæc querela nostra non magis, quam ad immeritissimos pertineat. Bonos dico, et qui bonam a clientibus existimationem atque honorem pluris, quam illutibilem illum lucri odorem, ac insanas largitionum struices faciant: certe, quibus maxima in Jure Cautio esse consuevit, ut Prævaricationis non culpam modo verum omnes etiam perfidiæ suspiciones, Patronatu segregent suo. Scires apud ipsos necdum antiquatam prorsus Legem illam Romuli Decemviralem: PATRONUS SI CLIENTI FRAUDEM FAXIT, SACER ESTO. Verum aliquando in rem præsentem: ne dolose, id quod nonnullos hodie factitare videmus, institutam semel Poëtæ nostri defensionem mutato derepente consilio, arreptaque hac, quasi per caussam, legitima sermonis excursione, abrumpere, dejuvare, ac deserere velle videar. In qua, ut a diverticulo tandem inchoata porro narratio repetatur, iterum quæso, et cum Catullo meo, 'veniam peto pudentem,' speroque ab æquis et incorruptis Censoribus impetrassere haud gravatim, ut antequam de honore Equitis Romani vel ignominia serio demum sententiam ferant, verbum illud vetus aliquantisper ruminentur cum animo suo: 'Amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica Veritas:' neque pro præjudicio haberi velint injuste institutam a Prærogativæ auctoritatis viro Actionem: quam hisce propemodum conceptam verbis videor commeminisse: 'Elegiam Tibulli scilicet libri IV. in Natalem Sulpitiæ non optimo consilio ad Junonem directam videri. Quid enim insolentius, quam orare eam pro impudicitia puellæ suæ, quæ esset numeu matronalis castitatis?' Atque hæc ejus, quam dico, controversiæ in Forum literarium deducen-

dæ potissima capita: cujus equidem occasione nemini, opinor, cum Jasone, Baldo, vel etiam Accursio negotium erit; sed vero cum prisco sollennium Sacrorum ritu, hoc est, more Genitalibus diebus celebrato antiquitus. Cujus ego fiducia fretus hanc litem, contestatam modo, ne intestata porro existat diutius, confido me Serviana auctoritate effecturum; qui locum illum Virgilii ex Ecloga III. ‘Phyllida mitte mihi: meus est Natalis, Iola:’ hujuscemodi nobis Commentario illustravit: ‘Phillida, scilicet communem amicam, caussa Natalis diei, in cujus tantum sacrificio licebat voluptatibus operam dare. Nam in aliis sacrificiis erat castitatis observatio; quod etiam sequentia indicant, ubi dicit: Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito: id est, cum pro frugibus sacrificare cœpero, tu tantummodo venito.’ Hactenus Interpres: quasi ex Dametæ persona diceret scilicet: Nunc, o Iola, dum per Naturæ Deum licet, imo jus fasque est, nec religio impedit, quo minus amare, catulire, ac delicias dicere vel facere potius, potestas sit nobis: eia fac, obsecro sodes, commarito tuo hanc gratiam, ut amicam Phyllidem utriusque nostrum remittas mihi: aratiunculam pro copia abs te ex pacto ut habeam scilicet in arvo communi exercendo, partiarii in morem; usu, haud mancipio dico; mutuumque invicem facturus, quum voles, tuo arbitratu ac Phyllidis nostræ maxime. Ita enim res divina rite hic fuerit mihi, Natali meo, dierum optimo. At simul ac statum et anniversarium, quod, quasi per manus tradito a majoribus more, Magnum ruri indigitare consuevimus, Ambarvaliorum tempus advenerit, ipse præsto nobis in partem adesse, facito commemineris; sed sine Phyllide tamen, ut sis sciens, ne quid ineptiarum forte, inter amantes ut solet, quod festum vitiet diem, rusticisque ceremoniis obscævet, per imprudentiam eveniat scilicet, ita, uti Succidanea exinde sit opus; utque piaculum dare consocerus tuus cogatur postea: si quidem Cererem, cæterosque Agricolas Deos, ob sacra sua, illicita nimium ac profana libidine polluta, meritissimo hercule iratos infestosque placari ac reconciliari postulet sibi. Quæ singula eo fusius curiosiusque placuit enarrare, atque ipsius adeo interpretis succidaneum quasi interpretem agere; ut sive decori sive etiam Religionis observantiam exigas, in neutro sane Tibullum opera sua parcum aut incogitantem fuisse demonstrarem; qui, quum in reliquis Feriis omnibus, in quarum frequenti commemoratione magnam Tibulliani operis partem consumtam videmus, adeo sese a rebus Veneris caste ac contente habuerit hactenus, ut etiam tanquam profanos, ne dicam impuros impiatosque, et quasi polluctos pago, emanere jusserit, atque ab aris discedere, ‘Queis tulit hesterna gaudia nocte Venus;’ tamen in Natalitio puellæ multo lepidissimæ institutum illud suum non sine causa, uti antea ostensum, prorsus migravit: quippe qui jam inde ab antiquo compertum haberet aliis libaminibus istiusmodi Sacra constare haud temere solere scilicet: neque cum Februli aut Caprotina sibi, sed vero cum Genitali potius, uti eam Carmine Sæculari indigitat Horatius, Junone negotium esse; Junone, inquam, quæ sexui illi sequiori lucis primum tuendæ copiam dedisse censebatur; non item viris, qui natales suos Genio acceptos referebant potissimum, ita descripto a Musa Venusina: ‘Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum-Quodque caput, vultu mutabilis; albus, et ater; Scit Genius, natale comes qui temperat astrum.’ Succidaneus Servio subdatur etiam Propertius, eadem, qua nimirum Tibullus, solitus castimonia ‘Natalem dominæ concele-

brare suæ.' Argumento sint illa libri tertii: 'Cum fuerit multis exacta trientibus hora, Noctis et instituet sacra miuistra Venus, Annua solvamus thalamo sollennia nostro, Natalisque tui sic peragamus iter.' Quod si pudicitiæ matronali Præstes tantum, ac Præses Juno, uti velle videtur vir doctissimus, 'Modo quem ex adverso dicere feci;' cedo, quidnam sacramento illo meretricio apud Petronium: 'Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse.' Quid denique Juvenalis exemplo faciemus, ita de viro sexus sui desertore Satyrice scriptitantis: 'Et per Juuonem domini jurante ministro.' Quorum omnium concurrentibus in unum testimoniis, ac veri ipsius præsidio suffultus, contendo asseroque Albium nostrum, nimis hercule immerito suo reum factum: ideoque non sententiis omnibus absolvendum modo, verum etiam publico insuper Decreto cohonestandum; et ne qua porro hac ex re controversia amplius existat in posterum, 'E. dicto perpetuo cavendum, sanciendum.' Nam quid, per Deos immortales, absurdius; quam ut Poëta, adde Eques Romanus, Romani ritus imperitus fuisse existimetur? quasi vero non solenne, ac civibus universis commune sacrum istud fuerit scilicet; ideoque ignarum nemini, qui quidem ex se natus non foret, hoc est, qui Genium saltem haberet aliquem, nedum Tibullo ingeniosissimo juxta ac generosissimo Poëtarum; et quem istiusmodi ceremoniarum minime rudem res ipsa vociferatur: vel in hoc ipso carmine, quam omnia veteri ex disciplina! sicuti et illud de Servii Sulpitii filia, quam non hostiis, sed tusculo tantum, meroque et libo supplicantem, pacemque a Junone volente propitia votis ac precibus sibi exambientem inducit: scilicet, quia religione cautum erat, ne Feriis Natalitiis Diis rerum genundarum, uti veteres illi loquebantur, auctoribus, Genio puta a viris, Junoni a mulieribus, animatum quod esset, immolaretur quidpiam. Unde et antea in Natali Corinthi sui libro II. ubi Poëtæ cum Genio res erat, iisdem libamentis illis, quæ dico, Deum istum Semonem sibique et delitiis suis emollitum ac malacissatum dimittit: 'Utque satur libo sit madeatque mero.' In quo error etiam illorum confutandus, qui Lares cum Geniis confundere veriti non sunt. Nam quid, obsecro, simile? quum contra ex Horatio, Planto, et Tibullo nostro meridiana luce liqueat illustrius, Laribus rem divinam fieri solitam, haud ture aut frugibus salsis modo, vel etiam pulte fabata in focum patellarium apposita; sed vero agna, porco, vitula, pro copia atque inopia sacrificantis, non quidem temporibus illis antiquissimis, et quum, ut idem nos Tibullus edocet, 'Stabat in exigua ligneus æde Deus:' tunc enim, exemplo mortalium, contentissimi etiam immortales, præsertim semipagani ac Penetrales Dii illi, vel eodem Tibullo teste, quando ibidem subjicit statim: 'Hic placatus erat, seu quis libaverat unam, Sed dederat sanctæ spicea serta comæ:' sed vero aureo sæculo, quod consequutum postea; quum paupertas in cœlo quoque odio esse probroque haberi cœpta, atque ad ipsos Olympi habitatores penetrare avaritia: ad quam propitiandam non jam innocentiam amplius, aut pietatem, verum victimas auratis cornibus præfulgentes altaribus admovere fas esset; idque ex ipsius, Jovis et quidem Capitolini præscripto potissimum, non nisi minis extis, hoc est, centum pondo auri, si Petronio credimus, jampridem exorabilis. At non ita Genius virilis, nec muliebris Juno cognomento Natalis; quos utrosque, quod mortalium vitam Numine suo præsenti invisere atque adminiculari crederentur, per omnem ætatem annuis

religionibus arcessi a singulis mos erat; haud quidem sumptuosis hostiis cæsis, verum serto ac strue tantum, floribusque, ‘ et mero Defuso pateris’ malacissandos: atque hac fini ad extremum usque cupiditates eorundem constitisse, etiam principum ac Triumphalium virorum Natalitiis, vel illa indicio fuerint quæ in ipsius Messallæ, patroni, imo Genii sui Natalibus a Poëta nostro canuntur lib. I. ‘ Huc ades et centum ludis Geniumque choræis Concelebra, et multo tempora funde mero. Illius e nitido stillent unguenta capillo, Et capite et collo mollia serta gerat. Sic venias hodierne: tibi dum turis honores, Libaque Mopsopio dulcia melle feram.’ Vides, quanta testimoniorum conspiratio: unum excipe Horatii istud: ‘ Cras Genium mero Curabis et porco bimestri, Cum famulis operum solutis.’ Sed hoc explicatu facile. Neque enim eo loco de privato Lamiæ, cui Oda illa nominatim inscripta, Natali sacro agi, verum potius de festis, amœnis, ac voluptuariis brumæ diebus, feriisque Genio, hoc est, mensæ et hilaritatis, non Naturæ Deo institutis id ipsum intelligendum: unde et ‘ Hyems genialis ’ Virgilio cognominata, edocti jampridem cum a novis, tum a vetustis Poëtæ illius enarratoribus sumus oppido. ‘ Curatio ’ ergo ‘ Genii,’ hoc loco non ulterius, quam ad meliorem Genialis vitæ cultum, obsonationemque solito liberaliorem extendenda: quam ‘ porco bimestri,’ qui potissimum cœnæ caput futurus, celebratum iri prædicat, comedendi, haud immolandi causa cæso scilicet. Rite etiam preces illæ a Tibullo conceptæ: ‘ At tu sancta fave, ne nox divellat amantes; Sed juveni quæso mutua vincla para.’ Rite, inquam, atque ex dignitate. Etenim et cubili et connubiis præposita antiquitus Juno, unde et Jugæ cognomento ornata merito. Quid ergo grave, si pro innupta Sulpitia hoc a Junone votis exposcat Tibullus, ut vinculo aliquando maritali Cerintho suo copuletur? Cerintho dico, cui legitimis nuptiis postea eampse sociatam fuisse ex altero Poëtæ loco, supra a me landato, verisimiliter vereque nobis persuadere possumus. Nam quid aliud volunt obsecro sibi verba illa? ‘ Annuat et Cerinthe tibi, quodcunque rogabis. En age quid cessas? annuit ille (scilicet Genius): roga. Auguror: uxoris fidos optabis amores.’ Etenim haud aliam hercule ego, quam Servii illius Sulpitii filiam sustineo interpretari. At vero etiam hic illud ex transverso eontroversum fieri posse video, qua potissimum causa de pudicitia ac fide Sulpitiæ suæ addubitantem, uti apparet, Cerinthum induxerit Tibullus, credo, propter consuetudinem Messallæ, veteris amatoris ejus; et de quo, Cerintho, quamvis legitimo conjugi, satis etiam necdum acceptum esse poterat, eum in partem amorum communium receptum postliminio non habiturum; tanta præsertim factione opibusque instructum, totque majorum imaginibus ac Triumphis subnixum opportunum sibi, ac suspectum merito patritii ordinis multo potentissimum æmulum atque rivalem.

CAPUT XX.

Tibullianæ paupertatis caussa penissime ac plenissime excussa. Ejus rei invidia a Poëta ipso in publicam bellorum civilium calamitatem verisimiliter rejecta ac derivata; præter aliorum sententias. Cæsarianos milites ‘ Furum ac luporum,’ hoc est, tacito Prædatorum nomine insignitos: eisdemque porro, Octavianæ insolentiæ caussa maxime piacularibus factis, perpetua passim stigmata Albiano carmine inusta. Propertii lentitudo, id est, patientia atque obsequium adversus Cæsarem. Tibullo satis superque reliquum, qui ætatis suæ

reliquias oblectaret, fuisse. Ejusdem locus unus et alter bona manu acceptus. Criniti error denudatus. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 404. 436.]

Memini me in Commentariolo Horatiano, non ita pridem edito, ad illud I. Sat. 4. 'Nonne vides, Albi ut male vivat filius?' eorum hominum opiniones secutum, quibus haud timide neque dubitanter persuasum videbam, id ipsum a Venusino illo in Poëtam hunc nostrum prænomine Albiano insignem, æqualem suum, imo Sermonum suorum Censorem, uti eumpse idem in Epistolis appellitat, et quidem candidissimum, non candide, sed malitiose nimis ac maligne detortum. Ejus rei fidem, quoniam veritati haud dissentanea sane id temporis visa, in ingenio præsertim mordaci, ac, supra quam cuiquam credibile sit, Satyrico, haud abs re neque alienum ab instituto fuerit nostro, altius paulo demum subtiliusque ire investigatum. Qua quidem in re operam nos locaturos confidentia est sedulo, ne quid porro hærere sub ancipiti possit. Ac primo nobis exterebrandum, quænam occasiones potissimum Poëtam domi nobilem, adde Equestri censu, annulo insignibusque suffultum, ex tot tantisque avitis ac proavitis opibus ad inopiam istam dejectum ita misere ac derepente perculerint: utrumne minus caute ac cogitate tractata res familiaris, nec moderata aut modesta satis bonorum bene partorum abusio, an vero nescio quæ canina scæva potius, id est, casus aliquis fortuitus, atque insidiantis Rhamnusiæ tragulis incussa calamitas, sive adeo Necessitas quædam, uti in Mimo Laberii est: 'Cujus cursus transvorsi impetum Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt:' occultiorque vis fati; quæ Tibullum nostrum Roma abdicata de urbano rusticum quodammodo, novumque quasi Laërtem fieri, ac ruri, Musico in otio devexæ porro ætatis reliquias oblectantem, animo morem suo, hoc est, Deliæ faventis auspiciis, ac privo remigio rem gerere: 'Et nunc carminibus, nunc somno et inertibus horis, Dispretum a populari ambitione procul, Ducere sollicitæ jucunda oblivia vitæ Suaserit, et mentis frangere dividias:' prorsus; uni sibi ludum dare ac Genio suo, id est, Musis atque Amoribus vivere ac vacare coëgerit denique, 'Contentum modico, snoque lætum:' idque ex præscripto Epicurææ disciplinæ potissimum, quam major meliorque id temporis pars Quiritium amplexa, studiose utique et sedulo. Certe ad me quod attinet, crediderim Tibullum magis perditissimorum iniquitate, ac publicis illis, quas vesana Triumvirorum factio conciverat, civilium discordiarum procellis, et Bellonæ injuriis potius, quam luxu privato, aut suapte prodigentia, bona facultatum suarum possessionum parte exutum, jacturam utique haud mediocrem fecisse: ideoque rebus pariter cum ætate accisis, spisse potius, quam sero inita copiolarum suarum ratione, contractioribus porro velis navigandi consilium cepisse: eundemque mox, relicto 'Fumo, opibus, strepituque Romæ,' paterni ruris in Pedana regione positi secessum petivisse: abditumque inibi quasi Poëticam in solitudiuem et quidem secretissime, uti de eo ipso Flaccus prædicat, 'Sylvas inter reptasse salubres, Curantem, quicquid dignum sapiente bonoque est.' Conjecturam duco ex celebratissima illa Poëtæ ipsius indignatione, qua apud Messallam modo non lamentando conquerens fortunas suas, omnem attriti patrimonii ac rerum suarum jacturæ invidiam in nescio quos 'fures ac lupos' haud obscure a se rejectare videtur; dissimulanter et quasi in transitu Satyricam amaritudinem Panegyrico suo adspergens his verbis: 'Nam mihi

quum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea fœcundis indeficientia mensis: Cuique pecus denso pascebant agmine colles, Et domino satis, et nimium furique lupoque; Nunc desiderium superest,' &c. Fallor? an per furinum ac lupinum genus, Milites non nisi milvinis gypsatisque unguibus rem gerere solitos, et quidem Cæsarianos intelligit: quibus nihil non belli jure, qua privatum, qua publicum, veluti in præmium, imo vero in prædam a victore Octaviano impunissime ac sine ullo discrimine concessum: quibusque adeo latrocinari passim, hoc est, ex rapto rem suam, quæ nulla fuerat antea, struere, exaugere, ac constabilire oppido, 'Omne sacrum rapiente dextra,' jam pridem bercule in ludum et jocum consuetudine vorterat scilicet: neque vero hoc loco solum Præmiatores istos Harpaces designari autumo; sed impetrabilissima etiam illa primæ omnium Elegiæ deprecatione: 'At vos exiguo pecori furesque lupique Parcite; de magno est præda petenda grege:' salse videlicet hoc hominum genus commonentis, aliquam saltem alienæ mediocritatis, ac curtæ supellectilis suæ rationem habere, ut velint, 'tandem, tandem.' Quid enim? non eandem apud se illis prædandi amplius causam suppetere, quam olim, tunc, quum de pleno promere adfatim copia fuerat sibi, numerosis adhuc ac decumanis pecuariis abundanti: neque ob struices omnium bonarum rerum effertissimas, quid damni faceret, quantum incommodi ac calamitatis denique per militarem insolentiam pateretur indies, ita penitus medullitusque animo perciperet, aut persentisceret facile. Scires, tacite obscureque innuere, et, quasi aliud agentem, significare Tibullum nostrum, plus satis superque oppido illis esse debere, quod tot tantasque veterini generis copias, tamque frequentes magnorum armentorum greges, stabulis collibusque suis, haud secus atque ex hostico, vi, violentia abactos abalienatos jam antea, peculii privi ac militaris juris fecerint scilicet. Atque ea caussa fortasse potissima, præter priores illas, quæ de Messallini ingenii libertate recensæ a nobis supra, quamobrem Tibullo Corvini unius laudatori modo, extra illorum hominum, qui virtute vera ad Heroici illius fastigii ac solidioris famæ arcem grassati Musarum præconia meruerant, ordinem prorsus ac numerum, et quasi inter 'præteritos' habitus Octavianus Cæsar, sator ille sartorque turbamentorum Reipublicæ maximus, ne dicam, lituus belli civilis, ejusdemque, quamvis Principis sui, ne tralatitia quidem universo hoc opere uspiam compareat mentio. Neque enim, id quod inter cætera quoque prudenter non minus, quam vere a Crispo nostro tanquam ex Cortina Phœbi pronunciatum, 'Cuiquam mortalium injuriæ suæ parvæ Videntur: multi eas gravius æquo habuere.' Et tractabilior hac in parte utique collega ejus Propertius; qui tametsi parens suus post bellum illud multo acerrimum Philippense, ad aras Perusinas, pro aris focisque ac publica libertate, sicuti hostia mactatus cecidisset; et ipse porro mox ob municipalium agrorum, quos post victoriam civilem de communi Triumviratus sententia, veteranis dispartiendos suceperat Octavianus, iniquissimam divisionem, fundis funditus prædiisque paternis ac hæreditolis suis universis, 'Immerito exutum sese eversumque videret;' nihilo sequius tamen omnium miserarum suarum ac paternæ cædis auctori observantiam usque suam ingerere perseveravit: seque Augusto officiosa assentatione, quæsitissimisque carminum blanditiis per Cilnium

Mecænatem insinuare porro assidue, seque supplicem, imo Cæsarianum facere nunquam cessavit postea: id vero utrum frustra, an ob rem fecerit callidus, iis dijudicandum relinquo, quibus et Mecænatis apud Principem suum auctoritas, et ipsius Cæsaris, juvandis augendisque ingeniis, ac rei literariæ bono nati, munificentiæ non minus, quam propensæ voluntatis testimonia percognita jam olim. At vero injurias acceptas oblivisci haud ita facilis Poëta noster; credo, ne non verisimile sollenne illud suum faceret nobis, quod de semet ipsus profitetur alibi: 'Non ego firmus in hoc, non hæc patientia nostro Ingenio,' &c. Cui iracundiæ suæ morem gerere obstinate pertendens denique, quum rebus suis accisis minus conducere animadverteret, dolorem suum naturali convicio publicitus exonerare, aut in eum scribere, qui malorum omnium architectus, etiam suspectos sibi proscribere didicisset; tutius demum sequutus consilium, haud difficulter sane a se atque ab animo impetravit suo, ut a Principe quidem ipso, maxima fundi sui calamitate, mordacis styli aculeos, meritissimamque mali carminis occentationem temperaret sedulo: dum tamen Principis vicem Triumviralis illius tyrannidis administros, qui nomine atque auctoritate Imperatoris sui per summam contumeliam abusi tantam scelerum ac rapinarum licentiam impune habuissent, veteranos inquio, quorum frequenti opera cruentam hauc sane de civibus suis victoriam obtinuerat Cæsar, captata identidem occasione et veluti in transcursu versuum suorum pipulo differre, flagellare, dirisque omnibus ac maledictis incessere, verbisque execrantibus eorundem capita passim devovere liberum esset sibi, hoc est, Thyesteis precibus in perpetuum persequi porro, suamque et Musarum vicem Poëtica vindicta ire ultum, Hipponactæo præconio jampridem addictos publicitus. Neque enim contra adversarios valentiores remedium expeditius, aut hostimentum aliud opportunius innocuo Phœbi ac Musarum Sacerdoti reliquum suppetere videbatur; homines præsertim militares, armatos atque animatos probe, quos ipse passim indito ex revocabulo, 'prædatores,' nominitat solens. Quod genus quantopere porro invisum atque odiosum habuerit sibi, quisnam adeo Tiresias, cui non statim vel ex ipso Tibulliani operis principio meridiana jam luce clarius illustriusque diluceat? quo loco militiæ studium detestans ejuransque ex parte sua planissime ab hujusmodi votis Elegiæ suæ auspicium facit: 'Divitias alius fulvo sibi congerat auro, Et teneat culti jugera magna soli: Quem labor assiduus vicino terreat hoste, Martia cui somnos classica pulsa fugent.' Atque rationem istiusmodi vitæ pertæsus continenter deinceps subjungit, præoptare potius parvo contentum sese cum pietate et fide quod reliquum est ætatis conficere porro, quam ex aliena vexatione atque injuriis, nefariaque civium suorum direptione, per summum scelus opulescere posse ac locupletari scilicet. Quo etiam spectant illa Eleg. 4. libri sequentis: 'At mihi per cædem et facinus sunt dona paranda, Ne jaceam clausam flebilis ante domum.' Neque ita pæne ad incitas tamen, quum hæc ipsa commentaretur, aut usque adeo ad egestatis terminos, uti volunt Critici nostri, Albii Horatiani filium, Poëtam nostrum inquio, redactum fuisse, vel ex prioris illius Elegiæ, modo laudatæ, clausula maxime, cuivis perspicuum fieri posse autumo, qua ipsus de sese caute ac circumspecte prædicat porro: 'Ego composito securus acervo Dites despiciam, despiciamque famem.' Ita-

que frustra est, meo sane judicio, vir doctissimus qui ipsam hanc Elegiam ordine quidem primam tempore vero postremam credi postulat sibi.

Pausam faciam.

JANI DOUSÆ
NORDOVICIS
SCHEDIASMA SUCCIDANEUM
NUPERIS AD TIBULLUM PRÆCIDANEIS ADDENDUM.

SCHEDIASMATIS SUMMA.

De Galli, Virgilii, Horatii, Tibulli, Propertii, ac Ovidii ætate denique distincte ac delucide, cumque antiqua adeo tum cura tum fide dissertum. Tibullum omnium Collegarum suorum, de Elegiæ scriptoribus loquor, si Gallum unum excipias modo, quantum Eroticorum eluit antiquissimum; contra receptissimam illam ne dicam præjudicatam tam hujus, quam superioris sæculi opinionem, qua inter Tibulli ac Ovidii Natales nullum hactenus discrimen factum: in quo tantus Chronologorum error fuit, ut ante egressum ex ephebis Equitem istum Sulmonensem haud ætate provecta atque adultus modo, verum et justo quoque militiæ sacramento auctoratus pro acri et strenuo ad legionem bellatore laudatus fuerit Tibullus noster: donis insuper militaribus virtutis ergo ab imperatore suo meritus cohonestari. Id argumentis ac rationibus multo evidentissimis firmatum, ad fureillandam suppositicii illius Pentametri fidem scilicet, cujus de Ovidiano penu Tibullo eondonati communio omnes ad unum Antiquarios nostros frustra ac falsos habuerat antea. Eam in rem Horatiana auctoritas ad partes adducta, etiam Ovidii, nusquam inter æquales, sed vero ubique inter superiores ætatis Poëtas Albium Tibullum recensere visi. Gallum solido, quam alii volunt, sexennio grandiorem, hoc est, non ternos, sed octonos annos supra quadragesimum natum fuisse, quum a communis lucis usura sese abjudicaret. Ejus Memphitici Regni procurationem, per quadriennium unum continuatam modo, non in annum U. C. DCCXXI. verum potius DCCXXIV. incurrisse, præter mentem Interpretis Horatii. Lilianæ frustrationis castigatio a Dionis verbis minus caute perpensis, ut apparet, natæ. Mæcenatem annum unum modo aut alterum Horatio supervixisse, funusque adeo Poëtæ sui lugubri Epicedio prosequutum: unde illorum pariter hominum denudatur inscitia, qui vitam Satyrici hujus supra quartum ac sexagesimum annum producere conati. De Propertiani tum obitus, tum Natalis anno conjectura. Tibullum eadem fere tempestate, qua Maronem, fatis concessisse, oculato quoque Marsi testimonio probatum, et quidem quadragenario majorem: nimisque frustra esse eos, quibus in ipso juvenilitatis flore exstinctum atque ante diem properato funere elatum placet, cum Ho-

ratiano indicio, tum indubitata Tibulli confessione argutis convictisque. Juvenum, sive adeo Juniorum appellatione insignitos jam inde a regiis temporibus quorum ætas annum nondum XLVI. supergressa; neque alia ratione Juvenem quoque Tibullum a Marso perhibitum videri. Odam Horatianam Albiano nomini inscriptam ad alium neminem, quam ad Elegiographum nostrum pertinere: neque eos audiendos, qui nescio quem Tibulli avum nobis consomniarunt: multo minus Crinitum, qui Poëtæ hujus familiarem Propertium faciat, quo argumento inductus, nescio. Alia quædam monetæ haud vulgariæ.

Tempus esse jampridem videtur, ut de Tibulli, deque primorum ac signiferum aliquot felicissimi illius Octaviani seculi Poëtarum ætatibus unum insuper etiamnum Caput coacervemus, quod Præcidaneis in Tibullum nostris colophonem imponat denique. Sciendum igitur Seviris illis, quos in Syntagmatis hujusce frontispicio nominatim recensui singulos, omnibus ætate superiorem fuisse C. Gallum, quippe cujus Poëtæ Natales in C. Cassii Vari ac M. Licinii Lucilli Consulatum incidisse tum de Servio, tum ex Eusebianis Chronicis docemur, anno Urbis conditæ DCXXCI. eo ipso scilicet, quo a Germanis duce Ariovisto occupatas Gallias, in Italia vero bellum Servile a Spartaco conflatum, fidem Romani nobis faciunt Annales. Quem intra non totius quadriennii vertentis spatium Heroicus ille divinissimi Maronis Genius consequutus, anno DCXXCIV. ipso inquam Iduum Octobrium die, M. Licinio Crasso et Cn. Pompeio Magno Coss. Nec plus singulari lustro interposito exortus nobis Horatius, ad VI. Idus Decembr. L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato supremum illum Magistratum gerentibus, anno nimirum DCXXCIX. biennio autem ante Augusti Cæsaris Natalem, et famosissimam illam L. Sergii Catilinæ conjurationem, a M. Tullio Cicerone et C. Antonio anni sexcentesimi nonagesimi primi Consulibus detectam pariter oppressamque. Atque ut hæcce omnia in confesso, ita diem annumque, quo Sex. Propertio lucis hujus tuendæ copia data, usque ampliare porro, et velut in suspenso habere cogimur: suspicari tamen possumus, haud inani utique aut languidæ fidei conjectura, eumpse anno post plus minus octavo, nonone an decimo? 'Vitales hausisse auras ac lumina prima.'

Argumentum, quod dico, nullum sane aliud, quam Poëtæ ipsius indicium habemus; apostrophen istam scilicet, qua ex persona Hori illius Babylonii idem semet ipsius affatur postremo demum Elegiarum suarum volumine: 'Ossaque legisti, non illa ætate legenda, Patris, et in tenues cogeris ipse Lares. Nam, tua quum multi versarent rura juvenci, Abstulit excultas pertica tristis opes. Mox, ubi bulla rudi demissa est aurea collo, Matris et ante Deos libera sumpta toga, Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo, Et vetat insano verba tonare foro.'

Ecce ut statim, aut non multo certe post acerbissimam illam Octavianæ Perticæ metationem, municipaliumque agrorum, quos subinde a Philippensi bello veteranis in Italiam reductis assignandos dispartiendosque de communis Triumviratus sententia ad se receperat Augustus Cæsar, patratam iniquissime divisionem, Prætextam depositam sibi, vicemque ejus Virilem togam assumtam, aureæque bullæ ornamenta Dis Penatibus ex more majorum suspensa ac religiose consecrata, disertis de semet verbis profiteatur Propertius noster: uno post Nasonem editum anno scilicet, qui jam ab Urbe primum condita septingentesimus porro ac duodecimus numeratur, eo ipso inquam, quo Ti-

berium imperatorem natum prodidit Suetonius. Quam quidem togam, hariolari licet, Umbrum illum XVII. demum ætatis anno accepisse: 'Secli nempe sui morem atque exempla sequutum, Virgilii inprimis, Donato ut teste probare est.'

Tametsi de Lipsio meo didicerim nuper, legitimum tyrocinii diem apud Romanos annum XV. fuisse; atque exinde parectatos de ritu prisco in viros ex ephebis referri occœpisse primitus: neque quenquam ante XIV. annum vertentem jus porro habuisse liberæ ac puræ vestis sumendæ. A qua mente non nimium diversa vetus Horatii Commentator, qui pueros nobiles prætexta veste sub disciplina ad annum usque decimum quintum usos, apertissime agnoscit. Cujus instituti rationem quamobrem migrasse Callimachum illum Romanum planissime persuaserim mihi, faciunt ipsius verba supra a nobis posita hoc exemplo: 'Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo, Et vetat insano verba tonare foro.'

Probabilius enim, ut Propertium septendecennem Genii atque ingenii maturitatem ad Elegiæ scriptitandæ studium contulisse opinemur, quam ut vix pene etiam tum puberem, necdum pennis plane enatis scilicet, præcoci nimium ac temerario conatu Pægaseiam illam volaturam auspicatum comminiscamur, 'Icari ritu, vitreo daturum Nomina ponto:' atque, ut cum Petronio dicam, cruda adhuc studia non in Forum, sed vero in penitissima illa Callimachi ac Philetæ nemora, præcipiti sane, ne puerili dicam, impetu potius, quam judicio aut ratione suffultum propulisse. Quid enim? Aliter 'Heroes illi seu Græci sive Latini' vetustiores, atque nos hodie vix trioboli, imo vix semissis versificatores, quibus totum istud, quod poëtari vocamus Scholasticum nescio quid, ac modo non puerorum nænia; neque pol aliud sane, quam nugarum atque ineptiarum exoletus quidam ludus videtur. Præposteri homunciones, nam quo potius nomine honeste istos appellem, dubito, qui secretissima sacratissimaque illa Musarum penetralia unis puerulis modo, vel nescio quibus de trivio Magistellis patere, credi postulant sibi: in quorum aditu pertentando gravissimos quondam, maturrimæque tum ætatis tum prudentiæ viros seque ac spes suos corrupisse, irrito sæpe eventu comprobatum videmus. Propertius ergo non Ovidio modo, verum ipso etiam, si Dis placet, Tibullo antiquior: quorum utrumque Hircio ac Pansa Coss. natum, uno ante Ciceronem denatum anno scilicet, Urbis vero conditæ DCCXI. ipsis de se scribentibus fides communiter, et quasi præjudicio quodam habita usque ad huc. Ac de Ovidio verum fateor, eumpse nimirum altero Quinquatrium die, qui quidem sextus post Idus Martias numeratur, uti primitus a a Lipsio nostro ratio isthæc putata examussim rectissime, 'Dias productum in luminis auras.'

De Tibullo ne inducar, temporum observatio repugnat planissime. Nam quid amabo absurdius, quam eundem cum Sulmonensi illo annum Natalitium Quiriti assignare huic nostro? quem utique ex relatu Elegiæ ipsius VII. apertissime constet jam tum in re præsenti oculatum potius, quam auritum testem fuisse, qua tempestate M. Valerius Messalla, cognomento Corvinus, Aquitanas gentes Proconsulari potestate præditus subjugarat: unde Triumphus eidem merito de victis Gallis ab Augusto quoque Cæsare citra invidiam concessus. Ait enim Poëta ipsus de se, nec mentitur in gloriando: 'Non sine me est tibi partus honos: Tarbella Pyrene Testis, et Oceani littora Sanctonici.'

Quo etiam pertinebit vetus illa et quidem Italica Inscriptio, Tibullo ac nobis haud injuria sane a principe

illo Scaligero commentata in Catalectis suis :

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA A. DCCXXVI. CORVINVS PROCOSS. EX GALLIA VII. K. APR.

Nisi si forte Equitem nostrum adhuc prætextatum, necdum etiam ex ephebis plane, id est, statos puerilis Tyrocinii annos egressum, Lipsianam computationem sequi me scito, haud quidem castra, sed vero Tabernaculum Messallæ sui pro culcitella officii caussa comitatum cavillemur ; ut esset, quo Proconsul, ut fit, conquiniscens incubitare posset scilicet. Atqui haud stipendia modo, quæ quidem ex prisco Romanæ militiæ more non nisi decimum septimum annum supergressis legitime primum ac sollenniter procedebant, Tibullum ipsum fecisse, verum hercule donis etiam militaribus hoc ipso bello Aquitanico ob rem gnave, haud ductarie gestam, ab Imperatore suo donatum ornatumque insuper, fidem porro abunde fecerit nobis vetus illa Vitæ Albianæ commemoratio calamo exaratæ, non typis inquio ; cujus inibi gustum quoque aliquantum nobis præbuit idem ille, quem dico, Imperator noster Musicus : ' Nunc etiam Corvina ingens de stirpe propages Scaligeris condignus avis et Cæsare patre.'

Ecce nunc alterum quoque non minus utique persuasibile ab Horatio argumentum, Poëtam hunc nostrum ita I. Od. 33. de Glycere ejus insolentia ac fastu amiciter sane consolante : ' Albi, ne doleas plus nimio memor Immitis Glyceræ ; neu miserabiles Decantes Elegos, cur tibi junior Læsa præniteat fide.' Nam qui pote, obsecro, ut Tibullus id ætatis Elegos istos miserabiles decantare potuerit, quem, si bene calculum ponimus, hoc temporis vix trilustrem ad summum, id est, quindecim annorum Poëtastrum fuisse comperiemus ? Doceo ab ætate ipsius Horatii, qui proximo ab hoc volumine, tot tantisque interjectis Odarum struicibus, quadragenarium sese professurus primulum, hacce ad suspiciosissimum Sodalem suum clementi sane deprecatione : ' Fuge suspicari, Cujus octavum properavit ætas Claudere lustrum.' Ut enim biennii unius vertentis spatium intercessisse demus modo, inter prioris illius, atque hujus, quem postremum laudavimus, Horatiani Carminum libri compositionem, effici tamen nullis argumentorum probationibus potest, ut grandævitatem istiusmodi Poëtæ huic nostro Arithmeticorum exculcet quispiam, quæ vel Glyceræ malacissandæ pro tenellæ adeo ætatulæ captu opportuna satis ; nedum ut Elegiæ apte scribendæ tempestiva esse aut haberi potuerit. Huc tertiæ ab hac Odes insuper auctoritas si accedit, victoriam illam nobilem vereque Augustam, qua apud Actium cum collega Antonio et Cleopatra Ægypti Regibus de summa Imperii actum ac debellatum denique, Cæsari congratulantis : vix erit vel duodecim annos modo argutulo isti Glyceres amatorculo, adde Elegiarum cantori, ' Unde unde, aut ullis rationibus extricemus :' si quidem superiorem illam in vulgus receptam de Albinis Natalibus opinionem, ne hæresin dicam, alere porro obstinate ac foverc pertendimus. ' Atqui diversum longe sonat Appula Pitho.' Quo enim clausula illa jam laudata a nobis modo ? ' Cur tibi junior Læsa præniteat fide ?' nisi ut vel hinc saltem sic tanquam in speculo Tibulli amatoribus diluceat, Poëtam eum alia re magis nulla æmulo ac rivali suo ab amica postpositum, quam quod alter iste plenus adhuc succi ac sanguinis, viridiorque haud paulo ac nervosior, id est, Veneriam ad palæstram valentior robustiorque ; noster contra maturioris ævi indidemque languentior fortasse, quam virosæ illi contemnificæque ac fastidii plenæ expediebat, haud obscure op-

pido vidcretur: tantum abest, ut vel adolescentulus, 'Vel adhuc florente juventa Fervidus, officium Dominæ suaque arma probarc Posset Eques, genuumque hac tempestate virorem.'

Satin' certum, ac tot testimoniis in unum constipatis illustre factum denique Tibullum nihil minus, quam Pansa Hircioque Coss. nasci potuisse? et Pentametrum illum: 'Cum cecidit fato Consul uterque pari,' ex Peligni vestiarii synthesibus Romano huic Elegiographo perperam ac præter omnem Chronologiæ fidem assutum? Certissimum utique, et confirmat hariolationem nostram idem Triumvir iste, quem dico, Sulmonensis suffragio perpeti, uno Cornelio Gallo tantum, (cujus diem Genitalem in annum Urbis DCXXCI. incurrisse, demonstravimus jam antea, sex minimum ante Nasonem editum Lustris, id est, totis annis XXX.) Tibullum inter Elegiographos Latinos natu faciens posteriorem: haud quidem sibi modo, sed vero ipsi Propertio quoque hac ætatis prærogativa diserte prælatum non semel: nusquam tamen evidentius, quam libri Trist. IV. Eleg. 10. quem locum, huicce proposito meo haud sane disconducere videtur, totum porro integrumque lecturis proponere, ad conjecturæ nostræ stabilimentum: 'Temporis illius colui fovique Poëtas: Quotque aderant vates, rebar adesse Deos. Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo, Quæque nocet serpens, quæ juvat herba, Macer. Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes, Jure sodalitii qui mihi junctus erat. Ponticus Heroo, Battus quoque clarus Iambo, Dulcia convictus membra fuere mei. Et tenuit nostras numerosus Horatius aures, Dum ferit Ausonia carmina culta lyra. Vergilium vidi tantum; nec avara Tibullo Tempus amicitiæ Fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi Galle, Propertius illi, Quartus ab his serie temporis ipse fui. Utque ego majores, sic me coluere minores; Notaque non tarde facta Thalia mea est.' Ubi rite ordineque ordinem ab Ovidio conservatum videmus, in eorum præsertim Poëtarum commemoratione, quos tyro ipsus atque adulescentior Musarum candidatus modo, 'Spectatos satis et donatos jam rude pridem,' quasi veteranos emeritis stipendiis, Romæ cognitos olim habuisset sibi: egregiis ingenii facinoribus potius, quam effœti senii canitudine, vel calvitii nota venerabiles: quorum adultæ ac maturæ gloriæ novellus ipse veluti surculus succresceret. Quo in numero Eroticorum illum Poëtarum principem, Cornelium Gallum dico, desiderari, quid mirum vero, aut grave? quando is octavo supra quadragesimum ætatis anno, quoniam in conjurationis suspicione apud Augustum positus fuerat, sua sibimet manu condemnatum eliserit spiritum: quo quidem tempore ex ephebis primum excesserat Naso. Quæ computatio eo pressius a nobis exiliusque annales ad calculos revocata, quod in hac ipsa et vitæ et præfecturæ Cornelianæ terminatione Crinitum, Lilium, Cruquium, cæterosque quantum est calculatores 'Longius a vera videam ratione vagatos:' nemine non istorum sic quasi pro confesso adseverante, Gallum nostrum matura jam inde ætate, anno nempe tertio et quadragesimo gladio jus dixisse jactantiæ, ambitioni, atque insolentiæ suæ, hoc est, manufacta morte decretam advorsum se Senatus damnationem in tempore prævenisse, vel potius ante tempus. Perperam, uti dictum est prius, imo vero contra compertissimam Romanæ historiæ fidem; quippe quem ex Fastorum consularium subductione certo certius constet, anno post Ægyptiis denique, tum primum Provincialibus factis, cum Cæsariano imperio præfuisse, non quidem ab Urbis conditæ, uti Horatiano Interpreti placet, anno

DCCXXI. usque ad DCCXXIV. intra quod annorum spatium Regni Memphitici summa adhuc penes Antonium et Cleopatram, vel ipsi quoque Augusto formidolosos: tantum abest, ut Cornelianæ Præfecturæ, vel Octavianis decretis per eam tempestatem locus aliquis in Ægypto esse potuerit, superstite etiam tunc, imo dominante triumviralis Imperii collega, verum hercule sub ejusdem, quem postremum nominavimus, anni exodium, vel potius anni DCCXXV. sequentis exordium: in vacuam scilicet Regiam impetum faciente Octavio: quam solitis præsidiis destitutam, et sine vindice, victoris impotentis libidini, hoc est, prædæ ac pœnæ expositam obitu suo reliquerat Antonius: mandandam porro exinde, suspectis ac præteritis Senatoribus, Equestris ordinis homini, novo huicce Forojuliensi Procuratori, qui eampse nomine Cæsaris in Provinciæ formam redactam per quadriennium unum modo, nec id tamen totum, tractasse princeps atque administrasse creditur. Cujus quoniam et ætatis, et annorum quibus apud Niliacas gentes cum publico imperio fuit, plus satis superque ratio a nobis expensa ac disputata; quid prohibet eundem una quoque opera a manifestæ calumniæ ignominia, qua præter omne meritum suum a Lilio nescio quo Gyraldo indignissime affectus, quantum quidem in me est, vindicare porro atque defendere? Nec enim æquum esse arbitror, ut Poëta tantus, tamque omnibus modis lepidus, alienæ improbitatis atque malitiæ piaculari ritu succidaneus fiat: utque insontem expetant, quæ ab altero maligne, imo vero injuriose patrata nobis commemorat Dio Rom. Hist. lib. LIII. ubi postquam Cornelianum nomen a Valerio Largo, qui socius ei et convictor fuerat, ad Cæsarem per summam perfidiam atque injustitiam delatum posteris prodidisset, subdit exempla nonnulla denique, quæ ad ingenium et mores ingratissimi criminatoris propius penitusque percognoscendos facere cumprimis visa: e quibus illud nimis mehercule præ cæteris festivum ac memorabile de Proculeio: qui cum aliquando accusatori isti quem dico, Poëtæ nostri eversori, fortuito obviam factus esset, objecta manu os et nares ipse compresserit sibi; iis qui secum erant hoc quasi signo innuere volens scilicet, parum tutum esse Largo præsente vel loqui, vel respirare. Item alterum de nescio quo testiculante, ac responsum Largi, quo palam ignorabilem se illi objectum professus fuerat antea, superstitibus arbitris in Tabellas publicas referente. Quæ certissima utraque malignantis et quadruplatoris animi indicia, tanquam de ipso Cornelio Gallo, non autem de criminatore ejus Valerio Largo narrata, ex Dione porro nobis obtrudit Lilius. Os hominis: at quid simile? quasi vero inter Accusatoris et Rei vocabula discrimen nullum? At ego duo ista non minus dissidere inter se, 'Frigida quam calidis duco, atque humentia siccis.'

Qua quidem in re utrumne incuriam Lilianam magis, an inscitiam, an vero madidam memoriam potius demirer, nescio. Sed nos, silicernii hujus affaniis valere jussis, ad Galli præfecturam denno convortamur, qui, id quod memorare occœperam modo, in hac provincia sua multorum millium intervallis dispretus, 'Ac procul Urbe Remi, fallacis ad ostia Nili,' quasi extra terminos sepositus, quid mirum, inquam, si Ovidio, Romæ per ea tempora degenti, præsto esse non potuit; nedum familiariter uti puero etiam tum investi quadragenarius? At vero de Horatio, item Propertio, quibus per ætatem uti potuit, quorumque adeo Musicis recitationibus Romæ aliquandiu sese haud sane indelectatum significat, diversa prorsus ac dispar ratio: e quibus alterius

senecta, Horatii puta, quinquagesimum septimumne, an nonum annum supergressi, quando alii Julo Antonio et Fabio Africano Coss. alii autem C. Marcio Censorino, et C. Asinio C. F. Gallo denatum ipsum videri volunt, ad tricesimum usque sextum, vel quartum saltem Ovidianæ juventæ Autumnum pertinuit. Enim Horatiano Interpreti auscultes cave, vitam Poëtæ ejus haud paullo longius, imo supra annum etiam quartum ac sexagesimum producentis. Quod an refutatu difficile sit, vel ipsum 'Mæcenatem atavis Regibus editum' interroga, condignum illum Horatiani Epicedii conditorem; cujus adeo Fragmentum nos nuper in nostro ad Vennsinum illum Commentariolo ex Isidori Centonibus productum pristino nitori restituimus tandem: unde perspicue, ac quasi de plano dilucet, Flacco alumno et convictori suo Cilnium Equitem supervixisse: verumque ac fatale nimis evenisse vaticinium illud, quo eundem patronum suum lamentantem Vates iste biformis consolatus fuerat jam antea, Oda XVII. libri secundi scribens scilicet: 'Cur me querelis exanimas tuis? Nec Diis amicum est, nec mihi, te prius Obire, Mæcenas, mearum Dulce decus columenque rerum.'

Superstes ergo, postumusque
Tuscus Eques Calabro Poëtæ.

Neque id tamen longum; quippe qui annis duobus modo post C. Marii Censorini ac C. Asinii Galli emortualem Horatio Consulatum, qui annus conditæ Urbis supra septingentesimum sextus ac quadragesimus cluit, Ti. Nerone, Cn. Pisone Coss. in Libitinæ censum relatus denique, si quid Cassianæ fidei fidendum. De Propertiani vero obitus tempore parum liquido nobis explorata veritas: nisi quod credibiliter augurari possumus juvenem ipsum posteaquam Tibullo et Virgilio Poëtis pæne æqualibus, ac Cynthiæ delitiis suis, quæ amanti ratio est maxima, aliquantisper modo superstes vixisset, Orcivo porro thesauro traditum, etiam Horatii ac communis Mæcenatis mortem, quamvis haud paullo sane minore natu, quam illi, immiti atque ante diem properato funere anticipasse. Indicio fuerint totque ac tanta Propertii ipsius testimonia, quibus ut viridissimo flore ephebus passim, ac velut in primis adhuc illis adolescentiæ fretis Euripi in morem æstuabundus scilicet, ab semet-ipso depingitur: nusquam non a juvenilitatis gratia Veneri suæ commendabilem facere studens ac satagens sese: quam et Martialis insuper auctoritate comprobare facultas est nobis, ita lib. XIV. de hoc ipso testantis: 'Cynthia, facundi carmen juvenile Properti, Accepit famam, nec minus ipsa dedit.'

Ut ut est, omnium, quos supra recensuimus scilicet, Octaviani temporis Poëtarum funera Forojuliensis Equitis cædes antevertit; quippe quam A. U. C. DCCXXVIII. non autem, proinde ut Criticis placet, DCCXXIV. evenisse, satis antea jam nobis ex Cassianæ Historiæ fide declaratum: ejus inquam Forojuliensis, cui successor in scribunda Elegia Romanus hic noster, paullo post Virgilii excessum et ipse funeratus. Clarum id ex Epigrammatio, quod Marso Domitio adscribitur: 'Te quoque Vergilio comitem non æqua, Tibulle, Mors juvenem campos misit ad Elysios.' Quod postremum de Tibulli ipsius sententia adumbratum apte ejusdem funeris laudationem convertit Epigrammatarius iste quem dico, Martiali utique non illaudatus. Sic enim Marso antea præiverat Poëta noster, quasi prædivinans: 'At me, quod facilis tenero sum semper amori, Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.' Atqui Virgilium C. Sentio Saturnino, Sp. Lucretio Cinna Coss. pausam vitæ fecisse cognitum nobis ex Chronicorum scriptoribus; anno Urbis ni-

mirum DCCXXXV. intra quod spatium, funestumque illum Hircii cum Pansa Consulatum quatuor modo et viginti annos intercessisse reperiemus: quibus Consulibus si in oras luminis editus primum Tibullus noster, ‘ Non est quod multa loquamur, Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.’ Quid enim aliud quæso relinquitur nobis, quam ut ocellum Triumviratus Erotici ante annum ætatis suæ vicesimum quintum ad plures sese penetrasse fateamur? contra tot tantasque rationes positas a nobis supra, et, in quo arx hujus caussæ, locupletissimum illud Ovidii testimonium, quo Horatium, Propertium, Virgilium ipsum, ac Tibullum denique, non quidem inter ἡλικιώτας vel συγχρόνους, hoc est, coævos sibi, verum hercule inter veteranos senioresque ac præteritæ quasi ætatis Poëtas recensitos videmus. Unde et Virgilium de facie modo cognitum habuisse testatur; Tibullum vero Fatorum avaritiam invidisse sibi, quo minus in familiaritatem ejus, ‘ communia sacra colentis,’ insinuare potuerit in tempore: credo, quandoquidem Ovidio herbescente primulum, eodem quo Virgilius, ut dictum est, anno, aut certo non nimio post ‘ Intempestiva consumtus morte Tibullus, Atque Equiti præreptus Eques collega Poëtæ.’ Neque ita intempestive tamen, ut non vel ad legitimam usque mediæ ætatis plenitudinem eundem processisse persuaserim mihi: et eo quidem fidentius, quod præter argumenta illa superiora, partim ab Inscriptione Veteri, Fastisque Consularibus; partim ab Horatio, et Ovidio nobis adeo usque ‘ Largiter, ac plena suppeditata manu;’ etiam hic ipse Sulmonensis noster in Elegia illa vere Elegiaca, ne dicam, lachrymis Simonideis mœstiore, qua Collegæ eidem suo tantum non lessum lamentando facere visus, et quidem ex professo Albianæ vitæ summam colligens, de hac tanta obitus ipsius cruditate, (illud, immaturitate, dicere volui,) ne verbum quidem: quam profecto tacitam uti haberet, ‘ Deum,’ opinor, ‘ haud meruisse divitias sibi:’ haud magis utique, quam præmaturam illam Catulliani funeris præcocitatem, in eapse Elegia obiter quidem, sed tamen significantissime notatam his verbis: ‘ Obvius huic [scilicet Tibullo] venies, hedera juvenilia cinctus Tempora, cum Calvo docte Catulle tuo.’ Quibus subjicit deinceps e vestigio: ‘ Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici, Sanguinis atque animæ prodige Galle tuæ:’ ubi Gallum falso Majestatis crimine a Valerio Largo, ut diximus, circumventum, Ovidiano quoque patrocinio defensitari videmus. Gallus proinde Tibulli ac Virgilii exsequias morte sua septennii unius vertentis spacio anticipavit: quem quidem postremum, Maronem dico, haud dubie quoque hoc loco nominaturus fuerat Naso, tanquam Tibulliani fati præcursorem, nisi is extra Eroticorum Poëtarum numerum, in quibus nomen suum Catullus, Calvus, Gallus, ac post hunc Tibullus noster legitime jampridem professi, experientissimo huic Amoris consulto habitus judicatusque, ad Heroicos potius Epicosque Poëtas ablegandus. Addatur hisce omnibus vel mantissæ loco insuper, honestissimum illud ipsius Flacci de Tibullo Elogium, quo eumpse haud indignum habuit, quem ‘ Candidum Sermonum suorum Judicem,’ palam ac publicitus deprædicaret. Quæ judicii maturitas a Thalete illo Venusino Poëtæ huic nostro cautc ac circumspecte tributa, an in eudem istam vicenarii adolescentis juvenilitatem, ut is ad judicium de tam elucubratis omnique ex parte politis Poëtæ quadragenarii scriptis serio faciundum, sententiamque libere pronunciandam, pro arbitro, vel quasi Censore adhibeatur scilicet, convenire aut locum ullum

habere possit, illi viderint porro, quibus inter Tibulli atque Ovidii Natales nullum hactenus discrimen factum. A quo tempore usque ad M. Lollii et Q. Lepidi Consulatum, (quo hæc ipsa ad Tibullum scripta sub ejusdem Epistolarum libri exodium diserte Flaccus ipse agniturus est postea,) Fastorum enumerationem rite instituere qui volet, illum quidem, Horatium inquio, 'Temporis id quater undenos implesse Decembres,' Tibullum vero vix majorem duobus ac viginti annis fuisse planissime est deprensurus. Huc biennium præterea si accedit, intra quod comitem quoque Maronianæ Libitinæ Tibullum additum commonstravimus prius, quid? an non idem ille, uti dictum est modo, ante quinti lustri vorsoriam ad Campos illos Elysios sine viatico commigrasse invenietur, 'Illuc, unde negant redire quenquam?'

Quod si quis, non dico verum, at saltem verisimile esse, fidem unquam fecerit nobis, eadem opera meridie tenebras esse, ipsi credo Lynceo est persuasurus. Sed quid si ipsius Tibulli confessionem ad partes advocemus insuper? ac ne ipsum quidem met ævi sui granditatem, quam eidem assignavimus supra, clam aut dissimulanter habere voluisse, distincte ac dilucide doceamus, nonne caussa ista perorata? Panegyricum ejus, si vacat vel lubet, consule, quo loco haud fortunas suas accisas modo, sed vero et juvenilem quoque illum vernæ ætatulæ florem penitus emarcuisse, serio hercule ac dolenter apud patronum suum conqueritur his verbis: 'Nam cura novatur, Cum memor accisos semper dolor admonet annos.'

Sed adulterinus ille, ut diximus, atque a mala manu Tibullo assutus Pentameter, omne istud turbamentorum Chaos peperit Scholiastis. Neque vero est, quod Marsicum Epigramma nobis objectet quispiam, juvenem Tibullum decessisse confirmans; haud magis utique, quam antiquum illud ac Sallustio quoque frequentatum dicendi genus, quo C. Cæsarem in animosa illa, ne ambitiosa dicam Pontificatus Maximi petitione, Catullo competitori suo haud obscure prælatum, 'adolescentulum' vocat, qui sex ac triginta annorum Candidatus cluebat; neque id sine rivali tamen, scin' cujusmodi? ipso inquam M. Tullio, qui Curionem, qui Crassum, qui Ser. Sulpicium denique, annum item tricesimum, et quod excurrit, supergressos, nunc 'juvenes,' nunc 'adolescentes' appellitet. Compertum enim habeo, quam et Adolescentiæ et Juvenilitatis istius terminandæ liberi, ne dicam, exleges fuerint Romani illi veteres, solennem illam Servitulliani, ut opinor, lustri rationem sequuti, qua lib. x. cap. 28. ex Tuberone docet Gellius, primitus ab rege illo institutum, ut 'juniores' ad annum usque 46. supraque eum annum 'seniores' appellarentur. Tibullus igitur, tametsi, uti ego judico, circiter quadragenarius vita defunctus, tamen ex Serviani instituti ratione, 'juvenis,' Marso perhiberi potuit: neque in eo Latinitatis leges migratæ. Quinimo ut ipsum quoque Horatianis propemodum Natalibus supparem faciamus, hoc est, annis quinis priusquam moreretur, aut quaternis saltem etiam quadragenario majorem, Romanus Callimachus subigit nos: quem duobus minimum lustris, vel certe sesquilustro juniorem fuisse oportuit: siquidem is Elegiographo nostro Romano servata temporum serie successor: qui ordo ipsi, in hoc sane Poëmatis genere, et Ovidii hactenus, et omnium sæculorum suffragiis concessus. Ex quibus tum universis tum singulis illorum pariter errorem est denudare, qui Epistolam illam Horatianam Albiano nomini inscriptam non ad hunc, qui in manibus nobis est, verum potius ad nescio quem avum ejus pertinere somniant,

cujus ‘Hic fuerit porro nomine reque Nepos.’ Atque ego nunc me una quoque ibidem traho, qui in exempli illius Satyrici enarratione: ‘Nonne vides, Albi ut male vivat filius?’

Scholiastarum priorum sententiis suffragatus nuper, censuerim id ipsum in Poëtam hunc nostrum a Satyrographo illo maligne nimis ac criminose detortum: qua in re quam nauci non fuerim, nunc sentio denique, posteaquam ad veri investigationem conversus sero, quidem, sed tamen serio animum advortere institi tandem, Horatium de sese id temporis puero familiarem sererc sermonem: cui parens suus exemplum istud Albianum, quo filium alieno opprobramento maxime a luxuriæ ac prodigalitatis vitio deterreret, inante posuerit scilicet. Qua quidem tempestate, tantum abest, ut paternis maternisque bonis abligurritis ad inopiam istam redactus fuerit Tibullus noster, ut ætatula ipsius id temporis non magis quam Horatiana huic vitio opportuna, aut ulli luxuriæ probro obnoxia per puerilitatis captum esse potuerit: nisi si tamen ea ratione prodigum fortasse dicamus, ‘Qua talos Aulum correptum a patre, nucesque Ferre sinu laxo, donare, et ludere, Vates Idem alibi in Satyra ridentis imagine narrat.’

Ut ut est, Ode certe illa libri Carminum prioris XXXIII. se non avum Tibulli, quem quidem ego nullius sane coloris novi, verum hercule ad ipsissimum Elegiographum hunc nostrum peculiariter pertinere ipsamet clamitat: quippe in qua Pholoës etiam mentio occurrat tibi; ejus inquam Pholoës, a qua Marathum delitias suas torqueri lib. I. Eleg. 9. idem gravissime lamentatur quasi expostulans, candemque, ne puerum usque adeo formosulum ac delicatulum nimia asperioris repulsæ indignitate pervicaciaque ac fastidiis suis perditum eat porro, deprecatur sedulo. Non igitur Hirciani anni fœtus Albius noster, neque ea, ut cum Catullo dicam, genuum viriditate, quæ eidem illi a Crinito, Lilio, cæterisque Poëticarum ætatum Finitoribus assignata hactenus. Quorum subidissimas frustrationes flagellare non est mens; Criniti præsertim, qui inter Poëtæ nostri familiares, et quidem intimos, nominatim etiam Propertium inculcet nobis; quum neque hic Tibulli, neque ille item Propertii, in tanta tamque benigna mutui faciundi opportunitate, aliquam, vel tralaticiam saltem, in scriptis suis mentionem uspiam fecisse inveniantur: æmulatione, opinor, studii communis, vel nescio qua ingeniorum dissimilitudine potius; qua factum, ut alterum contemtum præ se fortasse minore, quam decebat, in pretio atque honore habuerit scilicet. Scitum enim Martialis est illud: ‘Qui volet ingenio cedere, rarus erit.’ Quam item Horatio caussam fecisse suspicor, cur Propertiani nominis memoriam invidioso carminum suorum silentio, vel dissimulatione certe præpostera suppresserit callidus: quem tamen propter Augustam illam Principis sui, et, quæ ratio maxima est, ipsius adeo Mæcenatis faventiam, frequentemque, imo domesticam cum communi illo doctrinarum ac leporum omnium patrono consuetudinem, invisum sane, ‘Ignotumve sibi non est habuisse putandus.’

GERARTUS
FALKENBURGIUS NOVIOMAGUS
JANO DOUSÆ
NORDOVICI
S. D.

Serius, eruditissime Dousa, Nonni Dionysiaca, quæ tibi hinc discedenti promisi, ad te mitto; non quidem mea negligentia, aut oblivione tui, sed quia nullos hic interea tabellarios reperire potui, qui istuc

irent. Quare, si quid de Geldrica fide sinistri fuisti suspicatus, id velim animo ejicias tuo: meque in illorum adscribas numerum, qui tibi omnia, quæ tractas, quæve cogitas, feliciter evenire ex animo precantur. Feceris rem præstanti ingenio tuo dignam, si interdum locum aliquem floridiorem, qui in Nonno valde multi sunt, Latinis versibus expresseris: ἀλλὰ τί σε σπεύδοντα καὶ αὐτὸν ὀτρύνω; Ex quo hinc discessisti, vix quicquam accidit, unde epistolæ argumentum nasci possit, nisi quod satis severa in omnia bibliopolia fuerit instituta inquisitio, et quod quinque ex tennioribus librariis in carcerem sint conjecti. Quantum intelligo, statuetur quid crudelius, si qui sunt, in illos, qui libros vetitos tempore tumultus distraxerunt. Allatus est et nuncius de morte Principis Condæi et Comitis Mongomberi. Dandelottum ferunt captum, et Amiralium accepto gravi vulnere nescio quo profugisse, toto exercitu fere ad interuecionem cæso ac profligato. Giselinus noster nondum redierat, sed Pulmanno nunciari jussit propediem se adfuturum. Pulmannus remittit tibi Petronium cum fenore, quem quando Plantino visum erit recudere, fiet in eo honorifica tui mentio: interea de Carmine illi præfigendo cogitabis. Hadrianum Junium summum virum a me salutare non gravaberis. Misissem illi Nonni exemplar, nisi scirem illum habere. Silvius tua Poëmata nondum inchoavit. Urgeto hominem per literas, nunquam alioqui editionem maturaturum. Memini te nobis, cum hic esses, ingeniosissimas quasdam in Tibullum et Propertium lectiones et explicationes prælegere, quas ut omnes in vino scripsi, ita nunc eas, vel te potius ipsum requiro; nam constitui utrumque diligenter pervolutare tuo motus exemplo. Vale mi Dousa, et Falkenburginm tuum, cui ultro nuper, quæ tua est humanitas, amicitiæ tuæ fores apernisti, amare perge. Becanus, Pulmannus, et Plantinus tibi salutem dicunt. Nescire te nolui, πτερνοτρώκτας ἐκ τῆς Ὁμηρικῆς Βατραχομυομαχίας habere rursum quod agant, vel, si mavis, rodant. Iterum Vale. Raptim Antverpiæ. IV. Kal. April. CIↃ. IↃ. LXIX.

JANI DOUSÆ
AD
GER. FALKENBURGIUM
SENARII EX MERIS IAMBIS.

Horum proxima Epistola fit mentio.

Ita usque donet esse sobrio mihi,
Bonumque dictet ex mea lubidine
Apollo carmen; ut fuit volup' mihi
Tuarum, amice, literarum amabili
Frui lepore, pessimæque crapulæ
Malum levare; quam dicbus his mihi
Tricongiana contulit benignitas.
Habere uamque dum bene hospites volo
Meos, pedemque ferre cum Pholis juvat,
Mero impotente vicit obrutum cito
Frequens amystis: hic statim omne Bacchico
Mihi vapore dissilire sinciput;
Ita ut cerebrum habere me puerperi
Jovis viderer, usque donec auribus
Tuæ intulere se meis tabellulæ,
Mihi lepore quæ suo illico gravem,
Quasi flabella, dispulere crapulam.
Refectus inde, Falkenburge, maximas
Gravissimasque gratias ago tibi.
Neque hinc recuso, si madere denno
Fuat lubido, quin identidem novo
Styli lepore crapulam leves meam.
At interim valete, abeste vos procul,
Et hinc abite maximam in malam crucem,
Molesta turba, quotquot estis o Pholi.

JANI DOUSÆ
AD SUPERIOREM FALKENBURGII EPISTOLAM RESPONSIO,

In qua suspecta aliquot Tibulli, plura

Propertii loca partim tentata ; partim, quæ septuosiora videbantur, aut illustrata aut explicita; nonnulla etiam vitii manifesta in melius, uti spero, nunc primum correcta ac restituta.

Næ tu homo es quantum vivit hominum impetrabilissimus ; cui satis non est, quod paupertinam bibliothecæ nostræ supellectilem augustissimo Nonni volumine, nullo beneficio meo provocatus auxisti; nisi etiam, Geldricæ insuper fidei mentione per causam injecta, tarditatis culpam depreceris, quam tibi non negligentia aliqua, ut scribis, aut oblivio mei, sed vero tabellariorum inopia objecit. Atque, si vel levissimam de te unquam sinistre nobis suspicandi occasionem præbuisses, tacerem; nunc autem cum nihil a te factum habeam, quamobrem non prolixe omnia de te pollicear mihi, officium meum facere cogor, teque pro nostra familiaritate leniter et leviter commonere, proletario isto, imo vero Plantino satisfactionis genere apud amicos, hoc est, qui amici sunt, ita uti nomen possident, opus non esse: alioquin ego plus justis de caussis personam hic tuam assumere possim, neque expurgatum ire tibi, cui, quod tanto tempore promisi, reapse ut volui, atque uti debui, repræsentare videor oblitus : de carmine tibi nuncupando loquor; quod quidem, ædepol haud scio, an ope aliqua a Musis meis ignavissimis exculcare vel extundere potuissem, nisi uberrimum ipsis natum ex re argumentum, et quidem in tempore, literæ porro subjecissent tuæ. Audis desidiæ excusationem, sed quid probibet et Sylvium in partem communis culpæ advocare, qui de nugarum nostrarum Editione, quam maturare dixerat, nihil quicquam, ex quo a vobis discessi, sperare nos jussit? quam si saltem vel affectam quoquomodo dedisset, nos etiam diligentia sua ad fidem tibi persolvendam fecisset alacriores, ut qui metuissemus non modo te diutius creditorem habere, sed vero moram paratis prælorum operis objectare, si Poëma Editioni appendendum non tempori exhibuissemus : quod verum esse ut inducaris, mitto id ipsum tibi his tabellis insitum insertumque. Tu quicquid id est in bonam partem acceptum aure non tetrica exigere properabis, et vel Epigrammatum meorum, si tanti res videbitur, vel Sylvarum libris adstrui curabis, ut tibi maxime concinnum erit. Argumentum, ut dixi, partim ex tabellarum tuarum, partim ex intemperantiæ meæ occasione natum scito, quam mihi literæ istæ tuæ deleuifica sua allocutione tanquam flabello quodam commode allatæ discusserunt: discussit et Dionysiacon suorum lectione Nonnus tuus ; quo nomine gratias, in aliquo si possem, hoc est, hostimentum par pari, merito utique ac lubentissime referre me cuperem tibi. Quod possum tamen, gratias ago, et quidem ingentes ; teque oro ne male habeat, quod meam tibi de locorum quorundam magis in eo Poëta insignium versione operam, quam exigis, polliceri ncqueo: libenter et hic quoque morem gesturus tibi, si ea in me ingenii, sive adeo Poëticæ industriæ vigeret indoles, quantam vel tu esse falso profecto existimas, vel ipse mihi nequicquam exopto: quanquam et meapte figlina contentus, in opus alienum ire nolo, potiusque id omne doctis exequendum relinquo, atque inprimis tibi, qui interpres es prorsus hanc ad rem unicus, adeoque ad Dionysiaca ista omnem jampridem aciem instructam habes: ut qui Nonnum totum diligentissime a te castigatum primitus doctissimis insuper Scholiis adpensis illustrasti. Quare aut ipse Poëtam illum interpretandum suscipias, aut alterum huicce negocio idoneorem præfulcias necesse erit. Nam de me, ut dixi, temere nihil hic quic-

quam Falkenburgio meo præstare ausim, memor illius pervolgati : ‘ Ne sutor ultra crepidam.’ Porro ad Petronium quod attinet, gratulor nobis aliquod fuisse opellæ illius pretium : ita eum pulcbre mihi et quidem cum fœnore remisit Pulmannus tuus, ut nihil jam ultra ipsi ad summum felicitatis cumulum deesse existimem, præter typos Plantini nostri et Gallicanum Memmianæ Bibliotbecæ exemplar, quod utinam, Pitbœus nobis invidere abstineat diutius. Interim de carmine illi, uti postulas, præfigendo operam dabimus, ne editionem moretur. Hadrianum Junium nostrum quisnam terrarum angulus habeat, ignoro. Eum, si quidem hic apparuerit, et salute, et gratissimo nuncio tuo primus, uti spero, impertiam. Quod vero sedulo me cohortaris, ut Silvium per scriptas literas urgeam, ne longius nugarum nostrarum editionem protollat, sed eam quantum potest maturet, currentem, ut aiunt, incitas : et certe cum eo homine jamdudum pluribus verbis malis per literas interpretes expostulassem, si modo tabelliones ad manum fuissent. Quod ut tibi etiam verisimile fiat, mitto una opera tabellas ad eundem meas in huncce fasciculum conjectas, quibus ipsum officii sui, quod quidem prorsus oblitus videtur, obiter commonefacio. Scripsi eadem de re non ita pridem fuse et copiose ad Giselinum nostrum, quem huic provinciæ tanquam Herculem quendam præfeceram : verum is nihil etiam dum, quod sciam, respondit ; nisi si tabellæ forte in itinere perierint : quod Callipedum istorum incuria sæpius mehercule quam vellem nobis, epistolarum scriptoribus, contingit. Eum itaque, si istic fuerit, meis verbis compellare atque identidem porro reflagitare poteris, ut quod ejus fidei et fiduciæ potissimum mandatum atque concreditum est, in eo exequendo moram nullam interponat, si modo is fidem de editione præstitam liberare postulet sese. Habes quæ tibi rescribenda duxi. Reliquum est, ut ad meas in Tibullum et Propertium observationes me conferam, quæ tametsi nauci non sunt, et, ut paucis dicam, vino tantum inscribi dignæ, tamen quum tibi morem non gerere maxima sane religio sit mihi, committere nolui, ut conjecturas meas potius, quam conjectorem ipsum desiderares. Ut ergo Tibullum primo, sic quasi saltuatim expediamus, scias velim in Poëta eo pauca admodum, eaque non nimium laboriosa a nobis animadversa esse : in quibus illud in primis se offert libro I.

Lib. I. Eleg. 1. vs. 11. *Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris, Seu vetus in trivio florida serta lapis*] Ovid. Fast. II. ‘ Spargitur et cæso communis Terminus agno ; Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.’ Et mox : ‘ Illic lanigeri pecoris tibi Termine fibris Sacra videt fieri sextus ab urbe lapis.’ Addatur his insuper a Prudentio haud sublestæ fidei testimonium : ‘ Et lapis illic Si stetit antiquus,quem cingere sueverat error Fasciolis aut gallinæ pulmone rigare.’ Item ab eodem alterum quoque : ‘ Verris cruore scripta saxa spargere.’

Lib. I. Eleg. 2. vs. 80. *Et mea nunc pœnas impia lingua luit*] Ego semper usque adhuc legendum putavi, et nunc etiam puto, *luat ;* idque sine interrogatione : quam conjecturam meam confirmat et Statius ; nullo tamen sensu. Nam et interrogationis notam retinuit, et confirmativæ particulæ *Et* loco perperam substituit *Ut :* quod quale sit necdum in mentem venire potuit mihi, omnem loci hujusce constructionem ex iis, quæ statim porro insequuntur, petendam autumo. Ut significet Poëta : Si unquam Veneris numen per iracundiam forte, quæ amantibus utique familiaris, vel dicto modo, hoc est, leviore

aliquo convicio læsisse temere argui possit, se causam haud dicere, quin illico illi meritas impietatis pœnas lingua sua ob maledictum persolvat: innuens, nihil se tale ne justissima quidem ob Eroticas injurias indignatione provocatum, ingratissimisque contumeliis lacessitum per ætatis impoteutiam vel tralaticie saltem, ullo unquam tempore admisisse.

Lib. I. Eleg. 6. vs. 5. *Jam mihi tenduntur casses: jam Delia furtim Nescio quem tacita callida nocte fovet*] Argute. Etenim ad commune illud amoribus Tibullianis cum Delia, id est, Diana, cognomentum allusum: quæ Dea venandi studio præesse credita antiquitus: ad quam rem plagis cassibusque cumprimis opus, 'Ad colles saltusque indagine reticulata Cingendos, canibusque in retia compellendas Et clamore feras.' Qua de re consulenda lib. IV. Carm. 3. ex Sulpitiæ persona ad Cherinthum amatorem suum directa, cui initium est: 'Parce meo juveni,' &c. Habes mox ibidem: 'Neve cubet laxo pectus aperta sinu.' Ne fiat illud scilicet, quod apud Ovidium quondam evenisse sibi Helenæ commemorat Paris: 'Prodita sunt (nemini) tunica tua pectora laxa, Atque oculis aditum nuda dedere meis: Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuoque Complexo matrem candidiora Jove. Dum stupeo visis, nam pocula forte tenebam, Tortilis a digitis excidit ansa meis.'

In eadem Elegia sexta, vs. 59. raræ cujusdam elegantiæ usus est vocabulo *adducit*, de matre lena loquens: *Hæc mihi te adducit tenebris, &c.* Quam lectionem cur Statius mutarit, non video; quum 'adducere' proprie sit puellam alicui conciliare, ut quidem loquitur Petronius noster: unde etiam 'adductrices' pro stupri sequestris, sive adeo conciliatricibus vetustatem posuisse crediderim.

Lib. I. Eleg. 10. vs. 25. *At nobis ærata, Lares, depellite tela*] Dubium mihi non est, quin 'Hostilios Lares' speciatim designet, quibus immolabant Romani, quod ab iis hostes arceri putabant. Auctor Festus: ad quos etiam Propertius visus respexisse, quum scribit: 'Hannibalemque Lares Romana cæde fugantes.' Atqui hoc ipsum non Laribus hisce Hostiliis, sed vero Herculi Tutano attribuit Varro bellissimis Senariolis illis: 'Noctu Hannibalis quum [lego, *quod*] fugavi exercitum, Tutanus hoc, Tutanus Romæ nuncupor. Hac propter omnes, qui laborant, invocant.' In quo postremo etiam versu pronomen desiderari suspicor: idque post priorem dictionem illam ponendum hoc quidem modo et ordine: 'Hac propter me omnes, qui laborant, invocant:' 'quod fugavi,' id est, quia, sive quoniam, fugavi. 'Tutanus hoc,' id est, eo, vel ideo Tutani cognomentum inditum a Romanis est mihi.

Ibidem, vs. 63. *Sit lacrimas movisse satis: quater ille beatus, Quo tenera irato flere puella potest*] Hoc enim amoris veri, haud simulati, dico, certissimum atque evidentissimum argumentum. Nam nisi perdite efflictimque flagraret misera, animi ægra, amore saucia, susquedeque ferret furiosas amatoris sui æmulationes, impotentiamque ac iracundiam, et quasi oculis pumiceis, quo ægre etiam illi faciat magis præsertim irato, siccocula esse porro ac videri pertenderet: neque, sicuti est apud Plautum, lacrymam exorare posset, unam modo uti exspuerent scilicet.

Lib. II. Eleg. 1. Ambarvale sacrificium descripturus ante omnia sibi et sociis incolumitatem, bonamque adeo valetudinem comprecatur, his verbis: *Quisquis adest, valeat, &c.* Hoc est, bene ac belle habeat sese, sospesque ac validus vitam procudat porro: ut quidem ego interpretor; si secorsum tamen a Becano, summo viro, per te sentire liceat mihi, qui, *faveat*, mavult. Et tamen a me quoque Ovi-

dius facit, Fast. IV. ita Tibullo nostro succentans scilicet: ‘ Pelle procul morbos, valeant hominesque gregesque, Et valeant vigiles, provida turba, canes.’ Ibid. ‘ Solvite vincla jugis; nunc ad præsepia debent Plena coronato stare boves capite.’ Interpretandum ex Dionysio Halicarnassæo ita porro nobis repræsentante hunc morem: Ἀπέδειξαν δὲ καὶ Ποσειδῶνι τέμενος Ἱππίῳ, καὶ τὴν ἑορτὴν Ἱπποκράτεια μὲν παρ' Ἀρκάδων, Κωνσουάλια δ' ὑπὸ Ῥωμαίων λεγόμενα κατεστήσαντο, ἐν ᾗ παρὰ Ῥωμαίοις ἐξ ἔθους ἐλινύουσιν ἔργων ἵπποι καὶ ὄρεῖς, καὶ στέφονται τὰς κεφαλὰς ἄνθεσι.

Quod porro legitur Elegia eapse media, vs. 53. *Et satur arenti primum est modulatus avena Carmen, ut ornatos diceret ante Deos*] Referendum ad Plautinum illud: ‘ Larem corona nostrum decorari volo:’ *ornatos* enim nihil aliud, quam coronatos ac mollibus floreisque sertis redimitos, ex ritu superstitionis antiquæ.

Elegia porro ejusdem libri tertia, quod scribit Tibullus, nihil intonsas comas Apollini profuisse, quo minus tauros Admeti formosus pasceret, mirum alicui haud injuria videri possit, nisi idem sciat, probeque antea compertum ac provisum habeat sibi, bubulcos, &c. [Vide p. 402.] Constat enim veteres tam Romanos quam Græcos, urbanos, haud agrestes dico, maxime semper περὶ καλὴν, ut Aristæneti more loquar, ἀσχολεῖσθαι τὴν κόμην solitos; neque id adeo mirandum, quum ‘ summum,’ teste omnium elegantiarum Arbitro, ‘ formæ decus capilli.’

Elegia deinceps quinta, præsagia prodigiaque belli civilis prænuncia continet, de quibus singulatim Auctor de Prodigiis consulendus. Cæterum quod inter alia hoc quoque commemorat Tibullus nobis: *Fataque vocales præmonuisse boves:* eo pertinet, quod Eusebius refert; Bovem sub C. Cæsaris mortem in suburbano loquutum, frustra se urgeri, quippe non frumenta, sed vero homines, hoc est, estores brevi oppido defuturos: tantas cadaverum struices, tamque immanes fore acervos scilicet. Ne longum faciam, unum etiam Tibulli locum adscribam, qui est in Carmine ad Messallam: is ad hunc modum in libris formulariis hodie publicatus exstat: *Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea fœcundis indeficientia mensis, &c.* Ego secundo versu non *ditantes*, quod nihili verbum est, hoc quidem loco, sed *distantes* reponendum præstare ausim: quod quale sit explicat nobis unicus ille ‘ Romanæ fidicen lyræ,’ quum scribit: ‘ Est, ut viro vir latius ordinet Arbusta sulcis,’ &c. Et tamen Lucretius lib. II. ‘ Largifica stipe ditantes.’ consimiliter eloquutus videri potest. Nisi si quis forte *ditantes horrea sulci* rescribere se malit: cui lectioni adstipulabitur iterationis ejus venustas, quæ in repetitione verbi *Horrea* initio porro versus insequentis comparet.

Unam etiam sententiam apponam insuper, cujus acumen huic ipsi quoque, Horatio inquam, haud indignum visum, quo Satyram ornaret suam. Sic enim ille: ‘ Exilis domus est, cui non et multa supersunt, Et dominum fallunt, et prosunt furibus.’ At Tibullus noster de semet ipso quam consimiliter! *Et domino satis, et nimium furique lupoque.* Et hæc in Tibullum pro tempore inquisisse sufficiat nobis, quorum nonnulla etiam Victori nostro, quum hic apud nos esset, prælegisse commemini.

JANI DOUSÆ FILII
IN
ALBIUM TIBULLUM
CONJECTANEA ET NOTÆ.

[Annotatiunculas Dousæ F. e sequentibus omnes, ut et Dousæ P. ex antecedentibus nonnullas prætermisimus, quæ scilicet jam passim comparent inter Scal. et aliorum Notas, a pag. 369. usque ad pag. 440. *Ed.*]

LIBER I.

CAPUT I.

Secunda Elegia libri primi excussa. *Percussus Baccho*, ea lectio firmata novis auctoritatibus. Ebrietatis et amoris comparatio. *Janua difficilis.* Lampridius explicatus: verax saga, feminæ veratrices. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 374. 375.]

Quod in ipso pene Tibulliani libri vestibulo occurrit nobis: lib. I. El. 2. vs. 3. *Neu quisquam multo perfusum tempora Baccho:* an *percussum* legi debeat, quod veteres quidam libri agnoscunt, a multis varie agitatum est: quorum probationes et exempla ex Plauto, Ovidio, aliisque depromta, quod nunc primum nota non sint, sciens prætereo. Addam his tantum velut supernumerarium testem Alexidem Comicum ita scribentem: Πίνουσ' ἑκάστης ἡμέρας δύ' ἡμέρας Διασειόμενοι τοὺς κροτάφους ὑπὸ τοῦ ἀκρατοῦ. Neque abludit ab his illud Athenæi lib. XI. Θεόφραστος δ' ἐν τῷ Ἐρωτικῷ, Χαιρήμονά φησι τὸν τραγικὸν λέγειν ὡς τὸν οἶνον τῶν χρωμένων κεράννυσθαι, οὕτως καὶ τὸν ἔρωτα. Unde intelligimus cur μεθύειν ἔρωτι Anacreon dixerit, curque 'amore saucios' Ennius et Lucretius eadem tralatione qua Justinus, sive Trogus Pompeius, 'mero saucios.' Sed quoniam in hanc amoris et ebrietatis comparationem occasione oblata non quæsita incidimus, lubet pauca adscribere quæ id illustrent. Plutarchus in Symposiacis: Ἐλέχθη ὅτι τῷ μεθύειν τὸ ἐρᾷν ὅμοιόν ἐστι, ποιεῖ γὰρ θερμοὺς, καὶ ἱλαροὺς, καὶ διακεχυμένους. Heliodorus lib. III. Διάνοια ἐρῶντος ὅμοιόν τι καὶ μεθύοντος· εὔτρεπτον καὶ οὐδεμίαν ἕδραν ἀνεχόμενον· ἅτε τῆς ψυχῆς ἀμφοτέροις ἐφ' ὑγροῦ τοῦ πάθους σαλευούσης. Διὸ καὶ πρὸς μέθην ὁ ἐρῶν, καὶ πρὸς τὸ ἐρᾶν ὁ μεθύων ἐπίφορος. Verum ut ad Tibullum revertar, si quis *perfusum* retinere malit, haud valde renitar; præsertim quum hic noster et alibi ita loquatur, et Martialis fere eodem modo: 'Atque inter mensas largo jam nectare fusus.' Silius Italicus lib. VII. 'patrioque Lyæo Tempora quassatus.' Comparationem autem quam ibidem inter amorem et ebrietatem institui, valde illustrabit hæc Xenophontis sententia: Ἀπομν. Ἀγυρῶ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλοποσίαν προκληθέντας, καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας ἐγκυλισθέντας, ἧττον δυναμένους τῶν τε δεόντων ἐπιμέλεισθαι, καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέχεσθαι.

11 *Capiti sint precor illa meo*] De hac loquendi consuetudine alii alia: nos hoc observamus; pertinere huc quod Lampridius de Commodo tradit: 'sanguinem gladiatoris occisi eum sibi ad caput detersisse:' idque male ominosum fuisse addit; non alia ut opinor de caussa, quam quod hac ratione sibi ipse imprecari videretur, ut in se et caput suum recideret gladiatoris sanguis.

74 *Mollis et inculta sit mihi somnus humo*] Mire variant hic libri; alii enim *in inculta*, alii *et in culta*, nonnulli *et in nuda* habent. Ex qua lectionum discrepantia venit mihi in mentem legendum forte: *Mollis et in dura sit mihi somnus humo.* Eleganter enim opponuntur hæc: *Mollis somnus, dura humus.* Favet conjecturæ nostræ illud Senecæ Epist. XCI. 'Sollicitudo nos in nostra purpura versat et acerrimis excitat stimulis: mollem somnum illis dura tellus dabat.'

CAPUT II.

Versari. Pœna Tityi. Petronio lux et forte an medicina facta. *Avis* de solo vulture: *οἰωνός. Supplicare Pluvio Jovi. Magna urbs.* Alia quædam. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, p. 287.]

Lib. I. El. 3. vs. 73. *Illic Junonem tentare Ixionis ausi Versantur celeri noxia membra rota*] Sic paulo post idem: 'Versatur celeri fors levis orbe rotæ.' Plautus in Cistellaria: 'versor in amoris rota miser:' pro quo perperam, meo quidem animo, 'vexor,' substituere conati sunt alii: hinc et Seneca Nat. Quæst. lib. VI. dixit: 'Nec hominum nec Deorum nec rerum timore versari.'

75 *Porrectusque novem Tityus per jugera terræ Assiduas atro viscere pascit aves*] Seneca Thyeste: 'Aut pœna Tityi, qui specu vasto patens Visceribus atras pascit effossis aves.' Ubi et ad hunc Tibulli locum respexit et ad illum Propertii: 'Atque inter Tityi volucres mea pœna vagetur.' Similiter quoque Ovidius de eodem 'Jugeribusque novem, qui summus distat ab imo, Visceraque assiduæ dedita præbet avi.' Videmus autem Tibullum cæterosque Homeri et Apollodori, apud quos Tityo duo vultures jecur rimantur, contra Ovidium Virgilii secutum opinionem, qui ab uno discerpi depascique vult: ut et Petronius ex correctione Patris: 'Cui vultur jecur ultimum pererrat, Et pectus trahit intimasque fibras, Non est quem Tityum vocant poëtæ, Sed cordis mala, livor atque luxus.' Sed hic videatur etiam scribi posse: 'Qui vultur jecur ultimum pererrat,' et: 'Non est, quem Tityi vocant poëtæ:' ut livor et luxus vulturi assimulentur, quomodo fere in Epigrammate Græco, quod hinc adumbratum puto, Anthol. lib. II. *Ὄρνεον ἠσθίομεν κεκλημένοι ἄθλιοι ἄνδρες, Ἄλλων ὀρνίθων βρώματα γιγνόμενοι· Καὶ τὸν μὲν Τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν, Ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί.* Intelligit enim spem, metum, iram, cupiditatem. Cæterum notandum in hac Tityi mentione 'aves' aut 'volucres' ubique pro vulturibus poni, quod ad imitationem Græci sermonis fieri credo: in illo enim *οἰωνὸς* cum generaliter de omnibus avibus dicatur, tamen proprie adstringitur ad hanc significationem. Tzetzes in Hesiodum: *Οἰωνοὶ κυρίως οἱ γῦπες, ὡς οἰωοί· ἤτοι μόνοι δίχα συνουσίας ὠὰ ὑπηνέμια γεννῶντες.*

Lib. I. El. 4. vs. 18. *Longa dies molli saxa peredit aqua*] Eandem sententiam extulit Bion: *Ἐκ θαμινῆς ῥαθάμιγγος, ὅκως λόγος, αἰεὶ ἰοῖσας Χἀ λίθος ἐς ῥωγμὸν κοιλαίνεται.* Item Aristænetus alludens ad Chærili versum: *Ῥανὶς γὰρ ὕδατος ἐνδελεχῶς ἐπιστάζουσα καὶ πέτραν οἶδε κοιλαίνειν.*

Lib. I. El. 6. vs. 1. *Semper ut inducar blandos offers mihi vultus; Post tamen es misero tristis et asper, Amor*] Quod Tibullus hic de amore, idem de fortuna dicit Theodorus Metochita in

Disputationibus suis; cujus verba quod longiuscula sint, non adscribo.

35 *Te tenet, absentes alios suspirat amores*] Sic infra lib. IV. Carm. 5. 'Quod si forte alios jam nunc suspirat amores.' Legi quoque posset *absentis;* ut Martialis: 'Sic tenet absentis nostros cantatque libellos.' Si alteram retinemus, erit dictum, ut a Columella libro de Cultu Hortorum: 'Maximus ipse Deum posito jam fulmine fallax Acrisionæos veteres imitatur amores.'

Lib. I. Eleg. 7. vs. 61. *Te canit agricola, e magna cum venerit urbe*] Per *magnam urbem,* Romam intelligendam puto, quomodo ab eodem accipitur lib. II. 'hic magnæ jam locus urbis erit.'

Lib. I. Eleg. 8. vs. 17. *Num te carminibus, num te pallentibus herbis*] Idem Epithetum herbis tribui videmus a Virgilio; unde et Sappho loquens de pallore illo amantium viola, ut Horatius ait, tincto: χλωροτέρη δὲ ποίας Ἐμμὶ dixit. Videndum tamen, an non *pollentibus* scripserit Tibullus ad vim herbarum et efficaciam respiciens.

Lib. I. Eleg. 9. vs. 27. *Ipsa Venus somno domitos*] Allusit ad Epithetum Somni Homero frequens παυδαμάτωρ.

CAPUT III.

Tibullum Lucifero currum tribuisse, contra Poëtarum consuetudinem: de qua nonnulla post Scaligerum. *Lucifer desultor. Hesperum* pro Lucifero sumi ab Horatio. *Nocturnus* quis sit in Plauti Amphytruone, isque locus præter interpretum omnium mentem enucleatus. *Rota Luciferi, Solis. Boves aratores.* [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 392. 394. 395.]

Lib. I. Eleg. 10. vs. 7. *Divitis hoc vitium est auri*] Apposite ad hanc sententiam Seneca Nat. Quæst. lib. I. 'Postquam deterior populus ipsas subiit terras effossurus obruenda, ferrum primum in usu fuit, et id homines impune eruerent, si solum eruissent.' Hinc et Manilius Astronom. lib. V. de ferro loquens: 'Quod solum decuit mortales nosse metallum.'

LIBER II.

CAPUT IV.

Ornati Dii. Noctis equi, currus: ætheris dorsum. Apuleius illustratus. Nox cur siderum mater dicta, triplex caussa, idque ab Orpheo esse ostensum. *Chorus siderum.* Varro correctus. Censorinus explicatus: item Martialis. *Deus* pro 'Sole.' *Organum Dei. Divum lyra.* Receptа in Varrone lectio defensa pariter et declarata. Veterum opinio de Planetarum stationibus, quas a Sole fieri credebant. *Lascivia siderum, piscium.* Tibullus bis correctus. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 398. 400. 401.]

Lib. II. Eleg. 1. vs. 1. *Quisquis adest faveat*] Malim: *Quisquis ades, faveas:* sic infra: 'Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.'

86 *Et Phrygio tibia curva sono*] Sic Lucretius: 'Et Phrygio stimulat numero cava tibia mentes.' Ovidius: 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, sonos.'

88 *Lascivo sidera fulva choro*] [Vide inter Scal. et aliorum Notas, p. 400.] Si mundum organum Solis esse intelligamus, illustris sententia fuerit et ex Orphicæ Theologiæ penetralibus depromta; is enim cælum universum Apollinis cithara temperari canit pulcherrimis versibus Hymno in Apollinem: Σὺ δὲ πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ Ἁρμόζεις, ὅτε μὲν νεάτης ἐπὶ τέρματα βαίνων, Ἄλλοτε δ' αὖθ'

ὑπάτην, ποτὲ Δώριον εἰς διάκοσμον Πάντα πόλον κρίνας, κρίνεις βιοθρέμμονα φῦλα. Adde testimonium Platonis ex Cratylo, ubi de Etymo Apollinis agit: Κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν δεῖ ὑπολαβεῖν ὥσπερ τὸν ἀκόλουθόν τε καὶ τὴν ἄκοιτιν· ὅτι τὸ α σημαίνει πολλαχοῦ τὸ ὁμοῦ, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁμοῦ πόλησιν, καὶ περὶ τὸν οὐρανὸν, οὓς δὴ πόλους καλοῦσι· καὶ τὴν περὶ τὴν ἐν τῇ ᾠδῇ ἁρμονίαν, ἣ δὴ συμφωνία καλεῖται. ὅτι ταῦτα πάντα, ὥς φασιν οἱ κομψοὶ περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν, ἁρμονίᾳ τινὶ πολεῖ ἅμα πάντα. Huc respexit Virro Satyra ὄνος λύρας· 'Quam mobilem divum lyram Sol harmoge Quadam gubernans motibus Diis veget.' Neque enim assentior doctissimo Adriano Junio sollicitanti hanc lectionem, quæ optima est, et noxam architectanti: 'Divum' enim 'lyra' est id quod 'organum Dei' vocavit Dorylaus, scilicet mundus ipse et Planetæ circum Solem ὥσπερ βασιλέα χορεύοντες. Quod autem sequitur: 'harmoge Quadam gubernans motibus Diis veget,' dixit ex opinione veterum, qui ceterorum cursus astrorum pendere a vi nutuque Solis existimabant temperantis sibi circumjectas rotationes. Quin et planetarum stationes a Sole fieri censebant, ut ex his Vitruvii verbis apparet lib. IX. cap. 4. 'Ergo potius ea ratio nobis constabit, quod fervor, quemadmodum omnes res evocat et ad se ducit, eadem ratione Solis impetus vehemens radiis trigoni forma porrectus, insequentes stellas ad se perducit, et ante currentes veluti refrenando retinendoque non patitur progredi, sed ad se cogit regredi, et in alterius trigoni signum esse.' Item his Plinii lib. II. cap. 16. 'Percussæ [sc. stellæ] in qua diximus parte et triangulo Solis radio inhibentur rectum agere cursum, et ignea vi levantur in sublime. Hoc non protinus intelligi potest visu nostro, ideoque existimantur stare, unde et nomen accepit statio. Progreditur deinde ejusdem radii violentia, et retroire cogit vapor repercussas.' Quo respiciens Lucanus dixit: 'Sol tempora dividit anni; Mutat nocte diem, radiisque potentibus astra Ire vetat, cursusque vagos statione moratur.' Eleganter autem lasciviam sideribus tribuit Tibullus, eadem forte ratione, qua 'lasciviam piscium' dixit Pacuvius apud Cic. de Div. lib. I. imitatus, ut credo, illud Livii Andronici: 'Tum autem lascivum Nerei simum pecus.'

89 *Postque venit tacitis fulvis circundatus alis Somnus*] Euripides in Hecuba: ὦ πότνια χθὼν Μελανοπτερύγων μᾶτερ ὀνείρων. Et iterum in eadem Tragœdia: Ἔμαθον ἐνύπνιον ὀμμάτων ἐμῶν Ὄψιν, οὔ με παρέβα φάσμα Μελανόπτερον, ἂν ἐσεῖδον Ἀμφί σ' ὦ τέκνον.

CAPUT V.

Variorum locorum collatio. Divinatiuncula. *Cupidus.* Prodigiosus Solis pallor et quasi defectus. Vera lectio in Tibullo adserta et stabilita. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 404. 407. 408. 412.]

Lib. II. Eleg. 3. vs. 1. *Rura tenent, Cornute, meam villæque puellam*] His et sequentibus haud abludunt illa quæ apud Philostratum in Epistola quadam exstant: Τί οὖν μέλλω ποιεῖν ἐὰν ἐξελάσῃς εἰς ἀγρὸν ὡς πέρυσι, καὶ πολλῶν ἡμερῶν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς καταλίπῃς· ἡγοῦμαι ἀναγκαῖον σαφῶς ἀπολωλέναι, μηδὲν ἔχοντα ἡδὺ μήτε ἀκούειν ἔτι μήτε ὁρᾷν· ἐγὼ μὲν γὰρ ἕψεσθαί σοι νομίζω καὶ τὴν πόλιν ἐξιούσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐν ἄστει θεοὺς ἑλκομένους ὑπὸ τῆς θέας· τί γὰρ ἐνταῦθα μόνοι ποιοῦσιν; εἰ δὲ κἀκεῖνοι κατὰ χώραν μενοῦσιν, ἀλλ' ἔγωγε οὐκ ἀπολειφθήσομαι τοῦ ἔρωτος ἐφόλκιον· εἰ δὲ καὶ σκάπτειν δέοι, λήψομαι τὴν δίκελλαν· εἴ τε κλᾷν, θεραπεύσω τὰς ἀμπέλους· εἴτε ἐπάγειν λαχάνοις ὕδωρ, ὁδοποιήσω τὸν δρόμον.

47 *Lentus ut intra Negligat hybernas piscis adesse minas*] Quod si audaculo mihi liberet esse, omnino emendarem:

Nesciat hybernas piscis adesse minas.

69 *O valeant fruges, ne sint modo rure puellæ*] Sic infra: ‘ Pace tua pereant arcus pereantque sagittæ, Phœbe, modo in terris erret inermis Amor.’

LIBER III.

CAPUT VI.

Pallida Ditis aqua. Patientia. Orcus pro ‘ Plutone :’ is cur *Dives* dictus. In Lucillio conjectura probabilis. *Mundus æthereus. Illudere.* Alia quædam. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 414. 419.]

Lib. III. Eleg. 3. vs. 38. *Dives in ignava luridus Orcus aqua*] Idem fere de Acheronte Pindarus apud Plut. Ἔνθεν τὸν ἄπειρον ἐρεύγονται σκότον Βληχροὶ δνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοί· quæ et Tibulli ‘ vastos amnes nigramque paludem,’ et Horatii ‘ languidum flumen ’ exprimunt. Porro *Orcus* hic Plutonem significat, ut apud Plautum in Epidico: ‘ Cujus quoties sepulchrum vides, sacruficas ilico Orco hostiis.’ Interdum pro Charonte sumitur. Glossæ priscæ: ‘ Orcus, Χάρων.’ Isidorus Origin. lib. VIII. ‘ Orcum vocant, quasi receptorem mortuorum, unde et orca nuncupatur vas quod recipit aquas. Ipse et Græce Charon.’ Hinc libertos, qui ‘ Orcini ’ dicuntur, χαρωνίτας appellat Plutarchus. Sed hic Orci ipsius regnatorem intelligendum apparet ex adjuncto *Dives ;* sic enim Græci Πλούτωνα vocant διὰ τὸ νεκροῖς πλουτεῖν.

Lib. III. Eleg. 4. vs. 1. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera*] Lucil. Sat. lib. XXVII. ‘ Dii maluerint meliora, atque amentiam averruncassint tuam.’ Ubi libens reposuerim: ‘ Dii annuerint meliora,’ sententia et versu ita exigente.

35 *Ima videbatur talis illudere palla*] Vide quæ de hoc loco notavit Pater in Præcidaneis Catullianis. Similis autem hujus verbi significatio est etiam in illo Senecæ Thyeste: ‘ Et curvata suis fœtibus ac tremens Illudit patulis arbor hiatibus.’ Quod imitatus illustre Bataviæ nostræ decus Johannes Secundus in Basiis, quæ vel divini illius viri Julii Scaligeri testimonio, quovis nectare suaviora et plane divina. Sic autem ille: ‘ Qua violisque rosisque et flavicomis Narcissis Umbraculis trementibus Illudit Lauri nemus.’

Lib. III. Eleg. 6. vs. 27. *Venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant*] Idem loquendi genus usurpatum ab Homero Od. Θ. ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀφαρπάξασαι ἀέλλαι. Alia quæ ad hujus loci illustrationem faciunt, dixi in Catullum.

43 *Felix, quicunque dolore Alterius disces posse carere tuo*] Καλὸν γὰρ τὸ δύνασθαι τοῖς τῶν ἄλλων ἀγνοήμασι πρὸς διόρθωσιν χρῆσθαι παραδείγμασι, ut ait Diodorus Siculus Biblioth. lib. I.

LIBER IV.

CAPUT VII.

Solis genus. Jovis currus alatus apud Platonem; et ex eo Plautus, Horatius, Apuleius explicati. *Olympus cælo vicinus.* Terram ab aëre vehi veteres opinatos fuisse variis exemplis ostensum. Aliquot Epigrammatum collatio. *Gloria* pro ‘ gloriatione.’ Tibullus multotiens illustratus, semel correctus. [Vide

inter Scal. et aliorum Notas, pp. 428. 431. 433. 434. 439.]

Lib. iv. Carm. 1. vs. 6. *Dictis ut non majora supersint*] Huic simile illud Petronii Arbitri: ‘ Quicquid dixero, minus erit.’

56 *Cessit et Ætnææ Neptunius incola rupis*] Incertus Poëta apud Charisium: ‘ Cyclops Ætnæus cultor, Neptunia proles.’

70 *Illum inter geminæ nantem confinia mortis*] Declamator quidam apud Senecam Suasoria lib. i. de Scylla et Charybdi, quamvis diverso respectu dixit: ‘ Quid ibi potest esse salvum, ubi ipsum mare perit?’

130 *Juppiter ipse levi vectus per inania curru Adfuit*] [Vide Annot. inter Scal. et aliorum Notas, p. 431. cui subjunge:] Boëtius in Consolat. lib. iv. ‘ Hic Regum sceptrum dominus tenet Orbisque habenas temperat, Et volucrem currum stabilis regit Rerum coruscus arbiter.’

131 *Et cælo vicinum liquit Olympum*] Interpretes hunc locum accipiunt de Olympo monte, qui altitudine nubes excedit, eoque *cælo vicinus* dicitur: quibus non accedo, et Olympum interpretor cum Homero θεῶν ἕδος, quam quidem Jovis ac Deorum sedem, οὐρανῷ sive cælo superiorem facit ita tamen: Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Οὔλυμπόν τε. Recte ergo dicetur *cælo vicinus*, e quo in cælum proximus descensus sit.

Lib. iv. Carm. 2. vs. 7. *Illam, quicquid agit, quoquo vestigia vertit, Componit furtim subsequiturque decor*] Quintilianus lib. i. cap. 11. ‘ Neque enim gestum oratoris componi ad similitudinem saltationis volo, sed subesse aliquid ex hac exercitatione puerili, unde nos non id agentes furtim decor ille discentibus traditus prosequatur. Qui locus ex Tibulliano hoc planissime adumbratus.

Lib. iv. Carm. 5. vs. 13. *Nec tu sis injusta, Venus; vel serviat æque Vinctus uterque tibi, vel mea vincla leva*] Idem plane votum est Lucilii Poëtæ Anthol. lib. vii. Ἢ τὸ φιλεῖν περίγραψον Ἔρως ὅλον, ἢ τὸ φιλεῖσθαι Πρόσθες, ἵν' ἢ λύσῃς τὸν πόθον, ἢ κεράσῃς. Item Rufini ibidem: Ἦν δυσὶν οὐκ ἴσχυσας ἴσην φλόγα πυρφόρε καῦσαι, Τὴν ἑνὶ καιομένην ἢ σάου ἢ μετάθες. Cujus ejusdem et illud est alibi: Εἰ μὲν ἐπ' ἀμφοτέροισιν Ἔρως ἴσα τόξα τιταίνεις, Εἶ θεός· εἰ δὲ βέπεις πρὸς μέρος, οὐ θεὸς εἶ. Quo facit hoc Tibulli: *Nec tu sis injusta, Venus.* Ad quæ sic allusit Ausonius: ‘ Hoc quod amare vocant, misce aut dissolve, Cupido, Aut neutrum flammis ure, vel ure duos.’ Et iterum: ‘ Aut restingue iguem, quo torreor, alma Dione, Aut transire jube, vel fac utrumque parem.’ Quam sententiam et nos novo verborum ambitu expressimus hoc modo: ‘ Aut restingue ignem, aut exæqua: et cura, Cupido, Vel sit nulla mihi, mutua sitve mei.’

FINIS NOTARUM VARIORUM.

RECENSUS EDITIONUM
ALBII TIBULLI.

[EX ED. BIPONT. 1798.]

1474 TIBULLUS, fol.

1475 Tibullus, Rom. 4. in cujus calce: 'Præsens opus Tib ulli Albici imprimi fecit G. Tibullus* de Amidanis de Cremona Romæ anno Jubilei et a nativitate domini MCCCCLXXV. die Mercurii XVIII. mensis Julii. Sedente clementissimo Sixto Papa Quarto, anno ejus felici Quarto.' Tum subjicitur Bernardini Veronensis, vulgo Cyllenii, commentarius: in cujus calce eadem verba, quæ ad Tibulli finem, repetuntur; nisi quod 'Sixto Papa Quarto, Anno ejus felici Quinto,' legitur; minus recte. Nam Sixtus IV. ad Pontificatum pervenit IX. Augusti 1471. Nulli adhuc superiorum editorum Tibulli, nec ipsi Maittario, hæc editio innotuisse videtur. Ill. Heynio eam videre contigit in bibliotheca Dresdensi Electorali. Extat etiam in bibliotheca Regia Parisina n. 976. Nota quoque fuit Barthio; v. ejus verba mox laudanda. Nonnullæ in ea a vulgata diversitates, inprimis in libro IV. erant: vitia vero scripturæ eadem, quæ in scriptis occurrunt. Poterat tamen in plerisque cum Italicis Heinsii, inprimis Colotiano, convenire videri. Primum in hac editione Cyllenii commentarii vulgati fuere, non in Veneta 1493. ut olim Fabricius tradebat. Neque tamen is ipse editionem adornasse videtur, vel verba Tibulli castigasse: ipsius enim lectio perpetuo ab ea abit, quæ in textu servatur. Doctrinam vero illius viri, et ingenium tum in interpretatione, tum in critica, si tempora, in quibus vixit, consideres, satis admirari non possis; unde Barthius ad Stat. Theb. IV. 445. de eo loquens—'cujus sane labor multis locis illustrat clarius optimum poëtam, quam ex ejus ævo sperari poterat. Edidit enim sua commentaria Romæ 1475;' et ad Stat. Theb. XII. 418: 'Bernardinus Cyllenius, non contemnendus in multis Tibulli enarrator, sane talis, ut sublegisse sequentes ex eo non pauca notari possint.' Iterum ad Achill. I. 221. loco ex Tibullo I. 2. laudato:—'recte intellexit—vetus ejus interpres non plane malus pro sua ætate Bernardinus Cyllenius.'

Laudat eum passim etiam Broukhusius. Cf. Memorab. bibl. reg. Dresd. T. I. p. 481. ubi de Cyllenio nonnulla docte disputantur.

* Erat id nomen illo tempore non infrequens. Apud Montefalc. Bibl. Mss. p. 106. inter Vaticanos n. 2794. referuntur epistolæ tres Tibulli: I. ad Jo. Avenionensem; II. ad Ge. Trapezuntium; III. ad Porcellum.

1481 Tibulli, Catulli, Propertii, cum eorum vita, opera, Regii lepidi accuratissime impressa auctoribus Prospero Odoardo et Alberto Mazali Regiensibus, anno salutis 1481. 19. Kal. Octobr. Fol. Paulo frequentior hæc est editio, quam superiores. Asservabatur etiam in bibliotheca Brühliana. Varietatem ex ea descriptam Nic. Heinsius habuerat, et Broukhusius quoque in Variantium apparatu apposuit.

1487 Tibullus, Catullus, Propertius. Impressi Venetiis per Andream de Palthaschichis Catanensem, fol. De hac editione, quæ ex superiori Brixiensi repetita est, repetitis quoque iisdem commentariis, editor Cantabr. 'Tibullus,' inquit, 'anno 1487. in quo autem anno Catullus sit impressus, nulla fit mentio.' Sed Maittarius id definivit T. I. P. I. p. 484, et ipsa res docere poterat: 'Ex signaturis (f. g.) quarum hæc illam sequitur, constat, Catullum ab eodem typographo et anno eodem impressum fuisse; quamvis typographi et anni indicium ad Tibulli solius calcem apponatur.' In aliis exemplaribus Propertium deesse, ex eodem Maittario patet, ubi omisso Propertio, tantum Tibullum et Catullum memorat hunc in modum: 'Tibullus cum commentariis per Andr. de Paraschiscis [ita vitiose appellat, in indice vero *de Paltaschiscis*] XVIII. Kal. Jan. Et Catullus cum comm. Ant. Parthenii Lacisii Veronensis.' Sed Propertius cum Ant. Parthenii interprett. ab eodem Andr. de Paltaschichis excusus et absolutus est anno sequente Kal. Febr. Erat etiam in bibl. Schwarziana, cujus Catalogus videri potest. Minus accurate in Append. Catal. Bibl. Lugd. p. 513. 'Catullus, Tibullus, Propertius Beroaldi' hujus anni memoratur; nam is ad an. 1491 spectat, ut statim videbimus. Prior illa Andreæ intelligenda, quando Broukhusius 'Cyllenianam' vel 'Cyllenii commentarios in Tibullum Venet. 1487.' laudat; quanquam minus accurate 'Cylleniana' vocatur, non enim, quod vir doctissimus credidisse videtur, a Cyllenio adornata fuit, neque ejus Commentarii tum primum excusi, sed e superioribus repetiti fuere.

1491 Tibullus, Catullus, Propertius, cum Commento. (Bernar-

dini Veronensis in Tibullum, Antonii Parthenii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium.) In fine: 'Commentarii in Propertium a Phil. Beroaldo editi anno salutis 1487. impressi vero Venetiis a Boneto Locatello Bergomensi, cui necessaria exhibuit nobilis vir Octavianus Scotus Modœtensis: anno nonagesimo primo supra millesimum ac quadringentesimum. V. Idus Decembris.' Venetiis fol. Mera est repetitio editionis Venetæ.

1493 Tibullus, Catullus, Propertius cum commentariis Bernardini Veronensis, Ant. Parthenii, Phil. Beroaldi. Impressum per Symonem Bevilaqua Papiensem. Venet. fol. Nova est repetitio Venetæ. Sed et inter incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. univ. T. II. app. p. 135. separatim refertur.

1500 Tibullus cum commentariis Cyllænii Veronensis. Catullus cum commentariis Parthenii Veronensis, et Palladii Patavini. Emendationes Catullianæ per Hieron. Avancium Veronensem, et ejusdem in Priapeia Castigationes. Propertius cum commentariis Philippi Beroaldi. Annotationes in Propertium tum per Domitium Calderinum, tum per Jo. Cottam Veronensem. Hæc omnia sunt ex exemplaribus emendatis Domini Hieron. Avancii. (Hæc in ipsa libri fronte præscripta sunt.) Sub finem: 'Impressum Venetiis per Jo. de Tridino de Cereto alias Tacuinum, CIↃIↃ. die vero XIX. Maji. Regnante inclyto principe Augustino Barbadico.' Fol. Non infrequens est hæc editio. Etiam ex superioribus Venetis repetita est, exemplar tamen jab Avantio mendis typographicis purgatum esse debuit, ante quam operis librariis excudendum traderetur.

— Albii Tibulli, Elegiographorum optimi, Elegia de amore et laudibus Messalæ per Jac. Thamner. Lipsiæ, 4. Extat in bibl. Elect. Dresdensi, sed sine anni et typographi ulla mentione, ex Maittario supplenda. Literarum typi sunt neogothici. Curatam esse editionem a Gregorio Conicensi, ex Leichii Annal. Typograph. Lips. p. 76. patet. Referenda ea est ad classem alteram ex Veneta 1475. deductam.

1520 Albii Tibulli elegiarum libri IV. una cum Val. Catulli epigrammatis, nec non Sext. Propertii libri IV. elegiaci cum suis commentariis, videlicet Cyllænii Veronensis in Tibullum, Parthenii et Palladii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium. Habes insuper emendationes in ipsum Catullum per Hier. Avancium Veronensem. Necnon et castigatissimam tabulam omnium rerum,

quæ in margine sunt positæ, nuper additam et nunquam alias impressam. Venet. in ædibus Guilielmi de Fondaneto Montisferrati anno Domini MDXX. die XII. Julii. Inclyto Leonardo Laurentano Principe, fol. In hac editione ultima vice Cyllenii commentarii, toties repetiti, excusi fuere; ex quibus plerasque lectiones, quas ille in suo habuerat, in ipsa Tib. verba intulere editores, qui illas cum verbis poëtæ recudi curarunt, et quidem sequiores semper majori cum licentia, quam superiores, ita ut in novissimis lectio contextus plane immutata sit.

1598 Tibulli Elegia de bello et pace a Fed. Morello Græco carmine reddita, et pacis commoda ex Euripide et Philemone ab eodem Morello Latinis versibus expressa, apud Morellum, Lutetiæ, 8. Pauca sunt folia; Græce est reddita lib. I. El. 10.

1610 Ex Tib. et Prop. Elegiæ, ex Catullo, Martiale, Ausonio aliisque scriptoribus tum antiquis tum recentibus Epigrammata selecta et commentario brevissime illustrata. Cadomi, 16. Impressionis tantum loco notabilis.

1615 Mosella Ausonii cum selectissimis Tib. Prop. Elegiis, illustrata a Paullo Duizio. Mussiponti, 8.

1708 Albii Tibulli Equitis Romani quæ extant, ad fidem veterum membranarum sedulo castigata. Accedunt notæ cum varr. lect. libello. (studio Jani Broukh.) Amst. 4. ap. H. Wetsten.

1713 In Corpore Poëtarum, Lond. fol. (cura Maittarii.)

1727 Tibullus Corvinianus, seu Albii Tibulli, Triumviri poëtices, quæ supersunt. E Codice Msto Matthiæ Corvini Regis Hungariæ recensuit Sam. Kœleserius a Keres-Eer. Claudiopoli, 8.

1744 Tib. cum copioso et erudito Vulpii commentario. Patavii, 4.

1749 Alb. Tib. Eq. Rom. et in eum Jo. Ant. Vulpii, Philologi ac Rhetoris in Gymnasio Patavino, novus Commentarius diligentissimus. Excudebat Jos. Cominus, Patavii, 4. Hæc editio inter potiores habenda est.

1753 Tib. et Prop. Glasguæ, 8. ex Broukhusiana expressa.

1755 Tibull. Lips. ed. Chr. Gottl. Heyne, 8. Textum quidem secundum Vulpii receusionem, additis notis brevibus, sed eruditis et utilibus, dedit. In præfatione Mss. et edd. diligenter enarrantur. De Mss. bene monet, omnes recentes esse, non autiquiores sec. XIV. si excerpta Scaligeri cum fragmento Cujaciano excipiamus, atque etiam omnes ex uno exemplo ductos videri.

1777 Albii Tibulli Carmina: libri tres: cum libro quarto Sulpi-

ciæ et aliorum. Novis curis castigavit Christ. Gottl. Heyne. Lipsiæ, 8. Editio altera emendatior et auctior. Noluit Cl. editor Scaligero et Broukhusio inhærere, sed passim reduxit lectionem anteriorem, in primis veterum editionum classe altera ex Veneta principe ductarum, Regiensi et Vicentina maxime, eam firmante, aut Codicibus adstipulantibus. Historiam præmisit Codicum atque editionum criticam, vitamque Tibulli. In animadversionibus, textui subjectis, thesaurum Broukhusii aliorumque contractum reddidit, suis ipsius opibus auctum, ac eleganter, plene et tamen frugaliter explicat verba et sententias, artemque poëtæ. In observationibus separatim scriptis, de lectione ejusque varietate et veritate potissimum disputat. Multo auctior, cultior et emendatior est posterior hæc editio.

Recensus editionum sæc. xv. Bipontinus recte fere proccssit; sed editionibus hujus sæculi addenda est una, sine loco et tempore, quæ exprcssa esse existimatur per Florentium de Argentina, pari pulchritudine ac raritate. Hujus libri pretiosi exemplar extat, ut monet Vir rev. T. F. Dibdin, in Biblioth. Spenceriana, vol. ii. p. 444. Sunt qui putant hanc *Editionem* esse *Principem*. Et quidem duæ notantur editiones, sine ulla nota typographica, 4to. min. per Panzer, Art. Typogr. iv. p. 6. n. 22. et iv. p. 7. n. 31. Addas, Albii Tibulli Eleg. Libri ii. L. Annæi Senecæ Bigæ Tragœdiarum. Cura Conr. Celtis, 4to. circa finem sæc. xv Harles. Brevior Notit. Lit. Rom.

Penes nos est editio Tibulli impressa Venetiis per Magistrum Andream de Patascichis Catarensem, 1487, a Bipontinis memorata. Catulli etiam sine anno, loco, aut typographo, sed, ut videtur, ab eodem typographo, et ejusdem loci; et etiam Propertii ab eodem typographo, Venet. 1488. In eodem volumine hæ sunt editiones compactæ. Hæc notamus eo quod editiones sunt raræ, quod quædam dc iis quæstio videtur orta, et quod, ut nos opinamur, rem recte statuit cditor Bipontinus. Præfigitur Tibullo Epistola satis vivida et poëtica, Bernardini Veronensis, quæ, ut videtur, ad editiones Catulli et Propcrtii mox cdendas alludit. Sic loquitur nimirum editio Tibulli:

Stant gemini nobis: tenet umbria fertilis unum:
Insula nunc alium syrmionensis habet.
Hic uenient ad te rutili pollucis in ortu:
Si quo frater erit cultus honore scient.

Tibullus 16mo. Lugd. Bat. 1591.

Les Elégies de Tibulle, de la traduction de M. D. M. A. D. V. Paris. 1653. 8vo. Biblioth. Pinellian.

Albius Tibullus, trad. en vers François par Michel de Marolles. Paris. 1678. fol. Biblioth. Advocatorum Edinens.

The Works of Tibullus, containing the four books of Love Elegies. Lond. 1720. 8vo. Præfiguntur Observationes in indolem carminis Elegiaci, et in clarissimorum Elegiaci carminis scriptorum ingenia, tam Græcorum et Latinorum, quam Anglicorum. Præfatio commendanda est, sed versionem superavit Grainger.

Cursim notat Harlesius Broukh. edit. a. 1727. neque ab Heynio, neque ab aliis quos consuluit, memoratam.

A Poetical Translation of the Elegies of Tibullus. By James Grainger, M.D. Lond. 1759. 2 vol. 12mo. Annotationes criticas et explicatorias continet hoc opus, una cum Latino Tibulli textu. Optimos exteros editores secutus est Anglicus interpres, et versio ipsa laudem meritam obtinuit.

Le Opere di Alb. Tibullo tradotte dal Dot. Guido Riviera. Venet. 1760. 8vo.

Tibulli opera, cum Catullo et Propertio, cura Maittarii. Lond. 1776. 12mo.

Elégies de Tibulle, trad. par M. Delongchamps, Paris. 1776. 8vo. Hæc versio describitur ut ‘ également recherchée comme la traduction anonime (de M. Pastoret.)’ Paris. 1784. 8vo.

Extant aliæ etiam Gallicæ versiones hodiernæ, qualis est ista per Mirabeau, ex parte, cum notis, Turon. 1796. vel Paris. 1798. 3 vol. 8vo. non magni æstimata, (sed de qua vid. Harles.) et traduction de Tibulle en vers par M. Mollevant, Paris. 1816. 12mo.

Albii Tibulli Carmina: Libri tres: cum Libro quarto Sulpiciæ et aliorum. Novis curis castigavit Chr. G. Heyne. Lipsiæ 1798. 8vo. Brunet, hanc auctam editionem memorans, et cum editione a. 1777. comparans, dicit, 'est une édition estimée,' et contra 'l'édition de 1777. a peu de valeur.' Manuel du Libraire, &c. T. III. Hoc vero non satis accurate dictum est. Justius fuisset dixisse cum Dibdin, editionem 1798. augeri, et meliorem reddi quam editionem 1777. quæ, prius magna cura et doctrina perfecta, fuerat, et etiam est, magni æstimanda. In hac editione (1798.) cl. Heyne plura subsidia ex tribus Mss. Guelpherbytanis adhibuit.

Tibulls Elegien, Lateinisch und Deutsch, von Friedr. Karl von Strowbeck. Gotting. 1799. 8vo. maj.

Albii Tibulli Carminum Libri III. cum Libro IV. Sulpiciæ et aliorum, ex recensione Heyniana. Edidit E. C. F. Wunderlich, Professor Philosoph. extraord. Gotting. Gotting. 1808. In usum scholarum, quarum usui feliciter inservit. In laudibus ejus multus est Harlesius.

Albii Tibulli Carminum editionis Heynio-Wunderlichianæ Supplementum edidit J. Dissen, Lips. 1809. 8vo.

Novam et classicam editionem, ait Klügling, debemus cl. Jo. Henr. Vossio. Heidelb. 1811. 8vo. Valde critica est: sunt vero, et etiam viri docti, qui putant nimis acriter egisse virum clarum, et textum sæpius et audacius mutasse, quam res ipsa postulaverit. Ex hoc numero est cl. Im. G. Huschkius, qui in Animadversionibus, &c. Rostoch. 1814. 4to. Vossium sub examen vocavit. Est etiam versio metrica per J. H. Vossium, Tubing. 1810. 8vo. quæ, ut omnes Vossianæ versiones, multum laudatur, tam ob fidem, quam ob versuum suavitatem.

Novissima versio Germanica prodiit Lips. 1816. 4to. cujus auctor est Conr. Al. Bauer. Multum laudatur tam ob interpretationem metricam quam ob criticas animadversiones. Auctoris nomen, quod in titulo et præfatione omissum est, legitur in fine commentationis p. 182.

Albii Tibulli Carmina, ex recensione et cum animadver-

sionibus Immanuelis G. Huschkii. Accedit Specimen editionis Venetæ a. 1472. æri incisum. Lipsiæ 1819. 8vo. Præstantissima est hæc editio.

Tibulli Carmina, textu ad codd. Mss. et edd. vett. recognito. Edidit E. C. C. Bach, Lips. 1819. 8vo.

Hactenus de Supplementis ad Editiones et Versiones. De versionibus Tibulli, ut vidit lector, pæne silent Bipontini; et nobis ampliasse pro multitudine longum esset, et aliis forsan attulisset tædium. Versiones metricæ singularum elegiarum Tibulli (ut antea diximus de Catullo) plus quam satis abundant: unam igitur et alteram tantum, melioris luti et recentiorum temporum, indicabimus; quales sunt, *Anglice*, quarta Elegia libri secundi et tertia quarti per poëtam lepidum nostrum Matth. Prior: Elegiæ Jacobi Hammond multum laudantur, quæ vero vix aliquid sunt præter versiones liberas Tibulli: Elegia tertia primi libri, (in Operibus Miscellaneis Eliz. Rowe,) et prima libri primi per virum Rev. Samuelem Henley, S. T. P. qui satis acute, non vero satis poëtice, et forsan nimis more Scaligerano, se egit. Viro docto fuerat in proposito omnes Elegias Tibulli simili ratione vertere, sed opus ad umbilicum non perduxit. *Germanice* carm. 1. libri quarti (quod tamen cl. Heynius, cum aliis doctis, Tibullo abjudicat) dedit Mund, una cum aliis dubiæ auctoritatis, in Wielandi Deutschem Merkur. a. 1794. Tibulli Elegia 13. lib. I. versibus Hexametris in opere menstruo Horen. p. v. a. 1796. reddita; et Eleg. II. 5. 11. 12. etiam in versibus Hexametris a Ferd. Sonnenleither in Blesteri neuen Berlin. Monatscrift. m. Sept. 1799.

Et hæc quidem de Versionibus sufficiant: de quibus pauca quædam jam denarravimus sub Catullo. Qui plura velit de Franco-Gallicis versionibus consulat Goujet tom. VI. p. 104. sqq. qui de Italicis, Pacton, IV. p. 120. sqq. De Animadversionibus et rebus criticis sine Tibulli operibus simili modo adeat Harlesium et Heyniana Prolegomena ad Tibullum; quippe horum virorum doctorum est has res

seriatim describere. De his vix aliquid Bipontini, et quidem nos unam et alteram tantum recentioris ævi subjungemus: quales sunt cl. nostri Tobiæ Smollett Animadversiones in Anglicam versionem per Grainger, Anglice, Lond. 1759. 8vo. J. Jortin, S. T. P. Animadversiones in Tibullum, in Tractatibus ejus antehac memoratis, Lond. 1790. Anglice: Thomæ Harmar Animadversiones in Tibullum, Anglice, in Observationibus ejus in varias sententias S. Scripturarum, &c. quibus addas ex Germanicis Jo. Aug. Goerenz Tentamen criticum in loca quædam Carminum Tibullianorum, Zwickav. 1806. 4to. et H. C. Eichstadii 'Nonnulla de iis quæ novo Tibulli editori vel cavenda vel facienda sint, Jenæ 1806. fol. Epistolam criticam in Tibullum, Pseudo-Tibullum, et Propertium, ad virum perillustr. H. C. A. Eichstadium, ab E. C. Bach, Gothæ 1812. 8vo. et I. G. Huschkii Commentat. ad Tib. I. 9. 22. in F. A. Wolfii Analectis Litt. fascic. I. pp. 164.-184. 1816.

RECENSUS CODICUM MSS.

ALBII TIBULLI

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

E DOCTIS multi conquesti sunt carmina Tibulli, poëtæ propter simplicitatem et venustatem maxime mirandi, valde corrupta ad nos devenisse. Heynius, in Tibull. Lips. 1798. p. XV. cum aliis, Scaligerum pæne secutus, notat, ‘ omnes Tibulli codices sæc. XIV. vel XV. exaratos fuisse, neque extare ullum antiquiorem, si forte Scaligeri Excerpta, cum Fragmento Cujaciano, nescio an unum quoque Anglicanum, excipias.’ Codicum omnium antiquissimus, ex quo omnes alii fortasse pendent, in tenebris, ut videtur, nunc latet. Hæc de codicibus Tibulli in universum: quæ de Britannicis subjicienda manent hæc sunt.

Codices in Museo Britannico.

In *Biblioth. Harl.* 2574. Ms. chartac. illuminatus, sine glossis et notis, sæc. XV. continet, 1. Albii Tibulli Operum Lib. III. 2. Sexti Aurelii Propertii Lib. IV. 3. Quinti Valerii Catulli Opera.

Inter *Burneianos codd. Mss.* N. 218. est cod. chartac. sæc. XIV. vel XV. collat. ad quasdam paginas editionis J. Antonii Vulpii, quæ Patavii edita est a. 1749.

N. 219. Cod. Ms. chartac. paginas 104. continens, et collat. in quibusdam paginis ad præcedentem editionem Vulpii.

Codices Oxonienses.

Laud. Lat. 177. Tibulli cod. membran. sæc. XV. Subjungitur hæc notitia: ‘ Ego Nicolaus de Bandis hunc Tibullum scripsi mense Augusti 1460.’ Mancus est sub initio, incipiens a vs. 43.

Parva seges satis est, &c.

Laud. Lat. 78. Tibullus et Catullus, cod. membran. sæc. XV. Hic etiam mutilus est, incipiens:

Parva seges satis est, &c.

Alius cod. Tibulli et Catulli carmina complectens, membran. et chartac. sæc. XV.

His forsan adjicere liceat impressos codd. cum notis Mss. qui in *Bodl. Biblioth.* extant; videlicet, edit. Ald. cum notis Mss. Isaaci Casauboni; et tres alios ab Heynio in Prol. ad Tibullum notatos; interque codd. Mss. et impressos olim *D'Orvillianos,* quinque codices quorum quatuor sunt chartac. 4to. et unus membran. formæ minoris. Horum duo sunt omnino Tibulliani; tres, inter alia, varias lectiones in Tibullum continent.

Quod ad Cantabrigiam spectat, ne miremur editores Cantabrigienses (vide Præf. ad edit. Tibulli, 4to. Cantab. 1702.) de *codd. Cantabrigiensibus* silere. Quippe codices Tibulli tunc temporis non extabant Cantabrigiæ, ut nec extant hodie.

Codices duo Bodleiani, supra memorati, notantur etiam ab Heynio; qui adjicit, ex Catalogo Mss. Angl. et Hibern. T. II. p. 27. et Montefalc. p. 674. duos codd. in Ecclesia Westmonasteriensi manere: nempe N. 1146. 1147. Idem vir cl. memoravit etiam alium cod. olim in Ædibus Jacobæis, nunc Biblioth. Harl. in Museo Britannico. At quidem hi tres codd. longo jam tempore (vide Præf. ad edit. Tibulli Cantabrigiensem supra dictam) evanuerant; nec, inquisitione a nobis nuperrime facta, in lucem rediisse videntur.

INDEX

IN

TIBULLUM.

INDEX

IN

TIBULLUM.

Primus numerus Librum, secundus Elegiam cujusque libri, tertius Lineam elegiarum denotat.

Ab arte i, 5, 4. i, 9, 66. ii, 1, 56

Abde procul hinc faces ii, 1, 82 abdere formosas tristibus agris ii, 3, 68 verba blanda notis compositis i, 2, 22 abdidit cibus hamos ii, 6, 24 abdita fata ii, 5, 16 abdita sedes scelerata jacet in nocte profunda i, 3, 68 abditus aris ignis iv, 1, 133

Abducit Nemesin ab urbe Ceres ii, 3, 63 abducit procul Delia venandi cura iv, 3, 5 abducta hic relinquo animum sensusque iv, 8, 7

Abesse procul jubeo ii, 1, 11 abesset totus amor i, 2, 63 abest longe gloria fortis i, 5, 2

Abibit illæsus aper iv, 3, 17 abiere tunc victus feri ii, 1, 43 abiret quis livor, succos herbasque dedi i, 6, 13

Abluit amnis anhelantes equos solis ii, 5, 60

Abnuit quod spes iv, 1, 25

Absconditur tellus densa umbra iv, 1, 154 (tegitur caligine)

Absentes amores i, 6, 35 absenti mihi te servet amor mutuus i, 6, 76 absenti miser querelas conjicit i, 8, 53 absentis nomen singula verba sonent ii, 1, 32

Absit procul gloria vulgi iv, 13, 7 absitis procul quisquis arte colit capillos i, 6, 39

Abstineas aliis i, 2, 57 avidas, Mors, manus i, 3, 4

Abundat Nilus æstiva aqua i, 7, 22

Accendet potus pastor acervos levis stipulæ ii, 5, 90 accendit geminas lampades ex illius oculis Amor iv, 2, 6

Accessit ad arces obscuras Cimmeriorum iv, 1, 64 (Ulysses)

Accingere se magnis rebus iv, 1, 179 (de poëta)

Accipe iii, 4, 49 (h. audi). accipias munera parva iii, 1, 24

Accubuit huic puer noster i, 9, 75

Acer Amor ii, 6, 15. iv, 2, 6

Acerba uris quid messes tuas i, 2, 98 acerba infidis Venus i, 6, 84 acerbe rumor iv, 14, 4 acerbi luctus ii, 6, 41

Acervi frugum i, 1, 9 solennes stipulæ ii, 5, 89 structi iv, 1, 134 (n. thuris). acervo composito securus i, 1, 77

Acies consistat in agmen quadratum iv, 1, 101 acies non fuit i, 3, 47 (Saturno rege) feræ ii, 3, 39 acies parant concurrere adversis signis iv, 1, 99

Acris flamma i, 6, 45 sitis i, 3, 77

Actis tantis iv, 1, 4. iv, 1, 38

Acuisse dentes in prælia iv, 3, 3 (de apro)

Adde merum i, 2, 1 liquidum fortius iii, 6, 62 addere aquam flammæ ii, 4, 42 addidit quale bonum ille multis malis ii, 4, 36

Adducit hæc mihi te i, 6, 59

Aderit Delia mea frugum custos i, 5, 21 ades i, 7, 49. ii, 1, 35. iv, 4, 1 quisquis ades ii, 1, 1. ii, 2, 2 ades Liber iii, 6, 1 adesse cœlo missus videar i, 3, 90 adesse hybernas minas negligat piscis ii, 3, 48 adest audacia fortis i, 4, 13 (pr. est) adest invisus Natalis iv, 8, 1 adest quod huic dives amator i, 5, 47 adest tibi de nobis mutuus ignis iv, 5, 6

non Adeunda maribus sacra Bonæ Deæ i, 6, 22 non adeunda sub æstivum Canem unda iii, 5, 2

Adhibere blandas querelas iii, 4, 75

Adibit præsto pauper primus i, 5, 61 adiit Læstrygonas incultos iv, 1, 59 adire sedes Deorum ii, 2, 81 adirem cum jam gaudia i, 5, 39 (experirer Venerem)

Aditus facilis ut tuis sit et arduus hosti iv, 1, 87 aditus faciles ad dominam ii, 4, 19

Adjungere aratro tauros i, 9, 7 palis vitem teneram i, 7, 33

Adjuvat fortes ipsa Venus i, 2, 16

Admeti tauros pavit Apollo ii, 3, 11. iii, 4, 67

Admirata est ipsa noverca capillos Phœbi ii, 3, 26 (Juno)

si Admittas i, 6, 56 (h. pecces)

Admittit imbrifer arcus aquam i, 4, 44

Admonuit dominæ Venus i, 5, 40 admonet dolor anteactos annos iv, 1, 189

Admotis equis ii, 3, 58 (h. propioribus)

Admovimus ignes templis iii, 5, 11

Adoperta caput tenebris Mors i, 1, 70 post fores clausas latuit i, 9, 44

Adsit amor mutuus iv, 5, 7 vetus iv, 6, 20 adsit Genius ii, 2, 5 Saturnia iii, 3, 33 adsitis Divi i, 1, 37

Adversa pars terræ huic nostro solo iv, 1, 166 adversi, cervi iv, 1, 84 adversi Dei iii, 5, 14 duces i, 10, 30 venti iv, 1, 194 adversis armis offeret sese iv, 1, 148 repulit iv, 1, 54 adversis signis concurrere iv, 1, 99

Adversat Fortuna iv, 1, 182

Advigilare parvo nepoti avum non tædebit ii, 5, 93

Advolat trepidantibus alis Amor ii, 2, 17

Ædes exigua i, 10, 20

Ægææ undæ i, 3, 1

Ægra mens iii, 4, 19 ægrum me tenet Phæacia tellus i, 3, 3

Æneas ii, 5, 19 impiger ii, 5, 39

Æolii venti iv, 1, 58

non Æqua mors iv, 15, 1 æquum est impune licere formosis lædere numina i, 9, 5

Æquatis frontibus iv, 1, 102

ex Æquo convenit iii, 6, 19

Æquor maris vastum i, 7, 19 æquora indomita ii, 5, 80 vaga ii, 6, 4 vasti ponti iii, 4, 85

Aër alter alterius vires necat iv, 1, 168 immensus iv, 1, 19 liquidus iv, 1, 209 vagus a terris qua surgere nititur iv, 1, 21

in Aëre circumfuso considit tellus iv, 1, 151

Aërio vertice Taurus i, 7, 15

Æra repulsa i, 3, 24. i, 8, 22 (h. sistra)

Ærata tela i, 10, 25 (ferro præfixa) æratæ fores i, 3, 72

Ære confinditur pontus iv, 1, 173

Æstiva unda i, 7, 22 æstivi ortus Canis i, 1, 27 æstivum in orbem fertur Sol iv, 1, 159 æstivus Canis i, 4, 6. iii, 5, 2 orbis i, 2, 50

Æstu terrear vano iii, 5, 27 (h. febre). æstus calidi sideris ii, 1, 47

Ætas iners jam surrepet i, 1, 71 longa iv, 1, 210 longior iv, 1, 11 primi temporis floret tibi i, 8, 47 priorum ulla iii, 4, 25 serior cum premeret i, 4, 33 transiit quam cito i, 4, 27 vetus ut non fregerit eum iv, 1, 111

Æterna juventas i, 4, 37 urbs ii, 5, 23 æterni Dii ii, 3, 32. iv, 4, 14 æternum sit mihi virginitas ii, 5, 64 æternus Homerus iv, 1, 180 Olympus iv, 2, 13 versus iv, 1, 34

Æther igneus passim ut fluat iv, 1, 22

Ætherius mundus iii, 4, 17

Ætnæa rupes iv, 1, 56 Ætnææ flammæ iv, 1, 196

Ævum futurum iii, 4, 47

Affert requiem Bacchus i, 7, 41

Affirmare i, 4, 26 (pro jurare)

Affixa foribus manet me i, 6, 61 pensis gravibus puella i, 3, 87 (intenta, assidua in opere faciundo)

Affuit Jupiter ipse curru vectus iv, 1, 131

Afflat cui leniter Amor ii, 1, 80 (cui propitius est). afflat Venus amores gregibus ii, 4, 57

Africa puniceum colorem præbet ii, 3, 60

Ager Reatinus iv, 8, 4 Falernus i, 9, 34 felix i, 1, 19 pauper i, 1, 19 (cf. Agri)

Agat e triviis turba canum i, 5, 56 agatur nobis natalis dies iv, 9, 3 agatur ut lenis spiritus i, 8, 57

Agendus erit tristis natalis iv, 8, 2

Agere ante victas catervas i, 2, 67 agit annus signa certa vice i, 4, 20

Agitat mens impia curas tuis diversas iii, 4, 59

Agitata motu Bellonæ i, 6, 45 (sacerdos vaticinans)

Agmen quadratum iv, 1, 101 turbæ augustum i, 5, 63 agmine denso pecus iv, 1, 186

Agna cadet vobis i, 1, 23 agna hostia

magna exigui soli i, 1, 22 tardior ii, 1, 20 agnam referre sinu domum i, 1, 31
Agnos sectatur filius i, 10, 41
Agnosco voces dulces dominæ a limine ii, 6, 47. 48
Agnus candidus ii, 5, 38 sacer eat ad aras ii, 1, 15
Agor ut turben citus verbere per plana i, 5, 3
Agrestes purgamus ii, 1, 17 agrestis antiquus i, 1, 39 falx ii, 5, 28 laurus ii, 5, 117
Agri arentes i, 7, 21 læti ii, 3, 3 Laurentes ii, 5, 41 pleni ii, 1, 21 tristes ii, 3, 67 vicini i, 8, 19 (cf. Ager)
in Agris fixus lapis i, 3, 44
Agros per totos floret terra i, 3, 61 agros purgare ii, 1, 17 sulcare ii, 3, 81
Agricola Deus i, 1, 14. i, 5, 27 agricola minio suffusus ii, 1, 55 satiatus aratro ii, 1, 51 agricolæ cœlites ii, 1, 36 agricolæ modo aratrum sectari ii, 3, 7 agricolæ pectora labore consecta i, 7, 39 agricolas spes alit ii, 6, 21
Alat Taurus Cilicas i, 7, 16 alat glans ii, 3, 70 alit spes agricolas ii, 6, 21 aluit Pax vites i, 10, 47 glans aluit veteres ii, 3, 71
Alba candida antiquo Lare i, 7, 58 Longa condita ab Ascanio duce ii, 5, 50
Alba columba i, 7, 18 lilia iii, 4, 33 populus i, 4, 30 albi capilli i, 8, 45
Alcides iv, 1, 12 (Hercules)
Alitibus niveis iii, 6, 8
Alios aliosque componere versus iv, 1, 17 alium virum iii, 4, 80 (ab hoc, præter hunc)
Alma Pax i, 10, 67
Alpes gelidæ iv, 1, 109
Alta domus iv, 1, 183 vallis ii, 3, 21 altæ valles i, 4, 49 altus Olympus i, 6, 83
Altaria urunt flammæ iv, 6, 17
Alterno orbe iv, 1, 43
Alveus vernus ii, 1, 49
Amabilior quo non alter iii, 4, 94
Amalthea ii, 5, 67 (Sibylla)
Amans miser i, 8, 61 amantes miseri i, 8, 71 victi ii, 4, 39 amantes ne nox divellat iv, 6, 7 non lædit Deus iv, 4, 15 amanti mors venit i, 3, 65 sunt numina i, 5, 57 amantis sinu ludere i, 5, 25
Amara dies ii, 4, 11 amarior umbra noctis ii, 4, 11
Amaranti iii, 4, 33
Amat vulgus plurima falso iii, 3, 20 amate Pieridas i, 4, 61
Amator canus i, 8, 29 dives i, 5, 47
Amens sacerdos i, 6, 46 (Bellonæ)
Amica mittatur Tibullo e cœlo iv, 13, 13 nec amica merenti iii, 6, 55
Amici dulces iii, 6, 9 occulti i, 5, 65
Amictus, vestes mutantur i, 8, 13 amictus fuscus iii, 4, 55 (Somni)
Amnes vasti iii, 3, 37 amnis (pro Oceano) ii, 5, 60 cœruleus iii, 4, 18 amnis deleat carmina i, 9, 50 dum vehet aquas i, 4, 66 amnis Lydius aurifer iii, 3, 29 (Pactolus)
Amor acer ii, 6, 15 accendit geminas lampadas ex illius oculis iv, 2, 6 asper et tristis i, 6, 2 custos iv, 3, 4 infamis ii, 4, 38 inermis ii, 5, 106 lentus i, 10, 58 placidus ii, 1, 80 tener ii, 6, 1 volitans ii, 5, 39 victus munere Bacchi iii, 6, 4 Amor prælia miscet assidue i, 3, 64 vias fallendi ministret iv, 6, 12 vincula portet conjugio ii, 2, 18 Amore invito i, 3, 21 amor fallax i, 9, 83 furtivus i, 5, 75 ineptus i, 4, 24 infelix i, 2, 4 justus i, 4, 10 (qui causam justam habet). lascivus i, 10, 57 levis i, 7, 44 mutuus iv, 5, 7 i, 6, 76 ninius i, 8, 52 sævus iii, 4, 65. 66 secundus i, 2, 75 tener i, 3, 57 vetus iv, 6, 20 amore lento torquere i, 4, 81 teneri i, 2, 27 amorem violare i, 9, 19 (h. fidem in amore). amorem vendere i, 4, 67 amores alios absentes suspirare i, 6, 35. iv, 5, 11 amores afflat gregibus Venus ii, 4, 57 amoris fidi ii, 2, 11 miseri i, 9, 1 molles iv, 15, 3 veteres ii, 4, 47 amores jungere i, 1, 69 miseros juvenum lædere i, 2, 89 solvere cantibus aut herbis i, 2, 60 violare i, 3, 81 (puella abalienata). amoris exemplum stemus i, 6, 85
Amplexus barba aspera terit i, 8, 32 amplexus senis culta puella fugit i, 9, 74
Amplior iv, 1, 97
Amythaonius Melampus iv, 1, 120
Ancilla caræ puellæ i, 2, 94
Angues feri i, 3, 69 anguis irata i, 8, 20
Anguinea caterva iii, 4, 87
Angustæ habenæ i, 4, 11 (h. adductæ). angustum agmen turbæ i, 5, 63
Anhelantes equi Solis ii, 5, 60
Anhelanti i, 8, 37
Aniena flumina ii, 5, 69
Animæ sua fata querentes hanc volitent circum i, 5, 51 (umbræ). animam precatæ iii, 2, 15
Animalia nulla exustas habitant partes v, 1, 164
ex Animo puellæ sublatum iter iv, 9, 1

Animos dites facit hic Deus iii, 6, 13 animum sensusque relinquo abducta iv, 8, 8 animus gaudens i, 6, 81
Annectit licia i, 6, 79
Anni anteacti iv, i, 190 fœcundi iv, 1, 113 annos centum licet vixerit ii, 4, 45 annos dissimulet coma tincta i, 8, 44 fatales si explevimus i, 3, 53 annos per multos celebrande Natalis i, 7, 63 annos proprios tecum contribuisse velim i, 6, 64
Annosum merum iii, 6, 58 annosus Lyæus iii, 2, 19
Annua seges iv, 1, 172 serta ii, 4, 48 terra ii, 1, 48
Annuat tibi quodcumque rogabis Genius ii, 2, 9 annue Juno iv, 6, 13 Natalis iv, 5, 20 annue sic, &c. ii, 5, 121 annuit cuncta veraci capite Jupiter iv, 1, 133
Annum jaceo dum saucius ii, 5, 109 exoriens fuit avis nostris a Kalendis Martiis iii, 1, 2 felix et sacer ii, 5, 82 fertilis iv, 1, 122 frigidus iv, 8, 4 annus maturat segetes et lucida agit sidera i, 4, 19. 20 novus educat pomum i, 1, 13 nubilus ii, 5, 76 placidus nobis per tempora vertitur iv, 1, 169 proximus iv, 6, 19
Ansa arta colligit pedes compressos i, 8, 14
Ante (absolute positum) i, 1, 14. i, 2, 67. i, 3, 89. i, 10, 68. ii, 1, 24. ii, 1, 78 &c. (cf. Virgil. Ecl. 6, 80) ante caput fusæ comæ ii, 5, 66
Anteacti anni iv, 1, 189
Antiqua arbor ii, 5, 96 gens iv, 1, 28
Antiqui Lares ii, 1, 60 antiquus agrestis i, 1, 39 avus i, 1, 42 Lari i, 3, 34. i, 7, 58
Anus (de saga) i, 5, 12. i, 8, 18 anus aurea (mater Deliæ) i, 6, 58 anus sedula custos pudoris assideat i, 3, 84
satis Anxia vives ii, 6, 53 anxius quærebam moras i, 3, 16
Aperta domus i, 9, 58 janua i, 2, 10 aperta pectus laxo sinu i, 6, 18 via est i, 10, 4
Aper, colis pascua—devia montis iv, 3, 2 illæsus abibit iv, 3, 17
Apis levis ii, 1, 49 sedula ii, 1, 50
Apollo auctor carminis ii, 4, 15 formosus ii, 3, 11 mitis ii, 5, 79
Apparuit quis nunquam dies cadente ortu iv, 1, 65
Applauso latere ii, 1, 66
Applicuisse medicas manus iv, 4, 4
Appetat illa oculos meos i, 6, 70
Apposita sera i, 8, 76 appositus pollex ii, 1, 64
Aprici colles i, 4, 19
Apta ars i, 7, 60 Circe veteres mutare figuras iv, 1, 63 (h. docta). apta oscula i, 4, 54 apta prodeat sinu Tyrio i, 9, 70 aptius erit lacrymis uti iv, 4, 17 (commodius tempus). te non alius tenet artes belli iv, 1, 82 aptus amor levis i, 7, 44
Aqua æstiva i, 7, 22 calida i, 10, 42 cœrulea i, 7, 14 ignava iii, 3, 38 levis ii, 6, 8 liquida i, 5, 76. i, 9, 50 mollis i, 4, 18 pallida Ditis iii, 1, 28 placida i, 2, 78. i, 4, 12 pulsa ii, 5, 34 (remis). supposita i, 6, 28 Stygia i, 10, 36 ventura i, 4, 44 (pluvia). aqua multa decidit imber i, 2, 30 aquæ gelidæ i, 1, 47 (pluviæ). irriguæ ii, 1, 44 Lethææ i, 3, 80 liquidæ i, 9, 12 rapidæ iv, 4, 8 rivi prætereuntis i, 1, 28 aquam fontis ii, 1, 14 aquas dum vehit amnis i, 4, 66
Aquitanæ gentes i, 7, 3 Aquitana gens ii, 1, 33
Aræ fulgentes ii, 1, 15 ad aras sequi i, 6, 23 aras cumulare ii, 5, 6 aris abditus ignis iv, 1, 133
Arabes Eoi iii, 2, 24 Arabs dives cultor odoratæ segetis iv, 2, 18 tener ii, 2, 4 (mollis)
Arar i, 7, 11 (fluvius Galliæ Narbonensis)
Arat arva bove rusticus ii, 2, 14
Arati sulci ii, 6, 21
Arator requiescat sacra luce ii, 1, 5 aratoris rustica verba ii, 3, 4
Aratra primus fecit Osiris i, 7, 29 aratrum assiduum ii, 1, 51 curvum ii, 3, 7 habile i, 9, 7 pressum iv, 1, 161
Araturi boves i, 10, 46
Arbitrio—esse meo iv, 8, 8
Arbor antiqua ii, 5, 96 arbores selectæ i, 5, 32 non notæ i, 7, 32 arboris sub umbra i, 1, 28
non Arces, non vallus erat i, 10, 9
Arces obscuræ Cimmeriorum iv, 1, 64
Arcta ansa i, 8, 14 turba i, 2, 95
Arcessere mortem bellis i, 10, 33
Arctato fræno iv, 1, 91
Arcus imbrifer i, 4, 44 indoctus ii, 1, 69 arcus—sagittæ pereant ii, 5, 105
Ardens rogus ii, 4, 46 ardentes Deos ii, 5, 22 (templa Deorum). ardentes faces ii, 1, 82 ardenti foco ii, 1, 22
Arduus aditus iv, 1, 87
Area messes ferit i, 5, 22
Arectæi campi iv, 1, 142 (Babylonii)
Arens sitis i, 4, 42 arentes agri i, 7, 21 arenti avena modulatus carmen ii, 1, 53
Argento totus contextus i, 2, 69 (h. vestis ex argento contexta)
Arguar concubuisse ante ipsas plagas iv, 3, 16
Arida herba i, 7, 26
Arma ne cadant miranti iv, 2, 4 arma

crepitantia ii, 5, 73 discordia ii, 3, 39 arma relicta ad ripas ii, 5, 54 arma stultus sequi i, 2, 66 tristia i, 10, 12. i, 10, 50

Armis adversis offcret se iv, 1, 148 repulit iv, 1, 54 in armis natus Arupinas iv, 1, 110

Armatus falce Deus i, 4, 8

Armeniæ tigres iii, 6, 15 Armenii odorati i, 5, 36

inter Armenta—greges natus cupido ii, 1, 67

Ars assueta i, 5, 4 apta i, 7, 60 bona ii, 5, 107 immitis i, 3, 48 inexperta ii, 1, 56 medica ii. 3, 14 ars non solita i, 9, 66 tarda i, 8, 16 (quæ multum temporis requirit)

Arte colere capillos i, 6, 39 arte multa quos male habet callidus puer i, 4, 76 artes belli iv, 1, 82 artes deficiunt i, 4, 82 miseræ i, 4, 57 (poësis). artes sibioptabunt tuas iv, 4, 26 artis raræ opus iii, 4, 37

Arsurus lectus i, 1, 61

Artacie nobilis iv, 1, 60

Artificis docta manus i, 8, 12

Artus graciles ii, 3, 9 pallentes iv, 4, 5

Arva bene olentia iv, 2, 17 arva colat Pax i, 10, 45 fœcunda Calypsus iv, 1, 77 arva non colit Bacchus Ceresve iv, 1, 163 pinguia iii, 3, 12 arva regere certis finibus i, 3, 44 serenda ii, 3, 8 ultima iv, 1, 145 (extremi orbis)

Arundinis ordo ii, 5, 31 (disparium cicutarum). arundine captat pisces spes ii, 6, 23

Arupinas pauper natus in armis iv, 1, 110

Aruspex ii, 5, 13

Arx Jovis ii, 5, 26 (Capitolium)

Ascanius dux ii, 5, 50

Ascensurus Deus Olympum Alcides iv, 1, 12

Asper i, 5, 1 asper Amor i, 6, 2 aspera est illi difficilisque Venus i, 9, 20 aspera barba i, 8, 32 quadrupes iv, 2, 128 turba canum i, 5, 56 aspera verba iv, 4, 14 asperiora licet cadant iv, 1, 190

Aspersæ lacte catervæ i, 2, 48

Aspexerit si quis imprudens i, 2, 37

Aspicerem dominam ii, 3, 5 aspiceret quisquis caput—crines ii, 3, 28 aspiciam ilicet extinctas faces ii, 6, 16

Aspira mihi ii, 1, 35 (fave). aspirabat quibus Amor ii, 3, 73

Astabat scyphus ante dapes i, 10, 8

Assideat sancti pudoris custos i, 3, 84

Assidua Minerva ii, 1, 65 assiduæ aves i, 3, 76 assidue prælia miscet Amor i, 3, 64 assidui doli i, 9, 54 assiduum aratrum ii, 1, 51 certamen laudis iv, 1, 88 assiduo igne i, 1, 6 assiduus labor i, 1, 3

Assignat tibi Jupiter Laurentes agros ii, 5, 41

Assueta ab arte i, 5, 4 assuetos cursus flumina egerunt iv, 1, 125

Assuevit puer velle munera i, 4, 58

Assyria pinguis iii, 2, 24 (pro Syria)

Assyrii odores i, 3, 7

Atax i, 7, 4

Atlantis Calypso iv, 1, 77

Atque—atque ii, 5, 73

Atra mors i, 3, 4. 5. i, 10, 33 nox iv, 13, 11 atrum viscus i, 3, 76

Atteruisse manus insuetas opere i, 4, 48

Attigeris i, 6, 53

Attonita mens i, 9, 47

Attulit illum Cytherea Camœnis meis exorata iv, 7, 4

Auctor carminis Apollo ii, 4, 13 auctores mihi hujus carminis iii, 1, 15 (Musæ)

Audaces viri ii, 1, 71

Audacia fortis i, 4, 13

Audax Cerberus i, 10, 35 Hispania iv, 1, 138 Mars iv, 1, 98 sacra docere iii, 5, 8 audax etsi jurabit iii, 6, 47

Audeat ne quis discedere invito Amore i, 3, 21 audeat nulla manum imposuisse pensis ii, 1, 9

Audendum est i, 2, 16 audere quodcumque poterunt Camœnæ iv, 1, 24

si Audiat aversa aure Deus, quæcumque voventur, &c. iii, 3, 28 qui non audit Musas i, 4, 67 audire ventos immites juvat cubantem i, 1, 45 audire tubam corde micante i, 10, 12

Audita cœlo arma—tubæ ii, 5, 74

Aufer meum dolorem Bacche iii, 6, 3

Auferet nec spem nominis hujus Ditis aqua iii, 1, 28

Avaræ ii, 4, 35. iii, 1, 7 (puellæ). avara ii, 4, 45

Avena arenti modulatus carmen ii, 1, 53 perlucenti cantus meditabar iii, 4, 71

Aversa aure audiat iii, 3, 28

Avertere cœptos cursus iv, 1, 55 avertite visum iii, 4, 3

Aves assiduas atro viscere pascit Tityos i, 3, 76 causari i, 3, 17 aves passim vagantes dulce sonant tenui gutture carmen i, 3, 59. 60

Augeat proles facta parentis i, 7, 56

Augur deditus Phœbo ii, 5, 11

Auguror, uxoris fidos optabis amores ii, 2, 11
Avi hac ii, 2, 21
Avi intonsi ii, 1, 34
Avidæ manus i, 3, 4 (morti tribuuntur)
Avis fati provida ii, 5, 12
Avis nostris hinc fuit annus exoriens iii, 1, 2
Avitæ sedes ii, 4, 53
Auræ aëriæ iv, 1, 127
Auratæ trabes iii, 3, 16 viæ ii, 3, 56
Aure intenta iv, 1, 132 aversa iii, 3, 28
Aurea anus i, 6, 58 palma i, 9, 82 uva ii, 1, 45 aurea munera i, 4, 62
Aurum dives i, 10, 7 fulvum i, 1, 1
Auri divitis pondus i, 9, 31. iii, 3, 11
Auribus compressis oscula eripere ii, 5, 92 surdis me esse velim iv, 14, 2
Aurifer amnis Lydius iii, 3, 29
Auro carior juvenis i, 8, 31 auro et testudine fulget lyra iii, 4, 37 auro lacertos vinciat i, 9, 69 auro multa mala subesse solent i, 9, 18 auro ne pollue formam i, 9, 17 auro totus contextus i, 2, 69
Aurora candida roseis equis portet hunc Luciferum i, 3, 93
Ausæ boves carmina rumpere mugitu ii, 3, 22
Ausim pro te ire per undas maris iv, 1, 193
Auster hybernus fundit aquas gelidas i, 1, 47
Autumno candida male rubent iii, 4, 34
Avus antiquus i, 1, 42 priscus ii, 1, 2 vetus i, 10, 18 avum advigilare nepoti non tædebit ii, 5, 93
Auxilia magica i, 8, 24

B.

Bacche veni ii, 1, 3 Bacchi cura Falernus ager i, 9, 34 Bacchi munera iii, 6, 17 Bacchi proles rustica i, 4, 7 (Priapus). Baccho convivia ducere i, 9, 61 Baccho jucundior cunctis hospes Icarus iv, 1, 9 Baccho juventas æterna est i, 4, 37 Baccho madidus pastor ii, 5, 87 Baccho perfusus tempora i, 2, 3 Bacchus i, 7, 39. 41 (cum Osiri permutatus). Bacchus amat Naida iii, 6, 57 non colit illic arva iv, 1, 163 generosus iii, 6, 5 Maroneus iv, 1, 57 proles Semelæ iii, 4, 45 tener ii, 3, 65
Baiarum maxima unda iii, 5, 3
Balba verba ii, 5, 94
Barba non nitet tibi i, 4, 4 aspera i, 8, 32
Barbara catasta ii, 3, 62 pubes i, 7, 28 tellus Scythiæ iii, 4, 91
Barbarus Turnus ii, 5, 48
Beatus ille quater i, 10, 63
Bella puella iii, 4, 52 bella vult videri juveni i, 9, 71. iv, 13, 5
Bella canenda ii, 4, 16 regia iv, 15. 4 bella Veneris i, 10, 53 non bella, non ira fuit i, 3, 47 ad bella trahor i, 10, 13 belli mala signa, cometen ii, 5, 71 belli præmia, oppida victa ii, 5, 115 bellis arcesserc mortem i, 10, 33 bellis experta cano iv, 1, 107
Bellare terra marique i, 1, 53
Bellica rostra ii, 3, 42
Bellonæ motu agitata sacerdos i, 6, 45
Bene Messalam ii, 1, 31
Benigna terra i, 3, 62. iii, 3, 6
Bibantur aquæ prisco more ii, 3, 70 bibat, numina qui timet magna irati iii, 6, 22 bibat pocula cum multo felle lena i, 5, 50 bibebam ipse victor pocula sobria i, 6, 27 bibisse plura pocula i, 9, 59 bibit hortus aquas ii, 1, 44
Bidens i, 1, 29. i, 10, 49 validus ii, 3, 6
Bipenne cædit lacertos i, 6, 47
Bis die dicere laudes (Isidi) i, 3, 31
Blanda prece iii, 6, 46 blanda thura iii, 3, 2 verba i, 2, 22 blandæ querelæ iii, 4, 75 blandi vultus i, 6, 1
Blanditias componere sibi i, 2, 91. i, 1, 72 vendere i, 9, 77 blanditiis vult esse locum Venus ipsa i, 4, 71
Bona quæ nec avara fuit ii, 4, 45 bona pascua campi iv, 3, 1 signa ii, 1, 23. ii, 5, 83 verba ii, 2, 1 vina i, 1, 24
Bonæ Deæ sacra maribus non adeunda i, 6, 22
Bonus dux milesque i, 1, 75
Bos Memphites i, 7, 28 validus ii, 2, 14 boves araturi i, 10, 46 ausæ carmina rumpere mugitu ii, 3, 22 coronato capite stare debent ad præsepia ii, 1, 8 findunt pinguia arva iii, 3, 12 steriles ii, 3, 8 tardi i, 1, 30 vocales ii, 5, 78 boves jungere i, 2, 72
Brachia capta i, 7, 6 pendentia collo iii, 6, 45 brachia religatum magico nodo i, 8, 5 brachia tende cum multa prece iii, 4, 64
Brevior via mortis aperta est i, 10, 4 brevius compellere equum curvo gyro iv, 1, 94
Britannus invictus Romano Marte iv, 1, 149
Bruma hyberna i, 4, 5

C.

Cadam ne male inepta iv, 10, 2 cadant licet asperiora iv, 1, 190 maledicta hæc aliis i, 6, 85 ne cadant turpiter arma miranti iv, 2, 4 caderet nostra senecta iii, 3, 8 cadet agna vobis i, 1, 23 cadit qua umbra arboris ii, 5, 96 cadit taurus hostia Diis iv, 1, 15 cadunt vota ii, 2, 17 cecidit amor victus iii, 6, 4

Cadmeæ matris præda cruenta iii, 6, 24

Cadus Chius ii, 1, 28

Cæcæ viæ ii, 1, 78

Cædere falce comam vitium i, 7, 34

Cædit ipsa suos lacertos bipenne i, 6, 47

Calamus usque minor cera jungitur ii, 5, 32

Calent bella Veneris i, 10, 53

Calente sole i, 5, 22 calet ille, dum de me cogitat iv, 5, 10

Calida aqua i, 10, 42 calidum sidus ii, 1, 47 (Sol)

Calix coronatus ii, 5, 98

Callida lena i, 5, 48 callidus puer i, 4, 76

Calor Phœbi iv, 1, 158 vexat corpora fessa iv, 11, 2

Calypso Atlantis iv, 1, 77

Camœnæ meæ iv, 1, 24 nostræ iv, 1, 191 Camœnis meis iv, 7, 3

Campania terra i, 9, 33

Campi Arectæi iv, 1, 142 Elysii i, 3, 58. iv, 15, 2 immensi ii, 3, 43 rigidi iv, 1, 207

Campi bona pascua iv, 3, 1

Cana coma i, 6, 86 senecta i, 8, 42

Canæ comæ i, 2, 92. iii, 1, 10

Candens ortus iv, 1, 65 candentes lacerti i, 8, 33

Candescere caput canis i, 10, 43

Candida iv, 4, 19 sint fata tua iii, 6, 30 candida Alba i, 7, 58 Aurora i, 3, 94 Pax i, 10, 45 turba ii, 1, 16 candida venit nivea veste iv, 2, 12 candida crura iv, 3, 10 mala iii, 4, 34 membra iv, 4, 6 musta i, 5, 24 ossa iii, 2, 10 candidior candidiorque i, 7, 64 candidus agnus ii, 5, 38 Liber iii, 6, 1 sinus i, 10, 68 candor erat iii, 4, 29

sub Canem æstivum iii, 5, 2

Canent qui vincto pede quique soluto iv, 1, 36 canere (de Parcis) i, 7, 1. iii, 3, 36. iv, 5, 3 canerem quæ Titio i, 4, 73 laudes attonita mente i, 9, 47 caneret pede forti bella regia iv, 15, 4 canet voce magna miles ii, 6, 26 canit eventus sacerdos Bellonæ i, 6, 50 fata Sibylla ii, 5, 16. 18. 65 cano bellis experta iv, 1, 107 rura rurisque Deos ii, 1, 37 vera ii, 5, 63 canunt si vera oracula templis iii, 4, 77

Canes deficiant iv, 3, 6 canes feri Hecatæ i, 2, 52 canibus rapidæ undæ iv, 1, 72 canibus succincta Scylla iii, 4, 89

Cani capillos nigros nondum læsere iii, 5, 15 canis liceat candescere caput i, 10, 43

Canis custos liminis ii, 4, 32 instabat tota nocte i, 6, 32 tacet ipse ii, 4, 34 Canis (sidus) iv, 1, 11 Canis æstivus i, 4, 6 celer iv, 3, 14 Canis torret arva ardenti siti i, 4, 42 Canis ortus æstivi i, 1, 27 canum aspera turba i, 5, 56

Canistra myrto vincta geram i, 10, 27

Cantat textis Minervæ operata ii, 1, 66 cantate celebrem Deum ii, 1, 83 cantavit rustica verba certo pede ii, 1, 52 cantet quid fati provida avis ii, 5, 12

Cantibus aut herbis solvere amores i, 2, 60 cantu dulcis tibia i, 7, 47 cantu findit solum, &c. i, 2, 45 cantu mutare figuras iv, 1, 63 cantu voces inflectere i, 7, 37 cantus avis nec præcinit mihi eventus i, 8, 4 cantus et chorus i, 7, 44 cantus traducit fruges vicinis ab agris, &c. i, 8, 19. 20. 21 cantus felices iii, 4, 40 quicumque levant corpora fessa iv, 4, 10 cantus componere i, 2, 53 cantus meditabar avena iii, 4, 71 cantus vigent i, 3, 59

Canum caput i, 1, 72 canus amator i, 8, 29

Cape dona libens iv, 5, 9 (accipe). cape thuris honores iv, 6, 1 capiant nec te tædia i, 4, 15 capiant nec vos brachia pendentia collo iii, 6, 45 non capiet titulus sub nomine tua facta iv, 1, 33 capiuntur avaræ pretio iii, 1, 7 cepit i, 4, 3 et 13

Capellæ fœtus desertus i, 1, 31

Capilli albi i, 8, 45 cani iii, 5, 15 fusi iv, 2, 9 intonsi ii, 5, 121 longi iii, 2, 11. i, 3, 91 molles i, 8, 9 nigri iii, 5, 15 sacri ii, 3, 25 scissi i, 10, 53 capillos arte colere i, 6, 39 capillis duci i, 6, 71 capillus nitidus i, 7, 51 ustus i, 10, 37

Capite cano blanditias dicere i, 1, 72 (dum caput canet). capite coronato boves ii, 1, 8 capite serta gerat i, 7, 52 veraci annuit iv, 1, 133 capiti ne noceant soles i, 4, 2 capiti sint precor illa mala meo i, 2, 12 (h. mihi)

Caput compositum i, 5, 8 inornatum ii, 3, 27 miserum tundere posse i, 2, 86

nitidum i, 8, 16 caput Sol extulit undis iv, 1, 123 caput tenebris adoperta Mors i, 1, 70 tergeminum iii, 4, 88 vetus i, 8, 42 caput vinctus et ipse myrto i, 10, 28 caput Nili i, 7, 24 (fons). ante caput fusas jactavit comas ii, 5, 66 caput candescere liceat canis i, 10, 43 post caput esse Deum ultorem i, 8, 72

Capta brachia i, 7, 6

Captat laqueo volucres et arundine pisces ii, 6, 23

Captum solum i, 2, 68 captus divitiis i, 9, 19 muneribus puer i, 9, 11

Cara oscula i, 4, 53 cara conjux iii, 3, 32 cara mater iii, 2, 13 cara Neæra iii, 1, 6 puella i, 2, 93. iii, 6, 12. 56 caram juveni, carumque puellæ eripuit juvenem iii, 2, 1 caram te jurat magis esse suis medullis iii, 1, 25 care puer iii, 6, 5 cari succi iv, 2, 15 carior auro i, 8, 31

Carbasea vela iii, 2, 21

Carcer Eleus i, 4, 32 (unde equi mittuntur)

Cardo tacitus i, 6, 12 versus furtim i, 2, 10

Careat nec mihi charta tanto carmine iv, 1, 27 carere tuo disces alterius dolore iii, 6, 44

Carmen—herbas nocuisse i, 8, 23 carmen arenti avena modulari ii, 1, 54 carmen dulce i, 3, 60 magicum i, 5, 12 carmine capiuntur formosæ iii, 1, 7 carmine nostro redditur gratia agricolis cœlitibus ii, 1, 35 carmine vertere iter fluminis i, 2, 44 carmine purpurea est Nisi coma i, 4, 63 carmina docta ii, 3, 22 carmina errant per dubias laudes iv, 1, 106 carmina præscribat Phœbus iv, 1, 178 carmina si meritas laudes deficiant iv, 1, 3 carmina subtexam chartis iv, 1, 211 carmina torreat Vulcanus i, 9, 50 carminis auctor Apollo ii, 4, 13 carminibus celebrata iii, 4, 57 carminibus dictis ter despue i, 2, 54 carminibus—herbis devovere i, 8, 17

Carnutus flavus i, 7, 112

Carpite herbas tauri de montibus ii, 5, 55

Carystus iii, 3, 14

Casa parva i, 10, 40. ii, 3, 30 casæ humiles ii, 5, 26 casas ex virgis extruet ii, 1, 24

Casia i, 3, 61

Casses mihi tenduntur i, 6, 5 ad casses veniat licet aper iv, 3, 17

Casta i, 3, 83. i, 6, 67. 75 casta Dea iv, 6, 14 (Juno). domus iii, 4, 60 laurus iii, 4, 23 manus iv, 3, 20 casta placent Superis ii, 1, 13 casta soror ii, 5, 122 (Diana)

Caste puer iv, 3, 20

Castus poëta iii, 4, 43

Castalia umbra iii, 1, 16

Castra Martia ponat in capto solo i, 2, 68 castra peto ii, 6, 9 castra pingere mero in mensa i, 10, 32 castra sequitur Macer ii, 6, 1 castra tua sint nostra domo ii, 3, 36 castris forove iv, 1, 44 castris fossam præducere iv, 1, 83 castris geminis duplex victoria iv, 1, 105 castris Rutulis lucent incendia ii, 5, 47 castrum Laurens ii, 5, 49

Casum mortis demonstret litera iii, 2, 27

Casus meos notet palma i, 9, 82

Catasta barbara ii, 3, 62

Catena Romana iv, 1, 117 catena valida teneamur uterque iv, 5, 15 catenis teneor ii, 4, 3

Caterva anguinea iii, 4, 87

Catervæ Cilicum victæ i, 2, 67 infernæ i, 2, 47 juvenum i, 6, 81

Catullus doctus iii, 6, 41

Cava dolia i, 3, 80 (pertusa). cava manus ii, 4, 14

Causa perire iii, 2, 30 sontica i, 8, 51 causam amoris justi habent i, 4, 10 (h. habent in se, cur jure amari putentur). per causam i, 6, 26 causas hæc dat avaritiæ ii, 4, 29 causas fingere i, 6, 11 causas ornandi iv, 6, 5

Causari aves aut omina dira, &c. i, 3, 17

Cautes obnoxia ventis ii, 4, 9

Cautior esse poteram ad laqueos tuos i, 9, 46

Cecidit amor victus iii, 6, 4 cecidit cum fato pari Consul uterque iii, 5, 18

Cecinit sic pro te, Minoi, Catullus iii, 6, 41

ne Cedam ignoto toro iv, 10, 6 cedas puero tuo i, 4, 40 cedo mea pignora iv, 13, 17

Celare perjuria i, 9, 3 celari vult sua furta Venus i, 2, 34 non celari ego possim i, 8, 1 celandi spes nec tibi sit i, 9, 23

Celeber Deus ii, 1, 83. iv, 4, 23 celeber Messala triumphis Aquitanæ gentis ii, 1, 35 in celebri fronte iii, 2, 28

Celebrande Natalis i, 7, 63

Celebrans convivia impia sævis mensis Padæus iv, 1, 144

Celebrantur vobis numina Tuscæ lymphæ iii, 5, 29 celebrare penates patrios i, 3, 33 celebrate vos me magistrum i,

4, 75 celebrem Messalinum ii, 5, 115 celebrent vina diem ii, 1, 29 celebret ne juvenes multo sermone i, 6, 17 celebretur in annos sacrum iv, 2, 23

Celebrata carminibus tuis Neæra iii, 4, 57

Celer canis iv, 3, 14 equus i, 2, 70. iv, 1, 91. 114 mors iv, 1, 205 orbis i, 5, 70 puer i, 5, 4 Rhodanus i, 7, 11 rota i, 3, 74 sagitta iv, 1, 89 Sol iv, 1, 160 celeres flammæ iv, 6, 17 lupi ii, 1, 20

Centum ludis i, 7, 49

Cera minor calamus jungitur ii, 5, 32

Cerberus audax i, 10, 36 niger stridet ore serpentum, &c. i, 3, 71

Ceres distendit spicis horrea plena ii, 5, 84 Ceres illinc colit arva iv, 1, 164 qua sua arva prospicit ii, 5, 58 Ceres, cinge caput spicis ii, 1, 4

Ceres dura ii, 3, 63 flava i, 1, 15

Cerinthus ii, 2, 9. ii, 3, 1. iv, 3, 11. iv, 4, 15. iv, 5, 1. iv, 5, 5. iv, 8, 2. iv, 11, 1

Cernere iv, 1, 103 (pugnare, decernere)

Cernet omnia i, 2, 57 (maritus)

Cernite, ut eat agnus ad aras ii, 1, 15

Certa pompa discurrunt undique munera iii, 1, 3 certa vice i, 4, 20 certa omina i, 3, 12 sidera i, 9, 10 certi fines i, 3, 44 modi i, 7, 38 certo pede ii, 1, 52

Certamen erit quis potior iv, 1, 37 certamen mite vini iii, 6, 11 certamina audacis Martis iv, 1, 98 certamine laudis assiduo vigeat miles iv, 1, 88

Certare quibus signis nequeat Melampus iv, 1, 120

Certent præbere ii, 3, 59 (certatim præbeant)

Certatim reddet uterque focis debita iv, 4, 24

Cerva velox iv, 3, 13

Cervix longa iii, 4, 27

Cervos hosti adversos defigere iv, 1, 84

Cespitibus sibi exstruet dapes—mensas—torum ii, 5, 100

Cessas, o lente minister iii, 6, 57 quid cessas? en age ii, 2, 10 cesset grave opus suspenso vomere ii, 1, 6

Cessit Neptunius incola Ætnææ rupis iv, 1, 56 (Polyphemus)

Charta tanto carmine mihi ne careat iv, 1, 27 tenuis iii, 1, 11 chartæ inceptæ iv, 1, 211 Meleteæ iv, 1, 200 sacræ ii, 5, 17 chartis intexere iv, 1, 5 (ubique pro volumine, libro)

Charybdis violenta iv, 1, 73

Chimæra iii, 4, 86

Chius cadus ii, 1, 28

Choaspes, regia lympha iv, 1, 140 (Mediæ fluvius in Tigrim decurrens)

Chordas vocales impellere pollice ii, 5, 3 chordis similes sonos vocc reddere iii, 4, 70

Choreæ cantusque vigent i, 7, 44

Choreis Genium concelebra i, 7, 50

Choro lascivo sidera ii, 1, 88 choro vestro dignior nulla est iv, 2, 24 (Pieridum, h. vel laudibus vestris, vel ut in vestrum numerum recipiatur). choros ducere ii, 1, 56 chorus—cantus—amor i, 7, 44

Cibus abdidit hamos ii, 6, 24

Ciconum manus iv, 1, 54 (populi Thraciæ)

Cilices intonsi i, 7, 16 Cilicum victæ catervæ i, 2, 67

Cimmerii iv, 1, 64 Cimmerii lacus iii, 5, 24

Cinge tempora spicis, Ceres ii, 1, 4

Cinis: in cinerem et aquas vertat Deus munera i, 9, 12 cineri odores dedat i, 3, 7 cinis deripitur ventis i, 6, 54 cinis mutus ii, 6, 34

Cinxit armis præda acies ii, 3, 39

Circa puella i, 3, 87 (h. quæ circa dominam est)

Circe ii, 4, 55 docta iv, 1, 61

Circumdatus alis fuscis Somnus ii, 1, 89

Circumfuso in aëre iv, 1, 151

Circumterit hunc puer, hunc juvenis turba arcta i, 2, 95

Cista levis i, 7, 48 (in sacris Osiridis)

Cita funda iv, 1, 97 puppis iv, 1, 69

Citus turben i, 5, 3

nec Cithara, intonsæ profueruntve comæ ii, 3, 12 cithara sonora iii, 4, 69 cum cithara carminibusque veni ii, 5, 2

Clam sibi quisque vocet Deum ii, 1, 84

Clamet rustica pubes i, 1, 24

Clara domus iii, 3, 4

Clari triumphi iv, 1, 175

Classica Martia pulsa i, 1, 4

Claudantur ut omnia cœlo iv, 1, 23 claudentem colles densos indagine iv, 3, 8 claudere valles insidiis i, 4, 49 vallo ducto locum iv, 1, 85 claudit moles mare ii, 3, 47 clauditur janua fulta sera i, 2, 6

Clavim janua sensit ii, 4, 31 claves nec prohibent ii, 4, 34 clavis frustra inest foribus i, 6, 34

Clausa domus ii, 4, 22 clausa si mea est ii, 3, 79 clausæ fores i, 9, 44

Coa fœmina ii, 3, 55 vestis ii, 4, 29
Cœlestes i, 9, 5 cœlestia numina iii, 4, 53 cœlestis ii, 4, 35
Cœlo audita arma ii, 5, 73 e cœlo deripit ille Deos i, 10, 60 e cœlo mittatur amica iv, 13, 13 cœlo missus adesse videar i, 3, 90 cœlo cum te miserit Deum unda ii, 5, 44 cœlo pendenti super iv, 1, 23 cœlo puro iv, 1, 10 cœlo tristi i, 2, 49 de cœlo ducentem sidera vidi i, 2, 43 cœlo vicinum Olympum liquit iv, 1, 131 cœlum dum stellas vehet i, 4, 66 cœlum implesse votis iii, 3, 1 cœlum picea ferrugine prætexens arcus i, 4, 43
Cœrula lympha Liger i, 7, 12 Thetis i, 5, 46
Cœruleæ aquæ i, 7, 14 undæ i, 3, 37. i, 4, 45 cœruleus amnis iii, 4, 18
Cogerer nudus ire Lethæa rate iii, 3, 10
Cogis precari dira ii, 6, 18
Cogitat cum de me ille iv, 5, 10 te solum candida secum iv, 4, 19
Cognita virtus iv, 1, 1
Cognoscere campos Elysios liceat olim iii, 5, 23 cognoscere pedum strepitus i, 6, 62
Cohors Messalæ i, 3, 2
Colat arva Pax i, 10, 45 colere Musas ii, 4, 16 colere rura i, 5, 21 sacra pie i, 3, 25
Colendus amor nobis illius lege ii, 4, 52
Colis aper pascua—devia montis iv, 3, 2 colit quisquis capillos, procul absitis i, 6, 39 non colit arva Bacchusve Ceresve iv, 1, 163 (nec metitur, nec vindemiatur). coluisse capillos i, 8, 9 colunt qui se atque una vina jocosa iii, 6, 20
Colla dare sub juga i, 4, 16 subdere Veneris vinclis i, 2, 90 jugo summittere iv, 1, 170 libera subjecit Romanæ catenæ iv, 1, 117
Collecta ossa spargant Lyæo iii, 2, 19
Colles aprici i, 4, 19 densi iv, 3, 7 colles pascebant denso agmine pecus iv, 1, 186
Colligere gemmas iv, 2, 20 colligit ansa pedes i, 8, 14 (constringit). colligit gemmas Indus iv, 2, 20
Collo arma gerat ii, 6, 2 serta i, 7, 52 collo pendentia brachia iii, 6, 45 in collo figere notas dente i, 8, 38
Colonus satur ii, 1, 23 Theræus iv, 1, 139 coloni ii, 5, 83
Color informis iv, 4, 6 color nullus defluat inde iii, 1, 18 purpureus in corpore iii, iv, 30 colores purpurei i, 4, 29 (flores). selecti, purpureus puniceusque ii, 3, 59
Columba alba sancta Syro Palæstino i, 7, 18
Columna urbi tumultus portatur ii, 3, 46 columnæ Phrygiæ iii, 3, 13
Colus ii, 1, 63 plena i, 3, 86
Coma tum mutatur i, 8, 43 coma cana i, 6, 86 culta i, 4, 4 horrida facta ventis i, 9, 14 insignis i, 3, 66 intonsa iv, 4, 2 myrtea iii, 4, 28 purpurea Nisi i, 4, 63 sancta i, 10, 22 viridis i, 7, 34 (n. vitium). viridi cortice tincta nucis i, 8, 44 comæ canæ iii, 1, 10 comtæ iv, 2, 10 effusæ i, 3, 8 fusæ ante caput ii, 5, 66 flavæ i, 5, 44. ii, 1, 48 (pro aristis). formosæ i, 4, 30 intonsæ ii, 3, 12 longæ ii, 5, 8 mutatæ sæpe i, 8, 10 sanctæ ii, 2, 6 tenues i, 9, 68 comas canas fingere i, 2, 92 jactare ante caput ii, 5, 66 resoluta i, 3, 31 (in cultu Isidis). vincta turba ii, 1, 16 comas implicuisse sertis iii, 6, 64 ornatas dissoluisse i, 10, 62 comas inficiat dum senectus ii, 2, 20
Comere caput arte tarda i, 8, 16 seu comsit iv, 2, 10
neu Comes ire neges i, 4, 41 comes fidus i, 5, 63 ipse comes iumina tuli i, 9, 42 comes sit Amor ii, 6, 2
Cometen, belli mala signa ii, 5, 71
Comitata dolore matris veniat iii, 2, 13
Comitem neget se ne quisquam me duce iii, 6, 10 comitem Virgilio iv, 15, 1 (Tibullum)
Comites fusci ii, 3, 57 (famuli Æthiopes)
Commisi si quicquam stulta tota juventa iv, 12, 3
Committere corpus Ætnæis flammis iv, 1, 196 semina terræ i, 7, 31
Comparat uxor aquam calidam viro fesso i, 10, 42
Compede dura crura pulsa sonent i, 7, 42 valida vinctus ii, 6, 25
Compendia i, 3, 39 (lucrum)
Compertum est mihi veracibus signis iv, 1, 119
Compescere dolores vino i, 2, 1 equum angustis habenis i, 4, 11 equum celerem arctato fræno iv, 1, 91
Compleat sedula apis melle favos ii, 1, 50 complevit orbem Luna ii, 4, 18
Componere blanditias sibi tremula voce i, 2, 91 cantus i, 2, 53 faciem pugnæ iv, 1, 100 laudes tuas iv, 1, 35 versus alios aliosque iv, 1, 17 vultus famæ iv, 7, 9 compones sic bene iv,

6, 9 componi iii, 2, 26 (de cineribus). componit Decor illam iv, 2, 8 componitur non bene risus mendaci ore iii, 6, 35 (h. fingitur, simulatur)
Compos voti i, 10, 23
Compositæ notæ i, 2, 22 composito acervo securus i, 1, 77
Compositum caput i, 5, 8 compositis tigillis ii, 1, 39
Composuisse insidias i, 6, 4
Comprensis auribus oscula eripere ii, 5, 92
Compressi pedes i, 8, 14
seu Comsit, comtis est veneranda comis iv, 2, 10 comsit se tibi lætissima iv, 6, 3 comtum sic opus iii, 1, 14
Concede venandi studium parenti iv, 3, 23
Concelebra ludis et choreis Genium i, 7, 50
Conceptam nec te leæna tulit iii, 4, 90
Concha legitur quæ Erythræo in littore iii, 3, 17 concha lucida a rubro mari ii, 4, 30 concha vecta Cypria iii, 3, 34
Concidit hostia pulla ad magicos Deos i, 2, 62 (h. ante Deos. cf. i, 1, 23)
Concubitus tuos furtim ii, 5, 53 (furtim peractos)
Concubuisse tecum ante ipsas plagas arguar iv, 3, 16
Condidit succos uvæ Pax i, 10, 47 (h. pace cœperant condi vina)
Condita Alba Longa Ascanio duce ii, 5, 50 condita messis i, 1, 42
Conditor humilis si tantis actis iv, 1, 4 (h. auctor)
Condoluisse caput i, 6, 36
Conductæ telæ i, 6, 79
Confecta magno labore pectora i, 7, 39 (h. fracta)
Conferre nutns coram viro i, 2, 21
Confinditur tellus ferro, pontus ære iv, 1, 173
Confinia gemini montis iv, 1, 70
Confisus amari, interii i, 9, 45 confisus plenis agris rusticus ii, 1, 21
Confluxerit qualis pontus in curvum orbem iv, 1, 20
Congerere divitias fulvo auro i, 1, 1 congesta opibus glarea i, 7, 59
Conjicit querelas absenti i, 8, 54
Conjugium ferum iii, 4, 74 conjugio portet Amor vincula ii, 2, 18
Conjungit manus clam taciturna i, 6, 60
Conjux i, 4, 74. iii, 1, 26. iii, 2, 4. iii, 2, 30. iii, 3, 32 conjux i, 2, 41 (maritus). incaute i, 6, 15
Conqueritur fœmina perfractas fores i, 10, 54 conqueror verba fallacis puellæ iii, 6, 52
Conscendit vitis excelsos ramos iv, 1, 171
Conscia cista sacris i, 7, 48 fibra Deorum i, 8, 3 conscius verbis ne quisquam esset i, 9, 41
Conserit usque sinus i, 8, 36 conseruisse femur femori i, 8, 26
Considam ad aras Veneris vinctu iv, 13, 23 considit in aëre tellus iv, 1, 151
Consistit acies quadratum in agmen iv, 1, 101 (formatur, erigitur)
Consita pomus ii, 1, 43
Consitor jucundæ uvæ ii, 3, 63
Consorti Remo ii, 5, 24
Conspicienda donis meis ii, 3, 54 ut staret ante focos iv, 6, 4· conspiciendus insidet equo i, 2, 70
Conspicuus clara domo iii, 3, 4
Constitit mare iv, 1, 126 (placidum fuit)
Constructus tumulus ii, 4, 48
Consuescet numerare pecus, consuescet amantis in dominæ sinu ludere verna i, 5, 25
Consul vetus ii, 1, 28 Consul uterque cum cecidit pari fato iii, 5, 18
Consultent me qui spernentur amantes i, 4, 78
Consuluisse omnes Deos i, 3, 10 sibi bene tam longa via vos dicet ii, 5, 62
Consumere noctem nulla queat melius i, 9, 63 consumsit nec suo more Charybdis iv, 1, 73
Consumtus morte immiti i, 3, 55
Consurgeret si sublimis fluctu imo Charybdis iv, 1, 74 consurgit tellus presso aratro iv, 1, 161 (in sulcos)
Contemserat nondum pinus undas i, 3, 37
Contendere directo cursu iv, 1, 93
Contentus parvo i, 1, 25 contentus nec tamen his eris iv, 1, 118
Conterruit impetus Scyllæ sævo ore iv, 1, 71
Contexerit tumulus ossa iv, 1, 204
Contextus totus auro et argento i, 2, 69 contextus et huic passim fluat igneus æther iv, 1, 22
Contexunt lilia alba amarantis puellæ iii, 4, 33
Continet qua Oceanus ponto orbem iv, 1, 147 (ambit)
Contingant tibi umbrosa tecta i, 4, 1 hoc mihi contingat i, 1, 49 (cf. i, 3, 33)
Contingens vertice nubes Taurus i, 7, 15

Contraria vota votis iii, 4, 83
Contribuisse tecum proprios annos velim i, 6, 64
Contudit ferocem iii, 6, 14
Convenit ex æquo Liber iii, 6, 19
Conversus terga iv, 1, 116 (qui vertcrat tergum)
Convertere brevius gyro iv, 1, 94
Convivia ducere Baccho i, 9, 61 convivia impia celebrans sævis mensis Padæus iv, 1, 144 læta ii, 3, 49 mensæ nostræ iii, 6, 59
Convocare nives i, 2, 50 (incantatione)
Copia rara videndi ii, 3, 77
Cor meam non solicitant facta nefanda iii, 5, 12 corda fortia iii, 2, 6 mollia iii, 6, 16 corde micante i, 10, 12 in corde tenero nec tibi stat silex i, 1, 64
Cornibus e tuis pendeat uva, Bacche ii, 1, 3 cornu inaurato taurus iv, 1, 15 cornua pingantur iii, 1, 13 (n. librorum)
Corona spicea i, 1, 15 coronam fecit puer de flore ii, 1, 59
Coronato capite boves ii, 1, 8 coronatus calix ii, 5, 98
Corpora fessa iv, 4, 10. iv, 11, 2 corpora fœda podagra i, 9, 73 horrida ii, 3, 78 corpora luto tinguit amor i, 8, 52 corpora vulnerare ferro i, 2, 25 corpore servato in uno duos restituisse iv, 4, 22 corpus edere super equum iv, 1, 114 corpus nitidum iii, 4, 36 niveum iii, 4, 30 parvum iv, 1, 196 corpus movet ab arte non solita i, 9, 66 corpus petere ferro i, 9, 22 tetigisse nocet i, 8, 25
Corrumpere puerum donis i, 9, 53
Cortex viridis nucis i, 8, 44
Corymbis frons redimita Osiridis i, 7, 45
Crebras per urbes i, 7, 17 (h. frequentes)
Credas si mihi, illam sequar ad aras i, 6, 23 credas mihi servandam i, 6, 37 credere durum est i, 6, 7 mendaci somno iii, 4, 12 nil cuiquam de nobis i, 2, 55 ratem ventis i, 7, 20 turbæ puerorum te i, 4, 9 credit aratis sulcis semina spes ii, 6, 21
Credula spes ii, 6, 19 turba iv, 4, 20 credulus tergebam genas i, 9, 38
Crepitantia arma ii, 5, 73
Crepitet bene laurea ii, 5, 81
Cres iv, 1, 9
Crescentes uvæ iii, 5, 19
Crimen habere i, 6, 41 (in suspicionem venire). crimen inesse pectore iii, 4, 84
Crines disponere i, 9, 67 solvere iv, 2, 9 crines perque Minerva suos i, 4, 20 crines intonsi iii, 4, 27 ligati i, 6, 68 soluti i, 1, 68. ii, 3, 27 crinis intonsus i, 4, 38 pro crinibus feri angues i, 3, 69
Crudelc genus iii, 4, 61 (sexus fœmineus)
Crudeles Divi i, 4, 35 crudelia somnia iii, 4, 95 crudelius urit Deus, quos, &c. i, 8, 7
Cruenta præda iii, 6, 24 cruentum os i, 5, 49
Cruor—cædes—mors ii, 3, 40
Crura candida iv, 3, 10 compede pulsa sonent i, 7, 42 sonant ferro ii, 6, 26
Cubantem juvat audire ventos immites i, 1, 45 neve cubet laxo sinu aperta pectus i, 6, 18 languida interposita veste i, 9, 56
Culta est tibi Sulpicia, Mars iv, 2, 1
Culta coma i, 4, 4 domus iii, 4, 92 puella i, 9, 74 seges i, 3, 61 vinea i, 10, 35
Cultor odoratæ segetis Arabs iv, 2, 18
Cultus libellus iii, 1, 17 pauper i, 10, 19. iii, 3, 31
Cumana rota ii, 3, 50
Cumulare aras ii, 5, 6
Cuncta annuit capite iv, 1, 133
Cunctis janua nostra patet i, 4, 78 cunctos illa regat i, 5, 29
Cupida equa ii, 4, 58 (furens libidine)
Cupidæ Veneris gaudia iv, 3, 18 cupidi Dei ii, 5, 54 cupidi amantes i, 8, 56. iv, 6, 11 cupidis i, 9, 58 cupidis viris i, 1, 76 cupido viro iii, 4, 52 cupidum i, 8, 74
Cupide jurasset quicquid amor i, 4, 24
Cupido ii, 1, 67. ii, 5, 107 fronte tristi ii, 3, 35 inter greges interque armenta natus ii, 1, 67
Cupienda nulli viro i, 8, 40
Cupit obsidere immensos campos prædator ii, 3, 43
Cura est tollere albos capillos i, 8, 45 cura est cui vendere formam i, 9, 51 cura cui sua puella est ii, 3, 33 cura Bacchi, ager Falernus i, 9, 34 cura Deum salve iii, 4, 43 fervida ne tibi æque sim iv, 12, 1 maxima cura iv, 10, 6 mutua si nostri est iii, 1, 19 Neæræ conjugis ereptæ iii, 2, 29 novatur iv, 1, 188 nulla tibi superest mei iii, 6, 29 (h. amor). parvula si nostri iv, 1, 197 pia tuæ puellæ iv, 11, 1 potior iv, 10, 3 venandi iv, 3, 5 curæ cui est lapis ii, 3, 45 curæ illi sint omnia i, 5, 29 curæ,

durum genus iii, 6, 7 curæ non levantur opibus iii, 3, 21 tristes i, 7, 43 turpes iii, 6, 37 diversas mens agitat iii, 4, 59 curas depellere vino i, 5, 37 sanare herbis ii, 3, 13 in curas natum genus hominum iii, 4, 9 curis morior ii, 6, 51

Curet sedula hunc i, 5, 33 non curo laudari i, 1, 57

Currat inguinibus nudis i, 5, 55 currere nudato pede i, 3, 92 curreret Phœbus seu supra terras seu infra iv, 1, 66 curreret undas (Ulysses) iv, 1, 72

Curru levi vectus iv, 1, 130 curru Lunam deducere i, 8, 21 curru prætereunte ii, 5, 120 currus eburnus i, 7, 8 currus Idææ Opis i, 4, 68 Noctis ii, 1, 87 ante currus victa oppida ferre ii, 5, 116

Cursarem cum tener i, 10, 16

Cursus assuetos egerunt flumina iv, 1, 125 cursus cœpti iv, 1, 55 cursus directus iv, 1, 93

Curva falx i, 4, 8 curva flumina iv, 1, 125 juga i, 10, 46 curva senecta iii, 5, 16 tibia Phrygio sono ii, 1, 86 curvum aratrum ii, 3, 7 curvus gyrus iv, 1, 94 orbis iv, 1, 20

Custodes agri Lares i, 1, 20 custodes fallere i, 2, 15 custodes jacentes ii, 1, 75 (janitores dormientes). custodes ludere i, 6, 10

Custodia sæva posita est nostræ puellæ i, 2, 5 custodia victa est ii, 4, 33

Custodit Amor puellam i, 6, 51

Custos Amor iv, 3, 4 frugum i, 5, 21 liminis canis ii, 4, 32 nullus erat ii, 3, 75 ruber Priapus i, 1, 17 sancti pudoris anus i, 3, 84 vigilans iv, 6, 11

Cydnus i, 7, 13 (fluvius Ciliciæ)

Cynthius Deus iii, 4, 50

Cypria iii, 3, 34

Cyri dementia, Gyndes iv, 1, 141

Cytherea iv, 7, 3

D.

Danai proles i, 3, 79 (Danaides)

Dapem pro grege i, 5, 28 ante dapes astabat scyphus i, 10, 8 dapes et festæ mensæ ii, 5, 99 dapes festæ ii, 1, 81 sanguineæ i, 5, 49

Dare i, 3, 13. iv, 5, 4 (pro prædicere, destinare) dare cantus felices iii, 4, 40 (edere). causas avaritiæ ii, 4, 29 colla sub juga i, 4, 16 corda mollia iii, 6, 16 dissoluenda pectora i, 7, 40 (pro dissolvere). in feras sævas i, 10, 6 fœdera i, 9, 2 fœtus ii, 5, 91 formam ii, 4, 35 herbas succosque i, 6, 13 (monstrare, docere). honores thuris iv, 6, 2 latus nudum i, 4, 52 liquores ii, 1, 45 malum ii, 5, 108 mandata i, 3, 15 mella i, 3, 45 messes et bona vina i, 1, 24 magnas messes iii, 3, 6 moram i, 4, 36 munera i, 8, 29 munus in exequias ii, 4, 44 orbem novum erroribus iv, 1, 80 oscula i, 1, 62. i, 2, 84. i, 4, 54. 55 osc. humida i, 8, 38 osc. longa i, 8, 26 pretium i, 9, 33 rostra ratibus ii, 3, 42 sapores i, 7, 36 serta annua tumulo ii, 4, 48 serta comæ i, 10, 22 serta florea posti i, 2, 14 servitium triste ii, 4, 3 signa i, 5, 57 signa bona ii, 5, 83 signa tristia i, 3, 20 sonum i, 8, 58 sortes ii, 5, 19 spectacula ii, 5, 119 thura focis i, 8, 70 thura cum multa prece iii, 3, 2 thuris honores Genio i, 7, 53 venena tetra iii, 5, 10 vota novem Triviæ i, 5, 16

Datus Baccho hircus ii, 1, 57

Dea i, 3, 27 (Isis). iii, 5, 6 (Persephone). i, 9, 84 (Venus). Dea Bona i, 6, 22 Dea casta iv, 6, 14 (Juno). laudanda iii, 5, 8 magna i, 6, 50 (Bellona). Deam sanguine spargit i, 6, 48 (Bellonam)

Debita reddet uterque focis iv, 4, 23

nec Decebit amare i, 1, 71

Decet crinis intonsus utrumque Deum i, 4, 38 te meminisse i, 2, 13 non timuisse insidias i, 2, 28

Decenter habet ornatus iv, 2, 14

Deciderim an pectore toto iii, 1, 20 decidit imber multa aqua i, 2, 30

Decipere nutu i, 6, 19

Decor componit furtim subsequiturque illam iv, 2, 8 decorem detrabet pulvis i, 9, 13

Decorent serta comas ii, 2, 6

Decrescit arundinis ordo ii, 5, 31

ut Decurrat rectus ordo iv, 1, 102 decurrere celer properat Sol hybernas luces iv, 1, 160 dum decurrerit terna per orbem sæcula Titan iv, 1, 51

Decus majus ipse futuris iv, 1, 32 decus magnum iv, 1, 49

Dedere odores cineri i, 3, 7 (pro dare)

Dedicat palmam i, 9, 84

Dedit Deus cupidis fallere i, 8, 56 (h. monstravit). dedit posse videre futura pater iii, 4, 48 dedita tibi mens mea i, 2, 97 deditus esse viæ longæ possum i, 1, 26

Deducere i, 4, 80 (officiose comitari). Lunam curru i, 8, 21 stamina colo i, 3, 86 deducit pauper ad amicos occultos i,

5, 65 deducta primum virgo marito iii, 4, 31
Defectus lumine Sol ii, 5, 75
Defessa morbo i, 5, 9
Deficiant canes iv, 3, 6 (h. pereant, nulli supersint). deficiant dolia lacusque magni ii, 5, 86 deficiant si carmina laudes meritas iv, 1, 3 (non attingant, non æquent). non deficient te memorare nostræ Camœnæ iv, 1, 191 (h. non desinent). deficiente manu i, 1, 60 deficientia ad messes horrea iv, 1, 185 deficiet Venus iv, 13, 14 deficit somnus ante domos solicitas iii, 4, 20 deficiunt artes, deficiuntque doli i, 4, 82
Defigere cervos iv, 1, 84
Defluat inde color nullus iii, 1, 18
Defluxit corpore somnus iii, 4, 81
Dei læsi ira iii, 6, 26 (Bacchi)
Defunctus tempore permensæ lucis iii, 3, 9
Delapsa præceps ab fenestra ii, 6, 39
Deleat amnis aqua illa carmina i, 9, 50
Delia (amica Tibulli) i, 1, 57. 61. 68. i, 2, 15. 31. 71. i, 3, 9. 23. 29. 92. i, 5, 21. 32. i, 6, 5. 55. 85
Delia iv, 3, 5 (Diana)
Delius iii, 4, 79. iii, 6, 8 (Apollo)
Delos ii, 3, 29
Delphica Pytho ii, 3, 29
Demam vincla cani iv, 3, 14
Demens i, 5, 20. i, 9, 78. iii, 6, 27. iv, 3, 7. iv, 13, 17. dementes manus i, 10, 56
Dementia Cyri, Gyndes iv, 1, 141 (in quo ejus dementia conspecta est). nostra i, 2, 11
Demonstret litera mortis casum iii, 2, 27
Dens densus i, 9, 68 (n. pectinis). impressus i, 6, 14
Dente fixo reserare fores i, 2, 18 (clavi dentata) dente notas figere in collo i, 8, 38 dentes duros acuisse in prælia iv, 3, 3 (de apro)
Densa glacies iv, 1, 156 umbra iv, 1, 154 densæ sylvæ iv, 1, 128 turmæ iv, 1, 195 densi colles iv, 3, 7 densum agmen iv, 1, 186 densus dens i, 9, 68
Denuntiat Persephone mihi nigram horam iii, 5, 5
Deo hortante iv, 1, 135 Deo operata pubes ii, 5, 95 Deo prohibente i, 3, 22 (h. adverso). renuente i, 5, 20 Deorum sedes i, 2, 81 (templa). Deorum conscia fibra i, 8, 3 Deorum pia turba iv, 4, 25 Deos æternos ii, 3, 32. iv, 4, 14 ardentes ii, 5, 22 (h. templa Deorum). adversos iii, 5, 14 Deos deripere e cœlo i, 10, 60 magicos i, 2, 62 (inferos). magnos iii, 4, 16 Deos per omnes negare i, 2, 38 Deos ante omnes consuluisse i, 3, 10 Deos ornatos ii, 1, 54 (h. coronatos) placidos ii, 1, 26 Deos ruris ii, 1, 37 Deos sanctos i, 3, 52
Depascitur sylvas quadrupes iv, 1, 128
Depellere curas vino i, 5, 37 nubila cœlo (cœlum serenum reddere) i, 2, 49 depellite nobis tela, Lares i, 10, 25
Deperdit terra colores—populus comas i, 4, 29. 30
Deplueret lapis in terram ii, 5, 72
Deponit flavas annua terra comas ii, 1, 48 deposuit in nostrum sinum Venus Amorem iv, 7, 4
Deprendere ne possit cupidos custos iv, 6, 11
Depressior orbe alterno libra iv, 1, 44
Deripit ille Deos e cœlo i, 10, 60 deripuisse serta de sanctis focis i, 2, 82
Descendens fœmina i, 5, 41
Descendere lecto i, 2, 19 (quia alti erant)
Desederit qualis tellus in aëre iv, 1, 19
Desere præcepta sagæ i, 5, 59
Desertus fœtus capellæ i, 1, 32
Desertus stipes i, 1, 11 (defixus)
Deserit unda sitim jamjam poturi i, 3, 78 (de Tantalo). deseruit focos Vestales Ilia ii, 5, 52 deseruit Venus me i, 5, 40
Desiderium nunc superest iv, 1, 188 (amissis bonis)
Desine dissimulare i, 8, 7 velle alium virum iii, 4, 80 ni desinis esse superba, pœna manet i, 8, 77
Desinite quærere iii, 4, 4
Desistas lacrymare i, 8, 67
non Desit tibi componere faciem pugnæ iv, 1, 100
Despicere dites i, 1, 78 famem, ibid. (h. non timere)
Despiciantur opes regum i, 8, 34
Despue ter dictis carminibus i, 2, 54 despuet in molles sibi quisque sinus i, 2, 96 (portenti causa)
Destillent tempora nardo ii, 2, 7
nec Destituat spes i, 1, 9
Desuevit pellere famem glande ii, 1, 38
Deteret invalidos pedes longa via i, 9, 16
Deterrita nunquam est, quin fleret i, 3, 13
Detexta est fiscella vimine ii, 3, 15
Detinet cantus iratæ anguis iter i, 8,

20 (suspendit). quem Alba i, 7, 58 detinuisse dominam tenero sinu i, 1, 46 ficta mora cupidum i, 8, 74 puellæ caræ ancillam medio foro i, 2, 94

Detrahet cui Delia poma selectis arboribus i, 5, 32 pulvis decorem i, 9, 13 vincla de pede pauper i, 5, 66 detraxit opes juveni Cupido ii, 1, 73 (causa fuit ut dissiparentur)

Detrecto non ego vincla pedum i, 6, 38

Devehat amnis in pelagus, quodcumque mali est, &c. iv, 4, 8

Deveneranda mola sancta somnia ter i, 5, 14

Devia montis iv, 3, 2

Devinctus tempora lauro ii, 5, 5 lauro agresti miles ii, 5, 117

Devocare ossa rogo i, 2, 46 (facere cantu ut descendant)

Devoti lacus ii, 3, 66

Devotum dixit i, 5, 41

Devoveat pro quo remque domumque tuam i, 9, 72 devovet facie tenerisque lacertis et flavis nostra puella comis i, 5, 43 devovit te carminibus—pollentibus herbis anus i, 8, 17

Deum magna proles iv, 1, 68 (Heroës)

Deum insidias composuisse an gloria magna i, 6, 4 Deum utrumque decet intonsus crinis i, 4, 38

Deus agricola i, 1, 14. i, 5, 27 armatus curva falce i, 4, 8 (Priapus). ascensurus Olympum Alcides iv, 1, 12 Deus celeber Cupido ii, 1, 83 cupidus ii, 5, 54 Cynthius iii, 4, 50 (Apollo). ille iii, 6, 13 indiges ii, 5, 44 infamis Amor ii, 4, 38 ipse Deus i, 6, 43 (numen divinum Bellonæ). ligneus i, 10, 20 non meus iii, 3, 28 non vacuus i, 2, 88 sylvestris ii, 5, 30 ultor i, 8, 72 utilis menti ægræ somnus iii, 4, 19 Deus dedit cupidis fallere i, 8, 56 edidit ore hæc mihi i, 4, 73 est qui dolos esse vetat i, 9, 24 jussit vocem mittere i, 9, 27 non lædit amantes iv, 4, 15 permisit lena ut ederet verba i, 9, 25 signavit exta notis ii, 5, 14 sine amore ii, 3, 34 vertat munera in cinerem et aquas i, 9, 12 somnia in melius iii, 4, 95 urget graviter ii, 1, 79 urit crudelius i, 8, 7

Dextra levis i, 4, 51 seu dextra scu læva velit tueri parma iv, 1, 95

Di meliora ferant iii, 4, 1

Dianæ lege (more) iv, 3, 19

Dicere blanditias cano capite i, 1, 72 carmen ante Deos ii, 1, 54 facta i, 10, 31 felicem iv, 4, 25 laudes (Isidi) i, 3, 31 mala (januæ) i, 2, 11 opus mirabile mundi iv, 1, 18 ad pocula ii, 1, 31 pœnas i, 6, 55 vera i, 6, 31 verba aspera in Deos iv, 4, 14 verba balba ii, 5, 94 verba bona ii, 2, 1 verba pudenda ii, 1, 74 verba palam iv, 5, 18

Dicor te votis eripuisse meis i, 5, 10

Dicta in Deos impia verba i, 3, 52 dictis ter despue carminibus i, 2, 54 dictis ut non majora supersint iv, 1, 6

Die, duce fertilis anni, oriente iv, 1, 122 (h. Kalendis Januariis) diem felicem terque quaterque mihi iii, 3, 26 diem celebrent vina ii, 1, 29 diem hunc cecinere Parcæ i, 7, 1 diem revocare i, 8, 78 provocet rota Luciferi i, 9, 62 dies amara ii, 4, 11 festa ii, 5, 36 longa i, 4, 17 matura iv, 1, 205 (mortis). dies nobis natalis iv, 9, 3 nulla iv, 5, 16 sacra Saturni i, 3, 18 serena una venit post multos (tristes) iii, 6, 32 non stat segnis remeatve i, 4, 28 dies quis nunquam apparuit candente ortu iv, 1, 65 dies, qui mihi te, Cerinthe, dedit, hic mihi sanctus, &c. iv, 5, 1 dies ire tibi securos quæ non sinit iii, 4, 54 dies longos pervigilare iii, 6, 54 ante paucos dies iv, 12, 2 dies præteriisse stultos i, 4, 34

Difficile est mihi imitari falsa gaudia iii, 6, 33 difficilis dominæ i, 2, 7 puero puella i, 8, 27 Venus i, 9, 20

ad Digiti sonum i, 2, 32 digiti cum voce locuti iii, 4, 41 digito ne trahat liquorem i, 6, 19

Digna cum digno fuisse ferar iv, 7, 10

Dignior est vestra nulla puella choro iv, 2, 24

Dii patrii ii, 1, 17

Dira me mihi precari cogis ii, 6, 17 (Amor). dira mors i, 10, 4 dira omina i, 3, 17 diras tibi precor ii, 6, 53

Directo cursu contendere iv, 1, 93

Diripiant ventus et ignis partas opes ii, 4, 40 diripienda ferant iii, 6, 28 (pro diripiant). diripienda incidat in feras sævas iv, 3, 22 diripitur cinis ventis i, 6, 54

Discedere invito Amore i, 3, 21 discedite ab aris ii, 1, 11 discedite turpes curæ iii, 6, 37

Discidium i, 5, 1

Discit Amor verba aratoris rustica ii, 3, 4

Discordes Venti iv, 1, 124 discordia arma ii, 3, 39

Discumbit in herba pubes ii, 5, 95

Discurrerit levibus umbris magna Deum proles iv, 1, 68 discurrunt munera vaga iii, 1, 3 (h. mittuntur)

Disjectus passim in Alpes Pannonius iv, 1, 109

Displiceas aliis iv, 13, 6 displicet illa janua i, 8, 76

Disponere auratas vias ii, 3, 56 (in textura). crines i, 9, 67 operum varias vices i, 9, 64 disponitur in quinque partes tellus iv, 1, 152 disposuisse comas sæpe mutatas i, 8, 10

Dissimulare ardorem meum cupiens iv, 12, 6 dissimulare desine i, 8, 7 dissimulet annos coma tincta viridi cortice nucis i, 8, 44

Dissoluenda dedit pectora tristitiæ i, 7, 40 (h. a tristitia). dissoluenda stamina i, 7, 2 dissoluisse ornatas comas i, 10, 62

Distendet spicis horrea plena Ceres ii, 5, 84

Ditantes sulci horrea iv, 1, 184

Dites animos facit hic Deus iii, 6, 13 dites despiciam i, 1, 78

Diti iii, 5, 33 Ditis aqua pallida iii, 1, 28

Diva iv, 6, 5 (Juno). Diva superba ii, 5, 46 (Victoria)

Divellat ne nox amantes iv, 6, 7

Diversas tuis agitabat mens impia curas iii, 4, 59 diversum vulgus iv, 1, 45 (in partes diversas tractum, seditione facta)

Dives amator i, 5, 47 Arabs iv, 2, 18 aurum i, 9, 31. i, 10, 7. iii, 5, 11 grex ii, 5, 35 Orcus in ignava aqua iii, 3, 38 Panchaia iii, 2, 23 terra ii, 2, 4 dives sit jure, furorem qui m. &c. i, 1, 49

Divi adsitis i, 1, 37 crudeles i, 4, 35 Divi monent vera iii, 4, 5 oderunt fastidia i, 8, 69 per Divos i, 9, 2 Divos exurere iv, 2, 5

Divino vaticinata sono i, 6, 44

Divitiæ patrum i, 1, 41

Divitibus video gaudere puellas ii, 3, 51

Divum tutela servat poëtas ii, 5, 113

Dixi mihi iter ingressus pedem signa tristia dedisse i, 3, 19 dixit fœmina descendens me devotum i, 5, 41 dixit tibi pœnas i, 6, 55 (prædixit, minata est)

Docere sacra iii, 5, 8 (vulgare). docet furtim molli descendere lecto i, 2, 19 (Venus). docet nec hoc omnes i, 2, 23 docet picta tabella i, 3, 28 docuere compositis tigillis fronde operire domum ii, 1, 39 (Dii agrestes). docuisse servitium tauros ii, 1, 41 docuisti Venerem vendere i, 4, 59 docuit adjungere palis vites i, 7, 33 (Osiris). leones parere dies i, 4, 17 voces inflectere cantu ille liquor i, 7, 37

Docta carmina ii, 3, 22 Circe iv, 1, 61 manus i, 8, 12 puella iv, 6, 2 plangere Memphitem bovem pubes barbara i, 7, 28 Tyros prima credere ratem ventis i, 7, 20 doctæ manus ii, 1, 70 Sorores iii, 4, 45 (Musæ). docti poëtæ i, 4, 61 doctus Catullus iii, 6, 41 doctus equus percurrere campos iv, 1, 207 doctus fallere i, 9, 37

Dolentes ii, 3, 75 (amatores). dolentis lacrymas ridere i, 8, 73

Doli deficiunt i, 8, 82 doli assidui i, 9, 54 occulti i, 9, 24

Dolia dum deficiant ii, 5, 86 dolia cava i, 3, 80

Dolor et cura Neæræ iii, 2, 29 dolor fortia corda frangit iii, 2, 6 dolor ipse tam juvat ii, 5, 110 dolor in lacrymas verterat omne merum i, 5, 38 memor iv, 1, 189 dolore alterius disces posse carere tuo iii, 6, 43 non sine dolore nostro crimina hæc jacta iv, 14, 3 dolore matris comitata iii, 2, 13 dolorem auferre iii, 6, 3 ferre iii, 2, 5 dolores novos compescere i, 2, 1 tales sentire ii, 4, 7 dolori est illa iv, 10, 5

Dolus tectus iii, 6, 12 (pro amore furtivo)

Domare horrida verba i, 5, 6

Domator iv, 1, 116

Domina nota iv, 13, 22 parata ii, 4, 1 rapax ii, 4, 25 pro domina vota facit iv, 4, 12 dominæ in arbitrium mittit ferocem iii, 6, 14 (Amor). dominæ ad imperium sulcare agros ii, 3, 79 dominæ luctus ii, 6, 41 dominæ in sinu ludere i, 5, 26 dominæ voces ii, 6, 47 dominam sinu tenero detinere i, 1, 46 dominam immitem ferre iii, 4, 74

Domino sub Jove i, 3, 49

Domiti somno i, 9, 27 domito ore equus frænos momordit i, 3, 42

Domus alta iv, 1, 183 aperta i, 9, 58 casta iii, 4, 60 clara iii, 3, 4 clausa ii, 4, 22 culta (familia) iii, 4, 92 exigua ii, 1, 40 marmorea iii, 2, 22 non habitanda duris iii, 4, 92 Phrygiis innixa columnis iii, 3, 13 præfert hostiles exuvias i, 1, 54 solicitæ iii, 4, 20 domum devovere i, 9, 72 transire i, 5, 73 domum vehere plaustro i, 10, 52

Dona cape libens iv, 5, 9 dona e paupere mensa i, 1, 37 illius sepulcro feram ii, 6, 31 paranda sunt mihi per cædem et facinus ii, 4, 21 Phœbo gratissima Cres tulit iv, 1, 8 (sacra fecit)

Donis corrumpere puerum i, 9, 53 incedat conspicienda meis ii, 3, 52 donis vincitur omnis amor i, 5, 60

Donate nympham longa salute iii, 1, 21 cultum libellum illi iii, 1, 17 donetur quonam honore Neæra iii, 1, 5
Dormiat quæ sola frigore i, 8, 40
Dubiæ laudes iv, 1, 106 (suspectæ). rates ii, 3, 42 (fluctuantes)
ne Dubita blandas adhibere querelas iii, 4, 75 non dubitem procumbere templis i, 2, 83
Ducere choros ii, 1, 56 convivia Baccho i, 9, 61 ensem i, 3, 48 (procudere). notas i, 6, 20 sidera de cœlo i, 2, 49 (magica arte). soporem i, 2, 77 (conciliare). ducit Venus ipsa ad campos Elysios i, 3, 58 stamina manu tremula inops i, 6, 78 ducunt æquora virum ii, 6, 3 ducunt quæ stamina iii, 3, 36 (Parcæ). ducunt sidera certa rates i, 9, 10 ducar capillis i, 6, 71
Duces adversi i, 10, 30 duces evincti brachia i, 7, 6 duces petiere oracula trepidis rebus ii, 3, 21 duce fertilis anni, die iv, 1, 122 duce me neget se comitem quisquam iii, 6, 10
Ducta tracta de niveo vellere i, 6, 80 ducto vallo claudere locum iv, 1, 85
Dulce carmen i, 3, 60 mel ii, 1, 50 dulces amici iii, 6, 9 liquores iv, 1, 86 voces dominæ ii, 6, 47 dulcia liba i, 7, 54 poma i, 5, 32 dulcis anus i, 6, 62 cantu tibia i, 7, 47 modus iii, 4, 42 reditus iii, 3, 27 sonus iii, 4, 42 uva ii, 1, 3 dulcissima furta iv, 5, 7 dulcis urbe quid est iv, 8, 3
Duplex Mars iv, 1, 103 victoria iv, 1, 105
Dura Ceres ii, 3, 63 compes i, 7, 42 falx i, 7, 34 glarea i, 7, 59 janua i, 8, 76 puella ii, 6, 28. i, 8, 50 sera i, 2, 6 pectora iii, 4, 76 regna iii, 5, 22 duræ fores i, 1, 56 leges i, 6, 69
Durata unda in glaciemque nivemque iv, 1, 156
Duri dentes iv, 3, 3 labores i, 4, 47 duris non habitanda domus iii, 4, 92 (familia in qua duri homines nulli sunt). durum ferrum i, 1, 63 genus, curæ iii, 6, 7 limen ii, 6, 47 opus i, 9, 8
Durus fuit, qui, &c. iii, 2, 3 miles i, 10, 49
Dux Ascanius ii, 5, 50 dux bonus i, 1, 75 gregis i, 10, 10 pecoris hircus ii, 1, 58
Duxerat oves hircus ii, 1, 58 duxit Pax araturos boves sub juga i, 10, 46

E.

Eat tutusque sacerque i, 2, 27 eat sacer agnus ad aras fulgentes ii, 1, 15
Ebria verba iii, 6, 36
Ebur ex humero Pelopis non nituisset i, 4, 63
Eburnum plectrum iii, 4, 38 eburnus currus i, 7, 8
Edat dapes sanguineas illa i, 5, 49 edere corpus super equum iv, 1, 114 libera verba multo mero i, 9, 26 edidit orc Deus hæc i, 4, 73 verba tristia dulci modo iii, 4, 42
Edidicisse hoc reor jam ipsos Deos ii, 2, 12
Educat novus annus pomum i, 1, 13
Efficere viam i, 5, 64 efficiat Lucina timores noctis vanos iii, 4, 13
Effluit cui toga laxa effuso sinu i, 6, 40
Effusæ ante caput comæ ii, 5, 66 effusas habenas permittere tardo equo iv, 1, 92 effusis comis flere i, 3, 8 effuso sanguine spargit inulta Deam i, 6, 48 effuso sinu toga i, 6, 40 effusum sinum ventis præbuerat pinus i, 3, 38
Egerunt nec flumina assuetos cursus iv, 1, 125
Egressum se sciat prohibente Deo i, 3, 22
Elegi nec prosunt ii, 4, 13 elegis molles qui fleret amores iv, 15, 3
Eleus carcer i, 4, 32 (Olympicus)
Elicere manes sepulcris i, 2, 46 (evocare)
Eludit seges messem fallacibus herbis ii, 1, 19
Eluxit ignis lætior super structos acervos iv, 1, 134
Elysii campi i, 3, 58. iii, 5, 23. iv, 15, 2
Emensa mundum Nox quadrigis iii, 4, 17
Emeruisse viros i, 9, 60
Emittere vocem i, 9, 27
Ensem ducere i, 3, 48 enses horrendi i, 10, 1
Eoi Arabes iii, 2, 24 equi iv, 2, 20 (Solis orientis). Eoi maris qua unda rubet ii, 2, 16
Epulas paret atque ipsa ministra gerat i, 5, 34
Equa cupida ii, 4, 58 equæ indomitæ ii, 1, 68
Equi admoti Solis ii, 3, 58 anhelantes Solis ii, 5, 60 Eoi iv, 2, 20 nivei i, 7, 8 pallentes Solis ii, 5, 76 rosei Auroræ i, 3, 94 versi Lunæ ii, 4, 18 equo celeri insidere i, 2, 70 tardo effusas habenas permittere iv, 1, 92 equos Nox jungit ii, 1, 87 equum celerem super edere corpus iv, 1, 114 celerem compescere arctato

fræno iv, 1, 91 compescere habenis angustis i, 4, 11 doctum percurrere campos iv, 1, 207 equus domito frænos ore momordit i, 3, 42. missus carcere Eleo i, 4, 32

Erepta conjugc iii, 2, 4 creptæ conjugis cura iii, 2, 30

Erigone iv, 1, 11

sive Erimus iii, 5, 32 (vivemus)

Eriperes verbis illis sidera cœlo lucere, &c. i, 9, 35 cripict oscula natus parenti ii, 5, 92 eripuisse te dicor votis meis i, 5, 10 (ægrotantem). eripuit qui caram juveni carumque puellæ juvenem iii, 2, 1. 2 (abduxit)

Errabis, tardus si eris i, 4, 27 non errant mea carmina per laudes dubias iv, 1, 106 errantes Lares ii, 5, 42 pedes male ferre ii, 1, 30 errat pallida turba ad lacus obscuros i, 10, 38 erraverit per ignotas urbes ille audax iv, 1, 53 (Ulysses). erret in terris Amor ii, 5, 106

Erroncm ii, 6, 6

Erroris miseri finis iv, 1, 78

Erroribus sive his fabula dedit novum orbem iv, 1, 80

Erubuisse dicitur occurrens Soror ii, 3, 20

Esse locum vult blanditiis Venus i, 4, 71 esse occultos dolos Deus vetat i, 9, 24. esse e mari rapido i, 2, 40 esse in parva casa ii, 3, 30 in toga laxa ii, 3, 80

Et pudet, et i, 5, 42

Etrusci fontes iii, 5, 1

Evenere i, 5, 7 evenient i, 5, 57 eventura ævi futuri iii, 4, 48 eventura precor ii, 1, 25

Eventus canit sacerdos Bellonæ i, 6, 50 eventus præcinit cantus avis i, 8, 4

Evigilanda nox i, 8, 64

Evincere morbos iv, 11, 5

Evincti brachia capta duces i, 7, 6 (vincti)

Eurusque Notusque jactat vota per Armenios i, 5, 36

Excelsa fenestra ii, 6, 39 excelsi rami iv, 1, 171

Excitare perfusum multo Baccho i, 2, 4

Excludis quæ pretio victos amantes ii, 4, 39 excluditur qua tellus extremis undis maris iv, 1, 53 (clauditur). nulla exclusura dolentes janua ii, 3, 75

Excreat usque ante ipsas forces i, 5, 74

Excubat ante fores Cerberus i, 3, 72

Excutiunt fores clausæ fortia verba i, 9, 14

Exemplum amoris uterque stemus i, 6, 86 exemplo sit levis illa tuo i, 9, 40

Exequiæ mœstæ ii, 4, 44

Exercuit se arcu indocto ii, 1, 69

Exhibitura curam puellis ovis ii, 1, 61

Exibit quam sæpe, time i, 6, 21

Exigua ædes i, 10, 20 domus ii, 1, 40 exiguum pecus i, 1, 33 solum i, 1, 22 exiguus linter ii, 5, 34

in Exitium meum venit lena i, 5, 48

Exorata meis Camœnis Cytherea iv, 7, 3

Exoriens fuit annus hinc iii, 1, 2 (exordium duxit)

Expelle morbos puellæ iv, 4, 1 expellere vaccas stabulis ii, 3, 15

Experta bellis cano iv, 1, 107

Explere annos fatales i, 3, 53 erroribus urbes tercentenas i, 4, 69

Explorat ante cæcas vias manus ii, 1, 78

Expressa pedibus uva i, 7, 36

Exsolvit promissa Venus iv, 7, 5

Exstruet ante casas ex virgis ii, 1, 24 exstruet sibi dapes et mensas cespitibus ii, 5, 99

Exsurgunt oppida structis muris iv, 1, 174

Exta felicia ii, 1, 25 exta lubrica signavit Deus notis ii, 5, 15 exta venturæ nuntia sortis iii, 4, 5

Extat ut ritus a prisco avo traditus ii, 1, 2

Externa merx i, 3, 40 externa vestigia i, 9, 57 externus lapis ii, 3, 45

Extimuisse minas aliquas ii, 6, 50

Extinctæ faces ii, 6, 16 extincto pallida Ditis aqua auferet spem iii, 1, 28

Extulit caput splendidior Sol undis iv, 1, 123

Exuit annos serpens novus i, 4, 35 (deponit senectam cum pelle)

Exurere Divos cum vult Amor iv, 2, 5

Exurit sol graciles artus ii, 3, 9

Exustæ partes terræ iv, 1, 164

Exuviæ hostiles i, 1, 54

F.

Fabellas referre i, 3, 85

Faber sævus nec duxerat ensem i, 3, 84

Fabula ficta in vanum jocum iii, 4, 68 fabula ne turpis fiam i, 4, 83 fabula nunc ille est ii, 3, 33 fabula sit mavult ii, 3, 34 fabula sive novum dedit his erroribus orbem iv, 1, 80

Fac stet lapis i, 3, 51

Facere coronam de flore ii, 1, 60 pocula fictilia i, 1, 39
Faces ardentes ii, 1, 82 extinctæ ii, 6, 16 faces remove puella ii, 4, 6 (cruciatus servilis instrumenti)
Facie devovet nostra puella i, 5, 43
Faciem componere pugnæ iv, 1, 100 faciem novam, pelle demta, referre i, 8, 46 facies ista hæc persuadet i, 9, 69 facies uretur i, 9, 15
Facile lutum i, 1, 40 faciles aditus ii, 4, 19 facilis aditus iv, 1, 87 manus i, 1, 8 Nemesis ii, 6, 27 unda iii, 5, 30 facilis tenero sum semper Amori i, 3, 57
Facinus malum ii, 4, 25 per facinus et cædem ii, 4, 21
Facit dites animos Amor iii, 6, 13 facit livorem Venus i, 6, 14 nec facit hoc vitio i, 9, 73 non facit hoc verbis i, 5, 43
Facta et mihi est tuba ii, 6, 10 facta agresti falce lignea Pales ii, 5, 28 facta litera iii, 1, 12 facta ventis horrida coma i, 9, 14 facta est rara via sero ii, 3, 18 facti e stipite prisco Lares i, 10, 17
Facta dicere i, 10, 30 facta impia iii, 6, 42 nefanda iii, 5, 12 facta parentis proles augeat i, 7, 55 facta referre i, 10, 44 facta tegenda i, 9, 28 tristia i, 8, 28 facta tua nec capiet titulus iv, 1, 33 ierint per claros triumphos iv, 1, 175 intexere chartis iv, 1, 6 factum turpe iii, 4, 15
Facundia dum tua major iv, 1, 81
Faginus scyphus i, 10, 8
Falerna iii, 6, 6 (vina). Falerni fumosi ii, 1, 27 (cadi)
Falernus ager, Bacchi cura i, 9, 34
Fallat eum puella tecta dolo iii, 6, 12 nec fallat blanda prece lingua sordida iii, 6, 46
Fallendi vias mille ministrat Amor iv, 6, 12
Fallere quis cantibus possis i, 2, 53 fallere posse dedit Deus cupidis i, 8, 56 non fallere doctus i, 9, 37 fallere si qua didicit virum iii, iv, 62 fallit puella te vanum nocturnis imaginibus iii, 4, 56
Fallax amor i, 9, 83 nox iii, 4, 7 (propter somnia). Pannonius iv, 1, 108 puella i, 6, 15. iii, 6, 51
Falsa gaudia iii, 6, 33 falsa timere iii, 4, 8 falsum visum iii, 4, 3
Falso plurima vulgus amat iii, 3, 20 (ita ut in eo fallatur)
Falx agrestis ii, 5, 28 curva i, 4, 8 dura i, 7, 34 sæva i, 1, 18
Fama Gylippi iv, 1, 199 fama majorum iv, 1, 29 fama minor iv, 7, 7 fama Pylia iv, 1, 112 Nestor famosus
Famem despicere i, 1, 78 pellere glande querna ii, 1, 38 fames stimulans i, 5, 53
Fana sacra ii, 4, 23
Far pium iii, 4, 10
si Fas est ii, 3, 76 fas sit modo i, 6, 64
Fastidia oderunt Divi i, 8, 69 (superbiam puellarum)
Fastigia summa chartæ iii, 1, 11
Fastus omnes odit i, 8, 75
Fata dum sinunt i, 1, 69 abdita ii, 5, 17 mea querar cum muto cinere ii, 6, 34 mea timeto i, 5, 69 fata non dedere moram i, 4, 36 nulla statuent finem te canendi iv, 1, 203 præmonuisse boves ii, 5, 78 puellæ qui metuit iv, 4, 11 (de exitu morbi). senectæ i, 4, 31 seu nos fuisse volent iii, 5, 32 si reditum negant iii, 3, 33 sua querentes animæ i, 5, 51 tua sint candida iii, 6, 30 fati provida avis ii, 5, 12 fato pari cecidit uterque consul iii, 5, 15 fatorum leges iii, 4, 48
Fatale nomen tuum, Roma, terris regendis ii, 5, 57 fatales anni i, 3, 53 fatalia stamina i, 7, 1
Fatenti ignosce i, 6 29 fateri vitæ tot mala perpessæ tædia nata iii, 2, 7
Fatiget me quamvis adversa Fortuna iv, 1, 182
Fatiscit janua i, 5, 67 (patet)
Fave, Phœbe ii, 5, 1. iv, 4, 21 sancta iv, 6, 7 (Juno). faveas, Cypria iii, 3, 34 (Venus). quisquis ades ii, 1, 1 favent Pieridesque Phœbusque et Bacchus casto poëtæ iii, 4, 44 favente Marte i, 10, 30 favet illa (n. Venus) i, 2, 17 Venus querelis i, 4, 72 supplicibus iv, 13, 24 favete votis iv, 5, 9
Favilla nigra teget ossa candida iii, 2, 10
Favos compleat dulci melle apis ii, 1, 50 favus purus i, 10, 24
Fax fulgens i, 2, 36
Felicem dicet te pia turba Deorum iv, 4, 25 felicem terque quaterque diem iii, 3, 26 felices cantus iii, 4, 40 Indi ii, 2, 15 felices vivite nostrique memores iii, 5, 33 felicia exta ii, 1, 25 felix ager i, 1, 19 annus ii, 5, 82 ille, cui Amor afflat ii, 1, 80 quicumque dolore alterius disces posse carere tuo iii, 6, 43 Vertumnus iv, 2, 13 vita i, 5, 19
Felle enim multo pocula bibat lena i, 5, 50 tristi madent tempora ii, 4, 12
Femori conseruisse femur i, 8, 26
Fenestra excelsa ii, 6, 39
Fera flamina iv, 1, 124 fera tellus iv,

1, 139 feræ acies ii, 3, 37
Feræ sævæ i, 10, 6. iv, 3, 22 truces i, 9, 76
Ferarum latebras iv, 3, 9
Feri angues i, 3, 69 canes Hecatæ i, 2, 52 victus ii, 1, 43
Ferict pede rusticus uvas ii, 5, 85
Ferocem contudit Deus iii, 6, 13
Feram quodque Deus vero Cynthius ore iii, 4, 50 ferant diripienda iii, 6, 28 (pro diripiant). quid ferant verba lenia i, 8, 2 ferar cum digno digna fuisse iv, 7, 10 ferat quid sequens hora iii, 4, 46 ferebant obvia ultro ubera oves i, 3, 45 feror incestus adiisse sedes Deorum i, 2, 82
Ferre iii, 4, 90 (n. utero). ferre bene discidium i, 5, 1 ferre arma i, 6, 30 dapem i, 5, 28 dolorem iii, 2, 3 dominam immitem iii, 4, 74 dona sepulcro ii, 6, 31 furorem maris et pluvias i, 1, 49 liba i, 7, 54 (n. Genio). liba i, 10, 23 lumina prope fulgenti face i, 2, 36 mala i, 6, 82 mala nostra si potes lento pectore iv, 11, 6 male errantes pedes ii, 1, 30 munera i, 1, 20 opes i, 1, 77 oppida victa ante currus ii, 5, 116 oscula i, 9, 78 pedes gypsatos ii, 3, 60 (habere). præcepta Veneris i, 4, 79 (dare). pretium grande ii, 4, 33 retia humeris i, 4, 50 retia torta per montes iv, 5, 12 somnia jubeat Notos irrita Deus iii, 4, 96 (auferre. cf. iii, 6, 50) sopores iv, 4, 9 vulnera viris i, 1, 76 fert casiam non culta seges i, 3, 61 ferunt rura messes ii, 1, 47
Ferrea sæcula ii, 3, 37 vincla iv, 3, 14 ferreus ille fuit i, 2, 65. i, 10, 2. ii, 3, 2. iii, 2, 2
Ferro confinditur tellus iv, 1, 173 (vomere). ferro petere corpus i, 9, 21 solicitare humum i, 7, 30 sonant crura ii, 6, 26 vulnerare i, 2, 25
Ferrugo picea i, 4, 43
Ferrum durum i, 1, 63 ferrum—lapis est i, 10, 59
Fertilibus horis iv, 1, 51 fertilis annus iv, 1, 122 hortus ii, 1, 44 Nilus i, 7, 22 pars terræ iv, 1, 165
Fertur in æstivum orbem Phœbus terris propior iv, 1, 159
Ferum conjugium iii, 4, 74 os iii, 4, 86
Ferunt perjuria Veneris venti irrita per terras, &c. i, 4, 22 (cf. iii, 6, 50)
Ferus qui otia Amoris liquit ii, 6, 5
Fessa somno puella i, 3, 88 fessa corpora iv, 4, 10. iv, 11, 2 (ægra). lumina fletu i, 8, 68 fessæ puppes ii, 5, 45 fessi lumina victa i, 2, 2 fesso comparat uxor aquam calidam i, 10, 42
Festa die ii, 5, 36 luce ii, 1, 29 festæ dapes ii, 1, 81 Kalendæ Martis iii, 1, 1 mensæ ii, 5, 99
Fiam ne turpis fabula i, 4, 83
Fibra conscia Deorum i, 8, 3 nuntia significat placidos Deos ii, 1, 26
Ficta Cumana lubrica terra rota ii, 3, 50 ficta fabula in vanum jocum iii, 4, 68 ficta mora detinere cupidum i, 8, 74
Fictilia pura i, 1, 38 pocula i, 1, 39
Fide nulla semina persolvat terra ii, 3, 62 fidem quærere velle in somnis desinite iii, 4, 4 fidem tenuere tunc melius i, 10, 19 vendere gemmis i, 9, 32
Fidelis mens i, 6, 75
Fides nulla inerit iii, 6, 49 (dictis puellæ)
Fidi amores uxoris ii, 2, 11
nec Fidum fœmina nomen iii, 4, 61
fidus comes i, 5, 63
Figere dente notas in collo i, 8, 38 (v. Fixisse)
Figura mutata iv, 1, 206 virginea iii, 4, 89 figuræ veteres iv, 1, 63
Filia parva i, 10, 24 filia Servî Sulpicia iv, 10, 4
Filius Latonæ atque Jovis iii, 4, 72 (Apollo). filius sectatus agnos i, 10, 41
Filo velatus i, 5, 15 (vitta)
Findant arva mille boves iii, 3, 12 findit hæc cantu solum i, 2, 45 Sirius agros ardentes i, 7, 21
Fines certi i, 3, 44 errorum iv, 1, 77
Fingo dum mihi venturam i, 8, 65 fingebam mihi felicem vitam i, 5, 19 fingebam hæc mihi vota i, 5, 35 finget me equum doctum, &c. iv, 1, 207 fingere causas i, 6, 11 comas canas manibus i, 2, 92 jocum tristi mente iii, 6, 34 (simulare lætitiam). fingit tunc mens mihi perdita ii, 6, 51
Finissem jam mala leto ii, 6, 19 finivit regna Tomyris Araxe iv, 1, 143
Firma licia i, 6, 79
Firmaverat nondum Urbis mœnia Romulus ii, 5, 23
Fiscella ii, 3, 15
Fistula, cui semper decrescit arundinis ordo ii, 5, 31 garrula ii, 5, 30
Fit tibi ter libo, ter, Dea casta, mero iv, 6, 14
Fixa palma i, 9, 82
Fixisse puellas gestit (Amor) ii, 1, 71
Fixo dente i, 2, 18 (clavi infixa). fixus in agris lapis i, 3, 43 in latere i, 5, 62 (de assiduo comite)
Flagitat pretium usque cava manu ii, 4, 14
Flamina fera iv, 1, 124

Flamma acris i, 6, 45 Ætnæa iv, 1, 196 rapida i, 9, 49 flamma potius meum caput ure i, 9, 21 flammæ aquam addat ii, 4, 42 flammæ celeres iv, 6, 17 sacræ ii, 5, 81. ii, 5, 90 flammam volvens ore Chimæra fero iii, 4, 86

Flava Ceres i, 1, 15 flava vincula ii, 2, 18 flavæ comæ i, 5, 44. ii, 1, 48 flavi sulci iv, 1, 184 flavus Carnutus i, 7, 12

Fleat ante meum rogum mœsta Neæra iii, 2, 12 ob nostras vias puella i, 1, 53

Flebitur ardentem ante rogum ii, 4, 46

Flentem ex alto Olympo sublimis Venus spectat i, 6, 83

Flere ante sepulcra i, 3, 8 flere irato cui puella potest i, 10, 64 positum arsuro lecto i, 1, 61 quin fleret nunquam deterrita est i, 3, 14 fleret qui molles amores elegis iv, 15, 3 flet teneras subtusa genas i, 10, 55

Flevisse nunc me loquentem pudet i, 9, 29 flevisti mari perjuria Theseæ linguæ iii, 6, 40 (de Ariadne)

Flebilis jaceam ante fores clausas ii, 4, 22

Flectere verba ad laudis modos precor ii, 5, 4 flecti poterit iii, 4, 63

cum Fletu nox vigilanda venit i, 2, 76 fletu tument lumina i, 8, 68 fletus hinc rixæque sonant ii, 4, 37 fletus miseri i, 4, 72

de Flore coronam facere ii, 1, 59

Florea serta i, 1, 12. i, 2, 14

Flores ingerit alveo verno apis ii, 1, 49 flores varii i, 7, 45

Floret terra benigna rosis i, 3, 62 tibi primi temporis ætas i, 8, 47

ut Fluat luxuria Nemesis ii, 3, 53 passim igneus æther iv, 1, 23

Fluebant crines intonsi longa cervice iii, 4, 27

Fluctus imus iv, 1, 74

Fluitantes undæ ii, 5, 59

Flumen rapidum i, 2, 44 flumina curva nec assuetos egerunt cursus iv, 1, 125 nigra i, 3, 68 fluminis iter i, 2, 44

Foci infidi iv, 5, 12 sancti i, 2, 82. i, 8, 70. iv, 4, 24 Vestales ii, 5, 52 foco ardenti ii, 1, 22 ante focos conspicienda staret iv, 6, 4 focus luceat assiduo igne i, 1, 6

Fœcunda arva Calypsus iv, 1, 77 fœcundæ messes iv, 1, 185 fœcundi anni iv, 1, 113 fœcundum rus ii, 5, 37

Fœda corpora podagra i, 9, 73

Fœdare oculos loquaces lacrymis ii, 6, 43 (deformare)

Fœdatus lumina iv, 1, 57 (Polyphemus)

Fœdera dare per Divos i, 9, 2 (promissa). fœdera furtivi lecti i, 5, 7 fœdere hoc iv, 13, 2

Fœmina Coa ii, 3, 55 fœmina nec fidum nomen iii, 4, 61

Fœmineus labor ii, 1, 63

Fœnore magno reddat ager semina ii, 6, 22

Fœtus capellæ i, 1, 31 fœtus matrona dabit ii, 5, 91

Fontes Etrusci iii, 5, 1 fontibus ut dulces terra erumpat liquores iv, 1, 86

nec Fore credebat Romam ii, 5, 21 nisi fores et ipse in amore puellæ i, 9, 39 foret tunc mihi vita i, 10, 11 (pro, fuisset)

Fores æratæ i, 3, 72 elausæ i, 9, 44. ii, 6, 12 duræ i, 1, 56 perfractæ i, 10, 54 sacræ i, 3, 30 fores non habuit ulla domus Saturno rege i, 3, 43 ante ipsas domus usque excreat i, 5, 74 fores reserare clam i, 8, 60 reserare dente fixo i, 2, 18 vertere i, 6, 12 foribus affixa me manet i, 6, 61 foribus inest clavis i, 6, 34

Forma nihil magicis utitur auxiliis i, 8, 24 formam dedit cœlestis avaræ ii, 4, 35 ne pollue auro i, 9, 17 vendere i, 9, 51 formæ non ullam fata dedere moram i, 4, 36 formæ studium i, 8, 43

Formosa Neæra iii, 4, 57 puella i, 1, 55. iv, 13, 4 formosæ i, 9, 6. ii, 3, 67. iii, 1, 7. iv, 4, 4 (puellæ). comæ i, 4, 30 formosi i, 4, 3 formosius quicquam illo non ulla priorum ætas videt iii, 4, 25 formosus Apollo ii, 3, 11

Forove castrisve iv, 1, 39 foro medio detinuisse ancillam i, 2, 94

Fors levis versatur celeri orbe rotæ i, 5, 70

Fortes adjuvat ipsa Venus i, 2, 16 (h. audaces, non timidos). fortia corda iii, 2, 7 verba ii, 6, 12 forti pede iv, 15, 4 (heroico). fortis audacia i, 4, 13 fortis eris nunc tu iv, 13, 9 (ferox, superba). fortis in armis i, 10, 29 fortis gloria i, 5, 2 miles i, 7, 4. iv, 1, 108 rusticus ii, 2, 14 fortius adde merum liquidum iii, 6, 62

Fortuna adversa me fatigat iv, 1, 182 Fortuna sua tempora lege gerit iii, 3, 22

Fossam tutam qua deceat castris præducere iv, 1, 83

ut Foveas molli sinu frigida membra i, 8, 30 fovet Delia nescio quem tacita nocte i, 6, 6 vitam spes credula ii, 6, 20 (sustinet)

Fractæ sagittæ ii, 6, 15

Frænatus piscis i, 5, 46
Fræno arctato compescere equum iv, 1, 91 frænos momordit equus i, 3, 42
Frangere postes dum non pudet i, 7, 73 (de comessabundis). frangit fortia corda dolor iii, 2, 6 (quamvis fortes animos dejicit, deprimit, percellit). non frangitur illa i, 8, 67
ut non Fregerit eum vetus ætas iv, 1, 111 (infirmum reddiderit)
Frater nunc, quondam vir iii, 1, 23 frater volitantis Amoris, impiger Ænea ii, 5, 39
Fraudare vitem crescentibus uvis iii, 5, 19 (privare)
Fremat inconstantia vulgi diversi iv, 1, 45 (turbas faciat, motus excitet)
Freta hyberna iv, 1, 194 parentia ventis i, 9, 9 summa i, 4, 22 inter freta iv, 1, 72 (Charybdis). per freta pellere ratem i, 4, 46
Frigida membra i, 8, 30 frigidus annus iv, 8, 4 (hyems). Taurus i, 7, 16
Frigora brumæ hybernæ i, 4, 5 pigra hybernæ noctis non mihi nocent i, 2, 29 quæ frigore sola dormiat i, 8, 39 (hyeme, vel potius frigida nocte). frigore gelido vastantur duæ partes iv, 1, 153
Fronde viridi operire domum exiguam ii, 1, 40
Frons celebris iii, 2, 28 (monumenti). redimita corymbis i, 7, 45 tristis ii, 3, 33 frontes geminæ voluminis iii, 1, 13 frontibus æquatis iv, 1, 102
Fructus requiro i, 1, 41
Frugem segetes præbent iv, 1, 162 fruges lustramus et agros ii, 1, 1 traducit cantus vicinis ab agris i, 8, 19 valeant ii, 3, 67 frugum acervos semper præbeat Spes i, 1, 10 custos aderit mea Delia i, 5, 22
Frui cara conjuge iii, 5, 32 (ejus amore, simpl. cum ea vivere)
Frustrata est te duce nunquam Romanos Sibylla ii, 5, 15
Fuco splendente i, 8, 11
Fudisse lacrymas simulacra Deum ii, 1, 77
Fugam præcinuisse lucos ii, 5, 74
Fugato rege Saturno ii, 5, 9
Fuge credere te i, 4, 9 fugent cui somnos classica i, 1, 4 fugiam ad illius tumulum ii, 6, 33 ad servitium dominæ iv, 13, 22 fugiat si nostræ convivia mensæ iii, 6, 59 fugit huc illuc impia turba i, 3, 70 puella amplexus senis i, 9, 74 ex ipso toro i, 8, 62
Fuit causa perire iii, 2, 30 ferus et vere ferreus i, 10, 2. i, 2, 65 fuisse nos fata volent iii, 5, 32 (vixisse). fuisse digna cum digno ferar iv, 7, 10 (concubuisse)
Fulgens auro et testudine Lyra iii, 4, 37 fax i, 2, 36 Tyrio subtemine vestis iv, 1, 121 (nam fulgere de purpura dicitur; Cic. Catil. ii, 3. qui nitent unguentis, qui fulgent purpura, &c,) fulgent levia ora i, 8, 31 fulgentes aræ ii, 1, 15 fulserit hic niveis Delius alitibus iii, 6, 8
Fulmina missa Jovis imperio petant te i, 2, 8 (ad januam). fulminis vias esse puras i, 9, 36
Fulta janua sera i, 2, 6 (firmata)
Fulva sidera lascivo choro ii, 1, 88 fulvæ leænæ iii, 6, 15 fulvum aurum i, 1, 1
Fumosi Falerni ii, 1, 27
Funda cita tangere loca signata iv, 1, 97
Fundantur eodem nostri memores lacrymæ iii, 2, 25 funde Falerna prona manu iii, 6, 6 tempora multo mero i, 7, 50 fundere gentes Aquitanas qui posset i, 7, 3 lacte ossa iii, 2, 20 (perfundere). funderet ut nato testa paterna merum i, 10, 48 fundit aquas gelidas Auster i, 1, 47
de Funere lumina sicca domum referre i, 1, 65
Furens fame stimulante i, 5, 53
Fures i, 1, 33 furique lupoque nimium iv, 1, 187
quis Furor est i, 10, 33. iv, 3, 7 furor iste si venerit i, 6, 74 furor maris i, 1, 49
Furta sua celari vult Venus i, 2, 34 dulcissima iv, 5, 7
Furtim componit Decor subsequiturque illam iv, 2, 8 concubitus tuos furtim ii, 5, 53 furtim deducit pauper ad occultos amicos i, 5, 65 furtim Delia fovet nescio quem i, 6, 5 intrare ad latebras ferarum iv, 3, 9 quæcumque amori meo subrepet iv, 3, 21 succumbere puero i, 8, 35 sonare i, 2, 10 transgressa custodes ii, 1, 75 versus cardo i, 2, 10 (sine strepitu)
Furtiva Venus i, 8, 57 furtivus amor i, 5, 75 (clandestinus). lectus i, 5, 7 usus i, 9, 55 (n. Amoris)
Fusa coma ii, 5, 66 palla ad pedes i, 7, 46
Fusci comites ii, 3, 57 fuscis alis Somnus ii, 1, 89 fuscus amictus iii, 4, 55 (Somni)
Fusis capillis esse decet eam iv, 2, 9
Fusus et apposito pollice versat opus ii, 1, 64
Futura quæque canunt iii, 3, 36

(Parcæ). futura soror iii, 1, 26 futuri ævi eventura iii, 4, 48 futuri iv, 1, 32

G.

Galea qui sibi portet aquam ii, 6, 8
Gallia obvia non remorabitur te vicino Marte iv, 1, 137
Garrula fistula ii, 5, 30 lingua iv, 13, 20 lyra iii, 4, 38 garrulus verna i, 5, 26
Garumna magnus i, 7, 11
Gaudeat illa versibus meis iii, 1, 8 ille in tacito sinu iv, 13, 8 gaudente animo hanc vident i, 6, 81 gaudere divitibus video puellas ii, 3, 51 gaudere non poteram cithara iii, 4, 69 nec gaudet casta nupta Neæra domo iii, 4, 60 gaudet edere corpus super equum iv, 1, 115
Gaudia (in Veneris usu) i, 5, 39. ii, 1, 12. ii, 3, 74. iv, 3, 18. iv, 7, 5 gaudia falsa imitari iii, 6, 33 vitæ longæ sociarem tecum iii, 3, 7
Gelida aqua i, 1, 47 unda iv, 1, 60 gelidæ Alpes iv, 1, 109 gelidi montes ii, 4, 8 gelidum frigus iv, 1, 153
Gemina castra iv, 1, 105 geminæ frontes voluminis iii, 1, 13 lampades iv, 2, 6 gemini confinia montis iv, 1, 70
Geminare pericula ponto ii, 3, 41
Gemmæ non juvent hanc, quæ et i, 8, 39 gemmarum quicquid Indis nascitur ii, 2, 15 gemmas signumve probarem i, 6, 25 gemmas quas rubro de littore colligit Indus iv, 2, 19 gemmis non vendere velle fidem i, 9, 32
Genæ percussæ i, 10, 37 humentes i, 9, 38 teneræ i, 1, 68. i, 4, 14. i, 10, 55. iii, 4, 32
Genas ornasse fuco splendente i, 8, 11
Generis honores priscos vincere iv, 1, 31
Genero hæc mœreat, illa viro iii, 2, 14
Generosus Bacchus iii, 6, 5
Geni magne iv, 5, 9
Genium concelebra centum ludis et choreis i, 7, 49 per Genium rogo iv, 5, 8 Genius adsit, &c. ii, 2, 5
Genibus perrepere tellurem i, 2, 85
Gens antiqua iv, 1, 28 Aquitana ii, 1, 33 gentes Aquitanæ i, 7, 3
Genuerunt te æquora ponti iii, 4, 85 genuisse non Pylos aut Ithace tantos feruntur iv, 1, 48
Genus crudele iii, 4, 61 (sexus fœmineus). durum, curæ iii, 6, 7 hominum in curas natum iii, 4, 9
Gerere arma collo ii, 6, 2 canistra myrto vincta i, 10, 28 epulas i, 5, 34 lauros victrices i, 7, 7 laurus ii, 5, 117 serta collo i, 7, 52 serta myrtea insigni coma i, 3, 66 scutum sudemque i, 10, 65 tela i, 10, 14 tempora hedera vincta iii, 6, 2 vestes tenues ii, 1, 53 geret regna superba in gremio tuo i, 9, 80 gerit majora quis te castrisve forove iv, 1, 44 quicquid herbarum Thessala terra ii, 4, 56 (profert). tergo vellus lucida ovis ii, 1, 62
Gestante illo vitulum per agros ii, 3, 19
Gestit fixisse puellas ii, 1, 71 (cupit, id agit, ut)
Getas rigat Hebrus iv, 1, 146
in Glaciem densam nivemque durata unda iv, 1, 156 (h. glaciem nive tectam)
Glans aluit veteres ii, 3, 71 querna ii, 1, 38
Glarea dura sternitur hic i, 7, 59
Gloria cuique sua est i, 4, 77 fortis i, 5, 2 (gloriatio). magna i, 6, 3. ii, 1, 34 quæ puero victo i, 8, 49 tardi pecoris, taurus iv, 1, 208 (decus). tua non contenta est majorum fama iv, 1, 29 vulgi iv, 13, 7
Gnosia iii, 6, 39 (Ariadne)
Graciles artus ii, 3, 9
Grande pretium i, 9, 52. ii, 4, 33
Grandia ligna ii, 1, 22 poma i, 1, 8
Grata Phœbo Herophile ii, 5, 68 (Sibylla). mens i, 9, 84 grata juveni iv, 6, 19
Gratia magni Jovi i, 4, 23 redditur carmine nostro agricolis cœlestibus ii, 1, 36
Gratissima dona iv, 1, 8
Gratum est iv, 10, 1 (ironice)
Gratus sit labor parvus iv, 1, 16
Grave opus ii, 1, 6 pensum i, 3, 87 pondus auri iii, 3, 11 gravis impetus hastæ iv, 1, 96
pro Grege ferre dapem i, 5, 28
Greges—armenta ii, 1, 67 indomiti ii, 4, 57 (equarum). gregis dux securus i, 10, 10
in Gremio tuo geret regna superba i, 9, 80
Grex dives ii, 5, 35 magnus i, 1, 34
Gurgite interrupto iv, 1, 75 (profundo maris)
Gutture tenui dulce sonant carmen aves i, 3, 60
Gylippi magna fama iv, 1, 199

Gyndes rapidus, Cyri dementia iv, 1, 141
Gypsati pedes ii, 3, 62
Gyro curvo convertere iv, 1, 94

H.

Habenæ angustæ i, 4, 11 validæ iv, 1, 115 habenas effusas permittere equo iv, 1, 92
Habebit me vinctum alter puer i, 9, 79 habere causam amoris i, 4, 10 habere cum posset te (Delia). i, 2, 65 crimen i, 6, 41 male i, 4, 76 (vexare). habet ille doctas manus ii, 1, 70 (Cupido). mille ornatus iv, 2, 14 (Vertumnus). stipes desertus in agris i, 1, 11
Habile aratrum i, 9, 7
non Habitanda domus duris iii, 4, 92 non habitanda mœnia Remo ii, 5, 24
Habitant animalia nulla exustas partes iv, 1, 164
Habuisse suam iv, 7, 6 (tenuisse amplexibus). manus i, 6, 74 satos sulcos ii, 3, 72 habuit non ulla domus fores i, 3, 43 (Saturno rege)
Hæmonius Peleus i, 5, 45 (Thessalus)
Hæsura tela in latere nostro i, 10, 14
Hamati rubi iv, 3, 10
Hami tenues ii, 6, 24
Hara plena i, 10, 26
Hastæ gravis impetus iv, 1, 96
Hebrus rigat Getas iv, 1, 146
Hecatæ canes i, 2, 52
Hedera tempora vincta geras, Bacche iii, 6, 2
Herba arida i, 7, 26 in herba discumbit pubes ii, 5, 95 herbæ fallaces ii, 1, 19 malas Medeæ i, 2, 51 pollentes i, 8, 17 salubres ii, 3, 13 herbarum quicquid Thessala terra gerit ii, 4, 56 herbas mille misceat ii, 4, 60 de septem montibus carpite, tuari ii, 5, 55 sepulcris quærat i, 5, 53 herbas succosque dedi i, 6, 13 herbis—cantu iv, 1, 62 (cf. i, 2, 60)
Herbosa Palatia ii, 5, 25
Herophile ii, 5, 68 (Sibylla)
Hesterna nocte ii, 1, 12. iv, 12, 5
Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ ii, 4, 58
Hircus pecoris dux ii, 1, 58
Hispania audax latis terris iv, 1, 138
Hodierne sic venias i, 7, 53 (pro hodie)
Homerus æternus iv, 1, 180
Hominem quandocumque me longa receperit ætas iv, 1, 210 homini insidias composuisse i, 6, 4 parere leones docuit dies i, 4, 17 hominum generi cædes—prælia nata i, 10, 3
Honore quonam donetur Neæra iii, 1, 5 (munere). honores ii, 2, 5 (sacrificium). Pierii iv, 1, 192 (carmina). prisci generis iv, 1, 31 thuris i, 7, 53 sancti iv, 6, 1 (quia in honorem Deorum dantur)
Honos non sine me est tibi partus i, 7, 9
Hora nigra iii, 5, 5 (mortis). sequens iii, 4, 46 suprema mihi cum venerit i, 1, 59 horæ fertiles iv, 1, 51
Horrea fœcundas ad deficientia messes iv, 1, 185 plena distendit spicis Ceres ii, 5, 84
Horrenda Syrtis iii, 4, 91 horrendi enses i, 10, 1
Horrere sacros capillos doluit Latona ii, 3, 25 (horridos esse, incultos)
Horrida corpora ii, 3, 77 (inculta, squalida). horrida facta coma ventis i, 9, 14 horrida verba i, 5, 6 (superba)
Hortante Deo iv, 1, 135 (ominibus)
Horti pomosi i, 1, 17 hortus fertilis ii, 1, 44
Hospes jucundior cunctis Baccho Icarus iv, 1, 9 hospita terra ii, 5, 42
Hosti adversos cervos defigere iv, 1, 84 arduus aditus iv, 1, 87
Hostia magna exigui soli i, 1, 22 porcus i, 10, 26 pulla concidit ad magicos Deos i, 2, 62 taurus iv, 1, 15
Hostiles exuviæ i, 1, 54
Hostis forsitan hæsura in nostro tela gerit latere i, 10, 13 vicinus i, 1, 3
Huc illuc impia turba fugit i, 3, 70
Humanum opus iii, 4, 26 humanus pes iv, 13, 10
Humentes genæ i, 9, 38
Humeri nec negent retia ferre i, 4, 50 ex humero Pelopis non nituisset ebur i, 4, 64 humero suppone tu huic candentes lacertos i, 8, 33
Humida oscula i, 8, 37
Humiles casæ ii, 5, 26 humilis conditor iv, 1, 4
Humorem tollere carbaseis velis iii, 2, 21
Humus inculta i, 2, 74 tenera i, 7, 30. ii, 6, 30 se remittit verc iii, 5, 4 requiescat luce sacra ii, 1, 5
Hyberna bruma i, 4, 5 nox i, 2, 29 hyberna freta iv, 1, 194 (hyemis tempore). hybernæ luces iv, 1, 160 minæ ii, 3, 48 hybernus Auster i, 1, 47

I.

ne Jaceam clausam flebilis ante domum

ii, 4, 22 jaceo cum saucius annum ii, 5, 109 cum jaceres tristi morbo defessa i, 5, 9 jacet equus i, 4, 31 (languet). hic morte consumtus Tibullus i, 3, 55 sedes scelerata in nocte profunda abdita i, 3, 67

Jacentes custodes ii, 1, 75 (dormientes). vittæ ii, 5, 53 (abjectæ)

Jacta non sunt crimina hæc sine dolore nostro iv, 14, 3

Jactat non vota Eurusque Notusque per Armenios i, 5, 36

Jactavit fusas ante caput comas (Sibylla) ii, 5, 66 (conf. Quintil. xi, 3, 71)

Jam juvenem vidi ego i, 4, 33

Jam—modo i, 1, 25

Jam nunc ii, 3, 3

Janitor i, 1, 56

Janua difficilis dominæ i, 2, 7 dura apposita sera i, 8, 76 fulta sera i, 2, 6 janua victa querelis i, 2, 9 hinc clavim sensit ii, 4, 31 nostra patet cunctis i, 4, 78 nulla exclusura dolentes ii, 3, 76 victa fatiscit i, 5, 68

Iapidia vieta iv, 1, 108

Ibitis Ægeas per undas sine me i, 3, 1

Icarus iv, 1, 10

Idæa Ops i, 4, 68

Jecerit quis melius sudem—sagittam iv, 1, 90

Ierint ubi per claros triumphos tua facta iv, 1, 175

Ignava aqua iii, 3, 38 (stagnans)

Ignavus somnus iii, 4, 81

Ignes sacrilegos nec admovimus templis iii, 5, 11 igneus æther iv, 1, 22 ignis abditus aris lætior eluxit iv, 1, 134 assiduus i, 1, 6 mutuus iv, 5, 6 (amor). solis ii, 3, 58

Ignoscas, janua i, 2, 12 ignosce fatenti i, 6, 29 ignoscet hoc Venus iv, 2, 3

Ignotæ terræ i, 3, 3. i, 3, 39 urbes iv, 1, 52 ignotum mare iii, 6, 40 ignotus torus iii, 6, 60. iv, 10, 6

Ilia Marti plaeitura sacerdos ii, 5, 52

Ilicet ii, 6, 16 (actutum)

Ilicis umbræ ii, 5, 27

Ilion ii, 5, 22

Illæsus abibit aper iv, 3, 17

Illudit palla ima talis iii, 4, 35

Ima palla iii, 4, 35

Imagine sub quaque index quid dicat iv, 1, 30 imagines nocturnæ iii, 4, 56

Imber deeidit multa aqua i, 2, 30 verberet te i, 2, 7 imbre juvante somnos sequi i, 1, 48 imbres nullos postulat terra i, 7, 25

Imbrifer arcus i, 4, 44

Imitantia lucos sacros in domibus nemora iii, 3, 15 imitari gaudia falsa iii, 6, 33

Immatura ossa ii, 6, 29

Immensi campi ii, 3, 43 immensus aër iv, 1, 19

Immerito juveni parce nocere Dea iii, 5, 6 immeritum prætimuisse frustra iii, 4, 14

Imminet i, 10, 34 (mors)

Immites venti i, 1, 45 immitis ars i, 3, 48 (fingendi enses). domina iii, 4, 74 mors i, 3, 55

Immixta series juvenum teneris puellis i, 3, 63

Impedit vitta crines et stola longa pedes i, 6, 68 (cohibet)

Impellere polliee chordas ii, 5, 3

Imperio Jovis fulmina missa i, 2, 8

Imperitat cui tristi fronte Cupido ii, 3, 36

ad Imperium dominæ ii, 3, 81 sub imperium ite, Lares ii, 4, 54

Impetus gravis hastæ iv, 1, 96 Scyllæ iv, 1, 71

Impexa feros pro crinibus angues Tisiphone i, 3, 69

Impia lingua i, 2, 80. iii, 4, 16 mens iii, 4, 59 turba i, 3, 70 (inferni). impia convivia iv, 1, 144 facta ingrati viri iii, 6, 42 (de perjuria, perfidia). ora iii, 5, 14 verba dicta in sanctos Deos i, 3, 52

Implesse cœlum votis iii, 3, 1

Implicuisse comas sertis iii, 6, 64

Imposuisse manum lanificam pensis ii, 1, 10 imposuit coronam Laribus ii, 1, 60

Impresso dente mutua Venus facit livorem i, 6, 14

Imprudens si quis aspexerit i, 2, 37

Imus fluctus iv, 1, 74

Inæquatum onus iv, 1, 42

Inania iv, 1, 130 (aër)

Inaurato cornu taurus iv, 1, 15

Incedat donis conspicienda meis ii, 3, 54

Incendia mihi lucent Rutulis castris ii, 5, 47 tua ii, 4, 41 (rerum tuarum)

Inceptæ chartæ iv, 1, 211 incepto liquore iv, 1, 155

Incerto pede Somnia ii, 1, 90

Incestus feror adiisse sedes Deorum i, 2, 81

Incidat diripienda in feras iv, 3, 22

Incinctæ nigra veste iii, 2, 18 (cinctæ)

Incipe insistere magnis rebus iv, 1, 136 incipiam tamen iv, 1, 3

Incola Ætnææ rupis Neptunius iv, 1, 56

Incoluistis sic veteris sedes avi i, 10, 18
Incomta longos capillos iii, 2, 11
Inconstantia vulgi iv, 1, 45
Increpuisse boves stimulo i, 1, 30
Inculta humus i, 2, 74 inculti Læstrygones iv, 1, 59 (feri). pedes i, 7, 36 incultum os i, 8, 15
Indagine claudere colles densos iv, 3, 7
Index sub quaque imagine quid dicat iv, 1, 30 (titulus)
Indi felices ii, 2, 15 India quos torret ii, 3, 57
Indicet ut nomen litera facta meum iii, 1, 12
Indigetem Deum ii, 5, 44
Indocto arcu se exercuit ii, 1, 69
Indomita æquora ii, 5, 80 indomitæ equæ ii, 1, 68 indomiti greges ii, 4, 57 (equarum). indomitis mollia corda dedit iii, 6, 16 feris (trucibus), indomitum mare ii, 3, 47
ut Inducar i, 6, 1 inducat dum rugas senectus ii, 2, 20
Indue sepositam vestem ii, 5, 7
Indueras vestem Tyrio subtemine fulgentem iv, 1, 122
Indus niger proximus Eois aquis iv, 2, 20
male Incpta ne cadam iv, 10, 2 ineptus amor i, 4, 24
Inerit nulla fides iii, 6, 49 (n. dictis puellæ)
Inermis Amor ii, 5, 106
Inerret versus noster summo in ore iv, 1, 202
Iners ætas i, 1, 71 (senecta). vita i, 1, 5 iners segnisque vocer i, 1, 58
Inertia quos non tardat i, 2, 23
Inesse pectore tuo tantum crimen iii, 4, 84 inest foribus clavis i, 6, 34
Inexperta ars ii, 1, 56 terra i, 7, 31
Infamis ut esset Amor ii, 4, 38
Infecit cana senecta caput i, 8, 42 pocula mortiferis succis iii, 5, 9 (miscuit)
Inficiat dum comas senectus ii, 2, 20 inficit quos solis ignis ii, 3, 58 inficitur—genas, ore rubente, virgo iii, 4, 32
Infelix amor i, 2, 4 lapis i, 4, 60 (qui cineri gravis est)
Infernæ catervæ i, 2, 47 inferni lacus ii, 6, 40 infernum regnum Plutonis iv, 1, 67
Infidi foci iv, 5, 12 (in infidi hominis ædibus). infidis quam sit acerba Venus monet i, 6, 84
Infirma senecta i, 4, 31 infirmæ vires iv, 1, 2
Inflectere voces cantu i, 7, 37
Informis color iv, 4, 6
Ingenio nostro non hæc patientia iii, 2, 6
Ingeret ardenti grandia ligna foco ii, 1, 22 juvenis maledicta puellæ ii, 5, 101 ingerit apis flores alveo ii, 1, 49 super Titan ortus iv, 1, 157
Ignava aqua iii, 3, 38
Ingrati viri iii, 6, 42 (Thesei, h. perfidi)
Ingreditur tua templa sacerdos novus, Phœbe ii, 5, 1
Ingressus iter i, 3, 19
ab Inguine equæ quod stillat, hippomanes ii, 4, 58 inguinibus nudis currat i, 5, 55
Injusta nec tu sis, Venus iv, 5, 13 injusta lege sævit Venus i, 5, 58 injustos notat Venus iv, 13, 24
Innixa domus Phrygiis columnis iii, 3, 13
Innoxia vescar laurus ii, 5, 63
Innumera ovis ii, 3, 44 innumeri juvenci i, 1, 21
Inoffensum pedem referre i, 7, 62
Inops ducit stamina torta manu i, 6, 78
Inornatum caput ii, 3, 27
Insana mens ii, 6, 18 insani venti ii, 4, 9
Inscribam nomen ut nostrum tantis in actis iv, 1, 38
Inserere rixas i, 1, 74
Insidere equo i, 2, 70
Insidias composuisse i, 6, 4 non timuisse decet i, 2, 28 insidiis claudere valles i, 4, 49 (indagine)
Insignia suspensa fanis ii, 4, 23 (donaria). insignis coma i, 3, 66 insignis clara domo iii, 3, 4 insignis in turba Pharia i, 3, 32
Insistere magnis rebus iv, 1, 135 (suscipere res magnas)
Insomnia extrema nocte pessima iii, 4, 1
Insperanti tibi venit puella i, 9, 13
Instabat cui tua canis i, 6, 32
Instant majora peractis iv, 1, 119
Instabiles rates i, 9, 10 instabilis libra iv, 1, 43
Insuetæ manus i, 4, 48
Intacta columba i, 7, 17
Intenta aure iv, 1, 132
Interii tum miser i, 9, 45
Interjecto sole iv, 1, 150
Interposita veste i, 9, 56

Interrupto gurgite iv, 1, 75
Intexere chartis facta tua iv, 1, 5
Intonsa coma iv, 4, 2 intonsæ comæ ii, 3, 12 intonsi avi ii, 1, 34 capilli ii, 5, 121 Cilices i, 7, 16 (inculti, horridi). crines iii, 4, 27 intonsus crinis i, 4, 38
Intortum verber i, 9, 22
Intrare furtim latebras ferarum iv, 3, 9
Invalidi pedes i, 9, 16
Inveniet Venus succumbere pucro i, 8, 35 (parabit locum)
Invictus Britannus Romano Marte iv, 1, 149
Invidia est in illis iii, 3, 20 invidia nil opus est iv, 13, 7
Invisus natalis iv, 8, 1
Invito Amore i, 3, 21 invitos facta tegenda loqui jussit ipse Deus i, 9, 28
Inulta spargit Deam sanguine i, 6, 48 inulta uxor rideat assiduis dolis i, 9, 54
Involvat lutea membrana niveum libellum iii, 1, 9
Io messes et bona vina date i, 1, 24 remove faces, puella ii, 4, 6 Triumphe ii, 5, 118
Jocosa turba ii, 1, 85 jocosa vina iii, 6, 20
Jocum tristi fingere mente iii, 6, 34 in jocum vanum ficta fabula iii, 4, 68
Jove sub domino i, 3, 49 Jovi magna gratia i, 4, 23 Pluvio i, 7, 26 Victori ii, 5, 10 Jovis atque Latonæ filius iii, 4, 72 Jovis imperio fulmina missa i, 2, 8 Jovis in arce ii, 5, 26 (Capitolio)
Ipsæ quercus dabant mella i, 3, 45 ipse redit pes ii, 6, 14 (sponte)
Ira non fuit, non bella i, 3, 47 (h. bella iræ plena, quæ cum ira et furore geruntur). ira judicis seu sit placanda iv, 1, 46 læsi Dei iii, 6, 26 (Bacchi). iras aurea vincit anus i, 6, 58
Irata anguis i, 8, 20 iratæ ad limina (puellæ) ii, 1, 74 irato cui tenera flere puella potest i, 10, 64 inter iratum lentus utrumque sedet Amor i, 10, 58 iratus nimium nimiumque severis Bacchus iii, 6, 21
Ire ad latus cum telis ii, 6, 4 ire dies tibi non sinit securos (puella). iii, 4, 54 ire neu neges comes i, 4, 41 ire rate Lethæa iii, 3, 10 ire per undas i, 3, 1. iv, 1, 193 puppi i, 4, 45
Irrigat quos unda gelida Artacie iv, 1, 60 (qui ad fontem eum accolunt)
Irriguæ aquæ ii, 1, 44
Irrita turba ii, 3, 24 irrita perjuria Veneris ferunt i, 4, 22 perjuria amantum ferre jubet ventos Jupiter iii, 6, 50 irrita, quæ votis facta velit (maledicta) ii, 5, 102 somnia ferre jubet Notos Deus iii, 4, 96
Isis i, 3, 23
It reditque lena ii, 6, 46 ite procul curæ—labores iii, 6, 7 insomnia iii, 4, 3 Musæ ii, 4, 15. ii, 4, 20 signa tubæque i, 1, 76 verba scria iii, 6, 52 ite sub imperium sub titulumque, Lares ii, 4, 54
Iter anguis iratæ detinet cantus i, 8, 20 fluminis vertit hæc i, 2, 44 ingressus i, 3, 19 iter pedibus prætentat ii, 1, 77
Ithace iv, 1, 48
Jucunda paupertas iii, 3, 23 uva ii, 3, 65 jucundi sapores i, 7, 35 jucundior cunctis hospes Baccho, Icarus iv, 1, 9
Judicis ira seu sit placanda iv, 1, 46
sub Juga colla dabit paulatim i, 4, 16 sub juga curva duxit boves Pax i, 10, 46 juga taurus non subiit illo tempore i, 3, 41
Jugera multa culti soli i, 1, 2 multa iii, 3, 5 per jugera novem terræ porrectus Tityos i, 3, 75 jugere multo ii, 3, 44
Jugis solvite vincla ii, 1, 7
Jugis validis mille portatur lapis ii, 3, 46 jugo submittere colla iv, 1, 170
Junci vimen leve ii, 3, 16
Jungere amores i, 1, 69 boves i, 2, 72 pallentes equos Solis ii, 5, 76 Venerem cum feris i, 9, 76 jungit equos Nox ii, 1, 87 jungitur cera usque minor calamus ii, 5, 32
Juno Natalis iv, 6, 1 per Junonem suam iii, 6, 48 Junonem tentare Ixionis ausi, &c. i, 3, 73 Junonis sancta numina iv, 13, 15
Jupiter assignat tibi Laurentes agros ii, 5, 41 ridet amantum perjuria iii, 6, 50 Jupiter ipse vectus curru iv, 1, 130
Jurabas mihi non vendere velle fidem i, 9, 31 jurabit et se mente fuisse mala ii, 5, 104 jurare nec time i, 4, 21 etsi jurabit per suos ocellos, Junonemque suam, perque suam Venerem iii, 6, 47. 48 jurasset cupide quicquid ineptus amor i, 4, 24 jurat teque suis caram magis esse medullis iii, 1, 25 juravi quoties, rediturum ad limina nunquam ii, 6, 13 juro hæc tibi sancta tuæ Junonis numina iv, 13, 15
Jure dives sit i, 1, 49
Jurgia insanæ linguæ iii, 5, 13
Justa libra iv, 1, 40 justi pedes ii, 5, 112 justus amor i, 4, 10
Juvante imbre somnos sequi i, 1, 48 (invitante). juvat audire ventos cubantem i, 1, 45 quid juvat esse laxam togam ii, 3, 80 intrare furtim latebras ferarum

iv, 3, 9 juvat inseruisse rixas i, 1, 74 in tota me nihil esse domo i, 5, 30 ipse dolor ii, 5, 110 (ut illa : juvat hoc, quod uror). peccasse iv, 7, 9 nec juvent me regna nec opes iii, 3, 29 non juvent hanc lapis gemmæque i, 8, 39 juvet tua tum me pœna i, 9, 81

Juvenci innumeri i, 1, 21 nivei iii, 4, 67

Juvenem jam ego vidi i, 4, 33 juvenem lassare furtivo usu i, 9, 55 juvenes celebrare multo sermone i, 6, 17 juvenes læti ii, 4, 41 juveni cuidam vult bella videri i, 9, 71 juveni detraxit opes ii, 1, 73 (Amor). immerito parce nocere iii, 5, 6 (Persephone). parce meo, aper iv, 3, 1 juvenis auro carior i, 8, 31 limina tentat i, 2, 17 maritus iii, 4, 31 potus ii, 5, 101 redimitus tempora lauris iii, 4, 23 juvenum amores miseri i, 2, 89 catervæ i, 6, 81 series immixta puellis i, 3, 63 turba i, 4, 80

Juventa si quicquam tota commisi stulta iv, 12, 3

Juventas æterna i, 4, 37 juventas—amor sero revocatur i, 8, 41

Ixionis versantur membra, &c. i, 3, 73

K.

Kalendæ festæ Martis Romani iii, 1, 1 (cf. iv, 2, 1. 21)

L.

Labentur opes i, 6, 53 (dilabentur). labitur ætas non tardo pede i, 8, 48

Labor assiduus i, 1, 3 fœmineus ii, 1, 63 hic non lædit i, 2, 31 (ærumna, molestia). labor illius sit, tua dum facundia major iv, 1, 81 magnus i, 7, 39 labor noster non peragit languida otia iv, 1, 181 (h. mea calamitas non contraxit mihi omnis laboris tædium). parvus iv, 1, 16 labores duri i, 4, 47 ite procul iii, 6, 7 validi iii, 4, 65

Lacerti candentes i, 8, 33 (teneri). lacertos suos cædit violenta i, 6, 47 vinciat auro i, 9, 69

Lacrymare desistas i, 8, 67

Lacrymæ nostri memores iii, 2, 25 tristes i, 1, 62 lacrymas dolentis ridere i, 8, 73 lacrymas movisse i, 10, 63 tepentes fudisse ii, 5, 77 in lacrymas verterat merum dolor i, 5, 38 lacrymis fœdare oculos ii, 6, 43 madefacta meis serta ii, 6, 32 lacrymis omnia plena madent i, 8, 54 lacrymis uti iv, 4, 17

Lacte aspersas jubet pedem referre i, 2, 48 (infernas caterras). lacte madens Pan ii, 5, 27 lacte niveo iii, 2, 20 lacte spargere pastorem i, 1, 36 lactis nivei pocula mixta mero iii, 5, 34 lactis ubera i, 3, 46 (lactis plena)

Lacu pleno musta i, 1, 10 lacus devoti ii, 3, 66 magni ii, 5, 86 lacus Cimmerii iii, 5, 24 inferni ii, 6, 40 obscuri i, 10, 38 (inferni). Pierii iii, 1, 16 (fontes)

ne Læde manes meos i, 1, 67 (nimio luctu). lædere manus teneras iv, 3, 8 numina i, 9, 6 (n. perjurio). læderet quod teneras pustula rupta manus ii, 3, 10 non lædit Deus amantes iv, 4, 15 labor hic i, 2, 31 læsere cani capillos nigros iii, 5, 15 læsi Dei ira iii, 6, 26 læsi non ego te prudens i, 6, 29 læsit Deos impia lingua iii, 4, 16 læsit Veneris numina Danai proles i, 3, 79

Læsurus amores si fueras i, 9, 1 (perfidia tua)

Læstrygones inculti iv, 1, 59

Læta convivia ii, 3, 49 vestigia iv, 1, 13 læti agri ii, 3, 3 juvenes ii, 4, 41 lætior eluxit ignis iv, 1, 134 lætissima tibi se comsit iv, 6, 3 lætus jam eris (Phœbe) iv, 4, 23 lætus rides mala nostra i, 2, 87 lætus uterque iv, 4, 24

Læva pars iii, 4, 38 seu læva seu dextra velit tueri parma iv, 1, 95

Lævia ora i, 8, 31

Lampadas geminas accendit ex illius oculis Amor iv, 2, 6

Lana tincta Sidonio murice iii, 3, 18

Languent ter quinos mea membra dies iii, 5, 28 (ægrotant). languentis lumina quies pressit iii, 4, 22 languere puellam nuntiat ii, 6, 49 (cf. iv, 4, 13)

Languida otia iv, 1, 181 languida (uxor) i, 9, 56

Lanifica manus ii, 1, 10

Lapis est ferrumque i, 10, 59 lapis esse in gelidis montibus mallem ii, 4, 8 lapis non fixus in agris, qui regeret certis finibus arva i, 3, 43 non lapis hanc gemmæque juvent i, 8, 39 lapis his scriptus stet super ossa notis i, 3, 54 lapis externus ii, 3, 45 infelix i, 4, 60 multus deplucret in terram ii, 5, 72 vetus in trivio habet serta i, 1, 12

Laquei i, 9, 46 (doli, fraudes). laqueo volucres captat spes ii, 6, 23

Lar antiquus i, 3, 34. i, 7, 58 Lares antiqui ii, 1, 60 custodes agri i, 1, 19 errantes ii, 5, 41 (Penates Trojani). patrii i, 10, 15 rapti ii, 5, 20 Lares, depel-

lite tela i, 10, 25 ite sub imperium sub titulumque ii, 4, 54
Largita sit muta silentia votis tuis iv, 1, 129
Lasciva soror i, 9, 59 lascivo choro sidera ii, 1, 88 lascivus Amor i, 10, 57
cum Lassaverit juvenem furtivo usu i, 9, 55
Latæ terræ iv, 1, 138
Latebras ferarum furtim intrare iv, 3, 9
Latere in nostro hæsura tela i, 10, 14 latere in tenero fixus erit (pauper) i, 5, 62 applauso latere ii, 1, 66
Latona ii, 3, 25 Latonæ filius iii, 4, 72 Latonia Luna iii, 4, 29
ad Latus ire cum telis ii, 6, 4 latus nudum dabis i, 4, 52 latus præfixa veru i, 6, 49 tenerum i, 5, 62
Lavari pure i, 3, 25 lavcrat amne cœruleo rotas Nox iii, 4, 18
Laudanda Dea iii, 5, 8 (Bona Dea). laudandus quam potius hic est i, 10, 39
Laudant ferrea sæcula non Venerem, sed prædam ii, 3, 37
Laudari non ego curo i, 1, 57
Laudis certamen iv, 1, 88 laudis præconia iv, 1, 177
Laudes dubiæ iv, 1, 106 laudes canere i, 9, 47 componere iv, 1, 35 concinuisse Jovi ii, 5, 10 laudes meritæ iv, 1, 3 laudes quanquam tibi superant gentis antiquæ iv, 1, 28 ad laudis modos flectere verba, precor ii, 5, 4
Lavinî murus ii, 5, 49
Laurea succensa crepitet bene ii, 5, 81
Laurens castrum ii, 5, 49
Laurentes agri ii, 5, 41
Lauri victrices i, 7, 7 lauro triumphali devinctus tempora ii, 5, 5 agresti devinctus ii, 5, 117 laurus ubi bona signa dedit ii, 5, 83 casta iii, 4, 23 laurus sacras vescar ii, 5, 63
Laus magna tibi tribuetur iv, 4, 21
Laxa toga i, 6, 40. ii, 3, 80 laxus sinus i, 6, 18
Leæna sæva iii, 4, 90 leænæ fulvæ iii, 6, 15
Lecto arsuro positus i, 1, 61 (de mortuo). lecto molli descendere furtim i, 2, 19 lecto requiescere si licet i, 1, 43 lecto tuo sint externa vestigia i, 9, 57 lectum tuum nobis subducet nulla fœmina iv, 13, 1 (usum amoris). lectus furtivus i, 5, 7 (pro Venere furtiva)
Legant quæ ossa perusta in sinus mœstos i, 3, 6 legant ossa iii, 2, 18
Legit poma non notis ab arboribus i, 7, 32 legit quicumque virides smaragdos ii, 4, 27 legitur quæ Erythræo in littore concha iii, 3, 17
Lege Dianæ iv, 3, 19 (morc). illius colendus amor ii, 4, 52 injusta i, 5, 58 sua iii, 3, 22 leges duræ i, 6, 69 fatorum iii, 4, 47
Lena i, 9, 25. ii, 6, 53 callida i, 5, 48 nocet nobis ii, 6, 44 vetat miserum ii, 6, 45
Lenæus pater iii, 6, 38 (Bacchus)
Lenia verba miti sono i, 8, 2 (lenes susurri). lenis spiritus i, 8, 57
Lenta sis mihi, veto ii, 6, 36 (difficilis, aspera). lenta manus ii, 5, 30 vitis iv, 1, 171 lentæ militiæ i, 3, 82 lente minister iii, 6, 57 lento pectore iv, 11, 6 lentum pilum iv, 1, 90 lentus amor i, 4, 81 lentus Amor inter utrumque iratum sedet i, 10, 58 lentus piscis negligit hybernas minas adesse ii, 3, 47
Leones parere homini docuit longa ætas i, 4, 17
Lethæa ratis iii, 3, 10. iii, 5, 24 Lethææ aquæ i, 3, 80
Leti viæ mille repente i, 3, 50 leto jam mala finissem ii, 6, 19
Leva vincla mea iv, 5, 14 levant fessa corpora quicumque sopores et cantus iv, 4, 10 non levantur mentes hominum curæque opibus iii, 3, 21 levare membra solito toro i, 1, 44
Leve vimen junci ii, 3, 17 leves umbræ iv, 1, 68
Levis amor i, 7, 44 apis ii, 1, 49 aqua ii, 6, 8 cista i, 7, 48 currus iv, 1, 130 dextra i, 4, 51 Fors i, 5, 70 ratis i, 4, 46 stipula ii, 5, 89 Venus i, 1, 73 umbra ii, 5, 96 levis sit illa i, 6, 56 levis sit illa exemplo tuo i, 9, 40 levis sit terra super ossa securæ ii, 4, 50
Liba dulcia Mopsopio melle i, 7, 54 liba ferre i, 10, 23 libo satur sit (Genius) ii, 2, 8 libo ter tibi fit, ter, Dea casta, mero iv, 6, 14
Libatum pomum ponitur Deo agricolæ i, 1, 14 libaverit seu quis uvam i, 10, 21
Libellus cultus iii, 1, 17 niveus iii, 1, 9
Libens cape dona, Geni iv, 5, 9
Liber candide iii, 6, 1 Bacche iii, 6, 19
Libera colla iv, 1, 117 verba i, 9, 26
Libertas paterna ii, 4, 2
Libeat ne dicere quicquam magnificum posthac i, 5, 5 libebit quodcumque tentare tuo puero, cedas i, 4, 39 cum libet i, 2, 49. 50

Libra justa cum premitur pari pondere iv, 1, 41 natat instabilis alterno depressior orbe iv, 1, 44

Liceat caput candescere canis i, 10, 43 liceat dum te teneris retinere lacertis i, 2, 73 licebit tunc rapias cara oscula i, 4, 53 licere æquum est i, 9, 5 dum licet, utere i, 5, 76

Licia firma annectit telis anus i, 6, 79

Ligati crines ii, 6, 67

Liger, Carnuti flavi cœrula lympha i, 7, 12

Ligna grandia ii, 1, 22

Lignea Pales ii, 5, 28 ligneus Deus i, 10, 20

Lilia alba iii, 4, 33

Limina nova tentare i, 2, 17 ad limina nunquam rediturum juravi ii, 6, 13 a limine duro agnosco voces dominæ ii, 6, 47 e limine marmorei tecti prodire iii, 3, 3 in limine non frustra perstat sedulus i, 5, 71 liminibus sacratis dare oscula i, 2, 84 liminis custos, canis ii, 4, 32

Limitibus de nostris pellite mala ii, 1, 18

Lingua garrula iv, 13, 20 impia i, 2, 80 insana iii, 5, 13 sordida iii, 6, 46 lingua fave ii, 2, 2 linguæ pugnantes i, 8, 37 linguæ Theseæ perjuria iii, 6, 39 linguæ tres iii, 4, 88 (Cerberi)

Lino tecta i, 3, 30 (in cultu Isidis)

Linter exiguus ire solebat per vada pulsa aqua ii, 5, 34 linter nat tibi in liquida aqua i, 5, 76 in lintribus plenis servabit uvas mihi i, 5, 23

Liquida aqua i, 5, 76. i, 9, 50 liquidæ aquæ i, 9, 12 undæ iv, 1, 123 liquidum merum iii, 6, 62 liquidus aër iv, 1, 209

Liquit otia Amoris ferus ii, 6, 5 Olympum Jupiter iv, 1, 131

Liquor uvæ i, 7, 37 liquore incepto nulla perlabitur unda iv, 1, 155 (h. liquida ut cœperat currere, pergit). liquore manus pias perfusæ iii, 2, 16 liquorem ne trahat digito i, 6, 19 liquores dulces iv, 1, 86 (fontis). liquores pressos pedibus dedit uva ii, 1, 41

Litera facta iii, 1, 12 demonstret casum mortis iii, 2, 27

Littora Oceani Santonici i, 7, 10 Sirenum iv, 1, 69 littore de rubro iv, 2, 19 (maris rubri). Erythræo iii, 3, 17

Livor, quem Venus facit dente i, 6, 13

Loca signata funda tangere iv, 1, 97 sola iv, 13, 12 locum claudere ducto vallo iv, 1, 85 locum esse vult blanditiis Venus i, 4, 71

Longa ætas iv, 1, 210 cervix iii, 4, 27 dies i, 4, 17 salus iii, 1, 21 longa stamina i, 3, 86 longa stola i, 6, 68 via i, 1, 26. i, 4, 41. ii, 5, 62. ii, 6, 3 vita iii, 3, 7. iv, 1, 206 longæ comæ ii, 5, 8 longæ noctes iii, 6, 53 viæ i, 3, 36. i, 9, 16 longi capilli i, 3, 91. iii, 2, 11 dies iii, 6, 54

Longe nunc mihi gloria fortis abest i, 5, 2

Longior ætas ne neget iv, 1, 11 (remotior posteritas)

Loquaces oculi ii, 6, 43 nutus i, 2, 21 loquax quicumque fuerit i, 2, 39

Loquebar bene me ferre discidium i, 5, 1 loquentem me flevisse nunc pudet i, 9, 29 loqui facta nefanda ii, 6, 18 facta tegenda i, 9, 28 magna ii, 6, 11 nota ii, 3, 61 locuti erant digiti cum voce iii, 4, 41

Lotos iv, 1, 55

Lubrica terra ii, 3, 50 lubrica exta ii, 5, 14

Luce festa ii, 1, 29 sacra ii, 1, 5 (die festo). o lucem niveam iii, 3, 25 (faustum diem). lucis permensæ tempore iii, 3, 9

Luces hybernæ iv, 1, 160

Lucerna posita i, 3, 85

Luceat focus meus assiduo igne i, 1, 6 lucent incendia Rutulis castris ii, 5, 47 lucere sidera cœlo i, 9, 36

Luci sacri iii, 3, 15

Lucida concha ii, 4, 30 ovis ii, 1, 62 lucida signa i, 4, 20 (sidera)

Luciferi rota orta provocat diem i, 9, 62 Luciferum nitentem i, 3, 93

Lucina iii, 4, 13

e Luco vehit rusticus, &c. i, 10, 51 lucos præcinuisse fugam ii, 5, 74

Lucra petere i, 9, 7. 9

Luctus acerbi dominæ ne renoventur ii, 6, 41 luctus non sunt tibi, Osiri i, 7, 43

Ludere in sinu dominæ i, 5, 26 levi dextra i, 4, 51 amantes i, 8, 71 custodes i, 6, 9 ludit series juvenum i, 3, 63 (cf. ii, 1, 24. ii, 1, 87). ludunt somnia iii, 4, 7

Ludis concelebra Genium i, 7, 49

Lugeat qui nullus erit ii, 4, 43

Luit pœnas impia lingua i, 2, 80

Lumen tu mihi nocte atra iv, 13, 12 lumina fessa fletu tument i, 8, 68 lumina fulgenti face ferre i, 2, 36 lumina languentis sera quies pressit iii, 4, 22 lumina nocte tuli i, 9, 42 (facem). lumina sicca referre domum de funere i, 1, 65 victa i, 2, 2 (sopore). victa Baccho iv, 1, 57 lumine defectus Sol ii, 5, 75 luminibus parcite i, 2, 83 (oculis)

Luna Latonia iii, 4, 29 Luna recurrat versis equis ii, 4, 18 Lunam deducere e curru cantus tentat i, 8, 21

Lupi celeres ii, 1, 20 sævi i, 5, 54

Lusisset qui juvenum miseros amores i, 2, 89

Lustrabat innumeros juvencos cæsa vitula i, 1, 21 lustramus fruges et agros ii, 1, 1 lustrare pastorem meum quotannis soleo i, 1, 35 lustravi ter circum sulphure puro i, 5, 11 lustravit me tædis i, 2, 61

Lutea membrana iii, 1, 9 palla i, 7, 46

Luto corpora tinguit amor i, 8, 52 (pallore)

Lutum facile i, 1, 40

Lux mea iv, 3, 15. iv, 12, 1 (mi amor)

Luxuria ut mea Nemesis fluat ii, 3, 53

Lyæus annosus iii, 2, 19

Lydia regna iv, 1, 199 Lydius amnis aurifer iii, 3, 29 (Pactolus)

Lygdamus iii, 2, 29

Lympha cœrula i, 7, 12 Marcia iii, 6, 58 regia Choaspes iv, 1, 140 sobria ii, 1, 46 lymphæ sacræ iii, 5, 3 lymphæ Tuscæ numina iii, 5, 29

Lyra garrula, fulgens testudine et auro iii, 4, 38 testudinea iv, 2, 22

M.

Macer ii, 6, 1

Macies ne occupet artus pallentes iv, 4, 5

Madeant pocula generoso Baccho iii, 6, 5 (repleantur)

Madefacta serta meis lacrymis ii, 6, 32 vellera bis succis caris iv, 2, 16 madefactus tempora Syrio nardo iii, 6, 63 (delibutus)

Madens facte Pan ii, 5, 27 madent omnia plena lacrymis i, 8, 54 omnia tempora tristi felle ii, 4, 12 madere ii, 1, 29 (ebrium esse). mero ii, 2, 8

Madidus Baccho pastor ii, 5, 87

Magica auxilia i, 8, 24 magici Dii i, 2, 62 magicum carmen i, 5, 12 ministerium i, 2, 42 magicus nodus i, 8, 5 stridor i, 2, 47

Magister gregis ii, 5, 35

Magistris his vita desuevit glande pellere famem ii, 1, 37

Magistrum me celebrate i, 4, 75

Magisteria mea vana i, 4, 84

Magna Dea i, 6, 50 (Bellona). gloria i, 6, 3. ii, 1, 34 gratia i, 4, 23 hostia i, 1, 22 laus iv, 4, 21 proles Deum iv, 1, 68 sacerdos i, 6, 43 (Bellonæ). Venus i, 2, 79 urbs i, 7, 61. ii, 5, 56 (Roma). magna tibi quæ est sola ante alios Deos, Juno iv, 13, 16 magna voce ii, 5, 118 magna loquor ii, 6, 11 magna numina (irati Bacchi) iii, 6, 22 volumina iv, 1, 34 magnæ messes iii, 3, 6 opes regum i, 8, 34 magne Geni iv, 5, 9 Mars iv, 2, 1 magni Dii iii, 4, 16 lacus ii, 5, 86 magni mundi opus iv, 1, 18 Gylippi fama iv, 1, 199 magnis opibus niteret domus iv, 1, 183 magnis rebus accingere se iv, 1, 179 (n. canendis). magnis rebus insistere iv, 1, 135 magnum decus iv, 1, 49 fœnus ii, 6, 22 malum i, 6, 52 magnus Garumna i, 7, 11 labor i, 7, 39 magnus in utroque orbe diceris iv, 1, 176

Magnifice mihi magna locuto ii, 6, 11 magnificum quicquam libeat ne dicere i, 5, 6

Major facundia iv, 1, 81 laus iv, 1, 39 majora peractis instant iv, 1, 118 majora quis gerit te castrisve forove iv, 1, 44 majores quam tibi, majus decus ipse futuris iv, 1, 32 majorum fama non tua est contenta gloria iv, 1, 29

Mala candida iii, 4, 34 (poma)

Mala manus iii, 5, 20 mala mente fuisse ii, 5, 104 signa ii, 5, 71 somnia ii, 6, 37 verba i, 10, 57 malæ herbæ i, 2, 51 malas hæc fecere ii, 4, 31

Mala dicere i, 2, 11 ferre i, 6, 82 ferre lento pectore iv, 11, 6 finire leto ii, 6, 19 multa subesse solent auro i, 9, 18 nostra qui rides i, 2, 87 ad mala nostra vertimus i, 10, 5 mala pellere limitibus ii, 1, 18 perpeti iii, 2, 8 malis multis præda est operata ii, 3, 38 malum dare ii, 5, 108 malum hoc peperit misero garrula lingua iv, 13, 20 magnum i, 6, 52

Male ferre pedes errantes ii, 1, 30 male habet i, 4, 76 (torquet). male inepta iv, 10, 2 (nimis). male sobrius i, 10, 51 (parum)

Maledicta hæc aliis cadant i, 6, 85 ingeret juvenis potus puellæ ii, 5, 101

Manat unda Etruscis fontibus iii, 5, 1

Maneant vincula semper ii, 3, 19 (conjugii). manebo tuus usque iv, 13, 21 manet me hæc i, 6, 61 manet quisquis in urbe, ferreus est ii, 3, 2 manet te invictus Romano Marte Britannus iv, 1, 149 manet te pœna i, 8, 77 manet seu longa vita iv, 1, 206

Manibus fingere comas i, 2, 92 manibus sævus i, 10, 65

Manu deficiente te teneam moriens i, 1, 60 plena est percutienda janua i, 5, 68 prona funde Falerna iii, 6, 6 manu pulsa æra i, 3, 24 manus casta iv, 3, 20 cava ii, 4, 14 Ciconum iv, 1, 54 docta artificis i, 8, 12 facilis i, 1, 8 lanifica ii, 1, 10 lenta iii, 5, 30 mala iii, 5, 20 plena i, 9, 52 solers i, 7, 29 tenera iv, 6, 2 tremula i, 6, 78 manus avidæ i, 3, 4 (mortis). dementes i, 10, 56 doctæ ii, 1, 70 insuetæ i, 4, 48 medicæ iv, 4, 4 piæ iii, 2, 16 puræ ii, 1, 14 teneræ ii, 3, 10. iv, 3, 8

Marathus i, 4, 81. i, 8, 49. i, 8, 71

Marcia lympha iii, 6, 58

Mare ignotum iii, 6, 40 indomitum ii, 3, 47 rapidum i, 2, 40. iv, 1, 126 rubrum ii, 4, 30 vastum ii, 4, 10 mare nunc i, 3, 50 (pericula in mari, ex navigatione). mari bellare i, 1, 53 sequi i, 3, 56 maris æquor i, 7, 19 maris Eoi qua unda rubet ii, 2, 16 maris extremæ undæ iv, 1, 53 maris furor i, 1, 50 maris rapidæ undæ iv, 1, 193

Maribus non adeunda sacra i, 6, 22

Marmorea domus iii, 2, 22 marmoreum solum iii, 3, 16 tectum iii, 3, 3

Maroneus Bacchus iv, 1, 57

Mars audax iv, 1, 98 duplex iv, 1, 103 magne iv, 2, 1 Marte favente i, 10, 30. iv, 1, 149 vicino iv, 1, 137 Marti placitura sacerdos Ilia ii, 5, 51 Martia castra i, 2, 68 classica i, 1, 4 Martis Romani Kalendæ iii, 1, 1

Mater (Tibulli) i, 3, 5 mater cara iii, 2, 13 (puellæ). Cadmea iii, 6, 24 (Agave). longe ante alias omnes mitissima iii, 4, 93 studiosa iv, 6, 15 tua me movet i, 6, 57 matris currum sequuntur sidera ii, 1, 88

Matrona dabit fœtus ii, 5, 91

Matura dies iv, 1, 205 (præmatura). uva i, 7, 35

Maturi partus iv, 1, 172 (fruges maturæ). maturum tempus i, 1, 7

Maturat uvas annus i, 4, 19

Maxima Baiarum unda iii, 5, 3 cura iv, 10, 6

Medea i, 2, 51. ii, 4, 55

Mederi posse picta tabula docet i, 3, 27

Media nocte obreperc i, 8, 59 media pars est subjecta calori Phœbi iv, 1, 158 medio foro detinere ancillam i, 2, 94

Medica ars ii, 3, 14 manus iv, 4, 4

Medicande iii, 6, 3

Meditabar cantus avena iii, 4, 71 meditantes jurgia (insanæ linguæ) iii, 5, 13

Medullis suis caram magis esse te jurat iii, 1, 25

Mel dulce ii, 1, 50 Mopsopium i, 7, 54 mella dabant quercus ipsæ i, 3, 45

Melampus Amythaonius iv, 1, 120

Melcteæ chartæ iv, 1, 200 (Homericæ)

Meliora Di ferant iii, 4, 1 in melius vertat somnia Deus iii, 4, 95

Membra candida iv, 4, 6 frigida i, 8, 30 nescia i, 7, 38 (corpus indoctum). noxia Ixionis versantur rota i, 3, 74 vilia i, 4, 70 membra languent ter quinos dies iii, 5, 28 (n. febri). levare toro solito i, 1, 44 e membris tenuem rescindere vestem i, 10, 61

Membrana lutea involvat niveum libellum iii, 1, 9

Memento nec tu difficilis puero tamen esse i, 8, 27

Memini i, 3, 26 (in inciso). meminisse se neget i, 2, 38 meminisse hæc vetat Titium conjux i, 4, 74 meminisse te decet quæ, &c. i, 2, 13

Memor dolor iv, 1, 189

Memores mei i, 3, 2 memores vivite nostri iii, 5, 31 memores nostri lacrymæ iii, 2, 25

Memorabile munus ii, 1, 57

Memorant te qualem ii, 5, 9 memorare non te deficient nostræ Camœnæ iv, 1, 191

Memphites bos i, 7, 28

Mendaci ore risus non bene componitur iii, 6, 35 mendax somnus iii, 4, 12

Mens ægra iii, 4, 19 impia iii, 4, 59 mutabilis est illis iii, 4, 63 obnoxia turpi facto iii, 4, 15 perdita ii, 6, 51 mens mea tibi semper dedita servit i, 2, 97 quæ mens iv, 3, 7

Mente attonita i, 9, 47 fideli i, 6, 75 grata i, 9, 84 insana ii, 6, 18. iii, 5, 13 mala fuisse ii, 5, 104 tacita iv, 6, 16 tristi iii, 6, 34 mentes hominum non levantur opibus iii, 3, 21 mentes pavidæ iii, 4, 8

Mensa pauper i, 1, 37 secura iii, 6, 31 in mensa pingere castra i, 10, 32 mensæ in orbe notas ducere i, 6, 20 mensæ nostræ convivia iii, 6, 59 mensas festas ii, 5, 100 mensis sævis convivia celebrans iv, 1, 144 (pro cibis feris n. carnium humanarum)

Menstrua thura i, 3, 34 (quæ per menses singulos feruntur)

Merenti nec amica iii, 6, 55 merenti Veneri i, 9, 81

Merge sub æquoribus prodigia ii, 5, 80

Meritæ laudes iv, 1, 3

Mermessia ii, 5, 67
Mero castra pingere i, 10, 32 mero madeat (Genius) ii, 2, 8 mero multo funde tempora i, 7, 50 mero somnum peperi i, 6, 27 ter mero, ter tibi fit libo iv, 6, 14
seu quid Merui ii, 4, 5 si merui i, 2, 83 meruit nihil ille miser i, 10, 5
Merum annosum iii, 6, 58 liquidum iii, 6, 62 multum i, 9, 26 omne i, 5, 37 securum ii, 1, 46 merum funderet ut nato testa paterna i, 10, 48
Merx externa i, 3, 40
Messala i, 1, 53. i, 3, 1. i, 3, 56. i, 5, 31. i, 7, 7. ii, 1, 31. 33. ii, 5, 119. iv, 1, 1. iv, 8, 5
Messalinus ii, 5, 17. 115
Messem seges eludat fallaeibus herbis ii, 1, 19 messes area sole calente teret i, 5, 22 messes et bona vina date i, 1, 24 messes fœcundæ iv, 1, 185 messes quid uris acerba tuas i, 2, 98 messes magnas ut daret terra iii, 3, 6 messes rura ferunt ii, 1, 47 messis condita avo antiquo i, 1, 42
Metit quicquid bene olentibus arvis Arabs iv, 2, 17
Metuit qui fata puellæ iv, 4, 11
Metum pone iv, 4, 15 metus sævus i, 6, 75
Meus! non meus Deus iii, 3, 28
Mica parva pacavit cœlestes iv, 1, 14
Micante corde i, 10, 12
Migravit Venus ipsa in agros ii, 3, 3
Miles bonus i, 1, 75 durus i, 10, 50 fortis i, 7, 4. iv, 1, 108 miles agresti lauro devinctus ii, 5, 118 miles laudis assiduo certamine vigeat iv, 1, 88 miles dexter lævum teneat dextrumque sinister iv, 1, 105
Militias lentas i, 3, 82
Minas hybernas adesse ii, 3, 48
Minerva per crines suos sinet affirmes i, 4, 26 assidua ii, 1, 65
Minetur qualis quantusque pœnas severis Bacchus iii, 6, 23
Minio suffusus rubenti agricola ii, 1, 55
Minister lente iii, 6, 57 ministro tacito i, 9, 25
Ministerium magicum i, 2, 42
Ministra ipsa gerat epulas i, 5, 34
Ministrat mala verba rixæ Amor i, 10, 57 ministres prolem ii, 2, 21 ministret Amor fallendi vias mille iv, 6, 12
Minois iii, 6, 40 (Ariadne)
Minor calamus ii, 5, 32 minor fama iv, 7, 2 laus iv, 4, 21
Mirabile opus magni mundi iv, 1, 18
Mirabitur tum se quidem Troja ii, 5, 61 miratur Osirim suum pubes barbara i, 7, 27 (veneratur). miratur quæ populus iii, 3, 19 (magni fecit, ut Horat. Nil admirari, &c.) miretur minus terna sæcula Pyliæ famæ iv, 1, 112
Miseeat illa herbas mille ii, 4, 60 miscet prælia Amor i, 3, 64
Miser amans i, 8, 61 miser ille nihil meruit i, 10, 5 miser interii stulte confisus amari i, 9, 45 miseræ artes i, 4, 57 miseri amantes i, 8, 71 (cf. ii, 1, 79) fletus i, 4, 72 miserum caput i, 2, 86
Missa fulmina Jovis imperio i, 2, 8 missus cœlo adesse tibi videar i, 3, 90
Mittatur e cœlo amica Tibullo iv, 13, 13 mittant ne tibi Manes somnia ii, 6, 37
Mite certamen vini iii, 6, 11
Mitescere ira judicis poterit tuis verbis iv, 1, 47
Mitis erit tibi puer i, 4, 53 mitis Apollo ii, 5, 79 sonus i, 8, 2 Venus i, 10, 66. ii, 3, 74
Mitissima longe ante alias omnes mater iii, 4, 93
Mittere cœlo Deum Indigetem ii, 5, 44 chartas Meleteas iv, 1, 200 (h. edere, vulgare). comtum opus iii, 1, 14
Mitteret me urbe i, 3, 9 (dimitteret). mittit odores Arabs ii, 2, 4 quas merces Panchaia iii, 2, 23 misit in arbitrium dominæ iii, 6, 14 (sub imperium redegit, subjugavit). Mors te juvenem in Elysios campos iv, 15, 2
Mixta lympha sobria mero securo ii, 1, 46 mixta pocula lactis mero iii, 5, 34
Modi ii, 6, 52 (figuræ Veneris jungendæ). Phrygii i, 4, 70 modis multis nox mihi evigilanda i, 8, 64 modo dulci iii, 4, 42 ad modos certos i, 7, 38
Modo non contentus i, 1, 25
Modulatus carmen arenti avena ii, 1, 53 lyram plectro iii, 4, 39
Mœnia æternæ urbis ii, 5, 24
Mœreat hæc genero, mœreat illa viro iii, 2, 14
Mœrentem stultos præteriisse dies i, 4, 34
Mœsta Neæra iii, 2, 12 soror ii, 6, 38 mœstæ exequiæ ii, 4, 44 querelæ i, 8, 53 mœsti sinus i, 3, 6 mœstus Æneas ii, 5, 21
Mola sancta i, 5, 14
Moles claudit mare ii, 3, 47
Molesto rure iv, 8, 1
Molle vellus ii, 1, 62 molles amores iv, 13, 3 capilli i, 8, 9 sinus i, 2, 96

molli prece iii, 4, 76 mollia corda iii, 6, 16 serta i, 7, 52. ii, 2, 6 vellera iv, 2, 15 molli aqua i, 4, 18 lecto i, 2, 19 toro i, 2, 56 sinu i, 8, 30 somnus in inculta humo sit mihi i, 2, 74

Molorchea tecta iv, 1, 13

Momordit frænos ore domito equus i, 3, 42

Monent Divi vera iii, 4, 5 exta probata vera monent iii, 4, 6 moneo vos ego nunc iii, 6, 43 monenti vera iii, 4, 11 monet Dea magna eventus i, 6, 50 monuit quod Herophile ii, 5, 68 (vaticinata est)

per Montes retia torta ferre iv, 3, 12 in montibus gelidis cautes ii, 4, 8 de montibus septem ii, 5, 55 (Romæ). montis umbrosi devia iv, 3, 2

Monumenta viæ i, 7, 57

Mopsopium mel i, 7, 54 (Hymettium)

Mora ficta detincre cupidum i, 8, 74 moram non ullam fata dedere formæ i, 4, 36 moras tardas quærebam i, 3, 16

Morbi tristes iv, 11, 3 morbo tristi cum defessa jaceres i, 5, 9 morbo faveo ii, 5, 110 morbos expelle puellæ iv, 4, 1

More prisco ii, 3, 70 suo iv, 1, 73

Morior curis ii, 6, 51

quid Moror iv, 1, 147 (quid multa)

Mors abstineas avidas manus i, 3, 4. 5 Mors adoperta caput tenebris jam veniet i, 1, 70 non æqua misit in Elysios campos te iv, 15, 1 atra i, 3, 4. i, 10, 33 celeris iv, 1, 205 dira i, 10, 4 immitis i, 3, 55 propior ii, 3, 40 rapax venit amanti i, 3, 65 mortis brevior aperta via est i, 10, 4 mortis casum demonstret litera iii, 2, 27

Mortales afflicti i, 7, 41

Mosynì iv, 1, 146

Motu Bellonæ agitata sacerdos i, 6, 45

Moverit e votis pars quotacunque Deos ii, 6, 54

Movet corpus tibi non solita ab arte i, 9, 66 quodcumque movetur i, 8, 65 movisse lacrymas i, 10, 63 movit membra ad certos modos (vinum) i, 7, 38 quoquo vestigia iv, 2, 7

Mugitu rumpere carmina ausæ boves ii, 3, 22

Multa aqua decidit imber i, 2, 30 multa arte i, 4, 76 multa jugera culti soli i, 1, 2. iii, 3, 5 multa nocte i, 9, 42 cum prece iii, 3, 2. iii, 4, 64 multis malis ii, 3, 38 modis i, 8, 64 non sine verberibus i, 8, 6 multo Baccho i, 2, 3 fellc i, 5, 50 jugere ii, 3, 41 mero i, 7, 50 timore i, 6, 59 multos in annos iv, 2, 23 per annos i, 7, 63 multus lapis ii, 5, 72

Mundi magni opus mirabile iv, 1, 18 pars altera interjecto sole iv, 1, 150 mundus æthereus iii, 4, 18 (cœlum)

Munera aurea i, 4, 62 parva iii, 1, 24. iv, 1, 7 vaga discurrunt certa pompa iii, 1, 3 (mittuntur). munera Bacchi iii, 6, 18 fœcundi ruris ii, 5, 37 regum iii, 3, 24 munera ne poscas, det munera canus amator i, 8, 29 munera vertere in cinerem et aquas i, 9, 12 munera vestra fertis, Lares i, 1, 20 velle assuevit puer i, 4, 58 munere nostro i, 9, 43 tuo iii, 6, 4 muneribus capi i, 9, 11 munus memorabile ii, 1, 57 munus qui det in excquias ii, 4, 44

Murice Sidonio iii, 3, 18 Tyrio ii, 4, 28

Muris structis iv, 1, 174 murus Lavinî ii, 5, 49 (Lavinium)

Musæ i, 4, 65. 67. ii, 4, 15. 20

Musta candida pressa veloci pede i, 5, 24 pinguia pleno lacu i, 1, 10 tua non tanti sunt ii, 3, 68 musto oblitus rusticus ii, 5, 85

Muta silentia iv, 1, 129 mutus crinis ii, 6, 34

Mutabilis mens est illis iii, 4, 63 (fœminis)

Mutantur frustra vestes—amictus i, 8, 13 mutare figuras veteres iv, 1, 63 mutata figura iv, 1, 206 mutatæ comæ i, 8, 10 mutatur tum coma i, 8, 43 mutatus in umbram tenuem iii, 2, 9

Mutua cura si nostri est iii, 1, 19 Venus i, 6, 14 mutua vincla iv, 6, 8 mutuus amor i, 6, 76. iv, 5, 7 ignis iv, 5, 6

Myrtea coma iii, 4, 28 serta i, 3, 66

Myrto vincta canistra i, 10, 27 vinctus caput i, 10, 28

Mystica vitis iii, 6, 1

N.

Naida Bacchus amat iii, 6, 57

Nantem inter confinia gemini montis iv, 1, 70 (navigantem)

Nardum purum ii, 2, 7 Syrium iii, 6, 63

Narrat scire nefanda mea i, 5, 42 narret gaudia mea iv, 7, 5

Nascitur quicquid gemmarum Indis ii, 2, 16

Nat linter i, 5, 76

Nata modo poma iii, 5, 20 nata tunc

prælia i, 10, 3 nata tædia vitæ iii, 2, 8 natam sanguine (Venerem) i, 2, 39
Natæ præcipit mater, quod optet iv, 6, 15
Natalis i, 7, 63. ii, 2, 1. 21 Deus iv, 5, 19 natalis invisus iv, 8, 1 (dics. cf. iii, 5, 17. iv, 9, 2. 3). Juno iv, 6, 1
Natat instabilis libra iv, 1, 43
Nato ut funderet testa paterna merum i, 10, 48
Natum in curas hominum genus iii, 4, 9 natus in armis iv, 1, 110 (inter). natus inter greges—armenta Cupido ii, 1, 68
Natus parenti oscula cripict ii, 5, 91
Naufraga unda ii, 4, 10
Navita turpis Stygiæ aquæ i, 10, 36 (Charon). vagus i, 3, 40
Ne nemo id legat iv, 7, 8 (ne quis)
Neæra iii, 1, 6. 23. iii, 2, 12. 29. iii, 3, 1. 23. iii, 4, 57. 60. iii, 6, 29
Necat alter aër alterius vires iv, 1, 168 (temperat)
Necem jam tibi prædico, Turne ii, 5, 48
Nefanda facta iii, 5, 12 loqui ii, 6, 18 scire mea i, 5, 42
Negant si Fata reditum iii, 3, 35
Negarit si forte primo, ne capiant te tædia i, 4, 15 neges neu ire comes i, 4, 41 neget per omnes Deos se meminisse i, 2, 38 neget ne longior ætas iv, 1, 11 neget ne quisquam me duce se comitem iii, 6, 10 non nego me vinclis verberibusque ii, 3, 82
Neglecti Manes ii, 6, 37
Negligat piscis adesse minas hybernas ii, 3, 48 (non curet)
Nemesis ii, 3, 53. ii, 4, 59. ii, 5, 111. ii, 6, 27
Nemora in domibus sacros imitantia lucos iii, 3, 15
Nempe hæc dixit i, 2, 59
Nentes stamina fatalia Parcæ i, 7, 1
Nepos parvus ii, 5, 93
Neptunius incola Ætnææ rupis iv, 1, 56 (Polyphemus, Neptuni filius)
Nerea per placidum iv, 1, 58 (mare). Nereis Thetis i, 5, 45
Nescia membra i, 7, 38
Nescio quid furtivus amor parat i, 5, 75
Nescius ultorem post caput esse Deum i, 8, 72
Nestor iv, 1, 49
Nexus ii, 3, 18
Niger Cerberus i, 3, 71 nigra favilla iii, 2, 10 hora iii, 5, 5 (mortis). palus iii, 3, 37 (inferna). vestis iii, 2, 18 nigra flumina i, 3, 68 nigræ pecudes iii, 5, 33 quadrigæ iii, 4, 17 (Noctis). nigri capilli iii, 5, 15
Nihil esse in tota domo i, 5, 30
Nile pater i, 7, 23 Nilus iv, 1, 140 Nilus fertilis æstiva abundat aqua i, 7, 22
Nimium nimiumque iratus venit iii, 6, 21
Nimius amor corpora tinguit luto i, 8, 52
Nisi purpurea coma i, 4, 63
Nitentem Luciferum i, 3, 93 niteret cum mihi alta domus magnis opibus iv, 1, 183 nitet barba tibi i, 4, 4 non nituisset ebur ex humero Pelopis i, 4, 64
Nitidum caput i, 8, 16 corpus iii, 4, 36 nitidus pulcherque veni ii, 5, 7 nitidus capillus i, 7, 51 (unguentis). rusticus ii, 1, 21 (bene curata cute)
Nititur qua surgere aër a terris iv, 1, 21
Nivea lux iii, 3, 25 ovis ii, 4, 28. ii, 5, 38 vestis iv, 2, 12 nivei juvenci iii, 4, 67 niveis alitibus iii, 6, 8 equis i, 7, 8 nivcum corpus iii, 4, 30 lac iii, 2, 20. iii, 5, 34 pectus i, 4, 12 vellus i, 6, 80 niveus libellus iii, 1, 9 pes i, 5, 66
in Nivem durata aqua iv, 1, 156 nives convocat orbe æstivo i, 2, 50 nives ne noceant capiti i, 4, 2
Nobilis Artacie iv, 1, 60
ne Noceant capiti soles nivesve i, 4, 2 non nocent mihi frigora i, 2, 29 nocere parce juveni immerito iii, 5, 6 somnia sæva ne possent i, 5, 13 nocet lena nobis ii, 6, 44 tetigisse corpus i, 8, 25 nocuere mihi hæc i, 5, 47
quid Nocuit satos sulcos non habuisse ii, 3, 72
Nocte atra iv, 13, 11 extrema iii, 4, 2 fallaci iii, 4, 7 hesterna ii, 1, 12. iv, 12, 5 media i, 8, 59 multa i, 9, 42 obscura i, 2, 24 serena i, 2, 61 silente i, 5, 16 tacita i, 6, 6 tota i, 6, 32. iii, 6, 61 in nocte profunda i, 3, 67 (tenebris)
Noctem consumere nulla queat melius illa i, 9, 63 noctes longæ iii, 6, 53
Noctis hybernæ frigora mihi non nocent i, 2, 29 noctis amarior umbra ii, 4, 11 noctis omina iii, 4, 9 (somnia). tacito tempore i, 8, 18 timores iii, 4, 13
Noctu manet me affixa foribus i, 6, 61
Nocturnis imaginibus iii, 4, 56 (somniis)
Nodo magico religatum brachia i, 8, 5
Nomen fatale ii, 5, 57 nec fidum fœmina iii, 4, 61 nomen et absentis singula verba sonent ii, 1, 32 meum indicet

litera iŭ, 1, 12 nomen ut inscribam tantis in actis iv, 1, 38
Nossem nec tristia arma vulgi i, 10, 11
Nota domina iv, 13, 22 Venus i, 8, 57 non notæ arbores i, 7, 32
Nota loquor ii, 3, 61 notus vel bene sit (versus) iv, 1, 202
Notare crura hamatis rubis iv, 3, 10
Notas ne ducat in orbe mensæ i, 6, 20 figere dente in collo i, 8, 38
Notat injustos Venus iv, 13, 24 notet litera carmina hæc iii, 2, 28 ne notet informis color candida membra iv, 4, 6 notet palma casus meos i, 9, 82
Notis compositis i, 2, 22 notis scriptus lapis i, 3, 54 notis signavit Deus exta ii, 5, 14
Notos trepidos ferre somnia jubeat Deus iii, 4, 96 Notusque Eurusque jactat vota, &c. i, 5, 35
Nova facies i, 8, 46 nova limina i, 2, 17
Novatur cura iv, 1, 188
Novella turba ii, 2, 22 (puerorum)
Novem per jugera terræ porrectus Tityos i, 3, 75 novem vota dedi Triviæ i, 5, 16
Noverca ii, 3, 26 (Juno)
Novi triumphi i, 7, 5 novos dolores i, 2, 1 novum servitium puellis iv, 5, 3 novus annus i, 1, 13 orbis iv, 1, 80 sacerdos ii, 5, 1 serpens i, 4, 35
Nox emensa nigris quadrigis mundum iii, 4, 17 nox est mihi evigilanda multis modis i, 8, 64 Nox jungit equos ii, 1, 87 nox ne divellat amantes iv, 6, 7 promissa mihi est ii, 6, 49 venit fletu vigilanda i, 2, 76
Noxia membra Ixionis i, 3, 74
Nubes aëriæ iii, 6, 28 nubes contingens vertice Taurus i, 7, 15
Nubila depellere cœlo i, 2, 49
Nubilus annus ii, 5, 76
Nucis cortex viridis i, 8, 44
Nudaret pontum interrupto gurgite Charybdis iv, 1, 75 nudasse amorem alicui iv, 7, 2
Nudato pede curre obvia i, 3, 92
Nudis inguinibus currat i, 5, 55
Nudus (Priapus) i, 4, 5. 6
Nudus ire Lethæa rate iii, 3, 10
Nulla fides inerit iii, 6, 49 (dictis puellæ). nulla dies iv, 5, 16 nulla fata iv, 1, 203 nulla fide ii, 3, 64 nulla puella iv, 2, 24 regio iv, 1, 148 Venus iv, 3, 19 nullo sono i, 2, 20 strepitu i, 8, 60 nullus color iii, 1, 18 versus ii, 5, 111
vix Numeranda vota fecit iv, 4, 12
Numerare pecus i, 5, 25
Numici unda veneranda ĭi, 5, 43
Numina cœlestia, iii, 4, 53 Junonis sancta iv, 13, 15 magna irati iii, 6, 22 (n. Bacchi). Tuscæ lymphæ iii, 5, 29 Veneris i, 3, 79 Veneris magnæ i, 2, 79 numina sunt amanti i, 5, 57 numina lædere formosis licet i, 9, 6
Nuntia fibra ii, 1, 26 venturæ sortis exta iii, 4, 5
Nuntiat languere puellam ii, 6, 50 nuntiet ante nec quisquam i, 3, 89
Nupta Neæra casta domo iii, 4, 60
Nutu neu te decipiat i, 6, 19 nutus amantis i, 8, 1 nutus conferre loquaces i, 2, 21
Nympham iii, 1, 21 (pro puella)

O.

Oblita matre, desertum fœtum capellæ domum referre i, 1, 32
Oblitus musto rusticus ii, 5, 85
Obrepere i, 8, 51 (furtim ad puellam venire)
Obscura nox i, 2, 24 obscuræ arces Cimmeriorum iv, 1, 64 obscuri lacus i, 10, 38
Obsequio plurima vincit amor i, 4, 40
Obsessa tellus Tyrio colono iv, 1, 139 (possessa)
Obsidere campos immensos ii, 3, 43
Obstrepit turba jocosa et tibia Phrygio sono ii, 1, 86
Obvia curre mihi i, 3, 92 obvias fias seu vir seu fœmina i, 2, 34 obvia Gallia vicino Marte iv, 1, 137 obvia securis ubera lactis oves ultro ferebant i, 3, 46 obvia pilo lento perfregerit iv, 1, 90
Occulat ille i, 2, 37
Occulta sacra i, 7, 48 occulte cui placuisse velit iv, 6, 6 occulti amici i, 5, 65 doli i, 9, 24 occulto sinu ii, 6, 46 (quo quid occultatur)
Occuluisse caput i, 7, 24
Occupat arma situs i, 10, 50 lumina victa sopor i, 2, 2 quem pigra senecta in parva casa i, 10, 40 ne occupet macies pallentes artus iv, 4, 5
Occurrens soror ii, 3, 20 (Diana). quisquis occurret i, 6, 41
Oceani Santonici littora i, 7, 10
Oceanus ponto qua continet orbem iv, 1, 147
Ocellos etsi perque suos audax jurabit iii, 6, 47
Oculi loquaces ii, 6, 43 oculis meis formosa puella iv, 13, 4 ex oculis illius accendit geminas lampadas Amor iv, 2,

5 oculos appetat illa meos i, 6, 70 per oculos rogo iv, 5, 8
Oderunt fastidia Divi i, 8, 69 odit Lenæus tristia verba pater iii, 6, 38 odit fastus nunc omnes i, 8, 75
Odores Assyrios cineri quæ dedat i, 3, 7 odores urantur ii, 2, 3
Offensum pedem in porta i, 3, 20
Offeret sese armis adversis nulla regio iv, 1, 148 offeret oscula ipse roganti i, 4, 55 offers mihi blandos vultus i, 6, 1
Olea vineta comas turba ii, 1, 16
Olentia bene arva iv, 2, 17
Olympum Deus ascensurus iv, 1, 12 vicinum cœlo liquit iv, 1, 131 Olympus æternus iv, 2, 13 altus i, 6, 83
Omina certa retulit puer i, 3, 12 dira i, 3, 17 noctis iii, 4, 9 omine quo felix et sacer annus erit ii, 5, 82
Onus inæquatum urget utrimque iv, 1, 42
Opera Deo pubes ii, 5, 95 operata Deo sint omnia ii, 1, 9 operata Minerva textis ii, 1, 65 præda est multis malis ii, 3, 38
Opere attenuisse manus i, 4, 48 operum variæ vices i, 9, 64
Opes detraxit juveni (Amor) ii, 1, 73 opes labentur i, 6, 53 magnæ iv, 1, 183 magnæ regum i, 8, 34 partæ ii, 4, 40 quas terrarum sustinet orbis iii, 3, 30 opibus non levantur mentes hominum curæque iii, 3, 21 opibus tuis congesta glarea i, 7, 59
Oppida exsurgunt structis muris iv, 1, 174 victa feret ante suos currus ii, 5, 116
Ops Idæa i, 4, 68
Optabis fidos amores uxoris ii, 2, 11 optabunt sibi quisque artes tuas iv, 4, 26 optarim non habuisse manus i, 6, 74 optat si Venus opes ii, 3, 52 optat tectius iv, 5, 17 optavit mihi lentas militias i, 3, 82 quod optet mater præcipit natæ iv, 6, 15
Opus artis raræ iii, 4, 37 opus remittat fessa puella i, 3, 88 eomtum iii, 1, 14 durum terræ i, 9, 8 grave ii, 1, 6 humanum iii, 4, 26 mirabile magni mundi iv, 1, 18 versat fusus ii, 1, 64 inter opus canit ii, 6, 26
Ora lævia i, 8, 32 impia solvimus in Deos adversos iii, 5, 14 ora eum mea rugosa pallebunt senecta iii, 5, 25
Ore cruento i, 5, 49 domito i, 3, 42
Oracula petiere trepidis rebus duces ii, 3, 23 si vera canunt iii, 4, 77
Orbe æstivo i, 2, 50 (æstate). orbe alterno depressior libra iv, 1, 44 orbe toto tellus iv, 1, 152 orbe in utroque iv, 1, 176 in orbem æstivum fertur Sol iv, 1, 159 orbem complevit Luna ii, 4, 17 orbem qua continet ponto Oceanus iv, 1, 147 per orbem dum terna sæcula fertilibus decurrerit horis iv, 1, 50 per orbem totum ii, 2, 13 orbis celer rotæ i, 5, 70 eurvus iv, 1, 20 novus iv, 1, 80 orbis mensæ i, 6, 20 terrarum iii, 3, 30
Oreus luridus iii, 3, 38 (Pluto)
Ordine ditantes horrea sulci iv, 1, 184 (deinceps). ordo arundinis decreseit ii, 5, 31 ordo rectus decurrat, æquatis frontibus iv, 1, 102
Ore edidit Deus hæc i, 4, 73 ore fero iii, 4, 86 mendaci iii, 6, 35 rubente iii, 4, 32 sævo iv, 1, 71 serpentum Cerberus stridet i, 3, 71 sonante iii, 4, 40 in summo inerret versus iv, 1, 202 vero quod feram iii, 4, 50 ore inculto i, 8, 15
Oriente die iv, 1, 122
Ornandi eausas tibi relegat illa iv, 6, 5
Ornasse fuco genas i, 8, 11
Ornatæ comæ i, 10, 62
Ornati Dii ii, 1, 54
Ornatus mille habet, mille decenter habet iv, 2, 14
Orta rota Luciferi i, 9, 62
ab Ortu summo iii, 4, 21
Ortus æstivi Canis i, 1, 27 candens iv, 1, 65 ortus qua patent ii, 5, 59
Ortus superingerit Titan iv, 1, 157
Oscula apta dabit i, 4, 54 cara rapias i, 4, 53 dare liminibus sacratis i, 2, 84 eripiet natus parenti comprensis auribus ii, 5, 92 humida dare pugnantibus linguis i, 8, 38 longa dedisse i, 8, 26 ferre aliis i, 9, 78 mixta lacrymis dabis i, 1, 62 offeret ipse roganti i, 4, 55 rapta dabit, ibid. rapta ut nec dent sonum i, 8, 58
Osiris i, 7, 27. 29. 43
Ossa candida supra nigra favilla teget iii, 2, 10 ossa candida legant iii, 2, 17 collecta Lyæo spargant iii, 2, 19 contexerit tumulus iv, 1, 204 devocat tepido rogo i, 2, 46 immatura ii, 6, 29 perusta quæ legat in mœstos sinus i, 3, 6 relicta lupis i, 5, 54 urgeat lapis i, 4, 60 super ossa stet lapis i, 3, 54
Ostia haud per una iv, 1, 142 (de Gynde)
Otia languida non peragit noster labor iv, 1, 181 otia qui liquit ferus tua ii, 6, 5
Oves duxerat hircus ii, 1, 58 varias i, 10, 10 oves ipse suas sectatur i, 10, 41 oves ultro ferebant obvia ubera lactis i, 3, 46

Ovili a pleno ii, 1, 57
Ovis lucida ii, 1, 62 innumera ii, 3, 44 nivea ii, 5, 38 (et pro vellere) ii, 4, 28

P.

Pabula nec præbent terræ iv, 1, 162
Pace tua ii, 5, 105
Padæus iv, 1, 145
Palæstinus Syrus i, 7, 18
Palatia herbosa ii, 5, 25 (montem Palatinum)
Pales lignea ii, 5, 28 placida i, 1, 36
Palilia ii, 5, 87
Palla ima talis illudere videbatur iii, 4, 35 lutea i, 7, 46 purpurea iv, 6, 13 Tyria iv, 2, 11
Pallebunt cum mea ora sencta iii, 5, 25 pallentes artus iv, 4, 5 equi Solis ii, 5, 76 undæ iii, 5, 21
Pallida aqua Ditis iii, 1, 28 turba i, 10, 38 (animarum)
Palma aurea fixa notet casus meos i, 9, 82
Paludem nigram iii, 3, 37 (infernam)
Pan ii, 5, 27
Panchaia dives iii, 2, 23
Pannonius fallax iv, 1, 109
Para mutua vincla juveni iv, 6, 8 paranda sunt dona mihi per cædem et facinus ii, 4, 21 parant acies adversis concurrere signis iv, 1, 99
Parat quid furtivus amor nescio i, 5, 75
Parata domina ii, 4, 1 parata prole i, 10, 39
Parcæ fatalia nentes stamina i, 7, 1 cecinere puellis novum servitium iv, 5, 3
Parce nocere iii, 5, 6 solutis crinibus et teneris genis i, 1, 67 parcite exiguo pecori i, 1, 34 luminibus i, 2, 33 violare puellam i, 6, 51
Parent mox etiam niveo fundere lacte (ossa) iii, 2, 20
Parentem sustinuisse ii, 5, 19 parentes nostri natalem primum videre iii, 5, 17 parenti oscula cripiet natus ii, 5, 91 parenti concede venandi studium iv, 3, 23 parentis facta augeat proles i, 7, 55
Parentia per freta ventis i, 9, 9
Parere leones docuit homini longa dies i, 4, 17
Paret epulas i, 5, 34 paretur quamvis longa via i, 4, 41
Pari fato iii, 5, 18 pondere iv, 1, 40
Parma seu dextra velis seu læva tueri iv, 1, 95
Pars altera adversa solo nostro iv, 1, 166 pars quæ sola mei superabit corporis iii, 2, 17 quotacumque e votis ii, 6, 54
Partas opes ii, 4, 40
Parte læva iii, 4, 38 parte nec hac plus prona sedet (libra) iv, 1, 41 partes exustæ iv, 1, 164 (terræ). partes in quinque disponitur tellus iv, 1, 152
Partus maturi iv, 1, 172 (fruges maturæ)
non Partus honos sine me est tibi i, 7, 9
Parva casa i, 10, 40. ii, 3, 30 filia i, 10, 24 mica iv, 1, 14 seges i, 1, 43 urbs iv, 1, 49 parva munera iii, 1, 24. iv, 1, 7
Parvo contentus vivere jam possum i, 1, 25
Parvula cura sit nostri iv, 1, 197
Parvum corpus iv, 1, 196 parvus labor iv, 1, 16 nepos ii, 5, 93
Pascebant colles pecus iv, 1, 186 herbosa Palatia vaccæ ii, 5, 25 pascere ovem jugere multo innumeram ii, 3, 44 pecus in solo monte i, 2, 72 pascit aves atro viscere Tityos i, 3, 76
Pascua bona campi iv, 3, 1 Solis violata iv, 1, 76
Passim æther fluat iv, 1, 22 amarunt ii, 3, 71 (promiscue). disjectus iv, 1, 109 vagantes aves i, 3, 59
Pastor madidus Baccho ii, 5, 87 vagus ii, 5, 29
Pateat aperta domus cupidis i, 9, 58 janua uni mihi i, 2, 9
Patefacta tellus in longas vias i, 3, 36
Patent quaque ortus Solis ii, 5, 59
Pater i, 3, 51. i, 4, 23. iii, 4, 48 (Jupiter). pater ii, 3, 68 (Bacchus). pater Lenæus iii, 6, 38 pater Nile i, 7, 23
Paterna libertas ii, 4, 2 testa i, 10 48
Patet cunctis janua nostra i, 4, 78 qua Velabri regio ii, 5, 33
Patrii Dii ii, 1, 17 Lares i, 10, 15 penates i, 3, 33
Patrum divitiæ fructusque i, 1, 41
Pavidæ mentes iii, 4, 8
Pavisse me quondam Admeti niveos juvencos iii, 4, 67 pavit et Admeti tauros Apollo ii, 3, 11
Paulatim i, 3, 88. i, 4, 16
Pauper præsto erit tibi i, 3, 61 adibit, ibid. fidus comes v, 5, 63. 65
Pauper ager i, 1, 19 Arupinas iv, 1, 110 cultus i, 10, 19. iii, 3, 31 mensa i, 1, 37
Paupertas i, 1, 5. iii, 3, 23

Pax alma i, 10, 67 candida i, 10, 45 aluit vites i, 10, 47 pace bidens vomerque vigent i, 10, 49

Peccare crebro nostram puellam iv, 14, 1 (multis succumbere). peccare tibi paranti nec sit spes celandi i, 9, 23 peccasse juvat iv, 7, 9 peccasse si quid puter i, 6, 71

Pecori vocate voce Deum, &c. ii, 1, 83 pecoris dux hircus ii, 1, 58

Pecte nunc bene longas comas ii, 5, 8 pectere comas tenues denso dente i, 9, 68

Pectora dura iii, 4, 76 magno, labore confecta i, 7, 40 pectore lento iv, 11, 6 niveo i, 4, 12 toto deciderim iii, 1, 20 tuo inesse tantum crimen iii, 4, 84

Pecudes nigræ iii, 5, 33

Pecus exiguum i, 1, 33 tardum iv, 1, 208 pecus numerare i, 5, 25 pascere i, 2, 72

Pede certo ii, 1, 52 forti iv, 15, 4 (heroico). humano iv, 13, 10 incerto ii, 1, 90 niveo i, 5, 66 nudato i, 3, 92 tacito i, 10, 34 tardo iii, 5, 16 non tardo i, 8, 48 veloci i, 5, 24 vincto qui canent quique soluto iv, 1, 36 pede ferire uvas ii, 5, 85 pedem inoffensum referre i, 7, 62 pedem offensum in porta signa dedisse i, 3, 20 pedem ponere nullo sono posse i, 2, 20 pedem ponere in nostra sede iii, 4, 24 pedem sonuisse i, 8, 66 pedem referre i, 2, 48 pedes compressos i, 8, 14 errantes male ferre ii, 1, 30 gypsatos ii, 3, 62 invalidos i, 9, 16 justos ii, 5, 112 teneros i, 7, 46. i, 9, 30 ante pedes tuos ludat turba ii, 2, 22 ante pedes vestros cursarem tener i, 10, 16 pedes longa stola impediat i, 6, 68 pedibus incultis i, 7, 36 senis abdita fata canit Sibylla ii, 5, 16 (hexametres). tacitis i, 9, 4 prætentat iter ii, 1, 77 pedum strepitu terrere i, 2, 35 pedum strepitus cognoscere i, 6, 62 pedum vincla i, 6, 38

in Pelagus rapidis devehat amnis aquis, quicquid triste timemus iv, 4, 8

Peleus Hæmonius i, 5, 45

Pelle demta i, 8, 46

Pellere famem querna glande ii, 1, 38 ratem remo i, 4, 46 pellit aquam pectore i, 4, 12 pellite, Di, mala de nostris limitibus ii, 1, 18 pellitur vobis unda facilis lenta manu iii, 5, 30 (natando)

Pellucida palla purpurea iv, 6, 13

Pelopis ex humero non nituisset ebur i, 4, 64

Penates patrii i, 3, 33

Pendeat corona spicea ante fores templi i, 1, 16 pendeat e cornibus tuis uva, Bacche ii, 1, 4 pendebat fistula ii, 5, 29 pendebat læva parte lyra iii, 4, 38

Pendens cœlum iv, 1, 23 pendentia collo brachia iii, 6, 45

Penna volucris vehat iv, 1, 209

Pensa ii, 1, 63 (lanæ). pensis imposuisse manum lanificam ii, 1, 10 gravibus affixa puella i, 3, 87

Peperi tibi somnum mero i, 6, 27 peperit lingua garrula misero hoc malum iv, 13, 20

Peractis majora instant iv, 1, 118

Peragit labor otia iv, 1, 181

Percurrere campos iv, 1, 207

Percussis genis i, 10, 37

Percutienda plena manu janua i, 5, 68

Perdidicit tua i, 9, 65

Perdita mens il, 6, 51

Perdocuit ipsa Venus magico religatum brachia nodo i, 8, 6

Perdomuisse audaces viros ii, 1, 72 canes Hecatæ i, 2, 52

o Pereant sylvæ iv, 3, 6 pereant arcus sagittæque ii, 5, 105 o pereat, quicumque, &c. ii, 4, 27

Peredit longa dies saxa molli aqua i, 4, 18

Peregi quæ plurima voce supplice i, 2, 13 (supplicavi)

Perfida i, 8, 63. iii, 6, 55

Perfluat sinus i, 10, 68

Perfractæ fores i, 10, 54

Perfregerit obvia pilo iv, 1, 90

Perfusæ manus liquore iii, 2, 16 perfusus tempora Baccho i, 2, 3

Pericula geminare ponto ii, 3, 41

Perire causa fuit iii, 2, 30 (pro pereundi)

Perjuria me non terrent i, 3, 51 etsi quis primo celat i, 9, 3 perjuria amantum ridet Jupiter iii, 6, 49 Theseæ linguæ iii, 6, 39 Veneris venti ferunt i, 4, 21

Perlucenti avena iii, 4, 71

Permensæ tempore lucis iii, 3, 9

Permisit Deus, ut lena ederet verba i, 9, 25 permittere habenas effusas equo iv, 1, 92

Pernegat sic etiam de me usque viro i, 6, 8

Perpessæ tot mala vitæ tædia iii, 2, 8

Perpluat ante pomis sinus i, 10, 68

Perrepere genibus tellurem i, 2, 85

Persephone iii, 5, 5 (Περσεφόνη. Proserpina)

Persequitur pœnis tristia facta Venus i, 8, 28

Persolvat terra semina nulla fide ii, 3,

64 persolvere voces votivas i, 3, 29 persolvat pœnas jam mihi i, 9, 13 persolvi omnia i, 5, 17 (ex voto)
Perstat sedulus in limine i, 5, 71
Persuadet hæc ista facies i, 9, 69
Pertulerit sicco sinu ii, 5, 70
Pervigilare longos dies iii, 6, 54
Perusta ossa i, 3, 6
Pessima quies tulit extrema nocte (insomnia) iii, 4, 2
Petant fulmina te i, 2, 8 petat qui præmia veste rapta i, 2, 26 pete ferro corpus i, 9, 21 petebat somnum i, 10, 9 petenda præda de magno grege i, 1, 34 petens lucra rusticus i, 9, 7 petiere oracula duces ii, 3, 23 petit pecudes ii, 1, 71 (arcu). petituræ lucra rates i, 9, 9 peto castra ii, 6, 9
Phæacia i, 3, 3 Phæacia tellus iv, 1, 78
Pharia turba i, 3, 32
Phœbe, fave ii, 5, 1 superbe' intonsa coma iv, 4, 2 superbe testudinea lyra iv, 2, 22 Phœbi calor iv, 1, 158 coma ii, 3, 28 Phœbo æterna juventas est i, 4, 37 Phœbo vicinus Padæus iv, 1, 145 Phœbus ii, 3, 29. ii, 5, 121. iii, 4, 21. iv, 1, 66 &c. Phœbus præscribat carmina iv, 1, 178
Pholoë i, 8, 69
Phrygiæ columnæ lii, 3, 13 (Phrygio marmore). Phrygii modi i, 4, 70 Phrygio sono tibia ii, 2, 86
Phryne ii, 6, 45 (lena)
Pia cura iv, 11, 1 turba Deorum iv, 4, 25 pia spectacula ii, 5, 119 thura ii, 2, 3 piæ manus iii, 2, 16
Picea ferrugo i, 4, 43
Picta tabella i, 3, 28 picta stragula i, 2, 77
Pie sacra colis i, 3, 25
Pierides i, 4, 61. 62. i, 9, 48. iii, 1, 5. iii, 4, 44
Pierii honores iv, 1, 192 lacus iii, 1, 16 (fontes)
Pignora mea cedo iv, 13, 17
Pigra senecta i, 10, 40 pigra frigora i, 2, 29
Pilo perfregerit obvia iv, 1, 90
Pingantur cornua librorum iii, 1, 13 pingere castra mero in mensa i, 10, 32
Pingue solum ii, 3, 6 pinguia arva iii, 3, 12 musta i, 1, 10
Pinguis Assyria iii, 2, 24 (propter unguenta quæ inde mittuntur)
Pinus nondum contemserat undas i, 3, 37 (navis e pinu confecta)
Piorum nulli iii, 5, 7
Pisce frænato vecta i, 5, 46 pisces captat arundine spes ii, 6, 23 piscis lentus ii, 3, 48
Pium far iii, 4, 10
Placanda sit judicis ira iv, 1, 47
Placant omina noctis farre pio iii, 4, 10 placatus erat, seu quis libaverat uvam, &e. i, 10, 21 placavit mica parva cœlestes iv, 1, 14
Placent casta Superis ii, 1, 13
Plaeida aqua i, 2, 78. i, 4, 12 Pales i, 1, 36 placidæ undæ iv, 1, 126 placidi Dii ii, 1, 26 plaeidum per Nerea iv, 1, 58 placidus Amor ii, 1, 80 annus iv, 1, 169 (temperatus). Cydnus i, 7, 14 vultus ii, 4, 59
Placitura magistro gregis puella ii, 5, 35 Marti Ilia ii, 5, 51
ante Plagas concubuisse iv, 3, 16
Plana sola i, 5, 3
Plangere bovem Memphiten i, 7, 28
Plaudat, curru prætereunte, pater ii, 5, 120
Plaustro rotam supposuisse ii, 1, 42 plaustro vehit rusticus i, 10, 52
Plectrum eburnum iii, 4, 39
Plena colus i, 3, 86 hara i, 10, 26 manus i, 9, 52 plena manu percutienda janua i, 5, 68 plena horrea ii, 5, 84 præsepia ii, 1, 7 plena omnia lacrymis madent i, 8, 54 pleni agri ii, 1, 21 lintres i, 5, 23 pleno lacu i, 1, 10 plenum ovile ii, 1, 57
Plorabit suæ sobrius idem ii, 5, 103
Plumæ i, 2, 77
Plurima vincit Amor obsequio i, 4, 40 quæ plurima peregi i, 2, 13
Plutonis regnum infernum iv, 1, 67
Pluviæ tristes i, 1, 50
Pluvio Jovi i, 7, 26
Pocula Circes iv, 1, 61 fictilia sibi primum fecit agrestis de facili composuitque luto i, 1, 39. 40 infecit mortiferis succis iii, 5, 9 lactis mixta mero iii, 5, 34 madeant generoso Baccho iii, 6, 5 plura bibisse i, 9, 59 sicca iii, 6, 18 sobria supposita aqua i, 6, 28 tristia cum multo felle bibam i, 5, 50
Podagra fœda corpora i, 9, 73
Pœna sera venit tacitis pedibus i, 9, 4 manet te i, 8, 77 tua me juvat i, 9, 81 pœnas dixit tibi Delia, nescio quas i, 6, 55 pœnas impia lingua luit i, 2, 80 minatur Bacchus severis iii, 6, 23 persolvet mihi i, 9, 13 pœnis persequitur Venus tristia facta i, 8, 28
Poëta castus iii, 4, 43 poëtæ docti i, 4, 61 poëtas servat Divum tutela ii, 5, 113
Pollentes herbæ i, 8, 17

Pollice apposito ii, 1, 64 pollice impellere chordas ii, 5, 3
Pollicita est magico saga ministerio i, 2, 42
ne Pollue formam Auro i, 9, 17 (tanquam rem sacram)
Poma dulcia i, 5, 31 grandia i, 1, 8 modo nata iii, 5, 20 legit ab arboribus i, 7, 32 pomis et perfluat ante sinus i, 10, 68 pomum quodcumque educat annus i, 1, 13
Pomosi horti i, 1, 17
Pompa certa discurrunt munera iii, 1, 3
Pomus consita ii, 1, 43
Ponatur ruber custos in hortis i, 1, 17
Pondus divitis auri i, 9, 32 grave auri iii, 3, 11 par libræ iv, 1, 40
Pone metum iv, 4, 15 sagittas ii, 1, 81 ponere castra in capto solo i, 2, 68 ossa in marmorea domo iii, 2, 22 pedem in nostra sede iii, 4, 24 pedem nullo sono i, 2, 20 vestigia tectis iv, 1, 13 ponitur pomum Deo i, 1, 14
Ponti vasti æquora iii, 4, 85 pontum nudaret interrupto gurgite (Charybdis) iv, 1, 75 pontus confinditur ære iv, 1, 173 confluxerit in curvum orbem iv, 1, 20 vagus ii, 3, 39 ponte qua continet Oceanus orbem iv, 1, 147
Populus alba i, 4, 30
quæ Populus præterea miratur iii, 3, 19
Porcus hostia rustica e plena hara i, 10, 26
Porrectus per novem jugera terræ Tityos i, 3, 75
in Porta serpentum Cerberus ore stridet i, 3, 71 in porta offensus pes i, 3, 20
Portabat te currus i, 7, 8 portarit quasque sortes Tiburs (Sibylla) ii, 5, 70 portat Lethæas aquas Danai proles i, 3, 80 portatur columna mille jugis ii, 3, 46 portet Amor vincula conjugio ii, 2, 18 Aurora Luciferum i, 3, 94 qui sibi aquam galea ii, 6, 8
Poscas ne munera i, 8, 29 poscite Bacchi munera iii, 6, 17
Posita est custodia puellæ nostræ i, 2, 5 inter hanc fertilis pars iv, 1, 165 posita lucerna i, 3, 85 positum lecto arsuro i, 1, 61
Posset qui fundere gentes Aquitanas i, 7, 3
Post (pro pone) ii, 1, 16. 89 (pro postea) i, 5, 56. i, 6, 77
Postes frangere i, 1, 73 reserare i, 2, 31 posti dare florea serta i, 2, 14 postis sanctus i, 2, 86
Postmodo ii, 5, 102
Postulat tellus nullos imbres i, 7, 25
Potior cura si tibi est toga iv, 10, 3 potior non sit fama Gylippi iv, 1, 199 potior quis, certamen erit iv, 1, 37 potior qui nunc es i, 5, 69 quam potius laudandus hic est i, 10, 39
Poturi jamjam deserit unda sitim i, 3, 78 potus juvenis ii, 5, 101 pastor ii, 5, 87
Præbeat spes frugum acervos i, 1, 10 præbebat gaudia Venus ii, 3, 73 præbent segetes frugem iv, 1, 162 præbere colores ii, 3, 59 præbuerat ventis effusum sinum pinus i, 3, 38 præbuit se precibus tuis intenta aure iv, 1, 132
Præceps delapsa ab fenestra ii, 6, 39
Præcepta sagæ desere i, 5, 59 Veneris ferentem i, 4, 79
Præcinit eventus mihi cantus avis i, 8, 4 præcinuisse fugam ii, 5, 74 præcinuisset cum anus carmine magico i, 5, 12
Præcipit en natæ mater studiosa, quod optet iv, 6, 15
Præconia tantæ laudis iv, 1, 177
Præcordia ferro vincta i, 1, 63
Præda ii, 3, 35. 36. ii, 3, 41 (pro lucro). cruenta iii, 6, 24 petenda de magno grege est i, 1, 34 prædas sequi i, 2, 66
Prædator ii, 3, 43 (avarus)
Præducere castris fossam iv, 1, 83
Præfatæ manes meos iii, 2, 15
Præfert candorem Latonia Luna iii, 4, 29 domus hostiles exuvias i, 1, 54
Præfixa latus veru i, 6, 49
Prælia miscet Amor i, 3, 64 nata hominum generi i, 10, 3 in prælia acuisse dentes iv, 3, 3 (de apro)
Præmia belli ii, 5, 115 præmia rapta veste petat i, 2, 26
Præmoneo ii, 5, 114 præmonuisse fata ii, 5, 78
Præscribat si carmina ipse Phœbus iv, 1, 178
Præsentit aruspex ii, 5, 13
Præsepia plena ii, 1, 7
Præsto pauper adibit primus i, 5, 61
Prætentat iter pedibus ii, 1, 77
Prætereunte curru ii, 5, 120 prætereuntis aquæ rivi i, 1, 28
Præteriisse stultos dies i, 4, 34 præteriit littora Sirenum puppi iv, 1, 69
Prætexat litera fastigia chartæ iii, 1, 11 prætexens cœlum picea ferrugine imbrifer arcus i, 4, 43
Prætimuisse frustra immeritum velit iii, 4, 14
Precari dira ii, 6, 17. ii, 6, 53

non recuso sæva verbera i, 6, 37
Reddamus tempora mensæ iii, 6, 31 reddat ager semina magno fœnore ii, 6, 22 reddere menstrua thura Lari i, 3, 34 reddere quæ te poterit mihi iii, 3, 25 reddere voce similes chordis sonos iii, 4, 70 reddet debita focis iv, 4, 23 redditur agricolis gratia cœlitibus ii, 1, 36
Redierunt cum qua munera ruris ii, 5, 37
Redimita frons corymbis i, 7, 45 redimitus tempora lauru iii, 4, 23 tcrga anguinea caterva iii, 4, 87 (Cerberus)
Reditum si Fata negant iii, 3, 35 reditus dulcis iii, 3, 27 reditus i, 3, 13 (plur.)
Refer hæc illi dicta nostro nomine iii, 4, 78 referam pueris tempora prisca senex iii, 5, 26 referent quem Musæ i, 4, 65 (celebrabunt). nec referre Solisque vias ii, 4, 17 referre domum agnam sinu i, 1, 32 domum lumina sicca de funere i, 1, 66 fabellæ i, 3, 85 faciem novam pelle demta i, 8, 46 facta impia ingrati viri iii, 6, 42 facta prisci tcmporis senem i, 10, 44 omina certa i, 3, 12 pedem i, 2, 48 pedem inoffcnsum i, 7, 62 pretium grande plena manu i, 9, 52
quid Refert clamne palamne roget iv, 5, 20
Refugit ac crebro prospicit i, 5, 72
Regat illa cunctos i, 5, 29 regeret qui certis finibus arva lapis i, 3, 44 regit sortes Phœbus ii, 5, 13 (oraculis præest). tempora sua lege Fortuna iii, 3, 22
Rege Saturno i, 3, 35
Regendis terris fatale nomen Roma ii, 5, 57
Regia lympha Choaspes iv, 1, 140 regia bella iv, 15, 4 (inter reges)
Regio nulla offeret sese adversis armis iv, 1, 148 regio qua Velabri patet ii, 5, 33
Regna nec me juvent iii, 3, 29 regna Lydia iv, 1, 198 regna qua vago Tomyris finivit Araxe iv, 1, 143 superba i, 9, 80. iv, 5, 4 regna tertia dura iii, 5, 22 regnum infernum Plutonis iv, 1, 67 regnum tenet ii, 3, 61 (de potente amatore)
Regum opes i, 8, 34
Relegat illa tibi ornandi causas iv, 6, 5 (se propter te ornare dicit)
Relicta arma (Martis) ad ripas ii, 5, 54 relicta mari ignoto sola iii, 6, 40 (Ariadne). relicta ossa i, 5, 54 relicta Venus injusta lege i, 5, 58
Relictis spolier iv, 1, 190
Religatum magico nodo brachia i, 8, 5
Relinquc devotos lacus ii, 3, 64 focos infidos iv, 5, 12 relinquo hic animum sensusque meos iv, 8, 7 reliqui tc solum hesterna noctc iv, 12, 5
non Remeat dies i, 4, 28
Remittit opus somno fessa i, 3, 88 se humus vere iii, 5, 4 vincla nunquam Amor ii, 4, 4
Remo pellere ratem i, 4, 46
non Remorabitur te Gallia iv, 1, 137
Remove faces ii, 4, 6
Remque domumque pro quo devoveat i, 9, 72
Remus ii, 5, 24
Renovarent jugera multa mei tauri iii, 3, 5 renoventur ne luctus dominæ ii, 6, 41
Rennente Deo i, 5, 20
Repente nunc mille viæ leti i, 3, 50
Reperire verba aut justos pedes ii, 5, 112
Repetens compendia ignotis terris i, 3, 39 (de nauta mercatorc)
Repetere suspiria iii, 6, 61
Repulit Ciconum manus adversis armis iv, 1, 54
Repulsa æra i, 3, 24. i, 8, 22
Requiem affert Bacchus i, 7, 41 requies tu mibi curarum iv, 13, 11
Requiescat arator, luce sacra requiescat humus ii, 1, 5 requiescere lecto i, 1, 43 requiescere tecum longas noctes vellem iii, 6, 53 requicscit amor infclix i, 2, 4
non Requiro divitias patrum i, 1, 41
Rescindere tenuem vestem e membris i, 10, 61
Reserare clam fores i, 8, 60 fores fixo dente i, 2, 18 postes i, 2, 31
Respiceret ardentes Deos ii, 5, 22 nostras vias i, 3, 14
Respueris ne munera parva iv, 1, 8
Restituisse duos corpore in uno servato iv, 4, 22
Retia torta iv, 3, 12 retia ferre i, 4, 50. iv, 3, 12 retia tende casta manu iv, 3, 20
Retinent me vinctum vincla puellæ i, 1, 55 retinere lacertis teneris te dum liceat i, 2, 73
Revocare diem votis i, 8, 78 revocatur heu sero amor i, 8, 41 revocaverit Titan annos iv, 1, 113
Rex Saturnus ii, 5, 9
Rhodanus celer i, 7, 11
Rideat te uxor assiduis dolis i, 9, 54 (fallat). ridebunt vana magistcria mea i, 4, 84 rides qui lætus mala nostra i, 2,

87 ridet amantum perjuria Jupiter iii, 6, 49
Rigat iv, 1, 146 (de flumine alluente)
Rigentes partes terræ iv, 1, 165 (gelu)
Riget unda durata in glaciemque nivemque iv, 1, 156
Rigidi campi iv, 1, 207
ad Ripas relicta arma cupidi Dei ii, 5, 54
Risisse lacrymas dolentis i, 8, 73
Risus non bene componitur mendaci ore iii, 6, 35
Ritus ut a prisco traditus extat avo ii, 1, 2
Rivi prætereuntis aquæ i, 1, 28
Rixæ—fletus hinc sonant ii, 4, 37 rixæ mala verba ministrat Amor i, 10, 57 rixas inseruisse i, 1, 74
Robora dum tellus i, 4, 65 (n. habebit)
quodcumque Rogabis annuat et, Cerinthe, tibi ii, 2, 9 roganti mox ipse offerret oscula i, 4, 55 rogat grata mente i, 9, 84 roget clamne palamne iv, 5, 20 sibi illa aliud clam tacita mente iv, 6, 16 rogo per furta—oculos—Genium iv, 5, 8
Rogus ardens ii, 4, 46 tepidus i, 2, 46
Roma ii, 5, 21. 37. iv, 9, 2
Romana catena iv, 1, 117 pubes i, 7, 5 Romani ii, 5, 15 Romani Martis Kalendæ iii, 1, 1 Romanus Mars iv, 1, 149
Romulus ii, 5, 23
Ros Syrius iii, 4, 28 (unguentum)
Rosæ odoratæ i, 3, 62
Rosei equi i, 3, 94 (Auroræ)
Rostra bellica ii, 3, 42 (navium)
Rota celeri versantur membra i, 3, 76 rota Cumana ii, 3, 50 (in re figlina). rota Luciferi i, 9, 62 rotæ orbe celeri i, 5, 70 rotam supposuisse plaustro ii, 1, 42 rotas laverat amne Nox iii, 4, 18
Rubent mala iii, 4, 34 rubente ore iii, 4, 32 rubenti minio ii, 1, 55 rubet qua maris Eoi unda ii, 2, 16
Ruber custos i, 1, 17 (Priapus minio pictus)
Rubi hamati iv, 3, 10
Rubor non est madere ii, 1, 30 (dedecus)
Rubro de littore iv, 2, 19 e rubro mari concha ii, 4, 30
Rugas inducat dum tarda senectus ii, 2, 20
Rugosa senecta iii, 5, 25
Rumor acerbe iv, 14, 4
Rumpere mugitu carmina ausæ boves ii, 3, 22
Rupes Ætnæa iv, 1, 56
Rupta pustula ii, 3, 10
Rura cano rurisque Deos ii, 1, 37 rura colam i, 5, 21 ferunt messes ii, 1, 47 rura villæque tenent puellam ii, 3, 1
Rure apis ingerit alveo flores ii, 1, 49 rure molesto iv, 8, 1 nostro i, 1, 15 rus fœcundum ii, 5, 37
Rus ii, 1, 59
Rustica hostia i, 10, 26 proles Bacchi i, 4, 7 pubes i, 1, 23 rustica verba ii, 1, 52. ii, 3, 4
Rusticus i, 1, 8 rusticus fortis ii, 2, 14 male sobrius i, 10, 51 musto oblitus ii, 5, 85 nitidus ii, 1, 21
Rutula castra ii, 5, 47

S.

Sacer et felix annus erit omine hoc ii, 5, 82 sacer tutusque eat i, 2, 27 sacer agnus ii, 1, 15 vates ii, 5, 114
Sacerdos magna i, 6, 43 sacerdos novus ii, 5, 1 sacerdos placitura Marti Ilia ii, 5, 51
Sacra dies Saturni i, 3, 18 sacra fana ii, 4, 23 fistula sylvestri Deo ii, 5, 30 templa iii, 4, 77 occulta i, 7, 48 Troia ii, 5, 40 sacra luce ii, 1, 5 sacræ chartæ ii, 5, 17 flammæ ii, 5, 81. 90 fores i, 3, 30 laurus ii, 5, 63 lymphæ iii, 5, 3 sortes i, 3, 11. ii, 5, 69 sacri capilli ii, 3, 25 (Phœbi). luci iii, 3, 15
Sacra Bonæ Deæ i, 6, 22 laudandæ Deæ iii, 5, 8 Phœbi ii, 5, 6 sacra pie colere i, 3, 25
Sacrata limina i, 2, 84
Sacrilegæ manus ii, 4, 26 sacrilegi ignes iii, 5, 11
Sacrum solenne iv, 2, 23
Sæcula hæc male nunc artes miseras tractant i, 4, 57 sæcula terna iv, 1, 51 Pyliæ famæ iv, 1, 112 ferrea ii, 3, 37
Sæva custodia i, 2, 5 falx i, 1, 18 leæna iii, 4, 90 puella i, 8, 62. ii, 4, 6 somnia i, 5, 13 verbera i, 6, 37. iii, 4, 66 sævæ feræ i, 10, 6. iv, 3, 22 mensæ iv, 1, 144 (feræ humanarum carnium) sævi lupi i, 5, 54
Sævum os iv, 1, 71 sævus manibus i, 10, 65 (in verbera). sævus Amor iii, 4, 65. 66 faber i, 3, 48 metus i, 5, 75 puer i, 6, 3
Sæviet Deus i, 2, 88 (iras exereebit). sævit relicta Venus i, 5, 58 Tisiphone i, 3, 70
Saga rapax i, 5, 59 verax i, 2, 42
Sagitta celeris iv, 1, 89 sagitta Dic-

tynnæ i, 4, 25 sagittæ fractæ ii, 6, 15 sagittæ pereant ii, 5, 105 sagittas pone ii, 1, 81
Sal saliens iii, 4, 10
Salva puella tibi est iv, 4, 16 salva si fuisses i, 5, 19
Salubres herbæ ii, 3, 13
Salve cura Deum iii, 4, 43 (sis felix faustus)
Salute longa donate puellam iii, 1, 21
Samiæ testæ ii, 3, 49
Sana nec velit fuisse iv, 6, 18 (amore soluta)
Sanare curas berbis ii, 3, 13
Sancta iv, 6, 7 (Juno). mihi est illa ii, 6, 31 columba i, 7, 18 coma i, 10, 22 mola i, 5, 14 Venus iv, 13, 23 sancta numina Junonis iv, 13, 15 sanctæ comæ ii, 2, 6 (Genii). sancte ii, 1, 81. iv, 5, 12. iv, 4, 9 sancti Dii i, 3, 52 foci i, 2, 82. i, 8, 70. iv, 4, 24 honores tburis iv, 6, 1 sanctus eris ii, 5, 43 (divus). dies iv, 5, 1 postis i, 2, 86 pudor i, 3, 83
Sanguine natam i, 2, 39 (Venerem)
Sanguineæ dapes i, 5, 49
Sanguinolenta ii, 6, 40
Sanguis effusus i, 6, 48 sanguis est illa tuus i, 6, 66 sanguis vulnere nostro i, 6, 54
Santonicus Oceanus i, 7, 10
si Sapis iv, 2, 2
Sapores jucundos i, 7, 35 (succos)
Satiatus aratro assiduo agricola ii, 1, 51
Satis anxia vives ii, 6, 53 satis est uobis voluisse iv, 1, 7 satis est parva seges i, 1, 43 satis non ego sum ad tantæ præconia laudis iv, 1, 177
Satos sulcos ii, 3, 72
Satur agricola ii, 1, 53 colonus ii, 1, 23 satur libo (Genius) ii, 2, 8
Saturnus rex i, 3, 35. ii, 5, 9 Saturni dies sacra i, 3, 19 Saturnia iii, 3, 33
Saucia pectus stat i, 6, 49 (sacerdos Bellonæ). saucius cum jaceo annum ii, 5, 109
Saxa peredit dies i, 4, 18
Scelerata sedes i, 3, 67
Sciat egressum se prohibente Deo i, 3, 22 sciet illa Deo agricolæ pro vitibus uvam ferre, &c. i, 5, 27 scire nefanda mea narrat i, 5, 42 scit bene augur, quid avis cantet ii, 5, 12
Scissi capilli i, 10, 53
Scortum pressum quasillo iv, 10, 3
Scriptus notis lapis i, 3, 54
Scutumque sudemque is gerat i, 10, 65
Scylla virgineam canibus succincta figuram iii, 4, 89 Scyllæ impetus sævo ore, &c. iv, 1, 71
Scyphus faginus i, 10, 8
Scythiæ tellus barbara iii, 4, 91
Scca terga verberibus i, 9, 22 secet vilia membra i, 4, 70
Secretæ sylvæ iv, 13, 9
Sectari aratrum ii, 3, 7 sectatur oves, agnos i, 10, 41
Secubuisse puro toro i, 3, 26
Secundus amor i, 2, 77 (felix)
Secura mensa iii, 6, 31 securæ levis sit terra ii, 4, 50 securis i, 3, 46 securos ire dies non sinit iii, 4, 54 securum merum ii, 1, 46 securum somnos sequi juvat i, 1, 48 securus dux gregis i, 10, 10 securus ne cadam iv, 10, 1 securus acervo composito i, 1, 77
Sedere inconstantiam vulgi iv, 1, 46
Sede nostra iii, 4, 24 (domo)
Sedes avi veteris i, 10, 18 scelerata i, 3, 87 sedes avitæ ii, 4, 53 sedes Deorum i, 2, 81 (templa)
Sedeat ante fores sacras i, 3, 30 sedebo supplex ii, 6, 33 sedeo janitor ante fores i, 1, 56 sedet frustra credula turba iv, 4, 20 sedet inter utrumque iratum lentus Amor i, 10, 58 sedet moderatus habenis validis iv, 1, 115 sedet libra prona plus bac parte iv, 1, 41 (inclinatur)
Sedula curet i, 5, 33 anus i, 3, 84 apis ii, 1, 50 turba i, 4, 80 (Horat. i. ep. 7, 8. ' officiosa sedulitas'). sedulus addat flammæ aquam ii, 4, 42 perstat in limine i, 5, 72
Seges annua tondetur maturos partus iv, 1, 172 non culta fert casiam i, 3, 61 non infra est i, 10, 35 odorata iv, 2, 18 parva i, 1, 43 neu seges eludat messem fallacibus herbis ii, 1, 19 pro segete spicas ferre Deo agricolæ i, 5, 28 nec segetes præbent frugem iv, 1, 162
Segnis inersque vocer i, 1, 58 segnis non stat dies i, 4, 28
Sejunctim iv, 1, 103
Selectæ arbores i, 5, 32 selecti colores ii, 3, 59
Semelæ proles Bacchus iii, 4, 45
Semina committere terræ i, 7, 31 persolvat terra nulla fide ii, 3, 64 sulcis credit aratis spes ii, 6, 22
Senecta cana infecit caput i, 8, 42 curva venit tardo pede iii, 5, 16 infirma i, 4, 31 nostra caderet in tuo sinu iii, 3, 8 pigra i, 10, 40 senecta rugosa pallebunt mea ora iii, 5, 25 senecta victa i, 6, 77 (puella)

Senectus tarda ii, 2, 19
circa Senem stet veneranda proles i, 7, 56
Senem colla subdere Veneris vinclis i, 2, 90 facta prisci temporis referre liceat i, 10, 44 senem hanc i, 6, 82 senem me deducat juvenum turba i, 4, 80 senem verba balba dicere cum puero ii, 5, 94 senes veteres i, 8, 50 senex ille iv, 1, 50 (Nestor). senex referam pueris tempora prisca iii, 5, 26 senis amplexus puella fugit i, 9, 74
Senior aliquis ii, 4, 47
Senis pedibus ii, 5, 16 (hexametris)
Sensit clavim janua ii, 4, 31 (januæ clavis addi cœpit). sentiat, quid valeat læsi ira Dei iii, 6, 26 sentiet ipse de me uno nihil i, 2, 58 Venerem e rapido mari esse i, 2, 40 Venerem e sanguine natam i, 2, 39 sentire tales dolores ne possim ii, 4, 7 sentis Deus omnia iv, 5, 19 sentis nec tu, stultissime, cum, &c. i, 9, 65
Sensus meos relinquo hic iv, 8, 7
Seposita vestis ii, 5, 8
ante Sepulcra fleat i, 3, 8 sepulcris elicit Manes i, 2, 45 sepulcris quærat herbas i, 5, 53 sepulcro illius dona feram ii, 6, 31
Sequar hanc pura cum veste i, 10, 27 sequar illam unus ad aras i, 6, 23 sequatur currus Idææ Opis i, 4, 68 sequitur dum Messalam terra marique i, 3, 56 sequuntur currum matris sidera ii, 1, 88
Sequens hora iii, 4, 46
Sequi castra ii, 6, 1 prædas et arma i, 2, 66 somnos i, 1, 48
Sera Pœna venit i, 9, 4 quies iii, 4, 22
Sera apposita i, 8, 76 sera dura fulta janua i, 2, 6
Seram ipse vites i, 1, 7
Serena dies iii, 6, 32 nox i, 2, 61 serenda arva ii, 3, 8
Seria verba iii, 6, 52 (tristia)
Series juvenum i, 3, 63 (in choreis)
Serior ætas i, 4, 33 (senecta)
Sermone multo celebrare juvenes i, 6, 17
Sero ii, 3, 18 (lactis)
Sero revocatur amor i, 8, 41
Serpens novus exuit annos i, 4, 35 serpentum ore stridet Cerberus i, 3, 71
Serpis per vada i, 7, 14 (de Cydno)
Serta annua ii, 4, 48 florea i, 1, 12. i, 2, 14 madefacta meis lacrymis ii, 6, 32 mollia i, 7, 52. ii, 2, 6 myrtea i, 3, 66 spicea i, 10, 22 serta de focis deripere i, 2, 82 sertis implicuisse comas iii, 6, 64 sertis vincta umbracula ii, 5, 97
Servabit mihi uvas i, 5, 23 servandam mihi credas i, 6, 37 servare bona i, 6, 34 servat poëtas tutela Divum ii, 5, 113 servate Lares patrii (me) i, 10, 15 servato me quoque i, 6, 16 servet mihi incolumem hunc custos Amor iv, 3, 4 te mihi mutuus amor i, 6, 76
Servitium ii, 4, 1 (pro servitute). dominæ iv, 13, 21 novum iv, 5, 4 triste ii, 4, 3 servitium docuisse tauros ii, 1, 42
Serus venerit i, 7, 62
Severi iii, 6, 21
Si qua est iii, 6, 25
Sibylla ii, 5, 15
Sic tibi contingant i, 4, 1 (cf. ii, 5, 63. 121. ii, 6, 30. iii, 6, 11)
Sicca lumina i, 1, 66 ossa iii, 2, 22 pocula iii, 6, 18 (vacua). tempora Canis i, 4, 6 sicco sinu ii, 5, 70
Sicut erit iii, 1, 18
Sidera certa i, 9, 10 fulva lascivo choro ii, 1, 88 sidera cœlo lucere i, 9, 35 de cœlo ducere i, 2, 43 testantur puro cœlo iv, 1, 10
Sidonius murex iii, 3, 18
Sidus calidum ii, 1, 47 (Sol)
Signa bona ii, 1, 23. ii, 5, 83 lucida i, 4, 20 (sidera). mala belli ii, 5, 71 tristia i, 3, 19 signa ite procul i, 1, 75 sub tua vota erronem ii, 6, 8 signis adversis concurrere iv, 1, 99 veracibus compertum mihi est iv, 1, 119
Signata loca iv, 1, 97 signatæ tabellæ iv, 7, 7
Signavit notis exta Deus ii, 5, 14
Significat fibra placidos Deos ii, 1, 26
Signum gemmasque ejus probarem i, 6, 25
non Sileantur violata pascua Solis iv, 1, 76
Silente nocte i, 5, 16
Silentia muta iv, 1, 129
Silex jungitur hic i, 7, 60 silex nec stat tibi in corde i, 1, 64
Similes chordis sonos reddere voce iii, 4, 70 similis vicinia cœli iv, 1, 167 (par alteri)
Simul iv, i, 98 (simul ac)
Simulacra Deum lacrymis fudisse ii, 5, 77
Simulat condoluisse caput i, 6, 36 simulat transire domum i, 5, 73
Sinet per suas sagittas Dictynna affirmes impune i, 4, 25 sinit qui corpora vulneret i, 2, 25 sinunt dum fata i, 1, 69
Singula verba sonent nomen absentis ii, 1, 32

Sinister miles teneat dextrum iv, 1, 104
Sinus candidus i, 10, 68 (candidæ vestis). effusus i, 3, 38 (n. velorum) i, 6, 40 (togæ). laxus i, 6, 18 mollis i, 8, 30 sinus mœsti i, 3, 6 molles i, 2, 96 teneri i, 8, 36 sinus in nostros celer ipse recurre iv, 3, 24 in sinu dominæ ludere i, 5, 26 occulto ii, 6, 46 (quo quid occultatur). sinu referre domum agnam i, 1, 31 sicco ii, 5, 70 in tacito gaudeat iv, 13, 8 tenero detinuisse dominam i, 1, 46 tuo caderet nostra senectus iii, 3, 8 Tyrio prodeat apta i, 9, 70 in sinum nostrum deposuit Cytherea (amorem) iv, 7, 4
Sirenum littora iv, 1, 69
Sirius findit agros arentes i, 7, 21
Sim sic ego i, 10, 43 sit cupienda nulli viro i, 8, 40 sit fortis in armis i, 10, 29 labor illius iv, 1, 81 modo fas i, 6, 64 procul a Venere i, 10, 66 sit, precor, illa levis i, 5, 56. i, 9, 40 sit satis i, 10, 61. 62. 63 sit tibi corona i, 1, 15 levis terra ii, 4, 50 perpetuo casta soror ii, 5, 122 vites mystica iii, 6, 1 nec sit tibi acuisse iv, 3, 3 (ne acuas). nec sit tibi spes celandi i, 9, 23 non sit timuisse i, 6, 24 (non timeam)
Sitis acris i, 3, 78 arens i, 4, 42
Situs est hic Lygdamus iii, 2, 29 (sepultus)
Situs occupat arma i, 10, 50
Smaragdi quantum est i, 1, 51 smaragdos virides ii, 4, 27
Sobria lympha ii, 1, 46 sobria pocula supposita aqua i, 6, 28 sobrius ii, 5, 103 male sobrius rusticus i, 10, 51
Sociarem ut tecum longæ gaudia vitæ iii, 3, 7
Sol splendidior caput extulit undis iv, 1, 123 (serenior dies fuit). sol exureret graciles artus ii, 3, 9 Sol vagus iv, 1, 76 sole calente i, 5, 22 interjecto iv, 1, 150 urentur capilli i, 9, 15 Solem defectum lumine, &c. ii, 5, 75 soles i, 4, 2 (radii solis). Solis anhelantes equi ii, 5, 60 Solis genus iv, 1, 62 (Circe). Solis ignis ii, 3, 58 viæ ii, 4, 17
Sola loca iv, 13, 12 sola puella ii, 1, 76
Sola per plana i, 5, 3
Solator i, 3, 15
Solatur spes compede vinctum ii, 6, 25
Solenne sacrum iv, 2, 23 solennes acervi stipulæ ii, 5, 89
Solers manus i, 7, 29
Solertia quæ tua formosos cepit i, 4, 3
Solita ab arte i, 9, 66 in solito toro i, 1, 44
Solicitæ domus iii, 4, 20
nec Solicitant facta nefanda cor meum iii, 5, 12 (solicitum reddunt). solicitas pro qua votis numina iii, 4, 53 solicitavit ferro humum i, 7, 30 (movit vomere)
Soliciti sunt pro nobis iv, 10, 5
Solicitis nec bene ebria verba sonant iii, 6, 36 solicitus repetam tota suspiria nocte iii, 6, 61
in Solo monte i, 2, 72
Solo nostro pars altera huic adversa iv, 1, 166
Solvere amores cantibus aut herbis i, 2, 60 crines iv, 2, 9 ora iii, 5, 14 solvisse catenam queat nullus dies iv, 5, 16 solvite vincla cado Chio ii, 1, 28 vincla jugis ii, 1, 7
Solum captum i, 2, 68 cultum i, 1, 2 exiguum i, 1, 21 marmoreum iii, 3, 16 pingue ii, 3, 6 solum cantu findit saga i, 2, 45
Soluti crines i, 1, 67. ii, 3, 27 solutis tunicis i, 5, 15 quique soluto, quique canent vincto pede iv, 1, 36
Somnia crudelia iii, 4, 95 mala ii, 6, 37 vana ii, 1, 90 sæva i, 5, 14 temeraria ludunt iii, 4, 7
in Somnis iii, 4, 4
Somno domitos i, 9, 27 somno fessa i, 3, 88 somnos sequi i, 1, 48 somnum mero peperi i, 6, 27 somnum petebat dux gregis i, 10, 9 Somnus amictu fusco velavit te iii, 4, 55 fuscis circumdatus alis ii, 1, 89 ignavus defluxit corpore iii, 4, 81 mendax iii, 4, 12 mollis i, 2, 74 utilis menti ægræ Deus iii, 4, 19
Sonant aves carmen dulce tenui gutture i, 3, 60 crura ferro ii, 6, 26 crura pulsa dura compede i, 7, 42 fletus rixæque ii, 4, 37 flumina nigra circum i, 3, 68 (cum strepitu et fremitu eunt). verba ebria non bene solicitis iii, 6, 36 sonante ore iii, 4, 40 sonat tela ii, 1, 66 neu sones janua i, 2, 10 sonent nomen absentis singula verba ii 1, 32 sonent si non æra repulsa i, 8, 22
Sonitus placidæ aquæ i, 2, 78
Sonum dare i, 8, 58 ad sonum digiti me vocet i, 2, 32 sonus dulcis iii, 4, 42 mitis i, 8, 2 sono divino i, 6, 44 nullo pedem ponere i, 2, 20 Phrygio tibia ii, 1, 86 sono summisso iii, 1, 22 (voce). sonos similes chordis reddere iii, 1, 70
Sonora cithara iii, 4, 69
Sontica causa i, 8, 51 (gravior morbus)
Sonuisse pedem illius i, 8, 66
nec Sopierat me somnus iii, 4, 19
Sopitæ ii, 6, 38 (dormienti)
Sopor occupat lumina victa fessi i, 2, 2

soporem ducere i, 2, 77 sopores iv, 4, 9 (soporifera medicamenta)
Sordida lingua iii, 6, 46
Soror (Tibulli) i, 3, 7 soror sive conjux iii, 1, 26 casta ii, 5, 122 lasciva i, 9, 59 mœsta ii, 6, 38 sorores doctæ iii, 4, 45 (Musæ). tristes iii, 3, 35 (Parcæ)
Sors ventura iii, 4, 5 sortes i, 8, 3. ii, 5, 13. ii, 5, 119 (oracula). sortes sacræ ii, 5, 69 (vaticinia). sortes sacras pueri sustulit i, 3, 11
Sortiri tertia regna Dei iii, 5, 22 (Pluto et Proserpina)
Spargant ossa collecta Lyæo iii, 2, 19 spargere lacte Palem i, 1, 36 spargit inulta sanguine Deam i, 6, 48
Spectacula pia det turbæ ii, 5, 119
Spectat ex alto Olympo Venus i, 6, 84 speetatum e cœlo ipse veni iv, 2, 2 spectem te i, 1, 58 spectent juvenes læti incendia tua ii, 4, 41
Spernentur qui amantes i, 4, 77 spernere dona e fictilibus puris i, 1, 38 miserum amantem i, 8, 61
Spes credula vitam fovet ii, 6, 19 quod spes abnuit ultro iv, 1, 25 spes celandi nec tibi sit i, 9, 23 nec Spes destituat i, 1, 9
Spicam teneto, Pax i, 10, 67 spicas pro segete ferre Deo i, 5, 28
Spicea corona i, 1, 16 spicea serta i, 10, 22
Spieis distendet horrea Ceres ii, 5, 84 spicis tempora cinge, Ceres ii, 1, 4
Spiritus lenis agatur i, 8, 58
Splendens succus i, 8, 11 splendidior Sol caput extulit undis iv, 1, 123
Spondet mihi Spes Nemesin ii, 6, 27
Stagna circum i, 3, 77
Stamina fatalia i, 7, 2 longa deducat plena colo i, 3, 86 torta i, 6, 78 stamina ducunt iii, 3, 36
Stabant humiles in Jovis arce casæ ii, 5, 26 stabat in exigua ligneus æde Deus i, 10, 20 stabit et ante coronatus calix ii, 5, 98 stare debent ad præsepia coronato capite boves ii, 1, 8 stare mallem cautes obnoxia ventis ii, 4, 9 staret ut ante tuos conspicienda focos ii, 6, 4 non stat dies i, 4, 28 stat latus præfixa veru i, 6, 49 stat pudor illi ante genas i, 4, 14 stat silex tibi in corde i, 1, 64
Statuent finem fata nulla te canendi iv, 1, 203
Stellas dum cœlum—vehet i, 4, 66
sub Stemmate facta tua non titulus capiet iv, 1, 33
Stemus exemplum amoris i, 6, 86
Sterilcs boves ii, 3, 8
Sternat adversos duces i, 10, 30 (spolia opima consequatur). sternitur hic glarea dura i, 7, 59
Stet circa senem proles i, 7, 56 stet lapis super ossa i, 3, 54 stet procul quisquis occurret, &c. i, 6, 42 stet soror ante torum ii, 6, 38
Stillabat Syrio rore coma iii, 4, 28 stillat Hippomanes ab inguine equæ ii, 4, 58 stillent unguenta nitido capillo i, 7, 51
Stimulante fame i, 5, 53
Stimulo increpuisse boves i, 1, 30
Stipes desertus in agris i, 1, 11 priscus i, 10, 17
Stipulæ levis acervi ii, 5, 89
a Stirpe tollere capillos i, 8, 45
Stola longa impediat pedes i, 6, 68
Stragula picta i, 2, 77
Strepitu nullo clam reserare fores i, 8, 60 strepitus pedum i, 2, 35. i, 6, 62
Stridet Cerberus serpentum ore i, 3, 72
Stridor magicus i, 2, 47 (murmur aniculæ evocantis Manes certa formula)
Strix violenta e tectis canat i, 5, 52
Structi acervi iv, 1, 134 structis muris iv, 1, 174
Studiosa mater iv, 6, 15 studiose nimium mei Messala iv, 8, 5
Studium formæ i, 8, 43 venandi iv, 3, 23
Stulti dies i, 4, 34 stultus maluerat prædas et arma sequi i, 2, 66
Stygia aqua i, 10, 36
Sub alta valle ii, 3, 21 (in)
Subdere colla Veneris vinclis senem i, 2, 90
Subdita inferno Plutonis regno proles Deum iv, 1, 67
Subducat nobis nulla fœmina lectum tuum iv, 13, 1
Suberat Pan ilicis umbræ ii, 5, 27 subesse solent auro multa mala i, 9, 18
Subjecit colla libera Romanæ catenæ iv, 1, 117
Subjecta calori Phœbi pars media iv, 1, 158 (obnoxia)
Subigunt boves arva serenda ii, 3, 8
Subjiciet manus i, 5, 64
Subiit juga taurus i, 3, 41 subiit labores i, 4, 47
Sublatum iter ex animo puellæ iv, 9, 1 (metum de puella)
Sublimis si consurgeret fluctu imo iv, 1, 74 (Charybdis). sublimis i, 6, 83 (quia ex alto spectat)
Subsecuisse ungues artificis docta manu i, 8, 12

Subsequitur Decor iv, 2, 8
Subsistere densis turmis iv, 1, 195 ut valeant vires iv, 1, 2 (obsistere)
Subtemine Tyrio fulgens vestis iv, 1, 121 (filis purpureis)
Subtexam carmina inceptis chartis iv, 1, 211
Subtusa genas i, 10, 55
Succensa flammis laurea ii, 5, 81
Succi cari iv, 2, 16 (muricis). mortiferi iii, 5, 9
Succincta canibus virgineam figuram Scylla iii, 4, 89
Succos dare i, 6, 13 succos uvæ condere i, 10, 47
Succrescat proles i, 7, 55
Succubuisse sibi quos videt invitos i, 8, 8 succumbere puero furtim i, 8, 35
Succurre, Dea, nunc mihi i, 3, 27
Sudem is gerat i, 10, 65 sudem tardam iv, 1, 89
Suffusus minio agricola ii, 1, 55
Sulcabimus agros ii, 3, 81
Sulci arati ii, 6, 21 flavi, ditantes ordine horrea iv, 1, 184 sati ii, 3, 72
Sulfur purum i, 5, 11
Sulpicia iv, 2, 1 (Servii filia) iv, 10, 4
Sumite manibus puris fontis aquam ii, 1, 14
Summa fastigia chartæ iii, 1, 11 summa freta i, 4, 22 summo ab ortu iii, 4, 21 summo in ore iv, 1, 202
Summisso sono iii, 1, 22 (tenui, parvo)
Summittere colla jugo iv, 1, 170
Sumsit sibi tela Cupido ii, 5, 107
Superingerit nunquam Titan ortus iv, 1, 157 teget ossa favilla iii, 2, 10
Superabit quæ sola pars corporis mei, ossa iii, 2, 17 superant tibi laudes gentis iv, 1, 28
Superba Diva ii, 5, 46 (Victoria). superba regna i, 9, 80. iv, 5, 4 superbe Phœbe intonsa coma iv, 4, 2 testudinea lyra iv, 2, 22
Superent ne aurea munera Pieridas i, 4, 62
Superest nulla tibi cura iii, 6, 29 superest nunc desiderium iv, 1, 188 supersint ut non majora dictis iv, 1, 6
Supplex genibus perrepere tellurem i, 2, 85 supplex sedebo ii, 6, 33
Supplicat arida herba Jovi Pluvio i, 7, 26
Supplice voce i, 2, 14 supplicibus querelis i, 4, 72 supplicibus favet Venus iv, 13, 24
Supponere lacertos humero i, 8, 33 supposuisse rotam plaustro ii, 1, 42 supposita aqua i, 6, 28 (clam admota in locum vini)
Suprema hora i, 1, 59
Surdis auribus me esse velim iv, 14, 2
Surgere nocte obscura i, 2, 24 qua nititur aër e terris iv, 1, 21 surgit libra plus parte ab illa iv, 1, 42
Surrepet amori meo furtim iv, 3, 21 iners ætas i, 1, 71
Suspensa insignia ii, 4, 23 suspensa timore ii, 1, 77 suspenso vomere ii, 1, 6
Suspirare amores i, 6, 35. iv, 5, 11
Suspiria repetam solicitus tota nocte iii, 6, 61
Sustinet quas terrarum orbis opes iii, 3, 30 sustinuisse parentem—Lares ii, 5, 20 (humeris portasse)
Sylvæ densæ iv, 1, 128 secretæ iv, 13, 9 sylvæ pereant iv, 3, 6 placeant mihi iv, 3, 15
Sylvestri Deo ii, 5, 30
Syrium nardum iii, 6, 63 Syrius ros iii, 4, 28
Syrtis horrenda iii, 4, 91
Syrus Palæstinus i, 7, 18

T.

Tabella picta multa in templis Isidis i, 3, 28 tabellas portans occulto sinu ii, 6, 46 tabellis signatis iv, 7, 7
nec Taceat monumenta viæ i, 7, 57 tacet et ipse canis ii, 4, 34
Tacita mente clam sibi rogat iv, 6, 16 nocte i, 6, 6 tacitis pedibus i, 9, 4 tacitis undis i, 7, 13 in tacito sinu gaudeat iv, 13, 8 tacitum tempus noctis i, 8, 18
Tacitus cardo i, 6, 12 minister i, 9, 25 pes i, 10, 34 Somnus ii, 1, 89
Taciturna conjungit nostras clam manus i, 6, 60 taciturna vocet me ad digiti sonum i, 2, 32
Tædia ne te capiant i, 4, 15 nata vitæ meæ iii, 2, 8
Tædis me lustravit i, 2, 61
Tænarus iii, 3, 14
Talis illudere palla videbatur ima iii, 4, 35
Tam multa i, 6, 7 tam valuisse manus i, 10, 56 (tantum)
Tanais iv, 1, 146
Tangere chartas sacras ii, 5, 17 loca signata funda iv, 1, 97 (attingere)
Tantalus i, 3, 77
Tanti non ego sum, ploret ut illa semel ii, 6, 42 non sunt tua musta ii, 3, 68

Tarbella Pyrene i, 7, 9
Tarda ars i, 8, 16 senectus ii, 2, 19 sudes iv, 1, 89 tardæ moræ i, 3, 16 tardi boves i, 1, 30 tardior agna ii, 1, 20 tardum pecus iv, 1, 208 (boves). si tardus eris i, 4, 27 tardus equus iv, 1, 29 pes i, 8, 48. iii, 5, 16
Tardat quos nec inertia i, 2, 23
Taurus frigidus i, 7, 16 (mons Ciliciæ)
Taurus colla summittere jugo didicit iv, 1, 170 taurus cornu inaurato cadit hostia iv, 1, 15 validus subiit juga i, 3, 41 tardi pecoris gloria iv, 1, 208 tauri, earpite herbas de montibus ii, 5, 55 mei multa renovarent jugera iii, 3, 5 tauros Admeti pavit Apollo ii, 3, 11 tauros adjungere aratro i, 9, 7 servitium docuisse ii, 1, 41
Tecta lino i, 3, 30
Tecta Molorchea iv, 1, 13 umbrosa i, 4, 1 e tectis strix canat i, 5, 52
Tectius optat iv, 5, 17
Tectum marmoreum iii, 3, 3
Tectus dolus iii, 6, 12
Tegant villosa veste corpora ii, 3, 78 tegenda facta loqui i, 9, 28 teget candida ossa super nigra favilla iii, 2, 10
Tela sonat ii, 1, 66 tela ærata i, 10, 25 hæsura in latere nostro i, 10, 14 sumsit sibi Cupido ii, 7, 107 telæ conductæ i, 6, 79 cum telis ad latus ire ii, 6, 4
Tellurem perrepere genibus i, 2, 85
Tellus barbara Scythiæ iii, 4, 91 confinditur ferro iv, 1, 173 considit circumfuso in aëre iv, 1, 151 consurgit presso aratro iv, 1, 161 desederit in aëre immenso iv, 1, 19 dum robora i, 4, 65 fera, obsessa Theræo colono iv, 1, 139 illic absconditur umbra iv, 1, 154 patefacta est in longas vias i, 3, 36 Phæacia iv, 1, 78 qua maris extremis excluditur undis iv, 1, 53 tua nullos postulat imbres i, 7, 25 Tuscula i, 7, 57
Temeranda sacra nulli piorum iii, 5, 7 (h. cognoscenda, quia profanantur virorum oculis)
Temeraria ludunt somnia iii, 4, 7 temeraria vota venti et nubes ferant iii, 6, 28
Temperat quos utrimque tenens similis vicinia cœli iv, 1, 168 temperet annosum Marcia lympha merum iii, 6, 58
non Tempestivæ viæ iv, 8, 6
Templi fores i, 1, 16 templis procumbere i, 2, 83 sacris iii, 4, 77
Tempora cinge spicis, Ceres ii, 1, 4 destillent nardo ii, 2, 7 devinctus lauro triumphali ii, 5, 5 felle madent ii, 4, 12 funde mero i, 7, 50 madefactus Syrio nardo iii, 6, 63 perfusum Baccho i, 2, 3 redimitus lauru iii, 4, 23 vincta hedera iii, 6, 2 lege sua Fortuna regit iii, 3, 22 reddamus securæ mensæ iii, 6, 31 sicca Canis i, 4, 6 per tempora vertitur annus iv, 1, 169
Tempore illo i, 3, 41 maturo i, 1, 7 tempore defunctus permensæ lucis iii, 3, 9 temporis primi ætas floret mihi i, 8, 47 tempus erit, cum deducet i, 4, 79 tempus priscum i, 10, 44. iii, 5, 26 tacitum noctis i, 8, 18
Tende brachia cum multa prece iii, 4, 64 retia casta manu iv, 3, 20 tendent e veste sua umbracula sertis vincta ii, 5, 97 tenduntur mihi casses i, 6, 5
Teneam te moriens deficiente manu i, 1, 60 teneamur uterque valida catena iv, 5, 15 teneat ut dexter lævum, lævumque sinister miles iv, 1, 104 jugera multa soli culti i, 1, 2
Tenebris i, 6, 59. ii, 1, 76 tenebris adoperta caput Mors i, 1, 70 in tenebris occupat arma situs i, 10, 50
Tenens utrimque similis vicinia cœli iv, 1, 167 (contigua attingens)
Tener i, 10, 16 tenero i, 8, 51 (simpliciter)
Tener Amor i, 3, 57. ii, 6, 1 tener Arabs ii, 2, 4 Bacchus ii, 3, 65 puer i, 4, 58 sinus i, 1, 46 tenera conjux i, 6, 33 humus i, 7, 30. ii, 6, 30 manus iv, 3, 8. iv, 6, 2 puella i, 10, 64. iv, 4, 1 turba puerorum i, 4, 9 vitis i, 7, 33 teneræ genæ i, 1, 68. i, 4, 14. i, 10, 55. iii, 4, 32 manus ii, 3, 10 puellæ i, 3, 63. ii, 1, 61 vites i, 1, 7 teneri lacerti i, 2, 73. i, 5, 43 pedes i, 7, 46. i, 9, 30 sinus i, 8, 36 tenerum cor i, 1, 64 latus i, 5, 62
Tenere malas herbas i, 2, 51 puellam i, 5, 39. i, 6, 35. ii, 6, 52 tenent rura villæque puellam meam ii, 3, 1 teneor catenis ii, 4, 3 tenet infernas catervas i, 2, 47 ipse regnum ii, 3, 61 (dives amator). me ægrotum Phæacia i, 3, 3 non alius aptius te artes belli iv, 1, 82 ultima arva Padæus iv, 1, 145 teneto spicam, Pax i, 10, 67 tenuerunt fidem melius i, 10, 19 Venti flamina iv, 1, 124 (cohibuerunt). tenuisse bidentem i, 1, 29 sacram diem me tenuisse i, 3, 18 (retinuisse)
Tentabis ludere dextra levi i, 4, 51 tentare Junonem Ixionis ausi i, 3, 73 labores validos iii, 4, 65 quodcumque libebit i, 4, 39 tentat cantus e curru

Lunam deducere i, 8, 21 juvenis nova limina i, 2, 17 (aditus ad puellam quærit). tentavi curas depellere vino i, 5, 37 non ego tentavi audax laudandæ sacra docere Deæ iii, 5, 7

Tenue guttur i, 3, 60 tenues comæ i, 9, 68 hami ii, 6, 24 vestes ii, 3, 55 tenuis charta iii, 1, 11 vestis i, 10, 61 umbra iii, 2, 9

Tepentes lacrymæ ii, 5, 77

Tepidus rogus i, 2, 46 tepidi Noti iii, 4, 96

Ter cane, ter i, 2, 54. (cf. i, 3, 11. 5, 11. iv, 6, 14)

Terque quaterque felicem mihi diem iii, 3, 26

Tercentenæ urbes i, 4, 69

Terga non alias conversus domator iv, 1, 116 terga redimitus anguinea caterva iii, 4, 87 (Cerberus). verbere secare i, 9, 22 tergo gerit vellus ovis ii, 1, 62

Tergebam humentes credulus usque genas i, 9, 38

Tergeminum caput iii, 4, 88 (Cerberi)

Terit area messes i, 5, 22 terit aspera barba amplexus i, 8, 32

Terna sæcula iv, 1, 50 Pyliæ famæ iv, 1, 112 (Nestoris)

Terra annua ii, 1, 48 benigna i, 3, 62. iii, 3, 6 Campania i, 9, 33 deperdit purpureos colores i, 4, 29 dives ii, 2, 4 erumpat fontibus dulces liquores iv, 1, 86 hospita ii, 5, 42 inexperta i, 7, 31 levis sit super ossa securæ ii, 4, 50 lubrica ficta rota Cumana ii, 3, 50 terra marique bellare i, 1, 53 sequi i, 3, 56 terra persolvat nulla semina fide ii, 3, 64 Thessala ii, 4, 56 terræ durum opus i, 9, 8 jugera i, 3, 75 terræ præbent pabula iv, 1, 162 ignotæ i, 3, 3. i, 3, 39 latæ iv, 1, 138 terrarum orbis iii, 3, 30 per terras venti perjuria Veneris ferunt i, 4, 22

Terrear nequicquam æstu vano iii, 5, 27 terreat aves Priapus i, 1, 18 labor assiduus vicino hoste i, 1, 3 non terrent timidum me perjuria i, 3, 51 terret, ut valeant iv, 1, 2 terrete neu strepitu pedum i, 2, 35

Terris propior Phœbus iv, 1, 159 regendis fatale nomen, Roma ii, 5, 57 e terris qua surgere nititur aër iv, 1, 21

Testa paterna i, 10, 48 testæ Samiæ ii, 3, 49

Testantur ut puro sidera cœlo iv, 1, 10

Testis i, 7, 10. 11 mihi est iv, 1, 107. 108. 110

Testudine et auro fulgens lyra iii, 4, 37

Testudinea lyra iv, 2, 22

Tetigisse corpus nocet i, 8, 25 manum per causam i, 6, 26

Tetra venena iii, 5, 10

Texisse pudore amorem iv, 7, 1 (præ pudore)

Textis operata Minervæ ii, 1, 65

Texuit quas vestes fœmina Coa ii, 3, 55

Theræus colonus iv, 1, 139

Theseæ linguæ perjuria iii, 6, 39

Thessala terra ii, 4, 56

Thetis Nereis cærula i, 5, 46

Thura blanda iii, 3, 2 dare focis i, 8, 70 menstrua i, 3, 34 pia ii, 2, 3 thuris honores i, 7, 53. iv, 6, 1

Tibia curva Phrygio sono ii, 1, 86 dulcis cantu i, 7, 47

Tibullus i, 3, 55. i, 9, 83. iv, 13, 13. iv, 15, 1

Tigillis compositis ii, 1, 39

Tigres Armenias iii, 6, 15

nec Time jurare i, 4, 21 time, exibit quam sæpe i, 6, 21 neu timeat celeres tardior agna lupos ii, 1, 20 timere jubent falsa mentes iii, 4, 8 timet qui numina irati Bacchi, bibat iii, 6, 22 non timet verbera torta amens i, 6, 46 timeto mea fata i, 5, 69

Timida vota iii, 3, 33 timidum me non terrent perjuria i, 3, 51

Timor nec vetat obscura surgere nocte i, 2, 24 iste proderat iv, 13, 18 procul sit a nobis iii, 6, 25 timore multo conjungere manus i, 6, 59 timore suspensa ii, 1, 77 timores noctis iii, 4, 13

Timuisse insidias i, 2, 28 timuisse tunc mihi non oculis sit meis i, 6, 24

Tincta Sidonio murice lana iii, 3, 18 viridi cortice nucis coma i, 8, 44 tinguit amor nimius luto corpora i, 8, 52 tinguit ovem Tyrio murice ii, 4, 28

Tisiphone i, 3, 69

Titan iv, 1, 51. 113. 157 (Sol)

Titius i, 4, 73. 74

Titulus sub stemmate iv, 1, 33 sub titulum ite, Lares ii, 4, 54

Tityos i, 3, 75

Toga iv, 10, 3 (pro scorto togato). laxa i, 6, 40. ii, 3, 80

Tollere albos capillos a stirpe i, 8, 45 humorem velis iii, 2, 21 (siccare)

Tomyris iv, 1, 143

Tondeat pumex comas chartæ iii, 1, 10 tondetur seges annua maturos partus iv, 1, 172

ex ipso Toro fugit puella i, 8, 62 puro i, 3, 26 solito i, 1, 44
Torque ferum et ure i, 5, 5 neu torque juvenem iv, 4, 11 Marathum i, 8, 49 torques quid miserum iv, 14, 4 torques tu miserum ii, 6, 17 torquet me lento amore Marathus i, 4, 81
Torreat arva Canis i, 4, 42 Vulcanus ista carmina i, 9, 49 torret quos India ii, 3, 57
Torta retia iv, 3, 12 stamina i, 6, 78 verbera i, 6, 46
Torus ignotus iii, 6, 60. iv, 10, 6 (vir, adulter). mollis i, 2, 56 Tyrius i, 2, 75 torum exstruet sibi cespitibus ii, 5, 100 ante torum sopitæ stet soror ii, 6, 38
nec Torvus Liber in illis iii, 6, 19
Trabes auratæ iii, 3, 16
Tracta i, 6, 80
Tractanda nunc est Venus i, 1, 73 tractant male artes hæc sæcula i, 4, 57
Traditus ab avo ritus ii, 1, 2
Traducat me vitæ inerti paupertas mea i, 1, 5 traducit cantus fruges vicinis ab agris i, 8, 19
Trabant testæ Samiæ tibi læta convivia ii, 3, 49 ne trahat digito liquorem i, 6, 20 trahor nunc ad bella i, 10, 13
Transgressa custodes jacentes ii, 1, 75
Transiit ætas i, 4, 27
Transiliet flammas sacras pastor, ii, 5, 90 (lustrandi causa)
Transire domum simulat i, 5, 73
Tremeret quem Atax i, 7, 4
Tremula manus i, 6, 78 vox i, 2, 91
Trepidantes alæ ii, 2, 17
Trepidis rebus ii, 3, 23
Tribuentur tibi honores Pierii iv, 1, 192 tribuetur tibi laus magna iv, 4, 21
Triste quicquid timemus iv, 4, 7 triste cœlum i, 2, 49 fel ii, 4, 12 (amarum). iter iv, 9, 1 servitium ii, 4, 3 (durum). tristes agri ii, 3, 67 curæ i, 7, 43 lacrymæ i, 1, 62 morbi iv, 11, 3 pluviæ i, 1, 50 Sorores iii, 3, 35 tristi fronte Cupido ii, 3, 35 mente iii, 6, 34 tristia arma i, 10, 11. 49 facta i, 8, 28 pocula cum multo felle i, 5, 50 (amara). signa i, 3, 19 verba iii, 4, 42. iii, 6, 38 tristior si quando fuerit illa tibi iv, 4, 18 (durior). tristis morbus i, 5, 9 natalis agendus erit iv, 8, 2 casus mortis iii, 2, 27
Tristitiæ dissoluenda dedit pectora Bacchus i, 7, 40
Trita via humano pede iv, 13, 10
Trivia i, 5, 16
c Triviis turba canum i, 5, 56 puer i, 3, 12 in trivio vetus lapis i, 1, 12
Triumphalis laurus ii, 5, 5
Io Triumphe ii, 5, 118 triumphi clari iv, 1, 175 novi i, 7, 5
Troja ii, 5, 61 Troia sacra ii, 5, 40
Trojanos ii, 5, 46
Truces feræ i, 9, 76
Tuba et mihi facta est ii, 6, 10 tubæ —arma cœlo audita ii, 5, 73 tubæ, ite procul i, 1, 75 tubam nec audisseu i, 10, 12
Tuli lumina multa nocte i, 9, 42
Tulit gaudia nocte Venus ii, 1, 12 gratissima dona Phœbo Cres iv, 1, 9 quies insomnia iii, 4, 2 quos fructus avo condita messis i, 1, 42 nec te conceptam sæva leæna iii, 4, 90
Tumeant freta ventis iv, 1, 194 tument lumina fessa fletu i, 8, 68 tumet puer i, 8, 36 (libidine)
ad Tumulum illius fugiam ii, 6, 33
Tumulus mea cum contexerit ossa iv, 1, 204 tumulo constructo dare serta annua ii, 4, 48
Tumultus urbi portatur columna ii, 3, 45
Tundere poste caput i, 2, 86 (in poste). tunderet unda maris cautem ii, 4, 10
Tunicis solutis i, 5, 15
Turba tu mihi in solis locis iv, 13, 12 turba acta i, 2, 95 aspera canum i, 5, 56 candida ii, 1, 16 credula frustra sedet iv, 4, 20 impia i, 3, 70 jocosa ii, 1, 85 irrita ii, 3, 24 novella ii, 2, 22 pallida i, 10, 38 (mortuorum). Pharia i, 3, 32 pia Deorum iv, 4, 25 sedula i, 4, 80 tenera puerorum i, 4, 9 turba vernarum ii, 1, 23 turbæ det pia spectacula ii, 5, 119
Turbata longos capillos i, 3, 91
Turben citus i, 5, 3
Turbet Veneris cupidæ gaudia iv, 3, 18
Turmæ densæ iv, 1, 195
Turnus barbarus ii, 5, 48
Turpe factum iii, 4, 15 turpes curæ iii, 6, 37 turpis fabula i, 4, 83 navita i, 10, 36
Turribus prospectat æquor Tyros i, 7, 19
Tusca lympha iii, 5, 29 Tusci viri iii, 4, 6
Tuscula tellus i, 7, 57
Tuta fossa iv, 1, 83
Tutela Divum servat poëtas ii, 5, 113
Tutusque sacerque eat i, 2, 27 tutus sic ego ero iv, 13, 6
Tyria palla iv, 2, 11 Tyriæ vestes i, 7, 47 Tyrium subtemen iv, 1, 121 murex ii, 4, 28 sinus i, 9, 70 torus i, 2, 75
Tyros i, 7, 20. ii, 3, 60. iv, 2, 16

V.

Vaccæ tunc pascebant herbosa Palatia ii, 5, 25 vaccas stabulis expellere ii, 3, 15

Vacuus Deus i, 2, 88

per Vada ibat linter ii, 5, 34 serpis, Cydne i, 7, 14

Vaga æquora ii, 6, 3 munera iii, 1, 3 vagus aër iv, 1, 21 Araxes iv, 1, 143 navita i, 3, 39 pastor ii, 5, 29 pontus ii, 3, 41 (passim diffusus). Sol iv, 1, 76

Vagantes passim aves i, 3, 59

Vagare liceat tecum iv, 3, 11

Valeant fruges ii, 3, 66 valeat Venus, valeant puellæ ii, 6, 9 valere vetuit pater i, 4, 23 valent si nihil ista ii, 4, 20 valet hæc et majora Amor iii, 6, 17

Valgius iv, 1, 180

Valida catena iv, 5, 15 compes ii, 6, 25 valida juga ii, 3, 46 validi labores iii, 4, 65 validis habenis iv, 1, 115 validus bidens ii, 3, 6 bos ii, 2, 14 taurus i, 3, 41

Valles altæ i, 4, 49 vallis alta ii, 3, 21 umbrosa ii, 3, 74

Vallo ducto claudere locum iv, 1, 85 non vallus erat i, 10, 9

tam Valuisse sibi manus i, 10, 56

Vana puella iii, 6, 60 (levis). magisteria i, 4, 84 vani iii, 4, 3 (vanidici). vani timores noctis iii, 4, 13 (somnia). vano æstu iii, 5, 27 vanum te fallit iii, 4, 56 vanus jocus iii, 4, 68

Variæ oves i, 10, 10 vices operum i, 9, 64 varii flores i, 7, 45

Vastantur frigore iv, 1, 153 (vastæ sunt)

Vasti ponti æquora iii, 4, 85 vasti amnes iii, 3, 37 vastum æquor maris i, 7, 19 mare ii, 4, 10

Vates ii, 5, 18. 65 (Sibylla). vates non fallax iii, 4, 49 sacer ii, 5, 114

Vaticinata est mihi divino sono magna sacerdos i, 6, 44

Ubera lactis i, 3, 46

Vehar volucris penna per aëra iv, 1, 209

Vehet dum robora tellus, cœlum stellas, amnis aquas i, 4, 66 vehis ratibus Troia sacra ii, 5, 40 vehit plaustro rusticus i, 10, 51

Vecta est frænato pisce Thetis i, 5, 46 ad juvenem puella ii, 5, 36 vectus curru per inania Jupiter iv, 1, 130

Vexit Æolios placidum per Nerea ventos iv, 1, 58

Vel—absenti i, 8, 53

Velabrum ii, 5, 33

Velatus filo i, 5, 15

Velavit te Somnus fusco amictu iii, 4, 55

Velle (abundat) i, 2, 92. iv, 3, 8

Vellus molle ii, 1, 62 niveum i, 6, 80 vellera caris succis bis madefacta iv, 2, 16

Vellere poma modo nata mala manu iii, 5, 20

Velox edere corpus super equum iv, 1, 114 velox cerva iv, 3, 13 pes i, 5, 24

Venandi cura iv, 3, 5 studium iv, 3, 23

Vendere amorem i, 4, 67 avitas sedes ii, 4, 53 blanditias i, 9, 77 fidem auro —gemmis i, 9, 32 formam i, 9, 51 Venerem i, 4, 59

Venena tetra iii, 5, 10 veneni quicquid habet Circe—Medea ii, 4, 55

Veneror i, 1, 11

Veneranda comis comtis iv, 2, 10 proles i, 7, 56 unda Numicî ii, 5, 43 (sancta)

Venerata virum tantum i, 5, 33 veneratus amores veteres ii, 4, 47

Venere Kalendæ festæ Martis Romani iii, 1, 1 venere ubi fata senectæ i, 4, 31

Venerit cum e magna urbe agricola serus i, 7, 61 mihi cum suprema hora i, 1, 59 quamvis inculto ore i, 8, 15 si iste furor i, 6, 73

Veniant prædæ ii, 3, 52 veniat caræ matris comitata dolore iii, 2, 13 ante rogum meum iii, 2, 11 sive hac sive illac impetus hastæ iv, 1, 96 veniet cum proximus annus iv, 6, 19 Mors tenebris adoperta caput i, 1, 70 tibi mors ii, 4, 43 venit candida nivea veste iv, 2, 12 curva senecta tardo pede iii, 5, 16 Diva superba ad Trojanos ii, 5, 46 domum e templis turba ii, 3, 24 iratus nimium nimiumque severis iii, 6, 21 mors propior ii, 3, 40 mors rapax amanti i, 3, 65 Mors tacito pede i, 10, 34 post multos una serena dies iii, 6, 32 sanguinolenta ad infernos lacus ii, 6, 40 sera Pœna tacitis pedibus i, 9, 4 Somnus tacitus fuscis alis ii, 1, 89 tandem Amor iv, 7, 1 vigilanda nox i, 2, 76 venite pura cum veste ii, 1, 13 veniunt certamina Martis iv, 1, 98

Ventura aqua i, 4, 44 sors iii, 4, 5 venturam dum mihi fingo i, 8, 65 (puellam)

Ventus et ignis eripiant partas opes ii, 4, 40 venti ferant perjuria Veneris i, 4, 21 (cf. iii, 6, 27. 50). venti adversi iv, 1, 194 Æolii iv, 1, 58 discordes tenuerunt flamina iv, 1, 124 immites i, 1, 45 in-

sani ii, 4, 9 ventis credere ratem i, 7, 20 diripitur cinis i, 6, 54 horrida facta coma i, 9, 14 parentia freta i, 9, 9

Venus i, 2, 16. i, 3, 58 &c. aspera difficilisque i, 9, 20 magna i, 2, 79 sancta iv, 3, 23 Venus deseruit me i, 5, 40 nata e sanguine i, 2, 40 nulla sit sine me iv, 3, 19 levis nunc tractanda i, 1, 73 mitis i, 10, 66. ii, 3, 74 mutua i, 6, 14 relicta i, 5, 58 sublimis i, 6, 83 violanda est mihi ante alios ii, 4, 24 (fanum ejus spoliandum)

Venerem jungere feris i, 9, 76 non laudant ferrea sæcula ii, 3, 37 vendere i, 4, 59 Veneri merenti i, 9, 81 Veneri servire ii, 3, 31 Veneris bella i, 10, 53 cupidæ gaudia iv, 3, 18 numina i, 3, 79 perjuria i, 4, 21 præcepta i, 4, 79 vincla i, 2, 90

Ver purpureum iii, 5, 4

Vera cano ii, 5, 63 dicere i, 6, 31 Divi—exta monent iii, 4, 5. 6 loqui iii, 2, 7 vera insomnia iii, 4, 1 oracula iii, 4, 77

Verax saga i, 2, 41 veraci capite annuit iv, 1, 133 veracia signa iv, 1, 119

Verba (simpl. pro magicis) i, 5, 43 verba aspera iv, 4, 14 balba ii, 5, 94 blanda i, 2, 22 bona ii, 2, 1 (fausta). ebria iii, 6, 36 fortia ii, 6, 12 horrida i, 5, 6 impia dicta in Deos i, 3, 52 libera i, 9, 26 mala i, 10, 57 lenia miti sono i, 8, 2 pudenda ii, 1, 74 rustica ii, 1, 52. ii, 3, 4 seria iii, 6, 52 singula ii, 1, 32 tristia iii, 6, 38. iii, 4, 42 verba flectere ad laudis modos ii, 5, 4 fallacis puellæ conqueror iii, 6, 51

Verber i, 5, 3. iii, 4, 66 intortum i, 9, 22 verbera multa i, 8, 6 sæva i, 6, 38 torta i, 6, 46 (torto flagello inflicta)

Verberat suam quicumque puellam i, 10, 60 verberet te imber i, 2, 7

Verbo i, 2, 79 (audaciori, impio)

Verna garrulus i, 5, 26 vernarum turba ii, 1, 23 vernum rus ii, 1, 59 vernus alveus ii, 1, 49

Vero ore quod feram iii, 4, 50

Versat fusus opus ii, 1, 64 puer turbinem i, 5, 4 versatur celeri Fors levis orbe rotæ i, 5, 70 versantur membra Ixionis rota i, 3, 74 versare solum bidente ii, 3, 6

Versibus gaudeat Neæra meis iii, 1, 8 versus sine qua mihi nullus, &c. ii, 5, 111 æternus iv, 1, 34 versus alios aliosque componere iv, 1, 17

Vertere fores cardine tacito i, 6, 12 iter fluminis i, 2, 44 vertat in melius somnia Deus iii, 4, 95 munera Deus in cinerem et aquas i, 9, 12 verterat dolor in lacrymas merum i, 5, 38 verterunt nec pocula Circes solum iv, 1, 61

Vertex aërius i, 7, 15 (Tauri)

Vertimus ad mala nostra i, 10, 6 vertitur per tempora annus iv, 1, 169

Vertumnus felix iv, 2, 13

Veru i, 6, 49 (lanceola)

Vescar innoxia laurus ii, 5, 64

Vestales foci ii, 5, 52

Vestigia externa semper sint in lecto tuo i, 9, 57 vestigia quoque movit iv, 2, 7 cervæ quæram iv, 3, 13 læta posuit tectis iv, 1, 13

Vestis fulgens Tyrio subtemine iv, 1, 121 Coa ii, 4, 30 pura i, 10, 27. ii, 1, 13 seposita ii, 5, 7 tenuis i, 10, 61 villosa ii, 3, 77 veste interposita i, 9, 56 nigra incinctæ iii, 2, 18 nivea candida venit iv, 2, 12 rapta præmia petere i, 2, 26 e veste sua tendent umbracula ii, 5, 97 vestes—amictus i, 8, 13 tenues, quas fœmina Coa texuit ii, 3, 55 Tyriæ i, 7, 47

Veteres amores ii, 4, 47 figuræ iv, 1, 63 senes i, 8, 50 veteres aluit glans ii, 3, 71 veteris avi sedes i, 10, 18

Veto, sis mihi lenta ii, 6, 36 vetat esse dolos Deus i, 9, 24 hæc meminisse i, 4, 74 obscura surgere nocte timor i, 2, 24 vetuit pater ipse valere i, 4, 23

Vetus ætas iv, 1, 111 amor iv, 6, 20 caput i, 8, 42 consul ii, 1, 28 lapis in trivio i, 1, 12

Vexat calor fessa corpora iv, 11, 2

Via longa i, 4, 41. i, 9, 16. ii, 5, 62 terræ ii, 6, 3 via mortis brevior aperta est i, 10, 4 via rara per nexus facta sero ii, 3, 18 trita humano pede iv, 13, 10 viæ auratæ ii, 3, 56 (in textura). cæcæ ii, 1, 78 leti nunc mille i, 3, 50 longæ i, 3, 36 pronæ i, 6, 72 puræ fulminis i, 9, 36 Solis ii, 4, 17 non tempestivæ iv, 8, 6 viæ longæ deditus esse i, 1, 26 viæ monumenta i, 7, 57 viam efficiet pauper i, 5, 64 vias fallendi mille ministrat Amor iv, 6, 12 vias nostras respiceret i, 3, 14 vias ob nostras i, 1, 52 per vias urbis iii, 1, 4

Vice certa i, 4, 20

Vicerat amor quicquid erat medicæ artis ii, 3, 14

Vices variæ operum i, 9, 64 (figuræ Veneris)

Vicinia similes cœli utrimque tenens iv, 1, 167

Vicinis ab agris i, 8, 19

Vicino hoste i, 1, 3 Marte iv, 1, 137

vicinus cœlo Olympus iv, 1, 131 Phœbo Padæus iv, 1, 145
Vicit Armenias tigres et fulvas ille leænas iii, 6, 16 (Bacchus)
Victa custodia ii, 4, 33 querelis janua i, 2, 9 senecta i, 6, 77 verbis janua i, 5, 67 Iapydia iv, 1, 107 victa lumina i, 2, 2 (sopore). lumina Bacchio iv, 1, 57 oppida ante currus ferre ii, 5, 116 victæ catervæ Cilicum i, 2, 67 victi pretio amantes ii, 4, 39 victo puero i, 8, 49
Victor i, 6, 28. i, 10, 55. ii, 1, 34. iv, 1, 37
Victori Jovi ii, 5, 10
Victoria volitat super fessas puppes ii, 5, 45 Victoria duplex iv, 1, 105
Victrices lauri i, 7, 7
Victus Atax i, 7, 4 munere Bacchi amor iii, 6, 4
Victus feri ii, 1, 43 (alimenta)
Viden' ut ii, 1, 25. ii, 2, 17
Videre ævi futuri eventura iii, 4, 48
Vigeat assiduo certamine laudis miles iv, 1, 88 vigent bidens vomerque pace i, 10, 49 chorcæ cantusque i, 3, 59
Vigilanda venit nox fletu i, 2, 76
Vigilans custos iv, 6, 11
Vilia membra i, 3, 70
an Villa sit apta puellæ iv, 8, 3 villæ—rura tenent meam puellam ii, 3, 1
Villosa vestis ii, 3, 77
Vimen leve junci ii, 3, 17
Vina diem celebrent ii, 1, 29
Vina bona i, 1, 24 jocosa iii, 6, 20 vino compescere dolores i, 2, 1 depellere curas i, 5, 37
Vini certamen mite iii, 6, 11
ne Vincas Deam ii, 6, 28 vincat ut ille, nudum latus dabis i, 4, 52 vincere honores priscos generis iv, 1, 31
Vinci poterat custodia i, 8, 55
Vinciat auro lacertos i, 9, 70
Vincit iras aurea anus i, 6, 58 obsequio plurima amor i, 4, 40
Vincitur donis omnis amor i, 5, 60
Vincla i, 5, 66 (pedum, soleæ). ferrea demam cani iv, 3, 14 formosæ puellæ vinctum retinent me i, 1, 55 mutua para juveni iv, 6, 8 nunquam remittit Amor misero ii, 4, 4 pedum i, 6, 38 Veneris i, 2, 90 vincla solvite Chio cado ii, 1, 28 solvite jugis ii, 1, 7
Vincta canistra myrto, myrto vinctus et ipse caput i, 10, 28 præcordia ferro i, 1, 64 vinctaque post olea candida turba comas ii, 1, 16 tempora hedera iii, 6, 2 vincta sertis umbracula ii, 5, 98 vincto quique canent pede iv, 1, 36 vinctum me puer alter habebit i, 9, 79 me retinent vincla puellæ i, 1, 55 valida compede ii, 6, 25 vinctus ad aras Veneris considam iv, 13, 23
Vincula flava conjugio portat Amor ii, 2, 18
Vincuntur molli pectora dura prece iii, 4, 76
Vinea culta i, 10, 35
Violanda Venus mihi est ii, 4, 24 clam violanda fœdera dare i, 9, 2
Violare amores i, 3, 81 amorem i, 9, 19 puellam i, 6, 51 violavi numina Veneris verbo i, 2, 79
Violata pascua Solis iv, 1, 76 (mactati greges Solis)
Violenta cædit suos lacertos i, 6, 47 violenta Charybdis iv, 1, 73 strix i, 5, 52 violente iv, 2, 3 (Mars)
Vir quondam, nunc frater iii, 1, 23 (maritus). viri ingrati facta impia iii, 6, 42 viro cupido cara iii, 4, 52 viro mœrere iii, 2, 14 virum fallere iii, 4, 62 velle iii, 4, 80 viris cupidis (prædæ) i, 1, 76 Tuscis iii, 4, 6 viros audaces ii, 1, 72
Vires alterius necat alter aër iv, 1, 168 vires infirmæ iv, 1, 2
Virginea figura iii, 4, 89 virgineus pudor i, 4, 14
Virginitas sit mihi æternum ii, 5, 64
ex Virgis exstruet ante casas ii, 1, 24
Virgo marito primum deducta iii, 4, 31
Viridis coma i, 7, 34 cortex nucis i, 8, 44 frons ii, 1, 40 virides smaragdi ii, 4, 27
Virtus cognita iv, 1, 1
Viscus atrum i, 3, 76
Viscre sacra Bonæ Deæ i, 6, 21
Visum falsum iii, 4, 3
Visurus honores Genius adsit ii, 2, 5 visus est juvenis pedem ponere, &c. iii, 4, 24
Vita ii, 1, 37 (illa ætas, homines illius ætatis). vita felix i, 5, 19 iners i, 1, 5 longa iv, 1, 206 tot mala perpessa iii, 2, 7 vita tunc mihi foret i, 10, 11 vitæ longæ gaudia iii, 3, 7 vitam spes credula fovet ii, 6, 19
Vitare canis ortus sub umbra i, 1, 27
Vitio non facit hoc (libidine) i, 9, 73 vitium hoc est divitis auri i, 10, 7
Vitis lenta iv, 1, 171 mystica iii, 6, 1 tenera i, 7, 33 vites teneræ i, 1, 7 vitem fraudare crescentibus uvis iii, 5, 19 vites aluit Pax i, 10, 47
Vitta impediat ligatos crines i, 6, 67 vittæ jacentes ii, 5, 53 (Iliæ delibatæ)
Vitula cæsa i, 1, 21 vitulum gestare per agros ii, 3, 19

Vives satis anxia ii, 6, 53 vive diu mihi i, 6, 63 vivebant bene Saturno rege i, 3, 35 vivere bene secretis sylvis iv, 13, 9 contentus parvo i, 1, 25 vivet i, 4, 65 (fama ejus superstes erit). vivite felices et memores vivite nostri iii, 5, 31 vixerit licet centum annos ii, 4, 46
Ulixen iv, 1, 49
Ultima arva iv, 1, 145 (extremi orbis)
Ultor Deus i, 8, 72
Ululet per urbes i, 5, 55 (furore agatur)
Umbra levis arboris qua cadit ii, 5, 96 noctis amarior est ii, 4, 11 umbra densa absconditur tellus iv, 1, 154 (caligine). sub umbra arboris vitare canis ortus i, 1, 27 umbræ ilicis ii, 5, 27 umbram Castaliam iii, 1, 16 in umbram tenuem cum fucro mutatus iii, 2, 9 umbris levibus discurreret iv, 1, 68
Umbracula ii, 5, 97
Umbrosus mons iv, 3, 2 umbrosa vallis ii, 3, 74 umbrosa tecta i, 4, 1
Unda quæ manat Etruscis fontibus iii, 5, 1 (Etruscæ thermæ). deserit sitim i, 3, 78 Eoi maris ii, 2, 16 facilis iii, 5, 30 gelida iv, i, 60 naufraga maris ii, 4, 10 veneranda Numicî ii, 5, 44 undæ Ægææ i, 3, 1 cœruleæ i, 3, 37. i, 4, 45 extremæ maris iv, 1, 53 fluitantes ii, 5, 59 liquidæ iv, 1, 123 placidæ iv, 1, 126 pallentes iii, 5, 21 rapidæ canibus Scyllæ iv, 1, 72 rapidæ maris iv, 1, 193 tacitæ i, 7, 13 per undas ire i, 4, 45
Unguenta stillent e nitido capillo i, 7, 51
Ungues subsecuisse artificis docta manu i, 8, 11
Voca sub tua signa erronem ii, 6, 6
Vocales boves ii, 5, 78 chordæ ii, 5, 3
Vocat terra hospita Lares ii, 5, 42 vocate Deum voce pecori ii, 1, 83 vocavit te sibi, Phœbe ii, 5, 65 vocet clam sibi quisque ii, 1, 84 me ad digiti sonum taciturna i, 2, 32 me in vastos amnes Orcus iii, 3, 37
Voce magna ii, 5, 118 tremula i, 2, 91 supplice i, 2, 13 cum voce digiti locuti iii, 4, 41 vocem emittere i, 9, 27 voces dulces dominæ ii, 6, 48 votivæ i, 3, 29 voces inflectere cantu i, 7, 37
Volitans Amor ii, 5, 39
Volitat super fessas puppes Victoria ii, 5, 45 volitent animæ hanc circum i, 5, 51 volitet sancta columba i, 7, 17
Volucres laqueo captat spes ii, 6, 23
Volucris nulla nec perlabitur auras iv, 1, 127 volucris vehar pennis iv, 1, 209
Volvens flammam ore Chimæra iii, 4, 86
Volumina magna æterno versu iv, 1, 34
Vomer i, 10, 49. ii, 1, 6
Vota cadunt ii, 2, 17 contraria votis iii, 4, 83 temeraria ferant venti et nubis iii, 6, 28 timida iii, 3, 33 Triviæ novem dedi i, 5, 16 vota jactat Eurus Notusque per Armenios i, 5, 36 vota pro domina vix numeranda facit iv, 4, 12 voti compos liba ferre i, 10, 23 implesse cœlum iii, 3, 1 meis te eripuisse dicor i, 5, 10 e votis pars quotacumque moverit Deos ii, 6, 54 votis revocare diem i, 8, 78 solicitas numina iii, 4, 53 votum vagi pastoris, fistula ii, 5, 29
Votivæ voces i, 3, 29
Vovemus omne hoc tibi iv, 1, 26
Voventur quæ pro dulci reditu iii, 3, 27
non Unus sævit usque Deus i, 2, 88 (eodem modo)
Urantur pia thura focis, urantur odores ii, 2, 3
Ure ferum et torque i, 5, 5 caput meum flamma i, 9, 21 urentur sole capilli i, 9, 15 ures me audacius iv, 13, 19 (cruciabis). uretur facies i, 9, 15 uris quid messes tuas i, 2, 98 urit iv, 2, 11. 12 (amore incendit). crudelius i, 8, 7 uror ego ante alias iv, 5, 5 urunt altaria flammæ iv, 6, 17
Urbs æterna ii, 5, 23 (Roma). magna i, 7, 61. ii, 5, 56 (Roma). parva iv, 1, 49 ab urbe abducere ii, 3, 63 per urbes crebras volitet i, 7, 17 urbes per ignotas erraverit iv, 1, 52 tercentenas expleat erroribus i, 4, 69
Urgeat ossa lapis infelix i, 4, 60 urget Amor quos graviter ii, 1, 79 rusticus opus terræ i, 9, 8 si quando onus inæquatum utrimque libra iv, 1, 42
Ustus capillus i, 10, 37
Usus furtivus i, 9, 55
Ut liceat iv, 3, 11 (dummodo)
Utcumque est iii, 4, 11
Utere quæso, dum licet i, 5, 75. i, 8, 48
Uti lacrymis iv, 4, 17 utitur nihil forma magicis auxiliis i, 8, 24 precibus ille meis i, 5, 18
Utilis ægræ menti somnus iii, 4, 19
Uva aurea ii, 1, 45 dulcis ii, 1, 3 jucunda ii, 3, 65 matura expressa i, 7, 36 uvæ crescentes iii, 5, 19 uvæ succos condit Pax i, 10, 47 uvam ferre i, 5, 27 (sacrificare). libare i, 10, 21 uvas maturat annus i, 4, 19 pede feriet rus-

ticus ii, 5, 85 servabit mihi plenis in lintribus i, 5, 23
Vulcanus i, 9, 49 (ignis)
Vulgus amat falso plurima iii, 3, 20 vulgi arma i, 10, 11 diversi inconstantia iv, 1, 45 vulgi gloria iv, 13, 7
Vulnera ferte viris cupidis i, 1, 76 vulnera nunc semper i, 3, 49
Vulnerare ferro i, 2, 26
Vultus componere famæ iv, 7, 9 vultus placidus ii, 4, 59 vultus blandi i, 6, 1
Uxor inulta rideat dolis i, 9, 54 uxoris fidos optabis amores ii, 2, 11

FINIS TIBULLI OPERUM.